

ספר הרוחות

נאסף ונמסר על ידי

אַלְאן קַרְדִּיק

ideia

שימוש מסחרי בספר זה אסור בהחלט. אנו מעודדים את הפצתו החינמית לכל אדם
המחפש את דרכו.

É expressamente proibida a venda, aluguel, ou quaisquer uso comercial desta obra. Incentivamos a distribuição gratuita para todos que procuram o caminho.

**"לכן כל מה שתרכו שיעשו לכם בני האדם, כן גם אתם עשו להם, כי זאת התורה
והנביאים".
ישוע**

**"האספיריטיסט האמיתי אינו מי שמאמין בתקשור, אלא מי שמיישם את מה שלימדו
הרוחות. אין טעם באמונה אם היא איננה גורמת לך להתקדם ולהפוך לאדם טוב
יותר".
אלאן קרדק**

**"דעלך סני - לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה".
הלל הזקן (שבת לא', א')**

פילוסופיה ספיריטיסטית

ספר הרוחות

מכיל את:

עקרונותיה של דוקטרינת הספיריטיזם

אודות:

נצחיותה של הנשמה: טבען של הרוחות
ויחסיהן עם בני האדם; החוק המוסרי; החיים
הנוכחיים, החיים העתידיים ויעודן של הגזע
האנושי

על פי תורתן והדרכתן של רוחות מדרגה נעלה
שנמסרו באמצעות מדיומים שונים

נאסף ונמסר על ידי

אלאן קארדק

תרגום לאנגלית: אנה בלקוול

תרגום לעברית: שרון איינס

יועצת ומנחה: מרים לוי

מוציא לאור: פרופ' סברינו סלסטינו

כל הזכויות שמורות למארגנים/מתרגמים

כריכה: מאגנו ניקלאו

כריכה

<https://www.istockphoto.com/br/foto/rapture-dia-gm175789629-26293300>

<https://www.istockphoto.com/br/foto/santo-com-unh%C3%A3o-gm502065990-81687717>

קובץ קטלוג שהוכן על ידי הספרנית ג'ילבנדג'ה מנדס, 15/810 CRB

K18I

ספר הרוחות בצורה דיגיטלית / אלאן קרדק; מתרגם שרון איינס, אנה בלקוול; יועצת ומנחה מרים לוי; מוציא לאור סברינו סלסטינו. ג'ואו פסואה: הפצה אידיאה, 2020

6,62 Mb. : pdf.

תרגום של ספר הרוחות

ISBN 978-65-5608-030-7

1. ספיריטיזם. 2. תורה ספיריטיסטית. 3. רוחניות.
. סלסטינו, סברינו. כותרת. III. מרים לוי. II. קרדק, אלאן, 1869-1804. I

CDU 133.9

קובץ קטלוג שהוכן על ידי הספרנית ג'ילבנדג'ה מנדס, 15/810 CRB

ideia
EDITORA

contato@ideiaeditora.com.br

www.ideiaeditora.com.br

תרגום זה מוקדש בחיבה לאשתו המסורה של אלֶאן קַרְדֵק

אֶמִילִי גַבְרִיאֵל בּוּדֵה

23 בנובמבר 1795 – 21 בינואר 1883

**This translation is inscribed with affection to the devoted wife
of Allan Kardec**

Amélie Gabrielle Boudet

(23 November 1795 – 21 January 1883)

תוכן עניינים

11	היהדות ישוע ותורת הרוחות
15	מקומה של תורת הרוחות בחיי
18	הקדמתה של קוראת ישראלית
19	הקדמת המתרגמת לאנגלית (במקור)
27	הקדמת המתרגם לעברית
31	הקדמת למהדורה המתוקנת
32	מבוא
65	פתח-דבר (או הקדמת המחבר)
68	ספר ראשון - סיבתיות
69	פרק ראשון – אלוהים
69	I אלוהים והאינסוף
69	II הוכחות לקיומו של אלוהים
71	III תכונותיה של האלוהות
72	IV פנתאיזם
74	פרק שני – היסודות הכלליים של היקום
74	I ידיעת הבראשית
75	II רוח וחומר
77	III תכונות החומר
79	IV היקום
80	פרק שלישי – בריאה
80	I היווצרות העולמות
81	II בריאת היצורים החיים
83	III אכלוסו של כדור הארץ – אדם
83	IV רבגוניותם של הגזעים האנושיים
84	V ריבוי עולמות
85	VI תיאור הבריאה המקראי
89	פרק רביעי – המרכיב החיוני
89	I יצורים אורגניים ואנאורגניים
90	II חיים ומוות
92	III אינטליגנציה ואינסטינקט

ספר שני – עולם הרוח או עולם הרוחות

94

95	פרק ראשון – רוחות
95	I מוצאן וטבען של הרוחות
96	II העולם הקדמוני הרגיל
97	III צורתן והימצאותן של הרוחות במקומות רבים בו-זמנית
99	IV פירוח
100	V דרגות שונות של רוחות
100	VI היררכיה בין רוחות
109	VII התקדמותן של הרוחות
112	VIII מלאכים ושדים
115	פרק שני – גלגול נשמות בקרב הרוחות
115	I מטרת הגלגול
116	II הנשמה
120	III מטריאליזם
123	פרק שלישי – החזרה מהחיים הגשמיים לחיי הרוח
123	I הנשמה לאחר המוות
124	II היפרדותם של הנשמה והגוף
127	III ארעיות וזמניות – מצב הבלבול בו שרויה הנשמה לאחר המוות
129	פרק רביעי – ריבוי קיומים
129	I גלגול נשמות
130	II הצידוק לגלגול הנשמות
131	III גלגול נשמות בעולמות שונים
137	IV טרנסמיגרציה מתקדמת
140	V גורלם של ילדים לאחר המוות
141	VI מיניות בקרב הרוחות
142	VII קרבת דם והורות
143	VIII דמיון פיזי ומוסרי
147	IX רעיונות מולדים
148	פרק חמישי – טענות לגבי ריבוי קיומים
148	I טענות לגבי ריבוי חיים גשמיים
159	פרק שישי – חיי הרוחות
159	I רוחות תועות או נודדות
161	II עולמות מעבר
163	III תפישות, תחושות וסבל של רוחות
168	IV מסה עיונית על טבעם של החושים בקרב הרוחות
173	V בחירת מבחנים
179	VI קשרים מעבר לקבר
183	VII יחסים של חיבה ועוינות בין הרוחות - החצאים הנצחיים
186	VIII זכרונות של קיום גשמי
190	IX הנצחת זכר המתים – הלוויות
193	פרק שביעי – חזרה לחיים הגשמיים
193	I הכנות מוקדמות לקראת החזרה לחיים הגשמיים
196	II איחוד של הנשמה והגוף – הפלה
199	III יכולות מוסריות ואינטלקטואליות
201	IV השפעת הגוף הגשמי

203	V	רפיון מוחי ואי-שפיות
205	VI	תקופת הילדות
208	VII	רגשות של חיבה וסלידה בחיים הגשמיים
210	VIII	שיכחה של העבר
214		פרק שמיני – אמנציפציה של הנשמה
214	I	שינה וחלומות
220	II	ביקורי רוחות בקרב אנשים חיים
221	III	שידור נסתר של מחשבות
222	IV	לתרגיה קטלפסיה ומוות-לכאורה
223	V	סומנאמבוליזם
227	VI	טראנס
229	VII	ראייה כפולה
231	VIII	סיכום עיוני על סהרוריות אקסטזה והראיה הכפולה
235		פרק תשיעי – התערבותן של הרוחות בעולם הגשמי
235	I	כיצד חודרות הרוחות למחשבותיו של האדם
236	II	השפעתן הנסותרת של רוחות על מחשבותינו ומעשינו
240	III	דיבוק
243	IV	עוויתות
244	V	חיבתן של רוחות מסוימות כלפי בני אדם מסוימים
245	VI	מלאכים שומרים; רוחות מגינות, מוכרות ואוהדות
255	VII	תחושות מוקדמות
256	VIII	השפעת הרוחות על האירועים בחיי האדם
260	IX	פעולתן של הרוחות ביצירת תופעות טבע
262	X	תפקידן של הרוחות במהלך קרב
264	XI	בריתות עם רוחות
265	XII	כוחות נסתרים; קמענות כשפים ומכשפים
266	XIII	ברכות וקללות
267		פרק עשירי – משלח ידן ומשימותיהן של הרוחות
274		פרק אחד עשרה – שלוש הממלכות
274	I	מינרלים וצמחים
276	II	בעלי חיים ובני אדם
283	III	גלגול נשמות
285		ספר שלישי – חוקי מוסר
286		פרק ראשון – החוק האלוהי או חוק הטבע
286	I	מאפייניו של חוק הטבע
287	II	ידיעת חוק הטבע
290	III	טוב ורע
294	IV	החלוקה של חוק הטבע
295		פרק שני – חוק הפולחן
295	I	מטרת הפולחן
295	II	מעשי פולחן חיצוניים
297	III	חיים של הגות והתבוננות
297	IV	תפילה
300	V	פוליתאיזם
302	VI	קורבנות

304	פרק שלישי – חוק העבודה
304	I נחיצותה של העבודה
306	II גבולה של העבודה – מנוחה
307	פרק רביעי – חוק הרבייה
307	I אוכלוסיית העולם
307	II המשכיות ושיפור הגזע
309	III מכשולים בפני הרבייה
310	IV נישואין ורווקות
311	V פוליגמיה
312	פרק חמישי – חוק השימור
312	I אינסטינקט השימור-העצמי
312	II אמצעים לשימור-עצמי
314	III ההנאה מפירות הארץ
315	IV צרכים ומותרות
316	V חיי מחסור מרצון – הסתגפות
319	פרק שישי – חוק ההרס
319	I הרס הכרחי והרס בלתי-מוצדק
321	II אסונות הרסניים
323	III מלחמה
323	IV רצח
325	V אכזריות
326	VI דו-קרב
327	VII עונש מוות
329	פרק שביעי – חוק החברה
329	I הכורח בחיים חברתיים
329	II חיים של בידוד – נדר שתיקה
330	III קשרי משפחה
331	פרק שמיני – חוק הקידמה
331	I המצב הטבעי
332	II מצעד הקידמה
334	III עמים מנוונים
337	IV ציוויליזציה
338	V התקדמותה של החקיקה האנושית
339	VI השפעת הספיריטיזם על הקידמה
341	פרק תשיעי – חוק השוויון
341	I שוויון טבעי
341	II אי-שוויון בכישרונות ויכולות
342	III אי-שוויון חברתי
343	IV אי-שוויון בחלוקת העושר
344	V מבחנים ונסיונות של עושר ושל עוני
345	VI שוויון זכויות בין גברים ונשים
347	VII שוויון בזמן המוות

347	פרק עשירי – חוק החירות
347	I חירות טבעית
348	II עבדות
350	III חופש המחשבה
350	IV חופש המצפון
351	V בחירה חופשית
353	VI גורליות
359	VII ידע מוקדם
360	VIII סיכום עיוני על מקורותיה של הפעולה האנושית

363	פרק אחד עשרה – חוק הצדק, האהבה והצדקה
363	I זכויות טבעיות וצדק
365	II זכות הקניין – גזל
367	III צדקה ואהבת השכן
369	IV חיבה אמהית וכיבוד אב ואם

370	פרק שתיים עשרה – שלמות מוסרית
370	I מידות טובות ומידות רעות
375	II היצרים
376	III אנוכיות
379	IV מאפייני האדם המוסרי
379	V הכרה עצמית

382 ספר רביעי – תקוות ונחמות

383	פרק ראשון – שמחה וצער ארציים
383	I אושר ואומללות
387	II אובדן של אנשים אהובים
389	III אכזבות, כפיות-טובה ורגשות של חיבה נכזבת
390	IV נישואים מתוך סלידה
391	V פחד מפני המוות
392	VI סלידה מהחיים – התאבדות

397	פרק שני – שכר ועונש עתידיים
397	I חדלון - החיים שלאחר המוות
398	II אינטואיציה ביחס לשכר ועונש עתידיים
399	III התערבותו של אלוהים במתן שכר ועונש
399	IV טבעם של השמחה והצער העתידיים
406	V עונש זמני
408	VI כפרה וחזרה בתשובה
411	VII משך העונש העתידי
416	VIII תחיית הגוף
417	IX גן עדן גהנום וכור המצרף

421 סיכום

434 הערות מתרגם כלליות

היהדות, ישוע ותורת הרוחות

פרופסור סֶבֶרִינוֹ סֶלְסְטִינוֹ דֶה סִילְבָה¹

וְתַדְעוּ אֶת הָאֱמֶת וְהָאֱמֶת תִּשְׁחַרְרוּ אִתְּכֶם²

אחים יקרים, יהודים נוצרים ובני כל הדתות, מטרת הקדמה זאת הינה שבירת הפרדיגמות והמחסומים בין בני אדם מדתות שונות, והיא נועדה אף לאחינו האתאיסטים.

אנו מציעים דרך שהיא התגלות חדשה שאינה מחייבת אתכם לשנות את אמונתכם, אלא להכיר ולכבד את דתו של האחר.

כבעל פוסט-דוקטורט במדעי הדתות, ברצוני להזמין את כל מי ששייך לדת כלשהי או שאינו משתייך לשום דת כלל, להבנה ולאֶקוּמְנִיזָם³.

הדתות השונות אינן תומכות תמיד בדיאלוג אֶקוּמְנִי משום שמנהיגיהן חוששים שדיאלוג כזה עלול לשנות את דעתם של חסידיו או שהוא יפגע בפרטיותם. בדרך כלל, אדם המאמין בדת כלשהי בטוח שדתו היא דת האמת, ובעקבות זאת הוא דוחה את תרומתו של המדע. האֶקוּמְנִיזָם מטיף לכבוד ומציע דיאלוג של הבנה לשם קיום מתוך שלום עם כל מי שחושב אחרת מאיתנו.

הספר שאנו מציעים בפניכם הינו התגלות שהובאה על ידי רוחות עליונות והיא מורכבת משלושה אלמנטים יקרים: פילוסופיה, מדע ודת.

מדובר בהתגלות המבוססת על תורתו של ישוע, אשר אינה מגנה שום דת. תורתו מלמדת לכבד כל עיקרון דתי המחפש את הטוב ואת הדרך שנועדה לכל אדם בכדי להגיע לשלמות פנימית.

היטב מכיר אני את הקשיים הכרוכים בהבנה וקבלת תורתו של ישוע, שהתקיימו בין היהדות לנצרות לאורך ההיסטוריה. התורה ובשורת ישוע אינם מנוגדים, אך פרשנויותיהן והבנתם של נציגי הדתות

---

¹ הערת המתרגם: המחבר, ד"ר סֶבֶרִינוֹ סֶלְסְטִינוֹ דֶה סִילְבָה (Severino Celestino Da Silva) הינו רופא שיניים בהכשרתו וכן מדיום מוכר וידוע מאוד בברזיל, המשמש כמרצה בתחום מדעי הדתות באוניברסיטה הפדרלית של מדינת פראיבה בברזיל (Universidade Federal do Paraíba - UFPB), והינו פעיל מרכזי ומוערך בתנועת הספיריטיזם הברזילאית והעולמית, המונה מיליוני חסידים ברחבי העולם.

² הערת המתרגם: הבשורה על-פי יוחנן, פרק ח', פסוק 32.

³ הערת המתרגם: אֶקוּמְנִיזָם (Ecumenism) - מונח מתייחס למאמציהם של פלגים כתות וענפים שונים בנצרות למנוע יחסי מחלוקת ועוינות ביניהם, ולפתח קשרים קרובים יותר והבנות טובות יותר בין המסורות הנוצריות השונות, לשם הגעה לאחדות נראית ואורגנית בין הזרמים השונים בנצרות. ניתן להחיל מונח זה גם על כל יוזמה בין-דתית נוצרית, המעודדת שיתוף פעולה רב יותר בין מאמינים נוצרים לכנסיותיהם. ניתן להשתמש בו באותו האופן גם כלפי דתות אחרות, או להתייחס לאחדות בין דתות או בין אנשים באופן כללי, ובמובן זה משמעותו היא אחדות אנושית אוניברסלית, דבר שאינו שייך לדת או לזרם דתי כלשהם.

השונות הם שיצרו קושי זה. עלינו להבין שישוע נולד כיהודי, חי כיהודי ומת כאשר הוא חלק מהעם היהודי.

כאשר מתבוננים אנו בתורתו, מעולם לא הצהיר ישוע על עצמו כאילו היה הוא אלוהי, אלא להפך, הוא הצהיר על נאמנות מוחלטת לתורה, כפי שהיא מובאת בבשורת מתי, פרק 5, פסוקים 17-19; "17. אל תחשבו שבאתי לבטל את התורה או את הנביאים; לא באתי לבטל כי אם לקיים. 18. אמן. אומר אני לכם, עד אשר יעברו השמים והארץ אף יוד אחת או תג אחד לא יעברו מן התורה בטרם יתקיימו הכל. 19. לכן כל המפר אחת מן המצוות הקטנות האלה ומלמד כן את הבריות, קטון יקרא במלכות השמים. אבל כל העושה ומלמד, הוא גדול יקרא במלכות השמים".

ישוע מכריז בפרק יז' בבשורת יוחנן, על כניעה מוחלטת לאלוהים ולרצונו. בתפילת הפרידה שלפני צליבתו עומד ישוע כשליח האל ומצהיר: "3. ואלה הם חיי עולם: שיכירו אותך, אלהי האמת לבדו, ואת אשר שלחת - את ישוע המשיח. 4. אני פארתיך עלי אדמות, השלמתי את המעשה שנתת לי לעשות".

כפי שניתן לראות, ישוע חש כבוד רב לשרת ולבצע את רצונו של אלוהים.

תפיסתו של ישוע מוצגת בפרטי פרטים בתורת הרוחות, הספיריטיזם. ישוע היה שליחו של האל, שמשימתו הייתה ללמד אותנו את הדרך המהירה והנכונה ביותר בכדי להגיע לאלוהים. חשוב לציין שישוע מעולם לא ראה או הכריז על עצמו כאלוהים, בניגוד למפורט בדתות נוצריות שונות אשר מציגות אותו כאל.

ידוע הוא שיהודים אינם מאמינים בישוע כמשיח.

אנו מכירים את טיעוניהם וצידוקיהם של הרבנים בעניין זה, ויודעים על הקשיים הקיימים ביחס להבנה ולקשר בין יהודים לנוצרים, בשל אירועי האלימות והרדיפות המצערים שהתרחשו במהלך ההיסטוריה כנגד העם היהודי.

אנו מצרים על כך שבמשך מאות שנים נרדפו יהודים בשל אמונתם ומנהגי דתם. רבים ניסו לכפות על העם היהודי את אמונותיהם ואף ניסו להשמיד כליל את היהדות. האנטישמיות מהווה כתם גדול, מצער עגום ואפל בתולדות הכנסייה הקתולית הרומית, ביחס ליהודים.

מסעות הצלב, ולאחר מכן תקופת האינקוויזיציה, הינם כתמים מבישים נוספים שבוצעו על ידי חסידי הכנסייה הקתולית שהכריזו על עצמם כממשיכי דרכו של ישוע, אף שמעשי הזוועות אלה מנוגדים לתורתו של ישוע ולזרמים דתיים נוצריים אחרים, ובמיוחד לספיריטיזם.

⁴ הערת המתרגם: הבשורה על-פי יוחנן, פרק יז', פסוקים 3-4.

יש להבהיר כי מסעות הצלב החלו בשנת 1096 לספירה בהוראתו של האפיפיור אורבן השני, והאינקוויזיציה החלה בשנת 1233 לספירה, בפקודתו של האפיפיור גרגוריוס התשיעי, ולכן חשוב לציין שמעשים אלה בוצעו תחת אחריותה המלאה של הכנסייה הקתולית בלבד. ישוע לעולם לא היה תומך במעשים נוראים אלה והיה מתנגד בחריפות לגילוי אלימות ורדיפה. זרמים נוצריים אחרים בעולם מצטערים כיום על הזיכרון האומלל והעצוב שהותירו מעשים אלה.

אני שב ומזכיר שישוע נולד חי ומת כיהודי, והצהיר על נאמנותו לתורה, כפי שמצוטט בבשורת מתי פרק ה', פסוקים 17-19: "17. אל תחשבו שבאתי לבטל את התורה או את הנביאים; לא באתי לבטל כי אם לקיים. 18. אמן. אומר אני לכם, עד אשר יעברו השמים והארץ אף יוד אחת או תג אחד לא יעברו מן התורה בטרם יתקיים הכל. 19. לכן כל המפר אחת מן המצוות הקטנות האלה ומלמד כך את הבריות, קטון יקרא במלכות השמים. אבל כל העושה ומלמד, הוא גדול יקרא במלכות השמים".

הנצרות הפכה לדת הרשמית באימפריה הרומית בשנת 380 לספירה, אחרי מותו של ישוע, ולכן כל הזוועות שבוצעו בחסות הנצרות מצויים תחת אחריותה של הכנסייה וחסידיה.

ישוע אינו אחראי לשימוש שעשו הנוצרים בתורתו, ולא ניתן להאשימו באיוולת בה נהגה הכנסייה הקתולית, כאשר השתמשה בשמו כתירוץ להוציא אל הפועל את מסעות הצלב והאינקוויזיציה. אנו מצרים ומקבלים בהבנה את דעותיהם ורגשותיהם של אחינו היהודים, שמלינים עד ימינו אנו על העוולות והסבל שנגרמו להם בשל רדיפותיה של הכנסייה הקתולית.

בדקנו את כל הסתירות התיאולוגיות בין הנצרות ליהדות שהועלו על ידי הרבנים. בדיקתנו העלתה שתורת הרוחות מאשרת ותומכת ברוב טענותיהם.

הספר שיוצג כעת בפניכם בדמות **ספר הרוחות**, תואם לכל העקרונות ומתווי היהדות. כל ההתגלויות הנכללות בתורתם של משה רבנו והנביאים אושרו והוכחו על ידי תורת הרוחות. חסידי תורת הרוחות מבינים מסבירים וממלאים אחר כל התופעות הרוחניות שחוו האבות התנ"כיים, הנזכרות בדבריהם של משה רבנו והנביאים. לכל נבואה היה תפקיד בהתאם לתקופה בה ניתנה. במובן זה, אנו מבינים כי שלושת הגילויים משלימים זה את זה: הגילוי הראשון הוא היהדות עם עשרת הדיברות, הגילוי השני הוא תורתו של ישוע והגילוי השלישי הוא תורת הרוחות.

תורת הרוחות, כחסידתו של המונותאיזם, אינה מקבלת את השילוש הקדוש ואת בתוליותה הגשמית של מריה, אינה מאמינה שישוע הוא אלוהים ואינה מקבלת את השטן כמלאך שכשל, ואשר מסוגל להשמיד את האדם, כפי שטוענת עד היום הכנסייה הקתולית.

הספיריטיזם רואה ומסביר את התקדמותו של העולם כחוק טבע שאליו כפופים כל מרכיבי הטבע, לרבות האדם. הגילויים האלוהיים מתפתחים גם הם עם הזמן.

מנקודת מבט זו, תורת הרוחות מבינה את תורת משה כהתגלותו הראשונה של אלוהים (הברית ראשונה), את הברית החדשה או תורתו של ישוע כהתגלותו השנייה של אלוהים (הברית השנייה) ואת הספיריטיזם כהתגלות השלישית אותה קיבל וקיידד אלן קרדק (הברית השלישית).

עקרונותיה הבסיסיים של הספיריטיזם הם:

- 1- קיים אלוהים אחד (שמות, פרק כ', פסוק ג')
- 2 - הנפש היא אלמותית (בראשית, פרק ב', פסוק ז')
- 3 - ישנם קיומיים גשמיים מרובים (גלגול נשמות)
- 4 – קיומם של ריבוי עולמות מיושבים
- 5 – קיומה של תקשורת עם רוחות (שמואל א', פרק כח', פסוקים ז'-כה')

השקפתו של הספיריטיזם על ישוע מתבטאת בכך שישוע מייצג את השלמות המוסרית שאליה יכולה לשאוף האנושות על פני כדור הארץ. אלוהים שלח את ישוע כמודל לחיקוי המושלם ביותר, ואשר תורתו מהווה את הביטוי הטהור ביותר לחוקיו של אלוהים. ישוע הנו האדם הטהור ביותר שהופיע אי-פעם על פני כדור הארץ, שאותו ליוותה הרוח האלוהית.

תורת הרוחות מבינה ומקבלת את הגילויים הנבואיים אודות המשיח, כפי שהם מופיעים בטקסטים המקוריים בספר ישעיהו (פרק ז', פסוק יד'), כבן לאישה צעירה ולא בתולה: "יד. לכן ייתן אֲדָנִי הוּא, לְכֶם-אוֹת: הִנֵּה הֶעֱלַמָה, הָרָה וְיִלְדֶת בֵּן, וְקָרָאת שְׁמוֹ, עֲמֹנוּ אֵל".

ישוע התחיל להציג את מלכות המשיח בכפר נחום, ארצם של זבולון ונפתלי (ישעיה, פרק ח', פסוק כג): "כג. כִּי לֹא מוֹעֵף, לְאֲשֶׁר מוֹצֵק לָהּ, כְּעַת הָרֵאשׁוֹן הַקָּל אֲרָצָה זָבֻלוֹן וְאֲרָצָה נַפְתָּלִי, וְהֶאֱחָרוֹן הַכְּבִיד-דָּרָךְ הַיָּם עִבְרַת הַיַּרְדֵּן, גְּלִיל הַגּוֹיִים".

ישוע נולד בבית לחם על פי ספר מיכה, פרק ה', פסוק א': "א. וְאַתָּה בֵּית לְחֶם אֲפָרְתָה צְעִיר לְהֵיטֹב בְּאֵלֶיךָ יְהוּדָה מִמָּקֶד לִי יֵצֵא לְהֵיטֹב מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל וּמוֹצֵאֲתָיו מִקֶּדֶם מִימֵי עוֹלָם".

לפיכך, עקרונות הספיריטיזם שהוצגו כאן באים לעזור לנו בעשיית מעשים טובים, סליחה ואהבת רענו (ויקרא פרק יט', פסוק יח'): "יח. לֹא-תִקֶּם וְלֹא-תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ, וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ: אֲנִי, יְהוָה".

תורת הרוחות מזמינה אתכם, ללא כפייה, לחיות לפי מה שלימד והטיף הלל הזקן (שבת לא', א'): "דעלך סני - לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה".

תורת הרוחות מנחה אותנו להרהר במה שלימד ישוע (הבשורה על-פי מתי, פרק ז', פסוק 12): "12. לֵכֵן כֹּל מִה שֶׁתִּרְצוּ שְׂיַעֲשׂוּ לְכֶם בְּנֵי הָאָדָם, כֵּן גַּם אַתֶּם עֲשׂוּ לָהֶם, כִּי זֹאת הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים".

מקומה של תורת הרוחות בחיי

שמי מרים לוי, אני בעלת תואר שני במדעי האטמוספירה. לפני שאספר על עצמי, ברצוני לפרט בקצרה על ברזיל בשנות ה-60' וה-70': כנהוג במדינות דרום אמריקה, גם ברזיל סבלה מאוד בתקופה זו משחיתות רבה מאוד ומהיעדר זכויות אדם. עוני קיצוני היה מחזה נפוץ ברחבי המדינה הענקית הזו והפערים בין השכבות החברתיות השונות בחברה היו עצומים. ברזיל גם התאפיינה בשיעור גבוה של אנאלפביתיות (אי ידיעת קרוא וכתוב) בקרב אוכלוסייתה. במדינות במרכז-מערב ובצפון-מזרח המדינה עבדו אנשים וילדים תמורה צלחת אוכל בלבד ביום (מנהג המכונה בואָה-פְּרִיָה⁵) בחוותיהם של העשירים, אשר החזיקו בכוח פוליטי רב בממשלה. בשנת 1964 התקיימה הפיכה צבאית במדינה, אשר הובילה לעליית משטר דיקטטורה צבאית בכדי לדכא את הקומוניזם. המשטרה החשאית בברזיל דאז, או בשמה הרשמי משטרת שירות המידע הלאומי, פעלה בשיטות אכזריות ואלימות הכוללות הפעלת טרור ועינויים. אזרחים רבים, גברים ונשים כאחד, עברו עינויים אכזריים ונרצחו.

אני גדלתי במשפחה חילונית ואתאיסטית. בדומה למקרים רבים אחרים, לאחר השואה חדלו רוב חברי המשפחה להאמין באלוהים. תקופת ילדותי הייתה תקופה קשה, משום שאבי האהוב סבל מרדיפה ואי-צדק בשל היותו אדם ישר והגון שחי תחת משטר צבאי מושחת. אבי קיבל איומים על חייו והסיבה היחידה שבגינה הוא בחר לשתוק, הייתה מפני שהוא קיבל בנוסף איומים גם על חיי בני משפחתו. כל זאת מדוע?

אבי היה עובד ממשלה בסוכנות הגרעינית של ברזיל. תפקידו היה פיקוח על הפעלתו של מתקן קובלט בשנים האמורות, במחלקות אונקולוגיות בבתי חולים ב-11 מדינות בברזיל. חשוב לציין שכל תחום הפיזיקה הגרעינית הרפואית בברזיל היה תחום חדש, ועקב כך, במקומות רבים ברחבי המדינה לא הקפידו כראוי על כללי הבטיחות הנדרשים בעת ביצוע הטיפולים הרפואיים. בהתאם להגדרת תפקידו וכחלק ממנו דיווח אבי לממונים עליו על חריגות בעוצמת הקרינה ועל חריגות הבטיחות שנהגו במחלקות אלה. מנהליו הציעו לו סכומי כסף נכבדים על מנת שיתעלם מחריגות אלה ויסלף ויזייף את דוחותיו. כמובן שאבי, בהיותו האדם ההגון שהיה, לעולם לא נכנע ללחצה של "המאפייה בלבן", כפי שכינו מנהלי מחלקות אלה בבתי החולים באותה התקופה. כתוצאה מסירובו לזייף את דוחותיו הפעילו מנהלים אלה את קשריהם בממשלה הצבאית ואבי הושעה מתפקידו, ואנחנו הוגלינו לכפר קטן ונידח במדינה בדרום מזרח ברזיל.

---

⁵ בואָה-פְּרִיָה (Bóia-fria) - כינוי לעובד כפיים כפרי ברזילאי שכיר שנשכר לעבודה זמנית, ואין לו שום קשר למקום העבודה. פירוש השם בואָה-פְּרִיָה באופן מילולי הוא אוכל קר, אשר נכלל ונחשב כחלק משכר העובד. מקורו של מנהג זה הוא בתעשיות אשר חייבו מספר רב של עובדי כפיים עונתיים, כמו למשל קטיף פולי קפה, והוא אומץ מאוחר יותר על ידי ענפים אחרים שדרשו כוח עבודה זול במשרה מלאה, אך העסיקו עובדים זמניים כדי לשפר את התשואה העסקית שלהם. המנהג גרם להגירה של כפריים אל העיר. בדרך כלל חיים פועלי בואָה-פְּרִיָה בפריפריה העירונית ובזמן הקציר עוברים לשדות, שם הם חיים בעוני קיצוני. רמת ההשכלה שלהם נמוכה והאנאלפביתיות שולטת. התזונה הבסיסית שלהם מורכבת מאורז רגיל או אורז ושעועית, שלעיתים קרובות מוגשים קרים, ואשר העניקו לעובדים ולמנהג זה את שמם.

למרות הכל, אבי הגיבור לעולם לא התחרט על בחירתו והמשיך לנהוג ביושר ובהגינות עד סוף חייו. שנים רבות לאחר מותו, דמותו והתנהגותו האצילות עדיין מלוות אותנו. מילותיו מהוות שובל של אור בחיינו: "לא משנה כמה תסבלו מאי-צדק ומרדיפה - תמיד היו ישרים מוסריים והגונים, על אף המחיר האישי הגבוה העשוי להיות כרוך בכך", כך היה נוהג לשנן ללא הרף באוזנינו.

רבים מעמיתיו לעבודה היו נוצרים דתיים וביניהם הייתה גם משפחה יהודית מסורתית אחת. בני משפחה זו לעגו לאבי על היותו אתאיסט, אך הם עצמם היו מעורבים עמוקות בשחיתות שנהגה במערכת זו ומעולם לא שילמו את המחיר הגבוה על בחירתם, כפי ששילם אבי. בניגוד לאבי, הם הסכימו לזייף את הדוחות ותוגמלו עבור כך בקידום ובהעלאה נאה במשכורתם. במילים אחרות, הם חיו תחת מעטה של אורח חיים דתי הכולל תפילות וטקסים, אולם מעטה זה היה מעטה חיצוני בלבד ואחזת עיניים, שכן התנהלותם עמדה בניגוד חמור למה שמצופה ממי שבוחר ומצהיר על דבקותו באורח חיים זה ובמצוותיו.

אבי נהג לומר, "ראו איך כל אחד מהם מקפיד להגיע לטקסיו הדתיים, מתפלל וצום, ובסופו של דבר לא אכפת לו להעמיד בסכנת חיים מטופלים חולי סרטן ואנשי צוות! כמה קל להגיע לגן העדן המתואר בדתות שלהם, באמצעות טקסים ריקים וחסרי משמעות! איני מאמין בשום דת!".

מאז ומעולם הייתי ילדה רגישה מאוד. פעמים רבות היה נדמה לי שיכולתי ל"נחש" משהו שעומד לקרות לי או לאדם אחר. כילדה חוויתי חלומות שבהם קיבלתי "אזהרות" מקרובי משפחה שלא היו עוד בין החיים. אבי הסביר לי שמדובר בטלפתיה, אשר מוסברת על ידי המדע.

כאשר עליתי לישראל הלכה והתחזקה בי היכולת המדיומית, עד כדי כך שחברת משפחה ששהתה איתנו באותה העת במרכז הקליטה בישראל הבחינה בכך וכתבה מכתב לאביה שבברזיל, ובו ביקשה ממנו עזרה והכוונה עבורי. אביה, שהיה פעיל במרכזים הרוחניים שהוקמו בהתאם לתורתו של אָלאן קְרֶדְק בריז דה ז'נרו, שלח לי בדואר את ספריו של אלאן קרדק, ספר הרוחות וספר המדיומים. לאחר שקראתי אותם הכל התברר לי לפתע! פתאום מצאתי את התשובות לכל אותן השאלות אותן שאלתי כל חיי! הבנתי שרוחות מתקשרות דרכי.

אבי, למרות שתפש את עצמו כאתאיסט, חי והתנהג על פי המוסר שמוצג בספר הרוחות של קרדק. לדבריו, רק הגינות ומעשים טובים מביאים לאושר האמיתי, גם אם אנו עשויים לשלם על כך מחיר גבוה. ספר הרוחות מסביר לנו היטב שאנו קוטפים את מה שאנו זורעים. תמיד נשלם מחיר על מעשה רע שביצענו, בין אם בגלגול הנוכחי או בגלגולים הבאים. שום טקס תפילה או צום לא ישחררו אותנו ממילוי חובתנו המוסרית כלפי האחר. שום מעשה רע לא יימחק באמצעות צום או תפילות.

ברצוני להקדיש ספר זה להוריי היקרים והאהובים מכל ולחברי האהוב מרסלו דרימר ז"ל. בנוסף, ברצוני להודות מכל הלב לאהוב ליבי – בעלי וילידי האהובים, על התמיכה אותה העניקו לי בתקופה בה הקדשתי שעות רבות וארוכות במהלך חודשים רבים לתרגום ספר הרוחות.

ברצוני להוקיר תודה גדולה למדיום הגדול ז'וזה ראול טאישאירה, שהקדיש לי יומיים להסברים על שאלותיי בעת ביקורו בארץ בשנת 1993. היה זה פרק זמן משמעותי ביותר עבורי משום שז'וזה ראול הוא פיזיקאי ואיש מדע ידוע, אשר מוכר ומפורסם בשל גישתו המתנגדת לכל אמונה עיוורת. בנוסף, ז'וזה ראול הפנה אותי בעת ביקור משפחתי בברזיל לזוג המקסים סוניה ודג'אלמה פחיירה, וביקש מהן ללמד אותי ולתרגל את יכולותיי המדיומיות. הם הדריכו מדיומים בתחילת דרכם. עד היום מהווה עבורי סוניה יועצת ומדריכה יקרה. ברצוני להוקיר תודה גם למדיום הגדול רינלדו לאיטה ז"ל, אשר חיזק ותמך בי טלפונית, וחזה כבר לפני 30 שנה שיגיע היום בו תתפרסם תורתו של קרדק בשפה העברית.

תודה מיוחדת נתונה לפרופסור סברינו סלסטינו, שהזמין אותי לתרגם את יצירותיו של קרדק לעברית וראה בי את האדם הראוי שמסוגל להוביל פרוייקט זה. ברצוני לציין שפרופסור סברינו הוא מרצה על תורת קארדק בברזיל ובעולם. הידע הנרחב שלו על דתות ואקומניזם גרם לו לפתח קשר מיוחד לעם היהודי. כמו כן, הוא כתב ספרים שהפכו לרב מכר בברזיל וזכו להצלחה רבה. את ההכנסות מכירת הספרים הוא תורם נזקקים דרך המרכז הרוחני שנקרא בשם השומרונים הטוב בז'ואאו פסואה בירת מדינה פראיבה בברזיל.

פרופ' סברינו, פאולה זאמפ וסוניה חיזקו אותי עם תפילותיהם במהלך משברים ורגעים קשים, שבהם עמדתי על סף ייאוש וחשבתי שתרגום ספר זה לעברית לעולם לא יתממש.

ברצוני להוקיר תודה לשרון, מתרגמו של ספר זה לעברית, אשר לקח והמשיך את מלאכת התרגום של ספר זה בה התחלתי, והפך את התרגום החובבני שלי לתרגום מקצועי ומושקע ברמה הגבוהה ביותר, תוך שהוא מתעקש ונצמד לתרגום קפדני ובלתי מתפשר של הטקסט, אך בו-זמנית, כזה שיהיה קריא וברור לקורא הסקרן. רבות וקשות עמלתי, אני עצמי, על תרגום הספר במהלך שלוש שנים וחצי, במעט הזמן הפנוי שהיה לי במהלך לימודי לתואר שני, ואולם, חרף העובדה שעברו שנים רבות מאז שעליתי לארץ, שפת אמי אינה עברית ולאחר לבטים רבים העברתי את מלאכת תרגום הספר לשרון, ועבודתו ומאמציו הם שתרמו רבות לכך שתרגומו לעברית והוצאתו לאור יתממשו בזכות מקצועיותו ודבקותו של שרון במלאכה קשה ותובענית זו.

ברצוני לאחל לקוראיו של ספר זה קריאה מהנה ומעשירה, ואם יעניק הוא, ולו לאדם אחד בלבד, נחמה ומפלט בעת צרה, הרי שמלאכתי הושלמה לה על הצד הטוב ביותר.

מרים לוי

מרץ 2020, ישראל

הקדמתה של קוראת ישראלית

הרוח הגבוהה ביותר שהתגלגלה אי-פעם בכדור הארץ כאדם, הייתה מי שאנחנו מכירים היום בשם ישו – הרי הוא ישוע. יחסית לתקופתו, רעיונותיו היו מהפכניים.

הוא היה היחיד שנתן לאדם תורה ללא דת.

הוא היה היחיד שהטיף לאמונה באל אחד ללא טקסים.

הוא היה היחיד בתקופתו, שלא רק הטיף לאהבת כל אדם באשר הוא, אלא גם חי על פי תורתו ונתן דוגמא אישית. לא לחינם נחשב ישוע על ידי יוחנן המטביל כגדול ממנו, ועליו אמר: "...וְאַנִי אֵינְנִי רֹאֵי לְהַתִּיר אֶת שְׁרוֹף נְעֻלָיו"⁶.

במאה ה-19 כתב **אלאן קרדק** את ספריו ברוח דברי ישוע. אין הדברים מכוונים לאנשים מדת זו או אחרת, או למאמינים מסוג מסוים. הדברים נכונים לכל אדם שמצפוננו מבקש לחיות באופן הולם ומוסרי בחברה, במשפחה, ועם עצמו. הקשר האישי בין האדם לאלוהים שזור ועובר כחוט השני בכל ספריו של **אלאן קרדק**.

בספר זה תמצאו אוספים של שאלות מתחומים שונים, להם ניתנות תשובות, שיסודן בגלגול נשמות ובקשר ילד-הורה הקיים בין האדם לאל. תשובות אלו מסייעות לנו לכוון את עצמנו טוב יותר - כאדם בחברה, כילדים להורינו, כהורה, וכאדם שבינו לבין עצמו שואף לפתח את מצפוננו, להתנקות, ולהבדיל בין עיקר לתפל. תשובות אלו מלמדות אותנו כיצד ביכולתנו להתעלות מבחינה מוסרית ואישית.

השאלות הוכתבו על ידי **אלאן קרדק**, נשאלו באמצעות מְדִיּוּמִים ממדינות שונות בעולם, ונענו על ידי רוחות שונות. התשובות מרתקות. כמעט לכל השאלות ניתנו תשובות. **אלאן קרדק** לא ערך את התשובות, אלא הגיש אותן לקורא בדיוק כפי שניתנו לו. התשובות מובאות כאן, מתורגמות בנאמנות מילה במילה, כפי שניתנו במקור על ידי הרוחות.

חווית הקריאה בספר זה דומה לצלילת עומק אל מקום חדש ומיוחד, שכלל שחוקרים אותו יותר, כך מסתקרנים לגביו יותר. הקורא, אם יאמץ את רעיון גלגול הנשמות, יפתור מחלוקות רוחניות שהתעוררו בתוכו, בעזרת ההסברים שמביא ספר זה למצבים שונים שאנו נמצאים בהם, או עדים להם.

צלילה נעימה.

⁶ הבשורה הקדושה על-פי יוחנן, פרק א' פסוק 27.

הקדמת המתרגמת לאנגלית (במקור)

תוך שהיא מציגה לבני ארצה עבודה שזכתה זה מכבר לקבלה רחבה ביבשת [אירופה], חשבה המתרגמת⁷ כי פירוט קצר אודות מחבר עבודה זו ואודות הנסיבות שבהן היא נכתבה, עשויים לעניין את הקורא.

לֵאוֹן דֵנִיזָרְד הִיפּוֹלִיט רִיבַאִיל (Léon Denizard Hippolyte Rivail), המוכר יותר בשם העט הספרותי שלו, **אַלֵאן קֶרְדֵק**, נולד בשלישי באוקטובר 1804 בעיר ליון שבצרפת, למשפחה וותיקה ממחוז בור-אן-בֶרֶס (בצרפתית: Bourg-en-Bresse), שזכתה להוקרה רבה במשך דורות רבים במחוז זה ובלשכת עורכי הדין בה שימשו חברי המשפחה בתפקידים שונים. אביו, כמו סבו לפניו, היה עורך דין ממעמד מכובד ובעל אופי אצילי; אימו, שהייתה יפה באופן יוצא-דופן, מצטיינת, אלגנטית וחביבה על הבריות, היוותה, עבורו, מוקד לחיבה עזה ולסגידה, שלא השתנתה לאורך כל ימי חייו.

קֶרְדֵק התחנך ב**מְכוֹן פֶּסְטְלוֹצִי**⁸, בעיירה אֵיוֹרְדוֹן-לֵה-בֶן (בצרפתית: Yverdon-les-Bains), שבקנטון וו (צרפתית: Vaud) באזור דובר הצרפתית של שווייץ, שם רכש מגיל צעיר את ההרגל לחקור ולהשתמש בחופש המחשבה, הרגל שחיו הבוגרים סיפקו דוגמה כה מרהיבה לו. כשהוא ניחן באופי בעל תשוקה להוראה, הוא הקדיש עצמו, מגיל ארבע עשרה, לסייע ללימודיהם של חבריו לספסל הלימודים, שהיו פחות מתקדמים ממנו; חיבתו לבוטניקה הייתה כה עזה, שלעתים קרובות הוא בילה יום שלם בין ההרים, כשהוא צועד עשרים או שלושים קילומטרים ביום עם תרמיל על גבו, בחיפוש אחר דגימות עבור אוסף הצמחים המיובשים שלו⁹. הוא נולד במדינה קתולית אך התחנך במדינה פרוטסטנטית. הוא החל, בעודו נער בלבד, להרהר באמצעים ליצירת אחדות של אמונה בין הכתות הנוצריות השונות – פרויקט רפורמה דתית שעליו עבד בהיחבא במשך שנים רבות, אך לא נחל הצלחה, שכן באותה העת טרם היו ברשותו היסודות הנחוצים למציאת הפתרון הרצוי.

לאחר שסיים את חוק לימודיו באֵיוֹרְדוֹן הוא שב לליון בגיל 24, מתוך כוונה להקדיש את עצמו ללימודי משפטים; ואולם, מעשים שונים של חוסר-סובלנות דתית, שאליהם נחשף באופן בלתי-צפוי, גרמו לו

⁷ הערת המתרגם: מתרגמת הגרסה האנגלית של **ספר הרוחות**, הגברת אנה בלקוול (Anna Blackwell).

⁸ הערת המתרגם: **מְכוֹן פֶּסְטְלוֹצִי** - מְכוֹן פֶּדָגוּגִי אוֹתוֹ יוֹהָאֵן הֵיִנְרִיךְ פֶּסְטְלוֹצִי (בגרמנית: Johann Heinrich Pestalozzi), שהיה מחנך והוגה שוויצרי, ממיסדי הפדגוגיה המודרנית. פֶּסְטְלוֹצִי הקים מוסדות חינוך רבים בשווייץ וכתב ספרים בהם הסביר את השקפתו על העקרונות המודרניים של החינוך. שיטתו הליברלית הייתה מבוססת בעיקר על משמעת באמצעות עבודה, כבוד, ומעל הכל, אהבה ואמון. המוטו שלו "ללמוד דרך הראש, הידיים והלב", עדיין נותר עקרון מפתח בקרב בתי הספר המצליחים, גם במאה ה-21. הרפורמה אותה הנהיג הביאה למיגור האנאלפבֵיתיות בשווייץ עד לשנות ה-30 של המאה ה-19.

⁹ הערת המתרגם: **עֵשְׂבִיָה** (בלטינית: Herbarium) - אוסף של פריטי צמחים משומרים, המכונים גיליונות עשבייה. פריטים אלה יכולים להיות צמחים שלמים או חלקי צמחים, אשר יוחזקו בדרך-כלל במצב מיובש על נייר, אך לעיתים עשויים להיות מוחזקים בתוך אלכוהול או חומר משמר אחר.

להתנער מרעיון ההשתלבות בתחום החוק והמשפט ולקבוע את משכנו בפריז, שם התגורר ועסק במשך זמן-מה בתרגום לגרמנית של קורותיו של טלמאכוס¹⁰ ושל ספרי מופת צרפתיים אחרים לנוער. לאחר שהתלבט ארוכות בבחירת מסלול הקריירה שלו, הוא רכש בשנת 1828 מוסד חינוכי גדול ומשגשג לבנים והקדיש עצמו למלאכת ההוראה, שעל פי טעמיו והשכלתו התאימה באופן מיוחד למידותיו. בשנת 1830 הוא שכר, על חשבון, אולם גדול ברחוב סוֹר (בצרפתית: Rue de Sèvres) בפריז, ובו העביר הרצאות בחינם בכימיה, פיזיקה, אנטומיה השוואתית ואסטרונומיה. הרצאות אלה, אותן העביר במשך עשור שלם, זכו להצלחה רבה, ונכח בהן קהל רב שמנה למעלה מחמש מאות איש בכל הרצאה, מכל דרגות החברה, שרבים מהם הגיעו לאחר מכן למעמד בכיר בעולם המדע.

כשהוא משתוקק תמיד להפוך את מקצוע ההוראה למקצוע מושך, כמו גם רווחי, הוא המציא שיטת חישוב גאונית ובנה טבלה מְנִימוֹטְכְנִית¹¹ של ההיסטוריה הצרפתית, בכדי לעזור לתלמידים לזכור מאורעות ותגליות ראויות לציון, שהתרחשו בתקופת שלטונו של כל מלך ומלך.

מבין אינספור היצירות החינוכיות שפרסם ניתן למנות את "התוכנית לשיפור ההוראה הציבורית", שהוגשה על ידו בשנת 1828 ללשכת המחוקקים הצרפתית [הפרלמנט], וזכתה שם לשבחים רבים, על אף שלא נעשה בה שימוש; את החיבור "קורס באריתמטיקה מעשית ותיאורטית", על השיטה הפסטלוציאנית, לשימוש של מורים ואימהות (1829); את "ספר הדקדוק הקלאסי של הלשון הצרפתית" (1831); את "המדריך לשימוש של מועמדים לבחינות בבתי הספר הציבוריים"; עם פתרונות ביאוריים לבעיות שונות באריתמטיקה וגיאומטריה (1848); את החיבור "כתבים רגילים לבחינות ברשויות מקומיות ובסורבון"¹² עם תכתיבים מיוחדים על קשיים אורתוגרפיים" (1849), ועוד. יצירות אלה, שזכו להערכה רבה בעת פרסומן, עדיין משמשות בבתי ספר רבים בצרפת ומחברן אף פרסם מהדורות חדשות של חלק מהן לפני מותו.

---

¹⁰ הערת המתרגם: טלמאכוס - בנם של פנלופה ואודיסאוס במיתולוגיה היוונית, המתואר על ידי הומרוס ביצירתו "האודיסיאה", כנער הנמצא בשלב המעבר בין הילדות לבגרות.

¹¹ הערת המתרגם: מְנִימוֹטְכְנִיקָה (מיוונית: mneme - זיכרון, כוח הזכירה; techne - שיטה, מיומנות) - שינון, אמצעי עזר לשמירה בזיכרון. מְנִימוֹטְכְנִיקָה היא מילה, שיר קצר או משפט, שנועדו לעזור לנו לזכור דברים כגון כללים מדעיים או כללי איות, לדוגמה, "i לפני e, e למעט אחרי c", הוא אמצעי מְנִימוֹטְכְנִי שנועד לעזור לאנשים לזכור כיצד לאיית מילים כמו "מאמין" (believe) ו"לקבל" (receive).

¹² הערת המתרגם: הַסוֹרְבּוֹן (בצרפתית: Sorbonne או La Sorbonne) הוא כינויה של אוניברסיטת פריז (Université de Paris). מקור כינויה של האוניברסיטה במכללת הסורבון - ה"קולז' דה סורבון" (Collège de Sorbonne) שנוסדה ב-1257 על ידי רובר דה סורבון (Robert de Sorbon). האוניברסיטה נוסדה במחצית השנייה של המאה ה-12. הַסוֹרְבּוֹן הנה אחת האוניברסיטאות הידועות בעולם, ורבים מזוכי פרס נובל נמנים עם בוגריה.

קְרִדְק היה חבר במספר אגודות אקדמאיות, ובין היתר, **בחברה המלכותית של אַראס**¹³, אשר העניקה לו בשנת 1831 פרס של כבוד עבור מאמרו יוצא-דופן על השאלה, "מהי שיטת הלימוד המתאימה ביותר לצרכיה של תקופתנו"? קְרִדְק שימש מספר שנים בתפקיד מזכיר **החברה הפְּרִנולוגית**¹⁴ של פריז ונטל חלק פעיל בעבודתה של **החברה למגנטִיזם**¹⁵ והקדיש זמן רב לחקירה המעשית של תופעות הסוּמְנְמְבולִיזְם, טְראַנְס (אֶקְטֶזָה), קְלִירוֹוִיאַנְס (החוש השישי או ראיית נסתרות) ושאר התופעות האחרות הקשורות לפעולת המסְמְרִיזְם (היפנוזה)¹⁶. פירוט קצר זה על עבודתו של קְרִדְק יספיק בכדי להציג את פעילותו הרוחנית, את מגוון תחומי הידע שלו, את אופן פעולתו המעשי מאוד של מוחו ואת המאמץ המתמיד שלו להועיל ולסייע לעמיתיו בני האדם.

כאשר עוררה תופעת "השולחנות המרקדים"¹⁷ את תשומת ליבה של יבשת אירופה, בערך סביב שנת 1850, ואשר ליוותה והובילה תופעה אחרת, שנודעה מאז בשם **סְפִירִיטִיזְם**¹⁸, הוא מיהר לגלות ולחזות את טבען האמיתי של תופעות אלה, כהוכחות לקיום משטר של מערכות יחסים, אשר חשדו בקיומו ואשר עד כה לא היה מוכר, כלומר, אותן מערכות יחסים אשר מאחדות את העולמות הגלויים והנראים ואת העולמות הבלתי-נראים. בראותו את הנולד ביחס לחשיבותה העצומה של הרחבה שכזו של שדה התצפית האנושי, הן עבור המדע והן עבור הדת, הוא החל מיד בחקירה קפדנית ומדוקדקת של התופעות החדשות. לאחד מחבריו היו שתי בנות שהפכו למה שמכונה כיום "מְדִיוּמִים". הן היו שתי נערות עליזות, תוססות, חביבות, שאהבו לרקוד ולהשתעשע ואת חברתם של בני אדם, ואשר קיבלו בדרך קבע, כאשר "ישבו" לבדן או עם בני לווייתן הצעירים, "תקשורות" שתאמו לנטייתן הארצית וקלת הדעת. ואולם, למרבה הפתעתם של כל הנוגעים בדבר, התגלה כי, כל אימת שקְרִדְק היה נוכח, המסרים שהועברו דרך הגברות הצעירות הללו לבשו אופי חמור ורציני ביותר; כאשר חקר קְרִדְק את אותן ישויות תבוניות [אינטליגנטינות] בלתי-נראות באשר לסיבת השינוי, נאמר לו כי, "רוחות מדרגה

---

¹³ הערת המתרגם: **אַראס** (בצרפתית: Arras) - בירת מחוז פֶה-דֶה-קֶלָה (Pas-de-Calais) שבצפון צרפת ובירתה ההיסטורית של הפרובינציה של אֶרטוּא (Artois).

¹⁴ הערת המתרגם: **פְּרִנולוגיה** (Phrenology) - תאוריה הטוענת כי ניתן לקשר בין מבנה הגולגולת לבין אישיותו של האדם ותכונות אופי, כגון פשיעה. הפרנולוגיה פותחה על ידי פרנץ יוזף גאל באוסטריה סביב שנת 1800, והייתה פופולרית מאוד במאה ה-19 באירופה וארצות הברית.

¹⁵ הערת המתרגם: **מגנטִיזם** או **מגנטיות** (Magnetism) - כלל התופעות הקשורות לשדות מגנטיים (ראה פירוט על הנ"ל בהמשך הספר).

¹⁶ הערת המתרגם: ראה פירוט על תופעות אלה בהמשך הספר.

¹⁷ הערת המתרגם: ראה פירוט על תופעה זו בהמשך הספר.

¹⁸ הערת המתרגם: ראה פירוט על תופעה זו בהמשך הספר.

גבוהה בהרבה מהרוחות שפקדו דרך קבע את שתי המדיומיות הצעירות באו במיוחד עבורו, והן תמשכנה לעשות זאת, כדי לאפשר לו למלא שליחות דתית חשובה".

קָרְדֵק, שהופתע מאוד מכדי להגיב להכרזה בלתי-צפויה זו, החל מיד לבחון את אמיתותה על ידי יצירת סדרת שאלות מתקדמות ביחס לבעיות השונות הנוגעות לחייהם של בני האדם וליקום שבו אנו חיים, הציג אותן לבני-שיחו הבלתי-נראים, וקיבל את תשובותיהם בנושא באמצעות המנגנון של שתי המדיומיות הצעירות, שהסכימו ברצון להקדיש שני ערבים מדי שבוע למטרה זו, ואשר השיגו באופן זה, באמצעות תופעות "השולחנות המרקדים" וכתבת-פֶלְנֶשֶט¹⁹, את התשובות שהפכו לבסיסה של תיאורית הֶסְפִירִיטִיזְם, תשובות שאותן הן לא היו מסוגלות להעריך או להמציא.

כאשר מלאו לשיחות אלה כמעט שנתיים, אמר קָרְדֵק יום אחד לאשתו, בהתייחסו להתפתחותן של השקפות אלה, "הרי זה דבר מוזר ביותר! השיחות שלי עם [הישויות] התבוניות הבלתי-נראות חוללו מהפיכה מוחלטת ברעיונות ובאמונות שלי. ההנחיות שהועברו לי בדרך זו מהוות תיאוריה חדשה לגמרי על חיי האדם, חובותיו ויעודו, תיאוריה שנראית לי הגיונית ורציונלית לחלוטין, ברורה ומנחמת באופן הראוי להערצה ומעניינת ביותר. אני נחוש בדעתי לפרסם שיחות אלה בספר; שכן נראה לי שמה שמעניין אותי באופן כה עמוק, עשוי בהחלט להיות מעניין גם עבור אחרים". מאחר ואשתו תמכה בהתלהבות ובחום ברעיון, הוא הציג לאחר מכן לבני-שיחו הבלתי-נראים, אשר השיבו באופן הרגיל, שהיו הם אלה שנטעו במוחו רעיון זה, ושהתקשורת ביניהם, שנוהלה איתו, לא נועדה רק עבורו, כי אם לשם מטרה מפורשת שתינתן לעולם כולו, כפי שהציע לעשות, ושהגיע כעת הזמן להוציא תוכנית זו אל הפועל. "לספר שבו תכלול את הנחיותינו", המשיכו ואמרו הישויות המתקשרות התבוניות, "אתה תיתן, מאחר והוא פרי מלאכתנו ולא מלאכתך, את השם **ספר הרוחות** (בצרפתית: **Le Livre des Esprits**); ואתה תפרסם אותו, לא תחת שמך שלך עצמך, כי אם תחת הכינוי הספרותי **אלאן קָרְדֵק**²⁰ (**Allan Kardec**). שמור על שמך הנוכחי, ריבֶאֵיל, בעבור ספריך שלך שכבר פורסמו; אך קח ושמור את השם שהענקנו לך כעת עבור הספר שאותו אתה עומד לפרסם על פי הוראתנו, ובאופן כללי, עבור כל העבודה שתצטרך לבצע במילוי השליחות, אשר, כפי שכבר אמרנו לך, הופקדה בידיך על ידי ההשגחה האלוהית, ואשר בהדרגה תלך ותפתח בפניך ככל שתתקדם בה, תחת הדרכתנו".

הספר שנוצר ופורסם באופן זה נמכר במהירות רבה, ועשה נפשות לא רק בצרפת, כי אם בכל רחבי יבשת אירופה, והפך את שמו של **אלאן קָרְדֵק** למפורסם "ולשם דבר" בכל בית, עם קוראים שהכירו אותו רק בהקשר אליו; ומעתה ואילך הוא היה מוכר רק בשם זה, למעט בקרב חבריו האישיים הוותיקים, שאיתם שמרו תמיד, הוא ואשתו, על שם משפחתם [הישו]. זמן קצר לאחר פרסום הספר

¹⁹ הערת המתרגם: פֶלְנֶשֶט (Planchette) - לוח סיאנסים או סל שאליו חובר עיפרון, ובאמצעותו נרשמות תשובותיהן של הישויות הבלתי-נראות איתן מתקשר המדיום (ראה הרחבה בנושא זה בהמשך הספר).

²⁰ הערת המתרגמת (במקור): שם בְּרִיטוֹנִי עתיק, שהיה בשימוש במשפחתה של אימו.

ייסד קרדק את "החברה הפריזאית ללימודי פסיכולוגיה", בה כיהן כנשיא עד מותו, ואשר חבריה נפגשו בכל ערב שישי בביתו, לצורך קבלה מהרוחות, באמצעות כתיבתם של מְדִיּוּמִים, הנחיות אודות ליבון והבהרת סוגיות העוסקות באמת וחובה.

בנוסף, ייסד וערך קרדק עד מותו כתב עת בשם הרוחות, כתב עת ללימודי פסיכולוגיה (La La La Revue Spirite, Journal d'études psychologiques), שהוקדש לתמיכה בדעות ובהשקפות שהוצגו בספר הרוחות.

אגודות דומות נוצרו במהירות בכל רחבי העולם. רבות מאגודות אלה פרסמו כתבי עת בעלי חשיבות כזו או אחרת, התומכים בדוקטרינה החדשה; וכולן העבירו לידי החברה הפריזאית ללימודי פסיכולוגיה את התקשורות יוצאות הדופן ביותר עם הרוחות שנתקבלו אצלן. מאסה עצומה של הוראות והנחיות שניתנו על ידי רוחות, ייחודית הן בכמותה והן במגוון המקורות שמהם נתקבלה, מצאה את דרכה לידי של אלאן קרדק, אשר חקר, השווה ותיאם ביניהן ללא-לאות, בקנאות ובמסירות, במהלך תקופה בת 15 שנים. משפע החומרים שסופקו לו מכל רחבי הגלובוס הרחיב והשלים קרדק את ספר הרוחות, תחת הנחייתן והדרכתן של הרוחות שבעזרתן הוכתב ונמסר הספר במקור; "המהדורה המתוקנת" של חיבור זה, שהוצגה על ידיו בשנת 1857 (ראה "הקדמה למהדורה המתוקנת", עמוד 27) הפכה לספר הלימוד המוסכם של אסכולת פילוסופיית הֶסְפִּירִיטִיזְם, שנקשרה באופן כה אינטימי עם שמו. מאותם חומרים חיבר קרדק בהמשך ארבעה חיבורים אחרים, ספר המְדִיּוּמִים (מסה מעשית על תקשור²¹ וזימון רוחות²²), 1861; הבשורה כפי שהוסברה על ידי רוחות (אֶקְסְפּוֹזִיצְיָה²³ על מוסר מנקודת מבטו של הֶסְפִּירִיטִיזְם), 1864; גן עדן וגיהנום (הוכחת צדקו של הממשל האלוהי של המין האנושי), 1865; ג'נסיס [בראשית] (הצגת קוֹנְקוֹרְדַנְצְיָה²⁴ של תיאוריית הֶסְפִּירִיטִיזְם עם תגליותיו של המדע המודרני ועם מהלך הדברים הכללי של פסיפס רשומות, כפי שהוסבר על ידי רוחות), 1867. בנוסף פרסם קרדק שתי מסות קצרות, בשם מהו הֶסְפִּירִיטִיזְם?, וכן הֶסְפִּירִיטִיזְם שצומצם לביטוי הפשוט ביותר שלו.

---

²¹ הערת המתרגם: המתרגמת השתמשה פה במונח **מְדִיּוּמִיּוּת** (Medianimity), שפירושו יכולתו של אדם לשמש כמְדִיּוּם או מתקשר, להלן תכונה תקשור. בפארא פסיכולוגיה, תקשור הוא שם כולל לתקשורת המתקיימת לכאורה בין בני אדם לבין ישויות אחרות, שלא מקובל לחשוב שניתן לתקשר עמן. בדרך כלל הכוונה היא לתקשורת בין בני אדם חיים למתים, אך לעיתים משמשת המילה גם לציין תקשורת עם חוצנים, רוחות, אלים או ישויות נוספות.

²² הערת המתרגם: **זימון** (Evocation) - הזכרה או העלאה באוב, פנייה או קריאה ליישות אלוהית, אֶסְטְרְלִית (יישות חוץ-גופית או בין-ממדית) או אחרת להיות נוכחת במקום, בזמן או במצב כלשהו, למשל, בטקס דתי או מאגי.

²³ הערת המתרגם: **אֶקְסְפּוֹזִיצְיָה** (Exposition) - תיאור מפורט של בעיה, רעיון וכדומה.

²⁴ הערת המתרגם: **קוֹנְקוֹרְדַנְצְיָה** (Concordance) - רשימה אלפביתית של כל המילים (או המילים העיקריות) שבשימוש ביצירה מסוימת, בצירוף מראה מקום של כל מילה. נהוג לחבר קוֹנְקוֹרְדַנְצְיָה לספר חשוב, מפורסם או נפוץ מאוד, או למכלול יצירתו של סופר או משורר.

ראוי לציין, בהקשר ליצירות שהוזכרו זה עתה, כי **אלאן קרדק** עצמו לא היה "מְדִיּוּם", וכתוצאה מכך הוא היה מחויב להיעזר ביכולת התקשור של אחרים לשם השגת תקשורת עם הרוחות, שממנה התפתחו יצירות אלה. התיאוריה אודות החיים והחובות [של האדם], שנקשרה באופן כה מיידית עם שמו ועם עבודתו, עד שלעיתים קרובות מניחים בטעות כי היא פרי מוחו שלו בלבד, או של הרוחות המצויות בקשר מיידית עימו, היא לפיכך במידה רבה פחות ביטויה של דעה אישית או אינדיבידואלית, מאשר כל תיאוריה אחרת מתיאוריות ה**סְפִירִיטִיזְם** שהוצגו עד כה; שכן הבסיס לפילוסופיה הדתית שנקבע ביצירותיו לא היה, בשום דרך שהיא, התוצר של האינטליגנציה שלו עצמו, אלא היה חדש עבורו, כפי שהיה חדש עבור כל אחד מהקוראים שלו, לאחר שהוסק על ידיו באופן הדרגתי מההצהרות המתאימות שנתקבלו מהמוני רוחות, באמצעות אלפים רבים של מְדִיּוּמִים, שלא הכירו זה את זה, והשתייכו למדינות שונות, והגיעו מכל שדרות המעמדות החברתיים.

מבחינה גופנית, **אלאן קרדק** היה נמוך במעט מהגובה הממוצע, מבנה גופו היה מוצק וחסון, בעל ראש גדול, עגול, מאסיבי, תווי פנים מובחנים היטב ועיניים אפורות וצלולות, והוא נראה יותר כמו גרמני, מאשר כצרפתי. קרדק היה אדם נמרץ ובעל יכולת התמדה, אך בעל מזג רגוע, זהיר וחסר-דמיון כמעט עד כדי קרירות, הוא היה ספקן מטבעו ומאופי חינוכו, אדם שחשב באופן הגיוני ולוגי והיה מעשי מאוד הן במחשבה והן במעשה, הוא היה משוחרר באותה המידה הן מהמיסטיקה והן מהתלהבות. הוא היה נטול יומרנות, אדיש למותרות ולמפגני ראוה, וההכנסה הצנועה שהשתכר מההוראה וממכירת עבודותיו החינוכיות הספיקה לסגנון החיים הפשוט שאימץ, ואפשרה לו להקדיש את כל הרווחים שנתקבלו ממכירת ספריו הרוחניים ומכתב העת ה**רוחות** לקידום והפצת התנועה שייסד. אשתו הנפלאה שחררה אותו מכל דאגות הבית וטרדות העולם הגשמי, וכך אפשרה לו להקדיש את עצמו לחלוטין לעבודה שהאמין שהופקדה בידו, ושאותה ביצע במסירות חסרת פשרות, תוך הימנעות מכל העיסוקים, תחומי העניין והקשרים הבין-אישיים הלא-רלוונטיים, למין הרגע הראשון שהחל בה ועד מותו. הוא לא נהג לערוך ביקורים למטרות חברתיות, פרט לחוג מצומצם של חברים אינטימיים, ורק לעיתים נדירות נעדר מפריז, כשהוא מעביר את החורפים בליבה של העיר, בחדרים בהם פרסם את כתב העת שלו ה**רוחות**, ואת תקופת הקיץ ברחוב וִילֵה דֶה סֶגוּר²⁵, בבית נופש כפרי-למחצה אותו בנה ותכנן כמעון שבו עתידים הוא ואישתו לבלות את ימי זקנתם, באזור הפרברים מאחורי פארק שאן דֶה מאַרְס (בצרפתית: Champ de Mars), ברובע השביעי של פריז, ששדרות רחבות חוצות אותו כעת בכל כיוון והוא הולך נבנה במהירות, אך שבאותה התקופה היה שומם וניתן היה עדיין להגדירו כ"אזור הכפרי".

---

²⁵ הערת המתרגם: וִילֵה דֶה סֶגוּר (בצרפתית: Villa de Ségur) - סמטה ציבורית קטנה ללא מוצא, הממוקמת ברובע ה-7 של פריז.

כשהוא חמור-סבר ורציני, איטי בדיבורו, בלתי-יומרני בהתנהלותו, אך עם זאת בעל הדרת כבוד שקטה הנובעת מהרצינות ומהנחישות אשר היו סימני ההיכר המאפיינים של אופיו, כשהוא אינו נרתע אך גם אינו מזמן דיון, אלא נמנע לעולם מלנדב הערה כלשהי על הנושא לו הקדיש את חייו, נהג קָרְדֵק לקבל במאור-פנים את אינספור המבקרים מכל קצוות תבל, שבאו לשוחח אתו על ההשקפות והדעות שעבורן שימש כפרשן מוערך, לענות על שאלות והתנגדויות, להסביר קשיים, ולתת מידע לכל חוקר רציני באשר הוא, שעימו דיבר בחופשיות ופתיחות. פניו הוארו מעת לעת בחיוך עליז ונעים, על אף שהוא היה מוכר בשל הרגלו להתנהל מתוך פיכחות וצלילות-הדעת, ונודע כמי שלעולם אינו צוחק.

רבים מקרב אלפי המבקרים שביקרו אותו היו בעלי מעמד גבוה בעולמות החברתיים, הספרותיים, האומנותיים והמדעיים. הקיסר נפוליאון השלישי, שהעובדה כי גילה עניין רב בתופעת ה**סְפִירִיטִיזְם** לא הייתה בגדר תעלומה, זימן אותו אליו כמה פעמים וקיים עמו שיחות ארוכות בארמון טיוֹלֵרִי (בצרפתית: Palais des Tuileries) על דוקטרינת **ספר הרוחות**.

קָרְדֵק, שסבל במשך שנים רבות ממחלת לב, התווה בשנת 1869 תוכנית עבור ארגון סְפִירִיטִיִסְטִי חדש, שאמור היה להמשיך במשימת הפצת ה**סְפִירִיטִיזְם** לאחר מותו. על מנת להבטיח את קיומו, באמצעות הענקה לארגון זה מעמד משפטי ומסחרי, הוא החליט להפוך אותו לחברה מפוקחת להוצאה לאור ולמכירת ספרים בערבון מוגבל, שתוקם לתקופה של תשעים ותשע שנים, עם הכוח לקנות ולמכור, להנפיק מניות, לקבל תרומות ועיזבונות וכדומה. לחברה זו, שעתידה הייתה להיקרא **חברת המניות המשותפת להמשך עבודתו של אֵלֵאן קָרְדֵק**, הוא התכוון להעניק את זכויות היוצרים לכל כתביו בנושא ה**סְפִירִיטִיזְם** ולכל כתבי העת שלו, **הרוחות**.

ואולם, **אֵלֵאן קָרְדֵק** לא עתיד היה לחזות במימוש הפרויקט בו גילה עניין רב כל כך, ושנוהל מאז בדייקנות מלאה על ידי אלמנתו.

ב-31 בחודש מארס 1869, לאחר שזה עתה סיים להתוות את מבנה וחוקי החברה שאמורה הייתה לתפוס את המקום שממנו חזה כי יסתלק בקרוב, הוא התיישב בכיסאו הקבוע ליד שולחן העבודה שלו, במשרדיו ברחוב סֶנְטֵאן (בצרפתית: Rue Sainte Anne), כשהוא קושר צרור של ניירות, נקטעו חייו העמוסים לפתע על ידי קרע **[מפְרָצֵת]** באבי העורקים, שממנה סבל זמן כה רב. המעבר שלו מהעולם הזה לעולם הרוחות, שאיתו זיהה עצמו כל כך, היה מייד, חסר-כאב, ללא כל אנחה או רעד; שקיעה שלווה כל כך בשינה והתעוררות-מחדש – סיום כה הולם לחיים שכאלה.

שרידיו נטמנו בבית הקברות פֶרֶ לֶשֶזֶ במֹנְמָרְטֶר (בצרפתית: Cimetiere du Pere-Lachaise, Montmartre), בנוכחות קהל רב של חברים, שמאות רבות מהם מתכנסים שם מאז מדי שנה, ביום השנה למותו, ובו נישאות מספר מילות הספד והנצחה, ופרחים טריים וזרים, כפי שנהוג בבתי הקברות ברחבי היבשת, מונחים על קברו.

בלתי-אפשרי לקבוע במדויק את מספרם של בני האדם שאימצו את ההשקפות והדעות אותן קבע **אלאן קרדק**; מספרם של אלה, המוערכים על ידם עצמם, נאמד במיליונים רבים, והוא ללא עוררין רב מאוד. מספר כתבי העת המוקדשים לתמיכה ברעיונות ובדעות אלה בארצות שונות חצה זה מכבר את המספר ארבעים, וכתבי עת חדשים מופיעים כל העת. מותו של **אלאן קרדק** לא החליש את הקבלה לה זכו הדעות והרעיונות שאותם קבע, ואשר אלה המחזיקים בהן מאמינים שהן הבסיס, אך רק הבסיס בלבד, להתפתחותה החדשה של אמת דתית אותה חזה המשיח *[ישוע]*; ההתחלה של ההתגלות המובטחת של "דברים רבים", שנשמרו "חבויים מאז היווסד העולם", ושל הידע שהמין האנושי "לא היה מוכן" עבורו בעת שניתנה נבואה זו.

כשהיא מוציאה לפועל, בנאמנות קפדנית ובדקדקנות, את המשימה שהופקדה בידי **אלאן קרדק**, השתמשה המתרגמת, בכל הציטוטים והמובאות מהברית החדשה המופיעים בספר זה, בגרסה המתורגמת לצרפתית של התנ"ך שנכתבה על ידי לואי אֵיִזֶק לְמִיסְטֵר דֶה סָאסי²⁶, הגרסה בה השתמש תמיד **אלאן קרדק**.

אנה בלקוול

---

²⁶ הערת המתרגם: לואי אֵיִזֶק לְמִיסְטֵר דֶה סָאסי (בצרפתית: Louis-Isaac Le Maistre de Sacy) - תיאולוג והומניסט צרפתי, ששימש גם ככומר במנזר פור-רוֹיָאל-דֶה-שָאן (בצרפתית: Port-Royal-des-Champs). ידוע בעיקר בשל תרגומו של התנ"ך לצרפתית, שהיה הגרסה הנפוצה ביותר של התנ"ך בצרפתית במאה ה-18, הידועה גם בשם "התנ"ך של פור-רוֹיָאל".

הקדמת המתרגם לעברית

ספר זה, שמלאכת תרגומו ארכה כשנתיים לסירוגין, התגלגל לידי בדרך לא דרך, והציב בפני אתגר אינטלקטואלי לא מבוטל, הן מפאת שפתו הארכאית והמליצית, אך בעיקר, בשל הרעיונות המורכבים המובאים בו, אשר מצריכים התמודדות קשה, הן מבחינה טכנית והן מבחינה היושר האישי והרגשי הנחוץ להבנתו באופן שאליו כיוונו מחבריו.

על אף שלכאורה הוא פונה ונכתב תוך הפניות ושימוש במונחים וברעיונות הלקוחים מן הדת הנוצרית, לאחר שמפשיטים אותו מסמנים חיצוניים שוליים אלה, אנו נוכחים כי הוא, במהותו, מהווה תזקיק אוניברסלי המתאים לכל אדם ואדם, ותהא אמונתו אשר תהא, שכן הוא מטפל ומספק לכל אדם את הכלים הנחוצים לו להתמודדות ולמענה על השאלות הבסיסיות הטורדות את מנוחתם של כל בני האדם; מי אני, מהיכן הגעתי, מדוע הנני כאן, מהו תפקידי בעולם, ולבסוף, וחשוב מכל, להיכן אני הולך ומה יעלה בגורלי לאחר מותי.

בנקודה זו, ברצוני להתעכב לרגע ולנסות להאיר ולתקן עובדה היסטורית, שלעיתים קרובות נשכחת או מושכחת מזיכרונו של הקורא, ובמיוחד זה היהודי, והיא שישוע נולד פעל חי ומת כיהודי. מעולם לא התכחש הוא לדתו ולדת אבותיו, היהדות, ומעולם אף לא ביקש לייסד דת "חדשה" תחתיה. גם לפי האמונה הנוצרית והמסופר בברית החדשה, ישוע היה יהודי ונצר לבית דוד. כוונתו המקורית, ושליחותו, הייתה לעורר את לב בני עמו לתקן את דרכם מבחינה מוסרית. רוחו בחרה, או נשלחה, להתגלגל בקרב בני העם היהודי, מפני שהיה העם היחיד בעולם העתיק שהחזיק באמונה באל אחד (מוֹנֹתֵיאִיזְם). עם זה הוכשר על ידי אלוהים במשך אלפיים שנה ועל ידי שליחים רבים, החל מאברהם אבינו עבור למשה רבנו וכלה בבניאים השונים, כדי שיוכל לקבל את המשיח ולהפיץ את אורו לכל האנושות וכדי לקרב אותה לאלוהים. הנצרות הקדומה החלה להתפתח מהמאה הראשונה לספירה, תחילה ככת יהודית קטנה שקידמה והפיצה את דברי ישוע ורק לאחר מכן, במאה הרביעית, הפכה לדת ולאמונה אוניברסלית לאחר הפיכתה לדת הרשמית של האימפריה הרומית על ידי הקיסר תֵּאֹדוֹסִיוֹס הראשון²⁷, מאורע שהתרחש 400 מאות שנה לאחר מותו של ישוע וממילא אין לו כל קשר אליו, כך

---

²⁷ הערת המתרגם: פְּלָאבְיוֹס תֵּאֹדוֹסִיוֹס אוֹגוֹסְטוֹס (Flavius Theodosius Augustus, 347-395; ידוע גם בשמות תֵּאֹדוֹסִיוֹס "הגדול" ותֵּאֹדוֹסִיוֹס "הראשון". שלטונו של תֵּאֹדוֹסִיוֹס היה נקודת מפנה משמעותית בהיסטוריה של האימפריה הרומית, שכן הוא היה שליטה היחיד והאחרון של האימפריה הרומית המאוחדת עד לחלוקתה הסופית לשני גופים נפרדים, האימפריה הרומית המערבית והאימפריה הרומית המזרחית. שלטונו של תֵּאֹדוֹסִיוֹס היה גם נקודת ציון בהיסטוריה של הנצרות והוא פעל בעקביות ונחישות על מנת לקבע את מעמדה של הנצרות האורתודוקסית כדת המדינה, והכריז על שאר הכנסיות ככופרות. הוא פעל לבטל מוסדות דתיים פאגאניים ועמד מנגד כאשר מקדשים ומקומות פולחן פאגאניים הוחרבו.

שהניסיון להציגו כמייסדה של דת חדשה, תחליפית ליהדות אולי, הוא ניסיון כוזב שאינו מבוסס ונתמך, לא על ידי עדויות היסטוריות ואף לא על ידי האמונה הנוצרית הקדומה עצמה.

אותן שאלות, אותה חרדה ותהייה המלווה כל אחד מאיתנו, באופן גלוי או נסתר, ביחס להמשך דרכנו אל מעבר לחיים הנוכחיים ואל הלא-נודע, זוכות לקבל פה תשובות מלאות ומקיפות, תשובות אשר מתוות את הדרך, עוד בחיינו כיום, להגעה אל הדבר שאליו מבקש כל בן אנוש באשר הוא להגיע, בין אם הוא מודע ומודה בכך, ואפילו רק בפניו עצמו הוא, ובין אם לאו - ההגעה לאושר קיומי אישי נצחי ונמשך.

זהו אינו ספר קריאה רגיל, ספר שאנו עשויים לקרוא בנשימה אחת מכריכה לכריכה. זהו אינו ספר המשמש להנאה רגעית וחולפת, ספר שאנו קוראים מפני שזהו הדבר הנכון לעשותו, שהקריאה בו הינה בבחינת הבן-טון האופנתי ברגע זה או אחר. זהו ספר שאנו מבקשים לקרוא להעמיק בו ולהבינו למעננו אנו, למען רווחתנו ושלוותנו הנפשית, למען משפחתנו וחברינו, ספר שהאדם הפועל לפי הדרכתו והנחייתו יוכל לחיות ולהתקיים בהרמוניה רבה יותר עם סביבתו הקרובה והרחוקה כאחד, אך בעיקר, עם נפשו שלו עצמו.

זהו ספר המיועד להיות מונח על השידה ליד המיטה או בהישג ידינו התמידי, ספר שנועד להוות המפלט והמקום שאליו אנו הולכים בכדי לקבל תשובות ומידע בעיתות של צרה מצוקה ומשבר, מקור לנחמה ולחוזק, ספר שאמור ללוות אותנו במהלך כל חיינו ולהוות לנו משענת בשלבים ובמקומות השונים בהם עוברים אנו במהלך חיינו. זהו ספר שנועד להאיר את דרכנו באפילה הגדולה המכונה הקיום האנושי ולהוות עבורנו מורה דרך שביל ודרך חיים.

ספר זה, בעיני, הינו ספר מסע, שכן הוא שולח מלווה ומדריך אותנו במסע המרתק והחשוב ביותר שיש לו לאדם, המסע הפנימי לגילוי העצמי. בנוסף, הקורא יוצא בעקבותיו גם למסע חיצוני העובר בין תחנות מעידינים שונים בהיסטוריה של כדור הארץ והאדם, בין אמונות ואלים של עמים שונים, מלאכים ושטנים, בין בריות על-טבעיות וטבעיות כאחד. הוא גם מלווה ומדריך אותנו במהלך המלאכה הקשה המייגעת והכואבת מכל, מלאכת העבודה והשיפור האישי העצמי.

הקריאה בספר זה הינה מעשה המצריך זמן, תשומת לב ריכוז והרהור שלאחר הקריאה, בשל אופיו. לא אחת מצאתי את עצמי חוזר ומהרהר בו או נזכר בחלקים ממנו, בהתאם למצבים ולנסיבות החיים השונות בהן נתקלתי במהלך תרגומו. לא אחת מציב ספר זה בפני הקורא בו מראה מדויקת ונוקבת, המאלצת אותו לערוך חשבון נפש ואינה מאפשרת לו להסב את מבטו מהבבואה הנגלית בה. זהו, לטעמי, בעת ובעונה אחת, מקור כוחו וקסמו העיקרי של ספר זה, האופן שבו מחייבת ומאלצת קריאתו נקיטת עמדה וקבלת החלטה, גם אם הללו מתבצעות, בשלב ראשון, באופן תיאורטי בלבד ורק במוחו של האדם. בנוסף מצריכה הקריאה בו את מעורבותו האקטיבית של הקורא, שכן הקורא הממוצע בן ימינו, לטוב ולרע, לרוב אינו מכיר ושולט על בוריו במקורות הידע העתיקים, בפילוסופיות או בספרי

הקלאסיקות הנושנים, והוא נדרש לחפש ולהשלים ידע זה על מנת להבין את הרעיונות והתיאורים המובאים בספר זה באופן מלא ומקיף יותר, וליהנות אגב כך מהעשרה ומידע נוספים.

על אף שהוא נכתב בראשית המאה ה-19, הרעיונות והתפישות המובאים בו הנם רלוונטיים ואקטואליים גם לקורא בן המאה הנוכחית, בדיוק ואולי אף יותר מאשר לקורא בו בעת בה יצא לאור. אי-אפשר שלא לתפעל מהדיוק ומהבהירות שבהם מביע ומתאר המחבר רעיונות תופעות ומושגים שונים המופיעים בספר, חרף העובדה שהמחבר עצמו אינו נוקב בשמות המוכרים לנו כיום עבורם, שכן בזמן כתיבתו של ספר זה טרם הומצאו או נקבעו עדיין המילים או השמות הללו והם לא היו קיימים בשפתו של המחבר, או למעשה בכל שפה אנושית שהיא, ועדיין, הקורא המודרני לא יתקשה להשלימים בעצמו בזכות תיאוריו המפורטים והמדויקים של קְרָדֶק. בשל חוסר זה במילים או בשמות עבור תופעות רעיונות או מושגים מסוימים, ולעיתים לצורך בידול בין שני מושגים שבעבר לא הייתה דרך להבדיל ביניהם, נאלץ קְרָדֶק עצמו למלא לעיתים את החסר ולטבוע מילים ומונחים המתארים תופעות או מושגים אלה באופן מדויק ונכון יותר לתפיסתו.

הבנתו ושליטתו המעמיקה של קְרָדֶק בנפש האדם, כמו גם במסתורין המכונה לעיתים **ממלכת הטבע** או **חוק הטבע** (הדבר שאותו יכולים אנו לכנות כיום המדע), ניכרות היטב ומעידות אף הן על גודל הישגו המגולם בקידודה וניסוחה של דוקטרינת הספיריטיזם. כאדם המשכיל והמלומד מאוד שהיה קְרָדֶק, הוא השכיל לשלב בין עבר להווה, בין אמונה למדע, מיתוס למציאות, כשהוא נע ומחבר ביניהם במלאכת מחשבת של שזירה מדויקת ועדינה, תוך שהוא שואב ונשען על תחומי העניין הרבים והמגוונים שבהם התמחה ומפריך את הסתירה הקיימת לכאורה בין מדע לדת, בין הרציונל לרגש. קְרָדֶק טוען שהאמת היא אחת, היא תמיד האמת **והיא תמיד הייתה אותה האמת**. הדבר היחיד המשתנה הנו הדרך בה מוסברת או מתוארת אמת זו, כאשר המדע פונה מטבעו לתארה באופן רציונלי ואילו הדת מסבירה אותה באמצעות הרגש, ואולם האמת עצמה היא אותו הדבר אותו מתארים שניהם. הדרך לתיאור האמת היא, ורק היא, היא זו שמשתנה ומותאמת לכל עידן ולרמת וליכולת ההבנה האנושית השוררת בו, והיא זו המהווה את המקור לסתירה הקיימת, לכאורה, בין הדת למדע.

עידן המהפכה הדיגיטלית ומהפיכת המידע והשיתוף המאפיינים את המאה בה אנו חיים מדגישים ומחזקים עוד יותר את הפליאה וההערכה לה ראויים ספר זה ומחברו, על היקף מלאכת האיסוף וקיבוץ המידע ממקומות שונים מרוחקים, ולעיתים קרובות אף מנותקים זה מזה מבחינת אמצעי התקשורת שעמדו לרשותו, וקידודם לכדי פילוסופיה סדורה וקוהרנטית אחת.

מלאכה קשה וסיזיפית היא מלאכת התרגום, וכמו מלאכת השיפור העצמי, היא לעולם אינה תמה ולעולם תוכל לכלול תיקונים או דרכים שונות להביע את אותו הרעיון או המשפט.

ברצוני לאחל לכם קריאה מהנה, מחכימה, משכילה, פוקחת עיניים, מעשירה, ספקנית, מטלטלת לב, מרתקת, ובעיקר מעוררת ומניעה למחשבה בספר זה, שהוא אבן היסוד ואחד מעמודי התווך של תורת הספיריטיזם, המעוררת ומעניקה השראה ותקווה כה רבות.

מי ייתן וכל אחד יפיק ממנו את התועלת והעזרה הנחוצה לו, וכולי תקווה שגם בזמן המתאים לו.

שרון איינס,

מרץ 2020, ישראל

הקדמת למהדורה המתוקנת

במהדורה הראשונה של עבודה זו, הודענו על כוונתנו לפרסם השלמה, המטפלת בנקודות שעבורן היה בלתי-אפשרי למצוא מקום באותה המהדורה, או שעשויות היו להיות מוצעות על ידי מחקרים עוקבים; אולם הנושא החדש הוכח כמחובר באופן הדוק למה שפורסם בעבר, כך שפרסומו בכרך נפרד הפך למעשה לא-נבון. העדפנו, לפיכך, להמתין להדפסתה-מחדש של העבודה, תוך ניצול ההזדמנות שהוענקה לנו בכך למזג את כל החומרים יחד, כדי להעלים כפילויות, וכדי לערוך סדר שיטתי יותר בתכניה. ניתן לראות במהדורה חדשה זו, כתוצאה מכך, כיצירה חדשה, למרות שהעקרונות שנקבעו במקור לא עברו כל שינוי, למעט במקרים מועטים ביותר, שבהם הם מהווים השלמות והסברים, במקום שינויים.

קונפורמיות זו של התורה שהועברה, על אף מגוון המקורות שמהם היא נובעת, היא עובדה בעלת חשיבות רבה ביחס לכינונה של דוקטרינת **האדם הרוחני** (או **האדם הספיריטיסטי**; Spiritist). התכתובות שלנו מראות לנו, יתרה מזאת, כי תקשורות, הזהות (במהותן, גם אם לא בצורתן) לאלה המגולמות בעבודה הנוכחית, התקבלו בקרב חוגים שונים, ואפילו, במקרים מסוימים, עוד בטרם פרסומו של **ספר הרוחות**, ושימשו להסדרתן ולאישורן [של תקשורות אלה] באופן שיטתי. ההיסטוריה, מצד שני, מוכיחה כי רוב ההוגים הבולטים ביותר בעת העתיקה ובעידן המודרני החזיקו ברוב הרעיונות שנקבעו בזאת, ובכך העניקו להם את התוקף הנוסף של עדותם.

אלאן קרדק

מבוא

I

עבור רעיונות חדשים נדרשות מילים חדשות, על מנת להבטיח את בהירותה של השפה, דרך הימנעות מהבלבול הבלתי-ניתן-להפרדה, הנובע מהשימוש באותו מונח, כדי להביע משמעויות שונות. למילים ספיריטואלי, ספיריטואליסט, ספיריטואליזם, יש משמעות מקובלת מובהקת; לתת להם משמעות חדשה, כדי להחיל אותן על הדוקטרינה שנקבעה על ידי הרוחות, יהיה להכפיל את הגורמים לאמפיבולוגיה²⁸, שהנם כה רבים ממילא. למען הדיוק, ספיריטואליזם הוא ההיפך ממטריאליזם; כל אחד הוא ספיריטואליסט, המאמין שיש בו דבר מה שהוא יותר מסתם דבר חומרי, אך אין פירוש הדבר שהוא מאמין בקיומן של רוחות, או בתקשורת שלהן עם העולם הנראה לעין. לפיכך, במקום להשתמש במילים **ספיריטואלי** (Spiritual) ו**ספיריטואליזם** (Spiritualism), בכדי לציין את האמונה שנזכרה לעיל, השתמשנו במילים **אדם רוחני** (או **ספיריטיסט**; Spiritist) ו**תורת הרוחניות** (או **הספיריטיזם**; Spiritism), אשר, על פי צורתן, מצביעות על מוצאן ומשמעותן הרדיקלית, ושיש להן, לפיכך, את היתרון שבהיותן מובנות לחלוטין; אנו שומרים לעצמנו את הזכות להשתמש במילים **ספיריטואליזם** ו**ספיריטואלי**, על מנת לתת ביטוי למשמעות המיוחסת להן על ידי המשמעות המקובלת הנפוצה. אנו אומרים, אם כן, כי עקרון היסוד של התיאוריה של **האדם הרוחני**, או **תורת הרוחניות**, הוא הקשר של העולם החומרי לרוחות, או לישויות של העולם הבלתי-נראה; ואנחנו מכנים את חסידי תיאורית **האדם הרוחני** בשם **ספיריטיסטים** (Spiritists).

במובן מיוחד, **ספר הרוחות** מכיל את הדוקטרינה, או התאוריה, של **תורת הרוחניות** (ספיריטיזם); במובן כללי, הוא משתייך לאסכולה הרוחנית, שמתוכה הוא מציג את אחד השלבים. מסיבה זו חקקנו על עמוד השער שלו את המילים "פילוסופיה ספיריטיסטית".

II

ישנה מילה נוספת שיש צורך להגדיר את משמעותה באותה המידה, כי היא מהווה את אבן הראשה של כל שיטת מוסר, וגם כי, בשל העדר הגדרה מדויקת, היא הפכה לנושא למחלוקות רבות מספור; אנו מתייחסים למילה **נפש**. מגוון הדעות על טבעה של הנפש הוא תוצאה של מגוון המשמעויות המצרפות למילה זו. שפה מושלמת, שבה לכל רעיון יש את המונח המיוחד לו, תחסוך חלק ניכר מהדיון; שכן, במקרה זה, אי-הבנה תהיה בלתי-אפשרית.

---

²⁸ הערת המתרגם: **אמפיבולוגיה** (Amphibology) - דו-משמעות, אי-בהירות בלשון, כשל לוגי מילולי, הנובע מערפול במבנה הדקדוקי של משפט, הגורם לכך שהמשפט ניתן לפירוש באופנים שונים ושונים בו זמנית.

סופרים שונים מגדירים את הנפש כיסוד החיים האורגניים, שאין לו קיום משל עצמו, והוא חדל מלהתקיים ברגע שהחיים עוזבים את הגוף. בהתאם לאמונה חומרנית לגמרי זו, הנפש היא המסובב (תוצאה) ולא הסיבה (הגורם).

אחרים רואים בנפש את היותה יסוד התבונה, הגורם האוניברסלי, שכל יצור סופג חלק ממנו. לדבריהם, יש, ביקום כולו, רק נפש אחת, אשר מפיעה ניצוצות של עצמה בין כל היצורים התבוניים במהלך חייהם; כל ניצוץ, לאחר מותו של היצור בו הוא הפיח רוח חיים, חוזר למקור המשותף ומתמזג שוב עם השלם הכללי, כפי שנחלים ונהרות שבים לאוקיינוס שממנו נוצרו. דעה זו שונה מקודמתה, הואיל ובהתאם להשערה האחרונה, יש בנו משהו שהוא מעבר לחומר, משהו שקיומו נשאר לאחר מותנו; אבל, למעשה, הרי זה במידה רבה כאילו לא נותר מאיתנו דבר, ומאחר ואנחנו כבר לא מחזיקים בעצמיות (אינדיבידואליות) שלנו, אין לנו צרכים לשמר שום תודעה של הזהות שלנו.

על פי השערה זו, הנפש האוניברסלית היא אלוהים, וכל יציר הוא חלק מהאלוהות. זהו זן של פנתאיזם.²⁹ לדברי אחרים, שוב, הנפש היא ישות מוסרית, נפרדת ובלתי-תלויה בחומר, והיא משמרת את עצמיותה לאחר המוות. משמעות נפוצה זו של המילה **נפש**, היא ללא כל ספק זו המקובלת ביותר בדרך כלל; היות, ותחת שם זה או אחר, הרעיון של ישות אשר ממשיכה להתקיים גם לאחר [מות] הגוף נתפש כאמונה אינסטינקטיבית, ובנפרד מכל תורה שהיא, בקרב כל העמים, בלי כל קשר לדרגת התרבותיות שלהם. דוקטרינה זו, לפיה הנפש היא הסיבה ולא המסובב (התוצאה), היא הדוקטרינה בה מאמינים החסידים הדוגלים בתורות רוחניות שונות (ספיריטואליסטים; Spiritualists)³⁰.

מבלי לדון בערכן של הדעות הללו, ומתוך התייחסות לנושא רק מההיבט הפילולוגי³¹ שלו, אנו אומרים כי שלושה שימושים אלה במילה **נפש** מהווים שלושה רעיונות נבדלים, שכל אחד מהם דורש מונח שונה. למילה **נפש**, לפיכך, יש משמעות משולשת, וכל אסכולה משתמשת בה בהתאם למשמעות המיוחדת אותה היא מייחסת למילה זו. כדי למנוע את הבלבול הנובע באופן טבעי משימוש באותה מילה כדי להביע שלושה רעיונות שונים, יהיה צורך להגביל את המילה לאחד משלושת הרעיונות הללו; לא משנה לאיזה מהם, ובלבד שהבחירה תובן באופן ברור. אנחנו חושבים שטבעי יותר להבין אותה במשמעות המקובלת הנפוצה ביותר שלה; ומסיבה זו אנו משתמשים במילה **נפש** (Soul) כדי לציין

²⁹ הערת המתרגם: **פנתאיזם** (Pantheism) - מילולית, "הכל אלוהים", תפיסת עולם שעל פיה האל מצוי בכל; האל והטבע הם ישויות זהות. הפנתאיזם דוחה את האמונה באלוהות על-טבעית או חיצונית ליקום ומזהה את אלוהים עם הטבע. ראיית העולם כהשתקפות של האלוהות, תפיסת עולם שעל פיה האל מצוי בכל והאל והטבע הם ישויות זהות. לפי תפיסה זו, העולם הוא חלק מהאל, אך האל אינו רק העולם, אלא גם מה שמעבר לו.

³⁰ הערת המתרגם: מסיבה זו טבע מר אלאן קרדק את המונח החדש ספיריטיזם, בכדי לבדל את המאמינים בדוקטרינה זו מהמאמינים בתורות רוחניות אחרות ושונות, אותן כינה קרדק בשם הכולל **ספיריטואליסטים**.

³¹ הערת המתרגם: **פילולוגיה** (Philological) - חקר טקסטים כתובים, בעיקר טקסטים עתיקים, תוך שימוש בכלים מתחום חקר השפה והספרות כדי להכריע בשאלות שקשורות להבנת הטקסט, קביעת הנוסח המקורי של טקסט, זיהוי מחברו, וכיוצא בזה.

את היישות הלא-חומרית והאינדיבידואלית השוכנת בקרבנו, והשורדת את מותו של הגוף. גם אם ישות זו אינה קיימת באמת, והיא רק תוצר של דמיון, עדיין יש צורך לייעד לה מונח ספציפי.

בהיעדר מונח כזה עבור כל אחד מהרעיונות האחרים, המובנים כעת באופן רופף מהשימוש במילה **נפש**, אנו משתמשים במונח **המרכיב החיוני** כדי לציין את החיים החומריים והאורגניים, ולא משנה מה מקורם, אשר משותף לכל היצורים החיים, מן הצמח ועד לאדם. מאחר וחיים יכולים להתקיים ללא יכולת חשיבה, הרי **שהמרכיב החיוני** הוא משהו נפרד ועצמאי.

המילה **חיוניות** לא תבטא את אותו הרעיון. על פי דעות מסוימות, **המרכיב החיוני** הוא מאפיין של החומר; מסובב (תוצאה) הנוצר בכל מקום בו נמצא חומר תחת תנאים נתונים מסוימים; בעוד שלדעתם של רוב ההוגים, הוא שוכן בתוך **שטף** מיוחד, המפוזר באופן אוניברסלי, ואשר כל ייצור ספוג בו ומטמיע חלק ממנו במהלך החיים, כפי שגופים אינרטיים³² סופגים אור; **המרכיב החיוני**, בהיותו זהה ל**שטף החיוני**, אשר נחשב בדרך כלל לזהה לשטף החשמלי אשר מפיח רוח חיים בכל היצורים החיים, מכונה גם **השטף המגנטי, נוזל המוח וחוט השדרה**³³ וכדומה.

בדרך זו או אחרת, עובדה אחת היא וודאית, מאחר והיא הוכחה באמצעות תצפית, כלומר, שביצורים אורגניים קיים כוח, אשר, כל עוד הוא קיים, הוא מייצר את התופעה המכונה **חיים**; אותם חיים פיזיים משותפים לכל היצורים האורגניים, והם בלתי-תלויים בתבונה ובמחשבה; תבונה ומחשבה אלה הן יכולות הייחודיות למינים אורגניים מסוימים; ולבסוף, כי, בקרב המינים האורגניים שניחנו באינטליגנציה ומחשבה, יש מין אחד שניחן בחוש מוסרי מיוחד, המעניק לו עליונות ללא כל עוררין על פני האחרים, כלומר, המין האנושי.

ניתן לראות בבירור כי, במידה ומשתמשים בו בהתאם למשמעויות המקובלות השונות, המונח **נפש** אינו שולל לא את המטריאליזם ולא את הפנתאיזם. **הספיריטיסטים** [חסידי תורת ה**ספיריטיזם**, להבדיל מחסידי תורות רוחניות שונות אחרות כאמור] עצמם מבינים את המונח **נפש** בהתאם לאחת משתי ההגדרות הראשונות, מבלי להתכחש ליישות הנפרדת והבלתי-חומרית, אשר לה, במקרה הזה,

---

³² הערת המתרגם: **אינרטי** (Inert) - חפצים או חומרים חסרי חיות וחיוניות, חסרי תנועה.

³³ הערת המתרגם: **הנוזל המוחי-שדרתי** (או נוזל המוח והשדרה, בלטינית: Liquor cerebrospinalis, או The Nervous Fluid) - נוזל גופי שנמצא בחלל שבין הגולגולת לבין קליפת המוח וכן נמצא גם בחדרי המוח ובתעלת חוט השדרה ומיוצר במוח. תפקידו להקטין את הלחץ על בסיס המוח, להגן עליו מפני זעזועים שהיו עלולים להיגרם מתנועות חדות ועוצמתיות ובנוסף, ממלא הנוזל תפקיד חשוב בזרימת הדם למוח, ובמיוחד למוח הגדול.

הם יעניקו שם אחר כלשהו. מילה זו, לפיכך, אינה מייצגת דעה; זהו מונח פְּרוֹטֵאִי³⁴, המוגדר על ידי כל אדם בהתאם לסגנון ולטעם שלו, ובכך מהווה פתח למחלוקות אינסופיות.

אנו עשויים גם למנוע בלבול, אפילו תוך שימוש במילה **נפש** בשלושת המובנים שהוגדרו לעיל, על ידי כך שנוסיף לה מונח מתאים כלשהו, אשר יציין את נקודת המבט שממנה אנו מתבוננים בה, או את המצב שעליו אנו מחילים אותה. זו תהיה, במקרה זה, מילה גנרית, המייצגת באחת את עקרונות החיים החומרניים, התבונה (אינטליגנציה) ואת היכולת המוסרית, שכל אחד מהם יהיה נבדל באמצעות תכונה, כפי שנעשה, למשל, עם המילה גז, על ידי הוספת המילים מימן, חמצן וכדומה. לכן, אנו יכולים לומר, והדבר יהווה, אולי, את התכנית הטובה ביותר לאימוץ של המונח **נשמה חיונית** עבור העיקרון של החיים החומרניים, את המונח **נשמה תְּבוּנִית** עבור עקרון התבונה, ואת המונח **נשמה רוחנית** עבור העיקרון של העצמיות שלנו לאחר המוות; במקרה כזה **הנשמה החיונית** תהיה משותפת לכל היצורים האורגניים, הצמחים, בעלי החיים ובני האדם; **הנשמה התבונית** תהיה התכונה הייחודית לבעלי החיים ולבני האדם; **והנשמה הרוחנית** תהיה שייכת לבני האדם בלבד.

חשבנו שיהיה חשוב אף יותר להיות ברורים ביחס לנקודה זו, מפני שתיאוריית הרוחניות מבוססת באופן טבעי על קיומה של יישות נפרדת מהחומר שבקרבתנו, ואשר שורדת לאחר מותו של הגוף. מאחר והמילה **נפש** תחזור על עצמה פעמים רבות בעבודה הנוכחית, היה צורך להגדיר את המשמעות שאנחנו מעניקים לה, על מנת למנוע אי-הבנה כלשהי. אנחנו מגיעים כעת אל מטרתו העיקרית של הסבר מקדים זה.

III

לדוקטרינת הרוחניות, בדומה לכל תיאוריה חדשה, יש תומכים ומתנגדים. אנו נשתדל לענות לחלק מההתנגדויות של האחרונים, על ידי בחינת ערכו של ההיגיון שעליהן הם מתבססים, אך, עם זאת, מבלי להתיימר להיות מסוגלים לשכנע את כולם, אלא להפנות את עצמנו לאלה, שמבלי דעות קדומות או הנחות מוקדמות, מעוניינים להגיע לחקר האמת בכנות ובישר; ונוכיח להם שהתנגדויות אלה הן תוצאה של הסקת מסקנות נמהרת מדי, בכל הנוגע לעובדות שנצפו באופן בלתי-מושלם.

---

³⁴ הערת המתרגם: פְּרוֹטֵאִי (Protean) - פְּרוֹטֵאִי, אל במיתולוגיה היוונית, שיכול להחליף את צורתו לצורות שונות הוא לובש ופושט צורות במהירות.

מתוך העובדות הנזכרות, העובדה הראשונה שנצפתה הייתה תנועה של עצמים, המכונה בשם העממי סִיאָנְס³⁵ "השולחנות הזזים"³⁶. תופעה זו, שנצפתה לראשונה באמריקה (או ליתר דיוק, התחדשה במדינה זו, שכן ההיסטוריה מוכיחה שהיא נוצרה בעידנים הנידחים ביותר בעת העתיקה), לוותה בכל מיני דברים שונים ומשונים, כגון רעשים יוצאי-דופן, נקישות שהופקו ללא שום סיבה לכאורה וכדומה. מאמריקה התפשטה התופעה במהירות ברחבי אירופה ושאר העולם. היא נתקבלה בתחילה בספקנות; אולם התנועות נוצרו על ידי נְסִיָיִנים כה רבים, עד שבמהרה לא ניתן היה לפקפק באמיתותה.

לו הייתה התופעה הנדונה מוגבלת לתזוזה של חפצים אינרטיים, ניתן היה להסבירה באמצעות מספר סיבות פיזיות גרידא. אנחנו רחוקים מלהכיר את כל דרכי הסודיות של הטבע, או כל המאפיינים של אלה המוכרות לנו. חשמל, יתרה מזאת, לא רק מכפיל, מדי יום, את המשאבים שהוא מציע למין האנושי, אלא נראה שהוא עומד להאיר את המדע באור חדש. נראה, אם כן, שלא מן הנמנע שחשמל, שעובר שינוי בנסיבות מסוימות, או באמצעות גורם בלתי-ידוע אחר, עשוי להיות הגורם לתנועות הללו. נראה כי העובדה שנוכחותם של כמה אנשים מגבירה את עוצמת הפעולה מחזקת הנחה זו; שכן האיחוד של אנשים אלה עשוי לשמש באופן לא-הולם לתיאור היווצרות של סוללה, שבה מתקיים הכוח [החשמלי] באופן יחסי למספר רכיבי הסוללה.

העובדה שתנועת השולחנות צריכה להיות תנועה מעגלית אינה מפתיעה בשום פנים ואופן, שכן תנועות מעגליות הן מאורע שכיח בטבע. כל הכוכבים נעים במעגלים; ולפיכך נראה שאפשר כי בתנועת השולחנות הייתה לנו תגובה אוטומטית (רפלקס) בקנה מידה קטן על תנועתו של היקום; או שגורמים כלשהם, לא-ידועים עד כה, היו עשויים לייצר, בטעות, ביחס לעצמים קטנים, זרם מקביל לזה שמניע את העולמות ביקום במסלולם.

אך לא תמיד הייתה התנועה המדוברת מעגלית. לעתים קרובות היא הייתה בלתי-סדירה, פרועה; תנועת העצם הייתה מופרעת לפעמים באלימות, הוא היה נזרק ומטלטל סביב-סביב בכיוונים שונים,

---

³⁵ הערת המתרגם: סִיאָנְס (מצרפתית: séance, מילולית - "ישיבה" או "מושב", בשל אופי הטקס) - טקס מיסטי, שבו מנסים המשתתפים ליצור תקשורת עם נשמה של אדם מת, או עם רוח רפאים. אחת הדרכים הנפוצות לביצוע הטקס היא בישיבה סביב שולחן, עליו מונח לוח מיוחד בו מופיעות כל אותיות האלפבית, הספרות '0' עד '9' ולעיתים גם המילים 'כן' ו-'לא'. על הלוח מניחים כוס זכוכית הפוכה (או אמצעי דומה אחר) ולאחר שהם פונים בבקשה לרוחות המתים לקחת חלק בסיאנס ולהשיב לשאלותיהם, הם מניחים ביחד את אצבעותיהם על הכוס שעל הלוח, והרוח, לכאורה במענה לקריאתם ולשאלותיהם, מזיזה כביכול את הכוס על פני הלוח. במהלך הסיאנס נעה הכוס הלך ושוב על פני הלוח ומתעכבת מדי פעם על אותיות, המצטרפות לכדי מילים, על ספרות או על 'כן'/'לא' וכך מתקבלות התשובות לשאלות המשתתפים.

³⁶ הערת המתרגם: "ריקוד השולחנות" או "השולחנות המרקדים" (Table-tipping או Table-turning) - סוג של סיאנס, שבו המשתתפים יושבים סביב שולחן ומניחים עליו את ידיהם וממתינים לרעידות, ובו נועד השולחן, לכאורה, לשמש כאמצעי ליצירת קשר עם רוחות; אותיות היו מוקראות באיטיות סביב השולחן והשולחן היה נוטה כלפי האות המתאימה, וכך הוכתבו מילים ומשפטים שלמים.

ובניגוד לכל חוקי הסטטיקה³⁷ הידועים, התרומם מהקרקע וריחף באוויר. ועדיין, בתוך כל זה, לא היה דבר שלא יכול היה להיות מוסבר על ידי כוחו של גורם פיזי בלתי-נראה כלשהו. האם אין אנו רואים שהחשמל מפיל בניינים, עוקר עצים משורשיהם ומשליך למרחקים עצומים גם את הגופים הכבדים ביותר, וגורם למשיכה או לדחייה, לפי נסיבות העניין?

ייתכן מאוד שהנקישות והרעשים יוצאי-הדופן האחרים, שהנחנו שהם נגרמים בגלל משהו אחר מהתרחבותו של העץ, או גורם מקרי אחר, נוצרו על ידי הצטברות של השטף המסתורי; שכן האם אין החשמל מפיק את הצלילים החזקים ביותר? עד לנקודה זו ניתן היה לראות בכל דבר כשייך לתחום הפיזיקה והפיזיולוגיה. מבלי לחרוג ממעגל דעות זה, המלומד יכול היה למצוא בתופעה המכונה חומר נושא הראוי למחקר רציני. למה לא בוצע הדבר? מכאיב להיאלץ להודות בכך, אבל ההזנחה של העולם המדעי נגרמה בשל סיבות שמוסיפות הוכחה נוספת להוכחות הרבות שכבר ניתנו לקלות-דעתו של המוח האנושי. בראש ובראשונה, לאופיו הלא-זוהר של הנושא, אשר שימש בעיקר כבסיס לניסויים המוקדמים ביותר, היה קשר לבוז הזה. איזו השפעה, אפילו ביחס לעניינים הרציניים ביותר, מופעלת לעיתים קרובות באמצעות מילה בלבד! מבלי להרהר בכך שהתנועה המדוברת עשויה להיות מועברת לכל חפץ, הרעיון של השולחנות הפך להיות קשור אליו בתודעה הכללית, אין כל ספק שמפני ששולחן, מעצם היותו החפץ הנוח ביותר לערוך עליו ניסויים, וגם מפני שבני אדם יכולים להושיב את עצמם מסביבו בצורה נוחה יותר מאשר סביב כל רהיט אחר, שימש באופן כללי בניסויים הללו. אבל בני אדם המתגאים בעליונותם השכלית הם לעתים כה ילדותיים, עד כדי הצדקת החשד שמוחות חריפים וחדים רבים וטובים עשויים היו לראות בכך פחיתות כבוד להבחין במה שהיה ידוע בכינויו "ריקוד השולחנות". אם התופעה שנצפתה על ידי לואיג'י גלְוֵנִי³⁸ הייתה מתפרסמת על ידי כמה אנשים לא-משכילים, וזוכה לכמה כינויים מגוחכים, קרוב לוודאי שהיא הייתה מושלכת למחסן הגרוטאות, יחד עם מְטֵה הַנְחָשׁ³⁹; שכן היכן הוא המדען שלא היה מחשיב את עיסוקו במקרה זה למשפיל, כאילו העסיק את עצמו בריקוד של צפרדעים?

אנשים ספורים בעלי אינטליגנציה נעלה, עם זאת, בהיותם צנועים מספיק בכדי להודות שהטבע אולי לא חשף בפניהם את כל סודותיו, התאמצו במסירות ללמוד את הנושא בעצמם; אך מאחר והתופעה לא הגיבה תמיד לניסיונותיהם, ולא נוצרה תמיד לשביעות רצונם, ובהתאם לשיטותיהם הניסיוניות,

³⁷ הערת המתרגם: סטטיקה (Statics) - חקר גופים המצויים במצב נייח.

³⁸ הערת המתרגם: לואיג'י גלְוֵנִי (Luigi Galvani) - רופא, מומחה לאנטומיה, פיזיולוג, כירורג ופיזיקאי איטלקי, פרופסור לאנטומיה באוניברסיטת בולוניה שבאיטליה.

³⁹ הערת המתרגם: מְטֵה הַנְחָשׁ (Divining rod) - מקל של עץ הערבה, המשמש לגילוי מחצבים או מי-תהום. מכונה גם דְאוֹזִינָג (Dowsing) - שיטה שנויה במחלוקת לאיתור מי תהום, מתכות, אבני חן, נפט, קברים, וחפצים או חומרים אחרים הנמצאים מתחת לפני האדמה, ללא שימוש במנגנון מדעי. האנשים העוסקים בתחום (דְאוֹזִרִים) משתמשים לרוב בענף או במוט בצורת האותיות V, Y או L, או בציוד אחר, או שאינם משתמשים בציוד כלשהו. אין כל ראיות מדעיות המוכיחות את יעילותה של פרקטיקה זו.

הם הגיעו למסקנה מנוגדת לגביה. השולחנות, עם זאת, למרות מסקנה זו, המשיכו להסתובב; ואנו עשויים לומר להם, יחד עם גלילאו גליליי, "ואף על פי כן, הם נעים!". אנו עשויים להוסיף ולטעון, שהעובדות שנרמז עליהן כבר התרבו במידה כזו שהן התאזרחו בינינו, כך שהדעות חלוקות כעת רק בנוגע לאופיין.

ובנקודה זו הניחו לנו לשאול, האם העובדה שתופעות אלה לא נוצרות תמיד בדיוק באותו האופן, ובהתאם למשאלותיו ודרישותיו של כל משקיף ומשקיף בנפרד, יכולה להיחשב באופן סביר כאילו היא מהווה טיעון כנגד קיומן? האין תופעות החשמל והכימיה כפופות לתנאים מסוימים, והאם נהיה צודקים בהכחשת קיומן, מפני שהן לא מתרחשות כאשר התנאים הללו אינם מתקיימים?

האין זה מוזר, אם כן, שתנאים מסוימים נדרשים ליצירת תופעת תנועת העצמים באמצעות השטף האנושי, או שהיא אינה אמורה להתרחש, כאשר הצופה, שממקם את עצמו לפי נקודת המבט הפרטית שלו, מתעקש ליצור אותה על פי רצונו, או להכפיף אותה לחוקי התופעות שכבר ידועות, מבלי לקחת בחשבון כי סדר חדש של עובדות עשוי, ואכן חייב, לנבוע מפעולתם של חוקים שחדשים לנו באותה המידה? עכשיו, כדי להגיע לידע אודות חוקים אלה, יש צורך לחקור את הנסיבות שבהן נוצרות עובדות אלה; ומחקר שכזה יכול להתבצע רק באמצעות תצפית ארוכה, מתמשכת וקשובה.

"אבל, עולה לעתים קרובות ההתנגדות, "ברור שישנה הולכת שולל בחלק מההתרחשויות האלה". להתנגדות זו אנו עונים, מלכתחילה, על ידי השאלה, האם המתנגדים בטוחים למדי כי מה שהם תפשו כהולכת שולל אינו יכול להיות פשוט סדרה של עובדות שהם עדיין לא מסוגלים להסביר, כמו במקרה של האיכר שחשב בטעות שהניסויים של הפרופסור המלומד לפיזיקה הם תחבולות של מאחז-עיניים מתוחכם? אך אפילו אם נודה בכך שאכן התקיימה הולכת שולל מסוימת בחלק מהמקרים, האם זו סיבה להתכחש לקיומן של העובדות? האם אנחנו חייבים להתכחש לקיומו של מדע הפיזיקה, מפני שמאחז-עיניים מסוימים מעניקים לעצמם את התואר פיזיקאים? יתרה מזאת, יש להביא בחשבון את אופיים של העוסקים בהתגלויות אלה, ואת האינטרס שעשוי להיות להם בהונאה. האם הם נוהגים כך בדרך של בדיחה? בדיחה עשויה לשעשע לרגע, אך מיסטיפיקציה⁴⁰, אם היא נמשכת זמן רב מדי, תהפוך למתישה באותה המידה, גם ליוצר המיסטיפיקציה וגם לאלה שהלכו שולל אחריה. בנוסף לזאת, מיסטיפיקציה המבוצעת מקצה אחד של העולם ועד קצהו, ובקרב האנשים הרציניים, המכובדים והנאורים ביותר, תהיה לכל הפחות יוצאת-דופן כמו התופעות המדוברות.

IV

---

⁴⁰ הערת המתרגם: מיסטיפיקציה (Mystification) - הצגה מכוונת של דברים בצורה מעורפלת, בעיקר כדי להוליך שולל.

במידה והתופעות שאנו שוקלים היו מוגבלות לתנועתם של חפצים, הן היו נשארות, כפי שכבר ציינו, בתחומי מדע הפיזיקה; אך כה רחוק מכך הוא המקרה, עד שבמהרה הוכח שהן רק המבשרות של עובדות בעלות אופי יוצא-דופן אף יותר. שכן עד מהרה נמצא כי הכוח המניע שתוקשך לחפצים אינרטיים לא היה תוצר פשוט של כוח מכני עיוור, אלא הוא חשף את פעולתו של גורם תבוני, תגלית שפתחה שדה תצפיות חדש, והבטיחה פתרון לבעיות מסתוריות רבות. האם תנועות אלה נגרמו עקב כוח תבוני? זו הייתה השאלה הראשונה שיש לענות עליה. אם כוח כזה קיים, מהו? מה טיבו? מה מקורו? האם הוא על-אנושי? אלה היו השאלות המשניות שצמחו באופן טבעי מהשאלה הראשונה.

ההתגליות המוקדמות ביותר של התבונה התבצעו באמצעות רגליים של שולחנות, שזזו למעלה ולמטה, שנחבטו מספר נתון של פעמים ברצפה, וענו בדרך זו "כן" או "לא" לשאלות שנשאלו. גם כאן, חייבים להודות, לא היה שום דבר משכנע ביותר עבור הספקניים, היות ולכאורה תשובות אלה עשויות היו להיות תוצאה מקרית. אך במהרה התקבלו תשובות מלאות יותר, העצם הנע היכה מספר מהלומות התואם למספרה של כל אות באלפבית, כך שהחלו להיווצר מילים ומשפטים בתשובה לשאלות שהוצגו. נכונותן של התשובות הללו והמתאם שלהן לשאלות שנשאלו, עוררו תדהמה. הישות המסתורית שהשיבה את התשובות הללו, כאשר נשאלה מה טיבה, הכריזה על עצמה שהיא "רוח" או "גאון", נתנה לעצמה שם, וציינה פרטים שונים על עצמה. זהו מצב בעל חשיבות ראויה לציון, שכן הוא מוכיח שאף אחד לא הציע את הרעיון של רוחות כהסבר לתופעה, אלא שהתופעה נתנה הסבר זה על עצמה. לעיתים קרובות ממוסגרות ההשערות במדעים הפוזיטיביים⁴¹, כדי לשמש כבסיס לטיעון; אך לא זה היה המקרה במקרה הזה.

מאחר וסגנון התקשורת שסופק על ידי השימוש באלפבית היה מייגע ולא נוח, הציע הגורם הבלתי-נראה (נקודה ראויה לציון) סגנון אחר, ויעץ להיעזר בחיבור של עיפרון לסל קטן. סל זה, שהונח על גבי גיליון נייר, הונע על ידי אותו כוח סמוי שהזיז את השולחנות; אבל, במקום לציית לתנועה סיבובית פשוטה וסדירה, העיפרון שרבט אותיות שיצרו מילים, משפטים ושיח שלם, שמילאו עמודים רבים, אשר טיפלו בשאלות העמוקות ביותר בפילוסופיה, מוסר, מְטַפְיִזְיקָה, פסיכולוגיה וכדומה, והופיעו במהירות, כאילו נכתבו ביד.

הצעה זו הועלתה בעת ובעונה אחת באמריקה, צרפת ובמדינות שונות אחרות בעולם. היא הוצעה בלשון זו, בפריז, ב-10 ביוני 1853, לאחד התומכים האדוקים הנלהבים ביותר של התופעה החדשה, אדם שהחל משנת 1849 עסק באופן נמרץ בְיִמּוֹן רוחות: "הבא את הסל הקטן מהחדר הסמוך; הדק אליו עיפרון; הצב אותו על גבי דף נייר, הנח את אצבעותיך על קצה הסל". לאחר שעשה זאת, הסל,

---

⁴¹ הערת המתרגם: **פוזיטיביזם** או **המדעים הפוזיטיביים** (Positivism או Positive Sciences) - עמדה פילוסופית שגיבש הפילוסוף אוגיסט קונט, ושעניינה התמקדות בעובדות ממשיות וחקירה רק של דברים הניתנים לכימות, תצפית וניסוי. מדע "פוזיטיבי" הוא מדע העוסק בחקר תופעות, ללא שיפוט ערכי ומוסרי על טיבן של התופעות הנחקרות. לעומתו "מדע נורמטיבי" שופט את המציאות הנחקרת על פי אמות מידה מוסריות.

כמה רגעים לאחר מכן, החל לנוע, והעיפרון כתב, באופן קריא למדי, את המשפט הזה: "אני אוסר עליך במפורש לחזור בפני מישהו על מה שאמרתי לך כרגע. בפעם הבאה שאכתוב, אעשה זאת טוב יותר". מאחר והחפץ שאליו חובר העיפרון היווה מכשיר בלבד, אופיו וצורתו כלל לא חשובים, והנוחות היא הנקודה היחידה שיש להביאה בחשבון. המכשיר המכונה פְּלַנְשֵׁט⁴² אומץ מאז באופן כללי.

הסל, או הפְּלַנְשֵׁט, ינוע רק בהשפעת אנשים מסוימים שניחנו בכוח או ביכולת מיוחדים, הנקראים מְּדִיּוּמִים, כלומר, אנשי בְּיָנִים, או מתווכים בין רוחות לבני אדם. התנאים שהעניקו כוח זה היו תלויים בגורמים, פיזיים ומוסריים, שעדיין אינם מובנים באופן מלא, שכן המְּדִיּוּמִים הם בני כל הגילים, בני שני המינים, ובני כל דרגת התפתחות אינטלקטואלית. יכולת התקשור, יתרה מזאת, מתפתחת באמצעות תרגול.

V

בהמשך הובן כי הסל והפְּלַנְשֵׁט רק יצרו, למעשה, תוספת עבור היד הכותבת. המְּדִיּוּמִים, לפיכך, החזיקו כעת את העיפרון בידו, וגילה שהוא אולץ לכתוב תחת כוח מניע עצמאי מהרצון שלו עצמו, ולעתים קרובות במהירות קדחתנית כמעט. בדרך זו לא רק שהתקשורת בוצעה מהר יותר, אלא שהיא גם הפכה לקלה ושלמה יותר. כיום, השיטה הזו היא השיטה בה משתמשים בתדירות הגבוהה ביותר, מספר האנשים שניחנו בכישרון של הכתיבה הבלתי-רצונית הוא המשמעותי ביותר, והוא גדל באופן קבוע. ניסיון זה גרם בהדרגה להיכרות עם סוגים רבים אחרים של יכולת התקשור, ונמצא כי התקשורת יכולה להתקבל דרך דיבור, שמיעה, ראייה, מישוש, וכדומה, ואפילו דרך כתיבה ישירה של הרוחות עצמן, כלומר, ללא עזרת ידו של המְּדִיּוּמִים, או של העיפרון.

לאחר שעובדה זו בוססה, נותרה עדיין נקודה מהותית שיש להבהירה, כלומר, אופייה של פעולת המְּדִיּוּמִים, והחלק שמבוצע על ידו, באופן מכני ומוסרי, בקבלת התשובות. שתי נקודות בעלות חשיבות עליונה, ושלא יכולות היו להיעלם מעיניו של הצופה הקשוב, הספיקו בכדי ליישב את השאלה. הראשונה מביניהן היא האופן שבו נע הסל תחת השפעת המְּדִיּוּמִים, דרך הנחת אצבעותיו בלבד על קצוות הסל, ובאופן שכזה שיהיה זה בלתי-אפשרי עבורו להנחות אותו בכל כיוון שהוא. אי-האפשרות הזו הופכת לברורה עוד יותר, כאשר שניים או שלושה אנשים מניחים את אצבעותיהם בעת ובעונה אחת על אותו סל, שכן תידרש התאמה באמת יוצאת מגדר הרגיל של התנועות והמחשבות ביניהם, על מנת לייצר, מצד כל אחד מהם, את אותה התשובה לשאלה הנשאלת. קושי זה מוגבר אף יותר על ידי העובדה שהכתיבה משתנה לחלוטין לעתים קרובות עם כל רוח שמתקשרת, וכי, כל אימת שרוח נתונה מתקשרת, אותו כתב מופיע-מחדש. במקרים כאלה, המְּדִיּוּמִים יצטרך לאמן את עצמו לשנות את

⁴² הערת המתרגם: פְּלַנְשֵׁט (Planchette) - לוח סיאנסים.

כתב ידו מספר בלתי-מוגבל של פעמים, והוא גם יצטרך לזכור את כתב ידה הייחודי של כל אחת ואחת מהרוחות.

הנקודה השנייה שצוינה היא אופיין של התשובות שניתנו, אשר לעתים קרובות, ובמיוחד כאשר השאלות שנשאלו היו בעלות אופי מופשט או מדעי, נמצאו באופן החורג לשמצה מחוץ להיקף הידע, ואפילו היכולת האינטלקטואלית של המְדִיּוּם, אשר, יתרה מזאת, אינו-מודע לעתים קרובות למה שהוא נאלץ לכתוב, מאחר והתשובה, בדומה לשאלה שנשאלה, עשויה להינתן בשפה שהוא אינו מכיר, או שהשאלה אף עשויה להישאל באופן נפשי (מנטלי). לעתים קרובות קורה, גם, שהסל, או המְדִיּוּם, נאלצים לכתוב באופן ספונטני, ללא כל צורך בהצגת שאלה, ועל נושא כלשהו לגמרי לא-צפוי.

התשובות הניתנות כך, והמסרים המועברים כך, מצוינים לפעמים בכזאת חוכמה, עומק ונאותות, ומעבירים מחשבות כל כך נעלות, כה נשגבות, שהן יכולות לנבוע רק מתוך אינטליגנציה נעלה, החדורה במוסריות הטהורה ביותר; בפעמים אחרות, הן היו כל כך תפלות, קלות-דעת, ואפילו טריוויאליות, עד שלא ניתן להניח שהן נובעות מאותו המקור. מגוון זה של שפות יכול להיות מוסבר רק על ידי מגוון האינטליגנציות אשר מבטאות את עצמן כך. האם שוכנות האינטליגנציות הללו במין האנושי, או שהן נמצאות מחוץ לתחום מושבה של האנושות? זוהי הנקודה הבאה שיש להבהיר, ושעבורה ימצא ההסבר המלא בעבודה הנוכחית, כמו, למשל, שהתשובות ניתנו על ידי הרוחות עצמן.

העובדות הנזכרות לעיל, בהיותן מדרגה החורגת אל מעבר למעגל התבוננות הרגיל שלנו, אינן מתרחשות באופן מסתורי, אלא לאור היום, כך שכל אחד יכול לראותן ולאמת את קיומן; הן אינן פריבילגיה של אדם יחיד, אלא הן מתקבלות על ידי עשרות אלפי בני אדם, מדי יום, על פי רצונם. לתופעות אלה יש בהכרח סיבה; והיות והן חושפות את פעולתם של האינטליגנציה והרצון, הן חורגות בבירור מחוץ לתחום של תופעות פיזיות גרידא.

תאוריות רבות כבר הועלו לדיון ביחס לנושא זה; אנו נבחן אותן כעת, ולאחר מכן נהיה מסוגלים להחליט האם הן יכולות להסביר את כל העובדות המתרחשות כעת. הבה ונניח, לעת עתה, את קיומן של ישויות הנבדלות מהמין האנושי, היות וזהו ההסבר שנתנו האינטליגנציות שנגלו לנו על עצמן, והבה ונראה מה הן אומרות לנו.

VI

הישויות שנכנסות כך לתקשורת איתנו מציינות את עצמן, כפי שאמרנו, בשמות של רוחות או ג'יני⁴³, וכמי שהיו שייכות, במקרים רבים לכל הפחות, לאנשים שחיו על פני האדמה. הן אומרות שהן מהוות את העולם הרוחני, כפי שאנו, במהלך חיינו הארציים, מהווים את העולם הגשמי.

כעת נסכם בקצרה את הנקודות החשובות ביותר בדוקטרינה אותן הן העבירו אלינו, כדי להשיב ביתר-קלות להתנגדויותיהם של הספקנים;

- "אלוהים הוא נצחי, בלתי-ניתן-לשינוי, לא-גשמי, ייחודי, כל-יכול, הוגן וטוב-לב באופן ריבוני".
- "הוא יצר את היקום, הכולל את כל הישויות, חיות ודוממות, גשמיות ושאינן גשמיות".
- "הישויות הגשמיות מהוות את העולם הנראה-לעין או הגשמי, והישויות שאינן-גשמיות מהוות את העולם הבלתי-נראה או הרוחני, כלומר, את עולם-הרוח, או עולם של רוחות".
- "עולם-הרוח הוא העולם הנורמלי, הקדום, הנצחי, שקדם ושרד כל דבר אחר".
- "העולם הגשמי הוא משני בלבד; הוא עשוי לחדול מלהתקיים, או שמעולם לא היה קיים, מבלי לשנות את מהותו של העולם הרוחני".
- "הרוחות לובשות באופן זמני מעטפת חומרית מתכלה, שחורבנה, באמצעות מוות, משיב אותן לחירות".
- "מקרב המינים השונים של הישויות הגשמיות, אלוהים בחר במין האנושי עבור ההתגלגלות של רוחות שהגיעו לדרגת התפתחות מסוימת; דבר זה הוא זה המקנה לו עליונות מוסרית ואינטלקטואלית על פני כל [המינים] האחרים".
- "הנפש היא רוח שהתגלגלה, שגופה משמש לה רק כמעטפת".
- "קיימים באדם שלושה דברים: (1) הגוף, או יישות גשמית, המקבילה לבעלי החיים, ומופחת בו רוח חיים על ידי אותו יסוד חיוני; (2) הנפש, או ישות שאינה-גשמית, רוח שנתגלגלה בגוף; (3) הקשר המאחד את הנשמה והגוף, יסוד המתווך בין החומר לרוח".
- "לאדם יש לפיכך אופי כפול: באמצעות גופו הוא שותף לאופיים של בעלי החיים, ובאמצעותו יש לו אינסטינקטים; באמצעות נפשו, הוא שותף לאופיין של הרוחות".
- "הקשר, או הפְּרִירוּחַ⁴⁴, אשר מאחד את הגוף והנפש, הוא מעין מעטפת גשמית-למחצה. מוות הוא הרס של הגוף הגשמי, שהוא הגס ביותר מבין שתי המעטפות של האדם; אולם הרוח משמרת את המעטפת השנייה שלה, כלומר, את הפְּרִירוּחַ, אשר מהווה עבורה גוף שמיימי,

---

⁴³ הערת המתרגם: ג'יני (Genie) - שדים.

⁴⁴ הערת המתרגם: פְּרִירוּחַ, שילוב של המילה פְּרִי (peri; מילת קידומת ביוונית [תחלית], שמשמעותה מסביב) ושל המילה רוּחַ (spirit), הוא המונח בו השתמש המחבר כדי להסביר מהו החומר העוטף את הרוח. זהו מעין גוף אוורירי ומעודן, המשמש את הרוח כדי להתחבר למידע החושי ולתפישות הנוצרות על ידי המוח. למעשה, ללא פְּרִירוּחַ, לרוח אין כל חומר המקושר אליה, כפי שניתן לראות בתשובה לשאלה 79 (מושג זה מוסבר בהרחבה בפרק 4, שאלה 93).

בלתי-נראה עבורנו במצבו הרגיל, אך כזה שאותו יכולה הרוח להפוך לנראה מדי פעם, ואפילו למוחשי, כמו במקרה של התגלויות".

• "רוח, לפיכך, היא לא יישות מופשטת, לא-מוגדרת, שניתן להבינה רק במחשבתנו; היא יישות אמיתית, מתוחמת, אשר, במקרים מסוימים, ניתן-להעריכה באמצעות חוש הראייה, השמיעה והמישוש".

• "רוחות שייכות למעמדות שונים, והן אינן שוות זו לזו בכוחן, בתבונתן, בידע או במוסריותן. אלה מהדרגה העליונה ביותר נבדלות מאלה שמתחתיהן על ידי הטוהר והידע העדיפים שלהן, קרבתן לאלוהים ואהבת הטוב שלהן; הן "מלאכים" או "רוחות טובות". שאר הדרגות האחרות הן יותר ויותר מרוחקות משלמות זו; אלה מהדרגות הנמוכות ביותר נוטות לכיוון רוב תשוקותינו, שנאה, קנאה, צרות-עין, גאווה וכדומה; הן נהנות מהרוע. ביניהן נמצאות כמה שהן לא טובות מאוד ולא רעות מאוד, אלא הן רוחות קנטרניות ובעייתיות, יותר מאשר זדוניות, ולעתים קרובות הן קונדסיות ולא-הגיוניות, והן עשויות להיות מסווגות כרוחות קלות-דעת ואוויליות".

• "רוחות אינן שייכת לעד לאותה דרגה. כולן נועדו להגיע לשלמות על ידי מעבר דרך הדרגות השונות של היררכית-הרוח. ההשתפרות הזו מתבצעת על ידי גלגול נשמות⁴⁵, אשר נכפה על חלק מהן ככפרה, ועל אחרות כמשימה. החיים החומריים הם ניסוי שעליהן לעבור פעמים רבות, עד שתגענה לשלמות מוחלטת; זהו מעין מסנן, או מְזַקֵּק⁴⁶, שממנו הן יוצאות מטוהרות, מי פחות ומי יותר, לאחר כל גלגול חדש".

• "עם עזיבתה את הגוף, הנפש נכנסת-מחדש לעולם הרוחות שממנו הגיעה, וממנו היא תכנס לחיים גשמיים חדשים, לאחר הפוגה ארוכה יותר או קצרה יותר, ובמהלך הפוגה זו מצויה הרוח במצב המכונה *רוח תועה* או *רוח נודדת*".

• "המסקנה הנובעת מעצם העובדה שישנן רוחות שנדרשו לעבור גלגולים רבים, היא שלכולנו היו קיומים רבים, ושהיו לנו גלגולים אחרים, מושלמים יותר או מושלמים פחות, בין אם על פני האדמה הזאת או בעולמות אחרים".

---

⁴⁵ הערת המתרגם: **גלגול נשמות** (Incarnation) - שם כללי המתאר תהליך אותו עוברת הנשמה לאחר המוות. האמונה בגלגול נשמות נפוצה בתרבויות שונות, ולא אחת נכרכת יחד עם אמונות דתיות. גלגול נשמות מצוי כמעט בכל ספרות דתית מרכזית, ברוב דתות המזרח (בודהיזם והינדואיזם) וכן בדתות מונותאיסטיות, כגון היהדות הנצרות האסלאם ובדת הדרוזית. קיימות גישות שונות בפרשנות של האמונה בגלגול נשמות. הבסיס המשותף להן מתאר תהליך בו נשמתו של הנפטר חוזרת לעולם האלוהי, ולאחר מכן מתגלמת בגוף תינוק אנושי אחר. הגישות שונות זו מזו בהבנת התהליך כחד-פעמי רב-פעמי או אין סופי, ובשאלה האם נשמתו של האדם מתגלגלת ומופיעה דווקא באדם או אף ביצורים אחרים, כדוגמת צמחים או בעל חיים. תופעת גלגול הנשמות מוסברת בדרכים שונות. הסבר מקובל הוא כי אדם שלא השלים את תפקידו בעולם שב אליו בדמות אחרת. גישות מסוימות סבורות כי הגלגול החדש יהיה בהתאם למעשיו הטובים או הרעים בגלגולים קודמים, או בהתאם לדבר מה שעליו לתקן בגלגול זה.

⁴⁶ הערת המתרגם: **אביק** (Alembic) - בקבוק מעבדה המשמש לזיקוק נוזלים. בצורתו הפשוטה הוא מכל עשוי זכוכית, שצווארו המוארך נטוי כלפי מטה; אדי הנוזל הרוחח מתעבים בתוך צוואר הכלי, במגע עם האוויר הקר, ומטפטפים אל תוך כלי אחר הממוקם מתחתיו, המשמש ככלי איסוף.

- "גלגול של רוחות מתרחש תמיד בקרב המין האנושי; תהא זו טעות להניח כי הנפש או הרוח יכולות להתגלגל בגוף של חיה".
- "הקיומים הגשמיים העוקבים של רוח הם תמיד במגמת התקדמות, ולעולם הם אינם נסוגים-לאחור; אך מהירות ההתקדמות שלנו תלויה במאמצים שאנו משקיעים כדי להגיע לשלמות".
- "תכונותיה של הנפש הן אלה של הרוח שהתגלגלה בנו; ולכן, איש טוב הוא התגלגלות של רוח טובה, ואיש רע הוא התגלגלות של רוח נחותה".
- "לנפש יש עצמיות [אינדיבידואליות] משל עצמה לפני הגלגול שלה; היא משמרת עצמיות זו לאחר היפרדותה מהגוף".
- "עם כניסתה-מחדש לעולם-הרוח, הנפש שוב מוצאת שם את כל מי שהכירה על פני האדמה, וכל הקיומים הקודמים שלה שבים בסופו של דבר לזיכרונה, והיא זוכרת את כל הטוב וכל הרע שהיא ביצעה בהם".
- "הרוח שהתגלגלה נמצאת תחת השפעתו של החומר; אדם שמתגבר על השפעה זו, דרך ההתעלות והטיהור של נפשו, מעלה ומקרב את עצמו יותר לרוחות הנעלות, שאליהן הוא ישתייך יום אחד. רוח המרשה לעצמה להיות נשלטת על ידי יצר הרע, ומניחה את כל המקור להנאתה בסיפוק תאבונה הגס והחייתי, מביאה את עצמה קרוב יותר לרוחות הטמאות, דרך מתן עדיפות לאופייה החייתי".
- "רוחות שהתגלגלו מאכלסות את העולמות השונים שביקום".
- "רוחות שלא התגלגלו, שהן תועות, אינן מאכלסות אף אזור קבוע ותחום; הן נמצאות בכל מקום, בחלל ומסביבנו, רואות אותנו, ומתערבבות ביננו ללא הרף; הן מהוות אוכלוסייה בלתי-נראית, אשר נעה וטרודה בנו כל הזמן, מכל עבר".
- "רוחות מפעילות פעולה בלתי-פוסקת על העולם המוסרי, ואפילו על העולם הפיזי; הן פועלות גם על החומר וגם על המחשבה, ומהוות אחד מכוחות הטבע, הגורם היעיל לסוגים רבים של תופעות בלתי-מוסברות, או כאלה שלא הובנו כהלכה עד כה, שעבורן רק תיאורית האדם הרוחני מסוגלת לתת הסבר הגיוני".
- "רוחות נמצאות בקשר בלתי-פוסק עם בני האדם. הרוחות הטובות מנסות להוביל אותנו לדרך הנכונה, ותומכות בנו בניסיונות שאנו עוברים בחיים, ומסייעות לנו לשאת בהם באומץ ובהשלמה; הרעות מפתות אותנו אל הרוע: הן נהנות לראות אותנו נופלים, ולהפוך אותנו לדומות להן".
- "התקשורת של הרוחות עם בני האדם היא נסתרת או מדומה. התקשורת הנסתרת שלהן מתבצעת באמצעות ההשפעה הטובה או הרעה שהן מפעילות עלינו, מבלי שאנו מודעים לכך; זוהי חובתנו להבחין, על ידי הפעלת שיקול הדעת שלנו, בין ההשראות הטובות והרעות אשר מוטלות בכך עלינו. התקשורת המדומה שלהן מתקיימת באמצעות כתיבה, דיבור, או בדרך של ביטויים פיזיים אחרים, ובדרך כלל דרך תיוכם של המְדַוּיָּמִים, שמשמשים ככלים עבורן".

- "רוחות מתגלות באופן ספונטני, או בתגובה לזימון רוחות. ניתן לזמן את כל הרוחות: אלו שהיו האלמוניות ביותר מקרב בני התמותה, כמו גם אלו של האישים המהוללים ביותר, ולא משנה באיזה עידן הם חיו; אלו של קרובינו, חברינו או אויבינו; ואנו עשויים לקבל מהן, בכתב או באמצעות תקשורת מילולית, ייעוץ, מידע לגבי מצבן מעבר לקבר, מחשבותיהן לגבינו, ואת כל אותם הגילויים שהן רשאיות לגלות לנו"⁴⁷.
- "ניתן למשוך רוחות על ידי החיבה שלהן לטיבם המוסרי של הצדדים שזימנו אותן. רוחות מדרגת התעלות גבוהה מתענגות על מפגשים בעלי אופי רציני, שאהבת הטוב ורצון כנה ללמוד ולהשתפר מפיחים בהם חיים. נוכחותן דוחה רוחות מדרגה נחותה, אשר מוצאות, בניגוד לכך, גישה חופשית וחופש פעולה בקרב אנשים בעלי אופי קל-דעת, או שהן מתקבצות יחד מתוך סקרנות בטלה, בכל מקום בו פוגשים ביצרים רעים. כה רחוקה היא האפשרות לקבל מרוחות, תחת נסיבות שכאלה, עצה טובה או מידע שימושי, ואין לצפות מהן למאומה פרט לשקרים חסרי-ערך, תחבולות מרושעות או רמאות ואחזת עיניים; שכן לעתים קרובות הן משאילות ומשתמשות בשמות המכובדים ביותר, על מנת להיטיב ולנצל את אלה שאיתן הן נמצאות בקשר".
- "קל להבדיל בין רוחות טובות לרעות. שפתן של רוחות מדרגת התעלות גבוהה היא תמיד מכובדת, אצילית, מאופיינת על ידי המוסריות הנעלה ביותר, חופשייה מכל בדל של תשוקה ארצית; החוכמה הטהורה ביותר נושבת מעצותיהן, והן תמיד שמות להן למטרה את ההשתפרות שלנו ואת טובת האנושות. בניגוד לכך, התקשורת של רוחות מהדרגה הנמוכה ביותר מלאת סתירות, ושפתן היא לעתים קרובות המונית ואף גסה. אם הן אומרות לעיתים דברים טובים ואמיתיים, הרי שלעתים קרובות עוד יותר הן מצהירות הצהרות-שווא ואבסורדיות, המונעות מבורות או זדון. הן מנצלות את הנאיביות של מי שחוקר אותן, משעשעות את עצמן על ידי התחנפות להירותם, ומשטות בהם עם תקוות-שווא. בקצרה, ניתן להשיג תקשורת מחכימה ראויה לשמה רק במקומות בעלי אופי רציני, שחבריהם מאוחדים באמצעות התייחדות אינטימית של מחשבה ורצון, בחיפוש אחרי אמת וטוב-לב".
- "ניתן לסכם את תורת המוסר של הרוחות הנעלות יותר, כמו את זו של ישוע, במימרת הבשורה, 'כל אֲשֶׁר תִּרְצוּ שִׁיעֶשׂוּ לָכֶם בְּנֵי הָאָדָם עֲשׂוּ לָהֶם גַּם-אֲתֵם'⁴⁸; כלומר, עשו טוב לכל אדם, ואל תחטאו לאף אדם. עקרון פעולה זה מספק למין האנושי כלל התנהגות בעל שימוש אוניברסלי, מהעניין הקטן ביותר ועד לגדול ביותר".

⁴⁷ הערת המתרגם (במקור): ראה בהקשר עם ההצהרות המופיעות בסעיף זה, את ההסברים המוסמכים והעצות המעשיות המוזכרות בספר המדיומים.

⁴⁸ הבשורה על-פי מתי, פרק ז', 12.

- "הן מלמדות אותנו כי אנוכיות, גאווה וחושניות, הן תשוקות שמחזירות אותנו אל הטבע החייתי, על ידי כך שהן קושרות אותנו אל החומר: כי מי, שבחיים הנחותים האלה, מנתק עצמו מהחומר דרך בוז לזוטות הגשמיות, ודרך אהבת השכן, מחזיר את עצמו חזרה לכיוון הטבע הרוחני; כי על כולנו להפוך עצמנו למועילים, בהתאם לאמצעים שאלוהים הפקיד בידינו עבור הניסיון שלנו; כי החזקים ובעלי הכוח חֲבִים עזרה והגנה לחלשים; וכי מי שמשתמש-לרעה בכוח ובעוצמה כדי לדכא את זולתו מפר את חוק האל. הן מלמדות אותנו כי, בעבודת-הרוח, לא ניתן להסתיר דבר, וכי המסכה תוסר שם מפניו של הצבוע, וכל רשעותו תיחשף; כי הנוכחות, הבלתי-נמנעת והנצחית, של אלה להם גרמנו עוול בחיים הארציים, היא אחד העונשים הצפויים לנו בעולם-הרוח; וכי דרגתן הנמוכה או הנעלה של הרוחות מולידה בחיים הבאים סבל או הנאה, שאינם מוכרים לנו על פני האדמה".
- "אך הן גם מלמדות אותנו כי אין חטאים בלתי-נסלחים, כי אין שום חטא שלא ניתן למחוק על ידי כפרה. האדם מוצא את האמצעים לבצע זאת בקיומים השונים הנכונים לו, אשר מאפשרים לו להתקדם בהדרגה, ועל פי רצונו ומאמציו, לקראת השלמות המהווה את מטרתו הסופית".

זהו הסיכום אודות **תורת הרוחניות** (Spiritism), כפי שהיא כלולה בתורה שנמסרה על ידי רוחות מדרגה נעלה. הבה ונבחן כעת את ההתנגדויות המתבקשות שנטענו כנגדה.

VII

אנשים רבים רואים בהתנגדותו של העולם המלומד כאילו היא מהווה, לכל הפחות, הנחה חזקה מאוד בדבר שִׁקְרִיזְתָּה של **תורת הרוחניות**, אם לא כהוכחה לכך. אנו לא משתייכים לאלה המפגינים אדישות ביחס לפסק דינם של אנשי המדע; נהפוך הוא, אנחנו רוחשים להם כבוד גדול, ורואים בכך כבוד גדול להיות חלק מהם, אך איננו יכולים לראות בדעתם כאילו הייתה, בכל הנסיבות, סופית בהכרח ומוחלטת.

כאשר חסידי המדע חורגים אל מעבר לתצפית הפשוטה על העובדות, כאשר הם מנסים להעריך ולהסביר את העובדות הללו, הם נכנסים לתחום הַנְחֹשׁ; כל אחד מהם מקדם מערכת משלו, עושה כמיטב יכולתו להביא לכך שהיא תתקבל כמועדפת, ומגן עליה בכל כוחו ועוצמתו. האם אין אנו רואים מדי יום את המערכות המורכבות ביותר מוצגות ונדחות בזו אחר זו; פעם הן מושתקות כשגיאות אבסורדיות, ופעם הן מהוללות כאמיתות שאין עליהן עוררין? עובדות הן הקריטריון היחיד למציאות, הטיעון היחיד המתיר חוסר-מענה: בהיעדר תשתית עובדתית, האדם החכם מְתַלָּה את פסק דינו.

בנוגע לכל הנושאים שכבר נבדקו באופן מלא, פסק דינו של המלומד מתקבל בצדק כסמכותי, משום שהידע שלו לגביהם הוא מלא יותר ונאור יותר מזה של אנשים רגילים; ואולם, בכל הנוגע לעובדות או לחוקים חדשים, לנושאים הידועים באופן לא-מושלם, הדעות שלהם יכולות להיות היפותטיות בלבד,

משום שאין הם פטורים מדעות קדומות יותר מאנשים אחרים. ניתן אפילו לומר, כי אנשי מדע נוטים להחזיק בדעות קדומות יותר משאר העולם, משום שכל אחד מהם נוטה באופן טבעי להסתכל על כל דבר מנקודת המבט המיוחדת אותה אימץ; המתמטיקאי אינו מודה בכל סוג שהוא של הוכחה חוץ מהצגה אלגברית, הכימאי מייחס כל דבר לפעולתם של היסודות הכימיים, וכדומה. לאחר שאדם רכש לעצמו מומחיות, הוא בדרך כלל מקדיש את כל דעתו אליה; מחוץ לתחום מומחיות זה הוא משתמש לעתים קרובות בהיגיון שגוי, כי, בשל חולשתה של התבונה האנושית, הוא מתעקש לטפל בכל נושא באותה הדרך; ולפיכך, בעוד שעלינו להתייעץ ברצון ובביטחון עם כימאי בכל הנוגע לשאלה על אנליזה כימית, ועם פיזיקאי בכל הנוגע לחשמל, עם מכונאי בכל הנוגע לכוח המנוע, חייבים להרשות לנו, בלי לגרוע דבר מהכבוד המגיע לידע המיוחד שלהם, לא לתת משקל רב יותר לדעתם הביקורתית על **תורת הרוחניות**, יותר ממה שאנחנו צריכים לתת לפסק דינו של אדריכל ביחס לשאלה הנוגעת לתאוריה על מוסיקה.

המדעים החיוביים מבוססים על תכונותיו של החומר, שניתן לבצע בהן ניסויים ומניפולציות על פי רצוננו; אולם תופעת **האדם הרוחני** (Spiritist) היא פעולתה של תבונה שיש לה רצון משל עצמה, ואשר מראה לנו כל זמן שהיא אינה כפופה לרצון שלנו. תצפיות על עובדות, לפיכך, אינן יכולות להתבצע במקרה האחרון באותו האופן כמו במקרה הראשון, משום שהן נובעות ממקור אחר, והן דורשות תנאים מיוחדים; ולכן, כתוצאה מכך, ההתעקשות לחשוף אותן לאותן שיטות חקירה, היא התעקשות על קיומן של אנלוגיות שלא קיימות. המדע, המכונה כך בצדק, פסול לפיכך, ככזה, מלהכריע בשאלת אמיתותה של **תורת הרוחניות**; אין לו כל קשר אליה; ולפסק דינו בעניין זה, בין אם חיובי או שלילי, אין כל משקל. אמונתו של **האדם הרוחני** היא תוצאה של מוסכמה אישית בה עשויים אנשי מדע להחזיק כפרטים, ובאופן נפרד מטיבם כמדענים; אך להכפיף את השאלה להחלטתו של מדע הפיזיקה, יהיה במידה רבה מאוד אותו הדבר, כמו לתת לחבורה של פיזיקאים ואסטרונומים להכריע בשאלת האלמוות. **תורת הרוחניות** עוסקת באופן בלעדי בקיומה של הנפש, ובמצבה לאחר המוות; להניח כי אדם חייב להיות פסיכולוג דגול, רק מפני שהוא מתמטיקאי גדול או חוקר אנטומיה דגול, יהיה מעשה לא הגיוני מאין כמוהו. המומחה לאנטומיה, כאשר הוא מנתח גוף אנושי, מחפש את הנפש, וכפי שהוא לא מוצא אותה תחת סכין המנתחים שלו, כמו שהוא מוצא עצב, או כמו שאינו רואה אותה מתאדה כפי שעושה גז, הוא מסיק כי היא לא קיימת, שכן הוא חושב אך ורק מנקודת מבט חומרית; אך בשום פנים ואופן לא נובע מכך שהוא צודק, וכי דעתו של שאר העולם שגויה. אנו רואים, אפוא, כי המשימה של קבלת החלטה באשר לאמיתותה או שקריותה של **תורת הרוחניות**, אינה נופלת בגדרו של מדע הפיזיקה. כאשר אמונתו של **האדם הרוחני** תהפוכה להיות הגישה הכללית, כאשר הן תתקבלנה על ידי ההמונים (ואם אנו רשאים לשפוט על פי המהירות שבה הן מופצות, זמן זה לא יכול להיות רחוק מדי), יקרה עם אותן אמונות מה שקורה עם כל הרעיונות החדשים שנתקלים בהתנגדות; אנשי המדע יכנעו לכוחן של הראיות. הם יאלצו, כל אחד בנפרד, מכוחם של הדברים, להודות ברעיונות שהם דוחים כעת; ועד אז, יהיה זה מוקדם מדי להסיט אותם מהמחקרים המיוחדים שלהם,

כדי להעסיק אותם בנושא שהוא זר באותה המידה להרגלי החשיבה שלהם ולתחומי מחקרם. בינתיים, כל אדם אשר, ללא מחקר מקדים מדוקדק על העניין, יחרוץ דין שלילי ביחס אליה, וילעג לכל מי שאינו נמנה על דרך החשיבה שלו עצמו, שוכח כי כך נהגו כמעט ביחס לכל התגליות הגדולות, החולקות כבוד למין האנושי. הם מסתכנים בכך שהם יראו את שמותיהם מתווספים לרשימה המהוללת של אלה שתיארו רעיונות חדשים, ויסווגו יחד חברי האסיפה המכובדת אשר, בשנת 1752, קיבלו את מחקרו של בֶּנְג'מִין פֶּרְנַנְדֵּין עַל פְּלִיא-הֶבְרֵק⁴⁹ ברעמי צחוק, והצביעו עליה כלא-ראויה לאזכור בתקשורת שהופנתה אליה; או עם אספה אחרת שגרמה לצרפת להחמיץ את היתרון של נטילת ההובלה ביישום הנעת אוניות בכוח הקיטור, בהכרזה כי תוכניתו של רוֹבֶּרְט פּוּלְטוֹן⁵⁰ אינה מעשית: ועדיין, נושאים אלה היו בתחום עיסוקם. ואם לשתי האסיפות הללו, שעם חבריהן נמנו המדענים הבולטים ביותר בעולם בזמנו, היה רק בוז ולגלוג ביחס לרעיונות שהם לא מבינים, אך כאלה שנועדו לחולל מהפכה, כעבור מספר שנים, במדע, בתעשייה ובחיי היומיום, כיצד נוכל לקוות כי שאלה שהיא זרה לעבודתם, תוכל להתקבל במידה רבה יותר של חיבה מצידם?

שיקול הדעת המוטעה של אנשים מלומדים ביחס לתגליות מסוימות, על אף שהוא מצער בגלל הכבוד לזכרם, אינו פוסל את ההערכה שלנו כלפיהם, שנרכשה ביחס לנושאים אחרים. אך האם ניתן למצוא היגיון בריא רק אם הוא מחובר לתואר (דיפלומה) רשמי, והאם יש רק טיפשים ופתאים מחוץ לכותליהם של המוסדות המדעיים? יואילו נא בטובם יריבינו להשפיל מבט אל מעבר לשורות תומכיה האדוקים של **תורת הרוחניות**, ולראות האם הן מכילות רק אנשים בעלי הבנה נחותה, או האם, בניגוד לכך, בהתחשב במספרם העצום של האנשים בעלי שיעור הקומה שכבר אימצו את **תורת הרוחניות**, היא יכולה להיחשב כשייכת לקטגוריה של אגדות סבתא; האם, למעשה, האופי והידע המדעי של חסידיה אינם זכאים לכך שייאמר, במקום זאת, כי "כאשר אנשים שכאלה מאשרים עניין כלשהו, לכל הפחות חייב להיות בו משהו"?

נחזור ונזכיר כי, במידה והעובדות שאנו עומדים לשקול היו מוגבלות לתנועתם המכאנית של גופים אינרטיים, היה מדע הפיזיקה מתאים לחפש אחר הגורם הפיזי לתופעות; אך הביטויים הנדונים, בהיותם מצויים באופן מוצהר מחוץ לתחום פעולתם של חוקים או כוחות שעדיין אינם מוכרים לבני האדם, נמצאים בהכרח מחוץ לתחום עיסוקו של המדע האנושי. כשהעובדות שנצפו הן חדשניות, ואינן מצויות בתחומי מדע מוכר כלשהו, המדען, בכדי ללמוד אותן, צריך להניח בצד את המדע שלו

---

⁴⁹ הערת המתרגם: **פליא-ברק** (Lightning rod) - אמצעי המיועד למנוע נזקי פגיעות ברק במבנים, בעלי חיים, בני אדם וכדומה, העשוי ממוט ברזל המורכב בדרך כלל על גג מבנה ומחובר באמצעות הארקה לאדמה.

⁵⁰ הערת המתרגם: רוֹבֶּרְט פּוּלְטוֹן (Robert Fulton) - ממציא אמריקאי, המוכר כמי שפיתח את ספינת הקיטור המסחרית המתפקדת הראשונה.

באופן זמני, ולזכור כי מחקר חדש אינו יכול לעמוד למשפט באופן פורה, תחת השפעתן של דעות שנקבעו מראש.

האדם שמאמין שההיגיון שלו אינו יכול לטעות, קרוב מאוד לטעות בעצמו. אפילו אלה שהרעיונות שלהם מתיימרים להיות השגויים ביותר, מכדי שיבססו אותם על היגיון; ובשם ההיגיון הם דוחים את כל מה שנראה להם כבלתי-אפשרי. הם, שבעבר דחו את התגליות הראויות ביותר להערצה, שמהוות את תפארתו של המוח האנושי, עשו זאת בשם ההיגיון; שכן מה שבני האדם מכנים היגיון הוא לעתים קרובות רק גאווה מוסווית, וכל מי שמתייחס לעצמו כאל אדם שאינו טועה, טוען למעשה שהוא שקול במעמדו לזה של אלוהים. אנו פונים, לפיכך, לאלה שהם הגיוניים דיים להשעות את פסק דינם ביחס למשהו שהם עדיין לא ראו, ואשר, אם לשפוט את העתיד על פי העבר, אינם מאמינים שהאדם הגיע לשיאו, או שהטבע חשף בפניו את הדף האחרון בספרו.

VIII

נוסיף גם, כי מחקר של תיאוריה, כמו זו של **תורת הרוחניות**, אשר מציגה לנו בבת אחת סדרת רעיונות כה חדשניים וכה מפוארים, יכול להיות מושג באופן פורה רק על ידי אנשים שעברו מהפך מחשבת רציני, מתמידים, חופשיים מדעות קדומות, ומונעים על ידי נחישות איתנה וכנה להגיע לחקר האמת. איננו יכולים לתת הכשר זה לאלה שמחליטים, ביחס לנושא שכזה, באופן אפריורי, בקלות-ראש וללא בדיקה יסודית; שלא מביאים לעבודת המחקר לא שיטה, לא עקביות, ולא את תשומת הלב הנמשכת, הנחוצים להצלחה: עוד פחות מכך יכולים אנו לתת הכשר זה לאלה, שעל-מנת שלא לאבד את המוניטין שיצא לשנינותם ולחדות שכלם, מנסים לשים ללעג ולקלס עניינים בעלי חשיבות מכרעת, או שנחשבים לכאלה בעיני אנשים שהידע שלהם, אישיותם ואמונותיהם (עקרונותיהם) תובעים יראת כבוד.

הניחו לאלה שרואים בעובדות האמורות כלא-ראויות לתשומת ליבם, להימנע מללמוד אותן; אף אחד לא ינסה להפריע לאמונתם; אך הניחו להם, מצדם, לכבד את אמונתם של אלה שמחזיקים בדעה מנוגדת.

מאפייניו של מחקר רציני הם השיטה וההתמדה שבהן הוא מבוצע. האם זה מוזר כי תשובות הגיוניות לא תמיד מתקבלות מרוחות, בתשובה לשאלות אשר, עד כמה שהן רציניות בפני עצמן, הן מוצגות באקראי, ובינות לשאלות רבות אחרות, שהן לא-קשורות, קלות-דעת, או מטופשות? חוץ מזה, לעתים קרובות השאלה הנשאלת היא מורכבת, ובכדי להבין את התשובה עליה, על מנת שתהיה ברורה, יש צורך להקדים, או להשלים, עם שיקולים שונים. כל מי שרוכש ידע כלשהו חייב להפוך אותו למושא למחקר שיטתי, חייב להתחיל בהתחלה, וחייב לעקוב אחר הרצף וההתפתחות של הרעיונות המעורבים בו. אם אדם שהוא בור בנוגע לעובדות הבסיסיות ביותר העומדות בבסיסו של מדע כלשהו, ישאל את הפרופסור המלומד ביותר בתחום זה שאלה אודותיו, האם יוכל הפרופסור, ולא משנה עד

כמה משובח הוא המוניטין שלו, לתת לו תשובה מספקת כלשהי? שכן כל תשובה מבודדת, שתינתן בתנאים אלה, חייבת בהכרח להיות בלתי-מלאה, ותיראה לפיכך, במקרים רבים, בלתי-מובנת או אפילו מגוחכת. אותו הדבר בדיוק חל בכל הנוגע ליחסים אותם אנו מבססים עם הרוחות. אם ברצוננו ללמוד בבית מדרשן, עלינו לעבור את מסלול הלימודים המלא איתן; ואולם, כפי שקורה בינינו לבין עצמנו, עלינו לבחור את המורים שלנו, ולעבוד באופן קבוע ובחריצות.

אמרנו כי רוחות מדרגת התקדמות נעלה נמשכות רק למקומות בהם שולטים רצון רציני בהארה, ומעל לכל, התייחדות מלאה של מחשבה ורגש בחתירה למצינות מוסרית. קלות-דעת וסקרנות בטלה דוחות אותן, בדיוק כפי שבקרב בני האדם, הן דוחות את כל האנשים ההגיוניים; וכך נותרת הדרך פתוחה לאספסוף של רוחות מטופשות ושקרניות שסובבות אותנו תמיד, וממתינות להזדמנויות ללעוג לנו ולהשתעשע על חשבוננו. מה קורה לכל שאלה רצינית בהתקלות שכזו? היא בהחלט תיענה, אך על ידי מי? הרי זה בדיוק כאילו, בעיצומה של ארוחת ערב חגיגית, תציגו פתאום שאלות כמו, "מהי נפש? מה זה מוות?" או שאלות אחרות, שלא מתאימות באותה המידה לאווירה במקום. אם ברצוננו לקבל תשובות רציניות, אנו חייבים להיות רציניים בעצמנו, ולהציב את עצמנו בתנאים הנדרשים לקבלתן; רק על ידי כך נשיג תקשורת משביעת-רצון ומאֲצִילָה כלשהי. אנו חייבים, יתרה מכך, לעמול ולהתמיד במחקרים שלנו, אחרת הרוחות הנעלות יותר תחדלנה להטריד את עצמן ביחס אלינו, כפי שהפרופסור חדל להטריד את עצמו ביחס לתלמידים העצלנים ללא תקנה שבכיתו.

IX

תנועתם של הגופים האינרטיים היא עובדה שהוכחה כבר למעשה מתוך ניסיון; הנקודה שיש לבררה כעת היא, האם יש, או אין, גילוי של תבונה בתנועה הזו, ובמידה ויש, מה הוא מקור תבונה זו? אין אנו מדברים על התבונה המוצגת בתנועתם של עצמים מסוימים, וגם לא על תקשורת מילולית, ואפילו לא על זו שנכתבת באופן ישיר על ידי המְדִיּוֹם: התגלויות אלה, שבהן מקורה של הרוח הוא ברור למי שחוקר ביסודיות את הנושא, הן אינן, ממבט ראשון, נפרדות מספיק מרצונו של המְדִיּוֹם, בכדי שתגרומנה לצופה שאינו מכיר את הנושא להאמין. לפיכך, נדבר פה רק על כתיבה שהושגה בעזרתו של חפץ מכל סוג שהוא שצויד בעיפרון, כמו סל קטן, פֶּלְנֶשֶׁט וכדומה, ועל אצבעותיו של המְדִיּוֹם שממוקמות על החפץ באופן שכזה, שמתריס בפני המיומנות המושלמת ביותר להפעיל איזושהי השפעה על התווית האותיות. אך הבה ונניח כי אפילו אם המְדִיּוֹם מצליח להוליך שולל את עינו של הצופה החריף ביותר באמצעות פִּיקְחִיּוֹת מופלאה כלשהי, כיצד זה נוכל להסביר את מהותה של התקשורת, כאשר היא נמצאת לגמרי מחוץ לתחום הידע והמושגים של המְדִיּוֹם? וראוי לציין, יתרה מזאת, כי אין אנו מדברים על תגובות בנות הברה אחת של כן ולא, אלא על כאלה הממלאות דפים רבים, המְשׁוֹרְבָטוֹת, כפי שקורה לעיתים קרובות, במהירות מדהימה ביותר, לפעמים באופן ספונטני, ולפעמים לגבי נושא נתון; על שירים בעלי אופי נעלה, ללא כל דופי מבחינת הסגנון שלהם, שנוצרו

באמצעות ידו של מְדִיּוֹם אנאלפבית לחלוטין. ומה שמוסיף למוזרותן של העובדות הללו הוא שהן מתרחשות בכל העולם ושספר המְדִיּוֹמִים רק גדל בהתמדה. האם עובדות אלה הן אמיתיות או לא? לשאלה זו יש לנו אך תשובה אחת לתת: "הביטו וראו; הזדמנויות לנהוג באופן זה לא חסרות, אך אתם, מעל לכל, התמידו בתצפיותיכם, למשך זמן רב, ובהתאם לתנאים הנדרשים לכך".

לראיות שהבאנו כסימוכין, מה משיבים יריבינו? "אתם", אומרים הם, "הנכם פְּתָאִים של התחזות או של ספורט האשליה". עלינו להעיר, מלכתחילה, כי לא סביר שתתרחש רמאות במקום בו לא צפוי להתקבל רווח כלשהו; שרלטנים אינם נוטים לעסוק באומנותם בחינם. אם נעשה שימוש ברמאות, חזקה על כך שהדבר נעשה לשם התבדחות. אך בשמו של איזה צירוף מקרים מוזר קורה שישנה הבנה בין לְצִיִּם, מקצה אחד של העולם ועד קצהו, לפעול באותו אופן, לייצר את אותן ההשפעות, ולתת, על אותם הנושאים, ובשפות שונות, תשובות זהות, אם לא במילים, לפחות במשמעות? כיצד יכולים אנשים חֲמוּרִים, רציניים, מכובדים ומשכילים, לשתף פעולה עם תכסיסים שכאלה, ולאילו מטרה? איך זה שהסבלנות והמיומנות הנדרשות לביצוע הונאה שכזו, נמצאות גם בקרב ילדים צעירים? שכן מְדִיּוֹמִים, במידה והם לא מכשירים פסיביים, חייבים להיות בעלי מידת מיומנות מסוימת, וכמות ומגוון ידע, שאינם תואמים את גילם ומעמדם החברתי של רבים מהם. "ואולם", מפצירים יריבינו, "אם אין כל מעשי מרמה, שני הצדדים עשויים ליפול קורבן לאשליה". הרי זה אך הגיוני שטיב העדים צריך להיחשב כמרכיב בקביעת שווי עדותם; וניתן בהחלט לשאול האם **תורת הרוחניות**, שעל חסידיה נמנים כבר מיליונים, מגייסת אותם רק מקרב הבורים? התופעות שעליהן היא מבוססת הן כל כך יוצאות דופן, עד שאנו מודים בסבירות קיומו של ספק לגביהן; אך מה שאינו קביל בעינינו היא התיימרותם של ספקנים מסוימים להחזיק במונפול על השכל הישר, והדרך נטולת-הגיגונים שבה, ללא תלות בערך המוסרי של יריביהם, הם מאשימים כל מי שאינו מחזיק בדעתם באהבה עיוורת או טיפשות. שכן אישורם של אנשים נאורים אשר, במשך זמן רב, התבוננו, למדו והרהרו בנושא כלשהו, מהווה תמיד, אם לא הוכחה, לכל הפחות חזקה לטובת אותו נושא, שכן הוא הצליח לתפוש את תשומת לבם של אנשים בעלי שיעור קומה, שאין להם עניין בהפצת טעויות, ולא את הזמן לבזבז על זוטות חסרות-ערך.

X

בקרב ההתנגדויות המועלות על ידי יריבינו, ישנן כאלה שהן מרשימות יותר, לפחות למראית עין, משום שהן מוצגות על ידי מוחות חריפים.

אחת מההתנגדויות הללו מתבקשת, מהעובדה ששפת הרוחות אינה נתפשת תמיד כראויה להתעלות אותה אנו מייחסים לישויות המצויות מחוץ לתחומו של המין האנושי. ואולם, במידה והמתנגד יטרח להתבונן בתקציר הדוקטרינה שניתן לעיל, הוא יראה כי הרוחות עצמן הודיעו לנו שאין הן שוות-ערך לנו, בידע או בתכונות מוסריות, שאל לנו לקבל כל מה שנאמר על ידי רוחות כאמת מילולית, ושעלינו

לשפוט בעצמנו את ערכן של הצהרותיהן. בלי כל צל של ספק, לאלה שמסיקים מעובדה זו כי עלינו להתמודד רק עם ישויות מזיקות, שעיסוקן היחיד הוא לרמות אותנו, אין היכרות עם התקשורת שהושגה במקומות בהם מבקרות בדרך קבע רוחות מדרגה נעלה, או שאין הם יכולים להכיל דעה שכזו. יש להצטער על כך שהזדמן להם לראות רק את הצד הגרוע ביותר של עולם-הרוחות, שכן אין אנו מניחים שהחיבה שלהם תמשוך רוחות רעות, המוניות או שקרניות, במקום רוחות טובות. נציע רק כי, במקרים מסוימים, יכול להיות שהשואלים לא התחנכו ביסודיות כה רבה על ברכי הטוב עד כדי דחיית הרוע, וכי, כשהן מנצלות את סקרנותם של בני אדם אלה ביחס אליהן, עושות הרוחות הבלתי-מושלמות שימוש בפתח שהוענק להן בכך כדי להגיע אליהם, בעוד שרוחות מדרגה נעלה יותר נרתעות מהם.

לשפוט את נושא הרוחות באמצעות עובדות אלה יהיה מעשה לא הגיוני, כמעט כמו לשפוט את טבעם של בני אדם על פי דבריהם ומעשיהם של חברות ברנשים פרועה או ידועה-לשמצה, שאין למעמדות המשכילים והמכובדים באוכלוסייה דבר וחצי דבר איתה. אנשים שכאלה נמצאים במצבו של נוסע אשר, בהיכנסו לעיר בירה מפוארת דרך אחד הפרברים הגרועים ביותר שלה, עשוי לשפוט את כלל אוכלוסיית העיר באמצעות ההרגלים והשפה השגורים בפרבר נחות זה. בעולמן של הרוחות, כמו אצלנו, קיימים מעמדות חברתיים גבוהים ונמוכים. הניחו לשואלים לנהל מחקר על מה שמתרחש בקרב הרוחות מהדרגה הנעלה, והם ישתכנעו שהעיר השמימית אינה מאוכלסת אך ורק באנשים בורים ומרושעים. "אבל", תעלה השאלה, "האם רוחות מדרגה נעלה באות בקרבנו?" על שאלה זו אנו עונים, "אל תישארו בפרברים; הביטו, ראו ושיפוטו- [בעצמכם]; העובדות נמצאות בהישג ידם של כולם, מלבד של אלה שהזכרו על ידי ישוע, כאילו היו להם 'עיניים ולא יראו, אַזְנִים וְלֹא יִשְׁמְעוּ'⁵¹".

ישנו מגוון התנגדויות זהות, המתקיים על ידי ייחוס כל התקשורת המתבצעת על ידי הרוחות, וכל ההתגלויות הפיזיות שנלוות אליה, להתערבותו של כוח שטני כלשהו – מעין פּרוֹטֵאוֹס⁵² חדש, הלוּבש ופושט צורה במטרה להיטיב לרמות אותנו. מבלי לעצור ולנתח את ההשערה שאותה אנו רואים כלא-ראויה לבדיקה רצינית, ואשר, יתרה מזאת, הופרכה על ידי מה שכבר אמרנו – אין לנו אלא להעיר כי, אם כאלה היו פני הדברים, צריך היה להודות שהשטן הוא לפעמים חכם מאוד, הגיוני מאוד, ומעל לכל, מוסרי מאוד, או שישנם שדים טובים, כמו גם שדים רעים.

אבל, למעשה, האם ניתן להאמין שאלוהים ירשה רק לרוח רעה לבטא את עצמה, וזאת על מנת להרוס אותנו, מבלי לתת לנו גם ייעוץ של רוחות טובות, כמשקל-נגד? להניח שהוא אינו יכול לעשות זאת פירושו להגביל את כוחו; להניח שהוא כן יכול לעשות זאת, אך נמנע מלעשות זאת, לא עולה בקנה אחד עם האמונה בטובו. שתי ההנחות מהוות חילול הקודש באותה המידה. חייבים לשים לב לכך

⁵¹ הבשורה על-פי מרקוס, פרק ח', 18; ירמיהו, פרק ה', כא'; עינים להם ולא יראו, אַזְנִים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ.

⁵² הערת המתרגם: פּרוֹטֵאוֹס (Proteus) - במיתולוגיה היוונית, אחד מאלי הים, המסוגל ללבוש ולפשוט צורה כרצונו.

שהודאה בתקשורת עם רוחות רעות פירושה הכרה בקיומן של התגלויות של רוחות; ואולם, במידה והן קיימות, הדבר יכול להיעשות רק באישורו של אלוהים, וכיצד נוכל אז, ללא כפירה, להאמין שהוא יתיר להן להתרחש רק למטרה רעה, לשם שלילה של מטרה טובה? הנחה שכזאת מנוגדת במידה שווה לתכתיבים הפשוטים ביותר של הדת ולשכל הישר.

XI

"תכונה מוזרה אחת של הנושא", מפציר מתנגד נוסף, "היא העובדה שרק רוחותיהם של אנשים מוכרים היטב מתגלות, ונשאלת השאלה מדוע רוחות אלה צריכות להיות היחידות שנוהגות כך?" שאלה זו מוצגת בטעות, כמו שאלות רבות אחרות, עקב התבוננות שטחית. בקרב רוחות המציגות את עצמן באופן ספונטני, חלק הארי מהן אינו מוכר לנו, ולפיכך, הן מכנות את עצמן בשמות שאנו מכירים, ואשר משמשים כדי לאפיין אותן. בנוגע לרוחות שאנו מזמנים, פרט למקרה של קרובי משפחה או חברים, אנחנו פונים באופן טבעי לרוחות שאנו מכירים, במקום לאלה שלא מוכרות לנו; והיות ושמותיהם של אנשים מהוללים הם השמות שנראים לנו החזקים ביותר, הם אלה, מסיבה זו, שהכי מרבים לציין אותם.

באותה המידה, זה גם נראה מוזר שרוחותיהן של אישים בולטים צריכות להגיב לקריאתנו באופן פמיליארי, כאילו היינו חלק מחוג מכריהן, וצריכות לעיתים להתעניין בדברים של מה בכך, בהשוואה להישגים אותם השיגו במהלך חייהן. אך אין בכך כל הפתעה עבור אלה שיודעים, כי הכוח ושיקול-הדעת שעשויים היו להיות לאדם בחיים הגשמיים הנחותים הנוכחיים, אינם מעניקים לו כל עליונות בעולם-הרוח. הרוחות מאשרות את הצהרת הבשורה, כי "כֵּן יִהְיֶה הָאֲחֵרוֹנִים רֵאשׁוֹנִים וְהָרֵאשׁוֹנִים יִהְיוּ אֲחֵרוֹנִים"⁵³, ביחס לדרגתו של כל אחד ואחד מאיתנו, כאשר נחזור לחיות ביניהן. לכן, אדם שהיה ראשון בחייו הארציים, עשוי להיות אחד מהאחרונים בעולם הבא; זה שבפניו הרכינו כולם את ראשיהם במהלך החיים הנוכחיים, עשוי למצוא את עצמו לאחר מכן במעמד נחות יותר אף מזה של בעל המלאכה העלוב ביותר, שכן עם הפרישה מהחיים הארציים, הוא משאיר את כל גדולתו מאחוריו; והמונרך [מלך] החזק ביותר עשוי להיות נחות יותר אף מהנחות שבנתיניו.

XII

עובדה שהתבררה על ידי התבוננות, ואושרה על ידי הרוחות עצמן, היא ההשאלה של שמות ידועים-היטב ונערכים על ידי רוחות מדרגה נחותה. כיצד, אם כן, יכולים אנו להיות בטוחים כי רוחות האומרות

---

⁵³ הבשורה על-פי מתי, פרק כ', 16.

שהן היו, למשל, סוקרטס, יוליוס קיסר, קרל הגדול, פֶּנְלוֹן⁵⁴, נפוליאון, וושינגטון וכדומה, באמת היו האנשים שהן טוענות שהיו? ספק זה קיים בקרב חסידים נלהבים רבים של **תורת הרוחניות**. הם מודים בקיומן של ההתערבות ושל התגלות רוחות, אך הם שואלים את עצמם איזו וודאות יכולה להיות לנו בנוגע לזהותן? וודאות זו היא, למעשה, קשה מאוד להשגה; אך למרות שלא ניתן ליישבה בצורה אותנטית ונאמנה למקור, בדומה לעדות ממרשם האוכלוסין, ניתן, לכל הפחות, לבסס אותה בצורה סבירה, על פי אינדיקציות מסוימות.

כאשר הרוח שמגלה את עצמה היא זו של מישהו המוכר לנו באופן אישי, של קרוב משפחה או חבר למשל, ובמיוחד אם היא של אדם שמת אך לפני זמן קצר, נמצא בדרך כלל שהשפה שלה תואמת באופן מושלם את מה שאנו יודעים על אופיו; וכך מסופקת לנו חזקה עזה על זהותה, שמושמת כמעט מעבר לכל ספק כאשר הרוח מדברת על ענייניה הפרטיים, ומתייחסת לעניינים משפחתיים הידועים רק לצד שאליו היא פונה. הבן כמעט ואינו יכול לטעות ביחס לשפת אביו ואמו, וההורים ביחס לשפה של ילדם. רוב האירועים המרשימים ביותר מתרחשים לעתים קרובות בזימונים מסוג אינטימי זה – דברים בעלי אופי שדי בו כדי לשכנע גם את האדם הספקני ביותר. האנשים הספקנים ביותר נדהמים לעתים קרובות מהגילויים הבלתי-צפויים המתגלים להם כך.

נסיבות אופייניות מאוד נוספות מסייעות לנו לעתים קרובות לבסס את זהותה של הרוח. אמרנו כבר כי כתב ידו של המִדְיוֹם משתנה בדרך כלל עם הרוח שזומנה, כאשר אותו כתב יד מופק-מחדש בדיוק, בכל פעם שאותה רוח מציגה את עצמה; ולעתים קרובות קורה כי, במקרה של אנשים שנפטרו לאחרונה, כתב יד זה נושא דמיון מדהים לזה של האדם במהלך חייו, ובמיוחד החתימות, בהיותן לעיתים מדויקות לחלוטין. אף על פי כן, אנו רחוקים מאוד מהצגת עובדה זו בתור כלל, או כאילו שהיא מתרחשת באופן קבוע; אנחנו רק מזכירים זאת כנקודה הראויה לציון.

רק כאשר הגיעו הרוחות למידה מסוימת של טהרה, הן משתחררות לגמרי מכל ההשפעות הגשמיות; וכל עוד הן לא מאבדות לחלוטין את גשמיותן (אם להשתמש בביטוי שלה עצמן), הן שומרות על רוב הרעיונות, הנטיות, ואפילו התחביבים שהיו להן כשהן עוד חיו על פני האדמה, שכל אחד מהללו מספק אמצעי זיהוי נוסף; אך את אלה ניתן למצוא בעיקר במספרם העצום של הפרטים הקטנים, שנתפשים רק דרך התבוננות מתמשכת וקשובה. נראה שרוחות שהיו שייכות לסופרים בחייהן הקודמים, דנות ביצירות או בדעות שלהן עצמן, ומאשרות או מאשימות אותן; אחרות רומזות על נסיבות שונות הקשורות לחייהן ולמותן; ומכל האינדיקציות הללו אנו מקבלים את מה שעשוי להיחשב, לכל הפחות,

---

⁵⁴ הערת המתרגם: פֶּנְלוֹן (בצרפתית: François Fénelon) - תאולוג נוצרי-קתולי וסופר צרפתי חבר האקדמיה הצרפתית. פֶּנְלוֹן נחשב לאחד ממבשרי עידן האורות. ספרו "**הרפתקאותיו של טֶלְמַאכּוּס**" שימש במשך המאה השמונה עשרה כאחד הספרים החשובים לחינוכם של בני הנעורים בצרפת. אחדים מספריו, שנמצאו ברשות תלמידו המלכותי שנפטר ב-1712, נידונו לשריפה על ידי המלך לואי הארבעה עשר.

להנחות מוסריות מוקדמות (*תְּזָקוֹת*) התומכות בזהותם, הַתְּזָקוֹת היחידות שניתן לחפש אחריהן בניסבות המקרה.

במידה, אם כן, וניתן לבסס את זהותה של הרוח שזומנה, במידה מסוימת ובמקרים מסוימים, אין כל סיבה שזהות זו לא תוכל להתקיים ברוחות אחרות; ולמרות שייתכן שלא יהיו בידינו את אותם אמצעי הזיהוי ביחס לאנשים שתאריך מותם מרוחק יותר, תמיד יש בידינו את האמצעים של השפה והאופי, שכן רוחו של אדם טוב ונאור לבטח לא תבטא את עצמה כמו רוחו של אדם מושחת או בור. בנוגע לרוחות לא-מושלמות [*נחותות*] שנוטלות לעצמן שמות מכובדים, עד מהרה הן תבגודנה בעצמן באמצעות אופיין של השפה וההצהרות שלהן. במידה ומישהו, למשל, המכנה את עצמו פְּנֵלוֹן, ייתן ביטוי להערות המנוגדות לשכל הישר או למוסריות, ההתחזות שלו תהפוך באחת לברורה; אך אם המחשבות שהביע הן תמיד אצילות, עקביות ובעלות מידת ההתעלות הראויה לפְּנֵלוֹן, לא תהיה לנו שום סיבה לפקפק בזהותו, שכן אחרת יהיה עלינו להודות כי רוח שהתקשורת שלה מטיפה רק לטוב תהא אשמה ביודעין בהונאה. הניסיון מלמד אותנו כי רוחות בעלות אותה דרגה, אותו אופי, ואשר מונעות על ידי אותן הרגשות, מאוחדות בקבוצות ומשפחות; אך מספר הרוחות הוא בל-יתואר, ואנחנו כה רחוקים מלהכיר את כולן, עד ששמותיהם של רובן המכריע בהכרח אינם מוכרים לנו. רוח מאותה הקטגוריה כמו זו של פְּנֵלוֹן עשויה, לפיכך, להגיע אלינו בשמו, ואפילו עשויה להישלח על ידיו כנציגה שלו; במקרה שכזה היא תכריז על עצמה באופן טבעי בשם פְּנֵלוֹן, שכן היא שוות-ערך לו ומסוגלת לתפוש את מקומו, ומפני שאנו זקוקים לשם בכדי לקבע את הרעיונות שלנו לגביה. ואחרי ככלות הכול, מה זה באמת משנה האם רוח היא באמת פְּנֵלוֹן או לא, אם כל מה שהיא אומרת הוא מעולה, ודומה למה שסביר שפְּנֵלוֹן בעצמו יאמר? שכן, במקרה זה, היא חייבת להיות רוח מדרגה נעלה; והשם שתחתיו היא מציגה את עצמה הוא חסר-חשיבות, בהיותו לעתים קרובות רק אמצעי לקיבוע רעיונותינו. סוג זה של חילוף לא יהיה מקובל בזימונים בעלי אופי אינטימי יותר; אך בזימונים אלה, כפי שצוין זה עתה, עומדים לרשותנו אמצעים אחרים לביור זהותה של הרוח המתקשרת.

ברור, עם זאת, כי נטילת שמות בדויים על ידי רוחות עשויה להוות פתח לטעויות רבות, להוות מקור לטעויות והונאה, והיא, למעשה, אחד מהקשיים החמורים ביותר הניצבים בדרכה של **תורת הרוחניות** המעשית; אך מעולם לא אמרנו כי תחום מחקר זה, יותר מכל תחום אחר, הנו פטור ממכשולים, או שלא ניתן לחקור אותו באופן פורה, ללא מאמץ רציני ומתמיד. אנו חוזרים שוב ושוב על האזהרה כי **תורת הרוחניות** הוא תחום חדש של מחקר, וכזה הדורש חקירה ארוכה ומתמדת. מאחר ואיננו מסוגלים לייצר את העובדות שעליהן מבוססת **תורת הרוחניות** על פי דרישה, אנו מחויבים לחכות שהן תצגנה את עצמן; ולעתים קרובות קורה כי, במקום שהן תתרחשנה כאשר אנו מצפים להן, הן מתרחשות ברגע הכי פחות צפוי. בעבור הצופה הקשוב והסבלני, חומרים למחקר מצויים בשפע, מכיוון שהוא מגלה בעובדות שהוצגו עד כה אלפי מוזרויות אופייניות, שמהוות עבורו מקורות אור כה רבים. אותו הדבר חל לגבי כל ענף מדעי אחר; בעוד שהצופה השטחי רואה בפרח רק צורה אלגנטית, הבוטנאי מגלה בו מכרה של ידע בעבור רעיונותיו.

XIII

ההערות הנזכרות לעיל מובילות אותנו לומר מספר מילים ביחס לקושי נוסף, כלומר, השונות הקיימת בין הצהרות שבוצעו על ידי רוחות.

מאחר ורוחות נבדלות במידה רבה מאוד האחת מהשנייה ביחס לידע ולמוסריות שלהן, ברור כי אותה שאלה עשויה להיענות על ידן בתשובות שונות מאוד, בהתאם לדרגה אליה הגיעו; בדיוק כפי שהיה קורה לו היא הייתה מוצגת לסירוגין לאיש מדע, לאדם שהוא בור ועם הארץ וללץ מרושע. הנקודה החשובה, כפי שהערנו קודם לכן, היא לדעת מי היא הרוח שאליה אנו מפנים את שאלתנו.

ואולם, ניתן לטעון, כיצד זה שרוחות שנמצאות לכל הדעות בדרגה נעלה, אינן אוחזות כולן באותה הדעה? אנחנו עונים, תחילה, כי ישנם, באופן נפרד מגורם השונות שצינו כרגע, גורמים אחרים שעשויים להפעיל השפעה על אופיין של התשובות, ללא כל קשר לטיבן של הרוחות עצמן. זוהי נקודה בעלת חשיבות מהמעלה העליונה, ואחת שתוסבר על ידי המחקר העתידי שלנו על הנושא, ובלבד שמחקר זה יבוצע בעזרת קשב מתמשך, תצפית ממושכת והשיטה וההתמדה הנדרשים בחיפוש אחרי כל ענף שהוא של ההגות האנושית. נדרשות שנים של מחקר כדי להכשיר רופא, אפילו מדרגה שנייה; שלושה-רבעים ממשיך חייו של אדם כדי להפוך אדם לבעל השכלה רחבה: ואנשים מבקשים שמספר שעות בלבד תספקנה לרכישת הידע על האינסוף! אל תטעו ביחס לעניין זה. הנושא של **תורת הרוחניות** הוא אינסופי. הוא כולל את כל הנושאים האחרים, פיזיים, מטפיזיים וחברתיים; הוא עולם חדש שנפתח בפנינו. האם זה מוזר כי נדרש זמן, כמות נכבדה של זמן, כדי לערוך איתו הכרות?

יתרה מזאת, לא תמיד הסתירות שהוזכרו הן כה מוחלטות, כפי שהן עשויות להיראות ממבט ראשון. האין אנו רואים מדי יום, כי אנשים העוסקים באותו מדע נותנים הגדרות שונות לאותו הדבר; לעיתים בגלל שהם משתמשים במונחים שונים, לעיתים בגלל שהם מתבוננים בו מנקודות מבט שונות, למרות שהרעיון הבסיסי הוא זהה בכל אחד מהמקרים? הניחו למי שלא יהיה לספור, אם הוא יכול, את ההגדרות השונות שניתנו לדקדוק! חייבים גם לזכור כי צורת התשובה תלויה לעתים קרובות בצורה בה נוסחה השאלה; וכי יהיה זה ילדותי להתייחס למה שהוא לעתים קרובות רק הבדל בבחירת מילים, כסתירה. הרוחות הנעלות אינן מקדישות תשומת-לב לצורות ביטוי; עבורן, עצם המחשבה הוא הכל.

הבה וניקח, למשל, את ההגדרה למילה **נפש**. מאחר ואין למילה זו שום משמעות קבועה, עשויות הרוחות, בדומה לנו עצמנו, להיות חלוקות לגבי המשמעות שהן מעניקות לה. אחת מהן יכולה לומר שהיא **יסוד החיים**; אחרת עשויה לכנות אותה **ניצוץ החיים**; שלישית עשויה לומר שהיא פנימית; רביעית, שהיא חיצונית וכדומה; וכל אחת עשויה להיות צודקת מנקודת המבט המיוחדת לה. חלק מהן עשויות אפילו להחזיק בהשקפות חומרניות; ובכל זאת, לא מדובר באותו המקרה. אותו הדבר חל גם לגבי המילה **אלוהים**. על פי חלק מהן, **אלוהים** הוא **יסוד כל הדברים**; על פי אחרות, **יוצרו של היקום, התבונה האלוהית הריבונית, האינסוף, הרוח הגדולה**, וכדומה; ואף על פי כן, תמיד מדובר ב**אלוהים**.

אותו הדבר חל גם ביחס לסיווגן של הרחות. הן יוצרות רצף בלתי-מופרע, מהנחות ועד הנעלות ביותר; כל הניסיונות לסווגן הם לפיכך שרירותיים, וניתן לראות בהם כאילו הם מהווים שלושה, חמישה, עשרה או עשרים מעמדות, מבלי שיהיה בכך טעות או סתירה. כל תחומי המדע בהם עוסק האדם מציעים את אותן ווריאציות של פירוט; לכל חוקר יש את השיטה שלו; והשיטות משתנות, אך המדע נשאר זהה. בין אם אנו לומדים בוטניקה על פי השיטה של קארולוס לינאוס⁵⁵, של אנטואן-לורן דה ז'וקס⁵⁶, או של ז'וזף פיטון דה טורנפור⁵⁷, מה שאנחנו לומדים הוא עדיין בוטניקה. הבה ונפסיק, אם כן, לייחס חשיבות רבה יותר מהראוי לעניינים שהם שגרתיים בלבד, ונקדיש את עצמנו רק למה שחשוב באמת, ונגלה לעתים קרובות, לאחר ההרהור בדבר, דמיון במשמעות של הצהרות, אשר נראות לנו, במבט ראשון, כאילו הן נמצאות בסתירה זו לזו.

XIV

היה עלינו לדלג על התנגדותם של ספקנים מסוימים ביחס לאיות שגוי של רוחות מסוימות, אלמלא העניקה לנו התנגדות זו הזדמנות להפנות תשומת-לב לנקודה בעלת חשיבות רבה. כתיב נכון (*אורתוגרפיה*)⁵⁸ בקרב רוחות, חייבים להודות בכך, הוא אינו תמיד עניין נטול כל דופי; אולם שומה על מי שיהפכו עובדה זו למושא לביקורת רצינית שהם דחוקים מאוד בטיעונים, אם יטענו כי, "מאחר והרוחות יודעות הכל, עליהן להיות בקיאות באיות". יכולנו להשיב לכך תשובה ניצחת, על ידי הצבעה על אינספור החטאים שביצעו כנגד האורתוגרפיה יותר מאחד ממאורות המדע בעולמנו שלנו, ואשר אינם פוסלים בשום פנים ואופן את סמכותם המדעית; אך נקודה הרבה יותר חשובה מעורבת בעובדה שהזכרה לעיל.

בעבור רוחות, ובמיוחד רוחות מדרגה נעלה, הרעיון הוא הכל, הצורה היא לא כלום. כשהיא משוחררת מעניינים שבחומר, השפה שלהן בין לבין עצמן היא מהירה כמו מחשבה, שכן זוהי המחשבה שלהן עצמה שמועברת ללא תיווך; היותן מחויבות, לפיכך, להשתמש בלשון אנושית, עם הצורות המסורבלות והמגושמות שלה, עם החוסרים ואי-השלמות שלה, ככלי להעברת רעיונותיהן כאשר הן מתקשרות

---

⁵⁵ הערת המתרגם: קארל לינאוס (Carl Linnaeus), או בשמו השוודי קארל פון לינה, היה טקסונום, בוטנאי, רופא וזואולוג שוודי; מייסד שיטת המיון המדעית המודרנית לעולם החי ואחד מאבות חקר האקולוגיה.

⁵⁶ הערת המתרגם: אנטואן-לורן דה ז'וקס (Antoine-Laurent de Jussieu) - בוטנאי צרפתי, שהיה הראשון שהציע חלוקה סיסטמטית טבעית של הצמחים בעלי הפרחים.

⁵⁷ הערת המתרגם: ז'וזף פיטון דה טורנפור (Joseph Pitton de Tournefort) - בוטנאי צרפתי, שהיה חלוץ בשימוש במושגים השגורים כיום בבוטניקה.

⁵⁸ הערת המתרגם: *אורתוגרפיה* (Orthography) - מערכת הסימנים והכללים המשמשים לייצוג גרפי של שפה. האורתוגרפיה כוללת הן את הסימנים הגרפיים המשמשים לכתיבה (למשל, אותיות, ניקוד, סימני פיסוק, וכו'), והן את החוקים המתארים כיצד יש להשתמש בהם, כולל חוקי כתיב ופיסוק. דוגמאות לחוקים אורתוגרפיים, למשל, הם חוקי הכתיב החסר והמלא.

איתנו, חייב להיות דבר שהוא מאוד לא נוח עבורן. לעתים קרובות הן מרמזות על אי-נוחות זו; ומסקרן לראות את האמצעים שהן מפעילות כדי להימנע מקושי זה. אותו הדבר היה חל גם לגבינו, לו היינו צריכים להביע את עצמנו בשפה שבה המילים וחתך הדיבור היו ארוכים יותר, ומלאי הביטויים מצומצם יותר, מאלה שאנו משתמשים בהם דרך קבע. את אותו הקושי חווה האדם הגאון, שהוא חסר-סבלנות בשל איטיותה של קולמוסו, המפגרת תמיד אחרי מחשבתו. לפיכך, קל להבין שהרוחות מייחסות חשיבות מועטה בלבד לשאלות של איות, במיוחד בעת מסירה של תורה רצינית וחשובה. במקום זאת, האם עלינו להתפלא שהן מסוגלות לבטא את עצמן באופן שווה בכל הלשונות, וכי הן מבינות את כולן? עם זאת, אסור להסיק מדברים אלה, שהן אינן מסוגלות להביע את עצמן באופן תקין כדבר שבשגרה; הן עושות זאת כאשר הן מעריכות שהדבר הכרחי; כמו, למשל, כאשר הן מכתבות פסוקים, שחלקם נכתבים, יתרה מזאת, על ידי מְדַיּוּמִים אנאלפביתים, והם תקינים ואלגנטיים, דבר המאתגר אף את הביקורת החמורה ביותר.

XV

ישנם אנשים הרואים סכנה בכל דבר שחדש להם, ושהצליחו, לפיכך, להסיק מסקנה שלילית מהעובדה שחלק מהאנשים שהתחילו ליישם את נושא **תורת הרוחניות**, איבדו את שפיות דעתם. אבל כיצד יכולים אנשים הגיוניים להשתמש בעובדה זו בתור התנגדות? האם לעתים קרובות לא קורה אותו הדבר לאנשים רפי-שכל, כאשר הם מקדישים את עצמם לעיסוק אינטלקטואלי כלשהו? ומי יכול לומר כמה אנשים השתגעו בגלל מתמטיקה, רפואה, מוסיקה, פילוסופיה וכדומה? אך מה זה מוכיח? וכי צריכים תחומים אלה להיאסר בשל כך? הרגליים והידיים, הכלים של הפעילות הגופנית, ניזוקים לעיתים קרובות בעבודה פיזית; המוח, כלי החשיבה, נפגע לעתים קרובות בשל עבודה אינטלקטואלית, שלרגליה נפלו אנשים כה רבים חלל, למעשה, כפי שנהוג לומר. ואולם, למרות שהמכשיר עשוי להינזק, המחשבה נותרת ללא פגע, וכאשר היא משוחררת מהחומר, היא מוצאת את עצמה שוב בשליטה מלאה על כל יכולותיה.

שקדנות מנטלית עזה, מכל סוג שהוא, עשויה לגרום להפרעות מוחיות; המדע, האומנות ואפילו הדת, כולם ניפקו את מכסת המשוגעים שלהם. ניתן למצוא את הגורם לנטייה-המוקדמת לשיגעון בנטייה מסוימת של המוח, אשר הופכת אותו לנגיש במידה זו או אחרת לרשמים מסוימים; וכאשר מתקיימת נטייה לאי-שפיות, הביטוי שלה לובש אופי של חיפוש, שאליו מתמכרת הדעת, ואשר לובש אז צורה של אִידֵאָה פִּיקִס⁵⁹. רעיון מקובע זה יכול להיות רעיון העיסוק ברוחות, במקרה של אלה ששקעו עמוקות בנושאי, **תורת הרוחניות** כפי שהוא יכול להיות הרעיון של העיסוק באלוהים, מלאכים, השטן, הוון, כוח,

---

⁵⁹ הערת המתרגם: **אִידֵאָה פִּיקִס** (Fixed idea) - רעיון מקובע, אובססיה, "ג'וק בראש", רעיון לא הגיוני או תוכנית קשה לביצוע. ביטוי המתאר רעיון או תפיסה שקנו אחיזה כה מוצקה, עד שכל רעיון אחר נדחה ללא בדיקה של ממש. מצב חולני בו השבוי באידאה פיקס כלל אינו מודע לעיוורונו, דוחה על הסף כל ביקורת ומאשים את מבקריו.

אומנות, מדע, מערכת פוליטית או חברתית. סביר להניח כי קורבן של טירוף דתי היה יוצא מדעתו בגלל **תורת הרוחניות**, במידה ו**תורת הרוחניות** הייתה העיסוק הנפשי הדומיננטי שלו; בדיוק כמו שמי שיוצא מדעתו בגלל **תורת הרוחניות** היה יוצא מדעתו, בנסיבות אחרות, בגלל משהו אחר.

אנו מצהירים בזאת, אם כן, כי **תורת הרוחניות** אינה מהווה נטייה-מוקדמת לאי-שפיות; אנו מצהירים גם, בנוסף, כי, כאשר מבינים אותה כהלכה, היא מהווה הגנה כנגד אי-שפיות.

אכזבות, אסונות, רגשות הרסניים וצרות אחרות של הקיום האנושי, חייבות להימנות בין הגורמים השכיחים ביותר להתפרצותן של הפרעות מוחיות, שהן גם הגורמים השכיחים ביותר להתאבדות. אך הֶפְּיִרְיִטְרִיִּקְט הנאור מתבונן על הדברים הארציים מנקודת מבט כה נעלה, הם נראים לו כה קטנוניים, כה חסרי-ערך, בהשוואה לעתיד שהוא רואה לפניו – החיים נראים כה קצרים, כה בני-חלוף – עד שתהפוכותיהם נדמות, בעיניו, רק כתקריות לא-נעימות במהלך המסע. דבר שיפיק רגש אלים במוחו של אדם אחר משפיע עליו אך במעט; חוץ מזה, הוא יודע כי מכאובי החיים הם ניסיונות המסייעים להתקדמותו, במידה והוא יישא בהם מבלי לרטון ולהתלונן, וכי הוא יתוגמל בהתאם לעוז הרוח בו יעמוד בהם. האמונות שלו, לפיכך, מעניקות לו השלמה וקבלה אשר מגינות עליו מפני ייאוש, וכתוצאה מכך מפני הגורמים השכיחים לטירוף והתאבדות. הוא יודע, יתרה מזאת, דרך התקשורת עם הרוחות, מהו גורלם של אלה שמקצרים את חייהם מרצון; ומאחר וידע שכזה נלקח היטב בחשבון ומוביל להרהורים רציניים, מספרם של אלה שנמנעו לפיכך מללכת בדרך זו הוא בל-ישוער. זוהי אחת התוצאות של **תורת הרוחניות**. הספקנים יכולים לצחוק על כך ככל העולה על רוחם; אנחנו רק מאחלים להם את הנחמה שהיא מציעה לאלה שמדדו את מעמקה המסתוריים.

פחד חייב גם הוא להימנות בין הגורמים לטירוף. האימה מפני השטן שיבשה מוחות רבים; ומי יכול לומר כמה קורבנות הוקרבו באמצעות הטבעת תמונות בדמיונם של רפי השכל, בהן הועצמו הזוועות על ידי פרטים מחרידים, שהוחדרו אליהן בדרך כה מתוחכמת? לעיתים נהוג לומר שהשטן מפחיד רק ילדים קטנים, שאותם הוא עוזר להפוך לצייתנים וממושמים. נכון; אך רק באופן בו עושים זאת סיפורי אימה המסופרים לילדים ופחדים לא-רציונליים באופן כללי; ומשאלה מאבדים את כוחם, מצבו של מי שנחשף לסוג זה של הדרכה נוטה להיות גרוע יותר ממה שהיה לפני כן; בעוד שמצד שני, אלה העושים בה שימוש מתעלמים מהסיכון למחלת הנפילה⁶⁰, הכרוך בשימוש בפעולה כה מטרידה על מוחו העדין של הילד. הדת אכן תהיה חלשה, אם ניתן יהיה לשמר את כוחה רק באמצעות פחד. לשמחתי אין זה המקרה, ויש לה דרכי פעולה אחרות להשפיע עימן על המוח. **תורת הרוחניות** מספקת ליסוד הדתי

---

⁶⁰ הערת המתרגם: **אֵפִילֶפְסִיָּה** (Epilepsy, בעברית: **כִּפְיוֹן** או **מַחְלַת הַנְּפִילָה**) - קבוצה של הפרעות נוירולוגיות, המאופיינת בפרוסים הנובעים מפעילות עודפת וחרגה של תאי עצב בקליפת המוח, שהגורם להם אינו ידוע ברוב המקרים, ויכול להיגרם כתוצאה מפגיעה מוחית, שבץ, גידולים במוח, זיהומים של המוח או מומים מולדים.

תמיכה יעילה יותר מאשר אימתן של האמונות התפלות. היא חושפת את קיומם של דברים, וכך היא ממירה חששות מעורפלים של פחד לא-הגיוני בהערכה בריאה יותר ביחס להשלכות של עשיית עוול.

XVI

עדיין נותרו שתי התנגדויות שיש לבדוק, היחידות שבאמת ראויות להיקרא כך, מפני שהן היחידות המבוססות על בסיס רציונלי. שתיהן מודות בקיומן של התופעות החומריות והמוסריות של **תורת הרוחניות**, אך מכחישות את התערבותן של רוחות בייצורן.

בהתאם להתנגדות הראשונה מבין השתיים, כל ההתגלויות המיוחסות לרוחות אינן אלא תופעות של מַגְנֵטִיּוּת, והמְדִיּוּמִים נמצאים במצב שניתן לכנותו **סְהָרֻרִיּוּת בַּהֶקֶץ**⁶¹, תופעה שכל מי שחקר את תופעת המַגְנֵטִיּוּת החייתי עשוי היה לצפות בה. במצב דברים זה, היכולות השכליות מתפתחות באופן אבנורמלי [חריג]; מעגל התפישות האינטואיטיביות שלנו מורחב אל מעבר לגבולותיו הרגילים; המְדִיּוּם מוצא בתוכו, ובעזרת צלילות הדעת שלו, את כל מה שהוא אומר, ואת כל המושגים המועברים באמצעותו, אפילו ביחס לנושאים בהם הוא פחות מתמצא בשגרה.

לא אנחנו, שהיינו עדים לניסים שלה וחקרנו את כל שלביה במשך שלושים וחמש שנה, נהיה אלה שיערערו אחר פעולתה של הסהרוריות, ואנו מודים כי התגלויות-רוח רבות עשויות להיות מוסברות כך; אולם אנו טוענים כי תצפית מתמשכת וקשובה מציגה לנו שפע של עובדות, שבהן כל התערבות מצד המְדִיּוּם, שלא כמכשיר פסיבי, היא בלתי-אפשרית לחלוטין. לאלה שמייחסים את התופעות המדוברות למגנטיות, נגיד, כמו לכל האחרים, "הביטו וראו, כי בהחלט לא ראיתם הכל"; וגם נוסיף ונבקש מהם לשקול את שתי הנקודות הבאות, שהוצעו לאור השקפתם שלהם עצמם על הנושא. ראשית, היינו שואלים אותם, "מהו המקור להשערה על פעולתה של הרוח? האם זהו הסבר שהומצא על ידי כמה אנשים כדי להסביר תופעות אלה?" כלל וכלל לא. מי, אם כן, העלה נושא זה לדיון? אותם המְדִיּוּמִים עצמם, שאת צלילות דעתם אתם משבחים. אך אם צלילות דעתם היא אכן כפי שאתם מצהירים שהיא, מדוע שהם ייחסו לרוחות את מה שהם הסיקו בעצמם? איך יכול להיות שהם מסרו מידע כל כך מדויק, הגיוני ונשגב, ביחס לאופיין של אינטליגנציות חוץ-אנושיות אלה? או שמְדִיּוּמִים הם צלולים, או שהם לא; במידה והם צלולים, ובמידה ואנו בוטחים במהימנותם, אין אנו יכולים להניח, מבלי לחטוא בכך בחוסר-עקביות, שהם טועים לגבי נקודה זו. שנית, אם המקור לכל התופעות היה מצוי במְדִיּוּם עצמו, הן תמיד תהיינה זהות במקרה של כל אדם ואדם; ושומה עלינו שלעולם לא נמצא

---

⁶¹ הערת המתרגם: **סְהָרֻרִיּוּת בַּהֶקֶץ** או **מַחְלַת יָרֵחַ** (Waking somnambulism) - הפרעת שינה, שהסובל ממנה מפגין פעילויות אשר בדרך כלל מצביעות על עירנות בעודו ישן. סהרוריות יכולה להופיע בכל הגילאים. בניגוד לדעה הרווחת רוב ההתנהגות הסהרורית אינה מתבטאת בהליכה (ללא הכרה של המהלך), אלא בהתנהגויות אחרות. אנשים המהלכים בשנתם, עקב התנהגות סהרורית, עושים זאת בעיניים פקוחות ולא כשעיניהם עצומות וידיהם פשוטות לפנים, כפי שנהוג לתארם בסרטים.

את אותו מְדִיּוֹם משתמש בסגנונות ביטוי שונים, או נותן ביטוי להצהרות סותרות. חוסר-האחידות שנצפה לעתים קרובות כל כך בהתגלויות שהופקו על ידי אותו המְדִיּוֹם, הוא-הוא ההוכחה למגוון המקורות שמהן הן נובעות; ומכיוון שהגורם למגוון זה אינו מצוי במְדִיּוֹם עצמו, חייבים לחפש אותו במקום אחר.

בהתאם להתנגדות השנייה, המְדִיּוֹם הוא באמת המקור להתגלויות, אבל, במקום שהוא יפיק אותן ממנו עצמו, כפי שמניחים חסידיה הנלהבים של תיאוריית הסהרוריות, הוא מפיק אותן מהאנשים שבקרבם הוא מוצא את עצמו. המְדִיּוֹם הוא סוג של מראה, המשקפת את כל המחשבות, הרעיונות והידע של כל הסובבים אותה; מכאן נובע שהוא אינו אומר דבר שאינו ידוע, לכל הפחות, לחלק מהם. לא ניתן להכחיש זאת, שכן זהו אחד מעקרונות היסוד של **תורת הרוחניות**, שמי שנכח במפגש משפיע על ההתגלויות; אולם השפעה זו שונה מאוד ממה שמניחה ההשערה בה אנו עוסקים, ובהיותה כה רחוקה מהיותו של המְדִיּוֹם הד פשוט למחשבותיהם של הסובבים אותו, ישנן אלפי עובדות המוכיחות בדיוק את ההיפך. התנגדות זו מבוססת לפיכך על טעות חמורה, טעות המציגה את הסכנה שבפסקי דין חפוזים; אלה שמביאים אותה לקדמת הבמה, מאחר ואין הם מסוגלים להתכחש לקיום תופעות שהמדע של היום אינו כשיר להסבירן, ומאחר והם אינם מסוגלים להודות בנוכחותן של רוחות, מסבירים אותן בדרכם שלהם עצמם. התיאוריה שלהם תהיה נכונה רק למראית עין, במידה והיא תסביר את כל עובדות המקרה; אך היא אינה יכולה לעשות זאת. לשווא הוכח על ידי הוכחת העובדות, כי לעתים קרובות התקשורת של המְדִיּוֹם היא זרה לחלוטין למחשבות, לידע ואפילו לדעותיהם של הנוכחים, וכי לעיתים קרובות הן ספונטניות וסותרות את כל הרעיונות המקובלים; המתנגדים הנזכרים לעיל אינם מתייאשים ונרתעים מקושי פעוט כל כך. הקרנה של המחשבה, הם אומרים, חורגת בהרבה מעבר לתחום החוג המידי הסובב אותנו; המְדִיּוֹם הוא ההשתקפות של המין האנושי באופן כללי; כך שאם אין הוא שואב את השראתו מהסובבים אותו, הוא שואב אותה מאלה שהם מרוחקים יותר, בעיר או במדינה בהן הוא גר, מהאנשים בכל שאר העולם, ואפילו מאלה שנמצאים בעולמות אחרים.

איננו סבורים כי תיאוריה זו מספקת הסבר פשוט וסביר יותר, מזה הניתן על ידי **תורת הרוחניות**; שכן היא מניחה את פעולתו של גורם הרבה יותר מופלא. הרעיון שהחלל האוניברסלי מאוכלס בישויות הנמצאות בקשר מתמיד איתנו, ואשר מתקשרות אלינו את רעיונותיהן, הוא בהחלט לא מנוגד יותר להיגיון, מאשר ההשערה על קרינה קוסמית, המגיעה מכל נקודה ביקום, ומתכנסת במוחו של אדם יחיד, תוך התעלמות מכל האחרים.

אנו שבים ואומרים (וזוהי נקודה בעלת חשיבות כה רבה, עד שאין אנו יכולים שלא להתעקש בתוקף לעמוד עליה), כי **תיאוריית הסהרוריות**, וזו שעשויה להיקרא **תיאוריית חשבון הנפש**, נרקמו בדמיונם של בני אדם; בעוד, שבניגוד לכך, **תיאוריית הרוחות השליחות** אינה תולדה של המוח האנושי, שכן היא הוכתבה על ידי הישויות התבוניות המתגלות עצמן, בזמנים בהם אף אחד לא חשב על רוחות, ושבהם דעתם של רוב בני האדם הייתה מנוגדת להשערה שכזו. עלינו לברר לפיכך, תחילה, מאין היו

יכולים המִדְיוּמִים להפיק השערה, שלא היה לה כל קיום בדעתו של אף אדם בעולם? ושנית, באיזה צירוף מקרים מוזר יכול לקרות שרבות מִדְיוּמִים, הפזורים על פני כל הגלובוס כולו, ושאינם מוכרים לחלוטין האחד לשני, מסכימים כולם על אותו הדבר? לו היה המִדְיוּם הראשון שהופיע בצרפת מושפע מדעה שכבר הוצגה באמריקה, מכוחה של איזו הדרכה מוזרה נאלץ הוא לצאת בחיפוש אחר רעיונות על פני אלפיים מייל ימיים, ובקרב עמים שההרגלים והשפה שלהם כה זרים לאלה שלו, במקום לקבל אותם מסביבתו הקרובה שלו עצמו?

ואולם, ישנן נסיבות נוספות שלא הוקדשה להן תשומת לב מספקת. ההתגלויות המוקדמות ביותר, באירופה, כמו באמריקה, לא בוצעו על ידי כתיבה או דיבור, אלא על ידי נקישות שצינו את אותיות האלפבית ויצרו מילים ומשפטים. דרך אמצעים אלה הצהירו הישויות התבוניות המתגלות על עצמן שהן רוחות; ולפיכך, למרות שעלינו להודות בהתערבותו של מוחו של המִדְיוּם בייצור תקשורת בכתב או בעל-פה, אין אנו יכולים לעשות זאת בכל הנוגע לנקישות, שאת משמעותן לא ניתן היה לדעת מראש.

אנו יכולים להציג לראייה מספר רב של עובדות המוכיחות את קיומם של אינדיבידואליות אישיות ושל רצון עצמאי לחלוטין מצדן של הישויות התבוניות המתגלות; ולפיכך אנו מזמינים את יריבינו לתצפית קשובה יותר על התופעות המדוברות, בהבטיחנו להם כי, אם יחקרו אותן ללא משוא-פנים, וימנעו מהסקת מסקנה עד שירכשו היכרות מעמיקה עם הנושא, הם ימצאו שהתיאוריות שלהם אינן מסוגלות להסביר את כולן. נציג ליריבים שכאלה רק את שתי השאלות הבאות:

1. מדוע קורה לעיתים כה קרובות, שהישויות התבוניות המתגלות מסרבות לענות על שאלות מסוימות ביחס לנושאים הידועים היטב לשואל, כמו, למשל, מה שמו או גילו, מה יש לו ביד, מה עשה אתמול, מה הוא מתכוון לעשות למחרת וכדומה? לו היה המִדְיוּם רק מראה המשקפת את מחשבתם של הסובבים אותו, לא היה דבר קל יותר עבורו מאשר לענות על שאלות שכאלה.

במידה ויריבינו ישיבו בשאלה מהירה, "מדוע זה רוחות, שאמורות לדעת הכל, אינן מסוגלות לענות על שאלות כה פשוטות?", ויסיקו, מחוסר-יכולת משוערת זו, כי התופעות לא יכולות היו להיגרם על ידי רוחות, נשאל אותם, "במידה ואדם בור או טיפש ישאל את חבריו של מוסד מכובד כלשהו לסיבה לקיומו של אור בצהרי היום, האם הוא יזכה להיענות בשאלה על שאלתו?" והאם יהיה זה הגיוני להסיק, מהלעג או מהשתיקה בהן עשויה שאלה כזו להתקבל, כי חברי מוסד זה אינם אלא חבורת טיפשים? דווקא בגלל שהן נמצאות בנקודה גבוהה יותר מאיתנו, מסרבות הרוחות להשיב על שאלות סרק ושאלות מטופשות; הן שומרות על שתיקה כאשר שאלות כאלה נשאלות, או מיעצות לנו להעסיק את עצמנו בנושאים רציניים יותר.

2. עלינו גם לשאול אותם, "מדוע זה הרוחות באות והולכות לפי רצונן, ומדוע, ברגע שהן הלכו, לא תפילות ולא הפצרות תוכלנה להחזיר אותן?" במידה והמִדְיוּם הופעל אך ורק על ידי הכוח המניע

המנטלי של הסובבים אותו, ברור שאיחוד בין רצונותיהם, במקרה כזה, היה צריך לעורר את היכולות העל-חושיות⁶² שלו. אם, לפיכך, הוא אינו נכנע לרצון הנאספים, ומחוזק על ידי הרצון שלו, הרי זה מפני שהוא מציית להשפעה נבדלת ממנו עצמו ומזו של הסובבים אותו, ואשר מכריזה בזאת על עצמאות ואינדיבידואליות משל עצמה.

XVII

המקור לספקנות ביחס לתקשורת של רוחות, כאשר היא אינה תוצאה של התנגדות שיטתית מתוך מניעים אנוכיים, נעוץ תמיד בהיכרות בלתי-מלאה עם עובדות המקרה; דבר אשר אינו מונע, עם זאת, מאנשים רבים וטובים לנסות וליישב את הבעיה, כאילו הכירו אותה באופן מלא. יכול להיות שאדם יהיה פיקח מאוד, מלומד מאוד, ועדיין ילקה בחוסר-בהירות בשיפוט הדעת; והאמונה של אדם בחוסר-יכולתו שלו עצמו לטעות, היא הסימן הבטוח ביותר לקיומו של פגם זה. אנשים רבים גם כן, רואים בהתגלויות של רוחות כאילו היו עניין מסקרן בלבד. הבה ונקווה כי קריאתו של ספר זה תראה להם כי התופעות המופלאות הנידונות הן משהו שונה לגמרי מסוג של בילוי.

תורת הרוחניות מורכבת משני חלקים: אחד מהם, הניסיוני, עוסק בנושא של התגלויות באופן כללי; השני, הפילוסופי, עוסק בסוג ההתגלויות המציין אינטליגנציה. כל מי שחזה רק בראשון נמצא בעמדה של אדם שהידע שלו בפזיקה, המוגבל לניסויים בעלי אופי משעשע, אינו חל על חוקי היסוד של מדע זה. פילוסופיית **האדם הרוחני** מורכבת מתורה שהועברה על ידי רוחות, והידע שמועבר כך הוא בעל אופי הרבה יותר מדי רציני מכדי שניתן יהיה לשלוט בו ללא הקדשת תשומת-לב רצינית ונמשכת. גם אם לא הייתה לספר הנוכחי כל תוצאה אחרת, מלבד הצגת אופיו הרציני של הנושא, והנעת המתעניינים בנושא לגשת אליו ברוח זו, הוא עדיין היה חשוב דיו; ועלינו לשמוח בכך שנבחרנו לצורך השלמת עבודה, שביחס אליה אין אנו זוקפים אשראי כלשהו לעצמנו, שהעקרונות שהיא מכילה הן לא היצירה שלנו, ואשר כל הוקרה שהיא עשויה לקבל שייכת במלואה לרוחות, שעל ידן היא הוכתבה. אנו מקווים שהוא ישיג מטרה נוספת, כלומר, שישמש כמדריך עבור אלה שחושקים בהארה, על ידי כך שהוא יציג בפניהם את המטרה הגדולה והנשגבת של קדמה אישית וחברתית, שכלפיה ממוענת משנתה של **תורת הרוחניות** באופן ישיר, ועל ידי כך שהוא יצביע בפניהם על הדרך שרק באמצעותה ניתן להגיע למטרה זו.

הבה ונסכם דברי הקדמה אלה עם תצפית אחת מסכמת. אסטרונומים, בחוקרם את מעמקי השמים, גילו שטחים פנויים לכאורה, שאינם עומדים בהתאם לחוקים הכלליים השולטים בתפוצתם של גרמי השמים, והסיקו לפיכך, כי שטחים אלה היו מאוכלסים בעולמות שחמקו מתצפיותיהם. מצד שני, הם

---

⁶² הערת המתרגם: **קליירוויאנס** (Clairvoyance) - תופעה המכונה גם "העין השלישית", "החוש השישי", "צפייה מרחוק", "ראיית העתיד הנסתר", "תפיסה על-טבעית", "תפיסה על-חושית", "הראיה הפולה", "יכולת הראיה הפולה", "יכולת ראייה מרחוק", ובה מיוחסות לאדם יכולות על-טבעיות לחזות או לצפות בדברים העתידיים להתרחש.

צפו בהשפעות מסוימות, שהסיבות להן לא היו ידועות להם; והם אמרו לעצמם, "בשטח שכזה חייב להיות עולם, שאם לא כן היה שם ריק [חלל] שלא אמור להתקיים; וההשפעות בהן צפינו מעידות על נוכחותו של עולם שכזה בריק הזה, כסיבה להן". בהסיקם, אם כן, מסקנות מהשפעות אלה על הסיבה להן, הם חישובו את יסודותיו של העולם, שאת נוכחותו הם הסיקו, וכתוצאה מכך הצדיקו העובדות את המסקנה שלהם. הבה וניישם את אותו סגנון חשיבה על סדר רעיונות אחר. אם נתבונן בסדרה של ישויות, נמצא כי הן יוצרות שרשרת רציפה, מחומר גס ועד לאדם. אך בין האדם למקום, שהוא ראשיתו ואחריתו של כל דבר, איזה מרווח עצום משתרע! האם זה הגיוני להניח כי חוליות השרשרת נעצרות באדם, כי הוא יכול לדלג, מבלי להשתנות, על פני המרחק המפריד בינו לבין האינסוף? ההיגיון מראה לנו שחייבים להיות קישורים אחרים בין האדם למקום, בדיוק כפי שהוא הראה לאסטרונומים כי בין העולמות שהיו ידועים להם אז, חייבים היו להיות עולמות אחרים שעדיין לא היו מוכרים להם. איזו שיטה פילוסופית מילאה מרווח זה? **תורת הרוחניות** מראה כי הוא מלא בישויות בנות כל הדרגות של העולם הבלתי-נראה, וכי ישויות אלה הן לא אחרות מאשר רוחותיהן של אנשים, שהגיעו לדרגות העוקבות המובילות לשלמות; וכך נראה כי כל הדברים מחוברים יחד, מקצה אחד של השרשרת ועד קצה. הניחו לאלה שמכחישים את קיומן של הרוחות לגלות לנו מיהם דייריו של מרחביו האינסופיים של החלל, שהרוחות מצהירות שהן מאכלסות אותו; והניחו לאלה הבזים לרעיון של תורת-הרוחות לתת לנו מושג נאצל יותר, הדגמה משכנעת יותר לטובו ולכוחו, מזה הניתן על ידי תורה זו, מעשה ידיו של האל.

אלאן קרדק

63

---

⁵⁷ הערת המתרגם (במקור): הציור בדף זה הינו העתק מדויק של ציור הזמורה שצויר על ידי הרוחות.

פתח-דבר או הקדמת המחבר

תופעות שהן בלתי-מוסברות על ידי חוקים ידועים כלשהם מתרחשות ברחבי העולם כולו, וחושפות את פעולתה של בְּחִירָה חֻפְּשִׁית ותבוני כגורם להן.

ההיגיון אומר לנו שלהשפעה תבונית חייב להיות כוח תבוני כסיבה לה; והעובדות הוכיחו כי כוח זה מסוגל להיכנס לתקשורת עם אנשים על ידי שימוש בסימנים גשמיים.

כוח זה, שנחקר לגבי טיבו, הכריז על עצמו כשייך לעולמן של ישויות רוחניות, שהשילו מעליהן את המעטפת הגשמית של בני האדם. כך נתגלה לנו קיומן של רוחות.

תקשורת בין עולם הרוח לעולם הגשמי מצויה בטבעם של הדברים, ואין בה שום דבר על-טבעי. ניתן למצוא סימנים לקיומה בקרב כל האומות ובקרב כל העידנים; הם הופכים כעת לנחלת הכלל והם ברורים לכולם. הרוחות מבטיחות לנו כי השעה שיועדה על ידי ההשגחה האלוהית להתגלות אוניברסלית של קיומן הגיעה כעת; וכי משימתן, כציריו [שליחין] של אלוהים וכמכשירים של רצונו, היא לחנוך, דרך ההנחיות אותן הן מחויבות להעביר לנו, עידן חדש של התחדשות עבור המין האנושי.

ספר זה הוא אוסף של משנתן. הוא נכתב בהוראתן ותחת הכתבה של רוחות מדרגה נעלה, לצורך ביסוס יסודות לפילוסופיה רציונלית, החופשית מהשפעתן של דעות קדומות ושל דעות שגובשו-מראש. הוא אינו מכיל דבר שאיננו ביטוי של מחשבתן; דבר שלא הוגש לאישורן. השיטה שאומצה בסידור תכולתו, ההערות לגביו, והצורות שניתנו לחלקים מסוימים של העבודה, מהוות כולן את תרומתו לאלה שהחובה לפרסמו הופקדה בידיהם.

רבות מהרוחות שנטלו חלק בהשלמת משימה זו הכריזו על עצמן שהיו בני אדם, שאנו יודעים שחיו בתקופות שונות על פני האדמה, שהטיפו ועסקו במוסר ובחוכמה תחת שמות אחרים, שההיסטוריה לא שימרה שום זכר להם; ואולם, טוהר הדוקטרינה שלהם והאיחוד שלהם עם אלה שנושאים שמות נערצים מעידים על נשגבותם.

תמללנו את המילים שבאמצעותן הופקדה משימת הכנת ספר בידי המחבר, באמצעות כתיבה, בתיוכם של מְדִיוּמִים שונים:

"היו קנאים והתמידו בעבודה שנטלתם על עצמכם יחד איתנו, שכן עבודה זו היא שלנו. בספר שתכתבו ניצוק את יסודותיו של המבנה החדש, אשר נועד לאחד את כל בני האדם תחת רגש משותף של אהבה וצדקה; ואולם, לפני שתהפכו אותו לנחלת הכלל, אנו נעבור איתכם עליו, בכדי להבטיח את הדיוק שלו.

נהיה איתכם כל אימת שתבקשו את נוכחותנו, ונסייע לכם בכל עמלכם; שכן כתיבתו של ספר זה היא רק חלק מהמשימה שהופקדה בידיכם, ושעליה כבר נודע לכם מאחד מאיתנו.

מתוך התורה שניתנה לכם, שימרו חלק ממנה לעצמכם לעת עתה; אנו נגלה לכם מתי תגיע העת לפרסמה. בינתיים, היפכו אותה למושא הגיגים, כך שתהיו מוכנים לעסוק בה ברגע הנכון.

שימו בתחילת הספר את זמורת הגפן שציירנו למטרה זו, כי היא סמל⁶⁴ לעבודת הבורא. מאוחדים בתוכה כל היסודות הגשמיים, המסמלים באופן ההולם ביותר את הגוף ואת הנפש: הגבעול מייצג את הגוף; המיץ את הנפש; הפרי את האיחוד בין הגוף והנפש. עמלו של האדם מזמן את איכותיו החבויות של המיץ; עבודתו של הגוף מפתחת, באמצעות הידע שנרכש באופן זה, את כוחותיה החבויים של הנפש.

אל תניחו לעצמכם להתיימש מביקורת עוינת. יהיו לכם מתנגדים שְׂטָמִים [מלאי-שנאה], במיוחד בקרב אלה שהאינטרס שלהם הוא לשמר את העוולות הקיימות. תמצאו כאלה אפילו בקרב הרוחות; שכן אלה שלא איבדו את גשמיותן לחלוטין, יתאמצו לעתים קרובות, מתוך זדון או בורות, להפיץ לכל עבר את זרעי הספק. האמינו באלוהים ולכו באומץ קדימה. אנו נהיה איתכם כדי לתמוך בכם בדרככם; וקרוב הזמן שבו תזרח האמת בעוז בכל כיוון.

יהירותם של אנשים מסוימים, שמדמיינים שהם יודעים הכל, ונחושים להסביר הכל בדרכם שלהם, תעניק פתח לדעות מנוגדות; אך כל אלה שמשווים לנגד עיניהם את העיקרון הנשגב לו הטיף ישוע יתאחדו באותה אהבה של הטוב, ובקשר של אחווה, שיחבוק את העולם כולו. בהניחם לכל מחלוקות הסרק על מילים, הם יקדישו את מרצם לעניינים בעלי חשיבות מעשית, אשר לגביהם, תהא אמונתם התיאולוגית אשר תהא, אמונותיהם של כל מי שזכה לקבל תקשורות מן הרוחות הנעלות תהיינה זהות.

ההתמדה תהפוך את עמלכם לפורה. ההנאה שתחושו מהצפייה בהתפשטותה של הדוקטרינה שלנו, וההערכה המוצדקת כלפיה, תהיה עבורכם גמול עשיר, למרות שייתכן שהדבר יתרחש בעתיד במקום בהווה. אל תהיו מוטרדים מהבְּרָקָנִים [קוצים] ומהאבנים שיניחו הספקנים וחורשי-הרעה בדרככם; דיבקו באמונתכם, שכן אמונתכם תבטיח את עזרתנו, ובאמצעותה, תגיעו למטרה.

זיכרו כי רוחות טובות מעניקות את עזרתן רק לאלה ששרתים את אלוהים בענווה ובחוסר-פניות; הן מתכחשות לכל מי שמשתמש בדברים שמיימיים כבקרב-קפיצה לקידום גשמי, ונרתעות מהגאוותנים והשאפתנים. גאווה ושאפתנות מהוות מחסום בין האדם למקום; שכן הן מעוורות אנשים מלראות את נפלאות הקיום השמימי, ואלוהים אינו יכול להשתמש בעיוורים כדי להפיץ את האור".

---

⁶⁴ הערת המתרגם: אֵמְבֵלְמָה (Emblem) - תמונה אלגורית, המהווה סוגה ספרותית-חזותית שזכתה לתפוצה רחבה באירופה בעקבות הרנסנס והמצאת הדפוס. האֵמְבֵלְמָה הטיפוסית מתבססת על דימוי ציורי הנושא משמעות רעיונית סמלית ומוסר השכל.

יוֹחֵן כּוֹתֵב הַבְּשׂוּרָה (יוֹחֵן הָאֲוֹנֶגְלִיסְט)⁶⁵, סֶנְט אוֹגוּסְטִין (אוֹגוּסְטִינוּס הַקְּדוֹשׁ)⁶⁶,
סֶן וִינְסֵנְט דֵּה פּוֹל⁶⁷, סֶנְט לואִיס⁶⁸, רוּחַ הָאֶמֶת⁶⁹, סוֹקְרָטֵס⁷⁰, אֶפְלָטוֹן⁷¹, פְּרִנְסוּאָה
פְּלֹוֹן, בְּנֵג'מִין פְּרִנְקְלִין⁷², עֲמָנוּאֵל סוּדְנְבוֹרְג⁷³

---

⁶⁵ הערת המתרגם: יוחנן האוונגליסט (John the Evangelist) - על-פי ההשערה, כותב ספר הבשורה על-פי יוחנן, ספר הבשורה האחרון וככל הנראה המאוחר בספרי הבשורה.

⁶⁶ הערת המתרגם: אוֹרְלִיוֹס אוֹגוּסְטִינוּס (Saint Augustine, או סֶנְט אוֹגוּסְטִין) - פילוסוף ותאולוג נוצרי, מאבות הכנסייה הלטיניים ואחד האישים המשפיעים ביותר על הנצרות לדורותיה. הוכרז כקדוש וכדוקטור של הכנסייה הקתולית.

⁶⁷ הערת המתרגם: סֶן וִינְסֵנְט דֵּה פּוֹל (Saint Vincent de Paul) - כומר צרפתי, הנחשב לקדוש נוצרי. מייסדו של ארגון הרוחה והצדקה הקתולי קאריטאס. הדגיש את נושא הצדקה ובשנת 1737 הוכרז על ידי הכנסייה הקתולית כקדוש. על שמו נקראים מוסדות רוחה וצדקה רבים. בין היתר, מעון סנט וינסנט ובית הספר לחינוך מיוחד "המעין" בעין כרם (ירושלים).

⁶⁸ הערת המתרגם: סֶנְט לואִיס (Saint Louis; 1214-1270) - לואי התשיעי "הקדוש", מלך צרפת מ-1226 ועד מותו. בנם של לואי השמיני ושל בלאנש מקסטיליה. השתתף בשני מסעי צלב, השביעי (למצרים) והשמיני (לתוניסיה), לכן זכה לכינוי "קדוש".

⁶⁹ הערת המתרגם: רוּחַ הָאֶמֶת (The Spirit Of Truth) - אחד משמותיו של אלוהים (מכונה גם רוח הקודש) בספר הבשורה הקדושה על-פי יוחנן, פרק יד', פסוק 17.

⁷⁰ הערת המתרגם: סוֹקְרָטֵס (Socrates) - פילוסוף יווני שנחשב בעיני רבים לאבי הפילוסופיה המערבית, והיה הוגה כה משמעותי מתקופתו והלאה עד כי את כל שאר הפילוסופים שקדמו לו כינו בשם "קדם-סוקרטיים". לא הותיר אחריו כתבים כלשהם, וידעותינו עליו מגיעות מתיאורים חיצוניים, בעיקר תיאוריו ביצירותיו של תלמידו: אפלטון וקסנופון.

⁷¹ הערת המתרגם: אֶפְלָטוֹן (Plato) - פילוסוף יווני, אשר כתביו שימשו אבני יסוד לפילוסופיה המערבית אחריו. תלמידו של סוקרטס, מורו של אריסטו, מחברם של כתבים רבים ומייסד האקדמיה באתונה.

⁷² הערת המתרגם: בְּנֵג'מִין פְּרִנְקְלִין (Benjamin Franklin) - מדינאי, מדען, סופר, ממציא, מחנך ומו"ל בעל השפעה גדולה ביותר על הפוליטיקה וההיסטוריה של ארצות הברית, ועל המדע של המאה ה-18, מחותמי הכרזת העצמאות.

⁷³ הערת המתרגם: עֲמָנוּאֵל סוּדְנְבוֹרְג (Emanuel Swedenborg) - מדען, סופר, אסטרונום, פילוסוף ומיסטיקן שוודי. היה ממקימי הכנסייה הכללית של ירושלים החדשה. התפרסם בעיקר עקב ספרו בענייני חיים לאחר המוות: "גן עדן וגהנום".

ספר ראשון

סיבתיות

פרק ראשון – אלוהים

I אלוהים והאינסוף

1. מה זה אלוהים?

— אלוהים הוא התבונה העליונה, הגורם והסיבה לכל דבר⁷⁴.

2. מה ניתן להבין כשאנו אומרים אינסוף?

— כל מה שאין לו התחלה ואין לו סוף; הבלתי-נודע: כל מה שאינו ידוע נחשב לאינסופי⁷⁵.

3. האם ניתן לומר שאלוהים הוא אינסופי?

— זוהי הגדרה חסרה ולא מלאה. שפת בני האדם היא דלה וחסרה מדי בכדי להגדיר כל דבר המתעלה אל מעבר לתבונה האנושית.

הערת קרדק: אלוהים הוא אינסופי במושגותו, אך המונח "אינסופי" הוא רק הפשטה. לומר שאלוהים הוא אינסופי פירושו להחליף בין התיאור של הדבר לבין הדבר עצמו, ולהגדיר משהו שאינו ידוע לנו באמצעות התייחסות לדבר אחר, שאינו ידוע לנו באותה המידה.

II הוכחות לקיומו של אלוהים

4. איזה הוכחות יש לנו לקיומו של אלוהים?

— אותה האַקְסְיוֹמָה⁷⁶ אותה מיישמים בני האדם בכל המחקרים המדעיים שלהם: אין תוצאה (או אפקט) ללא גורם (או סיבה). חפשו את הגורמים לכל הדברים שאינם מעשי יד אדם, וההיגיון יעניק לכם את התשובה לשאלתכם.

---

⁷⁴ הערת המתרגם (במקור): המשפטים המופיעים בפונט נוטה אחרי השאלות הן תשובות שנתקבלו מהרוחות. ההערות וההסברים של המחבר, מר **אלאן קרדק**, מופיעים בפונט ובגודל אותיות שונה, הערות המתרגמים מופיעות בצורת הערות שוליים על מנת למנוע בלבול.

⁷⁵ הערת המתרגם: כאשר אנו אומרים "הרוחות", אנו מתכוונים ליקום. לכל מה שאנו מכירים ביקום יש התחלה וגם סוף. כל מה שעדיין לא מוכר לנו, הולך לאיבוד בתוך האינסוף.

⁷⁶ הערת המתרגם: **אקסיומה** (Axiom) - הנחה שמתייחסים אליה כנכונה וכמובנת מאליה, "עיקרון מובן מאליו" שאינו מצריך הוכחה.

הערת קֶרְדֵק: מספיק להתבונן סביבנו על מעשה הבריאה על מנת להאמין בקיומו של אלוהים. היקום קיים ולכן יש לו סיבה. להטיל ספק בקיומו של אלוהים יהיה כמו האמירה שלא לכל תוצאה יש סיבה ולהאמין כי "כלום" יכול ליצור "משהו".

5. מה ניתן ללמוד מהתחושה האינטואיטיבית שניתן להגדירה כנחלת הכלל בקרב בני האדם, על קיומו של אלוהים?

— שאלוהים קיים; שהרי מאין יכול המוח האנושי להפיק תחושה זו, אלמלא הייתה לה אחיזה מוצקה במציאות? המסקנה שיש לגזור מעובדת קיומה של תחושת אינטואיטיבית זו היא התוצאה של האקסיומה. "אין תוצאה (או אפקט) ללא גורם (או סיבה)".

6. האם התחושה האינטואיטיבית שלנו על קיומו של אלוהים אינה יכולה להיחשב לתוצאה של החינוך והרעיונות אותם רכשנו במהלך חיינו?

— אם כן, מדוע קיימת תחושת זו גם בקרב השבטים הפרימיטיביים ביותר בין בני האדם⁷⁷?

הערת קֶרְדֵק: לו הייתה התחושה האינטואיטיבית על קיומה של יישות עליונה תוצאה של חינוך בלבד, אזי לא הייתה תחושה זו אוניברסלית, והיא הייתה מתקיימת, בדומה לכל ידע נרכש, רק במוחם של אנשים שקיבלו את החינוך המיוחד שבעקבותיו נוצרת תחושה זו.

7. האם ניתן למצוא את הגורם הראשוני להיווצרותו של כל דבר בתכונות היסוד של החומר?

— אם כן, מה היא הסיבה לתכונות אלה? חייב להיות גורם ראשוני ליצירתו של כל דבר.

הערת קֶרְדֵק: לייחס את היווצרותו הראשונית של כל דבר שהוא לתכונות היסוד של החומר, פירושו להחליף בין התוצאה לסיבה, משום שתכונות יסוד אלה הן בעצמן תוצאה, שחייבת להיות לה סיבה.

8. מה ניתן לחשוב על הדעה אשר מייחסת את ההיווצרות הראשונית של כל דבר לשילוב וחיבור אקראי של החומר, או במילים אחרות, למקרה?

— הרי זה אבסורדי! איזה אדם, אשר ניחן בהיגיון בריא, יכול לייחס את המקריות ליצור תבוני? ומלבד זאת, מהי מקריות? לא כלום!

הערת קֶרְדֵק: ההרמוניה אשר מווסתת את פעולת היקום, יכולה לנבוע אך ורק משילובים שנקבעו רק לאחר מעשה. לפיכך, מעצם טבעה, ההרמוניה חושפת את קיומו של כוח עליון. לייחס את היווצרותו הראשונית של כל דבר לאקראיות

---

⁷⁷ הערת המתרגם: שבטים פרימיטיביים - הכוונה לשבטים של פראים וברבריים נטולי השכלה, שלא באו במגע עם האדם המודרני.

הוא הבל, שכן מקריות אינה יכולה להפיק את התוצאות של פעולה תבונית. לו הייתה המקריות פעולה תבונית הרי שהיה הייתה חדלה להיות מקרית!

9. איזו הוכחה יש לנו שהגורם הראשוני לכל הדברים הינו אינטליגנציה עליונה, אשר נעלה יותר מכל יתר האינטליגנציות האחרות?

— ישנו פתגם האומר: "היצירה מעידה על יוצרה". כלומר, התבוננו סביבכם, ועל פי טיב היצירה הסיקו על היוצר! הגאווה היא מקור לאי אמון. האדם הגאווותן אינו מודה בדבר ומלא מאוד בעצמו, וכתוצאה מכך, טועה לחשוב שהוא חזק. מסכן הגאווותן שלא מבין שהבל פיו אלוהים יכולה להביסו!

הערת קרדק: אנו שופטים את עוצמת תבונתו של היוצר על פי יצירותיו, ומאחר שאף אדם אינו מסוגל ליצור את מה שיוצר הטבע, הרי זה מובן שהגורם הראשוני חייב להימצא באינטליגנציה עליונה, הנעלה על זו האנושית. אין זה משנה איזה פלאים נוצרו על ידי התבונה האנושית, לתבונה זו עצמה חייבת להיות סיבה, וככל שהנפלאות שהושגו על ידה הן גדולות יותר, כך חייבת להיות הסיבה הראשונית גדולה יותר. אינטליגנציה עליונה זו, היא המהווה את הגורם הראשוני להיווצרות כל הדברים, ואין זה משנה כיצד מכנה אותה האדם.

III תכונתיה של האלוהות

10. האם האדם מסוגל להבין את טבעו האמתי של אלוהים?

— לא. לאדם חסרים החושים הנדרשים לשם הבנה זו.

11. האם יגיע היום בו יוכל האדם להבין את מסתורי האלוהות?

— כן, כאשר מוחו לא יעורפל עוד על ידי החומריות, וכאשר, ככל שהאדם יתקרב לשלמות מוסרית, הוא יוכל לראות ולהבין את מסתורי האלוהות.

הערת קרדק: הנחיתות של יכולות האדם הופכות את ההבנה שלו אודות אופייה המהותי של האלוהות לבלתי-אפשרית. בשחר האנושות נטה האדם, לעיתים קרובות, לבלבל בין היוצר ליצירה וייחס ליצר את חוסר-השלמות (או הפגמים) המיוחס ליצירה. ואולם, באופן יחסי, ככל שהחוש המוסרי שלו הלך והתפתח, הלכה וחדרה חשיבתו של האדם באופן עמוק יותר לאופיים של הדברים, והוא יכול היה לעצב לעצמו רעיונות צודקים ורציונליים יותר על הישות האלוהית, על אף שהמושג שלו אודות יישות זו חייב להיות תמיד לא-מושלם ולא-מלא. האדם מרבה להאניש את אלוהים ואף נתן לו תכונות הנחשבות לשליליות. במידה שמוסריות האדם מתפתחת, חשיבתו מבינה יותר ויותר תכונות מופשטות, וכך האדם מעניק לאלוהים הגדרה יותר מופשטת ופחות אנושית.

12. אם איננו יכולים להבין את אופיו המהותי של אלוהים, האם נוכל לקבל מושג על חלק מתכונותיו של אלוהים?

— כן, ניתן להבין חלק מהן. האדם מתקרב יותר להבנת אלוהים, ככל שהוא מתעלה אל מעבר לחומריות; האדם זוכה במבט חטוף בהן באמצעות הפעלת האינטלקט שלו.

13. האם אין אנו מקבלים מושג מלא על תכונותיו של אלוהים, כאשר אנו אומרים שאלוהים הוא נצחי, אינסופי, בלתי-משתנה, לא-גשמי, יחיד במינו, כל-יכול, ריבון הוגן וטוב?

— מנקודת המבט האנושית כן, משום שהאדם מאמין שתכונות אלו מסכמות את כל מה שצריך לומר ולדעת על אלוהים; אולם אתם חייבים להבין שיש דברים רבים המתעלים אפילו אל מעבר לתבונתו של האדם האינטליגנטי ביותר, ואשר עבורם השפה האנושית שלכם, המוגבלת למושגים ולתחושות שלכם, היא דלה וחסרה את הביטויים המתאימים. ההיגיון אומר לכם שתכונות אלה חייבות להימצא באלוהים בדרגה הגבוהה ביותר, שכן אם חסרה בו אחת מהן, או אם היא אינה קיימת בו ברמה אינסופית, אזי לא יהיה אלוהים נעלה מכל, וכתוצאה מכך הוא לא יהיה אלוהים. אסור שתימצאנה בו אף אחת מחוסר-השלמויות אשר נהגות בדמיון האנושי.

הערת קָרְדֵק: אלוהים הוא אינסופי. אם הייתה לו התחלה, הרי שהוא היה נוצר מכלום, או שהוא היה נברא על ידי יישות נחותה ממנו עצמו. בדרך זו, אם כן, אנו מגיעים צעד אחר צעד למושג האינסופיות והנצחיות.

אלוהים הוא בלתי-משתנה. לו היה כפוף לשינוי, החוקים השולטים ביקום לא היו יציבים.

אלוהים הוא לא-גשמי, כלומר, הטבע שלו נבדל מכל מה שאנו מכנים חומר, אחרת, הוא לא יהיה בלתי-משתנה, שכן הוא יהיה כפוף להשתנות של החומר.

אלוהים הוא יחיד במינו. אם היו כמה אלוהים, לא הייתה אחידות של התוכנית או של הכוח המשליט סדר וארגון ביקום.

אלוהים הוא הכל-יכול, משום שהוא יחיד במינו. אם הוא לא היה הריבון, הרי שהיה קיים משהו בעל עוצמה רבה יותר משלו או בעל עוצמה דומה לזו שלו עצמו. הוא לא היה בורא את הכל, וכל מה שלא נברא על ידו, היה נברא על ידי אלוהים אחר.

אלוהים הוא ריבון הוגן וטוב. חוכמתם של החוקים האלוהיים של ההשגחה העליונה נגלית בבירור בדברים הקטנים ביותר, כמו גם בדברים הגדולים ביותר, וחוכמה זו הופכת את הטלת הספק בצדקתו או בטוב ליבו האינסופיים של אלוהים לבלתי-אפשרית.

IV פנתאיזם

14. האם אלוהים הוא יישות נבדלת מן היקום, או האם הוא, לפי דעתם של חלק מבני האדם, התוצר של כל הכוחות והתבונה שביקום?

— אם כך היה הדבר, אלוהים לא היה אלוהים, שכן שהוא היה נחשב לתוצאה ולא לגורם; הוא אינו יכול להיות גם התוצאה וגם הגורם.

אלוהים קיים. אי אפשר להטיל ספק בעובדת קיומו וזו נקודה מהותית. אל תבקשו להרחיק לכת אל מעבר לנקודה זו; אל תלכו לאיבוד במבוך, שבו, עבורכם, ללא כל ספק, לא תוביל חקירה שכזו להפיכתכם לטובים יותר; אלא אולי תתרום מעט לגאווותכם על ידי כך שהיא תגרום לכם לדמיין שאתם יודעים משהו, כאשר למעשה, לא תדעו שום דבר. הניחו לכל זה! יש לכם מספיק דברים לחשוב עליהם, ואשר נוגעים לכם באופן הרבה יותר אישי וישיר, ובראש ובראשונה על עצמכם. חקרו את הפגמים שלכם עצמכם, כך שתוכלו להיפטר מהם; דבר זה יהיה לכם לעזר במידה רבה יותר, מאשר הניסיון הנואל להבין את הבלתי-מובן.

15. מה עלינו לחשוב על הדעה לפיה כל הגופים שבטבע, כל היצורים, כל הגופים השמיימיים שביקום, הם למעשה חלקים של האלוהות, ומהווים ביחד את האלוהות עצמה; במילים אחרות, מה ניתן לחשוב על הדוקטרינה הפנתאיסטית⁷⁸?

— האדם, מאחר ואינו יכול להפוך את עצמו לאלוהים, משתוקק להפוך את עצמו, לכל הפחות, לחלק ממנו.

16. אלו המאמינים בדוקטרינה זו, מתיימרים למצוא בה הוכחות מוחצות לחלק מתכונותיו של אלוהים. מכיוון שהעולמות ביקום הם אינסופיים במספרם, אלוהים נתפש גם הוא כאינסופי; הריק, (וואקום) או הכלום (אינות), אינם קיימים בשום מקום, אך אלוהים נמצא בכל מקום; מאחר ואלוהים נמצא בכל מקום, שכן הכל הוא חלק אינטגרלי מאלוהים, הרי שהוא לפיכך הסיבה התבונית לכל התופעות ביקום. מה ניתן לטעון כנגד טענה זו?

— שהיא אינה מציינת לצו ההיגיון. חשבו על ההנחה המדוברת ולא יהיה לכם כל קושי להבחין באבסורדיות שבה.

הערת קרדק: בדוקטרינה הפנתאיסטית אנו הופכים את אלוהים ליישות גשמית, אשר, על אף שהיא ניחנת באינטליגנציה עליונה, היא מהווה בקנה מידה גדול יותר את מה שאנו מהווים, רק בקנה מידה קטן יותר. ואולם, מאחר והחומר עובר שינויים ללא-הרף, הרי שאלוהים, במידה ודוקטרינה זו נכונה, יהיה חסר-יציבות. הוא יהיה כפוף לכל התהפוכות, ואף לכל הצרכים של האנושות. תחסר בו אחת מתכונותיה המהותיות ביותר של האלוהות – כלומר, אי-ההשתנות. לא ניתן לייחס את תכונות החומר לאלוהים, ללא פחות בתפישה שלנו אודות האלוהות, וכל הדקויות של ההתפללויות וההתחממות לא יעניקו פתרון לגבי אופיו המהותי של אלוהים. אין אנו יודעים מהו אלוהים, אך אנו יודעים שלא ייתכן שהוא אינו קיים,

⁷⁸ הערת המתרגם: ראה הערה 23 במבוא, לשם הרחבה בנושא זה.

והדוקטרינה הפנתאיסטית עומדת בסתירה לתכונותיו הבסיסיות ביותר של אלוהים, משום שהיא מחליפה בין היוצר לבין היצירה, והרי זה בדיוק כאילו היינו רואים במכונה משוכללת חלק אינטגרלי מהאדם שהמציא אותה.

תבונתו של אלוהים נחשפת בכל יצירתו, בדיוק כפי שתבונתו של הצייר ניכרת בציורו, אך יצירותיו של אלוהים אינן אלוהים עצמו, ממש כמו שהציור אינו הצייר אשר הגה וצייר אותו.

פרק שני – היסודות הכלליים של היקום

א ידעת הבראשית

17. האם יש הכרח שהאדם יכיר וידע מהו עקרון היסוד של כל הדברים?

— לא. ישנם דברים שהאדם לא יוכל להבינם בעולם הזה.

18. האם יוכל האדם אי-פעם לחדור מבעד למסתרי הדברים הנסתרים ממנו כעת?

—מעטה הערפל יסור מעל האדם ככל שהוא יהפוך להיות טהור יותר; ואולם, בכדי להבין דברים מסוימים הבנה מלאה, הוא נדרש לתכונות שאין ברשותו עדיין.

19. האם ניתנת לאדם האפשרות לחדור את מעטה המסתורין של חלק מסודות הטבע באמצעות המדע?

— היכולת של המחקר המדעי ניתנה לאדם כאמצעי שדרכו הוא יכול להתקדם בכל התחומים, אך הוא עדיין לא יכול לחרוג אל מעבר למגבלות של יכולותיו הנוכחיות.

הערת קרדק: ככל שהאדם מתקדם בחקר המסתורין הסובב אותו, כך צריכה התפעלותו מעוצמתו וחוכמתו של הבורא להיות רבה יותר. ואולם, בחלקו בשל גאווה ובחלקו בשל חולשה, האינטלקט שלו עצמו מונע ממנו לעיתים קרובות מלשגות באשליות. האדם עורם שיטות על גבי שיטות, וכל יום שחולף מציג בפניו כמה טעויות הוא אימץ במקום האמת, וכמה אמיתות הוא דחה כטעויות. ואולי יהווה הדבר לקח לגאונותו.

20. האם מותר לאדם לקבל מסרים מיישנות גבוהה יותר בנוגע לדברים אשר, מאחר ואינם נמצאים בתחום חושיו, נמצאים גם מחוץ לטווח המחקר המדעי?

— כן. כאשר יחשוב אלוהים שהתגלויות כאלה תהיינה מועילות, הוא יחשוף בפני האדם את מה שהמדע אינו מסוגל ללמד אותו.

הערת קרדק: דרך מסרים מסדר גבוה שכזה מתאפשר לאדם, במגבלות מסוימות, לרכוש ידיעות לגבי עברו וגורלו העתידיים.

II רוח וחומר

21. האם החומר קיים מאז ומתמיד, כמו אלוהים, או האם הוא נברא בתקופת זמן מוגדרת?

— רק אלוהים יודע. ישנה, אף על פי כן, נקודה אחת שבה אמור ההיגיון שלכם להספיק בכדי להראות לכם, כי אלוהים, שהוא המודל (אב-הטיפוס) לצדק ולחסד, לעולם לא יכול היה להיות בלתי-פעיל. אין זה משנה עד כמה רחוק בעבר תוכלו להפליג בדמיונכם אודות תחילת פעולתו, האם תוכלו לדמיין אותו לא-פעיל ולו לרגע אחד?

22. חומר מוגדר לרוב כדבר "שיש לו מסה ונפח במרחב, ושיכול להותיר חותם על חושינו". האם הגדרות אלה של החומר הן מדויקות ומלאות?

— מנקודת מבטכם הן מדויקות, משום שביכולתכם להגדיר דבר רק על סמך מה שמוכר לכם. ואולם חומר מתקיים במצבי צבירה בלתי-מוכרים עבורכם. הוא יכול להיות, לדוגמא, כל כך רוחני ולא מוחשי עד שלא יותיר כל חותם על חושיכם; ועם כל זאת, הוא עדיין חומר, על אף שהוא אינו נתפש ככזה על ידכם.

א. איזו הגדרה הייתם נותנים לחומר?

— חומר הוא הגורם אשר לוכד [או מכיל בתוכו] את הרוח, הכלי שמשרת אותה, ואשר עליו, באותה העת, היא פועלת את פעולתה.

הערת קרדק: מנקודת מבט זו ניתן לומר שהחומר הוא הסוכן והמתווך, שבאמצעותו ועליו פועלת הרוח.

23. מה זה רוח?

— היסוד התבוני של היקום.

א. מה הוא אופייה המהותי של הרוח?

— לא ניתן להסביר את אופייה של הרוח בשפתו הדלה של האדם. בעבור האדם, הרוח היא אינה דבר מוחשי, משום שלא ניתן למשה; ואולם עבורנו, הרוח היא דבר מוחשי. דעו כי שום דבר הינו כלום, וכי כלום אינו קיים.

24. האם רוח היא מילה נרדפת לאינטליגנציה?

— אינטליגנציה היא תכונת יסוד של הרוח, אולם שתיהן מתמזגות לכדי יסוד אחד מאוחד [או שלם], כך שעבורכם ניתן לומר שהם אותו הדבר.

25. האם הרוח היא בלתי-תלויה בחומר, או האם היא למעשה רק אחד ממאפייני החומר, ממש כמו שצבעים נחשבים למאפיינים של האור וצלילים למאפיין של האוויר?

— רוח וחומר נבדלים לחלוטין האחד מהשני, אך החיבור בין הרוח לחומר הוא חיוני על מנת שהחומר יוכל לפעול באופן תבוני.

א. האם איחוד זה חיוני באותה המידה בכדי שהרוח תבוא לידי ביטוי? (בשאלה זו אנו מתייחסים לעיקרון התבונה, אשר נשקל בצורה מופשטת, ללא התייחסות לייחודיות [אינדיבידואליות] המצוינת על ידי מונח זה).

— איחוד זה חיוני עבור האדם, משום שאין לאדם את היכולת לתפוש את מושג הרוח בנפרד ממושג החומר.

26. האם רוח יכולה להיווצר ללא חומר וחומר ללא רוח?

— ללא כל ספק, כדברים שנוצרים במחשבה.

27. קיימים, אם כן, שני יסודות כלליים של היקום, חומר ורוח?

— כן, ומעל שניהם נמצא אלוהים, הבורא, אבי הבריאה. שלושת היסודות הללו (אלוהים, רוח וחומר) הם המרכיבים של כל מה שקיים ביקום – השילוש האוניברסלי. ואולם, ליסוד החומר חייב להתווסף השטף האוניברסלי, אשר משמש בתפקיד המתווך בין הרוח לחומר, מאחר וטבעו של החומר הוא גולמי מדי מכדי שהרוח תוכל לפעול ישירות עליו. על אף שמנקודת מבט אחרת ניתן לסווג את השטף האוניברסלי כחלק היוצר של היסוד החומרי, הוא נבדל, אף על פי כן מיסוד זה, על ידי תכונות מיוחדות מסוימות משל עצמו. לו ניתן היה לסווג את השטף האוניברסלי בפשטות ובאופן אבסולוטי כחומר, לא הייתה שום סיבה שבעטיה לא ניתן היה לסווג גם את הרוח כחומר. השטף האוניברסלי הוא גורם מתווך בין הרוח לחומר. השטף האוניברסלי הוא השטף האוניברסלי כשם שהחומר הוא חומר, והוא חשוף להיווצרות תחת פעולתה המכוונת של הרוח באמצעות אינספור צירופים עם החומר, כדי ליצור את המגוון האינסופי של הדברים שעליהם אתם יודעים עד כה רק חלק קטן מאוד. שטף אוניברסלי בראשיתו או בסיסית זה, מאחר והוא הגורם שבו משתמשת הרוח בכדי לפעול על החומר, מהווה את הגורם שבלעדיו היה נותר החומר לנצח במצב של חלוקה, ולעולם לא היה רוכש את התכונות שמוקנות לו בהיותו במצב תבוני.

א. האם שטף אוניברסלי זה הוא מה שאנו מכנים בשם חשמל?

— אמרנו שהוא חשוף לאינספור צירופים. מה שאתם מכנים שטף חשמלי, שטף מגנטי וכדומה, הם שינויים (מודיפיקציות) של השטף האוניברסלי, אשר, למען הדיוק, אינו אלא חומר מסוג מושלם ומעודן יותר, ואשר עשוי להיחשב כבעל קיום⁷⁹ עצמאי.

28. מאחר והרוח עצמה היא "משהו", האם לא יהיה זה מדויק יותר ונכון יותר לציין שני יסודות כלליים אלה במונחים **חומר אינרטי**⁸⁰ **וחומר תבוני** [אינטליגנטי]?

— עבורנו, אין חשיבות לבחירת המילים בה אתם משתמשים. עליכם מוטלת החובה של ניסוח ההגדרות שלכם באופן שכזה, שתוכלו להיות ברורים ולהבין האחד את השני. המחלוקות שלכם מתעוררות כמעט תמיד בשל היעדר הסכמה משותפת ביחס לשימוש שאתם עושים במילים, בשל אי-השלמות של שפתכם בכל הנוגע לכל מה שאינו נתפש בחושיכם.

הערת קרדק: עובדה אחת, הברורה לכל מתבונן, שולטת בכל ההנחות שלכם. אנו רואים חומר שאינו תבוני; אנו רואים את פעולתו של גורם תבוני שאינו תלוי בחומר. המקור והקשר בין שני דברים אלה אינו ידוע לנו. בין אם יש או אין להם מקור משותף ונקודות מגע שנגזרו מראש בשל טבע הדברים, בין אם לתבונה יש קיום עצמאי משל עצמה או שהיא רק מאפיין או תוצאה, או אפילו בין אם היא (כפי שמניחים חלק מהאנשים) האצלה של האלוהות, ישנם דברים שאיננו יודעים עליהם דבר. חומר ותבונה נראים לנו כאילו הם שני דברים נפרדים, ולפיכך אנו מדברים עליהם כעל שני מרכיבים מכוונים של היקום. אנו רואים, מעליהם, אינטליגנציה גבוהה יותר אשר שולטת בכל הדברים, ואשר נבדלת מכולם על ידי תכונות מהותיות הייחודיות רק לה עצמה, אינטליגנציה נעלה זו היא מה שאנו מכנים אלוהים.

III תכונות החומר

29. האם צפיפות היא תכונה מהותית של החומר?

— כן, של החומר כפי שאתם מבינים אותו, אך לא של החומר שנחשב לשטף האוניברסלי. אינכם יכולים להבין ולהעריך את מהותו של החומר השמיימי והמעודן אשר יוצר את השטף הזה, ועדיין, אף על פי כן, הוא מהווה את המרכיב של החומר התבוני שבכם.

הערת קרדק: צפיפות היא תכונה יחסית. מחוץ לתחום שלטונם של העולמות השונים שביקום, אין דבר כזה כמו "משקל", בדיוק כפי שאין "למעלה" או "למטה".

---

⁷⁹ הערת המתרגם: המחבר משתמש פעמים רבות במילה "קיום" במקום במילה "חיים", שכן לתפיסתו היא מיטיבה לתאר נכונה כל גלגול שבו עשויה הנשמה או הרוח להתגלגל ולהתקיים.

⁸⁰ הערת המתרגם: **חומר אינרטי** (Inert Matter) - חומר חסר חיות וחיוניות, חסר תנועה, אשר אינו מגיב עם ולסביבתו.

30. האם החומר נוצר מיסוד אחד או מכמה יסודות?

— החומר מורכב מיסוד בראשיתי אחד. הגופים אליהם אתם מתייחסים ורואים בהם כפשוטים ובסיסיים אינם באמת יסודיים, הם טרנספורמציות (התמרות) של החומר הבראשיתי.

31. מאין נובעות התכונות השונות של החומר?

— מהשינויים שעברו מולקולות היסוד, כתוצאה מהאיחוד שלהן, ומפעולתם של תנאים מסוימים.

32. על פי השקפה זו על הנושא, האם הטעמים, הריחות, הצבעים, הצלילים, או התכונות המסוכנות או המועילות של החומרים, הם רק תוצאה של שינויים באותו חומר בראשיתי יחיד?

— כן, ללא ספק. ודבר זה מתקיים רק בזכות תכונותיהם של האברים שנועדו לחוש בהם.

הערת קרדק: עיקרון זה הוכח על ידי העובדה שלא כולם תופשים את תכונות החומרים באותו אופן. למשל, טעמים יכולים להיות טעימים עבור אנשים מסוימים ולא טעימים עבור אחרים. מה שאדם מסוים תופש כצבע כחול נתפש על ידי אדם אחד כצבע אדום. מה שמהווה רעל עבור חלק מהאנשים, נחשב לבריא עבור אחרים.

33. האם אותו חומר בראשיתי זה חשוף לכל השינויים האפשריים ויכול לרכוש את כל התכונות האפשריות?

— כן, ועובדה זו היא הדבר שמשתמע מהאמירה שהכל נמצא בכל דבר⁸¹.

הערת קרדק: חמצן, מימן, חנקן, פחמן, וכל שאר החומרים אליהם אנו מתייחסים כחומרים פשוטים ובסיסיים, הם רק שינויים של חומר בראשיתי אחד. אולם המצב של הנמנעות או האי-אפשרות שבו מצאנו את עצמנו עד כה, מצב של חוסר-יכולת להגיע להבנה של חומר ראשוני זה בכל אופן אחר פרט לִדְדוּקְצִיָה (היסק לוגי) אינטלקטואלית, גורם לחומרים אלה להיראות לנו למעשה כחומרי יסוד, ולפיכך, אנו עשויים, באופן לא-הולם ושגוי, להמשיך לראות בהם ולהתייחס אליהם ככאלה.

א. האם לא נראה כי תיאוריה זו תומכת בדעתם של אלה שמכירים רק בשני תכונות מהותיות של החומר, דהיינו, כוח ותנועה, ואשר רואים בכל שאר התכונות של החומר כהשפעות משניות בלבד של שתי תכונות אלה, המשתנות בהתאם לעוצמת הכוח ולכיוון התנועה?

---

⁸¹ הערת המתרגם (במקור): עיקרון זה מסביר תופעה המוכרת לכל העוסקים במגנט/מגנטיות, דהיינו, ההקניה לכל חומר נתון – למשל למים - תכונות שונות מאוד, כגון טעמים ספציפיים, או אפילו תכונות פעילות של חומרים אחרים. כיוון שישנו רק יסוד ראשוני אחד, וכיוון שתכונות של חומרים שונים הן רק שינויים של יסוד זה, הרי שהחומרים בעלי ההשפעה הכי פחות מזיקה והחומרים המזיקים ביותר הם זהים לחלוטין. באופן זה, המים, אשר נוצרים מיחידה שוות ערך אחת של [אטום] חמצן ושתי יחידות שוות ערך של שני [אטומי] מימן, הופכים לחומר **מאכל** (חומר שגורם לקורוזיה), אם מכפילים את שיעור [אטומי] החמצן. ניתן ליצור טרנספורמציה מקבילה באמצעות פעולתו של המגנטיות החייתי (Magnétisme Animal), המכוון על ידי הרצון האנושי.

— דעה זו נכונה. ואולם חובה גם להוסיף, בהתאם לצורת הסידור המולקולרי; כפי שניתן לראות, לדוגמא, במקרה של חומר אטום, שעלול להפוך לשקוף ולהיפך.

34. האם יש למולקולות החומר צורה מוגדרת וקבועה?

— אין ספק שלמולקולות אלה יש צורה, אך צורה זו אינה נתפשת על ידי חושיכם⁸².

א. האם צורה זו היא קבועה או משתנה?

— צורה זו היא קבועה עבור מולקולות היסוד הבראשיתיות, אך היא משתנה עבור המולקולות המשניות, שהן עצמן רק גיבוב [או מצבור] של מולקולות היסוד הבראשיתיות; שכן מה שאתם מכנים מולקולה הוא עדיין רחוק מאוד מלהיות המולקולה הבראשיתית.

IV היקום

35. האם היקום הוא סופי או אינסופי?

— היקום הוא אינסופי. אם נניח שיש ליקום גבולות, מה מתקיים מעבר להם? מחשבה מעין זו מערערת את ההיגיון האנושי, ואף על פי כן, ההיגיון שלכם עצמכם אומר לכם שלא יכול להיות אחרת. אותו בלבול מתרחש ביחס למושג האינסוף, בכל היבט שתבחנו אותו. מושג האינסוף לא ניתן להבנה דרך תחום ההבנה הצר של חושיכם.

הערת קרדק: אם נניח שיש ליקום גבול, ואין זה משנה עד כמה רחוק נציב גבול זה במחשבותינו, ההיגיון אומר לנו שעדיין חייב להיות "משהו" מעבר לו, וכך הלאה, צעד אחר צעד, עד שנגיע למושג האינסוף, שכן אותו "משהו מעבר לו", שמחשבותינו הכירו בקיומו כהכרחי, ואפילו אם מדובר בריק מוחלט, עדיין יהיה "מקום" או חלל.

36. האם קיים בחלק כלשהו של היקום ריק מוחלט?

— לא, לא קיים ריק בשום מקום. מה שנראה לכם כמו ריק מאוכלס על ידי חומר המצוי במצב שבו הוא חומק מתחום פעולתם של חושיכם ושל מכשיריכם⁸³.

---

⁸² הערת המתרגם: הרוח ציינה שלמולקולות יש צורות שונות כבר בשנת 1857, כאשר עוד לא הייתה קיימת טכנולוגיה שאפשרה לראות את צורות המולקולות.

⁸³ הערת המתרגם: כל העקרונות הללו אומתו על ידי מחקרים מדעיים. ניתן לקרוא על כך בספר הבא, שאומנם הוא ישן ולא אקטואלי, אך בזמנו שימש כמקור הידע והסמכות עבור מאפייני היקום:

El Cosmos y sus siete cstudus, de Vasiliev c Staniukovich, Editorial Paz, Moscou, tradução castelhana.

פרק שלישי – בריאה

I היוצרות העולמות

היקום מורכב מאינסוף עולמות, הן אלה שאנו רואים והן אלה שאנו לא רואים, מכל הישויות החיות והדוממות, מכל הגופים השמימיים החגים בחלל ומכל השֵטפים הממלאים את החלל.

37. האם היקום נברא, או האם הוא קיים מאז ומתמיד, בדומה לאלוהים?

— אין ספק שהיקום לא יכול היה לברוא את עצמו; ואם הוא קיים מאז ומתמיד, בדומה לאלוהים, אין הוא יכול להיות יצירתו של אלוהים.

הערת קָרְדֵק: ההיגיון אומר לנו שהיקום לא יכול היה לברוא את עצמו, וכי, מאחר שאין הוא יכול להיות פרי המקרה, הרי שהוא חייב להיות יציר כפיו של אלוהים.

38. כיצד ברא אלוהים את היקום?

— אם לשאול מביטוי ידוע, **על פי רצונו**. שום דבר לא יכול לתת מושג טוב יותר על פעולתו של רצון רב-עוצמה זה, מאשר אותן מילים נשגבות בספר בראשית, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי אוֹר; וַיְהִי-אוֹר⁸⁴.

39. האם נוכל לדעת כיצד נוצרים העולמות?

— כל מה שניתן להגיד בנושא זה, במגבלות הידע וההבנה שלכם, הוא זה; העולמות נוצרים על ידי התעבות של החומר המפוזר ביקום.

40. האם נחשבים כוכבי שביט (או שְׂבִיטִים), כפי שאנו מניחים כיום, להתחלת התעבותו של החומר הבראשיתי – לעולמות המצויים בתהליך היווצרותם?

— כן, אולם יהא זה אבסורדי לאמין בהשפעה המיוחסת להם. אנו מתכוונים להשפעה המיוחסת להם בדרך כלל; שכן לכל הגופים השמימיים יש חלק בהשפעה על גרימת תופעות פיזיות מסוימות.

41. האם זה אפשרי שעולם קיים יכול להיעלם, ושהחומר המרכיב אותו יתפזר שוב ביקום?

— כן, אלוהים מחדש עולמות, כפי שהוא מחדש את היצורים החיים המאכלסים אותם.

⁸⁴ בראשית, פרק א' פסוק ג'.

42. האם נוכל לדעת את אורך הזמן הדרוש להיווצרות העולמות – למשל, זה של כדור הארץ⁸⁵?

— בעניין זה אין אנו יכולים לומר לכם דבר, שכן הוא ידוע רק לבורא; רק שוטה אמיתי יעז להתיימר שידע שכזה מצוי בידי, או למנות את מספר העידינים הדרוש למלאכת ההיווצרות.

II בריאת היצורים החיים

43. מתי התחיל כדור הארץ להיות מאוכלס?

— בהתחלה הכל היה תוהו ובוהו. כל היסודות היו מצויים במצב של ערבוביה. בהדרגה התמקמו יסודות אלה במקומותיהם המתאימים ובהמשך הופיעו היצורים החיים, בהתאם לתנאים שהתפתחו בכדור הארץ.

44. מאין הגיעו היצורים החיים שהופיעו על פני כדור הארץ?

— הנבטים של יצורים אלה היו כלואים בכדור הארץ עצמו, בהמתנה לרגע המתאים להתפתחותם. היסודות האורגניים התקבצו יחד עם הפסקת הכוח שהחזיק אותם נפרדים ופזורים, ויסודות אלה יצרו את הנבטים של כל היצורים החיים שמאכלסים את כדור הארץ. נבטים אלה נותרו רדומים ובמצב אינרטי, בדומה לגולם של פרפר ולזרעים של צמחים, עד לרגע המתאים להתעוררותו לחיים של כל אחד מהמינים. לאחר מכן התאספו יחד היצורים החיים של כל מין והתרבו.

45. היכן היו היסודות האורגניים לפני היווצרות כדור הארץ?

— הם התקיימו, כפי שאומרים, במצב צבירה של "שטף" ביקום, בינות לרוחות או בכוכבי לכת אחרים, ממתנים לבריאת כדור הארץ, במטרה להתחיל בקיום חדש בעולם חדש.

הערת קָרְדֵק: בכימיה, אנו רואים מולקולות של חומרים אנאורגניים המתקבצות על מנת לייצר קריסטלים בעלי צורות קבועות שאינן משתנות עבור כל מין, ברגע שמולקולות אלה מוצאות את עצמן בתנאים הנדרשים לחיבור ביניהן. ההפרעה הקטנה ביותר לתנאים האלה מספיקה כדי למנוע את החיבור בין יסודות החומר, או לכל הפחות, את הסידור הקבוע שלהם, אשר ממנו בנוי הקריסטל. מדוע שאותה הפעולה בדיוק לא תתרחש גם בקרב היסודות האורגניים? אנו משמרים זרעים של צמחים ובעלי חיים במשך שנים, אשר מתעוררים לחיים רק בטמפרטורה ובתנאים מסוימים; ראינו זרעי חיטה הנבטים לאחר מאות שנים. בזרעים, אם כן, קיים יסוד רדום של חיוניות, אשר ממתין רק להיווצרותם של תנאים נוחים על מנת להתפתח. האם מה שמתרחש כל יום מול עינינו לא יכול היה להתרחש גם במהלך היווצרות כדור הארץ? האם השקפה זו על היווצרותם של יצורים חיים, שנוצרו מהתוהו ובוהו על ידי כוחות הטבע, גורעת במשהו מתהילתו של אלוהים? רחוק מכך! השקפה זו על הבריאה, המוצגת לנו באופן זה, דווקא הולמת יותר מכל השקפה אחרת את תחושתנו

---

⁸⁵ הערת המתרגם: בזמנו, גילו האמיתי של כדור הארץ היה בלתי-נתפש מבחינה מספרית עבור בני האדם. היום אנו יודעים כי גיל כדור הארץ הוא 4.6 מיליארד שנה.

אודות עוצמתו הכבירה של אלוהים, אשר מפעיל את השפעתו על פני כל אינסוף העולמות, דרך פעולתם של חוקים אוניברסליים. נכון שתאוריה זו אינה פותרת את השאלה אודות מקורם של היסודות החיוניים, אולם בטבע יש תעלומות שאין אנו יכולים עדיין להסבירן⁸⁶.

46. האם קיימים כיום יצורים חיים כלשהם שמתעוררים לחיים באופן ספונטני?

— כן, אך הנבטים הקדמוניים של יצורים אלה כבר התקיימו במצב רדום. אתם עדים כל יום לתופעה זו. האם הרקמות של גוף האדם ובעלי החיים אינן מכילות נבטים של טפילים רבים, שרק מחכים לשם התפתחותם להתרחשות של ריקבון ותסיסה, הנחוצים לקיומם? כל אחד ואחד מכם מכיל עולם רדום של יצורים מיקרוסקופיים המצויים בתהליך של היווצרות. זוהי דוגמא למיקרו קוסמוס שהיה רדום [כאשר היינו בחיים] ומתעורר לחיים [עם מותנו].

47. האם המין האנושי נמנה גם הוא על היסודות האורגניים שהיו כלואים בכדור הארץ?

— כן, והוא הופיע בזמן שיועד לכך על ידי הבורא. זו הסיבה שבגינה נהוג לומר כי האדם נוצר מעפרה של האדמה⁸⁷.

48. האם ניתן לקבוע באיזה עידן הופיעו האדם ושאר היצורים חיים על פני כדור הארץ?

— לא. כל חישוביכם הם דמיוניים ומתעתעים⁸⁸.

49. אם הנבטים של המין האנושי נמנים על היסודות האורגניים של כדור הארץ, מדוע זה בני האדם אינם נוצרים כיום באופן ספונטני, כפי שנוצרו בעת היווצרותו?

— מקור הבריאה הראשונה של הדברים נסתר מאיתנו, ועם זאת, ניתן לטעון כי אבותיו הקדמוניים של המין האנושי, ברגע שהתעוררו לחיים, ספגו אל קרבם את היסודות הדרושים להיווצרותם, על מנת להעביר יסודות אלה בהתאם לחוקי הרבייה. ניתן לומר את אותו הדבר בנוגע לכל המינים השונים של היצורים החיים.

---

⁸⁶ הערת המתרגם: הרוחות טוענות שכל שכדור הארץ ילך ויתקדם בדרגת התפתחותו בהיררכית העולמות, כך פחות יגביל אלוהים את הידע שנחשף בפני בני האדם ויחשוף בפניו אט-אט עוד ועוד פתרונות לתעלומות.

⁸⁷ למשל, בראשית, פרק ב' פסוק ז': וַיִּצְרֶה אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם, עֹפֶר מִן-הָאֲדָמָה, וַיִּפֹּחַ בָּאָפוּי, נְשָׁמַת חַיִּים; וַיְהִי הָאָדָם, לְנֶפֶשׁ חַיָּה; בְּרֵאשִׁית, פֶּרֶק ג' פֶּסוּק יט': ..... עַד שֶׁבָרַךְ אֶל הָאֲדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לָקַחְתָּ כִּי עֹפֶר אֶתָּה וְאֶל עֹפֶר תֵּשׁוּב.

⁸⁸ הערת המתרגם: בזמנו, המועד האמיתי של הופעת החיים על פני כדור הארץ היה בלתי-נתפס עבור המין האנושי. כיום, ענפים שונים במדע, כגון גיאולוגיה וביולוגיה, נותנים לנו כמעט את כל התשובות לכך. לדוגמה, מחקרים חשפו **סטרוֹמְטוֹלִיטִים** (מבני התקבצות הבנויים בשכבות, שנוצרו במים רדודים על ידי מושבות של מיקרואורגניזמים, בייחוד אצות כחוליות, אשר לוכדים, קושרים ומהדקים גרגירים של סלעי משקע), אשר מספקים את העדויות העתיקות ביותר לחיים על פני כדור הארץ, בדמות מאובנים המתוארכים לתקופה שלפני יותר מ-3.5 מיליארד שנים.

III אכלוסו של כדור הארץ – אדם

50. האם המין האנושי התחיל מבן אדם אחד בלבד?

— לא. מי שאתם מכנים אָדָם⁸⁹, לא היה בן האדם הראשון וגם לא היחיד שחי על פני כדור הארץ.

51. האם ניתן לדעת באיזו תקופה חי אָדָם?

— בערך באותה תקופה שאתם מייחסים לו, כלומר, כ- 4,000 שנים לפני הספירה.

הערת קָרְדֵק: האיש אשר המסורת מכנהו אָדָם, ואשר נשתמר כך בזיכרון, היה חלק מקבוצת אנשים מאזור מסוים בכדור הארץ, אשר שרדו את אחד האסונות הגדולים שהתרחשו על פני כדור הארץ בתקופות שונות ושינו את פניו, והפך להיות המייסד של אחד הגזעים אשר מאכלסים את כדור הארץ כיום. חוקי הטבע הופכים את מידת ההתקדמות, שאנו יודעים שהושגה על ידי המין האנושי אשר מאכלס את עולמנו עוד הרבה מלפני זמנו של ישוע, לבלתי-אפשרית, והתקדמות זו לא הייתה יכולה להיות מושגת במהירות כה רבה, כפי שמעיד המקרה, לו היו בני האדם חיים על פני כדור הארץ רק מאז אותה התקופה שמתוארכת כתקופה בה חי אָדָם. הדעה התואמת ביותר את ההיגיון, היא זו הרואה בסיפורו של אָדָם כמיתוס או כאלגוריה, אשר מאניש את העידנים המוקדמים ביותר של העולם.

IV רבגוניותם של הגזעים האנושיים

52. מה הסיבה להבדלים הגופניים והמוסריים, אשר מאפיינים את הגזעים האנושיים השונים על פני כדור הארץ?

— הבדלים אלה נובעים מתנאי החיים, תנאי האקלים ומההרגלים החברתיים המאפיינים כל גזע. אותם הבדלים ייווצרו, לדוגמא, אם ניקח שני ילדים מאותו האימא, וילדים אלה יגדלו ויתחנכו רחוק אחד מהשני ויהיו מוקפים בהשפעות ובתנאים שונים; ילדים אלה, שגודלו באופן כה שונה, לא יציגו דמיון מוסרי זה לזה.

53. האם המין האנושי התעורר לחיים בנקודות שונות על פני כדור הארץ?

— כן ובתקופות שונות; וזו אחת הסיבות לרבגוניותם של הגזעים האנושיים. הגזעים בתקופות הקדומות, לאחר שנפוצו על פני כדור הארץ תחת תנאי אקלים שונים, ויצרו בריתות עם גזעים אחרים מארצות אחרות, הובילו ליצירה מתמדת של גזעים אנושיים חדשים.

א. האם הבדלים אלה מייצגים מינים שונים?

---

⁸⁹ הערת המתרגם: אָדָם (Adam) - הדמות האנושית הראשונה לפי סיפור בריאת העולם בספר בראשית, בן זוגה של חווה, המכונה גם אָדָם הראשון.

— בוודאי שלא, מפני שכולם שייכים לאותה משפחה אחת. האם ההבדלים בין הזנים השונים של אותו פרי מונעים מכולם להיות שייכים לאותו מין?

54. במידה ומקורם של כל הגזעים האנושיים אינו נובע מאותו האב הקדמון, האם בשל כך עליהם להפסיק להתייחס זה לזה כאחים?

— כל בני האדם הם אחים מתוקף הקשר המשותף שלהם לבורא, משום שהם מונעים על ידי אותה רוח ומוכוונים לאותה מטרה. המוח האנושי תמיד נוטה לצרף משמעות מילולית מדי להצהרות שהן בהכרח לא-מושלמות ולוקות בחסר.

V ריבוי עולמות

55. האם כל העולמות החגים ביקום מאוכלסים?

— כן והאנושות רחוקה מאוד מלהיות, כפי שהיא מאמינה, הראשונה מבחינת אינטליגנציה, חסד והתפתחות כללית. ישנם אנשים רבים המחזיקים מאוד מעצמם, ואפילו מדמיינים כי רק לעולמכם הקטן, מבין אינספור העולמות הסובבים אתכם, יש את הזכות להיות מאוכלס על ידי יצורים תבוניים. הם מאמינים שאלוהים ברא את כל היקום רק לכבודם. איזו יוהרה וגאוה מעוותת!

הערת קָרְדֵק: אלוהים אכלס את העולמות ביקום ביצורים חיים, וכולם פועלים יחדיו להוציא לפועל את מטרותיה של ההשגחה העליונה. האמונה כי נוכחותם של יצורים חיים מוגבלת אך ורק לנקודה האחת ביקום המאוכלסת על ידינו, משמעה הטלת ספק בחוכמתו של אלוהים, אשר לא ברא דבר לשווא, ואשר לפיכך חייב היה להקצות לכל שאר העולמות ביקום ייעוד חשוב יותר מאשר רק להוות עבורנו מחזה משובב עיניים בדמות רקיע מלא כוכבים. יתרה מזאת, אין שום דבר במיקומו, גודלו או הרכבו הפיזי של כדור הארץ, כדי להצדיק את ההנחה כי רק לו לבדו, מתוך אינספור העולמות הפזורים במרחבו האינסופיים של היקום, יש את הפריבילגיה להיות מיושב.

56. האם הרכבם הפיזי של כל העולמות הוא דומה?

— לא; הם כלל לא דומים זה לזה.

57. מאחר וההרכב הפיזי של מגוון העולמות ביקום אינו זהה, האם נובע מכך כי ליצורים המאכלסים אותם יש מבנה פיזי שונה?

— אין כל ספק בכך; בדיוק כפי שבעולמכם הדגים בנויים לחיות במים והציפורים לחיות באוויר.

58. האם עבור כוכבי הלכת המרוחקים ביותר מהשמש, הסובלים מחוסר באור ובחום, נראית השמש רק כאחד מהכוכבים הקטנים הקבועים ברקיע?

— האם אתם מאמינים שאין מקורות אור וחום אחרים מלבד השמש? והאם אינכם מביאים בחשבון את החשמל, אשר בעולמות מסוימים, ממלא תפקיד הרבה יותר חשוב מאשר בכדור הארץ? ומלבד זאת, מאין יודעים אתם שהיצורים החיים בעולמות אלה רואים באותו האופן שבו אתם רואים, ועם אותם איברי ראייה כמו שלכם?

הערת קרדק: תנאי הקיום של היצורים המאכלסים את העולמות השונים מותאמים לסביבת החיים בה הם נועדו להתקיים. אם לעולם לא הייתם רואים דגים לא הייתם מסוגלים להבין כיצד מתקיימים יצורים חיים במים. כך גם בנוגע לעולמות השונים, אשר ללא כל ספק מכילים יסודות שאינם מוכרים לנו. בעולמנו שלנו אנו, האם אין אנו עדים לתופעות כמו הלילות הארוכים בקוטב, המוארים על ידי הזוהר הצפוני, הנגרם בשל השדה המגנטי של כדור הארץ? האם לא ייתכן כי בעולמות אחרים החשמל נפוץ יותר מאשר בכדור הארץ שלנו, ועשוי למלא מגוון תפקידים ושימושים שאופייים אינו ידוע לנו? והאם לא יכול להיות כי עולמות אלה מכילים בקרבם את מקורות האור והחום, הנחוצים ליושביהם?

VI תיאור הבריאה המקראי

59. האומות השונות בכדור הארץ יצרו להן מגוון רעיונות משלהן ביחס לבריאה, רעיונות שתמיד הולמים את מידת ההתקדמות המדעית שלהן. ההיגיון והמדע מסכימים ביניהם ומודים באופיין הפנטסטי של תיאוריות מסוימות. ההסבר לנושא זה, הניתן כעת באמצעות התקשורת עם הרוחות, מאשר את הדעה שאומצה זה מכבר על ידי רוב הפרשנים הנאורים בתחומי המדע המודרני.

אין כל ספק שהסבר זה יזכה להתנגדות, בטענה שהוא עומד בסתירה להצהרות שמופיעות בתנ"ך; ואולם, בחינה מדוקדקת של הצהרות אלה מראה לנו כי סתירה זו היא בדיונית יותר מאשר מציאותית, וכי היא נובעת מהפרשנות שניתנה לביטויים, שמשמעותם היא אלגורית ולא היסטורית.

השאלה על אישיותו של אדם, הנחשב לאדם הראשון ולאב הקדמון היחידי של המין האנושי, היא בהחלט אינה השאלה היחידה שבגללה עברו המוסכמות והאמונות של הדתות השונות בעולם שינויים. ההשערה כי כדור הארץ סובב סביב השמש נתפשה, בזמן מסוים, כעומדת בניגוד כה מוחלט לכתוב בתנ"ך⁹⁰, עד שכל מיני רדיפות הופנו כנגדה, וכנגד מי שדגל בה. ועדיין, כדור הארץ המשיך לנוע במסלולו, תוך התרסה מול "חילול קודש" זה. איש לא יכול, כיום, לערער על מסלולו מבלי להזיק לכוח ההיגיון שלו עצמו.

התנ"ך גם מספר לנו כי העולם נברא תוך שישה ימים, וקובע את תקופת הבריאה הזו לתקופה המתוארכת בערך כ- 4000 שנה לפני הספירה הנוצרית. לפני תקופה זו התקיים כדור הארץ תוך

---

⁹⁰ הערת המתרגם: בימי הביניים ראתה הכנסייה הקתולית בכל מי שהאמין שכדור הארץ מסתובב סביב השמש כאילו היה הוא כופר. כיום, אין אדם החולק על אופי תנועתו של כדור הארץ.

תוהו ובוהו. בתקופה זו הוא נוצר מ"כלום". זוהי ההצהרה הרשמית המופיעה בכתבי הקודש, אך המדע, בנחרצות ובאופן חיובי ותומך, התערב והציג הוכחה הטוענת את ההיפך. ההיסטוריה של היווצרות כדור הארץ כתובה על גבי מאובנים קדומים באותיות שאינן ניתנות להשמדה, המוכיחים באופן שאינו ניתן להכחשה, כי ששת ימי הבריאה התקיימו בתקופות עוקבות, שכל אחת מהן עשויה הייתה לארוך מאות מיליוני שנים. אין זה עניין של הצהרה או של דעה בלבד. זוהי עובדה שלא ניתן לערער אחריה, כמו תנועת כדור הארץ, וכזו שהתיאולוגיה הדתית עצמה אינה יכולה עוד לסרב להודות בה⁹¹, על אף שהודאה זו מספקת דוגמא נוספת לשגיאות בהן אנו מובלים להאמין, על ידי ייחוס אמת מילולית לשפה, אשר לעתים קרובות נושאת אופי **פיגורטיבי (מטאפורי, משאלי)** בלבד. האם לפיכך עלינו להסיק כי התנ"ך אינו אלא מסכת של טעויות?

— לא; אך עלינו להודות כי בני האדם טעו בדרך בה פירשו אותו.

מדע הגיאולוגיה, במחקריו אודות הארכיונים שנכתבו על גבי השכבות השונות של כדור הארץ עצמו, מאשר את סדר הופעתם של המינים השונים של היצורים החיים על פני כדור הארץ, וסדר זה נמצא בהתאם לרצף המופיע בספר בראשית, עם ההבדל הבא, כלומר, כדור הארץ, במקום שיצוץ באופן פלאי מתוך ידו של אלוהים במהלך כמה ימים, השלים את היווצרותו תחת הכוח המניע של הרצון האלוהי, אולם בהתאם לחוקיהם ובאמצעות פעולתם של כוחות הטבע, במהלך תקופות זמן שאינן יכולים לחשב אותן. האם אלוהים נראה פחות כביר ורב-עוצמה, משום שהשלים את עבודת הבריאה דרך ובהתאם לחוקיהם של כוחות הטבע, שפעלו על פי הוראותיו? והאם התוצאה של אנרגיה יצירתית זו פחות נשגבת משום שהבריאה לא הושלמה באופן מיידי? קרוב לוודאי שלא; אכן, קטנוני הוא המוח שאינו מכיר בתפארת כוחו של הקדוש ברוך הוא, אשר מתחייבת מאבולוציה זו של העולמות ביקום, דרך פעולתם של חוקים נצחיים. המדע, אשר רחוק מלגרוע דבר מתהילתה של הפעולה האלוהית, מציג פעולה זו תחת היבט נשגב יותר, והולם יותר את התחושה האינטואיטיבית שלנו אודות כוחו ותפארתו של אלוהים, על ידי כך שהוא מראה כי היא בוצעה מבלי לגרוע מהחוקים אשר מהווים ביטוי לרצון האלוהי בעולם הטבע.

המדע המודרני, בהתאם לתיאוריית האבולוציה המשובצת⁹², מוכיח כי האדם היה האחרון בסדר הבריאה של היצורים החיים. ואולם, משה רבנו קובע כי המבול התרחש בשנת 1654 להולדתו של

---

⁹¹ הערת המתרגם: הצהרותיו של האפיפיור פיוס השנים עשר (בלטינית - Pius XII) מאשרות את טענותיו של קרדן, ואפיפיור זה קיבל את חישובי המדע בנוגע לתקופת היווצרותו של כדור הארץ.

⁹² הערת המתרגם: **האבולוציה המשבצת** או **אבולוציה הפסיפס** (Mosaic Evolution) - הרעיון ששינויים אבולוציוניים מתרחשים בחלק מחלקי או מערכות הגוף, ללא שינויים בו-זמנית בחלקים אחרים. הגדרה נוספת היא "אבולוציה של תכונות או מאפיינים, בקצב שונה, הן בתוך והן בין המינים".

אדם, בעוד שנראה כי מדע הגיאולוגיה מראה שהמבול הגדול התרחש לפני הופעת האדם, שכן עד היום, השכבות הקדמוניות אינן מכילות כל עקבות לנוכחותו, וגם לא לנוכחות בעלי חיים שחיו באותה תקופה יחד איתו. אולם נקודה זו רחוקה מלהיות נחרצת. תגליות שונות שנחשפו לאחרונה מעידות על האפשרות שהופעתו וקיומו של המין האנושי יתבררו כהרבה יותר קדומים מכפי שהנחנו עד כה; ואם יתברר כי קיום עתיק יותר זה הנו עניין וודאי, יוכיח הדבר כי את כתבי התנ"ך, ביחס לתאריך שמצוין על ידם כמועד בריאת האדם, כמו גם ביחס לעניינים רבים אחרים, ניתן להבין רק באופן אלגורי. העובדה שהמבול הגיאולוגי אינו המבול של נח, נובעת ממשך הזמן הדרוש להיווצרות שכבות קרקע גיאולוגיות המכילות מאובנים; ואם יתגלו, בסופו של דבר, עקבות המוכיחות את דבר קיומו של המין האנושי לפני המבול הגיאולוגי, יהיה זה ברור כי **אדם** לא היה האדם הראשון, או שבריאתו תתוארך לתקופה מרוחקת ומוקדמת יותר. לא ניתן להתווכח כנגד עובדה; ויהיה צורך להכיר ולהודות בדבר קדמוניותו של קיומו של המין האנושי, במידה ותוכח על ידי גילויים גיאולוגיים, בדיוק כפי שנעשה בכל הנוגע למסלול כדור הארץ ולששת ימי הבריאה.

עדיין ניתן לטעון, כי קיומו של המין האנושי לפני המבול הגיאולוגי מוטל בספק. אולם לא ניתן לטעון טענה זו מול השיקולים הבאים: להודות כי האדם הופיע לראשונה על פני כדור הארץ 4000 שנה לפני הולדת ישוע, אם כל המין האנושי, למעט משפחה אחת, הושמד 1650 שנים לאחר מכן, ומכך נובע כי אכלוס כדור הארץ מתוארך רק מזמנו של נח, כלומר, רק 2500 שנה לפני הולדת ישוע. אבל כאשר בני ישראל היגרו למצרים במאה ה-18 לפני הולדת ישוע, הם מצאו כי ארץ זו הייתה מאוכלסת בצפיפות, וכבר הייתה לה ציוויליזציה מתקדמת. ההיסטוריה גם מלמדת, כי באותה תקופה, הודו, סין ומדינות שונות אחרות, היו מאוכלסות ומשגשגות באותה המידה, שלא לדבר על הרשומות הכרונולוגיות של עמים אחרים, הטוענים שההיסטוריה שלהם מתחילה בתקופות זמן רחוקות עוד יותר. עלינו להניח, אם כן, כי מהמאה העשרים וארבע ועד המאה השמונה עשרה לפני הולדת ישוע - כלומר, בטווח זמן של 600 שנה - היו מסוגלים הדורות הבאים שנבעו מאדם יחיד לאכלס את כל אותן מדינות עצומות שהתגלו אז, מבלי להזכיר את אלה שהיו אז לא נודעות, אבל שלגביהן אין לנו כל סיבה להניח שהיו ריקות מתושבים; ועלינו להניח, בנוסף לכך, כי הגזע האנושי, במהלך תקופת זמן קצרה זו, הצליח להתגבר ולהתעלות אל מעבר לבורות הגסה שאפיינה את מצבו הפראי והפרימיטיבי, עד לרמת ההתפתחות האינטלקטואלית הגבוהה ביותר - הנחה שעומדת בניגוד מוחלט לכל חוקי האנתרופולוגיה.

רבגוניותם של הגזעים האנושיים השונים מאששת השקפה זו על הנושא. האקלים ודפוסי החיים משנים ללא ספק את מאפייניה הפיזיים של האנושות, אולם אנו יודעים עד איזו מידה ניתן לבצע שינויים אלה, ובחינה פיזיולוגית מוכיחה באופן חד-משמעי, כי קיימים הבדלים מהותיים בין הגזעים השונים של בני האדם, שהם עמוקים מדי מכדי שיווצרו רק על ידי הבדלי אקלים. ההכלאה וההצלבה בין הגזעים מייצרת זני ביניים (**בני כלאיים**); היא נוטה למחוק קצוות של תכונות ייחודיות אופייניות;

אך היא אינה מייצרת את התכונות הייחודיות האלה, ולפיכך, היא יוצרת רק זנים חדשים. אך ההכלאה בין הגזעים מניחה-מראש את קיומם של גזעים הנבדלים זה מזה; וכיצד ניתן להסביר את קיומם של הללו, אם אנו מייחסים את מקורם למוצא או גזע משותף, במיוחד אם אנו מגבילים את היווצרותם של גזעים נבדלים אלה לתקופת זמן כה קצרה? כיצד ניתן להניח, לדוגמא, שצאצאיו של נוח יכולים היו, בזמן כה קצר, להפוך לאתיופים? מטמורפוזת (שינוי צורה) שכזאת תהיה בלתי-קבילה, בדומה למטמורפוזת מזאב לכבש, מחיפושית לפיל או מציפור לדג. שום דעה מוקדמת אינה יכולה לעמוד, בטווח הארוך, בפני ראיות לקיומן של עובדות מנוגדות. ואולם, בניגוד לכך, כל הקשיים ייעלמו, אם נניח כי האדם היה קיים בתקופה מוקדמת יותר מזו שהייתה מקובלת עד כה ביחס למועד בריאתו; כי אדם התחיל לאכלס לפני כ-6000 שנה את הארץ שעד אז הייתה לא נושבת; שהמבול של נוח⁹³ היה אסון מקומי, שבטעות מבלבלים אותו עם אסון גיאולוגי גדול⁹⁴; ולבסוף, אם נקבל את ההנחה אודות צורת הביטוי האלגורית, האופיינית לסגנון המזרחי, המשותפת לכתבי הקודש של כל העמים. אין למהר ולפסול כתבים כאלה או אחרים, לפני שישנן הוכחות מוצקות לכך. אמונות דתיות מתעצמות ככל שאנו משתפים פעולה ונעזרים במדע, הנתפש ככלי היעיל היחיד בעולם המערבי כנגד ספקנות, לשם הוכחתן.

לא יאה זה נבון להתעקש על פירוש מילולי של אמירות פיגורטיביות, אשר אי-הדיוק שלהן עשוי, בכל רגע, להפוך לברור וניכר עם התקדמותן של התגליות המדעיות; ואולם, ההנחות הבסיסיות של הדת, הרחוקות מאוד מחשש מפני תגליותיו של המדע, זוכות לחיזוק והאדרה מכך שהן מתמזגות עם אותן תגליות. ורק כאשר תוסבר עמדתה של הדת דרך האיחוד שלה עם האמת המדעית, תיטול אותה אמונה דתית, שתהפוך באופן זה לחסינה בפני התקפותיה של הספקנות, את מקומה של הספקנות במוחם ובלבם של בני האדם.

---

⁹³ הערת המתרגם: לגבי המבול של נח, ישנם מחקרים המעידים על כך, כי מדובר כנראה באירוע גיאולוגי בו הוצף הים השחור במי הים התיכון. חוקרים מארה"ב ומרומניה טוענים כעת שמפלוס הים השחור עלה לכל היותר בחמישה עד עשרה מטרים בלבד, עלייה המספיקה גם היא להצפתם של שטחים חקלאיים נרחבים.

⁹⁴ חפירות ארכיאולוגיות שבוצעו על ידי סר צ'ארלס לְנֶרְד ווילי בשנת 1929 מצפון לבצרה (או אֶלְבֶּצְרָה), קרוב למפרץ הפרסי, במטרה לגלות את העיר אור פְּשָׁדִים (מקום לידתו של אברהם אבינו), חשפו שרידים של מבול שהתרחש בדיוק לפני כ-4000 שנים לפני הספירה. כאשר נחשפה שכבת הבוץ שמכסה את אור פְּשָׁדִים הקדומה, צ'ארלס לְנֶרְד ווילי פרסם את ממצאיו באופן הבא: "מצאנו את הסימן למבול הגדול". חפירות שנעשו לאחר מכן, הוכיחו את העובדה כי התרחש מבול אזורי בדלתא של החידקל והפרת, באותה התקופה שעליה מדובר בתנ"ך. עובדה זו מאשרת את דברי קְרָדֶק.

פרק רביעי – המרכיב החיוני

יצורים אורגניים ואנאורגניים

יצורים אורגניים הם אותם יצורים שיש בקרבם מקור של פעילות, אשר מייצר את תופעת החיים. הם נולדים, מתפתחים, מתרבים ומתים. הם מצוידים באיברים המותאמים במיוחד לביצוע הפעולות השונות הנדרשות לקיום חייהם, לסיפוק צרכיהם ולשימור המין. בקבוצה זו נכללים בני האדם, בעלי החיים והצמחים.

היצורים האנאורגניים הם אותם יצורים שאין בהם לא את כוח החיים [חיוניות] ולא את הכוח לנוע באופן עצמי, והם נוצרים על ידי הצטברות [אגרגציה] של חומר ותו לא; כמו מינרלים, מים, אוויר וכדומה.

60. האם הכוח אשר מלכד את יסודות החומר בגופים האורגניים והאנאורגניים הוא זהה?

— כן, חוק ההימשכות⁹⁵ הוא זהה עבור כולם.

61. האם יש הבדל כלשהו בין החומר ממנו בנויים הגופים האורגניים והאנאורגניים?

— מדובר תמיד באותו חומר, אך בגופים האורגניים הוא מפייח את כוח החיים.

62. מה הגורם המפייח רוח חיים בחומר?

— האיחוד שלו עם המרכיב החיוני.

63. האם המרכיב החיוני שוכן בגורם מיוחד, או האם הוא רק מאפיין של האופן בו מאורגן החומר? במילים אחרות, האם הוא סיבה או תוצאה?

— הוא שניהם גם יחד. החיים הם תוצאה הנוצרת על ידי פעולה של גורם על החומר, גורם זה, ללא חומר, אינו חי, בדיוק כפי שהחומר אינו יכול להתעורר לחיים ללא גורם זה. גורם זה מעניק חיים לכל היצורים שסופגים ומטמיעים אותו.

64. ראינו שהרוח והחומר הם שני מרכיבי יסוד של היקום. האם המרכיב החיוני מהווה יסוד שלישי?

---

⁹⁵ הערת המתרגם: חוק ההימשכות (law of attraction) - חוק טבע שפועל על כל תחומי החיים, ואשר טוען כי ביקום שעשוי כולו מאנרגיה (שטף) חשמלית רוטטת, פועלים חוקים מגנטיים, שיוצרים משיכה בין גופים ובין תדרים דומים. החוק מתייחס לכל רמות הקיום, החל מהגרביטציה והדרך בה הכוכבים נעים במסלולם ועד הדרך בה מחשבה מושכת מחשבה דומה ורגש מושך עוד מאותו הרגש.

— הוא מהווה, ללא כל ספק, את אחד מהיסודות הנחוצים לבניין היקום, אך מקורו נעוץ בשינוי מיוחד של החומר האוניברסלי, שהותאם למטרה זו. עבורכם, המרכיב החיוני הוא יסוד בסיסי, כמו חמצן או מימן, אשר, אף על פי כן, אינם נחשבים ליסודות ראשוניים; שכן כל היסודות המוכרים לכם, על אף שהם נדמים בעיניכם כאילו הם דבר פשוט ובסיסי, הם שינויים של השטף הראשוני.

א. נראה כי הצהרה זו מרמזת שהחיוניות אינה נובעת מגורם ראשוני מובהק, אלא היא מאפיין מיוחד של החומר האוניברסלי, הנובע משינויים מסוימים של האחרון.

— המסקנה שלכם היא התוצאה הטבעית של מה שאמרנו.

65. האם המרכיב החיוני שוכן באחד מהיסודות המוכרים לנו?

— מקורו של המרכיב החיוני הוא בשטף האוניברסלי; הוא מה שאתם מכנים שטף מגנטי, או שטף חשמלי, שיש בו רוח חיים. זהו המתווך, הקשר בין הרוח לחומר.

66. האם המרכיב החיוני הוא זהה עבור כל היצורים האורגניים?

— כן, אך הוא משתנה בהתאם למינים. המרכיב החיוני הוא זה אשר מעניק ליצורים החיים את היכולת לנוע ולפעול באופן עצמי, ומבדל אותם מחומר דומם; שכן תנועה של חומר אינה מתרחשת באופן עצמי; חומר הוא דבר שמזיזים, הוא אינו המקור לתנועה.

67. האם כוח החיים הוא תכונה קבועה של המרכיב החיוני, או האם הוא מתפתח רק על ידי פעולתם של היצורים בהם הוא בא לידי ביטוי?

— הוא מתפתח רק בחיבור עם גוף. האם לא אמרנו שגורם זה, ללא חומר, הוא אינו חיים לכשעצמו? החיבור של השניים הוא הכרחי להיווצרותם של החיים.

א. האם יהיה נכון לומר שכוח החיים נמצא במצב רדום, כאשר המרכיב החיוני לא ביצע איחוד עם הגוף?

— כן, זה מדויק.

הערת קרדק: מכלול איברי הגוף מהווה סוג של מנגנון, המקבל את הכוח המניע שלו מהיסוד הפעיל או החיוני, השוכן בו. המרכיב החיוני מהווה את הכוח המניע של הגוף החי. ובעוד שהמרכיב החיוני מעניק חיים ליצורים בהם הוא שוכן, פעולתם של אותם יצורים מתפתחת ומשמרת את פעולת המרכיב החיוני, בדומה לאופן שבו חיכוך מתפתח לכדי חום.

II חיים ומות

68. מה גורם למותם של היצורים האורגניים?

— התשישות (או המצוי) של איברי הגוף שלהם.

א. האם יהיה נכון להשוות את המוות להפסקת התנועה במכונה שהתקלקלה?

— כן; כאשר המכונה מתקלקלת, פעולתה נפסקת. באופן דומה, כאשר הגוף נופל למשכב, החיים נסוגים ממנו.

69. מדוע פגיעה בלב, יותר מאשר בכל איבר אחר, גורמת למוות?

— הלב הוא מכונה המייצרת חיים. אולם הלב אינו האיבר היחיד אשר פגיעה בו גורמת למוות; הוא רק אחד מגלגלי השיניים החיוניים לפעולתה של המכונה.

70. מה קורה לחומר ולמרכיב החיוני ביצורים האורגניים לאחר מותם?

— החומר הדומם מתפרק ומשמש ליצירת יצורים אחרים; המרכיב החיוני חוזר למסה הכללית של השטף האוניברסלי.

הערת קרדק: עם מותו של יצור אורגני, היסודות מהם מורכב גופו עוברים שילובים חדשים, אשר יוצרים יצורים חדשים. אלה, בתורם, שואבים את יסוד החיים והפעילות מהמקור האוניברסלי אותו ספגו והטמיעו, ומחזירים אותו שוב למקור זה, כאשר הם חדלים להתקיים.

ניתן לומר כי גופם של יצורים אורגניים ספוג בשטף החיוני. שטף זה מעניק לכל איבר בגופו של היצור החי את הפעולה אשר מביאה את כלל איבריו להתאחות לאחר פגיעות מסוימות, ומחדשת את פעילותם של תפקודים אשר הושעו באופן זמני. ואולם, כאשר היסודות החיוניים לפעילותו של האורגניזם נהרסים, או נפגעים באופן קשה מדי, אין בכוחו של השטף החיוני להעביר (או לתקשר) להם את התנועה המהווה את מהות החיים, והיצור מת.

איברי הגוף מגיבים בהכרח, מי בעוצמה רבה יותר ומי בעוצמה פחותה יותר, זה לפעולתו של זה, והדדיות זו של פעולתם היא המקור שממנו נובעת ההרמוניה ביניהם. כאשר הרמוניה זו נהרסת, מכל סיבה שהיא, תפקוד האיברים נפסק, בדיוק כפי שחלקי המכונה באים לכדי עצירה, כאשר חלקים חיוניים במנגנון שלה מתקלקלים, או כפי ששעון עוצר מלכת כאשר המנגנון שלו נשחק משימוש, או נשבר בטעות, כך שהקפיץ שלו אינו מסוגל לשמור עוד על פעולתו התקינה.

דימוי מדויק יותר אודות החיים והמוות מתקבל מהבנת אופן פעולתה של הסוללה החשמלית. הסוללה, כמו כל הגופים הטבעיים, מכילה חשמל במצב רדום, אבל תופעת החשמל מתבטאת רק כאשר השטף [החשמלי] נכנס לתנועה על ידי גורם מיוחד. כאשר מתווספת תנועה זו, ניתן לומר שהסוללה מתעוררת לחיים, אבל כאשר הגורם לפעילות החשמלית מפסיק, התופעה מפסיקה להתרחש, והסוללה חוזרת שוב למצב של אינרציה. לפיכך, ניתן לומר שגופים אורגניים הם סוג של סוללה חשמלית, שבה תנועת השטף מייצרת את תופעת החיים, ושבה ההפסקה של אותה התנועה מייצרת מוות.

כמות השטף החיוני הקיימת ביצורים אורגניים אינה זהה כלל; היא משתנה בין המינים השונים של היצורים החיים, והיא אינה קבועה כל הזמן, בין אם באותו היצור עצמו או ביצורים שונים מאותו המין. ישנם כאלה שניתן לומר עליהם כי הם

הויים בו, ואחרים שבהם הוא קיים בכמויות קטנות מאוד. לכן, מינים מסוימים ניחנים בחיים פעילים ותוססים יותר, הנגרמים עקב שפע השטף החיוני המצוי בהם.

כמות השטף החיוני הקיימת באורגניזם נתון עשויה להתדלדל, ובשל כך היא עלולה שלא להספיק לשימור החיים, אלא אם כן היא תחודש על ידי ספיגה והטמעה של החומרים שבהם מצוי שטף זה.

השטף החיוני עשוי להיות מועבר מאדם אחד לאדם אחר. אדם שבו קיים שטף זה בשפע רב יותר עשוי להעבירו לאדם אחר⁹⁶, שבו הוא מצוי בחסר; וכך, במקרים מסוימים, הוא יכול להצית בו מחדש את אש החיים, כאשר הוא נמצא בנקודה בו זו עשויה לכבות.

III אינטליגנציה ואינסטינקט

71. האם אינטליגנציה היא תכונה של המרכיב החיוני?

— לא; שכן הצמחים חיים ואינם חושבים; יש להם קיום אורגני בלבד. אינטליגנציה וחומר הם בלתי-תלויים האחד בשני, כי הגוף יכול לחיות בלי אינטליגנציה, אך האינטליגנציה יכולה להתבטא רק דרך יצורים חומריים. חומר שיש בו רוח חיים יכול להיחשב ככזה רק על ידי איחוד שלו עם הרוח.

הערת קרדק: אינטליגנציה היא יכולת אשר מתאימה לסוגים מסוימים של יצורים אורגניים, ואשר מעניקה להם את הכוח לחשוב, את כוח הרצון לפעול, את המודעות לקיומם ולייחודיותם, את האמצעים ליצירת קשר עם העולם החיצון, ואת היכולת לספק את הצרכים הנחוצים עבור מצב הקיום הייחודי שלהם.

אנו עשויים, לפיכך, לבצע את ההבחנה הבאה: ראשית, יצורים דוממים, העשויים מחומר בלבד, ללא רוח חיים או אינטליגנציה – היצורים המאכלסים את העולם המינרלי; שנית, יצורים חיים שאינם חושבים, העשויים מחומר וניחנים בחיוניות, אך נטולי אינטליגנציה; שלישית, יצורים חיים וחושבים, העשויים מחומר, ניחנים בחיוניות, ובעלי יסוד תבוני, אשר מעניק להם את יכולת החשיבה.

72. מהו מקורה של האינטליגנציה?

— כבר אמרנו לכם: האינטליגנציה האוניברסלית.

א. האם נכון יהיה לומר כי כל יצור תבוני שואב חלק מהאינטליגנציה מהמקור האוניברסלי ומטמיע אותה, כפי שהוא שואב ומטמיע את היסוד של החיים החומריים?

---

⁹⁶ הערת המתרגם: פלואידותרפיה (Fluidotherapy) - מונח המתאר את היכולת להעביר אנרגיית חיים ואנרגיה רוחנית מאדם המשמש כמְדִיּוּם לאדם אחר.

— השוואה שכזו היא רחוקה מלהיות מדויקת, שכן אינטליגנציה היא יכולת המותאמת לכל ישות, ואשר מהווה את הייחודיות המוסרית שלו. מלבד זאת, אמרנו לכם שישנם דברים שהאדם אינו מסוגל להבין לאשורם; ודבר זה, כרגע, הוא אחד מהם.

73. האם האינסטינקט אינו תלוי באינטליגנציה?

— לא, לא בדיוק, משום שהאינסטינקט הוא סוג של אינטליגנציה. האינסטינקט הוא אינטליגנציה אִרְצִיֹנְלִית, שאינה מבוססת על מחשבה או היגיון, שבאמצעותו מספקים יצורים מהמעמדות הנחותים יותר את צרכיהם.

74. האם ניתן למתוח גבול בין האינסטינקט לבין האינטליגנציה, כלומר, להגדיר במדויק היכן מתחיל האחד והיכן מסתיים השני?

— לא, משום שלעתים קרובות הם משתלבים ונטמעים זה בזה. אולם ניתן להבחין בקלות בין הפעולות המתאימות לאינסטינקט לבין אלה המתאימות לאינטליגנציה.

75. האם נכון לומר כי היכולות האינסטינקטיביות הולכות ופוחתות באופן פרופורציונלי, עם התפתחותן של היכולות האינטלקטואליות?

— לא, האינסטינקט תמיד ממשיך להתקיים, אך האדם מזניח אותו. אינסטינקט, כמו גם ההיגיון, יכול להנחות אותנו בכיוון הנכון.

ההנחיה שלו מורגשת כמעט תמיד, ולעיתים בבטחה רבה יותר מההיגיון. הוא אף פעם אינו טועה.

א. מדוע ההיגיון אינו משמש תמיד כמדריך אשר חסין מטעויות?

— ההיגיון היה חסין מטעויות לו הוא לא היה מושפע מחינוך רע, מגאווה ואנוכיות. האינסטינקט אינו נזקק לנימוק או סיבה. הוא משאיר חופש בחירה ומעניק לאדם **בְּחִירָה חֹפְשִׁית**⁹⁷.

הערת קָרְדֵק: אינסטינקט הוא אינטליגנציה בסיסית, אשר נבדל ממה שמכונה בצדק תבונה, בכך שהביטויים שלו הם כמעט תמיד ספונטניים, בעוד שביטוייה של התבונה נובעים משילוב של שיקול דעת ומחשבה.

ביטוייו של האינסטינקט משתנים בהתאם להבדלים בין מיני היצורים השונים וצרכיהם. ביצורים בעלי תודעה-עצמית ויכולת תפישה של דברים חיצוניים להם, האינסטינקט משתלב עם האינטליגנציה, כלומר, עם **בְּחִירָה חֹפְשִׁית** וחופש פעולה.

---

⁹⁷ הערת המתרגם: **בְּחִירָה חֹפְשִׁית** (Free-will) או **רְצוֹן חֹפְשִׁי** - ביטויים הבאים לציין שהתנהגותו של האדם (מעשיו, החלטותיו, מחשבותיו ורגשותיו) הם פרי רצון עצמאי ובן-חורין, ואינם קבועים מראש ומוכתבים בידי הסיבתיות הדטרמיניסטית ואף לא על ידי הגורל, או כוחות על-אנושיים. לפי תפיסה זו לאדם יש יכולת להחליט וחופש לבחור את מעשיו והלכי-רוחו, ובכך לקבוע במידה מסוימת את השתלשלות חייו. להלן תכונה **בְּחִירָה חֹפְשִׁית**.

ספר שני

עולם הרוח או עולם

הרוחות

פרק ראשון – רוחות

I מוצאן וטבען של הרוחות

76. כיצד ניתן להגדיר את הרוחות?

— ניתן להגדיר את הרוחות כיצורים התבוניים של הבריאה. הן מהוות את אוכלוסיית היקום שחיצוני לעולם החומר.

הערת קרדק: המילה רוח משמשת כאן כדי לציין את ייחודיותן של ישויות חוץ-גופניות (לא-גשמיות), ולא את היסוד התבוני האוניברסלי.

77. האם הישויות המכונות רוחות נבדלות מאלוהים, או שמא הן רק שיקוף או חלק מאלוהים, ומסיבה זו הן מכונות, "בניו" או "ילדיו" של אלוהים?

— אלוהים שבשמיים! רוחות הן יציר כפיו של אלוהים, בדיוק כפי שהמכונה היא יציר כפיו של המכונאי שבנה אותה; המכונה היא מעשה ידיו של האדם אולם היא אינה האדם. אתם יודעים שכאשר האדם יוצר משהו יפה או שימושי, הוא מכנה אותו "הילד שלו" – "היצירה" שלו. באופן דומה, אותו דבר קורה איתנו ביחס לאלוהים. אנחנו ילדיו במובן הזה, מכיוון שאנחנו פרי יצירתו.

78. האם הייתה לרוחות נקודת בריאה התחלתית, או שהן קיימות מאז ומעולם, כמו אלוהים?

— לו לא הייתה לרוחות נקודה התחלה, הן היו שקולות לאלוהים; אבל הרוחות הן בְּרִואוֹתֵיו של אלוהים וכפופות לרצונו. העובדה שאלוהים קיים מאז ומעולם היא עובדה שאין להפריכה, אולם ביחס לשאלות מתי וכיצד הוא ברא אותנו אין לנו יודעים דבר. יכולים אתם לומר שאין לנו התחלה במובן זה שאלוהים, בהיותו אינסופי ונצחי, חייב היה לעסוק בבריאה תמידית. אולם בנוגע לשאלות מתי וכיצד נברא כל אחד מאיתנו, אנו שבים ומדגישים שהן אינן ידועות לאף אחד. זהו מסתורין גדול.

79. מאחר וישנם שני יסודות כלליים ביקום, כלומר היסוד התבוני והיסוד החומרי, האם יהיה זה נכון לומר שהרוחות נוצרות מהיסוד התבוני, באותו האופן שבו נוצרים היצורים הדוממים מהיסוד החומרי?

— ברור שכך הדבר! רוחות הן הביטוי הייחודי (האינדיבידואליזציה) של היסוד התבוני, כפי שהגוף הוא הביטוי הייחודי של היסוד החומרי. המועד והדרך של היווצרות זו הם אלה שאינם ידועים לנו.

80. האם בריאתן של הרוחות מתרחשת תמיד, או שמא היא התרחשה רק בתחילת הזמן?

— הבריאה היא מעשה מתמיד, מה שמעיד שאלוהים לעולם לא הפסיק לברוא.

81. האם הרוחות נבראות באופן ספונטני, או שהן נוצרות האחת מהשנייה?

— אלוהים ברא אותן כפי שברא את כל היצורים, באמצעות כוח רצונו. אבל עלינו לשוב ולומר שמקורן של הרוחות עדיין נותר בגדר מסתורין.

82. האם יהיה זה נכון לומר שהרוחות הן "לא חומריות"?

— כיצד ניתן להגדיר משהו, שעבורו אין ברשותנו אף מונח אחר להשוואה ולתיאורו, ואשר שפתכם היא מוגבלת ואינה יכולה להביע אותו? האם אדם שנולד עיוור יכול להגדיר את האור? הביטוי 'בלתי-חומרי' הוא אינו המילה המתאימה; הביטוי 'חסר גוף' יהיה קרוב יותר לאמת, שכן עליכם להבין שרוח, בהיותה ברואה של אלוהים, חייבת להיות דבר ממשי. רוח היא תמצית של חומר⁹⁸, אך של חומר המתקיים במצב שאין לו מקבילה (אנלוגיה) בתחום חוג הבנתכם, והוא כה שמיימי ולא מוחשי, עד שחושיתם אינם מסוגלים לתפוש אותו.

הערת קרדק: אנו אומרים שהרוחות הן 'בלתי-חומריות', משום שמהותן שונה מכל דבר שאנו מכירים תחת השם "חומר". לקבוצת עיוורים תחסרנה מילים ומונחים על מנת להביע מהו אור ומה השפעותיו. אדם שנולד עיוור חושב שהוא מסוגל לתפוש את כל המידע המצוי בסביבתו על ידי חושי השמיעה, הריח, הטעם והמישוש; הוא אינו מבין ומעלה בדעתו את המושגים האחרים שהיו מוקנים לו על ידי חוש הראייה, שחסר לו. לכן, בנוגע למהותם של היצורים העל-אנושיים, אנחנו באמת עיוורים. אנחנו יכולים להגדיר אותם רק באמצעות השוואות, שהן בהכרח לא-מושלמות וחסרות, או על ידי מאמץ של דמיונו.

83. האם יש סוף למשך הקיום של רוחות? אנו יכולים להבין כי המקור שממנו הן נוצרות צריך להיות נצחי; אך מה שאנו מבקשים לדעת, הוא האם לייחודיות (אינדיבידואליות) שלהן יש סוף, והאם, לאחר פרק זמן נתון, ארוך או קצר יותר, היסוד ממנו הן נוצרות אינו נפוץ ומתפזר לכל עבר, אינו שב אל המסה שממנה הן נוצרו, כמו במקרה של יצורים חומריים? קשה להבין כי לדבר שיש לו התחלה אין גם סוף.

— ישנם דברים רבים שאינכם מסוגלים להבין משום שהאינטליגנציה שלכם מוגבלת, אך אין זו סיבה לדחות אותם. הילד אינו מבין את כל מה שאביו מבין, והאדם הבור אינו מבין את כל מה שמבין החכם. אנחנו אומרים לכם שלקיומן של הרוחות אין סוף; זה כל מה שאנו יכולים לומר על הנושא כרגע.

II העולם הקדמוני הרגיל

84. האם הרוחות מהוות עולם נפרד מזה שאנחנו רואים?

---

⁹⁸ הערת המתרגם (במקור): תקשורת מאוחרת יותר עם הרוחות הכריזה על היקום כבנוי משלושה יסודות או מצבים של ממשות – כלומר, נשמה, כוח, חומר; ובטענה כי שני הראשונים הם **חומרים לא-גשמיים**, הגבילה את המונח 'חומר' ליסוד שממנו נוצרים הגופים.

— כן. את עולם הרוחות או עולם האינטליגנציות הלא-גשמיות.

85. איזה משני העולמות, עולם הרוחות או העולם החומרי, הוא העולם הראשי בסדר הדברים ביקום?

— עולם הרוחות. הוא התקיים לפני הכל, והוא יתקיים, וישרוד, אחרי הכל.

86. האם יכול העולם החומרי לחדול מלהתקיים, או שלעולם לא היה נברא, מבלי שהדבר ישנה את מהותו של עולם הרוחות?

— כן, משום שעולם הרוחות והעולם החומרי אינם תלויים זה בזה, ועם זאת הקורלציה ביניהם היא תמידית, שכן הם מגיבים ללא הרף האחד לשני.

87. האם הרוחות נמצאות באזור מוגבל ופְתוּחִים ביקום?

— הרוחות נמצאות בכל מקום; הן מאכלסות את מרחביו האינסופיים של היקום במספרים עצומים. הן תמיד עומדות לצידכם, על אף שאינכם מסוגלים להבחין בהן, צופות בכם ומשפיעות עליכם מבלי שתבחינו בכך; שכן הרוחות נחשבות לאחד מכוחות הטבע, והן הכלים בהם משתמש אלוהים כדי להשלים את תכניתו הנשגבות. ואולם, חשוב לציין כי לא כל סוגי הרוחות נמצאות בכל מקום; ישנם אזורים האסורים בכניסה עבור הרוחות הפחות מתקדמות.

III צורתן והימצאותן של הרוחות במקומות רבים בו-זמנית

88. האם יש לרוחות צורה מוגדרת, תחומה ובלתי-משתנה?

— לא לעיניים כמו העיניים שלכם; אך עבורנו, יש להן צורה, אך צורה אותה תוכלו לדמיין במעורפל רק כלהבה זוהר או ניצוץ שמיימי.

א. האם ללהבה או לניצוץ אלה יש צבע כלשהו?

— לו יכולתם לראותם, הצבע שלהם היה נראה לכם כמשתנה ונע בין אפור עמום לזוהר אדמדם, בהתאם למידת הטוהר של הרוח.

הערת קָרְדֵק: בדרך כלל נהוג לייצג שדים עם להבה או כוכב מעל מצחם – זהו מעין משל המרמז על טבען המהותי של הרוחות. הלהבה או הכוכב מוצגים מעל הראש, מפני שהראש הוא המקום בו שוכנת האינטליגנציה.

89. האם מבלות הרוחות זמן כלשהו בתנועה ברחבי היקום?

— כן, אך תנועתן היא מהירה מאוד, כמו מחשבה.

א. האם המחשבה אינה אלא התנועה של הנשמה עצמה, השיגור שלה למקום או לאובייקט שעליו אנו חושבים?

— בכל מקום בו נמצאת המחשבה נמצאת גם הנשמה, שכן הנשמה היא שחושבת. המחשבה היא תכונה.

90. כאשר רוח נעה ממקום למקום, האם היא מודעת למרחק אותו היא עוברת ולמרחב שדרכו היא חוצה; או שמא היא משוגרת באופן פתאומי למקום שאליו היא רוצה להגיע?

— רוח יכולה לנוע באחת משתי הדרכים. היא יכולה, אם תרצה, להיות מודעת למרחק אותו היא עוברת, או שהיא יכולה להתעלם לחלוטין מתחושת המרחק. זה תלוי ברצונה של הרוח ובמידת הטוהר שלה⁹⁹.

91. האם החומר מהווה מכשול לתנועתן של הרוחות?

— לא; רוחות עוברות דרך הכל; האוויר, האדמה, המים ואפילו האש, כולם נגישים עבורן באותה המידה.

92. האם ניחנו הרוחות במתנת היכולת להימצא במקומות רבים בו-זמנית? במילים אחרות, האם יכולה רוח לפצל ולחלק את עצמה, או להתקיים בו-זמנית בכמה מקומות ביקום?

— רוח אינה מתפצלת ומתחלקת; אולם כל רוח מהווה מעין מרכז המקרין לכל הכיוונים, ובשל כך נדמה שהן נראות בכמה מקומות בו-זמנית. השמש היא רק גוף אחד, ועם זאת, היא קורנת לכל הכיוונים ושולחת את קרניה למרחקים עצומים; אך היא אינה מתפצלת ומתחלקת.

א. האם לכל הרוחות יש את אותה עוצמת הקרינה?

— יש הבדל גדול ביניהן מבחינה זו: הדבר תלוי במידת הטוהר שלהן.

הערת קָרְדֵק: כל רוח היא יישות שאינה-ניתנת-לחלוקה, אך לכל רוח יש את היכולת לשגר את מחשבותיה לכיוונים שונים, מבלי שהדבר יוביל לחלוקה שלה עצמה. יש להבין את התכונה של היכולת להימצא במקומות רבים בו-זמנית המיוחסת לרוחות רק במובן הזה. באופן זה שולח ומקרין הניצוץ את בהירותו למרחק רב, וניתן לראותו מכל קצוות תבל. באופן דומה לכך יכול אדם להעביר הנחיות, הוראות, אותות וכדומה, למקומות רבים ומרוחקים, בכיוונים רבים ושונים, מבלי לשנות את מקומו ומבלי לפצל את עצמו.

---

⁹⁹ הערת המתרגם: ככל שהרוח מתקדמת יותר, היא פחות מוגבלת ביכולתה להגיע למקומות בהם היא רוצה להיות ולמרחקים אותם היא רוצה או צריכה לעבור.

IV פּרִירוּחַ

93. האם הרוח, כפי שמעיד שמה, היא "חשופה" או "נטולת-מעטה" או "חסרת-גוף", או שמא, כפי שטוענים חלק מבני האדם, היא מוקפת ועטופה בחומר מסוג כלשהו?

— הרוח עטופה בחומר שייראה בעיניכם כאילו הוא עשוי מאדים בלבד, אך כזה שבעינינו, אף על פי כן, הוא עדיין נחשב לגס למדי, ועם זאת, הוא נדיף דיו בכדי לאפשר לרוח לרחף בחלל האטמוספירה ולנוע בו כרצונה למקום הרצוי לה.

הערת קרדק: כפי שהזרע של הפרי עטוף בחומר המכונה פּרִיסְפֶּרְם¹⁰⁰, כך עטופה גם הרוח במעטפת, אשר, באנלוגיה, ניתן לכנותה בשם פּרִירוּחַ.

94. מאין נוטלת הרוח את העטיפה החומרית-למחצה (הפּרִירוּחַ) שלה?

— מהשטף האוניברסלי הקיים בכל אחד מהעולמות ביקום. מסיבה זו הפּרִירוּחַ אינו זהה בכל העולמות. במהלך המעבר שלה מעולם לעולם, הרוח מחליפה את הפּרִירוּחַ שלה, כפי שאתם מחליפים את בגדיכם.

א. האם רוחות המאכלסות עולמות מתקדמים יותר משלנו, מחויבות להחליף את הפּרִירוּחַ המעודן יותר העוטף אותן (האופייני לעולמות מתקדמים יותר אלה) לפּרִירוּחַ גס יותר בעת הגעתן לכדור הארץ?

— כן; הן מחויבות לעטות על עצמן את החומר הקיים בעולמכם, בכדי שתוכלנה להיכנס אליו.

95. האם העטיפה החומרית-למחצה של הרוח לובשת צורות מוגדרות, והאם נוכל להבחין בצורות אלה?

— כן; היא יכולה לעטות על עצמה כל צורה אותה בוחרת הרוח להעניק לה. בשל כך יכולה לעיתים הרוח להפוך את עצמה לנראית לעין עבורכם, בין אם בחלומותיכם או במצב ערות, והיא יכולה ללבוש צורה נראית לעין, ואף מוחשית, באופן שחושכם יכולים לקלוט אותו.

---

¹⁰⁰ הערת המתרגם: המונח פּרִיסְפֶּרְם, שילוב של המילה פּרִי (peri; מילת קידומת או תחלית ביוונית, שמשמעותה מסביב), ושל המילה סְפֶּרְם (sperm; זרע), מוגדר כעטיפת הזרע, המשמשת לאחר מכן כרקמת הזנה לנבט. אלאן קרדק השתמש בהגדרה זו של עטיפת הזרע (פּרִיסְפֶּרְם) על מנת לתת הסבר לחומר העוטף את הרוח.

V דרגות שונות של רוחות

96. האם כל הרוחות שוות בדרגתן, או האם מתקיימת ביניהן היררכיה של דרגות?

— הן בעלות דרגות שונות, בהתאם למידת הטוהר אליה הגיעו.

VI היררכיה בין רוחות

97. האם יש מספר קבוע של דרגות או מידות טהרה בקרב הרוחות?

— מספר הדרגות הללו הוא בלתי-מוגבל, משום שאין שום דבר הדומה למחסום או לקו מבדיל בין מידות הקדמה השונות; ולכן, מאחר ואין כל חלוקה קבועה או שרירותית בין הרוחות, מספר הדרגות יכול לגדול או לקטון בהתאם לנקודת המבט ממנה בוחנים אותן. ולמרות זאת, אם נבחן את המאפיינים הכלליים של הרוחות, נוכל לצמצם אותן לשלוש דרגות או מעלות עיקריות.

בדרגה הראשונה, או הגבוהה ביותר, נוכל למקם את כל הרוחות שהגיעו לדרגה של שלמות יחסית, אשר מהוות את מה שניתן לכנותו "הרוחות הטהורות". בדרגה השנייה נוכל למקם את כל הרוחות שהגיעו לאמצע סולם ההתעלות (הסולם הרוחני), אלה שהגיעו למידת הטוהר שבה השאיפה לשלמות הפכה להיות השאיפה השלטת. בדרגה השלישית, או הנמוכה ביותר, נוכל למקם את כל אותן רוחות לא-מושלמות, שעדיין נמצאות בשלביו התחתונים של הסולם. הרוחות הלא-מתקדמות מתאפיינות בבורות, באהבת הרע ובכל התשוקות הנחותות שמעכבות את התקדמותן במעלה הסולם המוסרי.

98. האם הרוחות מהדרגה השנייה רק שואפות להגיע לשלמות, או שמא יש ביכולתן גם להשיגה?

— יש להן יכולת זו, במידה שהיא פרופורציונלית למידת הטהרה שאליה הגיעה כל רוח. חלק מהן נבדלות זו מזו בידע המדעי שלהן, אחרות בחוכמתן וטוב ליבן; אך כולן עדיין צריכות ללמוד ולעבור מבחנים בדמות פיתוי וסבל.

99. האם כל הרוחות מהדרגה השלישית הן רעות במהותן?

— לא. יש כאלה שהן לא פעילות ונייטרליות, הן אינן עושות טוב ואינן עושות רע; בניגוד לכך, אחרות מפיקות הנאה מן הרוע והן מתענגות כאשר נקרית בדרך הזדמנות להרע. ישנן גם רוחות אחרות, שהן קלות-דעת, אוויליות, מוזרות, שהן שובבות יותר מאשר הן רעות, ערמומיות ונכלוליות יותר מאשר מזיקות בזדון, נהנות יותר מזדוניות מאשר מרשעות; הן משעשעות את עצמן על ידי בלבול בני האדם שעליהם הן מסוגלות להשפיע, וגורמות להם לטרדות שונות ומשונות לשם הנאתן.

100. **תצפיות ראשוניות.** סיווג הרוחות מבוסס על מידת התקדמותן, על התכונות שרכשו, ועל הפגמים שמהם הן עדיין צריכות לשחרר את עצמן. אך סיווג זה, עם זאת, הוא אינו מוחלט בשום פנים ואופן. אופייה של כל קטגוריה מסומן באופן מובהק רק על ידי התבוננות במכלול הדברים, שכן כל קטגוריה מתמזגת בזו שמעליה על ידי הדרגתיות בלתי-מורגשת, וייחודיותן של הקטגוריות הבאות משיקות זו לזו רק בקצוות, כפי שקורה בממלכות הטבע השונות, בצבעי הקשת ובשלבים השונים של חיי אדם. לפיכך, ניתן לחלק את הרוחות למספר מעמדות, שווים פחות או יותר, בהתאם לנקודת המבט ממנה אנו בוחנים את הנושא. הדבר נכון בעניין זה, כפי שקורה בכל מערכות הסיווג המדעי האחרות. השיטות שאנו מאמצים עשויות להיות מושלמות במידה זו או אחרת, רציונליות יותר או פחות, נוחות יותר להבנה או פחות; אבל, אין זה משנה איזו צורה הן לובשות, הן לא משנות דבר ביחס לעובדות המדעיות העושות בהן שימוש. התשובות של הרוחות, כאשר הן נשאלו על נקודה זו, צריכות להשתנות בהתאם למספר הקטגוריות שאליהן הן מחולקות, ולפיכך זהו עניין שאינו בעל חשיבות מעשית כלשהי. משקל רב מדי יוחס לסתירה לכאורה זו, על ידי אלה ששוכחים שיצורים תבוניים בלתי-מוחשיים אלה אינם מייחסים חשיבות כלשהי למוסכמות חברתיות. מבחינת הרוחות, המשמעות של ההצהרה היא הנקודה החשובה היחידה בנושא. הן מותירות לנו את הבחירה בשאלות אודות הצורה, בחירת המונחים והסיווג – או במילה אחת, את כל מה שנוגע לבניית השיטות.

דבר נוסף שלעולם אל לנו לשכוח, הוא העובדה שישנן בקרב הרוחות, בדיוק כפי שיש גם בקרב בני האדם, חלק שהן בורות מאוד, וכי אנו חייבים תמיד לעמוד על המשמר כנגד הנטייה שלנו להאמין שכל הרוחות יודעות הכל, פשוט מפני שהן רוחות. עבודת הסיווג דורשת שיטה, ניתוח וידע מעמיק על הנושא הנחקר. אך בעולם הרוחות, מי שמחזיק בידיו כמות קטנה בלבד של ידע, אינו כשיר, בדיוק כמו בני אדם בורים, להקיף במוחו את כל הנושא או לבנות שיטה. אין להן כל מושג, או שיש להן מושג אולם מאוד לא מושלם, על כל סוג שהוא של סיווג. כל רוח נעלה מהן נראית בעיניהן כאילו היא ממוקמת בדרגה הגבוהה ביותר; שכן הן לא מסוגלות להבחין בין הגוונים השונים של הידע, היכולת והמוסר, שבגינם הם נבדלים, בדומה לאופן שבו אדם בור חסר את היכולת להבחין במאפיינים השונים של אנשים מתורבתים. ואפילו אלה מביניהן שמסוגלות לבצע הבחנה זו עשויות להיות נבדלות זו מזו ביכולתן להבחין בפרטים, בהתאם לנקודת מבטן המיוחדת, בייחוד בכל הנוגע לעניין אשר מעצם טבעו אין בו שום דבר קבוע או מוחלט. החוקרים קארולוס לינאוס¹⁰¹, ז'וזף פיטון דה טורנפור¹⁰² ואַנְטוּאַן-

---

¹⁰¹ הערת המתרגם: קארולוס לינאוס (Carolus Linnæus, או בשמו השוודי, קארל פון לינה - Carl von Linné) - בוטנאי, רופא וזואולוג שוודי, שייסד את שיטת המיון המדעית המודרנית לעולם החי ואחד מאבות מדע האקולוגיה.

¹⁰² הערת המתרגם: ז'וזף פיטון דה טורנפור (Joseph Pitton de Tournefort) - בוטנאי צרפתי, שנודע בעיקר בזכות היותו חלוץ בשימוש במושגים השגורים כיום בבוטניקה, כמו החלוקה בין מין לסוג והמונח עשבייה.

לורן דה ז'סייה¹⁰³, המציאו כל אחד שיטת מיון בוטנית מיוחדת משלו, אך אופיו של מדע הבוטניקה לא השתנה בגלל הקיום של מגוון שיטות מיון זה בין הבוטנאים. הם לא המציאו את הצמחים או את תכונותיהם; הם רק הבחינו בקיומם של היקשים מסוימים, שעל פיהם הם יצרו קבוצות או סוגים מסוימים. אנו התקדמנו באותה דרך. לא המצאנו לא את הרוחות ולא את מאפייניהן. התבוננו ובחנו אותן, שפטנו אותן לפי דבריהן ומעשיהן, וסיווגנו אותן לפי רמת הדמיון ביניהן, כשאנו מבססים את הסיווג שלנו על הנתונים שאותם הן עצמן סיפקו.

הרוחות מהדרגות הגבוהות יותר מודות בדרך כלל בקיומן של שלוש קטגוריות או חלוקות עיקריות. בקטגוריה הנמוכה ביותר, בתחתית הסולם, נכללות הרוחות הלא-מושלמות, אשר מאופיינות על ידי הדומיננטיות של האינסטינקטים החומריים על פני האופי המוסרי, ועל ידי הנטייה להרע. הרוחות מהמעלה השנייה מאופיינות בדומיננטיות של האופי המוסרי על פני האינסטינקטים החומריים ועל ידי הרצון להיטיב. הן מהוות את הקטגוריה של הרוחות הטובות. הקטגוריה הראשונה או הגבוהה ביותר מורכבת מרוחות שהגיעו למצב של רוחות טהורות, אשר השיגו את דרגת השלמות הגבוהה ביותר שאנו מסוגלים להעלות בדעתנו.

חלוקה זו של הרוחות לשלוש קטגוריות מובחנות היטב נראית לנו הגיונית מאוד; ולאחר שהגענו לסיווג כללי זה, נותר לנו רק להבליט את הגוונים העיקריים של שלוש קטגוריות הרוחות המרכזיות שבנינו, באמצעות מספר מתאים של חלוקות משנה. עשינו זאת בעזרת הרוחות עצמן, שההדרכה הידידותית שלהן מעולם לא הכזיבה אותנו בביצוע עבודה זו.

בעזרת הטבלה הבאה נוכל לקבוע בקלות את דרגת ומידת העליונות או הנחיתות של הרוחות שאיתן אנו עשויים לקיים תקשורת, וכתוצאה מכך, את מידת ההערכה והאמון לה הן זכאיות. ניתן לומר שהכוח לקבוע נקודות אלה מהווה את המפתח לחקר ה**ספיריטיזם**¹⁰⁴; שכן הוא לבדו, על ידי הארת עינינו בנוגע לאי-השוויון האינטלקטואלי והמוסרי של הרוחות, יכול להסביר את ה**חריגות** (**אָנוּמָלִיָה**)

---

¹⁰³ הערת המתרגם: אַנטואן-לורן דה ז'סייה (Antoine-Laurent de Jussieu) - בוטנאי צרפתי, שנודע בעיקר בשל היותו הראשון שהציע חלוקה שיטתית טבעית של הצמחים בעלי הפרחים. חלק ניכר משיטתו עודנו מצוי בשימוש כיום.

¹⁰⁴ הערת המתרגם: **ספיריטיזם** (Spiritism) - זרם דתי-פילוסופי, המאמין בקיום תקשורת עם רוחות, להלן יכונה **ספיריטיזם**, **תורת הרוחות** או **תורת הרוחניות**. ספיריטיזם היא פילוסופיה רוחנית שנוסדה במאה ה-19 על ידי המלומד והמחנך הצרפתי לואן דניזרד היפוליט ריבאיל, אשר תחת שם העט אֶלאן קֶרְדֵק כתב ספרים על "טבעם, מקורן וגורלן של הרוחות, והקשר שלהן לעולם הגשמי". הפילוסופיה הספיריטיסטית מניחה כי בני האדם, יחד עם כל היצורים החיים האחרים, הנם במהותם רוחות אלמותיות, המאכלסות באופן זמני גופים גשמיים למשך מספר הגלגולים הנחוץ לשם השגת שיפור מוסרי ואינטלקטואלי. היא גם טוענת כי לרוחות חסרות הגוף הגשמי, באמצעות עזרתו של מדיום פסיבי או פעיל, עשויה להיות השפעה מועילה או מזיקה על העולם הגשמי. הספיריטיזם היא פילוסופיה התומכת באבולוציה רוחנית, והיא מיוצגת כיום ב-35 מדינות על ידי המועצה הבינלאומית לספיריטיזם.

המוצגת על ידי תקשורת עם הרוחות. עלינו לציין, עם זאת, כי הרוחות אינן שייכות בכל המקרים באופן בלעדי למעמד כזה או אחר. מאחר והתקדמותן מבחינת הידע והטוהר שלהן מתבצעת בהדרגה בלבד, ולעתים קרובות, ולזמן כלשהו, בתחום אחד יותר מאשר באחר, הן עשויות לאחד את מאפייניהן של כמה חלוקות-משנה; נקודה אשר מוכרעת בנקל על ידי התבוננות בשפתן ובמעשיהן.

דרגה שלישית – רוחות לא-מושלמות

101. **מאפיינים כלליים** – ההשפעה הדומיננטית של החומר על פני הרוח: נטייה להרע, בורות, גאווה, אנוכיות וכל התשוקות הרעות הנובעות מכך.

יש להן תחושה פנימית (אינטואיציה) על קיומו של אלוהים, אך מבלי להבין אותו.

לא כולן רעות לחלוטין; רבות מהן מאופיינות יותר בקלות-דעת, היעדר יכולת מחשבתית והיגיון וחיבה למעשי קונדס, מאשר ברשעות של ממש. חלקן לא מועילות ולא מזיקות; אך עצם העובדה שהן אינן מועילות מציינת את נחיתותן. בניגוד לכך, רוחות אחרות מפיקות הנאה מהרוע, והן מרוצות כאשר נקרית על דרכן הזדמנות להזיק.

בקרב רוחות מדרגה זו, לעיתים קרובות מקושרת מידה מסוימת של אינטליגנציה עם זדון ועם חיבה למעשי קונדס; ואולם, לא משנה מה עשויה להיות דרגת ההתפתחות האינטלקטואלית שלהן, המושגים שלהן לקויים ואמונותיהן נתעבות ומופרכות במידה זו או אחרת.

הידע שלהן אודות דברים הקשורים לעולם הרוחות הוא מוגבל, ומהמעט שהן יודעות עליהם הן מבלבלות ביניהם לבין רעיונות ודעות קדומות מהחיים החומריים. הן יכולות לתת רק רשמים שקריים ולא מלאים על עולם הרוחות; ואולם, הצופה הקשוב והערני תמיד יכול למצוא במסרים שלהן, פגומים ככל שיהיו, אישור ביחס לאמיתות הגדולות עליהן מצהירות הרוחות מהדרגות הגבוהות יותר.

אופיין של רוחות אלה נחשף על ידי לשונן. ניתן לכלול בקבוצה זו כל רוח אשר מבטאת בתקשורת עימה כוונה רעה; כתוצאה מכך, כל רמז למחשבה רעה העולה במוחנו מקורו ברוח מדרגה זו.

הן רואות את האושר ממנו נהנות הרוחות הטובות ומראה זה מהווה עבורן מקור לייסורים בלתי-פוסקים; שכן הן חוות את כל הייסורים שמקורם בקנאה ובצרות עין.

הן משמרות את הזיכרון והתפישה של ייסורי החיים הגשמיים; ורושם זה מכאיב להן, לעתים קרובות, יותר מאשר המציאות. למעשה, הן סובלות גם מן החוליים שהן עצמן נשאו בהם, וגם מאלה שהן גרמו לאחרים לשאת בהם. ומאחר שייסורים אלה נמשכים זמן רב מאוד, הן מאמינות שנגזר עליהן לסבול לעד. אלוהים חפץ בכך שהן יאמינו בכך בתור עונש.

ניתן לחלק אותן לחמש תת-קבוצות עיקריות¹⁰⁵.

102. **תת-קבוצה עשירית: רוחות טמאות** – רוחות אלה נוטות לכיוון הרוע, והופכות אותו למוקד כל מחשבותיהן ומעשיהן. כרוחות, הן נותנות לבני האדם עצות בוגדניות, מעוררות מחלוקות וחוסר אמון, ועוטות על עצמן מסכות מסוגים שונים כדי להיטיב ולרמות. הן תוקפות את כל אלה שאופיים חלש דיו ומוביל אותם להיכנע להצעותיהן, ושאותם הן מדיחות בשל כך מדרך ההתקדמות, והן שמחות כאשר הן מעכבות את התקדמותם על ידי כך שהן גורמות להם להיכנע למבחנים שאותם מציגים להם החיים הגשמיים.

ניתן לזהות רוחות מקבוצה זו על פי לשון, שכן שימוש בביטויים גסים או תפלים ושטחיים בקרב רוחות, כמו בקרב בני האדם, תמיד מהווה מדד לנחיתות מוסרית, אם לא אינטלקטואלית. מסריהן, בעת התקשורת עימן, חושפים את נטיותיהן השפלות; ועל אף שהן עשויות להרשים אותנו באמצעות שיח המתהדר באצטלה של תבונה והגינות, הן אינן מסוגלות להתמיד ולשמור על רושם מזויף זה, ובסופו של דבר הן חושפות ומסגירות את אופיין האמיתי.

עמים מסוימים הפכו אותן לישויות אלוהיות שטניות; עמים אחרים מכנים אותן שטנים, שדים, מלאכים רעים ורוחות רעות.

בני האדם שבהם הן מתגלגלות מכורים לכל סוגי החטאים שנוצרים על ידי תשוקות מתועבות ושפלות – יצר מיני סוטה, אכזריות, פשע, צביעות, חמדנות ותאוות בצע שפלה. הן נוהגות מתוך רוע לשמו, ללא שום מניע מובהק; ומתוך שנאה לכל מה שהוא טוב, הן בוחרות, בדרך כלל, את קורבנותיהן מקרב האנשים הישרים וההגונים. הן הרעה החולה של האנושות, ואין זה משנה לאיזה מעמד חברתי הן משתייכות; והמסווה המתורבת והמשכיל אותו הן עוטות אינו מסוגל או יעיל לרפא או להסתיר את הפגמים השפלים שלהן.

103. **תת-קבוצה תשיעית: רוחות קלות-דעת** – הן בורות, זדוניות, חסרות היגיון, ומכורות ללעג. הן מתערבות בכל דבר ועונות לכל שאלה מבלי להקדיש תשומת לב כלשהי לאמת. הן נהנות לגרום מטרד, לעורר תקוות שווא לשם הנאות זניחות ולהונות את בני האדם על ידי יצירת מסתורין ותעתוע.

---

¹⁰⁵ הערת המתרגם: כאמור, החלוקה מתבצעת לשלוש דרגות עיקריות, מלמטה-למעלה, כלומר, מהדרגה השלישית והנמוכה ביותר, אל הדרגה הראשונה, הגבוהה ביותר. בתוך שלוש דרגות אלה, גם תת-החלוקה מתבצעת מלמטה-למעלה, במבנה של פירמידה הפוכה. לדוגמה, סעיף זה מתאר את תת-החלוקה בתוך הדרגה השלישית, מתת-הקבוצה העשירית, הנחותה ביותר, ועד לתת-הקבוצה השישית, הנעלה יותר.

רוחות אלה, המכונות בלשון העם ובפולקלור בשמות כמו הוב-גובלינים¹⁰⁶, זְהוּרְרַעִים¹⁰⁷, גְּנוּמִים¹⁰⁸ וכדומה, שייכות לתת-קבוצה זו. הן נמצאות תחת שליטתן של רוחות מהדרגות הגבוהות יותר, אשר משתמשות בהן באותו האופן בו אנו משתמשים במשרתיים.

בתיקשורים שלהן עם בני האדם, לעיתים קרובות לשונן היא שנונה והיתולית, אך שטחית. הן תופשות במהירות את המוזרויות והאבסורדיות שקיימים בבני אדם ובמצבים שונים, עליהם הן מגיבות בשנינות ובעוקצנות סרקסטית. במידה והן נוטלות לעצמן שמות מכובדים, כפי שהן אוהבות לעשות, הרי שהן עושות כך למען ההנאה שבדבר, יותר מאשר מתוך כוונה כלשהי לרמות.

104. **תת-קבוצה שמינית: רוחות הטוענות לשליטה בידע מדעי, יותר מזה המצוי ברשותן (רוחות פסאודו-חכמות)** – לעיתים קרובות הידע [המדעי] שלהן הוא משמעותי, אך הן מדמיינות שהן יודעות הרבה יותר ממה שהן יודעות במציאות. לאחר שהשיגו מידה מסוימת של התקדמות מנקודות מבט שונות, לשונן היא בעלת אופי רציני וכבד-ראש, שעשוי לתת בקלות רושם מוטעה באשר ליכולותיהן ורמת נאורותן; אך הרעיונות שלהן הם בדרך כלל לא יותר מאשר השתקפות של הדעות הקדומות וההיגיון הכוזב שהכירו בחייהן הארציים. הצהרותיהן מכילות תערובת של אמיתות ודברי הבל, שבמסגרתן ניכרות שפע של עדויות ליומרות, גאווה, קנאה ועקשנות, שמהן הן טרם השתחררו.

105. **תת-קבוצה שביעית: רוחות ניטראליות** – רוחות אלה אינן מתקדמות דיין כדי ליטול חלק פעיל בעשיית הטוב, והן גם לא רעות דיין בכדי שתהיינה פעילות בעשיית הרע. לעיתים הן נוטות לצד הטוב, ולעיתים לצד הרע; הן אינן מתרוממות אל מעבר לרמה האנושית הרגילה, הן מבחינה מוסרית והן

---

¹⁰⁶ הערת המתרגם: **הוב-גובלינים** (Hobgoblins) - כך מכונה סוג מסוים של טְרוֹלִים או שדונים בפולקלור האירופאי-אנגלוסקסי. אלו הם יצורים קטנים ושעירים, שנמצאים לעיתים קרובות בקרבת או בתוך משכנם של בני האדם. הם מתרגזים בקלות ויכולים להיות זדוניים, מפחידים ואפילו מסוכנים.

¹⁰⁷ הערת המתרגם: **זְהוּרְרַעִים** (Will-o'-the-wisp, מכונים גם Ignis fatuus) - בפולקלור האירופאי-אנגלוסקסי, כך מכונות רוחות רפאים אטמוספיריות, המופיעות בצורת אורות מהבהבים או להבות מעופפות ונראות על ידי מטיילים בלילה, במיוחד מעל ביצות. מסופר שאורות או להבות אלה מתרחקות ככל שמתקרבים אליהן, ועל ידי כך הן מסיטות את המטיילים הרחק מהשבילים הבטוחים למעבר בביצה.

¹⁰⁸ הערת המתרגם: **גְּנוּמִים** (Gnomes, ביחיד, **גְּנוּם**; מלטינית gnomus) - יצור דמיוני שמקורו בפולקלור האירופי, המתואר לרוב כגמד בעל זקן ארוך ומצנפת צבעונית בצורת חרוט, אשר חי במחילות תת-קרקעיות. בעברית משמשים לעיתים השמות גמד, ננס, שדון או נום לתיאור ה**גְּנוּמִים**, אף על פי שלא קיים בעברית שם ייחודי לגזע מיתולוגי זה, והשמות הללו משמשים גם לכינויים של יצורים מיתולוגיים נוספים. מכיוון שקיימים יצורים מיתולוגיים רבים אשר דומים במראם ל**גְּנוּמִים**, קיימת נטייה להתבלבל בינם לבין יצורים דמיוניים אחרים, בעיקר עם יצורים כגון גובלינים וגמדים.

מבחינת אינטליגנציה. הן קשורות מאוד לחומריות של עולמנו, אך מתחרטות על סיפוקן של הנאות גסות אלה.

106. **תת-קבוצה שישית: רוחות מתופפות**¹⁰⁹ **רעשניות** – למען הדיוק, רוחות מסוג זה אינן מהוות מעמד נבדל בזכות תכונותיהן האישיות; הן עשויות להשתייך לכל תת-הקבוצות מהדרגה השלישית, קבוצת הרוחות הלא-מושלמות. לעתים קרובות הן מפגינות את נוכחותן על ידי יצירת תופעות הניתנות לזיהוי על ידי החושים, כגון טפיחות או נקישות, תזוזה או התקפה אנורמלית של גופים מוצקים, הנעה של אוויר וכדומה. נראה שהן קשורות לחומר, יותר מכל סוג אחר של רוחות; נראה שהן הסוכנים העיקריים בקביעת התהפוכות בקרב היסודות המרכיבים את כדור הארץ, והן משפיעות על האוויר, המים, האש, והגופים השונים במעמקי האדמה. כל אימת שתופעות אלה מציגות אופי של כוונה ואינטליגנציה, לא ניתן לייחס אותן רק למקריות או לסיבה פיזית גרידא. כל הרוחות מסוגלות לייצר תופעות פיזיות; אולם רוחות מדרגה גבוהה בדרך כלל משאירות את העיסוק בתופעות אלה לרוחות מדרגה נמוכה יותר, שמתאימות יותר לפעולה על דברים חומריים מאשר על דברים תבוניים, וכאשר הן חושבות שגרמת תופעות פיזיות יכולה להועיל למטרה מסוימת, הן משתמשות ברוחות מדרג זוטר כעוזריהן.

דרגה שנייה – רוחות טובות

107. **מאפיינים כלליים** – הדומיננטיות של הרוח על פני החומר; תשוקה למצוינות. תכונותיהן ויכולתן לעשות טוב קשורות לדרגה [הטהרה] שאליה הגיעו. חלקן הן בעלות ידע מדעי, אחרות רכשו חוכמה וטוב לב; המתקדמות יותר מביניהן משלבות ידע עם מצוינות מוסרית. מאחר והן עדיין לא התנתקו לגמרי מחומריותן, הן משמרות את עקבות הקיום הגשמי שלהן, באופן בולט יותר או פחות, בהתאם לדרגתן – עקבות שניכרות באופן ההתבטאות שלהן, בהרגליהן, או אפילו במקרים מסוימים, במזריות האופייניות להן ובתחביבים בהם הן עדיין עוסקות. אלמלא חולשות ופגמים אלה, הן יכולות היו להימנות על הקטגוריה של הרוחות מהדרגה הראשונה.

הן רכשו את ההבנה של מושג האלוהות והאינסוף, והן כבר חולקות את השמחה המאפיינת את הספירות העליונות. הן מוצאות את אושרן הן בעשיית הטוב והן במניעת הרוע. האהבה שמלכדת אותן מסבה להן אושר בל-יתואר, והן אינן מוטרדות לא מקנאה, לא מחרטה ולא מכל התאוות

---

¹⁰⁹ הערת המתרגם: אלאן קרדק כינה רוחות אלה בשם ובמונח ספציפי זה, לתיאור פעולתן של רוחות אלה. רוחות אלה נוהגות להקיש על חפצים שונים ברחבי הבית באופן בלתי פוסק כדי להעיד על נוכחותן, וכן להטריד את מנחתם של שוכני הבית.

המרושעות, הגורמות לייסורים בקרב הרוחות מהדרגות הנמוכות יותר; ואולם, הן עדיין צריכות להתחנך דרך עמידה במבחנים, עד שהן תשלמנה את מלאכת היטהרותן.

כרוחות, הן מחדירות מחשבות טובות ואצילות למוחם של בני האדם, מרחיקות אותם מדרך הרע, מגינות על אלה שמסלול חייהם הפך אותם לראויים לעזרתן, ומנטרלות דרך עצותיהן את השפעתן של רוחות מדרגות נמוכות יותר על מוחותיהם של אלה שלא נכנעו מרצון לעצותיהן המרושעות של האחרונות.

בני האדם שבהם הן מתגלגלות הם הגונים ונדיבים; הם אינם מונעים מגאוותם, אנוכיותם או שאיפתם; הם אינם חשים שנאה, טינה, קינאה או צרות עין, והם עושים את הטוב לשמו.

לדרגה זו שייכות הרוחות המכונות בלשון העם שדים טובים, מלאכים שומרים¹¹⁰ או רוחות טובות. בעינות של בורות ואמונות טפלות התייחסו אליהן בני האדם כאל אלים מיטיבים.

ניתן לחלק אותן לארבע תת-קבוצות עיקריות¹¹¹.

108. **תת-קבוצה חמישית: רוחות מיטיבות** – חסד היא התכונה הבולטת שלהן. הן אהבות ונהנות לעזור לבני האדם ולהגן עליהם, אך הידע שלהן מוגבל. ההתקדמות שלהן באה לידי ביטוי יותר בכיוון המוסרי מאשר בכיוון האינטלקטואלי.

109. **תת-קבוצה רביעית: רוחות משכילות** – הן נבדלות באופן מיוחד על ידי הידע הנרחב שלהן. הן פחות מתעניינות בשאלות מוסריות מאשר במחקר מדעי, שבו הן מפגינות יכולת גבוהה יותר; ואולם, המחקרים המדעיים שלהן תמיד מבוצעים לשם תועלת מעשית, והן חופשיות לחלוטין מהתשוקות הבסיסיות, המשותפות לרוחות מדרגות ההתקדמות הנמוכות יותר.

---

¹¹⁰ הערת המתרגם: **מלאך-שומר** (Guardian angel) - רוח טובה ומדריכה שמלווה את האדם מלידתו ועד מותו. תפקידו של מלאך זה הוא ללוות את האדם, לשמור עליו ולהרחיק אותו מפני צרות ומפגעים כמו סכנות מוות ודברים אחרים מסוג זה, להעביר הלאה את תפילותיו, להדריך אותו ולוודא שיממש את ייעודו הרוחני. במקרים מיוחדים מתגלה המלאך השומר בפני בן חסותו באופן שאותו יכולים אנו לחוש או אפילו לראות, אולם דבר זה מתרחש אך ורק כאשר יש צורך דחוף בהתגלות זו. ביתר הזמן יכול המלאך השומר להישאר בלתי-נראה עבורנו, או להופיע בדמות אדם מסוים המעורב בחיינו, כמו בן משפחה, חבר וכדומה. המלאך השומר מסוגל להעביר לנו ידע נשגב על מהות היקום, ענייני מוסר ומשמעות החיים.

¹¹¹ הערת המתרגם: מתת-קבוצה חמישית עד לתת-קבוצה שנייה.

110. **תת-קבוצה שלישית: רוחות חכמות** – התכונות המוסריות הגבוהות ביותר מהוות את מאפייניהן הייחודיים. למרות שהן עדיין לא הגיעו לידי החזקה בידע בלתי-מוגבל, הן הגיעו להתפתחות של יכולת אינטלקטואלית, אשר מאפשרת להן לשפוט במדויק בני אדם ודברים.

111. **תת-קבוצה שנייה: רוחות עליונות (או רוחות עילאיות)** – הן משלבות, בדרגה גבוהה מאוד, בין ידע מדעי, חוכמה וחסד. לשונן, המקבלת השראה רק מהחסד הטהור ביותר, היא תמיד אצילית ורמה, ולעתים קרובות נשגבת. עליונותן הופכת אותן, יותר מכל שאר הרוחות האחרות, לרוחות המתאימות להנחיל לנו רעיונות צודקים ואמיתיים ביחס לעולם הלא-גשמי, במסגרת גבולות הידע המותרים לאנושות. הם מוכנות ברצון לתקשר עם אלה שמחפשים את האמת בפשטות ובכנות, ומשחררים דיים מכבלי החומריות, בכדי שיהיו מסוגלים להבין אותה; ואולם, הן מתרחקות מבני אדם שמחקריהם מונעים מסקרנות בלבד, או שמתרחקים מדרך הישר בגלל כוח המשיכה של החומרנות.

כאשר הן מתגלמות בדמות אנוש בעולם הזה, בנסיבות חריגות ויוצאות דופן, הרי זה תמיד לשם השלמת משימה או התקדמות; ובעשותן כך הן מציגות בפנינו את סוג השלמות מהדרגה הגבוהה ביותר אליו אנו צריכים לשאוף בעולם הזה.

דרגה ראשונה – רוחות טהורות

112. **מאפיינים כלליים** - הן משוחררות לחלוטין מכל השפעה שהיא של החומר; עליונותן, הן האינטלקטואלית והן המוסרית, היא כה מוחלטת, עד כדי כך שהיא מהווה את מה שניתן לכנותו שלמות, בהשוואה לרוחות מכל שאר הדרגות האחרות.

113. **תת-קבוצה ראשונה. קבוצה אחת ויחידה במינה** – הן עברו במעלה כל הדרגות בסולם ההתקדמות ושיחררו עצמן מכל סוג של טומאה חומרנית. לאחר שהגיעו לסך השלמות המצופה מכל הברואים, אין הן חייבות עוד לעבור מבחנים כלשהם, לכפר כפרות או לתקן טעויות. מאחר ואין הן נדרשות יותר לעבור גלגול נשמות בגופים בני חלוף ומתכלים, הן חיות חיי נצח בקרבתנו ובחיקו של אלוהים. הן נהנות מאושר עילאי שאינו נתון לשינוי, מפני שהן אינן כפופות עוד למחסור או לתהפוכות החיים הגשמיים; ואולם, אושר עילאי זה אין פירושו בטלה מונוטונית בהרהור ומחשבה מתמידים. הן השליחים והשרים של אלוהים, המוציאות לפועל של פקודותיו, אשר משמרות את ההרמוניה האוניברסלית. יש להן סמכות ריבונית ביחס לכל הרוחות הנחותות מהן, והן מסייעות להן בהגשמת מלאכת הטיהור שלהן, ומקצות לכל אחת מהן משימה התואמת לרמת ההתקדמות שכבר הושגה על ידה. הן עוסקות בשמחה בסיוע לבני האדם במצוקותיהם, כדי לעורר אותם לאהבת הטוב או לכפר

על הפגמים אשר מונעים מהם מלשוב לדרך האושר העילאי. לעיתים מכנים אותן בשמות כמו **מלאכים, ארכי-מלאכים**¹¹² או **שָׂרָפִים**.

הן יכולות, כאשר הן בוחרות לעשות כך, לתקשר עם בני אדם; אך יהא זה יומרני באמת מצד בני האדם להניח כי הן עומדות לשירותו או מצייתות ונשמעות לפקודותיו.

VII התקדמותן של הרוחות

114. האם הרוחות הן טובות או רעות מטבען, או שמא מדובר באותן רוחות שהפכו לטובות בזכות המאמצים העצמיים שלהן עצמן?

— מדובר באותן הרוחות שהפכו לטובות בזכות המאמצים העצמיים שלהן עצמן. בזכות מאמצים אלה הן עברו מדרגה נמוכה יותר לדרגה גבוהה יותר.

115. האם רוחות מסוימות נבראו טובות ואחרות נבראו רעות?

— אלוהים ברא את כל הרוחות פשוטות ובורות; כלומר, ללא שום ידע. אלוהים העניק לכל אחת מהן שליחות, מתוך כוונה לגרום לכך שתהיינה נאורות וכדי שתגענה בהדרגה לשלמות, באמצעות ידיעת האמת, ובכך לקרב אותן אליו יותר ויותר. שלמות זו מהווה עבורן מצב של אושר נצחי וצרוף. רוחות רוכשות ידע דרך התנסותן במבחנים אותם מטיל עליהן אלוהים. חלקן מקבלות מבחנים אלה בהכנעה, ומגיעות מהר יותר למטרת ייעודן, אחרות עוברות אותם מתוך התמרמרות, וכך נותרות, באשמתן, מרוחקות מהשלמות ומהאושר שהובטחו להן.

א. לפי אמירה זו, נראה כי הרוחות, במקורן, הן כמו ילדים, בורות וחסרות ניסיון, אך הן רוכשות, אט-אט, את הידע אותו הן חסרות, על ידי מעבר דרך השלבים השונים בחיים האנושיים?

---

¹¹² הערת המתרגם: **ארכי-מלאך** (Archangel) - מונח משמש לתיאור מלאך הפנים או המלאך הראשי, והוא עומד בראש ההיררכיה השמימית, מתחת לאלוהים. ביהדות ובעברית, משמעותה הראשונית של המילה "מלאך" היא "שליח", אולם בשל התייחסויות חוזרות ונשנות בתנ"ך למושג "מלאך האלוהים", נוצרה המשמעות המקובלת כיום, בה מתוארים מלאכים כישות על-טבעית הקיימת לפי האמונה בדתות השונות, בהן יהדות, נצרות ואסלאם. בדרך כלל מתואר המלאך כיצור שמימי רחני, הנשלח לבצע משימה אלוהית או להעביר את דבר האל לבני האדם (בדומה לנביא האנושי). לפי הרמב"ם, המלאך המופיע בתנ"ך ובספרות חז"ל הוא לעיתים ישות שכלית רוחנית נבדלת מחומר, המקבילה למונח "שכל נבדל" במטפיזיקה האריסטוטלית. ספר הזוהר מבחין בקיומם של סוגי מלאכים שונים; מלאכי שרת ומלאכי חבלה, מלאכי חסד ומלאכי דין, מלאכים בעלי אופי זכרי (משפיעים ומנהיגים) ומלאכים בעלי אופי נקבי (מושפעים ומונהגים). מלאכים מכונים לעיתים גם במונחים **שומרי החומות, שומרי המגדלים, שומרי הגן** או **"פמליה של מעלה"**.

— כן, ההשוואה מדויקת: הילד המרדן נשאר בור ולא מושלם; הוא מפיק תועלת רבה יותר או פחותה יותר מלימודיו, בהתאם לצייתנותו. ואולם, לחיי אדם יש סוף, בעוד שחיי הרוחות משתרעים עד לאינסוף.

116. האם רוחות כלשהן נותרות לנצח במעמד נמוך?

— לא. כולן יהיו מושלמות. הן משתנות במהלך הזמן, ולא משנה עד כמה ארוך עשוי להיות תהליך התיקון, שכן, כפי שכבר אמרנו, אב צודק ורחום אינו יכול לדון את ילדיו לעונש נצחי. האם יכולים אתם להעלות בדעתכם שאלוהים, בהיותו כה נשגב, כה רב-חסד וכה הוגן, יהיה פחות טוב-לב מכם?

117. האם זירוז תהליך ההתקדמות של הרוחות לקראת שלמות תלוי ברוחות עצמן?

— בהחלט. הן מתקדמות אל המטרה, מי מהר יותר ומי לאט יותר, בהתאם לעוצמת תשוקתן ומידת כניעתן לרצונו של אלוהים. האם ילד צייתן אינו לומד מהר יותר מילד קשה-עורף ובטלן?

118. האם יכולות רוחות להתנוון ולהתדרדר מבחינה מוסרית?

— לא, מפני שככל שהן מתקדמות, הן מבינות מה מעכב את התקדמותן. כאשר הרוח עומדת בהצלחה בכל מבחן נתון שהוא, היא לומדת את הלקח ממבחן זה, ולעולם לא שוכחת אותו. היא עשויה שלא להתקדם, אך היא לעולם אינה מדרדרת.

119. האם יכול אלוהים לפטור את הרוחות מהמבחנים שעליהן לעבור, על מנת להגיע לדרגה הגבוהה ביותר?

— במידה והן היו נבראות מושלמות, הן לא היו זכאיות להנות מיתרונותיה של שלמות זו. כיצד הן יכולות להיות ראויות לכך ללא מאבק? מלבד זאת, אי-השוויון הקיים בין הרוחות נחוץ להתפתחותה של האישיות שלהן; יתרה מזאת, המשימה שאותה משלימה כל רוח בכל שלב של ההתקדמות, היא חלק מתוכניתה של ההשגחה העליונה בכדי להבטיח את ההרמוניה ביקום.

הערת קָרָדֶק: מאחר ומבחינה חברתית יכולים כל בני האדם להגיע ולכהן במשרות הרמות ביותר, אנו יכולים לשאול מדוע לא הופך שליט המדינה את כל חייליו לגנרלים? מדוע כל העובדים הזוטרים אינם הופכים למפקחים? מדוע לא הופכים כל המלומדים למורים? אך יש הבדל בין החיים בעולם החברתי לבין החיים בעולמות הרוחניים, כלומר, הראשונים מוגבלים ואינם מאפשרים לכל אחד את האפשרות לרומם את עצמו לדרגה הגבוהה ביותר, בעוד שהאחרונים אינם מוגבלים, והם מבטיחים לכל אחד את האפשרות להגיע לדרגה העליונה.

120. האם כל הרוחות עוברות בדרך הרע על מנת להגיע לדרך הטוב (דרך הישר)?

— לא על ידי מעבר בדרך הרע, כי אם בדרך הבורות.

121. מדוע זה הולכות חלק מהרוחות בדרך הטוב ואחרות בדרך הרע?

— האם אין להן בְּחִירָה תּוֹפְשִׁית? אלוהים לא ברא את הרוחות רעות; הוא ברא אותן פשוטות ובורות, כלומר, בעלות יכולת שווה להיטיב או להרע. רוחות שהפכו לרעות, הפכו לכאלה מרצון החופשי.

122. כיצד יכולות היו הרוחות, במקור, כשטרם רכשו מודעות-עצמית, להיות בעלות חופש בחירה בין טוב לרע? האם קיימים בהן יסוד או נטייה כלשהם, שמובילים אותן לדרך אחת במקום לדרך אחרת?

— הבחירה החופשית מתפתחת ככל שהרוח רוכשת יותר ויותר מודעות-עצמית. לא יתקיים חופש בחירה בעבור הרוח, במידה והבחירה שלה הייתה מתבצעת על ידי גורם אחר מלבד רצונה שלה עצמה. הגורם אשר קובע את בחירתה החופשית אינו מצוי בה עצמה, אלא הוא חיצוני לה, והוא מצוי בהשפעות שאליהן היא נכנעת מרצון, בזכות ומתוקף רצונה החופשי. בחירה זו היא זו המייצגת את התמונה הגדולה של נפילת האדם והחטא הקדמון. חלק מהרוחות נכנעו לפיתוי, אחרות עמדו בו.

א. מאין מגיעות ההשפעות הרעות הפועלות על האדם?

— מהרוחות הלא-מושלמות, אשר מבקשות להשתלט עליו ולשלוט בו, ושמחות לראותו נכנע להן. פיתוי זה הוא זה שמוצג באופן אלגורי בדמותו של השטן.

ב. האם השפעה רעה זו פועלת על הרוח אך ורק במקור [בעת בריאתה]?

— השפעה זו רודפת את הרוח דרך כל שלבי קיומה כרוח, עד שהיא רוכשת שליטה-עצמית כה מוחלטת, שהרוחות הרעות מוותרות על הניסיון להטרידה ולהציק לה.

123. מדוע התיר ואפשר אלוהים לרוחות ללכת בדרך הרע השגויה?

— כיצד הנכם מעיזים לדרוש דין וחשבון על מעשיו של אלוהים? האם חשבתם שתוכלו לרדת לעומקן של תוכניותיו? (נוסח זה אינו מופיע בתרגום לאנגלית אך מופיע בכל הגרסאות הלטיניות שלו). חוכמתו של אלוהים באה לידי ביטוי בהענקת זכות הבחירה החופשית, שאותה הוא מותיר בידי כל רוח, כך שלזכותה, ולחובתה, של כל רוח נזקפים מעשיה שלה עצמה.

124. מאחר וישנן רוחות אשר, כבר מההתחלה, בוחרות ללכת בדרך הטוב מבלי לסטות ממנה ימינה או שמאלה, ורוחות אחרות אשר חגות בתהומות הרוע הנמוכים ביותר, האם קיימות, ללא ספק, דרגות שונות רבות בין שני הקצוות הללו?

— כן, בהחלט; ודרגות ביניים אלה מהוות את הדרך בה פוסעות רובן המכריע של הרוחות.

125. האם הרוחות שבחרו ללכת בדרך הרע יוכלו להגיע לאותה דרגת התעלות כמו הרוחות האחרות?

— כן, אך הנצח יהיה ארוך יותר במקרה שלהן.

הערת קָרְדֵק: את הביטוי **נצח**, חייבים להבין כאילו הוא מתייחס לאמונתן של הרוחות מהדרגות הנמוכות והנחותות יותר ביחס לנצחיותו של הסבל שלהן, הנובעת מן העובדה שרוחות אלו אינן מסוגלות לחזות את הרגע שבו יגיע הקץ לסבלן, וכי אמונה זו בנצחיותו של סבלן מתחדשת בכל פעם שהן נכשלות במבחן.

126. האם רוחות שהגיעו לדרגות הנעלות ביותר, לאחר שעברו בדרך הרע, הן פחות ראויות ומוערכות בעיני אלוהים?

— אלוהים מתייחס לרוחות התנועות ששבו לדרך הישר באותו האופן ובאותה החיבה בהם הוא מתייחס לרוחות האחרות. הן סוּגוּ, לזמן מה, כרוחות רעות, משום שהן נכנעו לפיתוי של הרוע; ואולם, לפני שהן בחרו בדרך הרוע, הן פשוט היו אדישות ביחס לטוב ולרע, כמו כל יתר הרוחות.

127. האם כל הרוחות נבראו שוות מבחינת יכולתן האינטלקטואלית?

— כל הרוחות נבראו שוות, ואולם, מאחר ואין הן יודעות מה מוצאן, הרי זה הכרחי שלרצון החופשי יהיה מסלול משלו, שכן לרצונן החופשי חייבות להיות השלכות. הן מתקדמות, מי לאט יותר ומי מהר יותר, מבחינת האינטליגנציה והמוסר.

הערת קָרְדֵק: הרוחות שהלכו בדרך הישר מלכתחילה, לא מגיעות מיד למצב של שלמות, שכן על אף שהן חופשיות מנטיות רעות, עדיין עליהן לרכוש את הניסיון ואת הידע המגוון, החיוניים להגעתן לשלמות. ניתן להשוותן לילדים אשר, על אף היותם בעלי חושים טבעיים טובים, חייבים להתפתח ולהשכיל, והם אינם יכולים להגיע לבגרות מבלי שישתנו. ואולם, בדיוק כפי שחלק מבני האדם הם טובים ואחרים הם רעים מינקותם, כך גם חלק מהרוחות הן טובות ואחרות הן רעות מיסודן; כל זה נכון, אך קיים ביניהם הבדל תהומי אחד, עם זאת, שכן לילד יש אינסטינקטים שכבר נהווו [עם לידתו], בעוד שהרוח, עם בריאתה, היא לא רעה ולא טובה, אלא קיימות בה כל הנטיות האפשריות, ואלו מתוות את דרכה לכיוון דרך הטוב או דרך הרע, בהתאם לבחירתה החופשית.

VIII מלאכים ושדים

128. האם היצורים שאנו מכנים מלאכים, אַרְכֵי-מלאכים וּשְׁרָפִים, יוצרים קטגוריה מיוחדת בעלת אופי שונה מזו של הרוחות האחרות?

— לא; הרוחות שטיהרו עצמן מכל הפגמים הן רוחות שהגיעו לדרגה הגבוהה ביותר בסולם ההתקדמות, והן מלכדות בקרבן את כל סוגי השלמויות.

הערת קֶרְדֶּק: המילה **מלאך** מרמזת בדרך כלל על רעיון של שלמות מוסרית, אך עם זאת, לעתים קרובות היא משמשת לתיאור כל היצורים, טובים ורעים, שקיימים מחוץ לתחום האנושות. אנו אומרים "מלאך טוב", "מלאך רע", "מלאך האור" ו"מלאך החושך" וכדומה. במיקרים הללו, המילה "מלאך" היא מילה נרדפת לרוח או מלאך-שומר¹¹³. בספר זה נשתמש במילה "מלאך" במובן הנעלה ביותר שלה.

129. האם המלאכים עברו במעלה כל שלבי ההתקדמות?

— הם עברו במעלה כל אותן הדרגות, אך עם ההבדל שכבר ציינו. חלק מהם, שקיבלו את משימתם מבלי להתלונן, הגיעו ליעד מהר יותר; לאחרים נדרש זמן רב יותר להגיע לאותו יעד.

130. אם הדעה הטוענת כי יצורים מסוימים נבראו מושלמים ונעלים על פני כל האחרים היא שגויה, כיצד ניתן להסביר את העובדה שאנו מוצאים דעה זו במסורת של כל העמים כמעט?

— עולמכם לא היה קיים מאז ומתמיד. זמן רב לפני היווצרו כבר היו קיימות רוחות רבות שהגיעו לדרגה העליונה. משום כך הניחו בני האדם שרוחות מושלמות אלה תמיד היו באותה דרגת שלמות.

131. האם קיימים שדים במשמעות המקובלת של מונח זה?

— לו היו קיימים שדים, הם היו נחשבים לברואיו של אלוהים; אך האם אלוהים שכולו חסד ורחמים, היה בורא יצורים אומללים שנידונו לנצח לרוע ולמצוקה? אם קיימים שדים, הרי שהם קיימים בעולמכם הנחות, הנחשב לעולם לא מתקדם, ובעולמות נחותים אחרים מדרגה דומה. השדים הם בני אדם צבועים, המציגים את אלוהים ההוגן ומלא החסד כאכזר ונקמני, ששוגים במחשבה שהם ישאו חן בעיני אלוהים בשל התועבות שהם מבצעים בשמו.

הערת קֶרְדֶּק: המילה "שד" מרמזת על רעיון של רוחות רעות רק במשמעות המקובלת המודרנית שלה, שכן בשפה היוונית שממנה היא נגזרת, משמשת המילה **דַאִימוֹן**¹¹⁴ (או **דַמוֹן**) לציון המושגים מלאך-שומר או אינטליגנציה, והיא משמשת לתיאור בלתי-מובחן של כל היצורים הלא-גשמיים, בין אם הם טובים או רעים.

---

¹¹³ הערת המתרגם: **גֵנוּיּוּס** (Genius) - מילה שמקורה במיתולוגיה הרומית, ובה היא משמשת לתיאור רוח טובה ומדריכה, שמלווה את האדם מלידתו ועד מותו.

¹¹⁴ הערת המתרגם: **דַמוֹנִים** (*Daemons* or *Daimōns*) - מונח במיתולוגיה היוונית המשמש לתיאור רוחות בעלות אופי טוב-לב ונדיב, יצורים שחציים בני אדם וחציים אלים, המקבילים לאלים הפְּתוֹנִיִים (אלים שהיו קשורים לאדמה או לעולם שמתחת לאדמה ולתהליכים האדמתיים שהם הענקת חיים, פריון ומוות, ולתהליכים בטבע כחילופי עונות השנה, פריחה וקמילה), רוחות מנחות, כוחות הטבע או לאלים עצמם.

שדים או שִׁטָּיִם¹¹⁵, על פי משמעותן המקובלת של מילים אלה, אמורים להיות סוג של יצורים שהם רעים במהותם. אם הם קיימים, הם חייבים להיות, כמו כל דבר אחר, בראיו של אלוהים, אך אלוהים, שהוא ריבון הוגן וטוב, לא יכול היה לברוא יצורים שנועדו להיות רעים מעצם טבעם, ולדון אותם מראש לחיי סבל נצחיים. אך אם, בניגוד לכך, הם אינם בראיו של אלוהים, הם חייבים להתקיים מאז ומעולם, בדומה לאלוהים (שאינו לו התחלה ואין לו סוף), או שחייבים להיות כמה יוצרים (כמה ישויות אלוהיות או כמה "אלוהימים").

הדרישה הבסיסית מכל תיאוריה שהיא היא שתתקיים בה עקביות פנימית, אך בתיאוריה המניחה את קיומם של השדים, במשמעות העממית של המושג, תנאי חיוני זה של ההיגיון התיאורטי אינו קיים. היה זה אך טבעי שאמונתם הדתית של העמים הקדומים אשר לא ידעו דבר על תכונותיו של אלוהים, והייתה נבערת דייה בכדי להודות בקיומם של אלילים זדוניים ומרושעים, הייתה צריכה להודות גם בקיומם של שדים, אך עבור אלה שמכירים בחסדו וטוב-ליבו של אלוהים כמאפייניו העיקריים, ההנחה שאלוהים יכול היה לברוא יצורים שנידונים לחיי רוע תמידיים לעשות את הרע לנצח, היא הנחה לא הגיונית וסותרת, שכן הנחה שכזו שוללת את החסד וטוב-הלב המאפיינים אותו. תומכי האמונה בקיומם של השדים מערערים על דבריו של ישוע במטרה להרחיק את האנושות מחיקו של אלוהים ולשם קבלת תמיכה באמונתם, ואילו אנו, לעומת זאת, בהחלט איננו באים לערער על סמכותה של תורתו, ואנו מייחלים שתתקיים בפועל לא רק בפיותיהם של בני האדם, אלא גם בליבם. אך האם תומכי האמונה בשדים בטוחים במשמעות שהעניק ישוע לשימוש במילה "שטן"? האם לא הודה ישוע בפה מלא כי השימוש באלגוריה הינו אחד מסימני ההיכר של שפתו, וכי אין מכילים סִפְרֵי הַבְּשׂוֹרוֹת¹¹⁶ דברים רבים אשר אין להבינם באופן מילולי? כדי להוכיח כי זהו המקרה, עלינו רק לצטט את הפסקה הבאה:

"וּמִיָּד אַחֲרֵי צֵרַת הַיָּמִים הָהֵם תִּחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ לֹא יָגִיף אֹרֶךְ וְהַפּוֹכְבִּים יִפְלוּ מִן־הַשָּׁמַיִם וְחֲלֵלֵי הַשָּׁמַיִם יִתְמוֹטְטוּ: אֲזַי יֵרָאֶה אוֹת בֶּן־הָאָדָם בְּשָׁמַיִם... אֲמַר אֲנִי לָכֶם כִּי לֹא יַעֲבֹר הַדּוֹר הַזֶּה עַד אֲשֶׁר־יְהִי כָל־אֵלֶּה"¹¹⁷.

האם לא ראינו כי הנוסח של הטקסט המקראי עומד בסתירה לתגליות המדעיות, בכל מה שנוגע לבריאתו ולתנועתו של כדור הארץ? האם לא דיבר ישוע, באותו האופן, בביטויים מטפוריים, על מנת להתאים את תורתו לזמן ולזירת שליחותו? ישוע לא יכול היה להצהיר הצהרה בידוע כי היא שקרית. לפיכך, במידה ואמירותיו מכילות הצהרות שנראות מנגודות להיגיון, הרי זה ברור שאין אנו מבינים את משמעותן, או שפירשנו אותן בצורה שגויה.

---

¹¹⁵ הערת המתרגם (במקור): המונח **הזורואֶסְטְרִי** (זורואסטריזם - דת פרסית עתיקה שנוסדה ככל הנראה בתחילת האלף הראשון לפנה"ס במרכז אסיה, על ידי זרתוסטרא) שד או רוח (Dev או Daeva), הוא הכינוי שניתן לרוחות המציינות לפקודותיו של אֶהְרִימָן (או אֶנְגְּרָה מְנִי - 'היישות או הרוח הרעה' בדת הזורואסטריזם, שהוא המקור והמייצג של כל הרוע בעולם ויריבו של האל הראשי אֶהְרִימָן־מְזְדָא, שברא את כל הטוב בעולמו), אשר, לאחר שימירו את דתן יחד עם מנהיגן, בסופו של דבר, יחלקו עם שאר הבריות את האושר העילאי, כמתואר בכתבי האֶנוֹסְטָה־אוֹ־זְנֵד (או זְנֵד־אֵי־אֶנוֹסְטָה, הספר הקדוש של הדת הזורואסטריזם, המאגד בתוכו את כתביה הקדושים אשר נכתבו בשפה האווסטית). **אֶנוֹסְטָה־אוֹ־זְנֵד**, בהוצאת A DU PERRON, פריז, כרך i, ע. 2, עמודים 164, 202 וכדומה.

¹¹⁶ הערת המתרגם: **סִפְרֵי הַבְּשׂוֹרוֹת** או **הָאֶנוֹגְלִיּוֹנִים** ביוונית (Books of Gospels) - ספרים מהווים את החלק המרכזי של הברית החדשה, ספר הקודש של הנצרות.

¹¹⁷ הבשורה על-פי מתי, פרק כד', פסוקים 29, 30, 34.

בני האדם התייחסו לשטנים באותו האופן שבו הם התייחסו גם למלאכים. בדיוק כפי שהם האמינו שקיימים יצורים שנבראו מושלמים מאד ומעולם, כך הם האמינו שהרוחות מהדרגות הנמוכות הן יצורים רעים במהותם מאד ומעולם. לפיכך, יש להבין את המילים "שד" ו-"שטן", כמצביעות על רוחות טמאות, שלעתים קרובות אינן טובות יותר במאומה מן היצורים המדומים המכונים בשמות אלה, אך עם ההבדל הבא, כלומר, שהמצב של הטומאה והנחיתות בו הן נמצאות הינו מצב זמני בלבד. אלו הן רוחות לא-מושלמות, אשר מתמרדות כנגד התורה הדוגלת במבחנים ובניסיונות שנגזר עליהן לעבור, ואשר, לפיכך, תצטרכנה לעבור אותם במשך תקופה ארוכה יותר, אך אף על פי כן, הן תגענה למטרתן בזמן, כאשר הן תהיינה נחושות בדעתן לעשות כן. בהתאם למובן זה, ניתן להשתמש במילים "שד" ו-"שטן", אך מאחר והן נתפשות באופן בלעדי כמעבירות משמעות שבעת אנו מבינים שהיא שגויה, השימוש בהן עשוי להוביל לטעות, בכך שהוא מאפשר להכיר בקיומם של יצורים שנבראו במיוחד להיות רעים.

באשר למונח **שטן**, ברור כי מדובר בהאנשה של עקרון הרוע באופן אלגורי, שכן לא ניתן להודות בקיומו של יצור אשר נלחם באלוהים וככוח עצמאי ומתחרה לו, ואשר עיקר עיסוקו בחיים הוא לסכל את תוכניותיו. מאחר ודמויות ודימויים נחוצים כדי להצית את הדמיון האנושי, דמיינו בני האדם לעצמם את יצוריו של העולם הלא-גשמי בצורה גשמית, עם מאפיינים המעידים על תכונותיהם הטובות או הרעות. לכן הקדמונים, בבקשם להאניש את מושג הזמן, ייצגו אותו בדמות איש זקן¹¹⁸, הנושא עימו חרמש ושעון חול. האנשה של מושג הזמן על ידי דמות צעירה הייתה מנוגדת לשכל הישר. את אותו הדבר ניתן לומר על האלגוריות "גורל", "אמת" וכדומה. בעת המודרנית, המלאכים או הרוחות הטהורות מיוצגים בדמות יצורים זוהרים עם כנפיים לבנות - סמל לטהרה, ואילו השטן מיוצג עם קרניים, טפרים ותכונות חייתיות - סמלים המייצגים תשוקות מהזן הנחות ביותר; ההמונים הנבערים והוולגריים, אשר נוטים להבין ייצוגים שכאלה באופן מילולי, הבינו ייצוגים אלגוריים אלה של רעיונות מופשטים בתור ישויות ממשיות, כפי שעשו קודם לכן ביחס להאנשות האלגוריות במיתולוגיה העתיקה¹¹⁹.

פרק שני – גלגול נשמות בקרב הרוחות

1 מטרת הגלגול

132. מהי מטרתו של גלגול הנשמות בקרב הרוחות?

¹¹⁸ הערת המתרגם: הכוונה היא ל**קרנוס** או **קרנוסוס** (Cronus) - אל הזמן במיתולוגיה היוונית.

¹¹⁹ הערת המתרגם: תאוריה זו לגבי השטן, תופשת כיום מקום נרחב במרכזים הדתיים שלחמו בה נמרצות בעבר. בספרו "השטן", נותן הסופר האיטלקי ג'ובאני פפיני (Giovanni Papini) עידוד לתאוריה זו, כשהוא זוכה לתמיכתם של אבות הכנסייה. הפילוסוף והכומר הישועי הצרפתי פִּירֶ טֵיִלְרֶ דֶה שְׁרָדֵן (Pierre Teilhard de Chardin), שתפישתו מקרבת את התאולוגיה הקתולית לתפישה הספיריטואליסטית, רואה בגיהנום את "הקוטב שלילי של העולם", אשר מאוחד עם הפִּלְרֹמָה (Pleroma) בתפישה הגנוסטית, היא ייצוג של העולם האלוהי, אשר מאוחד עם גופו המיסטי של ישוע) והוא רואה בשטן לא כמי שהורשע והורחק מהפִּלְרֹמָה, אלא כמי שמורחק מהאור ומהקדושה שבפִּלְרֹמָה, הוא אבוד, אך לא לנצח (Lê Millieu Divin [המיליה האלוהי], Seuil - Oeuvres, פריז, 1957, ע. 191).

— זהו כורח שגזר עליהן אלוהים, כאמצעי להשגת שלמות. עבור חלקן הוא מהווה כפרה; עבור אחרות הוא משימה. בשביל שהן תוכלנה להגיע לשלמות, יש הכרח שהן תעבורנה את כל תהפוכותיו של הקיום הגשמי. זהו ניסיון שנרכש באמצעות כפרה, אשר מהווה את התועלת המופקת מניסיון זה. לגלגול יש גם מטרה אחרת, כלומר, זו של התאמת הרוח לביצוע חלקה במלאכת הבריאה; לשם מטרה זו היא עשויה לעטות על עצמה צורה גשמית המתאימה למצב החומרי הקיים בכל עולם אליו היא נשלחת, ושבאמצעותו היא מסוגלת לבצע את המלאכה המיוחדת בעולם אשר יועדה לה על ידי הציווי האלוהי. באופן זה היא מותאמת לתרום את תרומתה לקראת השגשוג הכללי, תוך שהיא מתקדמת בעצמה.

הערת קֶרְדֵק: פעולתם של יצורים גשמיים היא הכרחית להמשך פעולתו של היקום; אך אלוהים, בחוכמתו, רצה שפעולה זו תעניק לרוחות את האמצעים להתקדם ולהתקרב אליו. וכך, באמצעות חוקי הנפלאים של השגחתו העליונה, כל הדברים קשורים זה בזה, ומתקיימת סולידריות בין כל ממלכות הטבע.

133. האם גלגול נשמות הנו הכרחי עבור אותן הרוחות, אשר מלכתחילה דבקו בדרך הישר?

— כל הרוחות נבראו פשוטות ובורות; הן מקבלות הדרכה במאבקים ובתלאותיהם של החיים הגשמיים. אלוהים, בהיותו אל של צדק, לא יכול היה להפוך חלק מהן למאושרות ללא ייסורים וללא מאמץ, וכתוצאה מכך, ללא זכויות.

א. אך אם כך הדבר, מה "מרוויחות" הרוחות מכך שהן דבקו בדרך הישר, מאחר ואין הן פטורות בשל כך מייסורי החיים הגשמיים?

— הן מגיעות מהר יותר ליעד. יתרה מזאת, ייסורי החיים הם לעתים קרובות התוצאה של אי-מושלמותן של הרוחות; לפיכך, ככל שאי-השלמות שלהן קטן יותר, כך הן תסבולנה פחות. מי שאינו קנאי, חמדן או שאפתן, לא יאלץ לעבור את הייסורים שהם תולדה של פגמים אלה.

II הנשמה

134. מה היא הנשמה?

— רוח שנתגלגלה בגוף חומרי.

א. מה הייתה הנשמה לפני האיחוד שלה עם הגוף הגשמי?

— רוח.

ב. נשמות ורוחות, אם כן, הן בעצם אותו דבר?

— כן, נשמות הן למעשה רק רוחות. לפני שהיא מתאחדת עם הגוף, הנשמה היא אחד מהיצורים התבוניים המאכלסים את העולם הבלתי-נראה, ואשר לובשת באופן זמני גוף גשמי, על מנת להשפיע על תהליך ההיטהרות וההארה שלה.

135. האם קיים בדם משהו אחר מעבר לנשמה ולגוף הגשמי?

— ישנו החיבור אשר מאחד בין הנשמה לגוף הגשמי.

א. מה טבעו של חיבור זה?

— החיבור הוא גשמי-למחצה, כלומר, בעל אופי המתווך בין הנפש לגוף, כפי שהוא חייב להיות בהכרח, על מנת שהם יוכלו להיות מסוגלים לתקשר האחד עם השני. באמצעות חיבור זה הרוח פועלת על החומר, והחומר פועל באופן הדדי על הרוח.

הערת קודק: האדם מורכב משלושה יסודות או חלקים חיוניים:

הראשון הוא הגוף, או היישות הגשמית, המקבילה לזו של בעלי החיים, והיא מתעררת לחיים על ידי אותו מרכיב חיוני.

השני הוא הנשמה, או רוח שהתגלגלה, שהגוף משמש לה אכסניה.

השלישי הוא היסוד המתווך, או הפְּרִירוּחַ; חומר גשמי-למחצה, שמהווה את המעטפת הפנימית ביותר של הרוח, ומאחד את הנשמה עם הגוף. ניתן להשוות שילוש זה לשכבות המרכיבות את הפרי: הזרע (הרוח), שעטוף בפְּרִי־סֶפֶרָם או בבשר הפרי (הפְּרִירוּחַ), שעטוף בקליפה (הגוף הגשמי).

136. האם הנשמה תלויה במרכיב החיוני?

— כפי שכבר אמרנו לכם, הגוף הוא רק המעטפת של הנשמה.

א. האם יכול הגוף להתקיים ללא נשמה?

— כן; אך רק כאשר הגוף מפסיק לחיות עוזבת אותו הנשמה. לפני הלידה, האיחוד בין הנשמה לגוף אינו שלם; אך משחיבור זה התבסס ונוצר באופן סופי ומוחלט, רק מותו של הגוף הוא זה שיכול לנתק את הקשרים המחברים בינו לבין הנשמה, וכך הוא מאפשר לנשמה לסגת ממנו ולעזבו. חיים אורגניים עשויים להפיח רוח חיים בגוף נטול נשמה, אך הנשמה אינה יכולה לחיות בגוף דומם נטול חיים אורגניים.

ב. מה היה הגוף האנושי אם לא היה בו נשמה?

— עיסת בשר נטולת אינטליגנציה; כל דבר שתבחרו לכנותו למעט בן אדם.

137. האם אותה רוח יכולה להתגלגל בשני גופים גשמיים שונים בו-זמנית?

— לא; הרוח אינה-ניתנת-לחלוקה ואינה יכולה להפיח רוח חיים בשני בני אדם שונים בו-זמנית¹²⁰.

138. מה ניתן לחשוב על דעתם של בני האדם המחשיבים את הנשמה כאילו היא יסוד החיים הגשמיים?

— זו שאלה של הגדרה; אנו מייחסים חשיבות מועטה בלבד למילים. ראוי שתחילה תסכימו ביניכם לבין עצמכם על משמעותם המדויקת של הביטויים בהם אתם משתמשים.

139. רוחות מסוימות, ופילוסופים מסוימים לפנין, הגדירו את הנשמה כ"ניצוץ החיים שנבע מהשלם הגדול"; מדוע קיימת סתירה זו?

— אין כל סתירה בהגדרה שכזו. הכל תלוי במשמעות אותה אתם מייחסים למילים בהן אתם משתמשים. מדוע אין לכם מילה לכל דבר?

הערת קָרְדֵק: המילה נשמה משמשת כדי לבטא דברים שונים מאוד. לעיתים היא משמשת לתיאור יסוד החיים, ובמובן זה נכון לומר, בהשאלה, כי הנשמה היא ניצוץ מונפש, שנבע מהשלם הגדול. המילים השלם הגדול מתארות את המקור האוניברסלי של המרכיב החיוני, שכל יצור סופג חלק ממנו, אשר חוזר למסה הכללית לאחר מות היצור. רעיון זה אינו שולל את זה של ישות מוסרית, בעלת אישיות נפרדת, שאינה תלויה בחומר ומשמרת את ייחודיותה. ישות זו היא זו שכונתה בעיתות אחרות נשמה, ובמובן זה אנו מדברים על הנשמה כעל רוח שהתגלגלה. בהעניקן הגדרות שונות למילה נשמה, הרוחות שהעניקו הגדרות אלה התבטאו בהתאם לדרכים השונות בהן הן משתמשות במילה זאת, ובהתאם לרעיונות הארציים שמושרשים בהן, מי פחות ומי יותר. בלבול זה נובע מחוסרים בשפה האנושית, שחסרה מילה ספציפית לתיאור של כל מושג ומושג, חוסר אשר מעניק פתח למספר עצום של אי-הבנות ודיונים. מסיבה זו אומרות לנו הרוחות המהדרות הגבוהות, שמוטב שנתחיל בהגדרה ברורה של משמעות המילים שבהן אנו משתמשים¹²¹.

140. מה ניתן לחשוב על התיאוריה לפיה הנשמה מתחלקת בחלוקות-משנה לחלקים רבים כמספר השרירים בגוף, וכך היא שולטת בכל התפקודים הגופניים השונים?

— דבר זה שוב תלוי במשמעות אותה מייחסים למילה נשמה. תיאוריה זו נכונה אם משתמשים במילה זו ומתכוונים למרכיב החיוני; אם משתמשים במילה זו לתיאור רוח שהתגלגלה היא שגויה. אמרנו לכם כבר שהרוח אינה-ניתנת-לחלוקה; היא מעבירה תנועה לאיברי הגוף באמצעות השטפים המתווכים (הפְּרִירוּחַ), אך היא אינה עוברת כל חלוקה.

א. אף על פי כן, ישנן רוחות שטענו זאת.

¹²⁰ הערת המתרגם (במקור): ראה ספר המדיומים, בפרק העוסק ברב-גשמיות (Bi-corporeality) ובשינוי צורה (טרנספיגורציה).

¹²¹ הערת המתרגם (במקור): ראה את ההסבר בפסקה השנייה במבוא על המילה "נשמה".

— רוחות בורות עשויות להחליף בטעות בין התוצאה לסיבה.

הערת קָרְדֵק: הנשמה פועלת באמצעות תיוכם של איברי הגוף, ואיברים אלה מתעוררים לחיים על ידי המרכיב החיוני שמחולק ביניהם, ומצוי בשפע רב יותר באיברים אשר מהווים את מרכזי ומוקדי התנועה בכל אורגניזם. ואולם, הסבר זה הופך לבלתי-קביל כאשר המונח נשמה משמש לתיאור הרוח אשר שוכנת בגוף במהלך החיים ועוזבת אותו בעת המוות.

141. האם צודק כל מי שחושב שהנשמה היא חיצונית ועוטפת את הגוף?

— הנשמה אינה כלואה בגוף כמו ציפור בכלוב. היא קורנת לכל הכיוונים והיא באה לידי ביטוי מחוץ לגוף, כמו שהאור קורן דרך כדור זכוכית, או כמו שהקול מתפשט ממוקד צלילי. במובן זה, ניתן לומר שהנשמה היא חיצונית לגוף, אך לא ניתן עקב כך לראות בה כאילו היא עוטפת את הגוף. לנשמה יש שתי עטיפות; הראשונה מביניהן, או הפנימית ביותר, היא בעלת אופי קליל ומעודן, והיא מה שאתם מכנים פְּרִירוּחַ. השנייה, שהיא גסה, גשמית וכבדה, היא הגוף. הנשמה היא המרכז של שתי עטיפות אלה, כמו הזרע בגלעין הפרי, כפי שכבר אמרנו.

142. מה ניתן לחשוב על תיאוריה אחרת, לפיה ההיווצרות של נשמתו של ילד מגיעה לכדי השלמה במהלך התקופות השונות בחיי האדם?

— הרוח היא יחידה אחת והיא שלמה אצל הילד, בדיוק כמו שהיא שלמה אצל המבוגר. רק איברי הגוף, או הכלים שדרכם מתבטאת הנשמה, הם אלה שהולכים ומתפתחים בהדרגה עד לכדי שלמות במהלך החיים. גם כאן, שוב, אתם מחליפים בטעות בין התוצאה לסיבה.

143. מדוע לא מגדירות כל הרוחות את הנשמה באותה צורה?

— לא כל הרוחות נאורות באותה המידה ביחס לנושאים אלה. חלק מהרוחות עדיין לא מפותחות דיין מבחינה אינטלקטואלית, עד כדי כך שהן אינן מסוגלות להבין רעיונות מופשטים; הן כמו ילדים בעולמכם. רוחות אחרות מלאות ברעיונות שגויים, ומתהדרות לשווא במילים במטרה להטיל את מרותן על אלה שמקשיבים להן. גם הן דומות לבני אדם רבים מדי בעולמכם. יתרה מזאת, אפילו רוחות שהן באמת נאורות, עשויות להביע את עצמן במונחים שנראים שונים זה מזה, אך בסופו של דבר מתכוונים לאותו הדבר, במיוחד בכל הנוגע לעניינים שלשונכם אינה מסוגלת להביע, ואשר ניתן לספר לכם עליהם רק באמצעות דימויים והשוואות, שאותם אתם טועים לקבל כהצהרות עובדתיות כלשונן.

144. את מה ניתן להחשיב כנשמה של העולם?

— את היסוד האוניברסלי של החיים ואת האינטליגנציה, שמהם נוצרת העֶצְמִיּוּת. ואולם, לעיתים קרובות מאוד, אלה שמתמשים במונחים אלה אינם יודעים מה פירושם. המילה "נשמה" היא כה

גמישה, שכל אחד מפרש אותה בהתאם לדמיון שלו עצמו. אנשים מסוימים ייחסו גם לכדור הארץ נשמה, דבר שחייבים להבינו כאילו הוא מציין מכלול של רוחות מסורות, אשר מנחות את מעשיכם בכיוון הנכון כאשר אתם מקשיבים להן, ואשר הינן, לכאורה, סגניותיו של אלוהים בניהול עולמכם.

145. כיצד ייתכן שפילוסופים כה רבים, קדומים ומודרניים כאחד, דנים זמן כה רב בשאלות פסיכולוגיות, מבלי להגיע לאמת?

— פילוסופים אלו היו מבשרי האמיתות הנצחיות של הדוקטרינה הספיריטריסטית האמיתית, שסללו את הדרך עבורה. הם היו בני אדם, ולפיכך חשופים לטעייה, מפני שלעיתים קרובות הם חשבו בטעות שהרעיונות שלהם עצמם היו אורה של האמת; אולם אותן הטעויות שלהם עצמן שירתו את התכלית של חקר האמת, על ידי הבאת שני צדדיו של הטיעון. יתרה מזאת, בין טעויות אלה ניתן למצוא אמיתות גדולות רבות, אשר מחקר השוואתי של מגוון התיאוריות השונות שהוצגו יאפשר לכם לגלות.

146. האם יש לנשמה משכן מוגדר וקבוע בגוף?

— לא, אולם ליתר דיוק, ניתן לומר שהיא שוכנת בראש, במקרה של אנשים שהם גאונים גדולים ושל כל מי שחושב ומשתמש הרבה בראשו, ובלב, במקרה של אלה שמשתמשים רבות ברגש, ואשר למעשיהם תמיד יש מטרה הומניטרית.

א. מה ניתן לחשוב על מי שממקם את הנשמה באחד המרכזים של החיים האורגניים?

— ניתן לומר, ליתר דיוק, שהרוח נמצאת יותר באזור הזה באורגניזם שהוא האדם, שכן לאזור זה מתנקזות ומתכנסות כל התחושות; אולם אלה שממקמים אותה במה שהם מחשיבים כמרכז החיוניות טועים ומבלבלים בינה לבין שטף או המרכיב החיוני. אף על פי כן, ניתן לומר שהנשמה נוכחת במיוחד באיברים המשמשים לביטוי של היכולות האינטלקטואליות והמוסריות.

III מטריאליזם

147. מדוע המומחים לפיזיולוגיה ולאנטומיה, ובאופן כללי, כל מי שמתעמק במדעי הטבע, מועדים כל כך להאמין במטריאליזם?¹²²

---

¹²² הערת המתרגם: **מטריאליזם** (Materialism) - גישה פילוסופית (יש המתרגמים לעברית חומרנות) או השקפת עולם, אשר מקנה לחומר מעמד עליון על הרוח, או טוענת שקיים רק חומר, ורואה בחומר את המציאות היחידה הקיימת, אשר

— הפיזיולוג מודד הכל לפי אמת-המידה של הכרתו. הגאווה האנושית מדמיינת שהיא יודעת הכל, ומסרבת להודות שיכול להיות דבר מה אשר מתעלה אל מעבר להבנה האנושית. המדע עצמו משרה עזות-מצח בחלק מהאנשים; הם חושבים שהטבע אינו יכול להסתיר מהם דבר.

148. האין זה מצער, שהחומרנות צריכה להיות תוצאה של מחקרים, אשר באופן מנוגד לה עצמה, צריכים להראות לבני האדם את עליונותה של התבונה השולטת ביקום? (נוסח זה אינו מופיע בתרגום לאנגלית אך מופיע בכל הגרסאות הלטיניות שלו).

— אין זה נכון לומר שהחומרנות היא התוצאה של מחקרים אלה, היא התוצאה של חוסר השלמות אשר מובילה את בני האדם להסיק מסקנות שגויות ממחקריהם, שכן בני האדם עשויים לעשות שימוש לרעה אפילו בדברים הטובים ביותר שקיימים. יתרה מזאת, עצם הרעיון של המושג אִינן¹²³ מטריד את אותם אנשים שמתיימרים להאמין בו, יותר ממה שהם יאפשרו לכם אי-פעם לראות; ואותם בני האדם שמכריזים בקול הרם ביותר על אמונותיהם החומריות, הם אלה שלעיתים קרובות הם יותר רברבנים מאשר אמיצים. החלק הארי של מי שמכונים חומרניים הוא כזה, מכיוון שאין להם כל בסיס רציונלי להאמין בחיים בעולם הבא. הראו למי שרואה רק תהום ריקה פעורה לפניו חבל הצלה בדמות אמונה רציונלית בקיומו של העולם הבא והוא ייחז בו נואשות, באותו להט של אדם טובע.

הערת קָרְדֵק: ישנם בני אדם, אשר בשל לקות באינטלקט, אינם רואים דבר ביצורים האורגניים מלבד את פעולתו של החומר, ואשר מייחסים לפעולה זו את כל תופעת הקיום. הם רואים בגוף האדם רק את פעולתה של המכונה החשמלית שאותה הם חקרו, את מכניזם החיים רק בפעולתם של איברי הגוף; הם חזו, לעיתים קרובות, בהיכחדותם של החיים שנגרמה על ידי קרע בנימים (כלי דם דקיקים), והם לא ראו דבר מלבד הנימים עצמם. הם ביקשו לראות שמא נותר עוד דבר מה, ומכיוון שלא מצאו עוד דבר פרט לחומר שהפך לדומם, כפי שגם לא ראו את הנשמה חומקת מהגוף ולא היו מסוגלים להחזיקה, הם הגיעו למסקנה שניתן לצמצם כל דבר לתכונותיו של החומר, ושהמוות הוא אפוא היכחדותה של יכולת החשיבה. מסקנה עגומה, אם אכן זה היה המקרה באמת, שכן, אם אכן היה זה כך, הרי שלטוב ולרע כאחד אין כל משמעות וכל אדם ימצא צידוק לחשיבה אנוכית אך ורק על עצמו, וכפי כל שיקול אחר לסיפוק האינסטינקטים הגשמיים שלו עצמו. כך ייפרמו כל הקשרים החברתיים והרגשות הקדושים ביותר ייהרסו לעד. לשמחתה של האנושות, רעיונות אלה רחוקים מלהיות כוללניים. ניתן לומר אפילו שהם רעיונות צרים ומוגבלים לתחום הדעות הקנטרניות; שכן הם מעולם לא אוחדו לכדי דוקטרינה שיטתית. מצבה של חברה, שנוסדה על בסיס שכזה, יכיל בתוכה את זרעי אובדנה; חברה יקרעו זה את זה לגזרים, בדומה לחיות טרף פראיות רבות.

לאדם יש אמונה אינטואיטיבית, שעבורו, לא הכל מסתיים עם תום חייו של גופו; הוא מבועת מפני רעיון האין. לא משנה עד כמה מתנגדים בני האדם לרעיון של חיים בעולם הבא, מעט מאוד אנשים, עם התקרבותו של המוות, לא ישאלו בדאגה את עצמם מה עומד לעלות בגורלם, שכן המחשבה לקדם בברכה פרידה נצחית מהחיים מטילה אימה גם על האמיץ

מרכיבה ומפעילה את היקום. גישה זו מנוגדת לרוחניות, אשר רואה את היקום כמורכב גם מישויות רוחניות, ולאידאליזם הרואה בחומר עצמו רק כאידיאה או כמושג.

¹²³ הערת המתרגם: אִינן (Annihilation) - שלילה, ביטול, הפיכה לְאִין, לכלום, פְּלִיָה.

שבלבבות. מי באמת יכול להתבונן באדישות על האפשרות של היפרדות מוחלטת ונצחית מכל מה שאהב? מי יכול להתבונן, ללא אימה, בתהום חסרת התחתית של האין הנפרשת מתחתיו, שבה ייבלעו לעד כל כישרויו ושאירותיו? מי יכול לומר לעצמו בשלווה, "אחרי מותי לא יותר לי דבר מלבד הריק של האין; הכל יסתיים. ימים מעטים לאחר מכן, כל זכר לי יימחק מזיכרונם של מי שנותר בחיים אחרי, ולא יישאר זכר כלשהו לקיומי על פני האדמה. אפילו הטוב שעשיתי בחיי יישכח על ידי בני התמותה כפויי-הטובה שלהם עזרתי, ואין שום דבר שיוכל לפצותני על כל האובדן הזה, שום סיכוי אחר מעבר לחורבן זה, מלבד גופי שנאכל על ידי תולעים!".

האם אין משהו נורא בתמונה שכזו, משהו ששולח צינה קרה בלב? הדת מלמדת אותנו שגורלנו לא יכול להיות גורל שכזה; וההיגיון מאשר את מה שמטיפה לו הדת. אך ההבטחה המעורפלת, הבלתי-מוגדרת, של קיום עתידי, שהיא כל מה שניתן לנו על ידי הדת או על ידי ההיגיון, אינה יכולה לספק את הרצון הטבעי שלנו להוכחה חיובית כלשהי בעניין בעל חשיבות כה עליונה עבורנו, ועצם היעדרה של הוכחה שכזו, ביחס לחיים בעולם הבא, היא זו שבמקרים כה רבים מעוררת ספק באשר לקיומם.

"בהנחה שיש לנו נשמה", שואלים רבים באופן טבעי, "מהי הנשמה שלנו? האם יש לה צורה, מראה מסוג כלשהו? האם היא ישות מוגבלת, או שהיא משהו לא-מוגדר ולא-אישי? חלק מבני האדם אומרים שהיא 'נשמת אפו של אלוהים'; אחרים, שהיא 'ניצוץ', ואחרים, שוב, מכריזים שהיא 'חלק מהשלם הגדול, יסוד החיים והתבונה'. אך מה אנו למדים מהצהרות אלה? מה התועלת בכך שיש לנו נשמה, אם הנשמה שלנו עתידה להתמזג במרחב האינסופי כמו טיפת מים באוקיינוס? האם אין אובדנה של האידיבידואליות שלנו שוות-ערך, ככל שזה נוגע לנו עצמנו, לאינן? אומרים שהנפש אינה גשמית; אך לדברים לא גשמיים עשויים להיות מימדים לא מוגדרים, ולפיכך הם לא מציאותיים עבורנו. הדת גם מלמדת אותנו שעלינו להיות מאושרים, או אומללים, בהתאם לטוב או לרע שעשינו; אך איזה אופי לובשים האושר והאומללות שמובטחים לנו בזאת בחיים בעולם הבא? האם אושר זה הוא מצב של אושר עילאי בחיקוי של אלוהים, התבוננות חיצונית ללא כל עיסוק אחר פרט לשירת שירי הלל לבורא? ולהבות הגיהנום, האם הן אמיתיות או שמא צורת דיבור? הכנסייה עצמה מייחסת להם משמעות מטפורית, אך מה טבעם של הייסורים המטילים עלינו צל זה באופן מטפורי? והיכן היא זירת התרחשותם של ייסורים אלה? במילים אחרות, מה נהיה, מה נעשה, מה נראה בעולם הבא, עליו נאמר שהוא ממתין לכולנו".

אף אחד, כך נאמר, מעולם לא שב ממנו כדי לתת לנו דין וחשבון על עולם זה. ואולם, טענה זו היא שגויה; ומשימתה של ה**קְפִירִיטִיזְם** היא בדיוק זו, להאיר את עינינו ביחס לעתיד המצפה לכולנו, כדי לאפשר לנו, במגבלות מסוימות, לראות ולנגוע בו, לא רק בצורת תרגיל היגיון, אלא דרך הוכחות בצורת עובדות. תודות למסרים שקיבלנו מבני האדם בעולם זה, אין הוא מהווה עוד הנחה או השערה בלבד, הסתברות אותה מדמיין כל אחד מאיתנו בהתאם לרצונו הוא, שאותה ייפו המשוררים עם בדיות ודימויים אלגוריים, אשר משמשים רק להוליכנו שולל, כי אם עולם זה עצמו, באמיתותו, הוא זה אשר מובא כעת לפנינו, שכן הבריות החיות בעולם זה הן אלה שמגיעות אלינו, ומתארות בפנינו את הסיטואציה בה הן מצאו את עצמן, ומספרות לנו מה הן עושות, ומאפשרות לנו, כך אומרים, לצפות בפירוט על אורח החיים החדש שלהן, ואשר מראות לנו כך את הגורל הבלתי-נמנע ששמור לכל אחד מאיתנו, בהתאם למעשינו וחטאינו.

האם יש בהצהרות שכאלה משהו המנוגד לדת? בוודאי שלא, שכן הן מעניקות ללא-מאמינים בסיס לאמונתם ומשרות בקרב המאמינים הלא-אדוקים התלהבות-מחודשת וביטחון.

לכן נתפש ה**קְפִירִיטִיזְם** ככוח-העזר החזק ביותר של הדת. ואם זה המקרה, חייבים להכיר בו כמתקיים ברשותו של האל, לשם מתן כוח חדש לאמונותינו הלא-יציבות, וכך להוביל אותנו חזרה לדרך הישר, באמצעות הסיכוי לאושרנו העתידי.

פרק שלישי – החזרה מהחיים הגשמיים לחיי הרוח

א הנשמה לאחר המוות

149. מה עולה בגורל הנשמה ברגע המוות?

— הנשמה חוזרת שוב להיות רוח, כלומר, היא חוזרת לעולם הרוחות אותו עזבה לזמן קצר.

150. האם הנשמה שומרת על הייחודיות (אינדיבידואליות) שלה לאחר המוות?

— כן, היא לעולם לא מאבדת את ייחודיותה, שכן מה הייתה הנשמה אלמלא שימרה את ייחודיותה?

א. כיצד משמרת הנשמה את המודעות לייחודיותה, מאחר ואין לה עוד את גופה הגשמי?

— לכל נשמה יש עדיין שטף ייחודי המאפיין אותה, אותו היא שואבת מהאטמוספירה של כוכב הלכת בו התגלגלה, ואשר מייצג את המראה שלה בעת גלגולה האחרון - הפְּרִירוּחַ.

ב. האם לוקחת איתה הנשמה משהו מהחיים האלה?

— הנשמה אינה לוקחת איתה דבר, פרט לזיכרון של חיים אלה ורצון עז לעבור לעולם טוב יותר. זיכרון זה מלא במתיקות או מרירות, בהתאם לשימוש בו עשתה הרוח בחיים הארציים אותם עזבה. ככל שדרגת הטהרה של הנשמה גבוהה יותר, כך היא תבין בבירור רב יותר את חוסר התועלת של כל מה שהיא הותירה אחריה על פני האדמה.

151. מה ניתן לחשוב על הדעה לפיה חוזרת הנשמה לאחר המוות לפוליוית¹²⁴ האוניברסלית?

— האין מהוות המוני הרוחות, כקבוצה, מכלול מלא ושלם? האם אין הן מהוות עולם ומלואו? כאשר הנכם משתתפים באסיפה אתם מהווים חלק בלתי-נפרד מאסיפה זו, ועם זאת, אתם עדיין שומרים על הייחודיות שלכם.

152. איזו הוכחה נוכל לקבל לייחודיותה של הנשמה לאחר המוות?

---

¹²⁴ הערת המתרגם: **כוליות** (Whole או Holism) - שלמות, כלליות, הולִיזְם. לעיתים משתמש קְרֶדֶק גם בביטויים "השלם הגדול" או "השלם האוניברסלי" לתאר את אותו הדבר.

— האם אין הוכחה זו מסופקת על ידי התיקשורים שלנו עם הרוחות? אם לא הייתם עיוורים, הייתם רואים; אם לא הייתם חרשים, הייתם שומעים; שכן לעיתים קרובות מדבר אליכם קול, אשר חושף בפניכם את קיומה של יישות חיצונית לכם.

הערת קָרְדֵק: כל אלה החושבים שהנשמה חוזרת לאחר המוות ל"שלם הגדול" טועים אם הם מדמיינים שהיא מאבדת את ייחודיותה, כמו טיפת מים הצונחת אל האוקיינוס, וצודקים אם באומרם "השלם הגדול" הם מתכוונים למכלול היצורים הלא-גשמיים, אשר כל נשמה או רוח מהוות חלק ממנו.

לו היו הנשמות מתערבבות יחד לכדי המון, הן היו מחזיקות רק בתכונות שמאפיינות את הקבוצה כולה כמכלול, לא היה דבר שבעזרתו ניתן היה להבדיל בניהן, ולא היו להן כל יכולות אינטלקטואליות או מוסריות מיוחדות משל עצמן. ואולם, התיקשורים עם הרוחות מעניקים שפע של הוכחות לכך שכל רוח מחזיקה במודעות-עצמית משלה, וברצון נבדל, הייחודי לה עצמה; המגוון האינסופי של מאפיינים מכל מיני סוגים המוצגים על ידן מהווה, בו-זמנית, התוצאה וההוכחה לייחודיות האישית הנבדלת שלהן. במידה ולא היה דבר לאחר המוות, פרט למה שמכונה "השלם הגדול", אשר סופג לקרבו את כל הישויות, היה "שלם גדול" זה אחד במאפייניו, ובמקרה שכזה, כל התיקשורים המתקבלים מהעולם הבלתי-נראה היו זהים. אך בין תושביו של העולם הבא הזה אנו פוגשים חלק שהם טובים וחלק שהם רעים, חלק שהם משכילים וחלק שהם בורים, חלק שהם מאושרים וחלק שהם אומללים, ומאחר והם מציגים בפנינו שלל מאפיינים, למשל, חלק שהם קלי-דעת ואחרים שהם רציניים וכדומה, ברור שמדובר ביישויות שונות, הנבדלות לחלוטין האחת מהשנייה. ייחודיות זו הופכת לברורה אף יותר, כאשר הם מסוגלים להוכיח את זהותם באמצעים שאין עליהם עוררין, ובאמצעות חשיפת פרטים אישיים שניתן לאמתם, המתייחסים לחייהם הארציים; אין בכך כל מקום לספק, כאשר הם מציגים את עצמם לעינינו בצורה של התגלות או חזיון. ייחודיותה של הנשמה נלמדה באופן תיאוריטי כאחד מעיקרי האמונה; **הספיריטיזם** הופך זאת לגלוי, כעובדה, וכאמור, לעניין מוחשי.

153. באיזה מובן עלינו להבין את הביטוי חיי נצח?

— חייה של הרוח הם נצחים; חיי הגוף הם ארעיים וחולפים. בעת מות הגוף, הנשמה חוזרת שוב לחיי הנצח.

א. האם לא יהיה מדויק יותר להשתמש בביטוי "חיי נצח" לתיאור חייהן של רוחות שעברו היטהרות; של רוחות אשר, לאחר שהגיעו לדרגת שלמות יחסית, אינן נדרשות עוד לעבור ייסורים ומבחנים?

— ניתן לכנות את החיים בדרגה זו, במקום זאת, בשם אושר נצחי; אך דבר זה הוא עניין של בחירת מילים: קראו לדברים איך שתמצאו, בתנאי שאתם מסכימים ביניכם לבין עצמכם באשר למשמעותם.

II היפרדותם של הנשמה והגוף

154. האם היפרדות הנשמה מהגוף היא תהליך המלווה בכאב?

— לא; לעיתים קרובות סובל הגוף יותר במהלך החיים, מאשר בעת המוות, כאשר הנשמה אינה מודעת בדרך כלל למה שקורה לגוף. התחושות הנחוות ברגע המוות מהוות, לעיתים קרובות, מקור להנאה בעבור הרוח, אשר מזהה אותן כדבר השם קץ לתקופת גלותה.

הערת קָרְדֵק: במקרים של מוות טבעי, שמתרחש כתוצאה מתשישותם של אברי הגוף מזקנה, נפרד האדם מהחיים מבלי להבין שהוא עושה זאת. הדבר דומה ללהבת העששית הנכבית כתוצאה ממחסור בחומר בעירה.

155. כיצד מתרחשת ההיפרדות של הנשמה מהגוף?

— הקשרים אשר מחזיקים את הנשמה נשברים והיא מנתקת את עצמה מן הגוף.

א. האם היפרדות זו מתבצעת באופן חד ומייד? האם יש קו מבדיל וברור, אשר מפריד בין החיים למוות?

— לא; הנשמה מתנתקת באופן הדרגתי. היא אינה נמלטת בבת אחת, כציפור שבויה ששחררה לפתע מכלובה. החיים והמוות נוגעים זה בזה ומתערבבים, והרוח מחלצת את עצמה אט אט מכבליה הגשמיים, אשר מתרופפים אך לא נשברים.

הערת קָרְדֵק: במהלך החיים, הרוח מחוברת לגוף על ידי עטיפתה החומרית-למחצה או הפְּרִירוֹת. המוות הוא רק ההרס של הגוף, אך לא של מעטפת משנית זו, אשר מפרידה את עצמה מהגוף כאשר מסתיימת פעולתם של החיים האורגניים בגוף. תצפיות מראות לנו כי ההיפרדות של הפְּרִירוֹת מהגוף אינה מושלמת באופן פתאומי ברגע המוות, אלא מתבצעת באופן הדרגתי ואיטי, מי יותר ומי פחות, בקרב בני אדם שונים. במקרים מסוימים היא מתבצעת כה מהר עד שהפְּרִירוֹת נפרד לחלוטין מהגוף תוך כמה שעות מרגע מותו של הגוף, אך במקרים אחרים, ובמיוחד במקרה של בני אדם שחיים היו גסים, חומריים וחושניים מאוד, שחרור זה הוא הרבה יותר איטי, והשלמתו אורכת לעיתים ימים, שבועות ואפילו חודשים. עיכוב זה אינו מעיד על התמדה וקיום, ולו הקלוש ביותר, של חיוניות בגוף, או על אפשרות כלשהי של חזרתו לחיים, אלא הוא פשוט מהווה תוצאה של זיקה מסוימת בין הגוף לרוח, זיקה שמידת חוזקה נקבעת תמיד באופן יחסי למשקל ולעדיפות אותן העניקה הרוח לגשמיות בחייה הארציים. למעשה, זה אך הגיוני להניח שככל שהרוח הזדהתה יותר עם החומר, כך יקשה עליה יותר להיפרד מגופה הגשמי; בעוד שבניגוד לכך, פעילות אינטלקטואלית ומוסרית, וחשיבה נעלה כדבר שבשגרה, משפיעים על תחילתה של היפרדות זו, אפילו בעוד היותו של הגוף בחיים, ולפיכך, ברגע המוות, ההיפרדות היא כמעט מיידית. מחקרים שבוצעו על מספר רב של אנשים לאחר מותם, מוכיחים כי זיקה זו, אשר במקרים מסוימים, ממשיכה להתקיים בין הנפש לגוף, היא לעיתים מכאיבה מאוד, שכן היא גורמת לרוח לחוות את כל הזוועות המתרחשות בעת הירקבו של הגוף. חוויה זו היא יוצאת דופן, וייחודית לסוגי חיים ומוות מסוימים. לעיתים היא מתרחשת במקרה של מי שהתאבד.

156. האם ההיפרדות הסופית בין הנשמה לגוף יכולה להתרחש לפני קיצם המוחלט של החיים האורגניים?

— לפעמים קורה שהנשמה נוטשת את הגוף עוד בטרם הגעתו של פרפור הגסיסה הסופי, כך שפרפור זה אינו מהווה יותר מאקורד הסיום של החיים האורגניים ותו לא. האדם הגוסס אינו מודע עוד לעצמו,

ואף על פי כן, עדיין נותר בו משב קל שבקלים של חיוניות. הגוף הוא מכונה שנשארת בתנועה על ידי פעילות הלב. הוא ממשיך לחיות כל עוד הלב פועם וגורם לדם לזרום בעורקים, ואין לו צורך בנשמה לביצוע פעולה זו.

157. האם חווה לעיתים הנשמה ציפייה או אקסטזה בעת המוות, אשר מעניקות לה הצצה חטופה אל העתיד, לעולם שאליו היא עתידה לחזור?

— לעתים קרובות חשה הנשמה בהתרופפותם של החיבורים הקושרים אותה אל הגוף, והיא עושה כל שביכולתה על מנת לזרז ולהשלים את מלאכת ההיפרדות. בהיותה כבר משוחררת באופן חלקי מהחומר, היא מביטה בעתיד הנפרש לפניה, ונהנית בציפייה לקראת הגעתה למצב של קיום כרוח, שאליו היא עתידה להיכנס-מחדש.

158. האם שינוי הצורה (טרנספורמציה) של הזחל – אשר בתחילה זוחל על הקרקע, ולאחר מכן מסתגר בגולם (פקעת) שלו במצב של מוות-לכאורה, רק כדי להיוולד ממנו מחדש אל תוך קיום חדש וסוגי – מעניק לנו שמץ של מושג אמיתי על היחסים בין חיינו הארציים, הקבר והקיום החדש שלנו בחיים שמעבר לקבר?

— מושג קלוש, בקנה מידה קטן מאוד. הדימוי מתאים; אך אף על פי כן, חשוב שלא תקבלו את הדברים כהווייתם וכלשונם, כפי שאתם נוהגים לעשות לעיתים כה קרובות, ביחס לדימויים שכאלה.

159. איזו תחושה חווה הנשמה ברגע שבו היא משיבה לעצמה את תודעתה בעולם הרוחות?

— דבר זה תלוי בנסיבות. רוח שעשתה את הרע מתוך אהבת הרוע לשמה תחוש המומה מבושה על העוולות שגרמה. בקרב הרוחות ישרות-הדרך המצב שונה לחלוטין. נראה כאילו משא כבד הוסר מעל נשמתן, שכן הן אינן חוששות אף לא מהנוקב שבמבטים.

160. האם מוצאת הרוח את עצמה באופן מיידי בחברתם של אלה שאותם הכירה על פני האדמה ואשר מתו לפניה?

— כן; בהתאם למידת החיבה ההדדית ששררה ביניהם. לעיתים קרובות הם באים לפוגשה בעת חזרתה לעולם הרוחות, ועוזרים לה לשחרר את עצמה מכבלי החומר. אחרים, שאותם הכירה בעבר, אך שאיתם איבדה קשר במהלך שהייתה הארעית על פני האדמה, מגיעים אף הם לפוגשה. היא רואה

את כל הרוחות שנמצאות במצב של אי-יציבות ונְוֹדוּת¹²⁵, והיא מבקרת את הרוחות שעדיין נמצאות בשלב הגלגול הגשמי שלהן.

161. במקרה של מוות אלים או כתוצאה מתאונה, כאשר האיברים לא נחלשו בשל זקנה או חולי, האם הפרדות הנשמה מהגוף וסיום החיים האורגניים מתרחשים בו-זמנית?

— בדרך כלל, כן; ובכל מקרה, פרק הזמן ביניהם, בכל המקרים הללו, הוא קצר מאוד.

162. האם לאחר עריפת ראש, לדוגמא, שומר האדם על ההכרה למשך פרק זמן כלשהו?

— לעיתים קרובות הוא שומר על ההכרה למשך כמה דקות, עד שהחיים האורגניים נכחדים לחלוטין; אך עם זאת, לעיתים קרובות הפחד מפני המוות גורם לאדם לאבד את ההכרה לפני רגע ההוצאה להורג.

הערת קָרְדֵק: השאלה שהועלתה כאן מתייחסת רק לתודעה שעשויה להיות לנדון למוות על עצמו כבן אדם, באמצעות תיווכם של איברי גופו, אך לא כרוח. במידה והוא לא איבד את ההכרה לפני ההוצאה להורג, הוא עשוי לשמר את התודעה למשך כמה דקות לאחר ההוצאה להורג, אך הימְשָכוּת זו של התודעה יכולה להתקיים למשך זמן קצר ביותר, והיא חייבת להסתיים בהכרח עם הפסקות חייו האורגניים של המוח. עם זאת, הפסקת התודעה האנושית אינה מרמזת בשום פנים ואופן על ההיפרדות המוחלטת של הפְּרִירוּת מהגוף. נהפוך הוא, בכל המקרים בהם נגרם המוות כתוצאה מאלימות, ולא כתוצאה מהיכחדות הדרגתית של כוחות החיים, החיבורים אשר מאחדים את הגוף עם הפְּרִירוּת הם חזקים יותר, וכתוצאה מכך, ההיפרדות המוחלטת מתרחשת באיטיות רבה יותר.

III ארעיות זמניות – מצב הבלבול בו שרויה הנשמה לאחר המוות

163. האם הנשמה, עם עזיבתה את הגוף, מוצאת את עצמה מחזיקה באופן מיידי בתודעתה-העצמית?

— לא באופן מיידי. היא נמצאת במשך פרק זמן מסוים במצב של בלבול, אשר מטשטש את התְּפִיֶּשָה¹²⁶ שלה.

---

¹²⁵ הערת המתרגם: **טוּח הַנוֹדִים** או הַנְּוֹדוּת (Erraticity) - מונח אותו טבע אלאן קָרְדֵק לתיאור מקום שאינו מוגדר מבחינה פיזית ומצב קיום שבו נמצאת הרוח בין גלגול אחד למשנהו. להלן יכונה מצב הנוודות.

¹²⁶ הערת המתרגם: המחבר משתמש פה במונח **תְּפִיֶּשָה** (בלועזית: **פְּרִסְפֶּצְיָה**) לתיאור תהליך הסיווג והפענוח של הגירויים המגיעים ונקלטים במוח דרך החושים השונים, במטרה להעניק משמעות לסביבה, ובמהלכו מקודד ומעובד מידע זה בזיכרון.

164. האם חוות כל הרוחות את הבלבול שמתרחש בעקבות היפרדות הנשמה מהגוף, באותה העוצמה ולמשך אותו פרק זמן?

— לא; דבר זה תלוי לחלוטין במידת ההתקדמות של כל רוח. רוחות שכבר השיגו מידת טהרה מסוימת משיבות לעצמן את התודעה באופן כמעט מיידי, מפני שהן כבר שיחררו את עצמן מכבלי השעבוד לחומריות במהלך חייהן הגשמיים; בעוד שהאדם שדעתו נוהה אחר גשמיות וחומריות, זה שמצפנו אינו נקי, שומר על הרושם שהטביע בו החומר למשך פרק זמן הרבה יותר ארוך.

165. האם ידע בתורת הרוחות [ספיריטיזם] משפיע באופן כלשהו על אורכו של מצב בלבול זה?

— ידע זה משפיע מאוד על אורכו של פרק זמן זה, משום שהוא מאפשר לרוח להבין-מראש את המצב החדש שבו היא עומדת למצוא את עצמה; אולם התנהגות ביושר ובהגינות במהלך החיים הארציים, ומצפון נקי, הם התנאים התורמים במידה הרבה ביותר לקיצור פרק זמן זה.

קָרָדֶק: ברגע המוות, הכל נראה מבולבל בהתחלה. לנשמה נדרש זמן מסוים לשחזר את המודעות-העצמית שלה, שכן היא מוכת הלם, ונמצאת במצב דומה לזה בו מצוי אדם המקיץ מתרדמה עמוקה, ומנסה להבין את המצב בו הוא מצוי. היא משיבה לעצמה בהדרגה את צלילות המחשבה ואת זיכרונות העבר, בהתאם להיחלשות השפעתה של המעטפת החומרית שממנה זה עתה שחררה את עצמה, ובהתאם להתפוגגות הערפל שטשטש את תודעתה.

משך הזמן של מצב הבלבול שמגיע בעקבות המוות משתנה מאוד במקרים שונים. הוא עשוי לארוך שעות ספורות בלבד והוא עשוי לארוך מספר חודשים, או אפילו שנים. אלה שאצלם הוא נמשך למשך הזמן הקצר ביותר, הם אלה אשר, במהלך חייהם הארציים, הזדהו מקרוב יותר עם מצבם בעתיד, משום שהם היו מסוגלים להבין מוקדם יותר מה צופן להם העתיד.

מצב זה של בלבול מקבל היבטים מיוחדים, בהתאם למאפיינים ייחודיים, וגם בהתאם לדפוסי מוות שונים. בכל המקרים בהם מדובר במוות אלים או פתאומי, עקב התאבדות, עונש מוות, תאונה, שבץ (מוחי או לבבי), פציעה וכדומה, הרוח מופתעת, המומה ואינה מאמינה שהיא מתה. היא מתעקשת להתמיד באמונה שהיא עדיין בין החיים; ואף על פי כן, היא רואה בגוף אותו היא זה עתה עזבה כאילו הוא משהו נפרד לחלוטין ממנה עצמה על אף שהיא יודעת שזה גופה שלה עצמה, והיא אינה יכולה להבין כיצד התבצעה הפרדה זו בין השניים. היא מתהלכת בקרב האנשים שאיתם היא מאוחדת בקשרים של חיבה, מדברת אליהם ואינה יכולה להעלות בדעתה מדוע הם אינם שומעים אותה. סוג זה של אשליה נמשך עד להיפרדותו המלאה של הפְּרִירוֹת מהגוף הגשמי, שכן רק כאשר מושלמת היפרדות זו מתחילה הרוח להבין את מצבה, והופכת להיות מודעת לכך שהיא אינה מהווה עוד חלק מעולמם של בני האדם. מאחר והמוות בא עליה בהפתעה, הרוח המומה מפתאומיותו של השינוי שהתחולל בה. מבחינתה, המוות עדיין מהווה שם נרדף להרס ולאיֶוֹן, ומאחר והיא עדיין חושבת רואה ושומעת, נראה לה שלא יכול להיות שהיא מתה. אשליה זו הולכת ומתחזקת עוד יותר מכך שהיא רואה את עצמה עוטה גוף הדומה בצורתו לזה שהיא זה עתה עזבה, שכן היא אינה מבחינה בתחילה באופיו השמימי, אלא מניחה שהוא מוצק ודחוס בדומה לגופה הגשמי, וכאשר מופנה תשומת ליבה לנקודה זו, היא נדהמת לגלות שגוף זה אינו גשמי.

תופעה זו מקבילה לתופעה המתרחשת במקרה של סומנאמבוליזם¹²⁷ (או שינה מגנטית או מקמריזם¹²⁸), שבה מסרב האדם הסובל ממנה להאמין כי הוא אינו מצוי במצב של ערות, כאשר הוא חווה זאת בפעם הראשונה. שינה, לפי תפישתו, היא שם נרדף להשעיה של היכולות החושיות תפישתיות; ומאחר והוא מסוגל לחשוב ולראות באופן חופשי, נראה לו שהוא אינו ישן. רוחות מסוימות מציגות תכונה מיוחדת זו גם במקרים שבהם המוות לא התרחש באופן מפתיע, אך היא מתרחשת לעתים קרובות יותר בקרב בני אדם שעל אף שהיו חולים, לא הייתה שום ציפייה למוותם. לאחר מכן מתגלה מחזה מוזר, של רוח המשתתפת בהלוויה שלה עצמה, כאילו הייתה זו הלוויה של מישהו אחר, ומדברת על כך כעל דבר שכלל אינו נוגע לה עצמה, עד לרגע שבו היא מבינה, לבסוף, את המציאות לאשורה.

בבלבול הנפשי שמתרחש בעקבות המוות אין שום דבר מכאיב בעבור האדם שחיי כל חייו ביושר ובהגינות. הוא רגוע והתחושה שלו היא כשל אדם המתעורר בשלווה מהשינה. אך בעבור האדם שמצפנו אינו נקי, מצב זה מלא חרדה וייסורים, שהופכים ליותר ויותר נוקבים ועזים ככל שהוא הולך ושב להכרה.

במקרה של מוות קולקטיבי, שבו נהרגים בני אדם רבים יחד באותו אסון, ראינו כי לא תמיד הם רואים ומזהים האחד את השני מיד לאחר מכן. במצב של הבלבול השורר לאחר המוות, כל רוח פונה לדרכה או מגלה עניין רק במי שיש לה עניין בו.

פרק רביעי – ריבוי קיומים

I גלגול נשמות

166. כיצד יכולה נשמה, שלא הגיעה לכדי שלמות במהלך החיים הארציים, להשלים את מלאכת היטהרותה?

— על ידי כך שתעמוד במבחן של קיום (חיים) גשמי חדש.

---

¹²⁷ הערת המתרגם: סומנאמבוליזם או סהרוריות או מחלת ירח (Somnambulism) - הפרעת שינה שהסובל ממנה מפגין פעילויות אשר מצביעות בדרך כלל על עירנות, בעודו ישן. סהרוריות יכולה להופיע בכל הגילאים והיא מתרחשת כאשר אדם יוצא ממצב של "שינה עמוקה".

¹²⁸ הערת המתרגם: היפנוזה או מקמריזם (Mesmerism או Hypnosis) - שיטה עתיקה שגורמת לאדם לנתק זמני ומכוון מהמציאות. בימי קדם השתמשו בהיפנוזה כאמצעי לטיפול רפואי ולגירוש שדים. במאה ה-18 החל הרופא האוסטרי פֶרְנַץ אֶנְטוֹן מֶסְמֶר (Franz Anton Mesmer) להשתמש בטיפול בהיפנוזה ובדמיון לצרכים רפואיים, וההיפנוזה זכתה לשם **מקמריזם**. המרקיז דֶה פּוּיְסֶגֶר (Marquis de Puységur), תלמידו של מֶסְמֶר, היה הראשון שטבע את המונח "סומנאמבוליזם" (שפירושו המקורי, שעדיין נפוץ כיום בקרב הקהילה האקדמית, הוא תופעת ה"הליכה מתוך שינה") לתיאור מצב תודעה מיוחד זה, המוכר יותר כיום בשם "טרַאנס". אחד מביטוייו של מצב הטרַאנס הוא השינה המגנטית - במצב תודעה זה שוקע האדם במצב מיוחד דמוי-שינה, במהלכו הוא מפגין חשיבה צלולה, מגיב להוראות ומתעורר ממנו ללא כל זיכרון של מה שהתרחש.

א. כיצד משלימה הנשמה את הקיומים הגשמיים החדשים הללו? האם דרך הטרנספורמציה (שינוי צורה) שלה כרוח?

— הנשמה, בתהליך ההיטהרות שלה, עוברת ללא ספק טרנספורמציה; ואולם, בכדי להשפיע על טרנספורמציה זו, היא צריכה לעבור-מחדש את המבחן אותו מספקים הקיומים הגשמיים החדשים.

ב. אם כן, לנשמה יש קיומים גשמיים חדשים מרובים?

— כן; לכולנו יש מספר רב של קיומים שכאלה. כל מי שטוען ההפך, מבקש לשמור אתכם באותו מצב בורות בו הוא עצמו נמצא.

ג. נראה שניתן להסיק מהצהרה זו, שהנשמה, לאחר שעזבה את גופה הגשמי הנוכחי, לובשת גוף אחר; במילים אחרות, שהיא מתגלגלת בגוף חדש. האם עלינו להבין הצהרה זו באופן הזה?

— אין כל ספק בכך.

167. מהי מטרתו של גלגול הנשמות?

— כפרה; שיפור מתמיד של האנושות. ללא מטרה זו, מה היא ההצדקה לגלגול הנשמות?

168. האם מספרם של הקיומים הגשמיים מוגבל, או שמא הרוח ממשיכה להתגלגל לנצח?

— בכל קיום (גלגול או חיים) חדש, הרוח מתקדמת צעד נוסף בנתיב ההתקדמות; לאחר שהרוח תתנקה מכל טומאותיה, אין לה עוד כל צורך לעמוד במבחנם של הקיומים הגשמיים.

169. האם מספר הגלגולים הוא זהה בעבור כל הרוחות?

— לא; רוח שמתקדמת מהר יותר חוסכת מעצמה מבחנים רבים. אף על פי כן, גלגולים עוקבים אלה הם תמיד רבים במספרם, שכן ההתקדמות היא כמעט אינסופית.

170. למה הופכת הרוח לאחר הגלגול האחרון שלה?

— היא נכנסת למצב של אושר מושלם, בתור רוח טהורה.

II הצידוק לגלגול הנשמות

171. על מה מתבססת האמונה בגלגול נשמות?

— היא מבוססת על משפט הצדק של אלוהים ועל התגלות; שכן, כפי שכבר ציינו, אב אוהב תמיד משאיר לילדיו הטועים פתח לחזרה בתשובה ולתיקון טעויות. האם ההיגיון עצמו אינו אומר לכם ששלילה נצחית של האושר ממי שלא הייתה בידו הזדמנות לתיקון דרכיו היא מעשה לא צודק? האם אין כל בני האדם ילדיו של אלוהים? רק בקרב בני אדם אנוכיים אנו מוצאים אי-צדק, שנאה בלתי-נלאית ועונשים שאין עליהם מחילה.

הערת קָרְדֵק: כל הרוחות נועדו להגיע לשלמות, ואלוהים מעניק להן הזדמנויות וכלים להצלחה באמצעות המבחנים בחיים הגשמיים; ואולם, הצדק האלוהי מחייב אותן להשיג, בחיים הגשמיים החדשים, את כל מה שהן לא יכלו לעשות, או להשלים, בחייהן הקודמים.

חריצת דינם לחיי סבל נצחיים, של אלו שעשויים היו להיתקל, בניגוד לרצונם, במכשולים בדרך התקדמותם, אשר נובעים מאופיים של התנאים בהם מצאו עצמם, עומדת בסתירה לטוב הלב ולצדק האלוהי. לו היה גורל המין האנושי נחרץ ונקבע באופן סופי לאחר המוות, לא היה אלוהים שוקל את מעשיהם של כל בני האדם באותם מאזניים, ולא היה שופט אותם בלא משוא פנים.

דוקטרינת גלגול הנשמות – כלומר, הדוקטרינה הטוענת כי לבני האדם יש חיים גשמיים עוקבים רבים – היא היחידה שתואמת את הרעיון שאנו יוצרים לעצמנו אודות הצדק האלוהי, ביחס לאלו שהוצבו, בנסיבות שעליהן אין להם כל שליטה, בתנאים נחותים הפוגעים בהתקדמותם המוסרית; זוהי הדוקטרינה היחידה שיכולה להסביר את העתיד ומעניקה לנו בסיס מוצק לתקוותינו, מפני שהיא מציעה לנו אמצעים לכפר עימם על טעויותינו באמצעות מבחנים חדשים. ההיגיון מעיד על דוקטרינה זו, כמו גם עדותן של הרוחות המדריכות אותנו.

אדם המודע לנחיתותו שואב ניחומים מדוקטרינת גלגול הנשמות. אם הוא מאמין בצדק האלוהי, אין הוא יכול לקוות להיות מוצב, בבת אחת ולנצח, באותה דרגה של אלה שהפיקו תועלת רבה יותר מחייהם מהתועלת שהוא עצמו הפיק, אלא לדעת שנחיתות זו לא תנשל אותו לנצח מהאושר העילאי, וכי ביכולתו להשיג אושר זה דרך מאמצים חדשים, לחדש את אומץ ליבו ולשמר את כוחו. מי אינו מצטער, בסוף מהלך חייו, שהניסיון אותו רכש הגיע מאוחר מדי מכדי לאפשר לו לעשות בו שימוש מועיל? ניסיון מאוחר זה אינו אבוד בעבורו; הוא ייצא נשכר ממנו בחייו הגשמיים החדשים.

III גלגול נשמות בעולמות שונים

172. האם אנו משלימים את כל הגלגולים הגשמיים השונים שלנו רק על פני כדור הארץ?

— לא את כולם, שכן גלגולים אלה מתרחשים על פני עולמות רבים ושונים. העולם בו אתם נמצאים כעת אינו הראשון וגם לא האחרון שבהם, אלא הוא אחד מאותם העולמות הגשמיים ביותר, והמרוחק ביותר מן השלמות.

173. האם בכל קיום גשמי חדש הנשמה עוברת מעולם אחד למשנהו, או האם היא יכולה להשלים כמה גלגולים באותו עולם?

— הנשמה יכולה להתגלגל פעמים רבות באותו עולם, במידה והיא לא מתקדמת מספיק בכדי לעבור לעולם מתקדם יותר.

א. אם כן, אנחנו יכולים להופיע-מחדש כמה פעמים על פני כדור הארץ?

— בהחלט.

ב. האם אנו יכולים לחזור לכדור הארץ אחרי שהתגלגלנו בעולמות אחרים?

— כמובן; יכול להיות שכבר התגלגלתם בעולמות אחרים, כמו שהתגלגלתם על פני כדור הארץ.

174. האם זה הכרחי לחזור ולהתגלגל בכדור הארץ?

— לא; אך אם לא תתקדמו, אתם עשויים להתגלגל בעולם שאינו טוב יותר מכדור הארץ, או אף גרוע ממנו.

175. האם יש יתרון כלשהו בלשוב ולחיות בכדור הארץ?

— אין לכך שום יתרון מיוחד, אלא אם מדובר בהשלמה של שליחות; במקרה שכזה הרוח מתקדמת, בין אם היא מתגלגלת בכדור הארץ או בכל עולם אחר.

א. האם היא לא תהיה מאושרת יותר אם תישאר במצבה כרוח?

— לא ולא! שכן כך אנו דורכים במקום ונשארים נייחים, ואנו רוצים להתקדם לעבר אלוהים.

176. האם יכולות רוחות להגיע לעולמנו, בפעם הראשונה, לאחר שהתגלגלו בעולמות אחרים?

— כן; בדיוק כפי שאתם יכולים לעבור לעולמות אחרים. כל העולמות ביקום מאוחדים בקשרים של סולידריות; מה שאינכם יכולים לסיים בעולם אחד, תסיימו במשנהו.

א. אם כן, חלק מבני האדם שחיים כעת על פני כדור הארץ נמצאים פה בפעם הראשונה?

— בעבור רבים מהם, כן; וברמות התקדמות שונות.

ב. האם יש סימן כלשהו שבאמצעותו נוכל לזהות כעת את הרוח שמתגלגלת בפעם הראשונה בכדור הארץ?

— ידע שכזה לא יועיל לכם במאומה ואינו משרת שום מטרה.

177. האם על מנת להגיע לשלמות ולאפשר העילאי, שהם מטרתם הסופית של כל בני אדם, חייבת הרוח להתגלגל בכל העולמות הקיימים ביקום?

— לא; משום שיש הרבה עולמות בעלי אותה דרגת התקדמות, שבהם לא תלמד הרוח שום דבר חדש.

א. אם כן, כיצד נוכל להסביר את הקיומים המרובים של הרוח באותו עולם?

— הרוח עשויה למצוא את עצמה, בכל פעם שהיא שבה ומתגלגלת, במצבים שונים מאוד, אשר מעניקים לה את ההזדמנות לרכוש ניסיון חדש.

178. האם יכולות הרוחות לחיות חיים גשמיים, בעולם נחות יחסית לעולמות בהם כבר חיו בעבר?

— כן; כאשר עליהן להשלים את משימתן, על מנת לסייע להתקדמותו של עולם זה; ובמקרה כזה, הן מקבלות עליהן בשמחה את תלאות הגלגול הכרוכות בחיים אלה, שכן הן מעניקות להן את האמצעים הנחוצים להתקדם אל עבר השלמות.

א. האם לא ייתכן שקיום זה יתרחש גם ככפרה, והאם רוחות מרדניות אינן נשלחות על ידי אלוהים להתגלגל בעולמות מדרגות נחותות יותר?

— רוחות יכולות להישאר במצב ניח, אך הן אף פעם לא תחווינה נסיגה והתדרדרות [מוסרית]; רוחות מרדניות נענשות על ידי כך שהתקדמותן נעצרת, ועל ידי כך שהן נאלצות להתחיל-מחדש בקיומים גשמיים בהם נכשלו, תחת התנאים ההולמים את אופיין.

ב. מי הן אותן רוחות הנאלצות להתחיל-מחדש את אותו קיום גשמי?

— כל רוח שנכשלה במילוי שליחותה, או שלא עמדה במבחן שיועד לה.

179. האם כל בני האדם שחיים בכל אחד מהעולמות יגיעו לאותה דרגת שלמות?

— לא; מה שמתרחש על פני כדור הארץ מתרחש גם בכל העולמות האחרים: יש כאלה שמתקדמים יותר ויש כאלה שמתקדמים פחות.

180. האם בעת שהיא עוברת מהעולם הזה למשנהו, הרוח שומרת על האינטליגנציה שהייתה לה בכדור הארץ?

— בהחלט; אינטליגנציה לעולם אינה הולכת לאיבוד. אולם ייתכן שלא יעמדו לרשותה אותם האמצעים בכדי לבטא אותה, שכן הדבר תלוי הן בדרגת ההתקדמות שלה והן בתכונותיו של הגוף שאותו היא לובשת בגלגוליה (ראה פרק 7 סעיף 4, שאלה 367 – השפעת הגוף הגשמי).

181. האם לבני האדם אשר חיים בעולמות השונים יש גופים גשמיים הדומים לגוף שלנו?

— אין שום ספק שיש להם גוף חומרי, משום שהרוח מוכרחה לעטוף את עצמה בחומר, על מנת שתוכל להשפיע על החומר; ואולם, דרגת החומריות של גוף גשמי זה נקבעת בהתאם לדרגת הטוהר אליה הגיעה כל רוח, ודרגות טהרה אלה הן שקובעות באילו עולמות שונים עלינו לעבור; הרי כתוב: "בְּבֵית אָבִי מְעוֹנוֹת רַבִּים"¹²⁹, ולפיכך, קיימות דרגות רבות בקרב מעונות אלה. ישנם כאלה היודעים ומכירים בעובדה זו עוד בחייהם על פני האדמה, וישנם אחרים, החסרים ידיעה והכרה זו.

182. האם נוכל לרכוש ידע מדויק כלשהו על מצבם הפיזי והמוסרי של העולמות השונים?

— אנו, הרוחות, נוכל להשיב לכם רק בהתאם לדרגת ההתקדמות [המוסרית] אליה הגעתם; כלומר, אסור לנו לחשוף דברים אלה לכולם, משום שלא כל אחד נמצא במצב המאפשר לו להבין תגליות שכאלה, והדבר יבלבל אותו.

הערת קָרְדֵק: ככל שהרוח מטהרת את עצמה, הגוף הגשמי בו היא מתעטפת מתקרב גם הוא למצב קיום בעל אופי רוחני. האופי הגשמי שממנו בנוי גופה של הרוח הוא פחות צפוף ודחוס, מאחר ואין היא נאלצת עוד לזחול ולגרור את עצמה בכבדות על פני האדמה; הצרכים הפיזיים המאפיינים את גופה הם פחות גסים ותובעניים, והיצורים החיים השונים המאכלסים עולמות מתקדמים אלה אינם מחוייבים עוד להשמיד האחד את השני כדי להאכיל את עצמם. רוח המתגלגלת בעולמות אלה נהנית ממידה רבה יותר של חופש, ויש ברשותה יכולות חושיות בעלות אופי שאינו מוכר לנו, ביחס לעצמים הנמצאים במרחקים; כלומר, היא מסוגלת לראות בעיניה הגשמיות את מה שאנו מסוגלים לראות רק במחשבתנו.

דרגת הטוהר [המוסרי] של הרוחות קובעת את מידת המצוינות המוסרית של היצורים הגשמיים שבהם הן מתגלגלות. היצורים החייתיים הופכים לחלשים יותר, והאנוכיות מפנה מקום לתחושה של אחווה.

לכן, בעולמות בעלי דרגת התקדמות [מוסרית] גבוהה יותר מזו של כדור הארץ, לא מכירים את המושג "מלחמה", מפני שאף אחד לא מעלה על דעתו להזיק לזולתו, וכתוצאה מכך אין שום מניע לשנאה או למדון. יכולת ראיית-הנולד המאפשרת להם לראות את עתידם, יכולת שהיא אינטואיטיבית בעבור בני האדם החיים בעולמות אלה, ותחושת הביטחון הנובעת ממצפון הנקי מחרטה, גורמות להם לצפות למוות ללא כל פחד, מאחר והוא רק תהליך של שינוי, שאת בואו הם מקבלים ללא שום תחושת אי-נוחות קלה שבקלות.

נראה כי משך החיים, בעולמות השונים, הוא פרופורציונלי למידת העליונות הפיזית והמוסרית של כל אחד מהעולמות, ודבר זה עולה בקנה אחד עם ההיגיון באופן מושלם. ככל שהגוף הוא פחות חומרי, כך הוא פחות נחשף לתהפוכות המאיימות לכלותו; באותה המידה, ככל שהרוח טהורה יותר, כך היא תהיה פחות כפופה ליצרים המחלישים ומכשילים אותה. התאמה זו בין התנאים המוסריים לתנאים הפיזיים, מהווה הוכחה לחסדה של ההשגחה והחוק האלוהיים, אפילו בעולמות מדרגה [מוסרית] נחותה יותר; שכן משך הסבל, שהוא סימן ההיכר של החיים בעולמות אלה, מתקצר לפיכך באופן יחסי.

¹²⁹ הבשורה הקדושה על-פי יוחנן, פרק יד', פסוק 2.

183. האם בעת שהיא עוברת מעולם אחד למשנהו נאלצת הרוח להתחיל מחדש את קיומה משלב הילדות?

— שלב הילדות הוא שלב מעבר הכרחי בכל העולמות; אך לא בכל העולמות הוא כה שברירי ומטופש כמו בעולמכם.

184. האם יש לרוח יכולת לבחור את העולם החדש שבו היא עתידה להתגלגל?

— לא תמיד; אך ביכולתה להעלות דרישות, והן עשויות להיענות, בתנאי שהיא ראויה לכך; שכן העולמות השונים נגישים לרוחות רק בהתאם לדרגת השלמות שלהן.

א. במידה והרוח לא העלתה שום דרישה, מה קובע באיזה עולם היא עתידה להתגלגל?

— דרגת העליונות והשלמות שלה.

185. האם מצבם הפיזי והמוסרי של היצורים החיים בכל עולם הוא תמיד זהה?

— לא; עולמות, כמו היצורים אשר מאכלסים אותם, כפופים לחוק ההתקדמות. כל העולמות, כמו עולמכם, התחילו ממצב של נחיתות; וכדור הארץ יעבור שינוי דומה, כמו זה שהתרחש בעולמות האחרים. הוא יהפוך לגן עדן עלי אדמות, כאשר בני האדם המאכלסים אותו יהיו אצילים וטובים.

הערת קָרְדֵק: הגזעים המאכלסים את כדור הארץ כיום יעלמו בהדרגה, ויוחלפו על ידי גזעים אחרים, מושלמים יותר [מבחינה פיזית ובעיקר מוסרית]. גזעים אלה, שעברו שינוי והתקדמו, יירשו ויחליפו את הגזעים המאכלסים כעת את כדור הארץ, כפי שאלה החליפו ויירשו בעבר גזעים קודמים אחרים, פרימיטיביים וגסים יותר מהם.

186. האם יש עולמות שבהם הרוח, שחדלה לחיות בגוף גשמי, עטופה אך ורק בַּפְּרִירוֹחַ, ללא כל גוף [מעטפת] גשמי אחר¹³⁰?

— כן, וַפְּרִירוֹחַ זה עצמו הופך להיות כל כך שמימי ואוורירי, עד שעבורכם הוא ייראה לכאורה כאילו הוא אינו קיים. זהו המצב המאפיין את הרוחות הטהורות לחלוטין.

א. נראה מהצהרה זו שאין קו גבול ברור בין המצב המייצג את הרוח בגלגוליה האחרונים, לבין מצבן של הרוחות הטהורות [שכבר אינן מתגלגלות]?

— לא קיים תיחום שכזה. ההבדל בין המצבים הולך ומטשטש יותר ויותר, עד שכבר אינו מורגש, כמו הלילה שמתמזג בהדרגה עם השחר המפציע.

¹³⁰ הערת המתרגם: ראה שאלות 93 ו-94.

187. האם החומר שממנו בנוי הפְּרִירוּחַ הנו זהה בכל העולמות?

— לא; חומר זה הוא שמיימי ואוורירי יותר בחלק מהעולמות מאשר באחרים. במעבר מעולם אחד למשנהו, הרוח מתעטפת בחומר המתאים לכל אחד מהעולמות בו היא תתגלגל, והיא מחליפה את עטיפתה במהירות הבזק.

188. האם הרוחות הטהורות חיות בעולמות מיוחדים, או שמא הן נמצאות בחלל האוניברסלי, מבלי להיות מחוברות לעולם מסוים זה או אחר?

— הרוחות הטהורות מאכלסות עולמות מסוימים, אך הן אינן מוגבלות אליהם כפי שבני האדם מוגבלים לכדור הארץ; הן מחזיקות, ברמה גבוהה ובמידה רבה יותר מכל שאר הרוחות, בכוח וביכולת התנועה המיידית, שהיא המקבילה ליכולת להימצא בכל מקום [או במקומות רבים בו-זמנית]¹³¹.

הערת קָרְדֵק: לדברי הרוחות, כדור הארץ, בכל הנוגע לתכונות הפיזיות והמוסריות של תושביו, נחשב לאחד העולמות הנחותים ביותר במערכת השמש שלנו. לדבריהן, כוכב מְאָדִים [מארס] נחשב לנחות עוד יותר מכדור הארץ וכוכב צֶדֶק [יוֹפִיטֶר] נחשב לנעלה יותר מכדור הארץ מכל הבחינות. השמש היא אינה עולם המיושב על ידי יצורים גשמיים, אלא מקום המפגש של הרוחות העליונות, אשר מקרינות משם את מחשבתן לעבר שאר העולמות האחרים במערכת השמש שלנו, עליהם הן שולטות בעזרתן של רוחות פחות מתקדמות, שאליהן הן משדרות את פעולתן באמצעות תיווכו של השטף האוניברסלי. בכל הנוגע להרכבה הפיזי, נראה שהשמש מהווה מוקד חשמלי; ונראה שכל השמשות האחרות זהות לזו שלנו הן באופיין והן בתפקודן, ונבראו לאותה מטרה.

לגודלם של הכוכבים ולמרחקם מן השמש אין בהכרח קשר עם מידת ההתקדמות שלהם, שכן על כוכב נְגֶה [נוס] נאמר שהוא מתקדם יותר מכדור הארץ, ואילו כוכב שְבֵתָאי [סטורן] הוכרז כפחות מתקדם מכוכב צֶדֶק [יוֹפִיטֶר].

נאמר כי נשמותיהן של אנשים מפורסמים רבים מכדור הארץ התגלגלו על פניו של צֶדֶק, אחד מהעולמות הקרובים ביותר לשלמות; רבים חשו פליאה רבה כאשר שמעו שאנשים אשר, בעת שחיו על פני כדור הארץ, לא היו ראויים לזכות בחסד שכזה, זכו להתגלגל בעולם כה מתקדם שכזה. אולם שום דבר בעובדה זו לא צריך להפתיע אותנו, אם מביאים בחשבון, תחילה, כי רוחות מסוימות שאכלסו עולם זה עשויות היו להישלח לשם מילוי שליחות, אשר בעיניכם, לא נתפשה כראויה מספיק בכדי למקם אותן בדרגה הגבוהה ביותר. שנית, שאולי היו להן, בין חייהן כאן על פני כדור הארץ ובין חייהן על פניו של צֶדֶק, חיים אחרים שבהם הן התקדמו, ושלישית, שישנן אינספור דרגות התקדמות והתפתחות בעולם זה, בדיוק כמו בכדור הארץ, וייתכן שקיים הבדל גדול בין הדרגות האלה, בדיוק כפי שיש אצלנו בין הפראים לבין בני האדם המתורבתים. לא ניתן להסיק שרוח נמצאת באותה דרגה בה נמצאים היצורים המתקדמים והמפותחים ביותר על פניו של צֶדֶק, רק מפני שהיא מתגוררת על אותו כוכב, כמו שלא ניתן להסיק כי אדם בור ועם הארץ נמצא באותה דרגה כמו פילוסוף, רק מפני שהם גרים באותה העיר.

¹³¹ הערת המתרגם: **יוֹבִיקוּיטִי** או **יוֹבִיקוּטִיס** (Ubiquitous או Ubiquity) - מונח לועזי (שאינו מקבילה בשפה העברית) לתיאור היכולת של אדם או חומר להימצא בכל מקום או במקומות רבים בו-זמנית (בדומה למשל למצב הסופֶרְפִיזִיָּה בו מצוי האלקטרון).

התנאים המאפשרים אריכות ימים, גם הם, הנם מגוונים בעולמות אחרים כפי שהם מגוונים על פני כדור הארץ שלנו, ולא ניתן לבצע השוואה בין הגילאים של היצורים המאכלסים עולמות אלה. כאשר דובבנו אדם שמת לפני כמה שנים, הוא ציין שהוא התגלגל במשך שישה חודשים בעולם ששמו אינו מוכר לנו. כשנשאל מה היה גילו בעולם זה השיב, "זהו עניין שאינני יכול להכריע לגביו, ראשית, כי איננו מודדים זמן באותו האופן שאתם עושים זאת, ושנית, כי המצב הקיומי שלנו בעולם זה אינו דומה לשלכם. ההתפתחות שלנו היא הרבה יותר מהירה בעולם ההוא; שכן על אף שחלפו רק שישה חודשים "שלכם" מאז שהגעתי לכאן, אני יכול לומר, כי בכל הנוגע לאינטליגנציה, אני בערך בגיל של מי שנחשב כאילו הוא בן שלושים בכדור הארץ שלכם".

מספר רב של תשובות דומות ניתנו על ידי רוחות אחרות; והצהרות אלה אינן מכילות שום דבר בלתי-סביר. האם איננו חואים על פני כדור הארץ שורה של בעלי חיים שרוכשים את ההתפתחות הנורמלית שלהם במהלך חודשים ספורים בלבד? מדוע שאותו הדבר לא יחול גם לגבי בני האדם החיים בעולמות אחרים? יתרה מזאת, ראוי לציין, כי מידת ההתפתחות הנרכשת על ידי אדם בן שלושים על פני כדור הארץ, עשויה להוות רק סוג של תקופת ינקות, בהשוואה לגיל שהוא עתיד להגיע אליו בעולמות מתקדמים יותר. אכן, קצרי רואי הם אלה אשר רואים בקיום הנוכחי שלנו כאילו היה סוג הבריאה הרגיל, מכל הבחינות; להניח כי לא יכולות להתקיים צורות חיים אחרות פרט לזו שלנו, יהא לפיכך באופן תמוה וצר אופקים את התפישה שלנו אודות אפשרויות הפעולה והמעשה האלוהי. האם תאמינו כי מלבדנו, לא יכול היה הוא [אלוהים] לברוא דבר מה נוסף?

IV טרנסמיגרציה¹³² מתקדמת

189. האם נהנית הרוח ממגוון היכולות שלה מרגע בריאתה?

— לא, שכן גם לרוח, כמו לבני האדם, יש את תקופת הינקות שלה. במקור, הקיום של הרוחות הוא קיום המבוסס על אינסטינקטים בלבד, ובקושי יש להן מודעות לעצמן או למעשיהן; רק עם הזמן, ובאופן איטי, הולכת ומתפתחת האינטליגנציה שלהן.

---

¹³² הערת המתרגם: **טרנסמיגרציה** (Transmigration) - מונח המשמש לתיאור שלב או חלק ממעגל גלגול הנשמות. בנוסף למונח **גלגול-מחדש** או **גלגול נשמות** (reincarnation), שפירושו גלגול-חוזר (או "התגלמות גשמית של הנשמה, או של חלקו הא-חומרי של טבע האדם"), במונח **טרנסמיגרציה** משתמשים במובן של "מעבר מגוף אחד לגוף אחר" (או "מעבר הנשמה כמהות נצחית, לאחר מות הגוף, לגוף חי אחר"). בשלב הטרנסמיגרציה מצויה הרוח במעין שלב של נדודים, בו היא כבר עזבה את גופו של האדם הקודם, אך טרם התגלגלה בגופו של האדם החדש. טרנסמיגרציה מתייחסת גם לאמונה שנשמתו של האדם מתגלגלת מדי פעם בגופן של חיות נחותות, כעונש על חטאים שביצע במהלך חייו כאדם. ישנן צורות אמונה רבות ותיאוריות שונות ביחס לגלגולי נשמות, אך בבסיס כל הדעות והאסכולות השונות קיים עקרון מהותי וחשוב, העיקרון שקיים באדם דבר מה שאינו חומרי ושאינו נכחד לאחר המוות או התפוררות הגוף. אותו "דבר" מתקיים כישות, ולאחר פרק זמן משתנה הוא מתגלגל או נולד-מחדש בגוף חדש של תינוק שזה עתה נולד. מרגע זה הוא ממשיך בחיים חדשים בגוף, כשהוא אינו מודע ברמה זו או אחרת לחייו הקודמים, אך הוא מכיל בתוכו את "המהות" או את תוצאות חייו הקודמים, אשר משתלבות ביצירת "אופיו וקווי אישיותו" החדשים.

190. מה מצבה של הנשמה בעת הגלגול הראשון שלה?

— זהו מצב המקביל למצב הינקות בחייו הגשמיים של בן האדם. האינטליגנציה של הרוח רק מתחילה להתפתח וניתן לומר שהיא מגלה ומתנסה במצב המכונה חיים.

191. האם נשמותיהן של הפראים הן נשמות המצויות במצב של ינקות?

— הן מצויות במצב של ילדות יחסית; ואולם, ישנן רוחות שכבר השלימו מידת התפתחות מסוימת, שכן הן חשות תשוקות.

א. תשוקות, אם כן, הן סימן להתקדמות?

— להתקדמות כן, אך לא לשלמות. תשוקות הן סימן לפעילות ולתודעה עצמית; בעוד שבניגוד לכך, במצבה הפרימיטיבי של הנשמה, האינטליגנציה וכוח החיים מתקיימים רק כנבט רך.

הערת קָרְדֵק: חייה של הרוח כמכלול, עוברים את אותם השלבים, בדומה לאלה המתקיימים בחיים הגשמיים: היא עוברת בהדרגה ממצב עוברי למצב ילדות, ולאחר רצף של מחזורים, היא מגיעה למצב של בגרות, המסמלת את מצב השלמות שלה, אך יחד עם זאת, עם ההבדלים הבאים; לאחר הגעתה של הרוח לבגרות היא אינה חשופה להתדרדרות או לדעיכה המאפיינת את הזקנה בחיים הגשמיים; לחייה של הרוח, על אף שיש להם התחלה, אין כל סוף; נדרש לה פרק זמן, שבעינינו נראה ארוך ביותר, לעבור ממצב של ילדות ועד להגעתה למלוא ההתפתחות שלה; ושהיא משלימה התקדמות זו, לא באותו עולם יחיד, אלא על ידי מעבר וגלגולים מרובים בעולמות שונים. לכן, חייה של רוח מורכבים מסדרה של קיומים גשמיים (גלגולים), כשכל אחד מגלגולים אלה מספק לרוח הזדמנות להתקדם; שכן כל אחת מצורות הקיום הגשמיות שלה מורכבת מסדרה של ימים, שבכל אחד מהם היא רוכשת תוספת של ידע וניסיון חדשים. ואולם, בדיוק כפי שבמהלך חיי האדם ישנם ימים עקרים, כך גם בחייה של הרוח ישנם קיומים גשמיים שאינם מניבים כל פרי או תוצאות חיוביות, מפני שהיא כשלה לעשות בהם שימוש מועיל.

192. האם נוכל, על ידי כך שננהל חיים למופת בקיום הנוכחי, לדלג על כל שלבי הביניים של הטיפוס במעלה הסולם המוסרי, וכך להגיע למצב של רוח טהורה?

— לא; שכן מה שהאדם מדמיין כמושלם, הוא רחוק מאוד למעשה משלמות; ישנם מאפיינים רבים שאינם מוכרים לו לחלוטין, ושאותם לא ניתן לגרום לו להבין בעת הזאת. הוא עשוי להיות מושלם ככל שמאפשר לו הטבע הגשמי שלו להיות; אך הוא עדיין יהיה רחוק מאוד מהשלמות האמיתית והמוחלטת. זהו בדיוק אותו הדבר כמו במקרה של ילד אשר, יהא מפותח מכפי גילו ככל שיהיה, הוא עדיין חייב לעבור בהכרח את גיל ההתבגרות כדי להגיע ולהיות אדם בוגר; או כמו במקרה של אדם חולה, אשר חייב לעבור את שלב ההבראה לפני שיגיע להחלמה מלאה. מלבד זאת, רוח חייבת להתקדם, הן מבחינת ידע והן מבחינה מוסרית; רוח שהתקדמה אך ורק בכיוון אחד מהשניים, תיאלץ להמשיך ולהתקדם בכיוון האחר, בכדי שתוכל להגיע לדרגת השלמות העליונה. ואולם, אף על פי כן,

ככל שהאדם יתקדם יותר במהלך חייו הנוכחיים, כך יתקצרו בוודאות הניסיונות שנגזר עליו לעבור בגלגולים הבאים, ויהיו פחות כואבים.

א. האם יכול אדם, לכל הפחות, להבטיח לעצמו קיום עתידי פחות מר מזה של הקיום הנוכחי?

— כן, בהחלט, הוא יכול לקצר את המרחק ולצמצם את תלאות הדרך. רק אדם שאינו מעוניין להתקדם נותר תמיד באותה הנקודה.

193. האם יכול אדם להתדרדר לנקודה נמוכה יותר בקיומים הגשמיים החדשים שלו, מזו שאליה כבר הגיע בגלגול הקודם?

— בכל הנוגע למעמדו החברתי, כן; אך לא בכל הנוגע למידת התקדמותו כרוח.

194. האם יכולה נשמתו של אדם צדיק, בגלגול החדש שלה, להפיח רוח חיים בגופו של אדם רשע?

— לא, מפני שרוח אינה יכולה להתדרדר ולהתנוון [מוסרית].

א. האם נשמתו של אדם רשע יכולה להמיר עצמה לנשמה של אדם צדיק?

— כן. במידה והאדם הרשע חזר בתשובה; ובמקרה שכזה, גלגולו החדש ישמש כגמול על מאמציו לתיקון דרכיו.

הערת קָרְדִּיק: קו התקדמותן של הרוחות הוא תמיד פרוגרסיבי ולעולם אינו נסוג. הרוחות עולות בהדרגה בהיררכית הקיום ולעולם אינן מדרדרות חזרה מן הדרגה שאליה הגיעו. במהלך מסלול חייהן הגשמיים השונים, הרוחות יכולות להתדרדר לדרגה נחותה יותר כבני אדם, אך לא כרוחות. לכן, נשמתו של אדם שהיה מצוי בשיא כוחו בחייו הארציים, יכולה להפיח חיים, בגלגול הבא, בגופו של הפועל העני ביותר, ולהפך; שכן העלייה בדרגות בקרב בני האדם נמצאת לעיתים קרובות ביחס הפוך לתחושת המוסריות. הורדוס היה מלך וישוע היה נגר.

195. האם ייתכן שהוודאות ביחס ליכולת השיפור העצמי בחיים הבאים תוביל אנשים מסוימים להתמיד בדרכיהם המרושעות, מתוך ידיעה שהם תמיד יוכלו לחזור בתשובה בשלב מאוחר יותר?

— אדם המסוגל לבצע חישובים שכאלה אינו מאמין באמת ובתמים בכלום; הרעיון של עונש נצחי לא ירתיע או ירסן אותו במאומה, שכן ההיגיון שלו ידחה רעיון זה על הסף, דבר שמוביל לכל סוגי חוסר האמונה. האמת היא שרוח לא מושלמת אולי עשויה לדבוק בהיגיון זה במהלך חייה הגשמיים; ואולם, ברגע שהיא משתחררת מגופה הגשמי, היא חושבת באופן שונה לחלוטין; שכן עד מהרה היא תבין כי עשתה טעות גדולה בחישוביה, ותפישה זו תגרום לה להחזיק בדעה הפוכה בגלגול הבא שלה. בדרך זו מושגת ההתקדמות; לכן יש בכדור הארץ חלק מבני האדם שמתקדמים יותר מאחרים, שכן יש להם ניסיון שטרם נרכש על ידי האחרים, אך כזה ששירכש בהדרגה על ידם. כל רוח אחראית לזרז את ההתקדמות שלה עצמה או לעכב אותה ללא הגבלת זמן.

הערת קרדק: כל אדם שנמצא בעמדה נחותה משתוקק לשנות את המצב בהקדם האפשרי. כל אדם שהשתכנע שהתלאות בחייו הנוכחיים מתרחשות כתוצאה מפגמיו שלו, יבקש להבטיח לעצמו קיום גשמי חדש בעל אופי פחות מכאיב, ואמונה זו תרחיק אותו מדרך הרע באופן מועיל יותר מאשר איום בשרפה באש נצחית, בגיהנום בו אינו מאמין.

196. היות והרוחות משפרות את עצמן רק דרך התנסות בסבל ותלאות בחיים הגשמיים, נראה שניתן להסיק שהחיים הגשמיים הם סוג של מסננת או מטהר, שדרכם חייבות לעבור הרוחות על מנת להגיע לשלמות?

— כן. הרוחות משפרות את עצמן תחת תלאות החיים הגשמיים, על ידי עשיית הטוב והימנעות מהרוע. עם זאת, רק לאחר גלגולים רבים ורצופים, או היטהריות, לאחר פרק זמן ארוך או קצר יותר בהתאם לכמות המאמץ שהשקיעו, מצליחות הרוחות להגיע למטרה אליה הן חותרות.

א. האם הגוף הוא זה שמשפיע על ההשתפרות של הרוח, או שמא זו הרוח שמשפיעה על הגוף?

— הרוח שלכם היא הכל; הגוף שלכם הנו בגד שנרקב ותו לא.

הערת קרדק: מיץ ענבים מספק דימוי חומרי שמייצג את הדרגות השונות של טיהור הנשמה. המיץ מכיל את הכלה [ספיקט] או האלכוהול, אך הוא מוחלש בשל נוכחותם של יסודות זרים אשר משנים את מהותו, כך שהמיץ אינו מגיע לדרגתו הטהורה ביותר, אלא רק לאחר מספר מחזורי זיקוק, שבכל אחד מהם מתנקה חלק מהלכלוך שבמיץ. המזקקה מסמלת את הגוף הגשמי שאותו עוטה הרוח לשם היטהרותה, והיסודות הזרים מסמלים את הפגמים שמהם משתחרר בהדרגה הפְּרִירוּחַ, ככל שהרוח הולכת ומתקרבת למצב של שלמות יחסית.

V גורלם של ילדים לאחר המוות

197. האם רוחו של ילד שמת בילדותו היא רוח מתקדמת כמו זו של אדם מבוגר?

— לפעמים מדובר ברוח הרבה יותר מתקדמת; מאחר וייתכן שחייה הקודמים היו ארוכים יותר והיא רכשה ניסיון רב יותר, במיוחד אם היא רוח שכבר רכשה התקדמות ניכרת.

א. אם כן, רוחו של ילד עשויה להיות מתקדמת יותר מזו של אביו?

— זהו מקרה נפוץ למדי. האם לא ראיתם לעתים קרובות דוגמאות לעליונות שכזו על פני כדור הארץ?

198. במקרה של ילד שמת בילדותו, ומבלי שהייתה לו יכולת לעשות כל רע, האם רוחו נמנית עם הדרגה הגבוהה ביותר בהיררכיית הרוחות?

— אם הרוח לא עשתה שום דבר רע, היא גם לא עשתה שום דבר טוב; אלוהים אינו פוטר אותה מהמבחנים שנגזרו עליה לעבור. לו הייתה רוח שכזו נמנית על הדרגה העליונה, אין זה בגלל שהיא

הייתה שייכת לילד, אלא מפני שהיא השיגה את מידת ההתקדמות שהשיגה כתוצאה מגלגוליה הקודמים.

199. מדוע נקטעים החיים באיבם לעיתים קרובות כל כך בילדות?

— משך חייו של ילד עשוי להיות לעיתים, בעבור הרוח שהתגלגלה בגופו, השלמה של חיים שהסתיימו ונקטעו לפני המועד שיועד להם; מותו של ילד מהווה לעתים קרובות מבחן או כפרה עבור הוריו.

א. מה עולה בגורלה של רוחו של ילד שמת בילדותו?

— היא מתחילה בקיום גשמי מחדש.

הערת קָרָדֶק: לו היה האדם חי רק פעם אחת בלבד, ואם לאחר חיים אלה היה מצבו העתידי קבוע לנצח, במה הייתה מתבטאת אפוא הזכאות לאושר הנצחי, ובאיזה אופן ניתן היה לחרוץ את דינה של מחצית מהמין האנושי שמתה בילדות, וכיצד ניתן היה לפטור אותה מהתנאים להתקדמות, שלעיתים קרובות כל כך הם כואבים, ואשר מוטלים על חציו השני של המין האנושי? תרחיש שכזה אינו מתיישב עם הצדק האלוהי. דרך גלגול נשמות נקצב הצדק האבסולוטי באופן שווה ואחיד לכולם. האפשרויות העתידיות פתוחות בפני כולם, ללא יוצא מן הכלל וללא משוא פנים. האחרונים שמגיעים [לאושר הנצחי] יכולים להאשים ולתלות את העיכוב רק בהם עצמם. כל אדם חייב לזכות באושרו בזכות מעשיו הטובים, שכן הוא ייאלץ לשאת בעצמו בהשלכות של חטאיו שלו.

יתרה מזאת, יהא זה בלתי-הגיוני בעליל לחשוב על תקופת הילדות כעל מצב רגיל של תמימות. האם אין אנו רואים ילדים שניחנים באינסטינקטים המרושעים ביותר, בתקופה שבה אפילו הסביבה האכזרית ביותר עוד לא הספיקה להפעיל את השפעתה הרעה עליהם? האין אנו פוגשים בילדים רבים, שמביאים עימם מרגע לידתם, כחלק בלתי-נפרד מטבעם, רמייה, ערמומיות, בגידה, ואפילו אינסטינקטים של שוד ורצח, למרות הדוגמאות הטובות שקיבלו בסביבה בה גדלו? החוק האנושי מוחל להם על עולותיהם, מפני שהוא רואה בהם כאילו פעלו ללא הבחנה, והוא צודק בעשותו זאת, שכן הם באמת פעלו באופן אינסטינקטיבי, במקום מתוך כוונת מכוון. ואולם, מאין מגיעים ההבדלים האינסטינקטיביים האלה, העשויים להיות שונים כל כך בקרב ילדים בני אותו גיל, שהתחנכו באותם תנאים ושהיו כפופים לאותן השפעות? מאין נובעת סטייה מוקדמת זו בגיל כה צעיר, אם לא מנחיתותה המוסרית של הרוח עצמה, שכן לחינוך אין כל קשר אליה? רוחות רשעות הן מרושעות מפני שהרוח שלהן התקדמה פחות לעבר השלמות, ומאחר וזה המקרה, כל אחת מהן תיאלץ לסבול מההשלכות של הנחיתות שלה עצמה, לא בשל העוולות שגרמה בהיותה בשלב הילדות, אלא כתוצאה ממסלול הרוע בו פסעה בחייה הקודמים. לכן, החוק האלוהי פועל את פעולתו באופן שווה בעבור כל אחד ואחד, והצדק האלוהי נקצב באופן שווה לכולם.

VI מיניות בקרב הרוחות

200. האם רוחות מקיימות יחסי מין?

— לא כפי שאתם מבינים יחסי מין; שכן יחסי מין, במובן הזה, תלויים בקיומו של גוף גשמי. ניתן למצוא בין הרוחות אהבה וחביבה, אולם הן מבוססות על דמיון והקבלה ביו רגשות.

201. האם רוח שהפיחה חיים בגופו של גבר, יכולה להפיח חיים בגופה של אישה בגלגולה החדש, ולהיפך?

— כן; אותן הרוחות מפיחות חיים גם בגברים וגם בנשים.

202. האם רוח, כאשר היא נמצאת בשלב הטרנסמיגרציה¹³³, מעדיפה להתגלגל כגבר או כאישה?

— עבור הרוח, עניין זה הוא חסר משמעות והיא אדישה כלפיו, והוא תמיד נבחן על פי סוגי המבחנים שנגזרו עליה לעבור בקיום הגשמי החדש שלה.

הערת קרדק: רוחות מתגלגלות כגברים או כנשים, משום שהן חסרות מגדר, שכן מחויבותן להתקדם ולהתפתח בכל כיוון, הן כנשים והן כגברים, כמו גם בכל מגוון המעמדות החברתיים, מזמנת להן מבחנים ותפקידים מיוחדים, ומעניקה להן הזדמנויות לרכוש ניסיון. רוח שתמיד מתגלגלת כגבר, תדע רק את מה שיודעים הגברים, ולהיפך.

VII קרבת דם והרות

203. האם מעבירים ההורים לילדיהם חלק מנשמתם, או שמא הם מעניקים להם חיים רק במימד הביולוגי, שאליהם מוסיפות לאחר מכן נשמות אחרות חיים במימד המוסרי?

— ההורים מעניקים לילדיהם אך ורק חיים במימד הביולוגי, שכן הנשמה היא בלתי-ניתנת-לחלוקה. להורה טיפש יכולים להיוולד ילדים חכמים, ולהיפך.

204. לאור העובדה שאנו מתגלגלים פעמים רבות, האם קשרי הדם והיחסים המשפחתיים משתרעים ומתמשכים אל מעבר לקיום הנוכחי שלנו?

— זה לא יכול להיות אחרת. הרצף של חייהן הגשמיים יוצר בין הרוחות מגוון של מערכות יחסים, המשתרעות הרחק לאחור, עד לגלגולים קודמים שלהן; מערכות היחסים הללו הן לעיתים קרובות הסיבה לתחושות האמפטיה או האנטיפטיה אותן אתם חשים לפעמים כלפי אנשים, אותם אתם פוגשים לכאורה בפעם הראשונה.

205. מדוע נתפשת דוקטרינת גלגול הנשמות בעיני חלק מבני האדם, כאילו היא הורסת את קשרי המשפחה, בכך שהיא מחזירה אותם אחורה בזמן, לתקופות שקדמו לחיינו הנוכחיים?

---

¹³³ הערת המתרגם: ראה פרק 4 סעיף 4 להסבר מלא על המונח טרנסמיגרציה.

— הדוקטרינה מרחיבה קשרים אלה, אך היא אינה הורסת אותם; נהפוך הוא, האמונה שקשרי המשפחה בהווה מבוססים על חיבה קודמת, הופכת את הקשרים בין חברי אותה משפחה לפחות מועדים לחוסר-יציבות ומקריות. היא הופכת את החובות המשפחתיים למחייבים עוד יותר, משום שבשכן או במשרת שלכם עשויה להתגלגל רוח, שהייתה מחוברת אליכם בעבר דרך קרבת דם או דרך יחסים של חיבה בגלגולים קודמים.

א. אף על פי כן, דוקטרינת גלגול הנשמות מפחיתה את החשיבות אותה מייחסים בני אדם רבים לאילן היוחסין המשפחתי שלהם, שכן ייתכן שהרוח של אבינו היא רוח שהייתה שייכת לגזע אחר, או שהשתייכה למעמד חברתי שונה לחלוטין.

— דבר זה הוא נכון, אולם חשיבות זו מבוססת על פי רוב על גאווה: שכן מה שמוקירים רוב בני האדם ביחס לאבותיהם הקדמונים הם התואר, הדרגה, המעמד והעושר. אנשים רבים, שהיו מתביישים ומסמיקים לו היה נודע ברבים שסבם הקדמון היה סנדלר עני וישר, היו מתגאים במוצאו לו היה האב הקדמון נצר למשפחת אצולה מושחתת. אך אין זה משנה מה עשויים לומר או לעשות בני האדם, אין ביכולתם למנוע מן הדברים להתרחש כפי שהם צריכים להתרחש בהתאם לסדר האלוהי; שכן אלוהים לא קבע את חוקי הטבע בכדי שיענו על דרישותיה של היוהרה האנושית.

206. במידה ואין קרבת דם בין רוחות המתגלגלות ברצף כצאצאיה של אותה משפחה, האם אין זה מגוחך לכבד את זכרם של האבות הקדמונים?

— בוודאי שלא; שכן כל אדם צריך לשמוח בהשתייכותו למשפחה שבה התגלגלו רוחות נעלות. למרות שרוחות אינן נבראות האחת מהשנייה, הרי שחיבתן כלפי מי שמחובר אליהן בקשרי משפחה אינה פחות אמיתית; שכן לעתים קרובות הן מכוונות את עצמן להתגלגל במשפחה זו או אחרת, בשל קשרי חיבה או אהדה [סימפטיה] קודמים, ובגלל השפעתם של יחסי משיכה הנגרמים עקב קשרים שנוצרו בחיים קודמים. ואולם, אתם יכולים להיות סמוכים ובטוחים עם זאת, שרוחות אבותיכם אינן חשות בשום פנים ואופן סיפוק בשל הכבוד שאתם חולקים לזכרן מתוך תחושת גאווה. הזכויות והמעלות שלהן, גדולות ורבות ככל שתהיינה, יכולות רק להתווסף לגמולכם על ידי כך שהן תגברנה את מאמצים לנהוג על פי הדוגמה הטובה שהן היו עשויות להציב בפניכם; רק דרך חיקוי תכונותיהן הטובות יכולים טקסי ההנצחה שלכם להיהפך לא רק לנעימים עבורן, אלא גם למועילים.

VIII דמיון פיזי ומוסרי

207. לעתים קרובות הורים מעבירים בתורשה דמיון פיזי לילדיהם; האם הם גם מעבירים להם דמיון מוסרי?

— לא; משום שלהורים יש נשמות או רוחות שונות. הגוף הביולוגי נוצר מגוף ביולוגי, אך הרוח אינה נוצרת מאף רוח אחרת. בין צאצאים מאותו הגזע לא קיימת שום קרבה [מוסרית] רק קרבת דם [גנטית]¹³⁴.

א. מה הסיבה לדמיון המוסרי שקיים לפעמים בין הורים לילדים?

— ההשפעה המפתה של החיבה המוסרית, אשר מאחדת בין רוחות אשר מונעות מרגשות ונטיות דומות.

208. האם לרוחותיהן של ההורים אין השפעה על הרוח של ילדם לאחר לידתו?

— נהפוך הוא! הן משפיעות עליה מאוד. כפי שכבר אמרנו לכם, הרוחות חייבות לתרום להתקדמות הדדית האחת של השנייה. על רוחות ההורים מוטלת המשימה לקדם ולתרום להתפתחותן המוסרית של רוחות ילדיהם, באמצעות החינוך שהם מעניקים להם; זוהי משימה המוטלת עליהם, ואשר הם אינם יכולים להיכשל בה מבלי לחוש אשמה.

209. כיצד ייתכן שהורים טובים והגונים מולידים לעיתים קרובות ילדים בעלי אופי סוטה ורע? במילים אחרות, מדוע תכונותיהן האצילות של ההורים אינן מושכות אליהן תמיד, באמצעות חיבה, את הרוחות הטובות בכדי שתפחנה רוח חיים בילדיהם?

— רוח רעה יכולה לבקש להיוולד להורים טובי לב, מתוך תקווה שעצותיהם יעזרו לה לתקן את דרכיה ויכוונו אותה לדרך הישר; לעיתים קרובות מפקיד אלוהים רוח שכזו בידיהם של אנשים הגונים וישרים, מתוך מטרה שרוח זו תוכל להפיק תועלת וליהנות מחיבתם ומטיפולם המסור.

210. האם יכולים ההורים, באמצעות מחשבותיהם ותפילותיהם, לזמן רוח טובה במקום רוח נחותה, בכדי שתפיח בילדם רוח חיים?

— לא; אך עם זאת, הם יכולים לשפר ולקדם את רוחו של הילד אותו הביאו לעולם ושהופקד בידיהם לשם מטרה זו. זו חובתם לנהוג כך; ואולם, לעיתים קרובות נולדים ילדים רעים לעולם, בכדי לשמש כמבחן שמיועד לקדם ולשפר גם את הוריהם.

211. מה הסיבה לדמיון באופי שקיים לעיתים כה קרובות בין אחים, ובמיוחד בין תאומים?

---

¹³⁴ הערת המתרגם: כוונת הרוח במשפט זה היא להעביר לנו את הרעיון שקרבה מוסרית היא אינו דבר העובר בתורשה והיא תלויה בכל אדם ואדם באופן אינדיבידואלי ונרכשת רק דרך חינוך ודוגמה אישית. הדבר היחידי שעובר בתורשה מהורים לילדיהם היא הקרבה הגנטית (קרבת דם) בלבד.

— החיבה אשר קיימת בין שתי רוחות, שנמשכות זו לזו בגלל הדמיון ברגשותיהן ושמחות להיות ביחד.

212. האם בילדים שגופם מחובר זה לזה, ואשר חולקים ביניהם איברים משותפים¹³⁵, קיימות שתי רוחות, כלומר שתי נפשות?

— כן; אך לעיתים קרובות, בגלל הדמיון שלהם זה לזה, נראה לכם כאילו המדובר בילד אחד בלבד.

213. היות ורוחות מתגלגלות בתאומים מתוך חיבה של רוח אחת לשנייה, מאין מגיעה הדחייה אותה חשים לעיתים תאומים זה כלפי זה?

— אין כל שאומר שרק רוחות שמפגינות חיבה זו כלפי זו תתגלגלנה כתאומים. ייתכן שרוחות רעות נכנסות לקשר שכזה בשל רצונן להיאבק האחת בשנייה בשלב של חייהן הגשמיים.

214. באיזה אופן עלינו לפרש את הסיפורים אודות ילדים אשר נלחמים זה בזה ברחם אימם?

— בתור תיאור מטפורי על שנאתם האחד לשני, ואשר, בכדי להסביר את שורשיה, מוצג כאילו הייתה שנה זו קיימת עוד מלפני שנולדו. לעיתים נדירות בלבד יש לכם את ההבנה המספקת, הדרושה לשם פענוח היסוד המטפורי והפואטי הקיים בהצהרות מסוימות.

215. מה הסיבה לאופי הייחודי שאנו רואים בכל עם?

— רוחות מרכיבות משפחות שונות, שנוצרו על פי הדמיון בין נטיותיהן, שמידת הטהרה שלהן משתנה בהתאם למידת ההתעלות [המוסרית של הרוחות]. כל עם הוא משפחה ענקית, שנוצרה על ידי התקבצותן יחד של רוחות שמפגינות חיבה האחת כלפי השנייה. נטייתם של חברי אותן משפחות להתאחד יחדיו היא המקור לדמיון המאפיין את אופיו הייחודי של כל עם. האם אתם משערים בנפשכם כי רוחות טובות ומיטיבות תשאפנה להתגלגל בקרב עם שאנשיו הם גסים ואכזריים? לא; הרוחות מזדהות ומפגינות חיבה כלפי בני אדם, בדיוק כפי שהן מזדהות ומפגינות חיבה כלפי בני אדם יחידים. הרוחות פונות לאזור בכדור הארץ שהכי מתאים עבורן.

216. האם משמרת הרוח, בגלגול החדש שלה, שרידים כלשהם של אופייה המוסרי מגלגוליה הקודמים?

¹³⁵ הערת המתרגם: הכוונה היא לתאומים סיאמיים.

— כן, היא יכולה לעשות זאת; ואולם, כאשר היא מתקדמת ומשתפרת [מבחינה מוסרית], היא משתנה. בנוסף לכך, מעמדה החברתי עשוי להשתנות במידה רבה בחייה הבאים. אם היא הייתה אדון בגלגול אחד, היא תהפוך לעבד בגלגול אחר, ההעדפות שלה תהיינה שונות לחלוטין ויהיה לכם קשה לזהותה. מאחר והרוח היא אותה הרוח בכל גלגוליה השונים, עשויים להיות קווי דמיון מסוימים באופן בו מתבטאים אופייה ותכונותיה בגלגוליה הבאים; ואולם, עם זאת, ביטויים אלה ישתנו בהתאם לשינוי בתנאים ובהרגלים החדשים, המתרחשים בכל אחד מגלגוליה הגשמיים החדשים, עד אשר, דרך השיפורים שמתרחשים בהדרגה, ישתנה אופייה לחלוטין, ומי שהייתה רוח גאה ואכזרית תהפך להיות צנועה ואנושית, דרך חזרה בתשובה ומאמציה [להתקדם].

217. האם משמר האדם, במהלך גלגוליו השונים, שרידים כלשהם של אופיו הפיזי מגלגוליו הקודמים?

— גוף האדם נהרס [עם מותו], ולגוף החדש אין שום קשר עם הגוף הישן. יחד עם זאת, הרוח משתקפת בגוף; ועל אף שהגוף עשוי מחומר בלבד, עדיין, בהיותו מותאם ליכולותיה של הרוח, הרוח מותירה בו חותם מסוים, שניכר ונראה בביורר רב יותר בפנים, ובמיוחד בעיניים, שמכונות בצדק ראי הנשמה, כלומר, הפנים משקפות את הנשמה באופן מיוחד, יותר מאשר שאר הגוף. דבר זה נכון אף יותר במקרה של אדם בעל פנים מכוערות מאוד, שעשויות לעורר חיבה כאשר הן מהוות חלק ממכלול הכולל גם רוח טובה, חכמה ואנושית; מצד שני, עם זאת, פנים נאות מאוד עשויות שלא לגרום לנו שום רגש מעורר חיבה, או אפילו לעורר רגשות של דחייה. לעיתים נראה לנו, ממבט ראשון, כי רוחות טובות עשויות להתעטף רק בגוף נאה ויפה, ועם זאת, אתם רואים ופוגשים כל יום אנשים ישרים, מוסריים ונעלים, עם גוף מעוות ללא כל יופי חיצוני. לפיכך, דמיון בטעמים ובנטיות עשוי להעניק את מה שנהוג לכנות דמיון משפחתי, לגוף הגשמי אותו עוטה על עצמה אותה רוח בגלגוליה העוקבים.

הערת קָרְדֵק: מאחר ולגוף אותו עוטה הרוח בגלגול החדש שלה אין בהכרח קשר כלשהו לגוף הישן שאותו זנחה (היות והוא עשוי להיות שייך בכלל לגזע אחר לחלוטין), יהא זה מגוחך להסיק מכך שקיים רצף של קיומיים גשמיים עוקבים מתוך דמיון, אשר עשוי להיות מקרי בלבד. ואולם, עם זאת, תכונותיה של הרוח משנות לעיתים קרובות את האיברים המשמשים לצורך התגלמותה, ומטביעות על קלסתר הפנים, ואפילו על צורת ההתנהגות הכללית, חותם ייחודי ומובהק. לכן, ניתן למצוא ביטויי אצילות והדר גם תחת הרושם החיצוני העניו והצנוע ביותר, בעוד שבגדיו הנאים והמשובחים של האציל שבאצילים אינם מסוגלים לעיתים קרובות להסתיר את נבזותו וחרפתו של הלובש אותם. אנשים מסוימים, שעלו לגדולה מן המעמד הנמוך ביותר, מאמצים ללא מאמץ את ההרגלים והנימוסים של בני המעמד הגבוה, ונראה כאילו שבו לכור מחצבתם, בעוד שאחרים, על אף יתרונם מבחינת ייחוסם מלידה ואופן חינוכם, נראים תמיד כאילו הם נמצאים מחוץ למקומם הראוי בחברה הגבוהה. כיצד ניתן להסביר עובדות אלה, פרט להיותן תמונת מראה המשקפת את עברה של הרוח בגלגולה הקודם?

IX רעיונות מולדים

218. האם משמרת הרוח, כאשר היא מתגלגלת, שרידים כלשהם של התפישות שהיו לה ושל הידע שרכשה בגלגוליה הקודמים?

— הרוח משמרת זיכרון מעורפל, שמעניק לה את מה שאתם מכנים "רעיונות מולדים".

א. אם כן, התיאוריה על הרעיונות המולדים אינה רעיון דמיוני?

— לא; הידע שנרכש בכל גלגול אינו אובד. הרוח, כאשר היא משתחררת מן החומר, תמיד זוכרת את מה שלמדה. הרוח עשויה, במהלך גלגולה, לשכוח לרגע חלק מהידע, אך האינטואיציה הסמויה אותה היא משמרת על כל מה שלמדה פעם מסייעת לה בהתקדמותה. לולא אינטואיציה זו על הידע הקודם שרכשה, היא תמיד הייתה נאלצת להתחיל מחדש את חינוכה. בכל קיום גשמי חדש, הרוח ממשיכה מהנקודה בה נעצרה בגלגולה הקודם.

219. אם כן, חייב להיות קשר הדוק מאוד בין שני גלגולים עוקבים?

— לא תמיד קשר זה הוא כה הדוק כפי שאתם עשויים להניח; שכן לעיתים קרובות התנאים בשני הקיומים הללו שונים מאוד, ובפרק הזמן שבין שני הגלגולים, יכול להיות שהרוח ביצעה התקדמות ניכרת (ראה שאלה 216).

220. מהו מקורן של היכולות יוצאות-הדופן של אותם בני אדם, אשר, ללא כל מחקר מקדים או השכלה, נראה שהם מחזיקים באופן אינטואיטיבי ידע בתחומים שונים, כמו שפות, מתמטיקה וכדומה?

— זהו הזיכרון המעורפל של עברם; זוהי התוצאה של ההתקדמות שעברה הנשמה בגלגוליה הקודמים, אף שכעת היא אינה מודעת לכך. מאיזה מקור אחר יכולות לנבוע אינטואיציות אלה? הגוף משתנה, אך הרוח אינה משתנה, למרות שהיא מחליפה את כסותה.

221. האם בעקבות החלפת הגוף הביולוגי אנו יכולים לאבד יכולות אינטלקטואליות מסוימות, כמו למשל, כישרון אומנותי?

— כן; אם זיהמתם יכולת זו, או עשיתם בה שימוש לרעה. יתרה מזאת, יכולת או כישרון אינטלקטואלי מסוים יכול להישאר רדום במהלך כל החיים, משום שהרוח מבקשת להשתמש ביכולת אחרת, שאינה קשורה ליכולת ה"רדומה". במקרה זה, היכולת תישאר "רדומה", אולם תשוב ותופיע בקיום מאוחר יותר.

222. האם חב האדם את התחושה האינסטינקטיבית על קיומו של אלוהים ואת התחושה המוקדמת אודות החיים העתידיים לזיכרון הרטרואספקטיבי?¹³⁶ שנראה כאילו הוא דבר טבעי בעבור האדם, אפילו בעת שהוא מצוי במצב של פרא?

— כן, מדובר בזיכרון שהאדם משמר אודות מה שידע כרוח לפני שהתגלגל; אך לעתים קרובות הגאווה מחניקה רגש זה.

א. האם בגלל אותו זיכרון נוצרו אמונות רוחניות מסוימות, המקבילות לדוקטרינת הרוחות, אותן ניתן למצוא בקרב כל העמים?

— דוקטרינה זו היא עתיקה כימי העולם עצמו, ולכן זו הסיבה שניתן למצוא אותה בכל רחבי תבל, ריבוי [אזכורים] שמהווה הוכחה נוספת לאמיתותה. לרוח שהתגלגלה, המשמרת את האינטואיציה אודות מצבה כרוח, יש מודעות אינסטינקטיבית לעולם הבלתי-נראה; אך אינטואיציה זו מסולפת לעתים קרובות על ידי דעות קדומות, ומופרכת על ידי תערובת של אמונות טפלות, הנובעות מבורות¹³⁷.

פרק חמישי – טענות לגבי ריבוי קיומים

טענות לגבי ריבוי חיים גשמיים

"הדוגמה¹³⁸ של גלגול הנשמות", כך טוענים לעיתים מתנגדיה, "היא לא דבר חדש; זהו שחזור של הדוקטרינה שהפיץ פיתגורס". מעולם לא טענו כי דוקטרינת הרוחות הנה המצאה מודרנית; נהפוך הוא, מאחר והתקשורת בין הרוחות לבני האדם מתרחשת בזכות חוק הטבע, היא חייבת הייתה

---

¹³⁶ הערת המתרגם: **זיכרון רטרואספקטיבי** (Retrospective memory) - מנגנון זיכרון המיועד לזכירת ואחסנת מידע על פעולות ואירועים שהתרחשו בעבר.

¹³⁷ הערת המתרגם: הרוחות מאשרות את נצחיותה של דוקטרינת הרוחות ואת השפעתה התמידית על כדור הארץ. עם זאת, אנו חייבים להבדיל, בכל מה שקשור לדוקטרינה זו, בין התבטאויות שיקריות ומעוותות מן העבר, לבין ההצהרות הטהורות והאמינות שמופיעות בספר זה. הסימנים והעקבות לדוקטרינת הרוחות ליוו את האבולוציה ואת ההיסטוריה האנושית בכדור הארץ, כך שאך ורק דרך ספר זה זוכה האנושות להכיר את הדוקטרינה בצורתה האמיתית והמושלמת. עובדה זו, הופכת את תורת הרוחות לדוקטרינה מודרנית.

¹³⁸ הערת המתרגם: **דוגמה** (Dogma, מיוונית; דעה) - אמונה (או דוקטרינה או עיקרון פילוסופי) בה מחזיק ארגון דתי או אחר. הדוגמה נחשבת לבעלת סמכות שלא ניתן לערער עליה, והיא אינה זקוקה להוכחה לוגית או אחרת. זוהי אמונה או הנחה שאנו מקבילים כאמת מוחלטת.

להתקיים מראשית הזמן, ותמיד השתדלנו להוכיח כי ניתן למצוא עקבות לתקשורת זו עוד משחר ההיסטוריה הכתובה של דברי הימים. פיתגורס, כידוע, לא חיבר את תורת המֶטֶמְפְּסִיכּוֹזָה¹³⁹; הוא שאל אותה מהפילוסופים ההודים והמצרים, שהחזיקו בה מאז ומעולם. הרעיון של טְרַנְסְמִיגְרַצְיָה של נשמות היווה, לפיכך, משחר ימי העולם, אמונה כללית רווחת, בה האמינו פשוטי העם והוגי הדעות הבולטים ביותר באותה תקופה כאחד.

באיזו דרך הגיע רעיון זה אליהם? האם הוא הגיע אליהם דרך התגלות או דרך אינטואיציה?

בנוגע לנקודה זו איננו יודעים דבר; אולם ניתן להניח בבטחה, כי אף רעיון לא יכול היה לחצות את מחסום הזמן ולעבור מדור לדור, ולזכות לתמיכתם של המוחות החריפים ביותר בקרב המין האנושי, אלמלא היה מבוסס על בסיס מוצק של אמת והיגיון. עתיקותה של דוקטרינה זו צריכה, לפיכך, להיחשב כטיעון לטובתה, במקום כטיעון כנגדה. אך עם זאת, אסור לשכוח שקיים הבדל מרכזי בין דוקטרינת המֶטֶמְפְּסִיכּוֹזָה העתיקה לבין הדוקטרינה המודרנית של גלגול הנשמות, דהיינו, שדוקטרינת הרוחות, שמכילה בתוכה את דוקטרינת המֶטֶמְפְּסִיכּוֹזָה, שוללת לחלוטין את הרעיון שהנשמה האנושית יכולה להתגלגל בגוף של חיה, ולהיפך.

לפיכך, הרוחות שמכריזות כעת על הדוֹגְמָה של ריבוי קיומים גשמיים בקרב בני האדם, שבות ומאשרות דוקטרינה שנולדה בעידנים הקדומים ביותר של העולם, ואשר שמרה על אחיזתה במוחם של אנשים רבים עד ימינו אנו; אבל הן מציגות דוֹגְמָה זו מנקודת מבט שהיא הגיונית יותר, תואמת יותר את חוק ההתקדמות הטבעי, ונמצאת בהרמוניה עם חוכמתו של בורא עולם, כאשר הן מפשיטות אותה מתוספות שנוספו לה על ידי אמונות טפלות. אחד התנאים הראוי לתשומת לב הוא העובדה שהדוקטרינה הנדונה אינה מוצגת על ידן בספר זה בלבד ובשנים האחרונות; שכן אפילו עוד לפני פרסומו, כבר התבצעו אינספור תיקשורים בעלי אופי דומה במגוון ארצות, ומאז הלך וגדל מספרם במידה ניכרת.

ניתן כעת לשאול, מדוע הצהרותיהן של כל הרוחות אינן אחידות בכל הנוגע לנושא זה? לשאלה זו נחזור במקום אחר.

לעת עתה, הבה ונבחן את הנושא מנקודת מבט אחרת, שאינה מתחשבת כלל בהצהרותיהן של הרוחות ביחס לנושא זה. הבה ונניח הצהרות אלה לרגע בצד; הבה ונניח שהרוחות לא הצהירו כלום

---

¹³⁹ הערת המתרגם: **מֶטֶמְפְּסִיכּוֹזִיס** או **מֶטֶמְפְּסִיכּוֹזָה** או **טְרַנְסְמִיגְרַצְיָה שֶׁל נְשָׁמוֹת** (Metempsychosis) - מונח המשמש לתיאור מצב שבו הנפש, כישות נפרדת מהגוף, עוזבת אותו לאחר המוות ועשויה להתגלגל בגוף אחר, של בני אדם או בעלי חיים (ראה פרק 4 סעיף 4 לפירוט נוסף). על-פי דוקטרינת הרוחות, תיאוריית המטמפסיכוזה היא תיאוריה שקרית, משום שטְרַנְסְמִיגְרַצְיָה בין נשמה של אדם לחיה כרוכה בנסיגה בהתקדמות הרוחנית והמוסרית, רעיון המנוגד לחלוטין לאחת הנקודות העיקריות בדוקטרינת הרוחות, הטוענת כי הרוח רק הולכת ומתקדמת, ולעולם אינה מדרדרת.

ביחס לנושא זה; הבה ונניח אפילו, כי עצם קיומן של הרוחות מוטל בספק. הבה ונהיה ניטראליים לרגע, ונקבל את ההשערה על ריבוי ואחדות הקיומים הגשמיים כנכונה, באותה מידת סבירות כמו מידת נכונותה של תורת המֶטֶמְפְּסִיכּוֹזָה, כלומר חיים גשמיים יחידים, והבה ונראה מי מהשתיים הולמת יותר את תכתיבי ההיגיון ואת הדרישות של האינטרסים שלנו עצמנו.

ישנם אנשים אשר דוחים על הסף את רעיון גלגול הנשמות רק מפני שהוא אינו מוצא חן בעיניהם, ומצהירים כי קיומם הגשמי הנוכחי מספיק עבורם בהחלט, וכי אין להם כל רצון להתחיל מחדש בקיום דומה נוסף. עם אנשים כאלה, כל שנותר לנו לעשות הוא רק לברר מדוע הם מניחים שאלוהים התחשב ברצונותיהם ודעותיהם בעת בריאת היקום? או שחוק גלגול הנשמות קיים או שהוא לא קיים. אם הוא קיים, לא משנה עד כמה הוא דוחה בעיניהם, הם יאלצו לציית לו; שכן אלוהים אינו מבקש את רשותם בכדי לאכזף אותו. יהא זה כאילו יאמר אדם חולה, "סבלתי דיי היום; איני רוצה לסבול גם מחר". אין זה משנה ממה עשויה לנבוע חוסר-נכונותו לסבול, הוא יהיה חייב להמשיך ולסבול אף על פי כן, לא רק מחר, אלא באופן יומיומי, עד אשר הוא יירפא. באופן דומה, אם יעלה בגורלם ויגזר עליהם לחיות שוב חיים גשמיים, הם יאלצו לחיות שוב ולהתגלגל מחדש. לשווא הם יתקוממו כנגד כורח זה, כפי שילד מסרב ללכת לבית הספר, או כפי שפושע מורשע מסרב להיכנס לבית הסוהר. הם יאלצו להיכנע לגורלם, ולא משנה עד כמה ימאנו לעשות זאת. התנגדויות שכאלה הן ילדותיות מדי מכדי שתהיינה ראויות לבחינה מעמיקה יותר. הבה ונאמר, עם זאת, כדי לנחם את אלה שטוענים כך, שדוקטרינת הרוחות ביחס לגלגול הנשמות אינה נוראית כל כך כפי שהם מדמיינים אותה; שתנאי הקיום הבא שלהם תלויים בהם עצמם, שהם יהיו מאושרים או אומללים בהתאם למעשיהם בקיום הנוכחי; ושהם אפילו עשויים, בזכות מעשיהם בקיום הנוכחי, להתעלות אל מעל לסכנה של נפילה חוזרת לתוך מדמנת מנגנון השכר והעונש.

אנו לוקחים זאת כמובן מאליו שאלה שאליהם אנו פונים מאמינים בסוג כלשהו של עתיד לאחר המוות, ושהם אינם מצפים בכיליון עיניים להיכחדותם או לטביעתה של נשמתם בתוך 'השלם הגדול', ללא אישיות ייחודית, כמו טיפות גשם כה רבות באוקיינוס; דבר שהוא זהה במובנים רבים. ואולם, אם מאמינים אתם במצב של קיום עתידי, קרוב לוודאי שאינכם מניחים שעתיד זה יהיה זהה בעבור כולם; שכן, במקרה שכזה, מה היא התועלת של הליכה בדרך הישר ועשיית הטוב? מדוע שבני האדם יטילו מגבלות כלשהן על עצמם? מדוע שלא יספקו את כל תאוותיהם, כל תשוקותיהם, אפילו על חשבוננו של שאר העולם, אם התוצאה היא אותה תוצאה בכל מקרה? נהפוך הוא, אין ספק שאתם מאמינים שמידת האושר בעתידנו תקצב בהתאם למה שעשינו בחיים הנוכחיים; ושאין ספק שיש בכם את הרצון להיות מאושרים ככל האפשר בעתיד לו אתם מצפים, שכן זה יהיה לנצח נצחים! האם, במקרה, מתיימרים אתם להיות חלק מאותם בני האדם הנעלים והמובחרים ביותר שחיו אי-פעם על פני האדמה, ולפיכך הנכם זכאים לאושר עילאי? לא! אתם מודים, אם כן, שישנן בני אדם טובים מכם, ושלפיכך הם זכאים להימצא במקום רם יותר, למרות שלא מגיע לכם להיות מסווגים ולהימנות על הארורים והמנוודים. שימו את עצמכם, אם כן, במחשבתכם, לרגע, במצב הביניים, אשר, בהתאם

להודאתכם שלכם עצמכם, יהווה בצדק את מקומכם, והניחו שמישהו בא אליכם ואומר לכם, "אתם סובלים; אינכם מאושרים כפי שיכולתם הייתם להיות; ובאותה העת אתם רואים אחרים נהנים מאושר עילאי שאינו-מופרע. האם תרצו להתחלף איתם?". אתם תשיבו, "אנחנו צריכים להתחלף, ללא כל ספק"; "מה עלינו לעשות בכדי להביא לתוצאה שכזו?". "משהו פשוט מאוד; עליכם רק להתחיל לתקן מחדש את הרע שעשיתם, ולנסות ולעשות זאת טוב יותר". האם תהססו לקבל את ההצעה, אפילו במחיר של מספר קיומים גשמיים תחת מבחן?

הבה ונבצע השוואה פרזאית יותר. נניח שמישהו בא לאדם מסוים, אשר, על אף שהוא אינו עני מרוד, עליו לסבול מחסכים וממחסור רב בשל משאביו הכלכליים המועטים, ואומר לו, "הנה הון עתק שממנו אתה יכול ליהנות, בתנאי שתעבוד קשה מאוד למשך דקה אחת". בני האדם העצלים ביותר, בתגובה להצעה שכזו, יאמרו, ללא היסוס, "אני מוכן לעבוד למשך דקה אחת, שתי דקות, שעה או יום שלם אם צריך! מהו מחירו של יום עבודה אחד, בהשוואה לוודאות של נוחות ושפע לכל שארית חיי?".

אך מהו משכם של החיים הגשמיים בהשוואה לנצח? פחות מדקה אחת, פחות מהרף עין.

לעיתים אנו שומעים את הטיעונים השטותיים הבאים: "אלוהים, שכולו טוב וחסד, אינו יכול לכפות על האדם את הצורך לעבור סדרה של מצוקות ותלאות בכל פעם מחדש". ואולם, האם יהא זה טוב יותר לדון את האדם לסבל תמידי, בעבור כמה טעויות רגעיות, מאשר לתת לו את האמצעים הדרושים לתיקון חטאיו?

"לשני תעשיינים היה עובד אחד לכל אחד מהם, שקיווה להיהפך יום אחד לשותפו של מעסיקו. קרה המקרה ושני העובדים הללו עשו שימוש לרעה ביום עבודתם, ונמצאו ראויים בשל כך להיות מפוטרים. אחד מהיצרנים פיטר את העובד הלא-נאמן שלו למרות הפצרותיו; ועובד זה, מאחר ולא היה מסוגל למצוא עבודה, מת ממחסור. התעשיין השני אמר לעובד שלו – "בזבזת יום עבודה; אתה חייב לי פיצוי על הנזק שגרמת לי. ביצעת את עבודתך באופן גרוע; אתה חייב לי פיצוי על כך. אתן לך רשות להתחיל אותה שוב מההתחלה. נסה להצליח, ואני ארשה לך להמשיך ולעבוד אצלי, ובנוסף, אתה עדיין יכול להמשיך ולשאוף להיות מועמד לתפקיד הנבחר שהבטחתי לך".

האם יש צורך לשאול מי מהתעשיינים התגלה כאנושי יותר? והאם אלוהים, שהוא בעצמו כולו מחילה וכפרה, יכול להיות חסר-רחמים יותר מאדם הוגן ומלא חמלה? הרעיון שגורלנו נחרץ לנצח על פי שנות מבחן ספורות, על אף העובדה שלא היה בכוחנו להגיע לשלמות במהלך חיינו על פני האדמה, ממלא את הנפש בכאב; בעוד שהרעיון המנוגד מציע לנו ניחומים, שכן הוא משאיר לנו פתח לתקווה. לכן, מבלי לטעון בעד או נגד הרעיון של ריבוי קיומים גשמיים, ומבלי להודות כי אחת מההשערות עדיפה על פני השנייה, אנו טוענים, כי, במידה ועניין זה היה נותר לשיקול הדעת שלנו עצמנו, לא היה

אף אחד שהיה מעדיף להמיט על עצמו גזר דין שעליו אין הוא יכול לערער. פילוסוף ידוע¹⁴⁰ אמר פעם כי, "אם אלוהים לא היה קיים, היה צריך להמציא אותו לאושרו של הגזע האנושי"; את אותו הדבר ניתן לטעון ביחס לריבוי הקיומים הגשמיים. ואולם, כפי שכבר ציינו, אלוהים אינו מבקש את רשותנו בעניין כינון ההשגחה האלוהית; הוא אינו נועץ בהעדפות שלנו ביחס לעניין זה. או שחוק גלגול הנשמות קיים או שהוא אינו קיים; הבה ונראה באיזה צד נמצא מאזן ההסתברויות, ונשקול את העניין מנקודת מבט אחרת, אך עדיין, תוך התעלמות מהצהרות כלשהן שבוצעו על ידי הרוחות ביחס אליו, ונבחן את השאלה כעניין של מחקר פילוסופי גרידא.

במידה וחוק גלגול הנשמות אינו קיים, יכול להיות לנו רק קיום גשמי אחד בלבד; ובמידה וחיינו הגשמיים הנוכחיים הם החיים היחידים שלנו, נשמתו של כל אדם ואדם חייבת הייתה להיברא באותו הזמן שבו נברא גופו; אלא אם כן, באמת, אנו מניחים שהנשמה קדמה לגוף, ובמקרה כזה יהא עלינו לחקור מה היה מצבה של הנשמה לפני האיחוד שלה עם הגוף, והאם מצב זה לא היווה קיום מסוג זה או אחר. אין כל שביל ביניים. או שהנשמה הייתה קיימת לפני איחודה עם הגוף, או שהיא לא הייתה קיימת. במידה והיא הייתה קיימת לפני איחודה עם הגוף, מה היה מצבה? האם הייתה לה מודעות-עצמית? במידה ולא, מצבה היה חייב להיות שווה ערך כמעט לחוסר-קיום. אם היה לה אופי ייחודי [אינדיבידואליות], היא חייבת הייתה להיות מתקדמת [פרוגרסיבית] או נייחת; בכל מקרה, מה הייתה מידת ההתקדמות שלה בעת האיחוד שלה עם הגוף? בניגוד לכך, אם ניתן להניח, בהתאם לאמונה הרווחת, כי הנשמה נבראת באותו זמן שבו נברא הגוף – או, שלפני היווצרותו של הגוף, יש לה רק יכולות שליליות – עלינו להציג את השאלות הבאות:

1. מדוע מגלות נשמות מגוון כישרונות כה רחב, ללא תלות ברעיונות שנרכשים דרך חינוך?
2. מאין נובע הכישרון המיוחד לאומנויות ולמדעים מסוימים אותו מציגים ילדים רבים בגיל צעיר מאוד, בעוד שילדים אחרים נותרים במצב של נחיתות או בינוניות אינטלקטואלית כל חייהם?
3. מאין שואבים בני אדם מסוימים את הרעיונות המולדים או האינטואיטיביים, שאינם קיימים בבני אדם אחרים?
4. מאין מפיקים ילדים מסוימים את הדחפים המוקדמים, המפותחים מכפי גילם, אודות מגרעות ומעלות, את הרגש המולד של אצילות או שפלות, אשר עומדים לעיתים קרובות בניגוד חד כל כך לסביבה בה נולדו והתחנכו?
5. מדוע זה אנשים מסוימים, ללא שום קשר לאופן בו התחנכו, הם מתקדמים יותר מאחרים?

---

¹⁴⁰ הערת המתרגם: פֶּרְנַסוּאָה-מָאָרִי אַרְוֶזֶה (François-Marie Arouet) - שם העט בו השתמש הפילוסוף והסופר הצרפתי ווֹלְטֵר (1694-1778), שהיה אחד מאנשי הרוח הבולטים של עידן האורות או עידן הנאורות.

6. מדוע יש בקרב הגזעים האנושיים המאכלסים את העולם, גזעים מסוימים שהם פראיים ואחרים שהם מתורבתים? אם תקחו ילד הוֹטְנְטוֹט¹⁴¹ משדי אימו, ותגדלו ותחנכו אותו בבתי הספר המעולים ביותר שבנמצא, האם תוכלו להצליח להפוך אותו ללְפֶלְס¹⁴² או לְנְיוֹטוֹן?

מהי הפילוסופיה או הִתְיֹאֲסוֹפְיָה¹⁴³ שתוכל ליישב בעיות אלה? או שנשמותיהם של בני האדם הן שוות האחת לשנייה בעת לידתן או שהן לא שוות. אם הן שוות, מדוע קיים חוסר-שוויון זה בין הכישרונות השונים? האם ניתן לומר שחוסר-שוויון זה תלוי בגופו הגשמי של כל ילד וילד? אך דוקטרינה שכזו תהיה הדוקטרינה המפלצתית והלא-מוסרית ביותר שיכולה להיות מבין כל הדוקטרינות; שכן, במקרה שכזה, בני האדם הם אינם אלא מכונות בלבד, עיסוק בחומר ותו לא; הם לא יהיו אחראיים למעשיהם, אלא תעמוד להם הזכות להטיל את כל האשמה בגין עוולותיהם על פגמיו של המבנה הפיזי שלהם. ואולם, אם מצד שני, הנשמות נוצרות כשהן לא שוות זו לזו, הרי שאלוהים ברא אותן כך; אך, במקרה זה, מדוע זה מוענקת אותה עליונות מולדת, שמאפיינת חלק מהאנשים עוד מלידתם, רק לחלק מהאנשים ונמנעת מאחרים? והאם מידתיות והעדפה שכאלה תעלינה בקנה אחד עם הצדק האלוהי ועם האהבה השווה אותה הוא רוחש לכל ברואיו?

בניגוד לכך, אם תכירו ותודו בקיום רצף של קיומים גשמיים, הרי שהכל מוסבר וברור. בני האדם מביאים עימם, ברגע שהם נולדים, את מידת האינטואיציה אותה רכשו בעבר. דרגת ההתקדמות שלהם תהיה בהתאם למספר הקיומים הקודמים אותם השלימו בעבר, לפי מידת קרבתם או ריחוקם מנקודת ההתחלה המשותפת; בדיוק כפי שבחברה, המורכבת מאנשים בגילאים שונים, כל אדם יחזיק

---

¹⁴¹ הערת המתרגם: הוֹטְנְטוֹט (Hottentot) - בן שבט כושי פראי, לא תרבותי, החי בדרום מערב אפריקה.

¹⁴² הערת המתרגם: המרקִיז פִּיֶר סִימון לְפֶלְס (Pierre-Simon Laplace) - אסטרונום, מתמטיקאי ופיזיקאי צרפתי בולט, אשר עבודתו הייתה מרכזית להתפתחות המתמטיקה, הסטטיסטיקה, הפיזיקה והאסטרונומיה. התפרסם הרבה בזכות יישום תורתו של נְיוֹטוֹן בחישוב תנועת גרמי השמים במערכת השמש, על כן זכה לכינוי נְיוֹטוֹן הצרפתי או נְיוֹטוֹן של צרפת. בזכות תרומותיו הענפות, לפלס זכור כאחד המדענים הגדולים בכל הזמנים, ותואר כבעל יכולת מתמטית טבעית שעלתה על זו של רבים מהמדענים הגדולים של זמנו.

¹⁴³ הערת המתרגם: תְּיֹאֲסוֹפְיָה (Theosophy; מיוונית, תְּיֹאֲסוֹס - אל, ו-וִּיפְיָה - חוכמה) - מונח שמשמעותו חוכמה אלוהית או דעת האלים, וניתן לפרשו כ"דת החכמה". מקור השם הוא בפילוסופים של אלכסנדריה, שנקראו "אוהבי האמת" (פיללתיאנים). זוהי אסכולה הגותית, העומדת על גבול הפילוסופיה והאמונה הדתית. על-פי אסכולה זו העולם הגשמי הוא חלק שניתק מן העולם האלוהי, וכתוצאה מכך יכולים בני האדם לפתח בעצמם ראייה נכונה של האלוהות. אסכולה זו גורסת כי כל הדתות הן ניסיונות של ההיררכיה הרוחנית לעזור לבני האדם להתפתח לכדי שלמות, ולכל דת יש חלק באמת. כיום נמנים המאמינים באסכולה זו על חברי האגודה התאוסופית, שהיא תנועה רוחנית דתית (ויש המגדירים אותה ככת), אשר נוסדה בשנת 1875 בעיר ניו יורק שבארצות הברית, כדי לחקור את טבעו של היקום ואת מקומה של האנושות בו, לקדם את ההבנה של המקור המשותף של כל הדתות ולהוות גרעין של אחווה כלל-עולמית בין כל בני האדם.

בדרגת ההתקדמות ההולמת את מספר השנים שהוא חי; רצף הקיומים הגשמיים מייצג עבור חיי הנשמה את מה שרצף שנות החיים מייצג עבור חייו של הגוף הגשמי.

כנסו יחדיו, באותו מקום ובאותה העת, אלפי אנשים בני כל הגילים, מתינוק בן יומו ועד לאב המשפחה בן השמונים. הבה ונניח כי איפול הוטל על עברם, ואילו אתם, מתוך חוסר הידיעה על עברם, מדמיינים שכולם נולדו באותו יום. באופן טבעי תתהו מדוע זה חלקם גדולים ואחרים קטנים; מדוע זה חלקם זקנים ואחרים צעירים; מדוע זה חלקם משכילים ואחרים בורים; אך אם יתפזר הענן שהסתיר את עברם, ותגלו שחלקם חיו זמן רב יותר מאחרים, כל ההבדלים הללו יתבהרו ויוסברו. אלוהים, ברוב צדקו, לא יכול היה לברוא נשמות מושלמות ומושלמות פחות. אך בהינתן הקיומיים הגשמיים המרובים, אין שום דבר בהבדלי התכונות אותן אנו רואים סביבנו, שאינו עולה בכל אופן שהוא בקנה אחד עם הצדק המחמיר ביותר; שכן מה שאנו רואים סביבנו, נתפש אז כבעל שורשים לא בהווה, כי אם בעבר.

האם מבוסס טיעון זה על שיטה קבועה-מראש או על הנחה חסרת-יסוד כלשהי? לא. נתחיל מעובדה שהיא ברורה ושאין עליה עוררין, חוסר-השוויון הקיים בכישרונות הטבעיים ובהתפתחות האינטלקטואלית והמוסרית; אנו מוצאים כי עובדה זו אינה מוסברת על ידי מי מהתיאוריות האופנתיות, בעוד שההסבר שניתן לעובדה זו באמצעות תיאוריה אחרת הוא בעת ובעונה אחת פשוט, טבעי ורציונלי. האם זה הגיוני להעדיף תיאוריה שאינה מסבירה עובדה זו על פני תיאוריה שכן מסבירה אותה?

ביחס לשאלה השישית, היא תיענה, ללא כל ספק, בתשובה שהילד ההוטנטוטי הוא בן לגזע נחות; במקרה זה אנו מבקשים לשאול האם הילד ההוטנטוטי הוא בן אדם או לא? במידה ולא, מדוע לנסות ולהמיר את דתו? במידה והוא נחשב לבן אדם, מדוע מסרב אלוהים להעניק לו ולבני גזעו את זכויות-היתר שמוענקות לבני הגזע הלבן? דוקטרינת ה**סְפִירִיטִיזְם** היא דוקטרינה רחבת אופקים מדי מכדי להודות בקיומם של מינים שונים של בני אדם; היא מכירה רק בקיומם של בני אדם שהחלק הרוחני שלהם נמצא בפיגור כזה או אחר, אך כולם מסוגלים להגיע לאותה דרגת התקדמות. האין השקפה זו על המין האנושי הולמת יותר את הצדק האלוהי?

בחנו את הנשמה ביחס לעבר ולהווה שלה; אם נבחן אותה ביחס לעתידה, ניתקל בקשיים אשר התיאוריות האופנתיות אינן יכולות להסבירם באותה המידה:

1. במידה וגורלנו העתידי נחרץ אך ורק על ידי הקיום הנוכחי שלנו, מה יהיה בעתיד מעמדם היחסי של האדם הפראי ושל האדם המתורבת? האם הם יהיו באותה דרגה, או שמא יהיה הבדל בסך האושר העילאי שלהם?

2. האם אדם שעמל בחריצות כל חייו כדי להתקדם ולהשתפר מבחינה מוסרית ואינטלקטואלית יועמד באותה הדרגה כמו אדם אשר נותר בנקודת נחיתות מבחינת ההתקדמות המוסרית והאינטלקטואלית שלו, שלא באשמתו, אלא משום שלא היו בידו לא הפנאי ולא ההזדמנות להתקדם?

3. האם ניתן להעניש, בצדק, אדם שגרם עוול מפני שנמנעו ממנו האמצעים להגיע להארה, עבור חטאים שנגרמו שלא כתוצאה מבחירתו שלו?

4. אנו מתאמצים לתרבת, להאיר ולהחדיר מוסר במין האנושי; ואולם, על כל אדם שאנו מצליחים להביא לכדי הארה, ישנם מיליוני בני אדם שמתים מדי שנה מבלי שראו את האור. מה יעלה בגורלם של מיליונים אלה? האם יש לראות בהם חוטאים ומנודים? ובמידה ואין לראות בהם ככאלה, כיצד הם ראויים להימנות על אותה הקטגוריה, יחד עם בני אדם שהפכו לנאורים ומוסריים?

5. מה יעלה בגורלם של ילדים שמתו לפני שהיו מסוגלים לעשות טוב או רע? במידה ויש לצרפם לבני האדם שנהנים מהאושר העילאי, מדוע שתוענק להם טובה זו, מבלי שהם יצטרכו לעשות דבר כדי להיות זכאים לה? ובזכות איזו מעלה הם פטורים מן הצורך לעבור את תלאות החיים הגשמיים?

מי מהדוקטרינות הנזכרות לעיל יכולה ליישב בעיות אלה? ואולם, אם נכיר ונודה בעובדת קיומם של הקיומים הגשמיים המרובים בקרב בני האדם, תיפטרנה כל הבעיות הללו בהתאמה מלאה עם הצדק האלוהי. את מה שאיננו מסוגלים לעשות בגלגול אחד, נעשה באחר. אף אדם אינו פטור מפעולתו של חוק הקידמה; כל אדם מתוגמל באופן מדורג, בהתאם לערכו ושוויו האמיתי, אך אף אדם לא יודר מלהגיע לפסגת האושר העילאי, ואין זה משנה כלל באילו מכשולים הוא עשוי להתקל בדרכו.

את השאלות העולות מהנושא בו אנו דנים ניתן להכפיל עד אינסוף, שכן הבעיות הפסיכולוגיות והמוסריות, שיכולות לבוא על פתרון רק תחת כנפיה של דוקטרינת ריבוי הקיומים, הן רבות מספור. בדיון הנוכחי הגבלנו את החקירה שלנו רק לנושאים כלליים ביותר באופיים. "ואולם", יכולים עדיין להוסיף ולטעון חלק מהמתנגדים, "יהיו הטיעונים בעד דוקטרינה זו אשר יהיו, הכנסייה אינה מכירה בדוקטרינת גלגול הנשמות; קבלתה עשויה, לפיכך, לשים קץ למוסד הדת".

אין בכוונתנו להתייחס כאן לשאלה זו, בהיבט המיוחד של ההתנגדות שלעיל; עבור צרכינו הנוכחיים, די לנו להראות את אופייה המוסרי והרציונלי הבולט של הדוקטרינה שאנו בוחנים. ואולם, ניתן להניח בביטחון, כי דוקטרינה שהיא גם מוסרית וגם רציונלית, אינה יכולה להיות מנוגדת לדת אשר טוענת כי היישות האלוהית מהווה את החסד והטוב המושלמים ואת ההיגיון הנעלה ביותר. מה היה עולה בגורל הכנסייה, עשויים אנו לשאול בתורנו, אם בניגוד לאמונתיו של המין האנושי ולעדויות מדעיות, היא הייתה מתמידה בהתעקשותה לדחות ראיות מכריעות, והייתה מנדה מחיקה את כל אותם בני

אדם שלא האמינו בתנועתה של השמש¹⁴⁴ או בששת ימי הבריאה? לאיזה אמן וסמכות הייתה זוכה מערכת דתית, שמטמיעה בכתביה טעויות ברורות כעיקרי האמונה שלה, בקרב העמים הנאורים? בכל נושא שבו הוצגו הוכחות חותכות צידדה הכנסייה בחוכמה בהוכחות אלה. אם יוכח כי העובדות [אודות מצבים בלתי-אפשריים שפתרונם מתיישב רק עם גלגול נשמות] אודות חיי האדם אינן סותרות, על סמך אף הנחה אחרת, את האמונה בצדק האלוהי – אם ניתן יהיה להסביר נקודות שונות [שהן בלתי-ניתנות להסבר באופן אחר ללא האמונה בגלגול נשמות] בדוגמה הנוצרית רק בעזרתה של דוקטרינה זו, תאלץ הכנסייה להודות באמיתותן, ולהכיר בכך כי היריבות לכאורה ביניהן היא יריבות מדומה בלבד. אנו נראה, במקום אחר, כי אל לה לדת לחשוש מקבלת דוקטרינה זו, יותר מאשר היא חששה מפני התגליות אודות תנועת כדור הארץ וקיומן של תקופות היווצרותן של שכבות קרקע גיאולוגיות, אשר, במבט ראשון, נראו כסותרות את ההצהרות המופיעות בתנ"ך. יתרה מזאת, בקטעים רבים של כתבי הקודש נרמז על עיקרון גלגול הנשמות, והוא מנוסח באופן מפורש בספרי הבשורות:

9 כְּשִׁירְדוּ מִן הַהָר צְנָה עֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ: "אֵל תִּסְפְּרוּ אֶת הַמְרָאָה לְאִישׁ עַד אֲשֶׁר יָקוּם בְּנֵי־הָאָדָם מִן הַמֵּתִים".

10 שְׁאֵלוּהוּ הַתְּלִמִּידִים: "מַדּוּעַ זֶה אֹמְרִים הַסּוֹפְרִים כִּי אֵלֵיהוּ צָרִיךְ לְבֹא תַחֲלָה?"

11 הִשִּׁיב יֵשׁוּעַ וְאָמַר: "אֵלֵיהוּ אִמְנֵם יָבֹא וְיָשִׁיב אֶת הַכֹּל,

12 אָבֵל אֹמֵר אֲנִי לָכֶם שְׁאֵלֵיהוּ כְּבֹר בָּא וְלֹא הִכִּירוּהוּ אֶלָּא עָשׂוּ בּוֹ כְּרִצּוֹנָם; כִּךְ גַּם בְּנֵי־הָאָדָם עֲתִיד לִסְבֹּל מֵיָדָם".

13 אַז הִבִּינוּ הַתְּלִמִּידִים כִּי עַל יוֹחֲנָן הַמַּטְבִּיל דִּבֶּר אֵלֵיהֶם¹⁴⁵.

מאחר וישוע מכריז על יוחנן המטביל כעל אליהו הנביא, המסקנה הנובעת מכך היא שרוחו או נפשו של אליהו הנביא חייבת הייתה להתגלגל בגופו של יוחנן המטביל.

---

¹⁴⁴ הערת המתרגם: הכוונה לאמרה המפורסמת של גליליא גליליי (1642-1564 - פיזיקאי, אסטרונום, מתמטיקאי ופילוסוף איטלקי בולט), "ואף על פי כן, נוע תנוע!". מזמנו של אפלטון ועד לתקופתו של גליליא, המודל הרווח המסביר את תנועת גרמי השמיים הוא המודל הגיאוצנטרי. לפי מודל זה, גרמי השמים ובכללם השמש, הירח, כוכבי הלכת ושאר הכוכבים סובבים את הארץ, העומדת במקומה, במרכז היקום. עם שקיעתה של התרבות הרומית, בסוף המאה השלישית, הפך המודל הגאוצנטרי לדוקטרינה של הכנסייה הקתולית, ועקב כך לא ניתן היה עוד לבחון אותו באופן מדעי. כל חריגה מאמונה זו נחשבה אז לכפירה, פשע שלעתים קרובות היה דינו עונש מוות. בשל השקפותיו המדעיות, הועמד גליליא למשפט בפני האינקוויזיציה. על-פי המסופר, מלמל גליליא את האמרה לאחר שנאלץ לוותר במשפט בפומבי על חלק מאמונותיו ותפיסותיו המדעיות כדי להימנע מהוצאה להורג.

¹⁴⁵ הבשורה על-פי מתי, פרק יז', פסוקים 9-13.

ואולם, תהא דעתנו ביחס לגלגול הנשמות אשר תהא, בין אם נקבל או נדחה אותו, ברור שעלינו לעבור זאת, במידה והוא באמת קיים, בלי שום קשר לאמונה מנוגדת כלשהי שלנו. הנקודה המהותית אותה אנו מבקשים לבסס כאן היא זו, כלומר, שהתורה לה מטיפות הרוחות היא נוצרית בבירור, שהיא מבוססת על הדוקטרינה של נצחיות הנשמה, על שכר ועונש עתידיים, על הצדק האלוהי, על רצונו החופשי של האדם ועל הקוד המוסרי של ישוע; ושליפכך היא אינה יכולה להיות מנוגדת לדת כלשהי.

עד כה, הטענות שהעלינו בנושא זה, כפי שצינו לעיל, היו ללא התייחסות להצהרות שהועלו על ידי הרוחות; הצהרות אלה, לדעת רבים, חסרות כל סמכות. במידה ואנו, וכה רבים אחרים, נאמץ את ההשערה בדבר ריבוי הקיומים הגשמיים, אנו נעשה כן לא רק מפני שהיא הועלתה על ידי הרוחות, אלא מפני שהיא נראתה לנו הגיונית ביותר, ומפני שרק היא פותרת בעיות שלא ניתן לפותרן באמצעות ההשערה המנוגדת. לו הייתה השערה זו מוצעת לנו על ידי בן תמותה פשוט, היה עלינו, לפיכך, לאמץ אותה באותו ביטחון, ולהתכחש, עם אותם נכונות ולהט, לדעות המוקדמות שלנו בנושא זה; שכן כאשר דעה מוכחת כשגויה, אפילו ההערכה והאהבה עצמית יפסידו יותר מאשר ירוויחו מן ההתעקשות להמשיך ולאחוז בדעה שגויה זו. באופן דומה, היה עלינו לדחות את דוקטרינת גלגול הנשמות, אפילו שהמטיפות לה הן רוחות, במידה והיה נראה לנו שהיא עומדת בסתירה להיגיון, כפי שאכן דחינו רעיונות רבים אחרים אותם ביקשו הרוחות להטמיע, שכן אנו יודעים, מניסיון, שלא נוכל עוד לקבל באופן עיוור רעיונות שהועלו על ידי הרוחות, יותר משנוכל לקבל רעיונות שהועלו בני אדם.

אם כן, בעינינו, היתרון העיקרי של דוקטרינת גלגול הנשמות הוא שהיא הגיונית להפליא. אך לטובתה עומדות גם הוכחות ממשיות – הוכחות חיוביות, וכאמור, גשמיות, שגלויות לעיניו של כל מי שחקר את הנושא בסבלנות ובהתמדה, ושבנוכחותן כל ספק באשר לאמיתותו של החוק האמור הוא בלתי-אפשרי. כאשר ההערכה לעובדות אלה תזכה לפופולריות, בדומה לעובדות שחשפו בפנינו את אופן היווצרותו ותנועתו של כדור הארץ, אלה שמתנגדים כעת לדוקטרינה זו יאלצו להתכחש להתנגדותם ולקבל את המציאות¹⁴⁶.

לסיכום, אנו טוענים שדוקטרינת ריבוי הקיומים הגשמיים היא הדוקטרינה היחידה שמסבירה את מה שבלעדי דוקטרינה זו, הוא בלתי-ניתן להסבר; שהיא בעת ובעונה אחת גם מנחמת ביותר וגם עולה

---

¹⁴⁶ הערת המתרגם: דוגמה למתנגדים שנאלצו להודות ולהתכחש לטיעוניהם הוא מכחיש השואה הידוע רוברט פוריסון (Robert Faurisson, 1929-2018 - פרופסור לספרות ומכחיש שואה צרפתי), שפרסם בשנת 1979 ספר ובו טען כי השואה לא התרחשה. הכחשת השואה היא הטענה כי השואה לא אירעה, או כי לא התרחשה בממדים המיוחסים לה על ידי ההיסטוריונים מהזרם המרכזי, או כי לא הייתה מכוונת ומאורגנת על ידי הממשל הנאצי בגרמניה, או כי לא הייתה מכוונת דווקא כלפי יהודים. העדויות ההיסטוריות, כמובן, סותרות את טענותיהם של מכחישי שואה ומוכיחות שנימוקיהם של המכחישים הם חסרי כל בסיס.

בקנה אחד באופן קפדני עם הצדק המחמיר ביותר; שהיא מהווה עוגן של ביטחון, אותו סיפק אלוהים ברחמי למין האנושי.

ישוע עצמו דיבר באופן מפורש על אמיתותה של הנחה אחרונה זו; שכן אנו קוראים בפרק ג' בספר הבשורה על פי יוחנן, שישוע, בהשיבו לניקודמוס¹⁴⁷, התבטא באופן הבא:

3 השיב ישוע ואמר אליו: "אמן אמן אני אומר לך, אם לא יולד אדם מלמעלה, לא יוכל לראות את מלכות האלהים".

וכאשר שואל נקדימון;

4 "איך יכול אדם להולד בהיותו זקן? האם הוא יכול להכנס שנית לרחם אמו ולהולד?" משיב לו ישוע;

5 "אמן אמן אני אומר לך, אם לא יולד איש מן המים והרוח לא יוכל להכנס למלכות האלהים.

6 הנולד מן הבשר בשר הוא והנולד מן הרוח רוח הוא.

7 אל תתמה על שאומר אני לך כי עליכם להולד מלמעלה.

8 הרוח נושבת היכן שהיא רוצה ואת קולה אתה שומע, אך אינך יודע מאין היא באה ולאן היא הולכת. כך כל מי שנולד מן הרוח". (ראה פרק ב', סעיף 9, תחיית הגוף, שאלה 1010)^{148, 149}.

---

¹⁴⁷ הערת המתרגם: **ניקודמוס** או **נקדימון בן גוריון** בשמו העברי (Nicodemus בלטינית) – יהודי פרושי, חבר בסנהדרין ומעשירי ירושלים בתקופה שקדמה לחורבן בית שני. על-פי הנצרות, נקדימון הוא ניקודמוס המוזכר בברית החדשה בספר הבשורה הקדושה על-פי יוחנן שלוש פעמים. בפעם הראשונה הוא מבקר את ישוע בלילה, כדי ללמוד ממנו על הטבילה לנצרות ועל "לידה מחדש". בפעם השנייה הוא מצטט את החוק שעל בסיסו נעצר ישוע בחג הסוכות. בפעם השלישית הוא מסייע ליוסף הרמתי להכין את גופתו של ישוע לקבורה.

¹⁴⁸ הערת המתרגם: גלגול הנשמות הוכח כיום במקרים הבאים: זיכרונות של חיים קודמים בילדים, מחקרים שמשחזרים לכאורה זיכרונות מחיים קודמים של מטופלים בהיפנוזה, אזהרות מרוחות שהתקבלו על ידי מקדיים (מתווך לעולם המתים) על הגלגול הקודם של אדם מסוים עם פרטים מדויקים מאומתים. למרות שהמדע עדיין מסרב לקבל ראיות אלה, תורת הרוחות מקבלת את ראיות כהוכחה גמורה ומצפה להכרה רשמית בקרוב.

¹⁴⁹ הערת המתרגם: קרדק אינו מתייחס לדוקטרינה של האגודה התיאוסופית, שנוסדה רק מאוחר יותר, בשנת 1875, אלא לתיאוסופיה במובן כללי, כלומר, סוג של ידע רציונלי או אינטואיטיבי אודות דברים אלוהיים.

פרק שישי – חיי הרוחות

1 רוחות תועות או נודדות

223. האם הנשמה מתגלגלת מיד לאחר היפרדותה מהגוף הגשמי?

— לפעמים מתרחש דבר זה באופן מיידי, אך לעיתים קרובות יותר הנשמה מתגלגלת לאחר פרקי זמן משתנים באורכם. בעולמות המתקדמים יותר, גלגול הנשמות מתבצע כמעט תמיד באופן מיידי. מאחר והחומר הגשמי בעולמות אלה הוא פחות גס מאשר בעולמות פחות מתקדמים, הרוח, בעודה מתגלגלת בעולמות נחותים אלה, שומרת על היכולת להשתמש כמעט בכל יכולותיה כרוח, ומצבה הרגיל דומה לזה של הסהרוריים במצב הערות הצלול שלהם¹⁵⁰.

224. מה עולה בגורל הנשמה בפרקי הזמן שבין גלגול לגלגול?

— היא הופכת לרוח תועה או נודדת, השואפת לגורל חדש. היא נמצאת במצב של המתנה וציפייה.

א. כמה זמן עשויים פרקי המתנה וציפייה אלה להימשך?

— משעות בודדות ועד לאלפי עידינים. למען הדיוק, למצב התעייה או הנדודים אין מגבלת זמן קבועה, והיא עשויה להתארך ולהימשך זמן רב, אך עם זאת, לעולם לא לנצח. במוקדם או במאוחר, לרוח תמיד תינתן הזדמנות להתחיל בקיום חדש, אשר משמש לטיהור גלגוליה הקודמים.

ב. האם משך זמן הנדידה תלוי ברצונה של הרוח, או שמא הוא יכול להיות מוטל עליה ככפרה?

— זוהי תוצאה של רצונה החופשי של הרוח. הרוחות פועלות מתוך מודעות מלאה; ואולם, במקרים מסוימים, התארכותו של פרק זמן זה מהווה עונש שהוטל על ידי אלוהים, בעוד שבמקרים אחרים, התארכות זו מתבצעת לבקשתן של הרוחות עצמן, כדי לאפשר להן להמשיך ולרכוש ידע בו תוכלנה להשתמש ביעילות רבה יותר בחייהן הגשמיים.

225. האם מצב זה של תעייה ונדודים הוא בהכרח סימן לנחיתות מצד הרוחות?

— לא, משום שקיימות רוחות נודדות מכל הדרגות. כפי שכבר ציינו, גלגול נשמות הוא מצב מעבר זמני, כפי שכבר הסברנו לכם. במצבן הרגיל של הרוחות הן משוחררות לחלוטין מן החומר.

226. האם יהיה זה מדויק לומר שכל הרוחות שלא התגלגלו הן רוחות תועות או נודדות?

¹⁵⁰ הערת המתרגם: ראה פרק 3 סעיף 3 להסבר מפורט יותר על מצב ערות זה.

— כן, בכל הנוגע לרוחות שאמורות להתגלגל-מחדש; אך הרוחות הטהורות, אלה שכבר הגיעו לשלמות, אינן נחשבות לרוחות תועות או נודדות; מצב הקיום שלהן הוא סופי.

הערת קָרְדֵק: בזכות תכונותיהן המיוחדות, הרוחות ממוינות למעמדות או דרגות התקדמות שונות, שדרך הן עוברות ברצף מקיום לקיום במהלך תהליך היטהרותן. בכל הנוגע למצב הקיום שלהן, הן עשויות להימצא באחד ממצבי הקיום הבאים; 1. רוח שהתגלגלה, כלומר, רוח שהתאחדה עם גוף גשמי; 2. רוח תועה או נודדת, כלומר, רוח שהתנתקה מהגוף הגשמי וממתינה לגלגול-מחדש למטרות השתפרות; 3. רוחות טהורות, כלומר, רוחות שהגיעו לשלמות ואין להן כבר כל צורך להמשיך ולהתגלגל.

227. באיזה אופן מקבלות הרוחות התועות או הנודדות ידע והדרכה? ברור שאין הן רוכשות אותם באותו אופן כמו בני האדם.

— הרוחות חוקרות את עברן ומחפשות אחר אמצעים וכלים כדי לרומם את עצמן לדרגה גבוהה יותר. הן רואות ומתבוננות בכל המתרחש באזורים ובמקומות שבהם הן עוברות. הן מאזינות לשיחותיהם של בני אדם משכילים ונאורים ולעצותיהן של רוחות נעלות יותר מהן, וכך הן רוכשות רעיונות וידע חדשים.

228. האם משמרות הרוחות תשוקות ויצרים אנושים כלשהם?

— רוחות מתקדמות, כאשר הן משתחררות ממעטפת גופן הגשמית, מותירות מאחוריהן את התשוקות והיצרים האנושיים המרושעים, ומשמרות רק את אהבת הטוב. אך רוחות נחותות משמרות את פגמיהן הארציים, שכן אלמלא היו משמרות פגמים אלה, הן היו נמנות על הרוחות מהדרגות הגבוהות ביותר.

229. מדוע זה הרוחות, בעת עזיבתן את כדור הארץ, אינן מותירות מאחוריהן את כל תשוקותיהן המרושעות, שכן אז הן מסוגלות לתפוש ולהבין את התוצאות ההרסניות של תשוקות אלו?

— יש בקרבכם בני אדם, שהם, לדוגמא, אנשים שחצנים וגאוותניים יתר-על-המידה; האם אתם משערים שהם יפטרם מפגם זה בבת אחת עם עזיבתם את כדור הארץ? לאחר שהן עוזבות את החיים הארציים, ובמיוחד בקרב רוחות שהיו להן תשוקות סוערות ובלטות, נשארת עם הרוחות סוג של אווירה שבה הן עטופות, ואשר משמרת את כל התכונות המרושעות הקודמות שלהן; שכן רוחות אינן משוחררות לחלוטין מהשפעתה של החומריות. רק לעיתים רחוקות זוכות הרוחות לקבל הצעות חטופות על האמת, אשר מראות להן, כביכול, את הדרך האמיתית שעליהן לצעוד בה.

230. האם רוח מתקדמת כאשר היא נמצאת במצב של נדודים?

— היא יכולה להתקדם רבות במצב זה, בהתאם לכוח רצונה ולמאמציה להשתפר, אולם רק בחיים הגשמיים היא מיישמת בפועל את הרעיונות והידע החדשים אותם רכשה.

231. האם הרוחות הנודדות מאושרות או אומללות?

— הן מאושרות או אומללות בהתאם לסגולותיהן. הן סובלות בגלל תשוקותיהן, שאת מהותן הן שימרו, או שהן מאושרות בהתאם לדרגת חוסר החומריות שלהן. במצב הנוודות, הרוח מבינה מה נחוץ לה בכדי להיות מאושרת, וכך היא מתאמצת לחפש אחר האמצעים להשיג את מה שחסר לה. ואולם, לא תמיד היא רשאית להתגלגל כאשר היא חפצה בכך, והארכת מצב הנודדים מהווה לפיכך עונש עברה.

232. האם רוח נודדת יכולה להגיע לכל שאר העולמות?

— דבר זה תלוי במידת התקדמותה. כאשר הרוח עוזבת את גופה החומרי ברגע המוות, היא לא בהכרח מתנתקת לחלוטין מהחומר, והיא עדיין שייכת במצב זה לעולם שבו היא חיה, או לעולם אחר מאותה דרגה, אלא אם כן היא התקדמה במהלך חייה הארציים לעולם מדרגה גבוהה יותר; התקדמות הדרגתית זו צריכה להיות מטרתה המתמדת של כל רוח ורוח, שכן בלעדיה היא לעולם לא הייתה מגיעה לשלמות. עם זאת, רוח יכולה להגיע לעולמות מדרגה גבוהה יותר; אך, במקרה כזה, הם יהיו זרים לה. היא יכולה לקבל, לכאורה, רק הצצה חטופה בהם; אך הצצות חטופות שכאלה משמשות לעיתים קרובות, להאיץ את רצונה בשיפור ובהתקדמות, כדי שהיא תהפך לראויה לאושר העילאי ממנו נהנים בעולמות אלה, וכך אולי יתאפשר לה לחיות בהם במרוצת הזמן.

233. האם הרוחות שכבר הפכו לטהורות מגיעות אי-פעם לעולמות מדרגה נחותה?

— הן מגיעות אליהם לעיתים קרובות על מנת לעזור ולקדם אותם. אלמלא הגיעו, אותם העולמות היו נותרים עזובים לנפשם, ללא מדריכים שינחו אותם.

II עולמות מעבר

234. האם יש, כאמור, עולמות, המשמשים כתחנות ומקומות מנוחה עבור הרוחות הנודדות?

— כן, ישנם עולמות שמותאמים במיוחד לקליטת ישויות נודדות, עולמות בהם הן עשויות להתגורר באופן זמני; עולמות שמהווים מעין תחנות מנוחה, שבהם הן עשויות לחנות באופן ארעי לזמן מה ולנוח, לאחר פרקי זמן ארוכים בהם נדדו. עולמות אלו מהווים תחנות ביניים בין עולמות מדרגות שונות, והם מדורגים בהתאם לאופיין של הרוחות שעתידות להגיע אליהם, ואשר תמצאנה את תנאי המנוחה בהם מהנים במידה זו או אחרת.

א. האם הרוחות המאכלסות עולמות אלה יכולות לעזוב אותם על פי רצונן?

— כן, הן יכולות לעזוב אותם לכל אזור אחר שאליו הן עשויות לבחור להגיע. הן דומות לציפורים נודדות הנוחתות על אי במטרה לנוח ולאגור כוחות כדי להגיע ליעדן.

235. האם הרוחות יכולות להתקדם במהלך שהייתן הארעית בעולמות המעבר?

— בוודאי; רוחות שמגיעות לשם עושות זאת במטרה לקבל הדרכה והנחייה, וכדי לקבל בקלות רבה יותר אישור להיכנס לעולמות מדרגה גבוהה יותר, וכך לקדם את התקדמותן לעבר השלמות שהיא מטרתן.

236. האם עולמות המעבר הם בעלי אופי מיוחד, והאם הם נועדו להיות לנצח מקומות חנייה ארעיים בעבור רוחות נודדות?

— לא, מעמדם של עולמות אלה בהיררכיית העולמות הוא זמני בלבד.

א. האם מאוכלסים עולמות אלה באותו הזמן גם בישויות בעלות גופים גשמיים?

— לא, פני השטח של עולמות אלה הם עקרים ואין בהם תנאים המאפשרים קיום חיים גשמיים. לישויות המאכלסות אותם אין מאוויים גשמיים כלשהם.

ב. האם העדר התנאים המאפשרים חיים גשמיים הוא קבוע, והאם הוא נובע ממשוהו מיוחד באופיים?

— לא. העדר תנאים המאפשרים חיים גשמיים הוא זמני בלבד.

ג. אם כן, עולמות מעבר שכאלה הם ריקים מכל דבר, כמו למשל יופיו של הטבע?

— עושרה האינסופי של הבריאה בא לידי ביטוי בדמות יופי כביר שאין לו מידה, דבר שראוי להערצה לא פחות מהמיזוג הארצי המושלם אותו אתם מכנים יופיו של הטבע.

ד. מאחר ומצבם של עולמות אלה הוא זמני בלבד, האם מצבו של כדור הארץ שלנו, בזמן כלשהו בעתיד, יהיה בעל אופי דומה?

— כדור הארץ כבר היה בעל אופי שכזה.

ה. באיזה תקופה?

— במהלך היווצרותו.

הערת קָרְדֵק: שום דבר בטבע אינו חסר-תועלת ולכל דבר יש מטרה וייעוד. אין שום ריק, כל חלק ביקום הכביר מאוכלס. החיים נמצאים בכל מקום. לפיכך, במהלך מאות מיליוני השנים טרם הופעת האדם עלי אדמות, במהלך תקופות המעבר הממושכות עליהם מעיד הריבוד¹⁵¹ של השכבות הגיאולוגיות הקדומות ביותר, ואפילו עוד הרבה לפני היווצרותם של היצורים האורגניים הראשונים על פני אותה מאסה חסרת צורה, באותו תווה ובוהו צחיח שבו התקיימו היסודות במצב של היתוך, עדיין התקיימו חיים על פני כדור הארץ¹⁵². ישויות שלא היו להן לא מאויים אנושיים ולא תחושות אנושיות מצאו בו מקום מקלט רצוי. רצונו של אלוהים קבע שכדור הארץ, אפילו במצב עוברי זה שלו, צריך להיות מועיל. מי אם כן, יעז לומר שמבין אינספור העולמות החגים במרחבי היקום האינסופי, רק לעולם אחד, ואחד מהקטנים ביותר מכולם, אשר נבלע בהמון, יש את הזכות הבלעדית להיות מיושב? לאיזו מטרה, אם כן, נוצרו העולמות אחרים? האם אלוהים ברא אותם רק כדי שנתענג על יופיים? הנחה שכזו, שהאבסורדיות שבה אינה עולה בקנה אחד עם חוכמתו של אלוהים הניכרת בכל יצירותיו, הופכת בכירור לעוד יותר לא מתקבלת על הדעת, כאשר אנו חושבים על מספרם העצום והבלתי-נתפש של הגופים השמימיים. מצד שני, איש אינו יכול להתכחש לגדולתו ולנשגבותו של הרעיון, שעולמות שמצויים במהלך היווצרותם, ושעדיין לא מתאימים להיות מאוכלסים עם חיים גשמיים, מאוכלסים, אף על פי כן, ביצורים חיים המותאמים לתנאי הקיום בהם – רעיון שעשוי להכיל את הפתרון ליותר מבעיה אחת שעדיין נותרו עלומות.

III תפישות, תחושות וסבל של רוחות

237. כאשר חוזרת הנשמה לעולם הרוחות, האם היא עדיין מחזיקה באותן התפישות שהיו לה בחייה הגשמיים?

— כן, ובתפישות אחרות שלא היו לה בחיים אלה, מפני שגופה הגשמי פעל כמסווה שהסתיר אותן. אינטליגנציה היא תכונה של הרוח; אבל היא באה לידי ביטוי בחופשיות רבה יותר, כאשר היא אינה כבולה ומוגבלת על ידי כבליו של הבשר.

238. האם התפישות והידע של הרוחות הם בלתי-מוגבלים? כלומר, האם הרוחות יודעות את כל הדברים?

---

¹⁵¹ הערת המתרגם: **סופרפוזיציה** (Superposition) - מונח המתייחס לעיקרון גיאולוגי בסיסי, המכונה עקרון הסופרפוזיציה. עקרון זה הוא אחד מעקרונות היסוד בגאולוגיה, המשמשים לקבוע את גילן היחסי של שכבות סלע ואת זמן ואופן היווצרותן. חוק הסופרפוזיציה גורס, כי ברצף בלתי-מופרע של שכבות סלעי משקע, ככל שכבה היא נמוכה יותר, כך היא תהיה קדומה יותר.

¹⁵² הערת המתרגם: כדור הארץ נוצר לפני כ-4.54 מיליארד שנים, יחד עם כוכבי הלכת האחרים, מהצטברות של גז ואבק שנתרו בערפילית לאחר היווצרות השמש. בתחילה היה כדור הארץ מותך, והשכבה החיצונית של הכדור התקררה, מה שיצר את הקרום החיצוני של כדור הארץ. גזים שנפלטו באותה תקופה ופעילות געשית הביאו ליצירתה של האטמוספירה הראשונית.

— ככל שהרוחות מתקרבות יותר לשלמות, כך הידע שלהן רב יותר. רוחות מדרגה גבוהה יותר מחזיקות במגוון רחב של ידע; רוחות מדרגה נמוכה יותר מתאפיינות בבורות בכל התחומים.

239. האם הרוחות מבינות ויודעות את היסודות הבסיסיים בכל התחומים?

— דבר זה תלוי במידת ההתקדמות והטוהר שלהן. רוחות נחותות אינן יודעות יותר מבני האדם הרגילים.

240. האם הרוחות תופשות את מימד הזמן כפי שאנו תופשים אותו?

— לא; וזו הסיבה שלא תמיד אתם מבינים אותנו כאשר אתם מבקשים לקצוב זמנים מדויקים בנוגע לתאריכים או תקופות.

הערת קָרְדֵק: רעיון הזמן, כפי שאנו תופשים אותו, הוא זר לחיי הרוחות. הרעיון של תפישת הזמן החולף כמעט שאינו קיים עבורן. תקופות זמן ארוכות, או עידינים כפי שאנו מכנים זאת, שעברנו נראות כנמשכות זמן כה רב, נראות בעיניהן כמספר רגעים חטופים החומקים אל הנצח, בדיוק כפי שהקפלים שעל פני השטח של כדור הארץ [ההרים והעמקים] נמחקים ונעלמים תחת מבטו של האֵוִירוֹנָאוֹט¹⁵³, ככל שהוא עולה לחלל האוויר.

241. האם יש לרוחות נקודת השקפה נכונה ומדויקת יותר על ההווה מאשר לנו?

— נקודת המבט שלהן, בהשוואה לשלכם, היא כמו ההבדל בין אדם רואה לעיוור. הן רואות את מה שאינכם רואים; לפיכך, הן שופטות את הדברים אחרת מהאופן שבו אתם שופטים אותם. ואולם, עלינו להזכיר לכם שדבר זה תלוי במידת ההתקדמות שלהן.

242. כיצד רוכשות הרוחות את הידע על העבר, והאם ידע זה הוא בלתי-מוגבל עבורן?

— העבר, כאשר אנו מפנים את תשומת ליבנו אליו, נתפש על ידינו כאילו הוא ההווה, בדיוק כפי שקורה אתכם, כאשר אתם נזכרים במשהו שהרשים אתכם במהלך חייכם הנוכחיים; עם זאת, קיים בנכם ההבדל הבא, והוא שמאחר ונקודת המבט החיצונית של הרוחות אינה מוסתרת יותר על ידי

---

¹⁵³ הערת המתרגם: אֵוִירוֹנָאוֹט (Aeronaut) - מונח זה בו משתמש קָרְדֵק בהסבריו, תואם לידע הכללי שהיה נפוץ בתקופתו בה החל עידן התעופה עם פעילותם של האחים מוֹנְגוֹלְפִיֶּיה (ז'וזף-מישֶׁל וז'אק-אֵטִיֵן מוֹנְגוֹלְפִיֶּיה; בצרפתית: Joseph-Michel and Jacques-Étienne Montgolfier), שהיו הראשונים בעולם לבנות כדור פורח. המונח החדש אֵוִירוֹנָאוֹט נועד לתאר טייס או נווט של כלי טיס קלים מהאוויר (כגון כדור פורח, ספינת אוויר וכדומה) באטמוספירה, בניגוד למובנו הנוכחי בו הכוונה היא לטייס חלל (אסטרונאוט, קוסמונאוט וכדומה, שכמובן מטיסים מעבורות חלל וחלליות בחלל החיצון).

המסווה הגשמי אשר מכסה על האינטליגנציה שלכם, הן זוכרות דברים שכרגע מחוקקים בזכרונכם. אך הרוחות אינן יודעות הכל; למשל, את הבריאה שלהן.

243. האם הרוחות חוזות את העתיד?

— שוב, דבר זה תלוי בדרגת ההתקדמות שלהן. לעיתים קרובות מאוד, הן חוזות אותו רק באופן חלקי; ואולם, אפילו כאשר הן חוזות אותו באופן ברור יותר, לא תמיד מותר להן לגלות אותו. כאשר הן חוזות את העתיד, הוא נראה להן כאילו המדובר בהווה. הרוח רואה את העתיד בבהירות רבה יותר ככל שהיא קרובה יותר לאלוהים. לאחר המוות, הרוח רואה ומאמצת את כל גלגליה הקודמים, אך היא אינה יכולה לדעת מה מתכנן עבורה אלוהים בעתיד. בידיעה-מוקדמת זו של העתיד מחזיקות רק נשמות שהגיעו לאיחוד מלא עם אלוהים, לאחר רצף ארוך של גלגלים.

א. האם רוחות שהגיעו לשלמות מוחלטת מחזיקות בידע מלא על העתיד?

— מלא היא לא המילה; שכן אלוהים לבדו הוא הריבון המוחלט ואף אחד אינו מסוגל להשתוות לו.

244. האם הרוחות רואות את אלוהים?

— רק הרוחות מהדרגה העליונה ביותר רואות ומבינות את אלוהים; רוחות מדרגות נמוכות יותר חשות את אלוהים וסוגדות לו.

א. כאשר רוח מדרגה נמוכה אומרת שאלוהים אוסר או מאפשר לה דבר זה או אחר, כיצד היא יודעת כי הציווי הזה אכן מגיע באמת מאלוהים?

— רוח נחותה אינה רואה את אלוהים, אלא חשה את סמכותו; וכאשר דבר מה אינו צריך להיעשות או להיאמר, היא חשה מעין אינטואיציה, אזהרה בלתי-נראית, אשר מצווה עליה להימנע מלעשותם. האם אין אתם עצמכם מודעים לפעמים לרושם מסתורי, [או תחושות מוקדמות] האוסר עליכם לעשות או לא לעשות דבר מה, לפי המקרה? אותו הדבר קורה גם אצלנו, אך בדרגה גבוהה יותר; שכן אתם יכולים להבין בנקל, כי מאחר ומהותן של הרוחות היא רכה וגמישה יותר מזו שלכם, הן מסוגלות טוב יותר לקלוט את התוכחה האלוהית.

ב. האם הפקודות האלוהיות מועברות לכל רוח ורוח ישירות מאלוהים, או באמצעות תיווך של רוחות אחרות?

— פקודות אלה אינן מועברות ישירות מאלוהים; בכדי שרוח תוכל לתקשר ישירות עם אלוהים היא חייבת להוכיח את עצמה כראויה לתקשורת שכזו. אלוהים מעביר את פקודותיו דרך רוחות חכמות וטהורות מדרגה גבוהה.

245. האם ממוקם חוש הראייה אצל הרוחות במקום ספציפי בגופן, כפי שהוא ממוקם אצל בני האדם בגוף האורגני [למשל בעיניים]?

— לא, חוש הראייה מהווה תכונה כללית ונמצא בתוכן.

246. האם הרוחות זקוקות לאור כדי לראות?

— הן רואות באמצעות האור של עצמן ואין להן כל צורך במקור אור חיצוני. עבורן, אין כל אפלה פרט לזו שבה הן עשויות למצוא את עצמן ככפרה [על מעשיהן].

247. האם הרוחות צריכות לנוע ממקום למקום כדי לראות שתי נקודות שונות? האם הן יכולות, למשל, לראות את שתי הֶמִיסְפֵּרוֹת¹⁵⁴ של כדור הארץ בעת ובעונה אחת?

— מאחר והרוחות משנעות את עצמן ממקום למקום במהירות המחשבה, ניתן לומר עליהן שהן רואות את הכל באותו הזמן, מחשבותיהן של הרוחות עשויות להיות מוקרנות לכיוונים רבים שונים בו-זמנית; ואולם, יכולת זו תלויה בדרגת הטוהר של הרוח: ככל שהרוח פחות טהורה, כך טווח הראייה שלה מוגבל יותר. רק הרוחות הטהורות ביותר יכולות להביט בעולם כולו במבט אחד.

הערת קֶרְדֵּק: בקרב הרוחות, יכולת הראייה היא תכונה אשר טבועה במהותן, והיא מצויה בכל הווייתן, כפי שהאור מצוי בכל חלק של הגוף המקרין אור. זהו מין סוג של צלילות אוניברסלית, המשתרעת על פני כל, ואשר מקיפה בבת אחת את הזמן, החלל ואת כל שאר הדברים, ואשר ביחס אליה, לחושך או למכשולים חומריים אין כל קיום. הרהור קצר בדבר יראה לנו כי זה חייב להיות כך. אצל בני האדם, יכולת הראייה נוצרת ממשחק של האור על פני איברי הראייה, ומכך נובע, כי ללא אור, האדם מוצא את עצמו באפלה, ואולם מאחר ויכולת הראייה היא תכונה של הרוח עצמה, שאינה תלויה באף גורם חיצוני כלשהו, הרי שיכולת הראייה של רוח אינה תלויה באור (ראה הימצאות הרוח במקומות רבים בו-זמנית – שאלה 92).

248. האם רואות הרוחות את הכול בבהירות, כפי שאנו רואים?

— הן רואות בבהירות רבה יותר מאשר האדם, משום שראייתן חודרת להיכן שראיית האדם אינה יכולה לחדור; שום דבר לא מערפל או חוסם את ראייתן.

249. האם הרוחות שומעות צלילים?

— כן; הן שומעות אפילו צלילים שחושכם המוגבלים אינם מסוגלים לקלוט.

---

¹⁵⁴ הערת המתרגם: הֶמִיסְפֵּרָה (Hemisphere; ברבים, הֶמִיסְפֵּרוֹת) - מחצית כלשהי של כדור הארץ. ניתן לחלק את כדור הארץ לשתי הֶמִיסְפֵּרוֹת בכל דרך, אך החלוקות המקובלות הן ארבע: חצי הכדור הצפוני, הדרומי, המזרחי והמערבי.

א. האם יכולת השמיעה מצויה בכל הווייתה של הרוח, בדומה ליכולת הראייה?

— כל היכולות החושיות של הרוח הן תכונות הטבועות במהותה ומהוות חלק מישותה. כאשר הרוח מתעטפת בגוף חומרי, התפישות החושיות שלה מגיעות אליה רק דרך הערוצים של איברי גופה החומרי; ואולם, כאשר הרוח שבה למצבה החופשי ומשתחררת מגופה החומרי, התפישות החושיות שלה אינן ממוקמות עוד נקודתית באיברים כלשהם.

250. מאחר והתפישות החושיות הן תכונות הטבועות במהותה של הרוח, האם היא יכולה להימנע מלהשתמש בתפישות אלה ומפעולתן?

— הרוח רואה ושומעת רק את מה שהיא בוחרת ולראות ולשמוע. עם זאת, יש לקחת הצהרה זו במובנה הכללי, ובעיקר בכל הנוגע לרוחות מדרגה גבוהה; שכן רוחות נחותות נאלצות לראות ולשמוע, לעיתים קרובות בניגוד לרצונן, כל דבר שעשוי להועיל להתקדמותן.

251. האם הרוחות מושפעות ממוזיקה?

— האם כוונתכם היא למוזיקה המנוגנת בכדור הארץ שלכם? מהי מוזיקה זו בהשוואה להרמוניה של המוזיקה השמיימית, שאין דבר בעולמכם שיכול לתת לכם מושג לגביה? ביחס למוזיקה השמיימית, המוזיקה של האדם היא כמו יללות של שבט פרימיטיבי מול מנגינה מעודנת. עם זאת, רוחות מדרגה נמוכה עשויות להפיק הנאה מסוימת מהאזנה למוזיקה שלכם, משום שהן עדיין אינן מסוגלות להעריך משהו נשגב יותר. בשל יכולותיהן החושיות המפותחות והרגישות, המוזיקה מהלכת קסם על הרוחות; אני מתכוון למוזיקה השמיימית כמובן, זו שהדמיון הרוחני אינו יכול להעלות בדעתו משהו יפה ונשגב יותר ממנה.

252. האם הרוחות רגישות ליופיו של הטבע?

— יופיו של הטבע הוא כה שונה ומגוון בעולמות השונים, עד שהרוחות רחוקות מלהכיר את כולו. הרוחות רגישות ליופיו של הטבע בהתאם ליכולתן להבין ולהעריך את צורתיו השונות; ואולם, רוחות מדרגת התפתחות גבוהה מאבדות לעיתים את היכולת להבחין ביופיים של הפרטים, שמהם מורכב מכלול יופיו של הטבע.

253. האם הרוחות חשות את הצרכים והסבל הפיזי שלנו?

— הן מכירות אותם, כי הן חוו אותם בגלגוליהן השונים; אך, בשונה מכם, הן אינן חוות וחשות אותם באופן גשמי: הן רוחות.

254. האם הרוחות מתעייפות וחשות צורך במנוחה?

— הן אינן חשות עייפות כפי שאתם מבינים אותה, וכתוצאה מכך אין להן כל צורך במנוחה הגופנית שאתם צריכים, משום שאין להן איברים פיזיים שזקוקים לכוחות מחודשים. ואולם, ניתן לומר שהרוחות נחות במובן זה שהן אינן נמצאות במצב תמידי של פעילות. הרוח אינה פועלת באופן גשמי; פעולתה היא אינטלקטואלית לחלוטין, ומנוחתה מתבצעת בתחום המוסרי בלבד; כלומר, ישנם רגעים שבהם מחשבותיה הופכות לפחות פעילות, והן אינן מכוונות עוד כלפי אובייקט מיוחד כלשהו, ודבר זה מהווה עבורה מצב של מנוחה אמיתית, אך זהו סוג של מנוחה שלא ניתן להשוותו למנוחתו של הגוף הגשמי. סוג העייפות אותו עשויות לחוש הרוחות תואם לדרגת הנחיתות שלהן; שכן ככל שמידת ההתקדמות שלהן היא רבה יותר, כך פוחת הצורך שלהן במנוחה.

255. כאשר הרוח אומרת שהיא סובלת, מהו אופיו של הסבל שהיא חווה?

— היא חווה סבל נפשי, אשר גורם לה לייסורים הרבה יותר מכאיבים מאשר כל סבל פיזי שהוא.

256. כיצד ייתכן, אם כן, שהרוחות מתלוננות לעיתים על כך שהן סובלות מחום או מקור?

— תחושות שכאלה מצידן נגרמות על ידי הזכרון של הסבל אותו הן חוו במהלך חייהן הארציים, ולעיתים זיכרון זה כואב באותה המידה כאילו היה מוחשי; ואולם, לעיתים קרובות תלונות בעלות אופי כזה הן מטאפורות בלבד, שדרכן, בהיעדר אמצעי טוב יותר לתאר זאת, מנסות הרוחות לבטא את הסיטואציה שבה הן מוצאות את עצמן. כאשר הן זוכרות את גופן הגשמי, הן חוות את אותו סוג של תחושה שגורמת לכם לחוש לכמה רגעים, לאחר שהסרתם מעליכם את מעילכם, כאילו שאתם עדיין לבושים בו.

IV מסה עיונית על טבעם של החושים בקרב הרוחות

257. הגוף הגשמי הוא כלי שדרכו חשים כאב, אשר אם אינו מהווה את הסיבה העיקרית לתחושת הכאב, הרי שהוא מהווה, לכל הפחות, את הסיבה המיידית לתחושה זו. לנשמה יש את היכולת לחוש את הכאב שנגרם מכך; תפישת הכאב היא, לפיכך, ההשפעה של פעולה זאת של הנשמה. הזיכרון של תחושת הכאב אותה משמרת הרוח עשוי להיות מכאיב מאוד, אך הוא אינו יכול לגרום לפעולה פיזית כלשהי. הסדר של מארג הנשמה אינו יכול להשתבש לא על ידי חום ולא על ידי קור; הנשמה אינה יכולה לקפוא או להישרף. אך האם אין אנו עדים לכך כל הזמן, שזיכרון של כאב פיזי, או חשש מפניו, עשויים לגרום להשפעה מוחשית, ואפילו יכולים לפעמים לגרום למוות? אנו יודעים כי חולים שעברו לאחרונה קטיעה של גפיהם, מתלוננים לעיתים קרובות על תחושת כאב באיבר שאינו קיים עוד; ועדיין, ברור כי האיבר החסר אינו יכול להוות באמת את מקום מושבו, ואף לא את נקודת המוצא של תחושת הכאב, אשר נגרמת אך ורק עקב פעולתו של המוח, אשר משמר ומשחזר את תחושת הכאב אותה חוו החולים בעבר. לפיכך, ניתן להסיק כי הסבל שאותו חוות הרוחות לאחר המוות הוא

בעל אופי דומה. מחקר קפדני על הפְּרִירוֹת (ראה שאלות 95-93), אשר משחק תפקיד כה חשוב בכל תופעת הרוחות, על האינדיקציות המתקבלות והמתאפשרות על ידי ההתגשמויות של הרוחות, בין אם דמיוניות או מוחשיות, על מצבה של הרוח ברגע המוות, על המחזות המדהימים המוצגים על ידי קורבנות התאבדות ונידונים למוות ועל ידי רוחותיהם של אנשים שהתפלשו והתבוססו בתאוות בשרים, ועל מגוון רחב של עובדות אחרות, שופך אור חדש על שאלה זו ומסביר תופעות רוחניות רבות אחרות, שעבורן אנו מציעים את הסיכום הבא.

הפְּרִירוֹת הוא הקישור המאחד ומחבר את הרוח עם הגוף הגשמי. הפְּרִירוֹת נוצר מהשטף האוניברסלי ומהסביבה הטבעית; הוא ממלא בו זמנית חלק באופי החשמלי של השטף המגנטי ושל החומר האינרטי (הדומם). ניתן לומר עליו שהוא המהות של החומר; זהו היסוד האורגני של החיים, אך אין הוא היסוד שעומד בבסיס החיים האינטלקטואליים, שיסודם טמון ברוח. זהו גם הגורם של כל התחושות שמקורן בחיים החיצוניים. תחושות אלה ממוקמות ונחוות בגוף הארצי, באמצעות האיברים אשר משמשים כערוצים עבורן. כאשר הגוף הארצי מושמד ונהרס הופכות תחושות אלה לכלליות. דבר זה מסביר מדוע רוח לעולם אינה אומרת שהיא סובלת מכאבים בראשה או ברגלה. אך עלינו להיזהר שלא לבלבל בין התחושות שמקורן בפְּרִירוֹת, שהופכות לעצמאיות בעת מותו של הגוף, לבין התחושות שנחוות באמצעות הגוף הארצי; את התחושות שנחוות באמצעות הגוף הארצי ניתן להבין רק כהצעה של אמצעי להשוואה עם התחושות שנחוות באמצעות הפְּרִירוֹת, אך לא בתור מקבילות להן. כאשר היא משתחררת מהגוף הארצי, הרוח עשויה לסבול, אך סבל זה אינו הסבל של הגוף. ועם זאת, אין זה סבל שהוא מוסרי בלבד, כמו חרטה וייסורי מצפון, לדוגמא, שכן הרוח מתלוננת על תחושת קור או חום, למרות שאין היא סובלת יותר בקיץ מאשר בחורף, וראינו רוחות שעברו דרך להבות מבלי שתחושה כל כאב כתוצאה מכך, מה שמראה שהטמפרטורה לא עושה עליהן כל רושם. לפיכך, הכאב אותו הן חשות הוא אינו כאב פיזי במובנו הנכון של מושג זה: זוהי הרגשה פנימית מעורפלת שחשה הרוח, ואשר היא עצמה לא תמיד מסוגלת להסבירה, בדיוק מפני שהכאב אינו מקומי ואינו מיוצר על ידי גורמים חיצוניים; זהו זיכרון ולא מציאות, אך זיכרון שהוא כואב בדיוק כאילו הוא מוחשי ואמיתי. אף על פי כן, סבלותיה של הרוח הם לפעמים יותר מזכרון, כפי שנראה.

תצפיות הוכיחו לנו שבעת המוות, הפְּרִירוֹת משחרר את עצמו מהגוף הארצי באופן מהיר יותר או איטי יותר. במהלך הרגעים הראשונים שלאחר המוות, הרוח אינה מבינה לאשורו את מצבה. היא אינה מאמינה שהיא מתה, שכן היא מרגישה חיה. היא רואה את גופה מוטל לידה, היא יודעת שזהו גופה שלה, והיא אינה מבינה כי היא נפרדה ממנו; ומצב זה של חוסר-החלטיות נמשך כל עוד ישנו קשר, ולו הקלוש ביותר, בין הגוף הארצי לפְּרִירוֹת. אדם שהתאבד אמר לנו, "לא, אני לא מת", והוסיף, "ועדיין, אני מרגיש את התולעים שאוכלות את גופי". עכשיו, אין כל ספק שהתולעים לא אכלו את הפְּרִירוֹת שלו, ועוד פחות סביר מכך שהן כרסמו את הפְּרִירוֹת עצמו. ואולם, מאחר והניתוק בין הגוף הארצי לבין הפְּרִירוֹת לא הושלם, סוג של השלכה מוסרית היא שהעבירה לפְּרִירוֹת את התחושה של

מה שהתרחש בגוף הארצי. יכול להיות שהמילה השלכה היא לא המילה הנכונה להשתמש בה במקרה זה, שכן היא עשויה לרמז על השפעה קרובה מדי, הקשורה עם חומריות; במקום זאת, היה זה המראה של מה שהתרחש בגוף הנרקב, שאליו הוא עדיין היה מחובר באמצעות הפְּרִירוֹחַ שלו, שיצר בו אשליה שהטעתה אותו לחשוב שהיא המציאות. לכן, במקרה שלו, לא היה זה זיכרון, שכן הוא לא נאכל על ידי תולעים במהלך חייו הארציים. הייתה זו ההרגשה של משהו שהתרחש במציאות. אנו רואים, באמצעות בחינה של המקרה האמור, את המסקנות שניתן להסיק מהתבוננות קשובה בעובדות. במהלך החיים, הגוף הגשמי מקבל רשמים ותחושות חיצוניות ומעביר אותן לרוח באמצעות התיווך של הפְּרִירוֹחַ, אשר מהווה, כנראה, את מה שמכונה הנזל העצבי. הגוף הגשמי, אחרי המוות, כבר לא מרגיש כלום, משום שכבר אין בו לא פְּרִירוֹחַ ולא רוח. הפְּרִירוֹחַ, כאשר הוא מתנתק מן הגוף, עדיין חווה תחושה; ואולם, מאחר והתחושה כבר לא מגיעה אליו דרך ערוץ מוגבל, התחושה שהוא חש היא תחושה כללית. עכשיו, מאחר והפְּרִירוֹחַ מהווה, למעשה, רק סוכן עבור העברת התחושות אל הרוח, שנקלטות אך ורק על ידיו, ניתן להסיק שהפְּרִירוֹחַ, במידה והיה יכול להתקיים באופן עצמאי ללא הרוח, לא יהיה עוד מסוגל להרגיש תחושה כלשהי, בדומה לגוף כאשר זה מת; ניתן גם להסיק שהרוח, במידה ולא היה לה פְּרִירוֹחַ, לא הייתה חשופה לתחושת כאב כלשהי, כמו במקרה של רוחות שנמצאות במצב של טהרה מלאה. אנו יודעים כי ככל שהרוח מתפתחת ומתקדמת, מהותו של הפְּרִירוֹחַ שלה הופכת ליותר ויותר שמיימית; מכאן נובע, כי השפעת החומר הולכת ופוחתת בהתאם למידת ההתפתחות וההתקדמות של הרוח, כלומר, בהתאם לכך שהפְּרִירוֹחַ שלה הופך לפחות ופחות גס וגשמי.

ואולם, ניתן לטעון, כי התחושות הנעימות מועברות לרוח על ידי הפְּרִירוֹחַ, באותה מידה כמו התחושות הלא נעימות; לפיכך, במידה והרוח הטהורה תהיה חשופה לתחושות הלא נעימות, היא חייבת להיות חשופה גם לתחושות הנעימות. נכון, אין בכך כל ספק, בכל הנוגע לתחושות אשר נובעות אך ורק מהשפעתו של החומר, שמוכרות לנו. צלילי כלי הנגינה שלנו, הבושם מפרחי כדור הארץ, אינם משאירים כל רושם על הרוחות מהדרגות הגבוהות ביותר; ועדיין, הן חוות תחושות בעלות אופי מוחשי ביותר, בעלות קסם בל יתואר עבורנו, ושלגביהן אין אנו מסוגלים לקבל ולגבש מושג כלשהו, משום שביחס לתחושות אלה אנו מצויים באותו מצב בו מצוי אדם שנולד עיוור ביחס לאור. אנו יודעים שהן קיימות; אולם הידע שלנו הוא בלתי-מספק בכדי להסביר את אופיין או את האופן שבו הן נוצרות. אנו יודעים שהרוחות הן בעלות יכולות חישה, שמיעה וראייה, וכי יכולות אלה הן תכונות הטבועות במהותן, והן אינן מהוות, בדומה למצב אצל בני האדם, רק חלק מישותן.

ואולם, לשווא אנו מבקשים להבין באיזה אופן פועלות ומתווכות יכולות אלה; על כך אין אנו יודעים דבר. הרוחות עצמן אינן יכולות לתת לנו שום הסבר על הנושא, מפני ששפתנו אינה יכולה להביע רעיונות שנמצאים מחוץ לטווח הבנתנו, יותר מאשר יכולה לשונם של הפראים להסביר מונחים לתיאור האומנות, המדעים או הדוקטרינות הפילוסופיות שלנו.

כאשר אומרים שהרוחות אינן מושפעות מהרושם שיוצר החומר הגשמי, חייבים להבין שאנו מדברים על רוחות מדרג גבוה מאוד, אשר לעטיפתן השמיימית (הפְּרִירוֹחַ השמיימי) אין שום מקבילה בעולמנו הנחות. הדבר שונה כאשר מדובר ברוחות שהפְּרִירוֹחַ שלהן הוא גס ובעל צפיפות גבוהה יותר, שכן הן יכולות לחוות את הצלילים והריחות שאנו חווים, אם כי כבר לא דרך איברים מיוחדים בגופן הגשמי כפי שנהגו לעשות במהלך חייהן הארציים. ניתן לומר שהן חשות את התנודות המולקולריות בכל ישותן, וכך הן מגיעות למערכות החישה¹⁵⁵ המשותפות שלהן, שהן הרוח עצמה, אם כי באופן שונה, וייתכן שבכך הן גורמות לרושם שונה, אשר עשוי ליצור שינוי של התפישה [החושית] המתקבלת. הן שומעות את צליל קולנו, ועדיין, הן מסוגלות להבין אותנו, מבלי להיעזר בדיבור, רק על ידי העברת מחשבות; הבנה זו קלה יותר עבורן ככל שהן פחות ופחות גשמיות. חוש הראייה שלהן אינו תלוי באור שאנו מסוגלים לראות. יכולת הראייה היא תכונה מהותית של הנשמה, שעבורה לחושך אין כל קיום; אך יכולת זו היא מורחבת וחדרת יותר בקרב רוחות מדרגת טהרה גבוהה יותר. לפיכך, הנשמה, או הרוח, היא בעלת יכולת תפישתית מורחבת וכוללת כל; במהלך חייו הגשמיים, יכולות אלה מוקהות בגלל גסותם של איבריו האורגניים, אך בחיים החוץ-גשמיים, הן הופכות ליותר ויותר מוחשיות, ככל שהעטיפה [הפְּרִירוֹחַ] הגשמית-למחצה שלנו הופכת ליותר ויותר שמיימית ומעודנת.

הפְּרִירוֹחַ נוצר מהסביבה בה הרוח מוצאת את עצמה לעת עתה, והיא משתנה בהתאם לאופיים של העולמות השונים. כאשר הרוח עוברת מעולם אחד למשנהו, היא מחליפה את עטיפתה (פְּרִירוֹחַ), בדומה לאופן שבו אנו מחליפים בגדים כשעונת החורף הופכת לקיץ, או כאשר אנו עוברים מהקוטב לקו המשווה. כאשר הרוחות מהדרגה הגבוהה ביותר באות לבקר אותנו, הן עוטות על עצמן פְּרִירוֹחַ ארצי, שבו הן משתמשות במהלך שהותן ביננו, וכך נוצרות התפישות החושיות שלהן בעודן עוטות אותו, באותו האופן כפי שקורה בקרב רוחות מדרגה נחותה יותר, שעבורן מהווה פְּרִירוֹחַ ארצי גס זה את המעטפת ההולמת עבורן; אך כל הרוחות, בין אם מתקדמות או נחותות, שומעות וחשות רק את מה שהן בוחרות לשמוע ולחוש¹⁵⁶. רוחות מסוגלות להפוך את התפישה החושית שלהן לפעילה, או להימנע מפעולתה, וזאת מבלי שיהיו להם איברי חישה גשמיים; ישנו דבר אחד בלבד שהן נאלצות לשמוע והוא עצותיהן של הרוחות המתקדמות המדריכות אותן. יכולת הראייה של הרוחות תמיד פעילה, אך הן מסוגלות, אף על פי כן, להפוך את עצמן לבלתי-נראות האחת לשנייה, בהתאם לדרגתן ומעמדן; לרוחות מדרג גבוה יותר יש את היכולת להסתיר את עצמן מפני רוחות נחותות מהן, על אף שרוח מדרגה נמוכה יותר אינה יכולה להסתתר מפני רוחות נעלות ממנה. ברגעים הראשונים לאחר המוות, ראייתה של הרוח היא תמיד מעורפלת ומבולבלת; היא מתבהרת ככל שהרוח משתחררת מגופה, והיא רוכשת לא רק את אותה הבהירות שהייתה לה בחייה הארציים, כי אם גם את הכוח

¹⁵⁵ הערת המתרגם: סֶנְסוֹרְיוּם (Sensorium) - מונח הלקוח מתחום הביולוגיה ופירושו מערכת החישה של הגוף.

¹⁵⁶ הערת המתרגם (במקור): ראה, למעט חוק כללי זה, את המקרים המוזכרים בשאלה 250.

לחדור דרך גופים שעבורנו הם אטומים. בכל הנוגע להרחבת יכולת הראייה של הרוח דרך החלל ולתוך העתיד והעבר, הדבר תלוי לחלוטין במידת הטהרה של הרוח וברמת התקדמותה.

"תאוריה זו", ניתן לטעון, "אינה מרגיעה ומעודדת כלל וכלל. הרי חשבנו שלאחר שנשתחרר מהמעטפת הגופנית הגסה שלנו, הכלי שדרכו אנו חשים את כל סבלותינו, לא נסבול עוד; וכעת אתם אומרים לנו כי עלינו להמשיך ולסבול בחיים הבאים, אם כי לא באותו האופן שבו אנו סובלים כאן. אך סבל הוא כואב, ולא משנה מה טבעו; וסיכוי זה הוא בהחלט לא נעים". אבוי, נכון! ייתכן שעדיין ייגזר עלינו לסבול, לסבול הרבה ולמשך זמן רב; אך ייתכן גם שלא יהיה עלינו לסבול עוד, אפילו מהרגע הראשון שבו נעזוב את החיים הארציים!

לעיתים הסבל בחיינו הנוכחיים אינו קשור אלינו עצמנו; לעיתים קרובות הוא תוצאה של הרצון שלנו. אם נתחקה לאחור אחר סבלותינו עד למקורם, נראה כי חלק ניכר מהם נגרם עקב סיבות שמהן אולי יכולנו להימנע. כמה צרות, כמה חוליים נגרמים לו לאדם עקב הגזמותיו, שאיפותיו, או במילים אחרות, בגלל התמכרותו לתשוקותיו השונות! אדם שיחיה תמיד בצורה מפוכחת מכל בחינה, אדם שלעולם לא יתקל בהפרזה מכל סוג שהוא, אדם שתמיד יהיה בעל טעם פשוט ושיאופות צנועות, אדם זה יימלט מחלק ניכר מהצרות והתהפוכות המאפיינות את חיי בני האדם. דבר זה נכון גם בכל הנוגע לחייה של הרוח, שסבלותיה הם תמיד תוצאה של האופן בו חיה את חייה על פני האדמה. אין כל ספק שבחיים הבאים הרוח לא תסבול עוד משגדון¹⁵⁷ או שגרון¹⁵⁸; אך העוול שגרמה בחייה הארציים יגרום לה לחוות סוגי סבל אחרים, לא פחות מכאיבים. ראינו שסוגי סבל אלה הם תוצאה של החיבורים הקיימים בין הרוח לבין החומר; כי ככל שהיא תתנתק באופן שלם יותר מהשפעת החומר – במילים אחרות, ככל שהיא תהיה פחות ופחות גשמית – כך תפחתנה יותר תחושות הכאב שהיא תחוה. הדבר תלוי, אם כן, בכך שכל אחד ואחד מאיתנו ישחרר את עצמו מהשפעת החומר, דרך מעשיו בחיים הנוכחיים. לבני האדם יש בְּחִירָה חוֹפְשִׁית, וכתוצאה מכך, את הכוח לבחור האם לעשות או לעשות דבר מה. הניחו לאדם לכבוש את תשוקותיו החייתיות; הניחו לו להיפטר משנאה, קנאה, קנאות, גאווה; הניחו לו להשליך מעליו את עול האנוכיות; הניחו לו לטהר את נשמתו על ידי טיפוח רגשות אצילים; הניחו לו לעשות את הטוב; הניחו לו להיקשר לדברים של העולם הזה רק בהתאם למידת החשיבות הראויה להם – והוא יצליח, אפילו עם המעטפת הגשמית הנוכחית שלו, להשפיע על היטהרותו ולהיגאל מהשפעת החומר, אשר יחדל מלהשפיע עליו עם עזיבתו את המעטפת הגשמית הזו. בעבור אדם שכזה, הזיכרון של הסבל הפיזי שסבל בחיים שזה עתה עזב לא יהיה דבר מכאיב ולא יצור שום רושם

¹⁵⁷ הערת המתרגם: **שיגדון** או **צינית** או בלועזית **גאוט** (Gout) - דלקת מפרקים כרונית הנובעת משיבוש מטבולי בגוף ועלייה ברמת חומצת השתן בדם, מצב הקרוי "היפר-אוריץמיה".

¹⁵⁸ הערת המתרגם: **שגרון** או **ראומטיזם** (Rheumatism) - מונח לא ספציפי, המתאר מחלה הכוללת כאב ותסמינים נוספים שמקורם במפרקים. מחלות שגרונות עלולות לפגוע בלב, בעור, בריאה, בעצמות ובכליות.

בלתי-נעים, משום שהוא השפיע רק על גופו ולא יותר כל סימן בנשמתו. אדם שכזה ישמח להשתחרר מהם; והרוגע המגיע עם מצפון נקי יפטור אותו מכל סבל מוסרי.

שאלנו אלפי רוחות ששייכות לכל מיני מעמדות חברתיים; חקרנו אותן בכל תקופה ושלב של חייהן, החל מהרגע בו עזבו את גופן. עקבנו אחריהן שלב אחר שלב באותם חיים שמעבר לקבר, מתוך מטרה לבדוק את השינויים שחלו ברעיונות שלהן ובתחושותיהן; וחקירה זו – שבה לעיתים סיפקו לנו הרוחות הפשוטות ביותר את נושאי המחקר החשובים ביותר – הראתה לנו באופן קבוע, מצד אחד, כי הסבל של הרוחות הוא תוצאה ישירה של התנהגותן הבלתי-הולמת, שבעטייה הן נאלצו לשאת בתוצאות, וכן, מצד שני, שחייהן החדשים לאחר המוות הם מקור לאושר בל-יתואר עבור אותן רוחות שצעדו בדרך הישר. מכאן נובע שכל מי שסובל סובל משום שהוא בחר בכך, והוא יכול להודות ולהאשים בסבל זה רק את עצמו ואת בחירתו החופשית השגויה, בעולם הזה כמו גם בחיי העולם הבא.

V בחירת מבחנים

258. במהלך מצב הנדודים, ולפני שהיא מתחילה בקיום גשמי חדש, האם יכולה הרוח לחזות את הדברים שיקרו לה באותו קיום גשמי חדש זה?

— הרוח בוחרת בעצמה את סוג המבחנים שאותם תעבור, ורצונה החופשי מתבטא בחופש בחירה זה.

א. אם כן, האם אין זה אלוהים שמטיל עליה את תהפוכות החיים ותלאות הקיום בתור עונש?

— שום דבר לא קורה ללא אישורו של אלוהים, שכן אלוהים הוא זה אשר חוקק את כל החוקים השולטים ביקום. יהא עליכם לחקור מדוע הוא חוקק חוק כזה או אחר, במקום לבחור בדרך או בחוק אחרים. בהעניקו לרוח את החופש לבחור הוא מותיר בידיה את כל האחריות למעשיה ולתוצאותיהם. אין שום דבר החוסם את עתידה; דרך הישר פתוחה בפניה באותה המידה כמו דרך הרע. במידה והיא תכשל בבחירתה, היא עדיין תוכל להתנחם בעובדה שמאומה עדיין לא הסתיים עבורה, ובכך שאלוהים, בטובו, מאפשר לה להתחיל-מחדש במשימה בה כשלה ולתקן את טעויותיה. יתרה מזאת, עליכם להבדיל תמיד בין מה שהוא פרי מלאכתו של רצון האל, לבין מה שהוא פרי מלאכתו של רצון האדם. במידה וסכנה מאיימת עליכם, לא אתם יצרתם סכנה זו, אלא אלוהים; אך אתם בחרתם מרצונכם לחשוף את עצמכם לסכנה זו, משום שבעשותכם כן ראיתם בכך אמצעי להתקדם ולהתפתח, ואלוהים התיר לכם לעשות זאת.

259. במידה ולרוח יש יכולת בחירה בסוגי המבחנים שעליה לעבור, האם ניתן להסיק מכך שכל תלאות ותהפוכות החיים אותם אנו חווים בחיינו הגשמיים נחזו ונבחרו על ידינו?

— זה לא נכון יהיה לומר שזה המקרה בכולם; שכן לא ניתן לומר עליכם שבחרתם וחזיתם את כל הדברים אשר קורים לכם בחיים אלה, על כל פרטיהם. אתם בחרתם את סוג המבחן שבו אתם נתונים; פרטיו של מבחן זה הם תוצאה של המצב הכללי שבו בחרתם, ולעיתים קרובות הם תוצאה של מעשיכם שלכם אתם.

אם, לדוגמא, רוח בוחרת להיוולד בין פושעים ועבריינים, היא יודעת לאילו סוגי פיתויים היא חושפת את עצמה, אך היא אינה יכולה לחזות מראש את כל המעשים שתבצע בגלגולה זה; מעשים אלה הם תוצאה של רצונה, של הבחירה החופשית שלה. הרוח יודעת שאם תבחר בדרך מסוימת, היא תצטרך לעבור סוג מסוים של מבחנים ומאבקים; היא יודעת, לפיכך, מה מהות התהפוכות והקשיים שצפויים לה, אך היא אינה יודעת האם תהפוכות וקשיים אלה יופיעו בצורה זו או אחרת. פרטיו של כל אירוע נובעים מהנסיבות ומכוח הדברים. הרוח יכולה לחזות רק את האירועים המובילים בחייה החדשים, אלה אשר תהיה להם השפעה מכרעת על גורלה. במידה ואדם הולך בדרך משובשת, הוא יודע שעליו לפסוע בזהירות רבה מאוד, משום שאחרת הוא מסתכן בכך שימעד ויפול; ואולם, הוא אינו יודע מהו המקום המדויק שבו הוא עתיד למעוד או ליפול, ויכול גם להיות, במידה והוא זהיר דיו, שהוא לא יפול כלל. אם נופלים על ראשך רעפים בעוברך ברחוב, אתה לא אמור להניח שהדבר היה "כתוב מראש", כפי שאומר הפתגם העממי

260. מדוע תרצה רוח להיוולד בין פושעים ועבריינים?

— היא חייבת להישלח לסביבה אשר תספק את היסודות והתנאים הנחוצים למבחן אותו ביקשה לעצמה. לצורך כך, חייבת להיות התאמה בין הפגמים שמהם מבקשת הרוח להשתחרר, לבין הסביבה החברתית שלתוכה היא תיוולד. לדוגמא, אם עליה להיאבק באינסטינקט עברייני, היא חייבת להימצא בקרב אנשים מסוג זה.

א. אם כן, במידה ולא היו רשעים בעולם, האם ייתכן שהרוח לא הייתה מוצאת בו את התנאים הנחוצים עבור סוגי מבחנים מסוימים הנדרשים להתקדמותה?

— האם הייתה סיבה כלשהי להצטער ולהתלונן לו זה היה המקרה? המקרה שתיארתם הוא המצב השורר בעולמות העליונים, שאליהם לרוע אין כל גישה, ולפיכך הם מאוכלסים רק ברוחות טובות. עליכם להתאמץ על מנת שבכדור הארץ ישרור אותו המצב, ובהקדם האפשרי.

261. האם חייבת הרוח, במהלך המבחנים שעליה לעבור לשם הגעתה לשלמות מוסרית, לעמוד בכל סוגי הפיתויים? האם היא חייבת להיתקל בכל הנסיבות אשר יכולות לעורר בה גאווה, קנאה, חמדנות, תאוה וכדומה?

— בהחלט לא, משום שיש, כידוע לכם, רוחות רבות אשר בוחרות מההתחלה בדרך אשר חוסכת מהן את הצורך לעבור רבים מהמבחנים הללו; אך מי שסובל ובוחר לעצמו את הדרך השגויה חושף את עצמו לכל הסכנות שבדרך זו. לדוגמא, רוח יכולה לבקש לעצמה חיי פאר ועושר, ובקשתה עשויה להתגשם; ובמקרה שכזה, היא תהפוך, בהתאם לאופייה, לחמדנית או פזרנית, אנוכית או נדיבה, והיא תשתמש היטב ובאצילות בעושרה, או תבזבז אותו על הבלים או הנאות חושניות; אך אין בכך לרמז שהיא תיאלץ להיענש ולהיחשף לכל היצר הרע שעושר זה עשוי לטמון בחובו.

262. מאחר והרוח, עם בריאתה, היא פשוטה, בורה ונטולת ניסיון, כיצד היא יכולה לבצע בחירה מושכלת לגבי חייה וסוג המבחן הנדרש, וכיצד היא יכולה להיות אחראית לבחירה שכזו?

— אלוהים מפצה על חוסר ניסיונה של הרוח על ידי כך שהוא מתווה עבורה את הדרך בה היא צריכה לצעוד, כפי שאתם נוהגים לעשות עבור תינוקות בעריסה; ואולם, הוא מתיר לה, אט-אט, להפוך לאדונית לבחירתה, ככל שהבחירה החופשית שלה הולכת ומתפתחת; ולעיתים קרובות בדיוק בנקודה זו מאבדת הרוח את דרכה ובוחרת בדרך הלא נכונה, במידה והיא לא מקשיבה לעצתן של הרוחות הטובות, אשר מנסות להנחות אותה; זה הוא מה שניתן לכנות נפילת האדם.

א. כאשר הרוח עומדת ברשות עצמה והיא בעלת בחירה חופשית משלה, האם בחירתה בקיום הגשמי שלה תלויה תמיד רק בה עצמה, או האם קיום גשמי זה נכפה עליה לעיתים על ידי אלוהים, בתור כפרה?

— אלוהים יכול להרשות לעצמו להמתין; הוא לעולם לא מזרז את עבודת הכפרה. עם זאת, אלוהים כופה לעיתים קיום גשמי על רוח מסוימת, כאשר הרוח, עקב בורותה או עקשנותה, אינה מסוגלת להבין מה ייטיב עימה, וכאשר הוא רואה כי קיום גשמי זה עשוי לשרת את היטהרותה והתקדמותה של הרוח, תוך שהוא מספק לה גם את התנאים הנחוצים לכפרה.

263. האם הרוחות מבצעות את בחירתן מיד לאחר המוות?

— לא; רבות מהן מאמינות כי הסבל שלהן הוא נצחי; וכבר אמרנו לכם שדבר זה מהווה עונש חמור עבורן.

264. מה מנחה את הרוח בעת בחירתה את המבחנים שתצטרך לעבור?

— הרוח בוחרת את אותם מבחנים שעשויים לכפר על עוונותיה, ובאותה העת לסייע לה להתקדם מהר יותר. לאור מטרות אלה, חלק מהרוחות עשויות להטיל על עצמן חיי עוני ומחסור, במטרה להתאמן בעמידה בהם בגבורה; אחרות עשויות לבקש לבחון את יכולת העמידה שלהן בפני הפיתויים שמציבים העושר והעוצמה, אשר נחשבים למכשילים ומסוכנים הרבה יותר, בגלל השימוש לרעה שניתן לעשות בהם, ובשל היצרים הרעים שהם עשויים לעורר; רוחות אחרות עשויות לבקש לחזק

את כוח הנחישות שלהן, על ידי העמדת עצמן במצב שבו הן נאלצות להיאבק ולהתגבר על הפיתוי וההשפעה של סביבה אכזרית וקשה.

265. במידה ורוחות מסוימות בוחרות לחשוף את עצמן לסטיות וחטאים מוסריים כמבחן למוסריותן, האם לא ייתכן שרוחות אחרות מבצעות בחירה דומה מתוך רצון לחיות בסביבה העולה בקנה אחד עם הסטיות המגונות שלהם, ושבה הן עשויות לתת דרור לנטיותיהן החושניות ולתאוותיהן החומריות?

— אין כל ספק שמקרים שכאלה מתרחשים; אך רק בקרב רוחות שהחוש המוסרי שלהן עדיין לא מפותח דיו. במקרים שכאלה, המבחנים הנחוצים מתרחשים באופן ספונטני, והן חשופות אליהם למשך זמן ארוך יותר. במוקדם או במאוחר הן יבינו כי הסיפוק של האינסטינקטים החייתיים מוביל לתוצאות הרסניות, בהן יאלצו לשאת במהלך תקופה כה ארוכה, שתידמה לנצח בעיניהן; ולעיתים מותיר אותן אלוהים במצב זה, עד אשר הן מבינות את חומרת חטאיהן, והן דורשות, מרצונן הן, שיתאפשר להן לתקן מצב זה על ידי כך שהן תעמודנה במבחנים בעלי אופי מועיל יותר.

266. האין זה נראה טבעי למדי שהרוחות תבחרנה במבחנים הפחות כואבים?

— מנקודת מבטכם זה אכן נראה כך, אך לא מנקודת מבטה של הרוח; כאשר היא משתחררת מהחומריות, האשליה שלה נפסקת וכתוצאה מכך דרך חשיבתה משתנה.

הערת קָרְדֵק: האדם, בעת שהוא חי על פני האדמה וחשוף להשפעתם של רעיונות חומריים, רואה רק את הצד הכואב של המבחנים שבהם הוא נדרש לעמוד, ולפיכך נראה לו טבעי לבחור במבחנים הקשורים עם הנאות חומריות. אך כאשר הוא שב לחיות חיי רוח, הוא משווה את התענוגות הגסים והחומריים האלה עם האושר העילאי אליו קיבל הצעות חטופות ומחליט שניתן לרכוש בזול אושר שכזה באמצעות מעט סבל זמני. לפיכך, רוח עשויה לבחור במבחן הקשה ביותר, וכתוצאה מכך בקיום הגשמי הכואב ביותר, מתוך תקווה שבכך היא תגיע מהר יותר למצב קיומי מאושר יותר, בדיוק כפי שמתופל בוחר לעיתים קרובות בתרופה הכי לא נעימה עם תופעות הלוואי הקשות ביותר, מתוך תקווה להירפא מהר יותר. אדם המבקש להנציח את שמו על ידי גילוי ארץ לא נודעת חדשה, אינו יכול לבחור בדרך הקלה. הוא בוחר בדרך שתוביל אותו באופן הבטוח ביותר למטרה ששם לנגד עיניו, והוא אינו נרתע מללכת בדרך זו, אפילו בשל הסכנות שעשויות להיקרות בדרכו. אדרבה, הוא מתעלה מעל סכנות אלה למען התהילה בה יזכה במידה ויצליח.

הדוקטרינה של הבחירה החופשית בקיומיים גשמיים מרובים ובמבחנים שעלינו לעבור מפסיקה להיראות יוצאת דופן, כאשר אנו לוקחים בחשבון שהרוחות, כאשר הן משתחררות מן החומר, מעריכות את הדברים בצורה שונה מבני האדם. הן מבינות את המטרות שמבחנים אלה נועדו להשיג – מטרות שהן הרבה יותר חשובות עבורן מאשר ההנאות הארציות החומריות. לאחר כל גלגול, הרוחות מתבוננות בהישגים שכבר השיגו ומבינות מה עדיין חסר להן לשם הגעה לטהרה, אשר היא לבדה מאפשרת להן להגיע למטרה, והן נכנעות מרצונן לסבל ולתהפוכות החיים הגשמיים, ומבקשות בעצמן שיתאפשר להן לעמוד באותם מבחנים שיסייעו להן להתקדם במהירות הרבה ביותר. לפיכך, אין שום דבר מפתיע ברוח הבוחרת לחיות חיים קשים או מלאי כאב. היא יודעת שהיא אינה יכולה, במצבה הנוכחי של חוסר השלמות, ליהנות מהאושר המושלם שאליו היא שואפת, אולם היא זוכה להצעות חטופות באושר זה, והיא מבקשת להשפיע על ההתקדמות וההשתפרות שלה עצמה, כאמצעי היחידי להשגתו.

האם אין אנו עדים, מדי יום, לדוגמאות של בחירות דומות? מהי פעולתו של אדם שעובד קשה, ללא הפסקות או מנוחה, כדי לצבור רכוש אשר יאפשר לו בסופו של דבר לחיות ברווחה, אם לא ביצוע של משימה אותה נטל על עצמו מרצון,

כאמצעי להבטיח לעצמו עתיד טוב יותר? החייל שמתנדב לביצוע משימה מסוכנת, מגלה הארצות שמתמודד עם סכנות מטילות אימה לא פחות בשם המדע או למען עושרו שלו הוא, כולם הם דוגמאות לנשיאה בתלאות מרצון לשם כבוד או רוח, שיגיעו כתוצאה מעמידה בהצלחה בקשיים. מה לא יעשו בני האדם לשם תהילה או רוח? האם כל סוג של בחינה תחרותית אינה אלא ניסיון בו מעמידים עצמם בני האדם מרצון, מתוך תקווה להתקדם בקריירה בה בחרו? כל מי שרוכש מעמד בכיר בתחומי המדע, האומנות והתעשייה מחויב לעבור את כל התפקידים הזוטרים אשר מובילים למעמד זה, ואשר מהווים מבחנים כה רבים. נראה אם כן, שחיי בני האדם נבנו באותה המתכונת שמציגים חיי הרוחות, והם מציגים את אותן התהפוכות בקנה מידה קטן יותר. וכמו שאנו בוחרים בחיים הארציים, לעיתים קרובות, בתנאים הקשים ביותר כאמצעי להשגת המטרות הנעלות ביותר, מדוע זה לא תבחר רוח שאינה מצויה במצבה הגשמי, ואשר יכולה לראות רחוק יותר ממה שהיא מסוגלת כאשר היא מתגלגלת במצב גשמי בגוף הארצי, ושעבורה החיים הגשמיים אינם אלא מצב חולף, בחיי עמל מפרך או סבל, אם הללו עשויים להוביל או להביא אותה לאושר עילאי נצחי? כל אלה הטוענים שמאחר ולרוחות יש את הכוח לבחור את הקיום הגשמי שלהן הן תבחרנה לחיות כבנות אצולה או כעשירות מופלגות, דומים לאנשים הסובלים מקוצר ראייה, שרואים רק את מה שהם נוגעים בו, או לילדים גרגרנים, שכאשר הם נשאלים מהו המקצוע בו ירצו לעסוק בבגרותם, משיבים כי ירצו להיות קונדיטורים או יצרני ממתקים.

המקרה שמתרחש עם הרוח הוא אותו המקרה שמתרחש עם מגלה הארצות, אשר, בהיותו מצוי במעמקי עמק המכוסה בערפל, אינו רואה לא את אורכה ולא את גבולותיה של דרכו. בעת הגעתו לפסגת ההר, וכאשר הערפל מתפוגג, הוא מסוגל להקיף במבטו הן את הדרך שכבר עבר עד כה, והן את הדרך שעדיין נותרה לו לעבור. הוא רואה את המקום שאליו עליו להגיע ואת המכשולים שעליהם עליו להתגבר בדרך לשם, וכך הוא מסוגל לכלכל את צעדיו בכדי להשלים בהצלחה את מסעו. הרוח, בעת שהיא מצויה במצבה הגשמי, דומה למגלה הארצות הניצב למרגלות ההר, וכאשר היא משוחררת מהעול הגשמי היא דומה למגלה הארצות שהעפיל לראש ההר. מטרתו של מגלה הארצות היא להגיע אל המנוחה לה הוא זכאי לאחר המאמץ הרב שהושקע במסעו, מטרתה של הרוח היא להגיע לאושר המושלם המגיע לאחר התלאות והמבחנים בהם עמדה בהצלחה בחייה.

הרוחות מספרות, כי כאשר הן מצויות בתקופת התעייה והנדודים, הן לומדות, מתבוננות ומחפשות את הדרך הטובה ביותר, בכדי שתוכלנה לבחור בתבונה. האין אנו עדים כל יום לדוגמאות מקבילות בחיים הגשמיים? האין אנו מבליים, לעיתים קרובות, שנים בהחלטה על הקריירה שבה, לבסוף, אנו מתמקדים מרצוננו, מפני שאנו סבורים שהיא היחידה שקרוב לוודאי תוביל אותנו להצלחה? אם, אחרי הכל, אנו נכשלים בקריירה בה בחרנו, אנו מחפשים קריירה אחרת, וכל קריירה בה אנו בוחרים מהווה שלב או תקופה בחיינו. האין אנו מבליים כל יום בהחלטה מה נעשה למחרת? ומה הם הקיומים הגשמיים השונים בעבור הרוח, אם לא שלבים, ימים או תקופות כה רבות, בהשוואה לחייה כרוח, שכפי שאנו יודעים מהווים את החיים הנורמליים עברה, ושחיה הגשמיים אינם אלא שלב חולף?

267. האם הרוח יכולה לבחור את מבחניה במהלך חייה הגשמיים?

— לרצונה של הרוח יכולה להיות השפעה מסוימת, בהתאם לטיב כוונותיה; ואולם, כאשר היא שבה לחיות כרוח, לעיתים קרובות היא רואה ושופטת את הדברים מנקודת מבט אחרת. הרוח יכולה לבחור רק כשהיא במצב של רוח; אך אף על פי כן, היא עשויה לבחור את בחירותיה במהלך חייה הגשמיים, שכן לרוח, אפילו בעת שהיא מתגלגלת וחייה חיים גשמיים, יש רגעים אקראיים שבהם היא משוחררת מחומריותה.

א. אנשים רבים שואפים לתהילה ולעושר ארציים, אך בוודאי שלא ככפרה או כמבחן.

— ללא ספק; במקרים שכאלה הרי זה האינסטינקט החומרי שלהם שחושק בתהילה בכדי לבוא על סיפוקו. הרוח יכולה לרצות בכך רק כדי להבין את הקשיים והמצוקות אותן היא עוברת בחייה.

268. האם על הרוח לעבור מבחנים בלתי-פוסקים עד שתגיע למצב של טהרה מושלמת?

— כן; אך לא מבחנים במובן שבו אתם מבינים מונח זה. כאשר אתם משתמשים במונח מבחנים, אתם מבינים ומתכוונים רק למצוקות חומריות. אך כאשר רוח מגיעה למידת טהרה מסוימת, למרות שטהרה זו עדיין אינה מושלמת, אין היא סובלת עוד ממצוקות מסוג זה. עם זאת, עליה לבצע מטלות מסוימות אשר מקדמות את התקדמותה היא, אך אין בהן שום דבר מכאיב, כמו, לדוגמה, החובה לסייע לרוחות אחרות לעבוד על השיפור העצמי שלהן עצמן.

269. האם הרוח יכולה לטעות בנוגע ליעילות המבחן שבחרה עבור עצמה?

— הרוח יכולה לבחור במבחן שיהיה מעל ומעבר לכוחותיה, וכתוצאה מכך, במקרה זה היא תכשל במשימותיה; הרוח גם יכולה לבחור במבחן שממנו היא לא תפיק כל רווח, כמו, לדוגמה, במקרה בו היא מבקשת לחיות חיי בטלה חסרי תועלת. ואולם, במקרים שכאלה, היא מבינה, עם חזרתה לעולם הרוחות, שהיא לא הרוויחה מכך דבר, ואז היא מבקשת לפצות על הזמן האבוד.

270. מה הסיבה לכך שחלק מבני האדם בוחרים במשלח יד מסוים ולא באחר, ולרצון הספונטני שלהם להכשיר את עצמם לקריירה במסלול מסוים במקום במסלול אחר?

— נראה לי שאתם מסוגלים לענות בעצמכם על שאלה זו. האין קיומו של משלח יד זה מהווה תוצאה הכרחית של מה שאמרנו לכם בנוגע לבחירות במבחנים ולהתקדמות שהושגה בקיומים או בחיים גשמיים קודמים?

271. היות ורוח המצויה בתקופת התעייה או הנדודים [מרווח הזמן בין גלגול אחד למשנהו] חוקרת את התנאים השונים של החיים הגשמיים, אשר יסייעו לה להתקדם, כיצד היא יכולה להניח שהיא תצליח בכך, אם תיוולד, לדוגמה, בין קניבלים?

— הרוחות שנולדות בין קניבלים הן אינן רוחות מתקדמות, אלא רוחות שעדיין נמצאות באותה דרגה כמו הקניבלים, או אף נחותה מהם.

הערת קָרְדֵק: אנו יודעים כי אוכלי האדם שבכדור הארץ אינם ממוקמים בדרגה הנמוכה ביותר של סקלת הרוחות, וכי קיימים עולמות שבהם ניתן למצוא דרגות של ברבריות ואכזריות שאין להן מקבילה על פני כדור הארץ. הרוחות מעולמות אלו הן, לפיכך, נחותות יותר מהרוחות הנחותות ביותר בעולמנו, כך שעבורן, התגלגלות בין השבטים הפרימיטיביים בכדור הארץ נחשבת להתקדמות מסוימת, כפי שעבור הקניבלים מכדור הארץ, עיסוק במקצוע כלשהו הדורש מהם לשפוך דם, במסגרת של חברה מתורבתת, נחשב להתקדמות. במידה והם לא מציבים לעצמם להם מטרה נעלה יותר, הרי זה מפני שהפיגור המוסרי שלהם אינו מאפשר להם להבין מהי רמת התקדמות גבוהה יותר. הרוח יכולה להתקדם רק בהדרגה

והיא אינה מסוגלת לגשר בקפיצה אחת על המרחק שמפריד בין הברבריות לציוויליזציה. ובמצב של חוסר-יכולת [לגשר על הפער] זו, אנו רואים את אחד הגורמים אשר מחייב את הצורך בגלגול נשמות, ומוכיח שהכול מתנהל בהתאם לצדק האלוהי, שכן מה יעלה בגורלם של מיליוני בני אדם שמתים כל יום בתנאים אכזריים ומשפילים, אם לא יהיו להם האמצעים להגיע לדרגות נעלות יותר? ומדוע זה ינשל אותם אלוהים מהחסד שמוענק לבני אדם אחרים?

272. האם יכולות רוחות המגיעות מעולמות נחותים יותר מכדור הארץ, או השייכות לנחותים שבשבטים הפרימיטיביים של בני האדם, כמו למשל הקניבלים, להיוולד בין העמים המתורבתים שלנו?

— כן, לעיתים מגיעות רוחות שכאלה לעולמכם, דרך ניסיון להגיע לדרגה שהיא גבוהה מדי עבורן; אך הן לא מוצאות את עצמן ואת מקומן המתאים בחברה, משום שהן מביאות עימן אינסטינקטים והרגלים אשר מתנגשים עם האמונות וההרגלים של החברה שאליה הגיעו בטעות.

הערת קודק: יצורים אלה מציגים בפנינו את המחזה העגום של ברבריות בתוך הציוויליזציה. עבורם, לשוב ולחיות בקרב הקניבלים אינה נתפשת כנסיגה או ירידה, אלא רק כחזרה למקומם הנכון, והם אפילו עשויים להפיק מכך תועלת.

273. האם אדם, שמשתייך לגזע או עם מתורבת, יכול להתגלגל, בתור כפרה, בגזע או בעם פראי ופרימיטיבי?

— כן; אך הדבר תלוי בסוג הכפרה שנדרש ממנו. אדון שהתנהג באכזריות לעבדיו יכול להפוך בעצמו לעבד בתורו, ולסבול מאותם ייסורים שגרם לאחרים. אדם שניצל וכפה את מרותו וסמכותו, עשוי, בחיים חדשים, להיות מחויב לציית לאותם בני אדם שהיו כפופים קודם לכן למרותו. חיים שכאלה עשויים להיכפות עליו בתור כפרה, במידה והוא ניצל לרעה את כוחו. אך רוח טובה עשויה גם לבחור בקיום בעל השפעה בקרב עמים מגזעים נחותים יותר, במטרה לזרז את התקדמותם; במקרה כזה, חיים שכאלה מהווים שליחות.

VI קשרים מעבר לקבר

274. האם הדרגות השונות הקיימות בהתקדמותן והתפתחותן של רוחות יוצרות ביניהן היררכית סמכויות? האם יש בין הרוחות כפיפות וסמכות?

— כן; סמכותן של רוחות האחת על פני השנייה, מתוקף עליונותן [המוסרית] היחסית, היא רבה מאוד, והיא מעניקה לרוחות הנעלות יותר עליונות מוסרית על פני הרוחות הנחותות יותר, סמכות שלא ניתן לעמוד בפניה.

א. האם רוחות מדרג נמוך יותר יכולות להתחמק מסמכותן של רוחות מדרג רם יותר?

— אמרתי כבר: לא ניתן לעמוד בפני הסמכות הנובעת מעליונותן המוסרית של הרוחות הנעלות.

275. האם הכבוד והכוח שמהם עשוי היה אדם ליהנות בחייו הארציים, מעניקים לו עליונות בעולם הרוחות?

— לא; שכן בעולם זה הגאים יושפלו עדי ארץ, והשפלים, כלומר הענווים, יגביהו עד למרום. קראו בספר תהילים¹⁵⁹.

א. באיזה מובן עלינו להבין את המונחים משפיל ומגביה?

— האין אתם יודעים כי הרוחות משתייכות וממוינות לקבוצות בעלי דרגות עליונות שונות, בהתאם לדרגת טהרתן? לפיכך, האדם שהחזיק במעמד הרם והנישא ביותר על פני האדמה עשוי למצוא עצמו במעמד הנחות ביותר בעולם הרוחות, בעוד שהמשרת שלו עשוי להחזיק במעמד הגבוה ביותר. האין זה ברור לכם? האם לא אמר ישוע: כי כל המרומים את עצמו ישפיל והמשפיל את עצמו ירומם¹⁶⁰?

276. כאשר אדם שזכה לגדולה והוקרה על פני האדמה מוצא את עצמו במעמד נחות בעולם הרוחות, האם הוא חש מושפל משינוי מעמד זה?

— לעיתים קרובות מאוד הוא יחוש כך, במיוחד אם היה יהיר וקנאי על פני האדמה.

277. כאשר חייל, לאחר הקרב, פוגש את מפקדו בעולם הרוחות, האם הוא עדיין מכיר בו כמפקדו וכבכיר ממנו?

— לתארים ולדרגה אין שום משמעות; העליונות [המוסרית] הפנימית היא כל מה שחשוב באמת.

278. האם רוחות מדרגות שונות מתערבבות זו בזו בעולם הבא?

— כן ולא; כלומר, הן רואות האחת את השנייה, אך אף על פי כן הן נותרות מרוחקות זו מזו. הן מתרחקות או מתקרבות אחת לשנייה, בהתאם לשוני או לדמיון של רגשותיהן, בדיוק כפי שקורה בנכם לבין עצמכם על פני כדור הארץ. חיי הרוחות מהווים עולם ומלואו של תנאים ומערכות יחסים משתנות, שהחיים הארציים מהווים רק שיקוף מעורפל שלו. רוחות מאותו המעמד נמשכות זו לזו עקב זיקה האחת לשנייה, והן יוצרות קבוצות ומשפחות של רוחות אשר מאוחדות על ידי חיבה ומטרות משותפות – הרוחות הטובות מתאחדות בשל רצון לעשות את הטוב, והרוחות הרעות מתקבצות יחדיו בשל

¹⁵⁹ הערת המתרגם: תהילים, פרק קמ"ז, פסוק ו'; מעודד ענווים! הנה משפיל רשעים עדי ארץ.

¹⁶⁰ הבשורה על-פי לוקס, פרק יד' פסוק 11, וכן בשורת ישוע על-פי מתי, הבשורה על-פי מתי, פרק כג', פסוק 12.

רצונן לעשות את הרע, בשל הבושה שהן חשות על חטאיהן ובשל רצונן למצוא את עצמן בקרב רוחות הדומות להן.

הערת קָרְדֵק: עולם הרוחות דומה לעיר גדולה, שבה אנשים מכל המעמדות והתנאים החברתיים רואים ונפגשים האחד עם השני מבלי שיתערבבו זה בזה, שבה מגוון חוגים ומעגלים חברתיים נוצרים עקב דמיון בטעמים ובהעדפות, ושבה נאבקות המידות הטובות והרעות זו בזו ללא מילים.

279. האם כל הרוחות נגישות זו לזו באופן הדדי, ורשאיות להיכנס לאזורים שונים המאוכלסים על ידי רוחות מדרגות שונות?

— הרוחות הטובות רשאיות להיכנס לכל מקום, שכן יש הכרח שיוכלו לנהוג כך וכך צריך להיות, על מנת שתוכלנה לממש את השפעתן על הרוחות הרעות. אך האזורים המאוכלסים על ידי הרוחות הטובות אינם נגישים לכניסת רוחות נחותות, כדי שהללו לא תוכלנה להטריד את הרוחות הטובות בביתן, על ידי הצגת הפרעות שונות הנובעות מיצריהן הרעים.

280. מהו אופי היחסים בין הרוחות הטובות לרעות?

— הרוחות הטובות נאבקות בנטייתיהן הרעות של הרוחות האחרות, במטרה לעזור להן להעפיל ולהגיע לדרגה גבוהה יותר; יחסים אלה מהווים שליחות עבור הרוחות הטובות.

281. מדוע מפיקות הרוחות הנחותות עונג מכך שהן מסיטות אותנו מדרך הישר?

— בגלל קינאה עזה. מאחר שהן לא הרוויחו את הזכות להימנות על הרוחות הטובות, הן משתוקקות למנוע, ככל יכולתן, מרוחות אחרות שעדיין לא מנוסות דיין, מלהגיע אל האושר שנמנע מהן עצמן. הן משתוקקות לגרום לרוחות אחרות לסבול מכל מה שהן עצמן סבלו. האין אתם עדים כל יום לפעולתה של תשוקה זו בנכם לבין עצמכם?

282. כיצד מתקשרות הרוחות זו עם זו?

— הרוחות רואות ומבינות האחת את השנייה ללא כל צורך בדיבור. דיבור הינו מעשה חומרי; הוא מהווה שיקוף של הרוח. **השטף האוניברסלי** יוצר תקשורת קבועה בין הרוחות; זהו הכלי שדרכו מועברות המחשבות, בדיוק כפי שהאוויר בעולמכם מהווה את הכלי שדרכו עובר הקול. **השטף האוניברסלי** הוא מעין רשת תקשורת אוניברסלית, שמאחדת ומחברת בין כל העולמות, ומאפשרת לרוחות ליצור ביניהן קשר בין עולם אחד למשנהו.

283. האם יכולות הרוחות להסתיר את מחשבותיהן האחת מהשנייה? האם הן יכולות להסתתר זו מזו?

— לא; בעבור הרוחות הכול חשוף ופתוח, ובמיוחד כך הדבר בקרב אותן הרוחות שהגיעו לשלמות. הן יכולות להימנע האחת מהשנייה, אך הן תמיד תראינה האחת את השנייה. עם זאת, אין מדובר בכלל ברזל, שכן הרוחות הנעלות בהחלט מסוגלות להפוך את עצמן לבלתי-נראות עבור הרוחות הנחותות יותר, כאשר הן חושבות שיש בכך תועלת.

284. כיצד יכולות רוחות, שכבר אין להן גוף אורגני, לשמור על עצמיותן ולגרום לה להיבדל מעצמיותן של ישויות רוחניות אחרות שמצויות בסביבתן?

— עצמיותן [האינדיבידואליות] של הרוחות נוצרת על ידי הפְּרִירוּחַ שלהן¹⁶¹, אשר הופך כל רוח ורוח לישות נפרדת, הנבדלת מכל שאר הישויות, כפי שהגוף האורגני מבדיל בין בני האדם השונים.

285. האם רוחות מזהות האחת את השנייה כמי שחיה יחד איתה על פני כדור הארץ? האם הן מזהה את אביו והחבר מזהה את חברו?

— כן, וכך מדור לדור.

א. כיצד בני אדם שהכירו על פני כדור הארץ מזהים האחד את השני בעולם הרוחות?

— אנו רואים את חיינו הקודמים וקוראים בהם כמו בספר; כאשר אנו מתבוננים בעברם של חברינו ושל אויבינו, אנו רואים את המעבר שלהם בין החיים למוות.

286. האם רואה הנשמה, מיד לאחר שעזבה את גופה הגשמי, את קרובי המשפחה והחברים שחזרו לפניה לעולם הרוחות?

— 'מיד' היא אינה תמיד המילה הנכונה שיש להשתמש בה; שכן, כפי שכבר אמרנו, לנשמה נדרש פרק זמן מסוים כדי להשיב לעצמה את מודעותה-העצמית וכדי להתנער ממעטה החומריות.

287. כיצד מתקבלת הנשמה עם חזרתה לעולם הרוחות?

— נשמתו של אדם צדיק מתקבלת כאח אהוב ויקר, שלשובו אנו מייחלים מזה זמן רב; נשמתו של אדם רשע מתקבלת בבוז.

288. איזו תחושה חוות הרוחות הטמאות למראה רוח רעה אחרת, בעת שזו מצטרפת אליהן?

¹⁶¹ הערת המתרגם: ראה שאלות 93 ו-94.

— רוחות רעות מתענגות למראה רוחות אחרות שדומות להן, ואשר, בדומה להן, גם מהן נמנע האושר העילאי; בדיוק כפי שחבורת נוכלים מתענגת על פגישה עם נוכל אחר כמותם על פני האדמה.

289. האם קרובינו וחברינו, שהגיעו לפנינו לעולם הרוחות, מגיעים לפעמים להיפגש איתנו בעת שאנו עוזבים את כדור הארץ?

— כן; הם באים לפגוש את הנשמה של אהוביהם; הם מברכים אותה על חזרתה לעולם הרוחות כאילו חזרה ממסע שבו חמקה מהסכנות שארבו לה בדרך, ועוזרים לה לשחרר את עצמה מהקשרים שכובלים אותה לגופה הגשמי. הזכות להיפגש כך עם אלה שאהבו אותה היא זכות המוענקת לנשמותיהם של בני אדם צדיקים; בעוד שנשמתם של הרשעים מוענשת בכך שהיא נזנחת לבדה לנפשה, או על ידי כך שהיא מוקפת רק בנשמות אשר דומות לה עצמה.

290. האם קרובי משפחה וחברים תמיד מתאחדים לאחר המוות?

— דבר זה תלוי בדרגת עליונותה והתקדמותה של כל רוח ורוח, ובדרך שעליה לעבור עוד לשם התקדמותה והתפתחותה. במידה ואחת מהן התפתחה והתקדמה מהר יותר מהאחרת, הן לא תוכלנה להישאר יחד; הן עשויות לראות האחת את השנייה לפעמים, אך הן תוכלנה להתאחד ולהיות יחד באופן סופי, רק כאשר הרוח שנותרה מאחור תוכל לסגור את הפער מהרוח שהתקדמה, או כאשר שתיהן תגענה למצב של שלמות. יתרה מזאת, מניעת המפגש עם קרובי המשפחה והחברים משמשת לפעמים כעונש המוטל על רוח.

VII יחסים של חיבה ועינות בין הרוחות - החצאים הנצחיים

291. האם קיימים בין הרוחות רגשות אישיים מיוחדים, מלבד חיבה כללית שמקורה בדמיון ביניהן?

— כן, בדיוק כמו בקרב בני האדם; אולם הקשר בין הרוחות הוא חזק יותר כאשר הגוף הגשמי נעדר, משום שהוא לא חשוף עוד לתשוקות וליצרים.

292. האם חוות הרוחות עינות בין לבין עצמן?

— עינות קיימת אך ורק בקרב הרוחות הטמאות. רוחות אלה הן אלו שמעוררות איבה ומחלוקת בין בני האדם.

293. האם שני בני אדם שהיו אויבים על פני כדור הארץ, תמיד ישמרו טינה זה לזה גם בעולם הרוחות?

— לא; שכן לעיתים קרובות הם רואים כי העוינות ביניהם הייתה מטופשת, והם מבינים את הקטנוניות שבגללה נוצרה עוינות זו. רק הרוחות הלא-מושלמות הן אלה שמשמרות את העוינות ששררה ביניהן בחייהן על פני האדמה, עוינות שממנה הן נפטרות בהדרגה, ככל שהן הולכות ומיטהרות. רוחות, שהמקור לכעסן, כמו אצל בני האדם, נגרם רק בשל סיבה חומרית כלשהי, שוכחות את המחלוקות ביניהן ברגע שהן מאבדות את גשמיותן. ברגע שהסיבה למחלוקת ביניהן אינה קיימת עוד, הן עשויות, במידה ואין ביניהן עוינות, לפגוש האחת את השנייה שוב בשמחה.

הערת קֶרְדֵק: בדיוק כפי ששני תלמידי בית ספר, כאשר הם מגיעים לגיל התבונה, מבינים את האיולות שבמריבותיהם הילדותיות, ולא שומרים עוד טינה זה לזה בגללן.

294. האם זכר העוולות שהן גרמו זו לזו, כבני אדם, מהווה מכשול לחיבה בין שתי רוחות?

— כן, כי למעשים אלה יש נטייה להרחיק ביניהן.

295. לאחר המוות, איזה רגש חווים בני האדם שגרמנו להם עוול?

— אם מדובר ברוחות טובות, הן תסלחנה לכם ברגע שתכפרו על מעשיכם; אם מדובר ברוחות רעות, הן עשויות לשמור לכם טינה, ואולי אפילו לרדוף אתכם בכעסן גם בגלגול הבא. אלוהים עשוי להתיר להן לעשות זאת כענישה חמורה.

296. האם הרגשות האישיים שחשות הרוחות עשויים להשתנות?

— לא; שכן הן לא יכולות לטעות ולהחליף בין הרגשות. למסכה שמאחוריה מסתירים בני אדם צבועים את עצמם על פני האדמה אין קיום בעולם הרוחות, והרגשות שלהן, כאשר הם טהורים, הם לפיכך בלתי-ניתנים-לשינוי. האהבה שמאחדת ביניהן מהווה מקור של אושר עילאי.

297. האם רגשי החיבה שחשו שתי רוחות זו כלפי זו על פני האדמה, ממשיכים תמיד גם בעולם הרוחות?

— כן, ללא כל ספק, בתנאי שרגשות אלה היו מבוססים על חיבה; ואולם, אם חלקן של הסיבות הגשמיות לרגשות אלה הוא גדול יותר מחלקן של [רגש] החיבה, הרי שהם נפסקים בשל סיבות אלה. רגשות החיבה הם מבוססים יותר ונמשכים זמן רב יותר בקרב הרוחות מאשר בקרב בני האדם, משום שהם אינם כפופים לגחמותיהם של אינטרסים חומריים ואהבה עצמית.

298. האם זה נכון שנשמותיהם של מי שגורלם הוא להתאחד יחד באהבה, בסופו של דבר, נועדו לאיחוד זה מאז שנבראו, וכי לכל אחד מאיתנו יש, לפיכך, אי שם ביקום, נשמה תאומה, שעימה הוא יתאחד-מחדש בהכרח יום אחד?

— לא, אין דבר כזה כמו איחוד מיוחד וגורלי בין שתי נשמות כלשהן. האיחוד קיים בין כל הרוחות, אך בדרגות שונות, בהתאם למעמדן ולקבוצת השתייכותן, כלומר, בהתאם לדרגת השלמות אותה רכשו; וככל שהרוחות מושלמות יותר, הן מאוחדות יותר. כל הרעות החולות של החיים האנושיים נובעות ממחלוקות וממדון. האושר המוחלט והמושלם, שאליו מגיעות כל הרוחות בסופו של דבר, הוא תוצאה של הרמוניה והסכמה.

299. באיזה מובן עלינו להבין את המונח "החצי השני", שלעיתים משמש את הרוחות כדי לציין רוחות אחרות, כלפיהן יש להן חיבה מיוחדת?

— ביטוי זה אינו מדויק. אם רוח אחת הייתה מחציתה של רוח אחרת, אזי תהיה רוח זו, במידה ותיפרד מאותה רוח אחרת, "לא שלמה" או "פגומה".

300. כאשר שתי רוחות, שמחבבות האחת את השניה באופן מוחלט, מתאחדות בעולם הבא, האם הן מתאחדות כך לנצח, או האם הן יכולות להיפרד זו מזו ולהתאחד עם רוחות אחרות?

— כל הרוחות מאוחדות בין לבין עצמן. אני מדבר על רוחות שהגיעו למצב של שלמות. בעולמות נחותים יותר ממצב זה של שלמות, כאשר רוח עוברת מעולם נחות לעולם מתקדם יותר, לא תמיד היא חשה את אותה החיבה כלפי אותן רוחות שנתרו שם.

301. כאשר שתי רוחות מחבבות האחת את השניה באופן מוחלט, האם הן משלימות האחת את השניה, או שמא חיבה זו היא תוצאה של הזהות המושלמת של אופיין?

— החיבה שמושכת רוח אחת לאחרת היא תוצאה של ההתאמה המושלמת בין הנטיות והאינסטינקטים שלהן. במידה ורוח אחת הייתה נחוצה בכדי להשלים את השניה, היא הייתה מאבדת את עצמיותה.

302. האם דמיון באופן החשיבה וברגשות מספיק בכדי להוות את סוג הזהות אשר נחוץ כדי ליצור חיבה מושלמת, או שמא נדרשת גם אחידות של ידע נרכש בכדי ליצור את אותה חיבה מושלמת?

— חיבה מושלמת בין שתי רוחות נובעת משוויון בדרגת התקדמותן והתפתחותן.

303. האם רוחות, שכרגע אינן חשות חיבה האחת כלפי שנייה, תוכלנה לאהוד האחת את השניה בעתיד?

— כן, כל הרוחות תאהדנה זו את זו עם הזמן. לפיכך, במקרה של שתי רוחות שפעם היו יחד, יכול להיות שרוח אחת תתקדם מהר יותר מהאחרת; אולם האחרת, על אף שהיא נמצאת כעת בעולם נחות יותר, תוכל בקרוב להתקדם במידה מספקת בכדי שתוכל להיכנס לעולם המתקדם יותר בו

שוכנת חברתה. האיחוד ביניהן יתרחש אף מוקדם יותר, במידה והרוח המתקדמת יותר תיכשל במבחנים שעליה עדיין לעבור, וכך היא תישאר לזמן מה באותו עולם בו היא נמצאת, מבלי שתבצע התקדמות נוספת כלשהי.

א. האם ייתכן ששתי רוחות, שמחבבות כרגע האחת את השנייה, תחדלנה מלאהוד זו את זו?

— בהחלט, במידה ולאחת הרוחות חסר מרץ והיא מפגרת מאחור, בעוד השנייה מתקדמת.

הערת קרדק: תאורית החצאים הנצחיים, או הנשמות-התאומות, היא רק ייצוג מטפורי של האיחוד בין שתי רוחות שחשות חיבה האחת כלפי שניה, ואין להבינה באופן מילולי. הרוחות שהשתמשו בביטוי זה בהחלט אינן נמנות על בני המעמד הגבוה בקרב הרוחות; ולפיכך, מאחר והיקף הבנתן ומחשבתן הוא צר בהכרח, הן ביקשו להביע את כוונתן על ידי שימוש במונחים בהם היו רגילות להשתמש בחייהן הארציים. הרעיון ששתי נשמות נבראו האחת עבור השנייה, וכי, לאחר שהופרדו למשך תקופה קצרה או ארוכה יותר, הן בהכרח יתאחדו-מחדש לנצח בסופו של דבר, ראוי, לפיכך, להידחות לחלוטין.

VIII זכרונות של קיום גשמי

304. האם הרוח זוכרת את קיומה הגשמי?

— כן; לאחר שהיא חיה פעמים רבות כבן אנוש, הרוח זוכרת את חייה הקודמים ומה הייתה בהם, ולעיתים קרובות היא מחייכת ברחמים לזכר מעשי השטות שביצעה בעברה.

הערת קרדק: בדומה לאדם שבבגרותו מחיך לזכר השטויות אותן ביצע בנעוריו או הטיפשות של מעשיו בילדותו.

305. האם הזיכרון של קיום הגשמי מופיע בפני הרוח באופן מלא, וספונטני, מיד לאחר מותה?

— לא; הזיכרון שב אליה אט-אט, בהתאם למידת תשומת הלב שמעניקה לכך הרוח, כפי שעצמים מופיעים בהדרגה מתוך הערפל.

306. האם זוכרת הרוח בפרטי פרטים את כל האירועים בחייה? האם היא רואה את כל מהלך חייה במבט רטרוספקטיבי אחד?

— הרוח זוכרת את האירועים בחייה באופן ברור ומפורט, פחות או יותר, בהתאם למידת ההשפעה שהייתה להם על מצבה כרוח; אולם אתם יכולים להבין בנקל כי ישנם אירועים רבים בחייה שהרוח אינה מייחסת להם כל חשיבות, ושאותם היא אפילו אינה מבקשת לזכור.

א. האם יכולה הרוח להיזכר בהם אם היא חפצה בכך?

— בכוחה של הרוח להיזכר בפרטים הקטנים ביותר בכל אירוע ואירוע בחייה, ואפילו במחשבותיה; אך כאשר לא תצמח כל תועלת מיכולת זו, היא אינה משתמשת בה.

ב. האם מבינה הרוח את מטרתם של הגלגולים, בכדי שתוכל להצליח בעתיד?

— אין ספק שהרוח רואה ומבינה את הדברים טוב יותר כאשר היא נמצאת בעולם הרוחות, מאשר כאשר היא נמצאת ומתגלגלת כבן אדם בעולם הארצי. הרוח מבינה כמה חשוב להגיע למצב של שלמות, ויודעת שכלל שהיא ממשיכה ומתגלגלת כבן אדם, כך היא מתקדמת ונפטרת בהדרגה מחטאיה (סעיף ב' והתשובה עליו אינם מופיעים בתרגום באנגלית אך מופיעים בכל הגרסאות הלטיניות שלו).

307. באיזה אופן נפרש זיכרון חייה הקודמים של הרוח בפניה? האם זה דרך מאמץ והפעלת דמיונה, או שמא כמו תמונה המוצגת לנגד עיניה?

— הזיכרון שב אליה בשתי הדרכים הללו. כל המעשים שיש לה עניין לזכרם מופיעים לפניה כאילו הם מתרחשים זה עתה בהווה; יתר מעשיה, שאין לה כל עניין בהם, נפרשים בפניה במחשבותיה, באופן מעורפל, פחות או יותר, או נשכחים ממנה לחלוטין. ככל שהרוח פחות חומרית, היא מייחסת פחות חשיבות לדברים חומריים. האם לא קורה לכם לעיתים קרובות, שכאשר אתם מזמנים [מעלים באוב] רוח הנמצאת במצב הנדודים שלה, שזה עתה עזבה את כדור הארץ, אתם מגלים שהיא אינה זוכרת דבר, לא את שמות האנשים שאהבה ולא את הפרטים שנראים לכם בעלי חשיבות; לרוח לא אכפת מהם והם נמוגו מזכרונה. אולם אתם תמיד מגלים שהיא זוכרת היטב את העובדות המרכזיות בחייה, אשר הובילו להתקדמותה המוסרית והאינטלקטואלית.

308. האם זוכרת הרוח את כל גלגוליה שקדמו לגלגול הנוכחי שזה עתה עזבה?

— כל עברה של הרוח נפרש בפניה, כמו שהשליבים השונים שכבר עבר בדרכו פרושים בפני הנוסע, אך, כפי שכבר אמרנו לכם, הוא אינו זוכר כל פעולה ופעולה בעברו בדיוק מוחלט; הוא זוכר אותן בבהירות רבה או פחותה יותר, בהתאם להשפעה שהיו להן על מצבו הנוכחי. בכל הנוגע לגלגוליה הראשונים של הרוח, אלה שעשויים להיחשב כמייצגים את תקופת ילדותה, הם אובדים בעמימות ונעלמים אל חשכת השכחה.

309. כיצד מתייחסת הרוח לגוף הגשמי שזה עתה עזבה?

— היא מתייחסת אליו כאל בגד לא נוח, וככזה שהיא שמחה להיפטר ממנו.

א. איזו תחושה מתעוררת ברוח למראה רקבון גופה?

— הרוח חשה כמעט תמיד תחושת אדישות; כמו משהו שכבר לא חשוב עבורה.

310. כעבור זמן מסוים, האם הרוח מזהה את שרידיה הארציים, או דברים אחרים, שפעם היו שייכים לה?

— לפעמים; אך דבר זה תלוי במידת החשיבות אותה מייחסת הרוח לדברים חומריים.

311. האם תשומת ליבה של הרוח נמשכת לשרידיה הארציים בשל הכבוד שרוחשים קרוביה לחפצים אלה, והאם מפיקה הרוח הנאה מכבוד זה?

— הרוח תמיד חשה סיפוק מכך שקרוביה זוכרים אותה בחיבה. החפצים שמשמרים באופן זה את זכרה של הרוח, משמשים עבור אלה שמשמרים אותם כאמצעי להיזכר בה; אולם פעולת מחשבותיהם של קרוביה היא זו שמושכת אליה את הרוח, ולא חפצים אלה.

312. האם משמרות הרוחות את זכרון הסבל שסבלו במהלך הקיום הגשמי האחרון שלהן?

— לעתים קרובות הן עושות זאת; וזכרון זה גורם להן להבין בבהירות רבה אף יותר את ערכו של האושר העילאי ממנו הן נהנות כרוחות.

313. האם אדם, שהיה מאושר בעולם הזה, מתחרט על הנאותיו הארציות בעת עזיבתו את העולם הזה?

— רק רוחות מדרגות נחותות יכולות להתחרט על הנאות גשמיות בהתאם לטבען הטמא, דבר המוסבר על ידי הסבל שהן נענשות דרכו. כעבור הרוחות מהדרגות העליונות, האושר העילאי והנצחי עדיף לאין שיעור על פני ההנאות החולפות של החיים הגשמיים.

הערת קודק: בדומה למבטו המתעב של אדם בוגר על כל מה שהיווה עבורו מקור להנאה בילדותו.

314. כאשר אדם, אשר החל במלאכה חשובה לצורך מטרה מועילה, רואה את מלאכתו נקטעת על ידי מותו, האם הוא חש בעולם הבא חרטה על שנאלץ להשאיר מאחוריו את עבודת חייו מבלי לסיימה?

— לא, משום שרוחו של האדם רואה שאנשים אחרים נועדו להשלים את עבודתו. נהפוך הוא, רוחו מתאמצת להשפיע על מוחם של בני אדם אחרים, בכדי להוביל אותם להשלים את המלאכה בה החל. מטרתו של אדם זה, בעת שחי על פני האדמה, הייתה להועיל ולשרת את הגזע האנושי; מטרתו נותרת זהה גם בעולם הרוחות.

315. כאשר אדם מותיר אחריו יצירות אמנות או ספרות, האם הוא מגלה בהן בעולם הבא את אותו העניין אותו גילה כלפיהן בעת שהיה חי בעולם הזה?

— הוא שופט אותן מנקודת מבט אחרת, בהתאם לדרגת התקדמותו, ולעיתים קרובות הוא אף מתחרט על כל מה שהעריץ קודם לכן, בעת שהיה בחיים.

316. האם הרוח עדיין מתעניינת בעבודות שמתנהלות בעולם הזה, בהתקדמות האמנות והמדעים?

— דבר זה תלוי במידת התקדמותה של הרוח ובמשימה שאולי תיאלץ עוד להשלים. מה שנתפש בעיניכם כמרשים ומפואר, נתפש לעיתים קרובות בעיני הרוחות כעניין פשוט ושולי; במידה והן מגלות בו עניין, הרי זה רק כשם שאדם מלומד מגלה עניין בעבודתו של תלמיד בית ספר. הן בוחנות כל דבר שמעיד על התקדמות בקרב רוחות גשמיות, ומציינות את מידת התקדמותן.

317. האם הרוחות, לאחר המוות, משמרות העדפה כלשהי כלפי ארץ מולדתן?

— מדובר תמיד באותו עיקרון; בעבור הרוחות מהדרגות העליונות, ארץ מולדתן היא היקום כולו; בכל הנוגע לעולם הזה, ההעדפה היחידה שלהן היא כלפי המקום שבו נמצא המספר הגדול ביותר של בני אדם שאיתם הן מזדהות.

הערת קרדק: הסיטואציות בהן נמצאות הרוחות, והדרכים בהן הן מתבוננות בדברים, הן מגוונות עד אין קץ, בהתאם לאינסוף דרגות ההתפתחות המוסרית והאינטלקטואלית שלהן. רוחות מדרגות גבוהות שוהות בדרך כלל רק תקופות קצרות בכדור הארץ, וכל מה שמתרחש פה הוא כה שולי וחסר ערך בהשוואה לגדולה ולפאר של מרחבי האינסוף, העניינים שאליהם מייחסים בני האדם חשיבות עליונה נראים להן כה ילדותיים וקטנוניים, עד שהדברים של העולם הזה מהווים עבורם מקור לעניין מועט בלבד, אלא אם הן נשלחו לכאן לשם זירוז התקדמותו של המין האנושי. רוחות מדרגות נמוכות יותר מבקרות בכדור הארץ לעיתים תכופות יותר, אך הן שופטות את מה שמתרחש בו מנקודת מבט גבוהה יותר כרוחות, מאשר עשו כאשר חיו פה כבני אדם. ניתן לומר על המאסה העיקרית של הרוחות שהן מתגוררות ביננו, והן מהוות את החלק הארי של האוכלוסייה אשר מאכלסת את העולם הבלתי-נראה. הן משמרות חלק גדול מהרעיונות, הטעמים והנטיות שבהן אחזו בעת שהיו עטופות בגוף גשמי, והן נהנות להתערב בפגישותינו, בעסקינו ובהנאותינו, שבכולם הן נוטלות חלק פעיל יותר או פחות, בהתאם לאופיין. מאחר והן אינן יכולות עוד לספק את גחמותיהן הגשמיות, הן מפיקות עונג מצפייה בבני אדם שהפקירו את עצמם להתמכרות לגחמות אלה, ושאותם הן מדרבנות בהתלהבות בכל אמצעי העומד לרשותן. בין המון הרוחות הללו ניתן למצוא כאלה שעושות שימוש נכון יותר בזמן, ואשר צופות ומתבוננות [במתרחש בכדור הארץ] בכדי לרכוש ידע ולהתקדם.

318. האם משנות הרוחות את דעתן כאשר הן עוברות ונכנסות לעולם הרוחות?

— כן, במידה רבה מאוד. הרעיונות והדעות בהן אוחזות הרוחות עוברות שינויים רבים ונרחבים ככל שהן הולכות ונפטרות מחומריותן. יכול להיות שרוח תשמר את אותו הרעיון או הדעה למשך תקופה ארוכה, אך אט-אט הולכת ודועכת השפעתו של החומר, והרוח יכולה לראות את המתרחש בבהירות רבה יותר. בשלב זה פונה הרוח לחפש אמצעים בכדי להתקדם ולהשתפר.

319. מאחר והרוחות כבר חיו בעבר בעולמות אחרים לפני שהתגלגלו והגיעו לכדור הארץ, מדוע הן חשות תדהמה עם חזרתן-מחדש לעולם הרוחות?

— תחושה זו היא רגעית בלבד, והיא נובעת מהבלבול שמתרחש ברגעים הראשונים שלאחר המוות; עד מהרה הרוחות משחזרות את הידע שלהן אודות עצמן, היות וזיכרון העבר שב אליהן, והרושם של החיים הארציים הולך ונמוג (ראה שאלה 163 והשאלות הבאות).

IX הנצחת זכר המתים – הלוויות

320. האם מושפעות הרוחות מכך שאלה שאהבו אותן על פני האדמה זוכרים אותן?

— הרבה יותר ממה שתוכלו לשער לעצמכם. אם הן מאושרות, זיכרון זה מוסיף לאושרן; אם הן לא אומללות, הוא מספק להן נחמה.

321. האם נמשכות הרוחות באופן מיוחד כלפי חבריהן ויקיריהן בימי הזיכרון, אשר, בחלק מהארצות, מוקדשים ל-"היזכרות בכל אלה שאינם עוד איתנו"¹⁶²? האם הן מקפידות לפגוש בהם את כל אותם בני האדם, אשר, בימים אלה, הולכים להתפלל ליד הקברים בהם טמונים שרידיהן הארציים?

— הרוחות נענות לקריאת אהוביהן בימי הזיכרון הללו, בדיוק כפי שהן נענות לה בכל יום אחר.

א. האם בימים אלה הן הולכות, באופן מיוחד, למקום הקבורה של גופן הגשמי?

— רוחות רבות מגיעות בימים אלה לבתי הקברות, משום שהן נקראות לשם על ידי מחשבותיהם של אנשים רבים, אך כל רוח מגיעה לשם לבדה, לפגוש את יקיריה שלה, ולא עבור ציבור אנשים שכלל לא אכפת לו ממנה.

ב. איזו צורה לובשות הרוחות בבואן למקומות אלה, וכיצד הן היו נראות לנו במידה והן היו יכולות להתגלות בפנינו?

---

¹⁶² הערת המתרגם: הביטוי המדויק בו השתמש המחבר הוא: "Day of memory of those who have quitted this life", והוא משמש לתיאור ימי זיכרון מיוחדים, הנהוגים בחלק מהארצות, במיוחד נוצריות קתוליות, כמו למשל חג המתים, יום כל הקדושים או יום כל הנשמות של הכנסייה הנוצרית קתולית. בימים אלה נהוג לבקר בבתי הקברות ובכנסיות, ולהביא נרות ופרחים לקברי אבות המשפחה.

— בצורה ובמראה שבהם הן היו מוכרות לנו במהלך חייהן.

322. האם רוחותיהם של כל בני האדם שנשכחו, ושאף איש לא פוקד את קברם, מגיעות לבתי הקברות על אף ההזנחה והשכחה הללו? האם הן חשות צער על כך שאיש אינו זוכר אותן?

— מהו כדור הארץ בעבור הרוחות? הדבר היחיד המחבר אותן אליו הוא האהבה. במידה ואין אף אדם על פני האדמה אשר חש חיבה כלפי הרוח, הרי שאין דבר שיכול לחבר אותה לכדור הארץ; כל היקום פרוש לרווחה בפניה.

323. האם ביקור בקברה של הרוח מסב לה אושר רב יותר, מאשר תפילה שנישאה לכבודה על ידי יקיריה בביתם?

— ביקור בקברה של הרוח היא דרך להראות לרוח שהיא לא נשכחה; זהו סימן. כפי שכבר אמרת לך, הרי זו התפילה שמקדשת את מעשה הזיכרון; המקום בו היא נישאת הוא בעל חשיבות מעטה, אם היא יוצאת מהלב.

324. כאשר מוקמים פסלים, או אנדרטאות אחרות לזכרם של אנשים שמתו, האם נוכחות רוחותיהם של אותם בני אדם בעת חנוכת מבנים אלה, והאם מפיקות הרוחות הנאה מצפייה בטקסים שכאלה? — לעיתים קרובות נוכחות הרוחות באירועים מסוג זה, כאשר הן יכולות לעשות זאת; אך הן מייחסות חשיבות פחותה לכבוד שחולקים להן, מאשר לאופן בו זוכרים אותן.

325. מה גורם לבני אדם מסוימים להשתוקק להיקבר במקום אחד ולא באחר? האם יגיעו אנשים אלה לבקר בשמחה במקום שבו בחרו במיוחד להיקבר אחרי מותם? והאין זה סימן לנחיתות מצד הרוח, מפני ששקר יכול לייחס חשיבות לעניין כה חומרי במהותו?

— תשוקה והעדפה זו מתעוררות על ידי חיבתה של הרוח למקומות מסוימים, והן סימן לנחיתות מוסרית. בעבור רוח מתקדמת, במה עדיפה חלקת אדמה אחת בכדור הארץ על פני חלקת אדמה אחרת? האם אין היא יודעת שנשמתה תתאחד-מחדש עם נשמות יקיריה, גם אם עצמותיהם קבורות במקומות אחרים ומרוחקים האחד מהשני?

א. האם יש לראות במנהג של הטמנת שרידיהם הארציים של כל בני משפחה מסוימת באותו אתר קבורה כחסר משמעות?

— איחוד-מחודש שכזה הוא בעל חשיבות מועטה עבור הרוחות; אולם הוא מועיל לבני האדם, שזכרם של אלה שמתו לפניהם מתחזק באופן הזה והופך לרציני יותר.

326. כאשר שבה הנשמה לעולם הרוחות, האם היא מרוצה מהכבוד שחלקו לשרידיה הארציים?

— כאשר הרוח מגיעה למידת התקדמות מסוימת, היא מטוהרת מן ההבלים הארציים, שכן היא מבינה את חוסר התוחלת שבהם. ואולם, ישנן רוחות רבות, אשר, בשלב המוקדם של חזרתן לעולם הרוחות, מפיקות עונג רב מהכבוד שחולקים לזכרן, או שהן מוטרדות מאוד לגלות שהן נשכחו; שכן הן עדיין משמרות חלק מהרעיונות הכוזבים בהם החזיקו במהלך חייהן הארציים.

327. האם הרוחות נוכחות אי-פעם בלוויה שלהן עצמן?

— לעיתים קרובות הן אכן נוהגות לעשות זאת; ואולם, במקרים רבים, הרוחות נוכחות בלוויות שלהן מבלי להבין מה מתרחש, מאחר שהן עדיין מצויות במצב הבלבול השורר בדרך כלל ברגעים הראשונים שלאחר המוות.

א. האם הן חשות מוחמאות בגלל נוכחותו של קהל רב בלוויה שלהן?

— דבר זה תלוי ברגש שמאחד את הקהל שנקבץ יחד ללוויה.

328. האם הרוח נוכחת אי-פעם בכינוס של יורשיה?

— כמעט תמיד. ההשגחה העליונה גוזרת שכך יקרה, על מנת להדריך או להעניש את הרוח. באופן זה מתאפשר למנוח לשפוט את ערכן של הצהרות החיבה והמסירות שהופנו כלפי במהלך חייו, ואכזבתו למראה רדיפת הבצע וחמדנותם של יורשיו היא לעיתים קרובות רבה מאוד. ואולם, עונשם של היורשים החמדניים יגיע גם הוא בבוא היום.

329. האם ניתן לייחס את הכבוד שרוחש המין האנושי באופן אינסטינקטיבי למתים, בקרב כל הגילאים וכל העמים, לאמונה אינטואיטיבית בחיים עתידיים בעולם הבא?

— האחד הוא תוצאה טבעית של האחר; אלמלא אמונה זו, הכבוד הזה לו זוכים המתים, לא היה מהווה לא אמצעי ולא מטרה.

פרק שביעי – חזרה לחיים הגשמיים

א הכנות מוקדמות לקראת החזרה לחיים הגשמיים

330. האם חוזות הרוחות את מועד גלגולן החדש?

— הרוחות חוות תחושה מוקדמת המבשרת גלגול חדש זה, בדומה לעיוור שמרגיש את חומה של האש ככל שהוא הולך ומתקרב אליה. הן יודעות שהן תתגלגלנה, כפי שאתם יודעים שתמותו בבוא היום; אך מבלי לדעת מתי יתרחש שינוי זה (ראה שאלה 166).

א. אם כן, גלגול הנשמות הוא הכרחי עבור הרוח, כפי שהמוות הוא הכרחי עבור החיים הגשמיים?

— בהחלט.

331. האם כל הרוחות מוטרדות בשל הגלגול הממשמש וקרוב?

— חלק מהן מעולם לא הקדישו לכך מחשבה, והן אפילו לא יודעות על כך דבר; דבר זה תלוי במידת ההתקדמות שלהן. במקרים מסוימים, חוסר הוודאות שבו הן נותרות ביחס לעתידן מהווה את העונש המגיע להן.

332. האם יכולה הרוח לזרז או לדחות את מועד גלגולה?

— הרוח יכולה לזרז מועד זה דרך על ידי הפגנת רצון נחוש להתקדם ולהשתפר; הרוח גם יכולה לדחות מועד זה אם היא נרתעת מהניסיונות והמבחנים שעליה לעבור (שכן בין הרוחות ניתן למצוא כאלה שהן פחדניות ואדישות, בדיוק כמו בין בני האדם), אולם היא אינה יכולה לנהוג כך מבלי שתענש. הרוח סובלת מדחייה שכזאת, כמו שסובל אדם חולה, אשר נרתע מנטילת התרופה היחידה שעשויה לרפא אותו.

333. במידה ורוח מוצאת שהיא מאושרת במידה סבירה בעת שהותה בין הרוחות הנוודדות, האם היא יכולה להאריך את שהייתה במצב זה לפרק זמן בלתי-מוגבל?

— לא, לא לפרק זמן בלתי-מוגבל. הכורח להתקדם הוא כורח שחשה כל רוח, במוקדם או במאוחר. כל הרוחות חייבות להתעלות ולהתקדם, זהו גורלן.

334. האם האיחוד בין נשמה נתונה לגוף נתון הוא איחוד שנקבע מראש, או האם הבחירה בגוף מתבצעת רק ברגע האחרון?

— הרוח שנועדה להפיח חיים בגוף נתון תמיד מיועדת לכך מראש. כל רוח, בעת שהיא בוחרת את המבחנים שעליה לעבור, דורשת להתגלגל; ואלוהים, אשר רואה ויודע הכל, צפה וידע מראש שנשמה זו או אחרת תתאחד עם גוף זה או אחר.

335. האם מתאפשר לרוח לבחור את הגוף שאליו היא תכנס, או שמא היא בוחרת רק את סוג החיים הגשמיים שנועדו לשמש כמבחן עבורה?

— הרוח יכולה לבחור גם גוף גשמי, שכן פגמיו של כל גוף גשמי נתון הם כה רבים, והם מהווים מבחנים שיסייעו להתקדמותה של הרוח, במידה והיא תצליח לסלק את המכשולים שהוצבו באופן זה בדרכה. בחירה זו בגוף נתון אינה תלויה תמיד ברוח עצמה, אך היא רשאית לבקש שיותר לה לבצע אותה.

א. האם יכולה הרוח לסרב, ברגע האחרון, להיכנס לגוף שבחר עבורה אלוהים?

— במידה והיא תסרב, היא תסבול הרבה יותר מאשר אדם שלא השתדל לעמוד במבחן חדש.

336. האם ייתכן שילד שעתיד להיוולד לא יימצא אף רוח שמוכנה להתגלגל בו?

— אלוהים תמיד מספק את כל מה שצריך. לכל ילד שנועד להיוולד חי נועדה גם נשמה. שום דבר אינו נברא ללא מטרה.

337. האם נכפה אי-פעם איחוד של נשמה נתונה עם גוף נתון על ידי אלוהים?

— איחוד שכזה נכפה לעיתים על הרוח, כמו גם המבחנים השונים שעליה לעבור, ובמיוחד כאשר הרוח עדיין נחשלת מדי מכדי שתוכל לבחור את המבחנים המתאימים לה בתבונה. ניתן לאלץ רוח, בתור כפרה, להתאחד עם גופו של ילד, אשר, בשל נסיבות לידתו, והמעמד שעתיד להיות לו בעולם, יכול להוות בעבור הרוח אמצעי לענישה חמורה.

338. במידה ומספר רוחות מבקשות להתגלגל בגוף גשמי שעתיד להיוולד, באיזה אופן מוכרעת ההחלטה ביניהן?

— במקרה שכזה, אלוהים הוא השופט אשר מכריע בשאלה איזו רוח מתאימה ביותר להגשים את הגורל שנועד לילד זה; ואולם, כפי שכבר אמרתי לכם, הרוח המיועדת נקבעת מראש, לפני אותו רגע שבו עליה להתאחד עם אותו גוף גשמי מסוים.

339. האם רגע הגלגול מלווה באותה תחושת בלבול, הדומה לזו המלווה את הרוח בעת היפרדותה מגופה הגשמי?

— כן, אך הבלבול שמתרחש בעת הגלגול הוא רב יותר, ובמיוחד ארוך יותר. בעת המוות, הרוח משוחררת ממצב של עבדות; בעת הלידה, היא שבה אליו.

340. האם הרגע שבו מתגלגלת הרוח נחשב בעיניו לרגע מעורר כבוד? האם מתייחסת הרוח לרגע זה כאל משהו רציני וחשוב עבורה?

— הרוח דומה לאדם היוצא למסע ארוך ומסוכן ואינו יודע האם ימצא את מותו בינות לסכנות והאיומים האורבים לו בדרך, עימם הוא נאבק.

הערת קֶרְדֵק: הנוסע יודע לאילו סכנות הוא ייחשף, אך אינו יודע אם ימות בדרך (נוסח זה אינו מופיע בתרגום לאנגלית אך מופיע בכל הגרסאות הלטיניות שלו). בדיוק כפי שמותו של הגוף מהווה מעין לידה-מחדש בעבור הרוח, כך מהווה גלגול הנשמות סוג של מוות בעבור הרוח, או שמא גלות והֶסְתֵּגְרוֹת¹⁶³. הרוח עוזבת את עולם הרוחות למען העולם הגשמי, כפי שהאדם עוזב את העולם הגשמי למען עולם הרוחות. הרוח יודעת שהיא תתגלגל, בדיוק כפי שהאדם יודע שימות, אך, כמו האדם, היא הופכת להיות מודעת לשינוי רק באותו הרגע בו מתרחש השינוי. זהו הרגע שבו הבלבול שנוצר על ידי השינוי משתלט עליה, בדיוק כפי שקורה אצל בני האדם ברגע המוות, ובלבול זה נמשך עד אשר חייה החדשים מתבססים במלואם. תחילת הגלגול מהווה עבור הרוח סוג של מיתה.

341. האם חוסר-הוודאות שחשה הרוח ביחס לנושא השלמתם המוצלחת של המבחנים והניסיונות שהיא עומדת לעבור בחייה החדשים, מהווה עבורה מקור לחרדה לפני שהיא מתגלגלת?

— כן, נושא חוסר הוודאות מהווה עבור הרוח מקור לחרדה גדולה מאוד, שכן מבחנים וניסיונות אלה יזרזו או יעכבו את התקדמותה, בהתאם להצלחתה או כישלונה של הרוח לעמוד בהם.

342. האם מלווה הרוח, ברגע שהיא מתגלגלת, ברוחות חברות שמגיעות להיות נוכחות בעת עזיבתה את עולם הרוחות, כפי שהן מגיעות כדי לקבל את פניה כאשר היא שבה אליו?

— דבר זה תלוי בסביבה שבה מצויה הרוח. אם היא נמצאת בסביבה אוהבת ותומכת, הרוחות שאוהבות אותה נשארות איתה עד לרגע האחרון שלפני גלגולה, מעודדות אותה, ולעיתים קרובות אף עוקבות אחריה במהלך חייה הגשמיים החדשים.

---

¹⁶³ הערת המתרגם: הֶסְתֵּגְרוֹת (Claustration) - מונח תאולוגי, בעיקר בנצרות, שפירושו "היפרדות מן העולם" או "פרישה מהעולם", כלומר פרישה מהחברה למקום מבודד. מכונה בנצרות גם פוגה מזנדי, מונח המתאר דרך של חזרה בתשובה מרצון, בדרך של בדידות, הכחשה עצמית ותפילה. העוסקים בפרקטיקה זו הנם על פי רוב נזירים המתבודדים במנזרים שונים ברחבי העולם. נזירים אלה נחלקים לכאלה שעדיין רואים מדי פעם מתבודדים אחרים ויכולים להיפגש פעם בשבוע לתפילה משותפת, אלה המסתגרים (Claustration) במקום סגור לחלוטין שאינם פוגשים בני אדם אחרים, ונזירים החיים במנזרים מבודדים לחלוטין מהעולם החיצון שבהם אין להם רשות לצאת מהמנזר ואין רשות לאדם מבחוץ להיכנס אל המנזר. רעיון ההסתגרות מובן לעיתים בטעות כבריחה מן העולם או אפילו כבזז לעולם, אולם אין הדבר כך שכן מטרת הפרישה מהעולם היא לזכות בשלוות נפש.

343. האם הרוחות החברות שמלוות אותנו במהלך חיינו הארציים ומפגינות כלפינו את חיבתן, הן אלו שמופיעות בפנינו בחלומותינו, אך עם תווי פנים שאינן מוכרות לנו?

— כן, במקרים רבים מאוד; הן באות לבקר אתכם, בדומה לאופן שבו אתם מבקרים אסיר בתא הכלא שלו.

II איחוד של הנשמה והגוף – הפלה

344. מתי מתאחדת הנשמה עם הגוף?

— האיחוד מתחיל ברגע ההתעברות, אך הוא מושלם רק ברגע הלידה. מרגע ההתעברות, הרוח שנועדה לשכון בגוף נתון מתאחדת עם גוף זה על ידי שטף של קשר אנרגטי, שהולך ומתקצר בהדרגה, עד לרגע הלידה עצמו; הבכי שבוקע אז מפי התינוק מבשר כי ניתן למנותו בין החיים, על כניסתה הרשמית של הרוח לעולם הגשמי ומעיד על הגעתו של עוד אחד ממשרתיו של אלוהים (משפט זה אינו מופיע בתרגום לאנגלית אך מופיע בכל הגרסאות הלטיניות שלו).

345. האם האיחוד בין הנשמה לגוף הוא סופי ומוחלט מרגע ההתעברות? האם יכולה הרוח, במהלך תקופה ראשונית זאת של איחוד זה, להתחרט ולוותר על הגוף שיועד לה?

— האיחוד ביניהם הוא מוחלט וסופי במובן זה, כלומר, שאף רוח אחרת אינה יכולה להחליף את הרוח שיועדה לשכון בגוף זה. ואולם, מאחר והחיבורים האנרגטיים שמחברים בין הנשמה לגוף הם חלשים מאוד בתחילה, ניתן לנתקם בקלות, והם עשויים להתנתק בעקבות רצונה של הרוח, אשר בחרה לחזור בה מהמבחנים והניסיונות שבחרה. אבל, במקרה שכזה, הילד לא יחיה.

346. מה עולה בגורלה של הרוח אם הגוף שבחרה בו מת לפני הלידה?

— הרוח תבחר בגוף אחר.

א. איזו תועלת יכול לשרת מקרה של מוות בטרם-עת [לפני הלידה]?

— מקרי מוות אלה נגרמים על פי רוב מפגמים בחומר.

347. איזה תועלת יכולה להפיק הרוח מכך שתתגלגל בגוף גשמי שמת כמה ימים לאחר הלידה?

— במקרה שכזה, המודעות של היישות החדשה לקיומה היא כל כך לא מפותחת, עד שלמותה יש חשיבות מעטה מאוד. כפי שכבר אמרנו לכם, לעתים קרובות מהווים מקרי מוות אלה בעיקר מבחן להורים.

348. האם יודעת הרוח מראש שלגוף שבחרה אין כל סיכוי לחיות?

— לפעמים היא יודעת זאת; אך אם היא בוחרת בגוף זה מסיבה זו, הרי זה מפני שהיא נרתעת מהמבחנים והניסיונות שהיא חוזה בעתידה.

349. האם כאשר, מסיבה כלשהי, נכשלת הרוח להשלים גלגול שיועד לה, מיד מסופק לה גלגול חדש אחר?

— לא תמיד באופן מיידי. הרוח זקוקה לזמן על מנת לבחור שוב, אלא אם הוחלט ונקבע מראש שהגלגול שלה יהיה מיידי.

350. האם כאשר רוח מתאחדת באופן מוחלט וסופי עם גופו של תינוק, ולכן כבר מאוחר מידי עבורה לסגת מאיחוד זה, היא מתחרטת לעיתים על הבחירה שביצעה?

— אם בכוונתכם לשאול האם, בתור בן אדם, עשויה הרוח להתלונן על החיים שעליה לחיות, והאם אין היא מייחלת שהדברים היו קורים אחרת, תשובתי היא כן; אך אם בכוונתכם לשאול האם הרוח מתחרטת על הבחירה שביצעה, תשובתי היא לא, שכן אין היא זוכרת שביצעה בחירה זו. רוח, ברגע שהיא התגלגלה, אינה יכולה להתחרט על בחירה שהיא אינה מודעת לכך שביצעה אותה; אולם היא עשויה למצוא שהנטל שהיא נטלה על עצמה הוא כבד מדי, ובמידה והיא מאמינה שנטל זה נמצא מעבר לכוחה, היא עשויה למצוא מפלט בדמות התאבדות.

351. האם נהנית הרוח, במרווח הזמן שבין ההתעברות ללידה, משליטה ושימוש בכל יכולותיה?

— היא נוהגת לעשות זאת פחות או יותר בהתאם לשלבים השונים בתקופת ההריון; שכן היא עדיין לא התגלגלה בגופה הגשמי החדש, אלא רק התחברה אליו. מרגע ההתעברות מתחיל הבלבול להשתלט על הרוח, שבדרך זו הופכת למודעת לכך שהגיע הרגע שבו עליה להתחיל בקיום גשמי חדש; ובלבול זה הולך ומתגבר יותר ויותר, עד לתקופת הלידה. במרווח הזמן שבין שני מועדים אלה, מצבה של הרוח כמעט זהה למצבה של רוח שהתגלגלה, במהלך זמן השינה של הגוף הגשמי. באופן יחסי, ככל שמתקרב מועד הלידה, התפישות והרעיונות של הרוח הופכים לעמומים, יחד עם הזכרון שלה אודות העבר, שאליו היא כבר לא מודעת, ברגע שהיא החלה בחייה הגשמיים. אולם זכרון זה שב אליה אט-אט, כאשר היא שבה לעולם הרוחות.

352. האם מסיבה לעצמה הרוח, ברגע הלידה, את מלוא יכולותיה?

— לא; יכולותיה של הרוח מתפתחות בהדרגה עם צמיחת איברי גופה הביולוגי. החיים הגשמיים מהווים עבורה קיום גשמי חדש; עליה ללמוד כיצד להשתמש-מחדש באיברי גופה. התפישות

והרעיונות של הרוח שבים אליה אט-אט, בדומה לאדם המקיץ מתנומה ומוצא את עצמו במצב שונה מזה שבו היה מצוי, לפני שנרדם.

353. האם ניתן לראות בעובר כאילו יש לו נשמה, מאחר והאיחוד בין הרוח לגופה הביולוגי אינו מושלם ומלא באופן מוחלט עד לאחר הלידה?

— הרוח שנועדה להפיח חיים בגוף הגשמי מתקיימת, כפי שתמיד התקיימה, מחוץ לו; ולפיכך, למען הדיוק, אין לו נשמה, שכן התממשותה של הנשמה מתרחשת רק במהלך התבצעותו של הגלגול בפועל [הלידה]; אולם העובר מחובר לנשמה שנועדה להיות שלו.

354. כיצד ניתן להסביר את החיים התוך-רחמיים?

— אופיים של החיים התוך רחמיים דומה לזה של צמח המצוי במצב **נְגֵטִיבִי**¹⁶⁴. העובר, עם זאת, חי חיים כמו של הצמחים ובעלי החיים, שאליהם מוסיף האיחוד בין הנשמה לגופו של הילד מימד של חיים.

355. האם ישנם ילדים, כפי שמציין המדע, שהם כה פגומים עד שהם אינם יכולים להיוולד חיים, ואם ישנם כאלה, לשם מה הם נוצרו?

— תופעה זו מתרחשת לעיתים קרובות. אלוהים מתיר ללידות שכאלה להתרחש או כמבחן וכפרה עבור ההורים, או כמבחן וכפרה בעבור הרוח שנועדה להפיח בהם חיים.

356. האם יש, בקרב עוברים שנולדים ללא רוח חיים, כאלה שמעולם לא נועדו בכדי שרוח תתגלגל ותפיח בהם חיים?

— כן, ישנם כאלה שמעולם לא יועדה להם רוח להחיותם, ושעבורם לא ניתן או צריך לעשות דבר. במקרה כזה, לידתם היא פשוט עניין שנועד לשמש כמבחן להוריהם.

א. האם יצור מסוג זה יכול לשרוד עד לסוף תקופת ההיריון?

— כן, לפעמים; אך הוא לא יחיה.

---

¹⁶⁴ הערת המתרגם: **נְגֵטִיבִי** (Vegetative) – בביולוגיה, מונח המשמש לתיאור אורח-חיים מצב וכדומה, הקשורים מאופיינים בחוסר-חיוניות ובפסיביות, הדומים במעט לחיי צמח. זהו מצב פאסיבי, לא-רצוני, לא-מודע ואוטומטי, הקשור לפעילות פיזיולוגית בסיסית ולא מודעת בגוף, המתרחשת באופן אוטונומי, בדרך כלל פעולת חיים ראשונית המשותפת לחי ולצמח.

ב. אם כן, בכל ילד ששורד את הלידה, יש בהכרח רוח שהתגלגלה בו?

— מהו ילד ללא רוח שתפיח בו חיים? בהעדר רוח לא מתקיים בן אנוש.

357. מהן, בעבור הרוח, ההשלכות של הפלה?

— זהו קיום גשמי בטל וחסר-תוקף, ויש להתחילו מחדש.

358. האם הפלה מלאכותית נחשבת לפשע, ולא משנה באיזו תקופה של ההיריון היא מבוצעת?

— כל הפרה של החוק האלוהי היא פשע. האם, או כל אדם אחר, שנוטל את חייו של ילד שטרם נולד, הוא בהכרח פושע; שכן, בעשותם זאת, הם מונעים מנשמה כלשהי לעבור את המבחנים והניסיונות, שעבורם הגוף שהושמד היה אמור לשמש כלי.

359. במקרים בהם חיי האם יהיו בסיכון עקב לידת הילד, האם זה פשע להקריב את הילד על מנת להציל את האם?

— מוטב להקריב את היישות שקיומה הוא עדיין אינו מלא ומוחלט, מאשר את היישות שקיומה הוא עובדה קיימת.

360. האם זה הגיוני להתייחס לעובר באותו הכבוד בו מתייחסים לגופו של ילד שכבר נולד וחי?

— במקרה הראשון, בדיוק כמו במקרה השני, עליכם להכיר ברצונו ובמעשה ידיו של אלוהים, ואת אלה חייבים תמיד לכבד. מי שמכם לקבוע האם לכבד או לא לכבד את יצירותיו ומעשי הבריאה של אלוהים, אף שלא הושלמו עד תום, בהתאם לרצונו? לאף אחד אין סמכות לשפוט את החלטותיו ושיקוליו של אלוהים.

III יכולות מוסריות ואינטלקטואליות

361. מאין שואב האדם את תכונותיו המוסריות, הטובות או הרעות?

— תכונות אלה הן תכונותיה של הרוח שהתגלגלה בו. ככל שרוח זו היא טהורה יותר, כך יטה יותר האדם בבירור כלפי הטוב.

א. אם כן, נראה שאדם טוב הוא התגלגלות של רוח טובה, ואדם מרושע הוא התגלגלות של רוח רעה?

— כן; אך עדיף לומר שמדובר 'ברוח שאינה מושלמת', אחרת ניתן להניח שישנן רוחות שתמיד יישארו רעות, מה שאתם מכנים שדים או שטנים.

362. איזו דמות לובש אופיו של אדם שבו התגלגלה רוח קלת-דעת וטיפשית?

— אדם זה יהיה בעל אופי פוחז ונואל, זדוני, ולפעמים מרושע.

363. האם יש לרוחות תשוקות כלשהן שאינן שייכות למין האנושי?

— לא; אם היו להן כאלה, הן היו מעבירות אותן אליכם.

364. האם אותה הרוח שמעניקה לאדם את תכונותיו המוסריות היא אותה הרוח שמעניקה לו את תכונותיו האינטלקטואליות?

— בהחלט מדובר באותה רוח. באדם מתגלגלת רוח אחת בלבד.

365. מדוע זה חלק מבני האדם, שהם אינטליגנטיים מאוד, ואשר מראים שיש בהם רוח שהשיגה התקדמות ניכרת, הם גם לפעמים, בעת ובעונה אחת, מרושעים מאוד?

— הרי זה מפני שהרוח שמתגלגלת באדם אינה טהורה דיה והאדם נכנע להשפעתן של רוחות אחרות, גרועות יותר. ההתקדמות מעלה של הרוח מושגת על ידי טיפוס איטי בדרגות; אך התקדמות זו אינה מתרחשת בו-זמנית בכל התחומים. בתקופה מסוימת של חייו אדם עשוי להתקדם מבחינת הידע, ובתקופה אחרת מבחינה מוסרית.

366. מה ניתן לחשוב על הדעה שלפיה מגוון יכולותיו האינטלקטואליות והמוסריות של האדם הן תולדה של כל כך הרבה רוחות שונות שהתגלגלו בו, וכל אחת מהן בעלת כישרון מיוחד בתחום מסוים?

— אם חושבים לרגע בהיגיון, רואים מיד את האבסורד הטמון בדעה זו. כל רוח ורוח נועדה להחזיק בכל הכישרונות והיכולות האפשריות; ואולם, בכדי להתקדם, הרוח חייבת להיות בעלת רצון אחד ויחיד. אם היה האדם תערובת של רוחות שונות, רצון יחיד זה לא היה קיים, ולא הייתה לו שום אינדיבידואליות, מפני שבעת מותו, כל הרוחות היו מתעופפות להן בכיוונים שונים, בדומה לציפורים הנמלטות מכלוב שביין. לעיתים קרובות מתלוננים בני האדם על כך שאין הן מבינים דברים מסוימים, ועם זאת, עד כמה הם מיטיבים להסתבר ולהכפיל את הקשיים הניצבים בפניהם, בעוד שבהישג ידם נמצא ההסבר הפשוט והטבעי ביותר! דעה שכזו אינה אלא מקרה נוסף, המעיד על הדרך שבה נוטים בני האדם לבלבל פעמים כה רבות בין סיבה לתוצאה. היא עושה עבור האדם את מה שעשו עובדי האלילים עבור אלוהים. עובדים האלילים האמינו בקיומם של אלים רבים, כמספר התופעות הקיימות

ביקום; ואולם, אפילו ביניהם, האנשים ההגיוניים יותר תפשו תופעות אלה רק כמגוון של השפעות, שהסיבה לכולן היא גורם אחד ודומה – אלוהים.

הערת קרדק: העולם הגשמי והעולם המוסרי מציעים לנו, בהקשר לנושא זה, נקודות רבות להשוואה. כאשר הייתה תשומת ליבו של המין האנושי מוגבלת להתרחשותן של תופעות טבע, הוא האמין בקיומם של סוגים רבים של חומרים. כיום, נראה שכל אותן תופעות, שונות ככל שתהיינה, עשויות להיות, קרוב לוודאי, רק תוצאה של שינויים והתאמות של חומר בסיסי יחיד. מגוון יכולותיו השונות של בן האדם הן ביטויים של סיבה יחידה ודומה, שהיא הנשמה או הרוח שנתגלגלו בו, ולא של כמה נשמות, בדיוק כפי שציליו השונים של העוגב הם תוצר של אותו אוויר אחד ויחיד, ולא של סוגים רבים של אוויר כמספר הצלילים השונים הקיימים. על פי התיאוריה האמורה, כאשר רוכש או מאבד אדם יכולות או כישורים, יהיו שינויים אלה תוצאה של הגעתן או עזיבתן של מספר תואם של רוחות המאחדות איתו, דבר שיהפוך אותו לישות מרובת משתתפים ללא אינדיווידואליות, וכתוצאה מכך, ללא אחראיות. יתרה מזאת, תיאוריה זו מופרכת על ידי התגלויות רבות מספור של רוחות, אשר הוכיחו באופן חותך אישיותן ואת זהותן.

IV השפעת הגוף הגשמי

367. האם רוח מזהה את עצמה כדבר חומרי בעת איחודה עם גופה הגשמי?

— החומר הוא רק המעטפת בה מתכסה הרוח, כפי שהבגד הוא המעטפת בה מכוסה הגוף. הרוח, בעת התאחדותה עם הגוף, שומרת על התכונות של אופייה הרוחני.

368. האם משתמשת הרוח ביכולותיה בחופשיות מלאה לאחר האיחוד שלה עם הגוף?

— השימוש ביכולותיה של הרוח תלוי באיברי גופה הגשמי. השימוש ביכולותיה נחלש עקב גסותו וגולמיותו של החומר.

א. נראה, אם כן, שהמעטפת החומרית מהווה מכשול בעבור הביטוי החופשי של יכולותיה של הרוח, כשם שאטימותה של הזכוכית מהווה מכשול בעבור מעברו החופשי של האור?

— כן, מכשול אטום ביותר.

הערת קרדק: ניתן גם להשוות את השפעתו של החומר הגולמי הגס של הגוף הגשמי על הרוח למים בוציים, אשר מפריעים לתנועתם החופשית של עצמים בהם.

369. האם השימוש החופשי ביכולותיה של הרוח כפוף, במהלך תקופת הגלגול שלה, להתפתחותם של איברי גופה הגשמי?

— איברים אלה מהווים כלים לביטוי יכולותיה של הרוח; ביטוי זה הוא, לפיכך, כפוף בהכרח לדרגת ההתפתחות והשלמות של איברים אלה, כשם ששלמותה של מלאכת יד כלשהי תלויה בטיבו של הכלי ששימש ליצירתה.

370. האם נוכל להסיק, מהשפעתם של איברי הגוף הגשמי, על קשר בין התפתחותם של איברי המוח לבין התפתחותן של יכולות מוסריות ואינטלקטואליות?

— אל תתבלבלו ותחליפו בין תוצאה לסיבה. לרוח יש תמיד את היכולות השייכות לה; ואולם, עליכם לזכור כי אין אלה האיברים אשר מעניקים [לרוח] את היכולות, אלא היכולות הן אלה שמעוררות את התפתחותם של האיברים.

א. בהתאם להשקפה זו על הנושא, האם ניתן לומר כי מגוון המיומנויות שקיים בכל אדם ואדם, תלוי 'אך ורק' במצב בו נתונה הרוח שלו?

— לומר שהדבר תלוי 'אך ורק' בכך, יהיה דבר שגוי מיסודו. תכונותיה של רוח שהתגלגלה מהוות, ללא כל ספק, את הגורם המכריע אשר קובע מיומנויות אלה; ואולם, חייבים להביא בחשבון את השפעת החומר, אשר מעכבת כל אדם, מי פחות ומי יותר, מלהפעיל את היכולות המובנות שבנשמתו.

הערת קָרְדֵק: רוח, בעת שהיא מתגלגלת, מביאה עימה אי אילו תכונות אופי מסוימות, ולפיכך, אם אנו מודים בכך שקיים במוח איבר מיוחד בעבור כל אחת ואחת מהתכונות הללו, אזי התפתחותם של איברי המוח אכן נתפשת כתוצאה ולא כסיבה. לו היה המקור ליכולותיו של האדם נובע מאיברי גופו הגשמיים, היה האדם רק מכונה ללא בְּחִירָה חֻפְשִׁית וללא אחראיות למעשיו. יתרה מזאת, לו אכן זה היה המקרה, היינו נאלצים להודות כי הגאונים הגדולים ביותר – אנשי מדע, משוררים ואומנים – הם אכן גאונים רק משום שהמזל חנן אותם באיברים מיוחדים מסוימים, ומכאן ניתן היה להמשיך ולהסיק, כי אלמלא חנן אותם המזל באיברים אלה, הם לא היו גאונים, וכי גם האדם הטיפש ביותר יכול היה לתפוש את מקומם של נְיוֹטוֹן, וֶרְגִילִיוֹס או רֶפָאֵל¹⁶⁵, לו היה מזלו משחק לו להיוולד עם איברים מסוימים, הנחה שהיא אפילו בוטה ואבסורדית עוד יותר, במידה וננסה להחיל אותה על ההסבר [על מקורן] של האיכויות המוסריות. שכן, על פי ההשערה הזו, הקדוש הנוצרי סָן וֶקְסֵנט דֶה פּוֹל, לו היה הטבע חונן אותו באיברים מיוחדים כאלה ואחרים, עשוי היה להיות אדם מושחת ומרושע, ואילו האדם המושחת והמרושע ביותר שחי אי-פעם, לו רק היה ניחן באיברים בעלי אופי הפוך, יכול היה להיות הקדוש סָן וֶקְסֵנט דֶה פּוֹל. אך אם, בניגוד לכך, אנו מודים כי האיברים המיוחדים שלנו, בהנחה שכאלו כלל קיימים, הם התוצאה ולא הסיבה [למקורן של האיכויות המוסריות], וכי הם מתפתחים על ידי הפעלת היכולות המתאימות, בדומה לשרירים שמתפתחים בעקבות תנועה, אזי אנו מגיעים לתיאוריה שהיא בהחלט אינת חסרת היגיון. הבה ונשתמש בהדגמה חותכת ונפוצה באותה המידה. על פי סימנים פִּיזְיוֹנוֹמִיִים¹⁶⁶ מסוימים אנו מזהים אדם אשר מכור לטיפה המרה.

¹⁶⁵ הערת המתרגם: הכוונה כאן היא לאישים סר אִיזַק נְיוֹטוֹן (Sir Isaac Newton), הפיזיקאי האנגלי הנודע, פּוֹבְלִיוֹס וֶרְגִילִיוֹס מָארוֹ (Publius Vergilius Maro), המשורר הרומי החשוב והנודע, וכן לצייר והאדריכל האיטלקי המהולל, רֶפָאֵלוֹ סָאנְצִיוֹ (Raffaello Sanzio; או רֶפָאֵל), הנחשב למייצג המושלם של תקופת הרנסאנס בשיאו.

¹⁶⁶ הערת המתרגם: פִּיזְיוֹנוֹמִיָה או פִּיזְיוֹגְנוֹמִיָה (ביונית, Physis – טבע; Gnomon – שיפוט, פירוש) – מונח המתאר תאוריה, המבוססת על הרעיון שלפיו הערכת מראהו החיצוני של אדם, ובעיקר תווי פניו, יכולה לספק תובנות על אופיו

האם סימנים אלה הם אלו שהופכים אותו לשיכור, או שמא שכרותו היא זו שמייצרת סימנים אלה? ניתן לטעון בבטחה כי האיברים שלנו הם תוצאה של יכולתינו.

V רפיון מוחי ואי-שפיות

371. האם יש יסוד כלשהו לאמונה העממית הרווחת, שנשמותיהם של בני אדם שנולדו עם פיגור שכלי הן בעלות אופי נחות משל בני אדם אחרים?

— לא; לבני אדם אלה יש נפש אנושית, שלעיתים קרובות היא הרבה יותר אינטליגנטית ממה שאתם מניחים, ונפשם סובלת מאוד ממגבלותם של האמצעים העומדים לרשותה לצורך תקשורת עם הסובבים אותה, כפי שאדם אילם סובל מחוסר יכולתו לדבר.

372. מהי מטרתה של ההשגחה העליונה בבריאת יצורים שהטבע כה התאכזר אליהם, כמו בני אדם הלוקים בפיגור שכלי?

— בני אדם הלוקים בפיגור שכלי הם גלגולים של רוחות שנענשות כעת, ואשר סובלות מהמגבלות שהן חוות ומאי-יכולתן לבטא את עצמן באמצעות איברים לא מפותחים או לא מתפקדים.

א. אם כן, האם זו טעות לומר שלאיברים אין השפעה על יכולתיה של הרוח?

— מעולם לא אמרנו שאיברי הגוף אינם משפיעים על יכולתיה של הרוח. יש להם השפעה רבה על אופן הביטוי של היכולות, אך הם אינם מעניקים יכולות; זה בדיוק ההבדל. מוזיקאי מוכשר לא יצור מוזיקה טובה באמצעות כלי נגינה פגום, מה שלא מונע ממנו מלהיות מוזיקאי מצטיין.

הערת קרדק: אנו חייבים להבדיל בין מצב רגיל למצב פתולוגי. במצב רגיל, כוחה המוסרי של רוח שהתגלגלה מאפשר לה להתגבר על מכשולים שמציב בדרכה החומר, אך ישנם מקרים שבהם החומר מייצר התנגדות כה עזה, עד שיכולות הביטוי של הרוח שהתגלגלה בו נחסמות או הופכות לשונות ממה שהיא עצמה התכוונה, כפי שקורה במקרים של רפיון מוחי ואי-שפיות. מקרים אלה הם מקרים פתולוגיים, ומאחר שהנפש אינה נהנית במקרים אלה מחופש מלא, החוק האנושי עצמו פוטר אנשים שכאלה מאחריות למעשיהם.

373. איזו תועלת יכולה לצמוח מקיומם של יצורים אשר, בדומה לבני אדם הסובלים מרפיון מוחי, אינם יכולים לעשות לא טוב ולא רע, ולפיכך אינם יכולים להתקדם?

ואישיותו. המונח פִּיזְיוֹנוֹמְיָה יכול להתייחס גם להופעה כללית של אדם אובייקט או שטח, מבלי להצביע על מאפיינים מדעיים מרומזים.

— קיום שכזה מוטל כאמצעי ענישה על ניצול לרעה שעשתה הרוח ביכולות מסוימות; קיום זה מהווה הפוגה במסלול התקדמותה של הרוח.

א. אם כן, גופו של אדם הסובל מרפיון מוחי עשוי להכיל רוח שהפיחה חיים באדם שהיה גאון בגלגול הקודם?

— כן, לעיתים גאונות עשויה להיהפך למקור פורענות כאשר נעשה בה שימוש לרעה.

הערת קרדק: לא תמיד מלווה עליונות מוסרית במידה שווה של עליונות אינטלקטואלית, וייתכן שלגאונים הגדולים ביותר יש הרבה על מה לכפר. מסיבה זו, לעיתים קרובות עליהם לחיות חיים במעמד נחות יותר מזה שהיה להם בחיים שחיו בעבר [כגאונים]. דבר שמהווה עבורם מקור לייסורים, וכך, המכשול שנכפה על רוח בדמות חוסר-יכולתה לבטא את יכולותיה, דומה לשלשלאות שמגבילות את יכולת התנועה של אדם תזזיתי. ניתן לומר שאדם הלוקה ברפיון מוחי סובל מפגם במוחו, כפי שאדם צולע סובל מפגם ברגליו והעיוור מפגם בעיניו.

374. האם האדם הלוקה ברפיון מוחי מודע למצבו הנפשי, בעת שהוא מצוי במצב של רוח?

— כן, לעיתים קרובות מאוד. הוא מבין שהשלשלאות אשר מגבילות את צעדיו ומעשיו מהוות עבורו מבחן ועונש.

375. כאשר אדם סובל מאי-שפיות, באיזה מצב מצויה הרוח שלו?

— רוח, בעת שהיא מצויה במצב שבו היא חופשייה, מקבלת את רשמיה והתרשמויותיה באופן ישיר ומפעילה את רצונה ואת פעולתה באופן ישיר על החומר; אולם כאשר הרוח מתגלגלת היא נמצאת במצב שונה לחלוטין, והיא נאלצת לפעול אך ורק בעזרתם של איברים מיוחדים. במידה וחלק מהאיברים הללו, או כולם, נפגעים, פעולותיה או רשמיה והתרשמויותיה, ככל הנוגע לאיברים אלה, מופרעות. אם היא מאבדת את עיניה, היא הופכת לעיוורת; אם היא מאבדת את שמיעתה, היא הופכת לחירשת, וכך הלאה. אם נניח כי פעולתו של האיבר השולט על הביטוי של האינטליגנציה והרצון נחלשת או משתנה, באופן חלקי או מלא, נבין בקלות שרוח, שלרשותה עומדים רק איברים שפעולתם התקינה נפגעה או התעוותה, חייבת לחוות הפרעה תפקודית שאליה היא מודעת היטב, אך אין ביכולתה לשנות את מהלכה.

א. אם כן, האם זה תמיד הגוף, ולא הרוח, שנפגע?

— כן; אולם אל לכם לשכוח, כי בדיוק כפי שהרוח פועלת על החומר, כך החומר, עד מידה מסוימת, פועל על הרוח; וכי הרוח עשויה, לפיכך, למצוא את עצמה, בינתיים, חשופה להשפעותיהם של רשמים והתרשמויות שגויות, כתוצאה ממצבם הגופני של איברי התפישה והפעולה שלה, וכי ייתכן, כאשר ליקוי נפשי זה כבר נמשך זמן רב, שהחזרה על אותה פעולה סוטה עשויה להפעיל על הרוח השפעה, שממנה היא תיוושע רק לאחר ההיפרדות המוחלטת שלה מכל הרשמים וההתרשמויות החומריים.

376. כיצד זה ייתכן שאי-שפיות מובילה לעיתים להתאבדות?

— במקרים כאלה, הרוח סובלת מהמגבלות שהיא חשה ומחוסר-יכולתה לבטא את עצמה בחופשיות; ולכן היא מבקשת למות כאמצעי לשבור את כבליה.

377. האם רוחו של אדם הסובל מאי-שפיות ממשיכה לסבול, לאחר המוות, מההפרעה שממנה סבלה בחייה הגשמיים?

— היא עשויה להמשיך ולסבול ממנה למשך זמן מה לאחר המוות, עד שהיא משתחררת לחלוטין מן החומר; בדיוק כפי שאדם, בעת יקיצתו משינה, ממשיך לחוש, למשך זמן מה, את הבלבול שאליו הוטל בשנתו.

378. כיצד יכולה מחלה במוח להשפיע על הרוח לאחר מותה?

— זוהי השפעתו של הזכרון, שמשאו מוטל כנטל על כתפי הרוח; ומאחר שהיא לא הייתה מודעת לכל מה שהתרחש במהלך הזמן בו סבלה מאי-השפיות שלה, היא תמיד נזקקת לפרק זמן מסוים בכדי להתעדכן ולהשיב לעצמה את תפישותיה. מסיבה זו, הימשכותה של תחושת חוסר-הנוחות של הרוח לאחר המוות, תמיד תואמת את אורכו של פרק הזמן של אי-השפיות הגופנית, שממנה סבלה בעבר. רוח, כאשר היא משתחררת מהגוף, עדיין חשה, למשך פרק זמן משתנה באורכו, את חותמם של החיבורים שאיחדו אותה עם גופה.

VI תקופת הילדות

379. האם רוח שמפיחה חיים בגופו של ילד, מפותחת באותה המידה כמו רוחו של אדם בוגר?

— היא יכולה להיות אף יותר מפותחת מזו של האדם הבוגר, אם לפני שהיא התגלגלה-מחדש היא הספיקה להתקדם מאוד; רק אי-השלמות של איבריה היא זו שמונעת ממנה לבטא את עצמה. היא פועלת בהתאם למצבם של איבריה, שרק באמצעותם היא יכולה לבטא את עצמה לאחר שהיא מתגלגלת-מחדש.

380. במהלך תקופת הילדות של גופה הגשמי, ומבלי להתייחס למכשולים שמטילים הפגמים באיבריה על יכולת הביטוי החופשית שלה, האם רוח חושבת כמו ילד או שמא כאדם בוגר?

— כל עוד הרוח מצויה במהלך תקופת הילדות של גופה, ברור שאיברי החשיבה שלה, שאינם מפותחים, אינם יכולים להעניק לה את כל יכולת ההבנה והביטוי של האדם הבוגר; לפיכך, הטווח האינטלקטואלי שלה נותר צר ומוגבל, עד אשר התבגרותה מובילה להבשלה של תבונתה. הבלבול

אשר מלווה את גלגולה-מחדש של הרוח אינו חדל, בבת אחת, ברגע הלידה; הוא רק נמוג בהדרגה עם ההתפתחות של איברי הגוף.

הערת קרדק: ההתבוננות בעובדות החיים של בני האדם מספקת לנו אישור לתשובה הקודמת, כלומר, שהחלומות בעת הילדות אינם נושאים את אותו האופי של החלומות בגיל הבגרות. הנושאים של החלומות בילדות הם כמעט תמיד ילדותיים, והם מעניקים אינדיקציה טיפוסית לאופי מחשבותיה של הרוח במהלך תקופת הילדות של איבריה.

381. בעת מותו של ילד, האם רוחו משיבה לעצמה בבת אחת את העוצמה והמרץ שהיו לה בעבר?

— היא צריכה לנהוג כך, מאחר והיא משוחררת מהמעטפת הגשמית שלה; אך למעשה, היא משיבה לעצמה את צלילות הדעת הקודמת שלה רק כאשר ההיפרדות היא מוחלטת – כלומר, כאשר אין עוד כל קשר בין הרוח לגופה הגשמי.

382. האם רוח שהתגלגלה סובלת, במהלך תקופת הילדות, מהמגבלות שכופים עליה הפגמים באיבריה?

— לא; תקופה זו היא הכרחית. היא מהווה חלק מסדר הדברים בטבע ותואמת לתוכניותיה של ההשגחה העליונה. זהו זמן למנוחה בעבור הרוח.

383. איזו תועלת מפיקה הרוח מכך שהיא עוברת את שלב הילדות?

— מטרתו של גלגול הנשמות הוא ההשתפרות וההתקדמות של הרוח שעוברת אותו; ובתקופת הילדות רוח זו נגישה יותר לרשמים שהיא קולטת, ואשר עשויים לתרום להתקדמותה – שהיא המטרה שלשמה כל מי שחינוכה הופקד בידי צריך לתרום.¹⁶⁷

384. מדוע הצליל הראשון שמשמיע הרך הנולד הן קריאות של בכי?

— כדי לעורר את העניין של אמו בו וכדי להבטיח לעצמו את הטיפול הדרוש לו. האם אינכם יכולים להבין שאם הילד ישמיע רק זעקות שמחה, לפני שהוא יכול עדיין לדבר, יגרום הדבר לכך שהסובבים אותו לא יטרידו את עצמם יותר מדי בטיפול בצרכיו? בכל הדברים הללו, התפעלו מתבוננתה וחוכמתה של ההשגחה העליונה.

---

¹⁶⁷ הערת המתרגם: ההורים והמורים הדוגלים בתורת הרוחות חייבים להפנים סעיף זה. תורת הרוחות מהווה פתיחתו של פרק חדש בפסיכולוגיה של הילד ובפדגוגיה, פרק המציג את חשיבות חינוכו של הילד לא רק לחיים האלה, אלא להתקדמותו הרוחנית בכלל.

385. מאין נובע השינוי שמתרחש באופיים של בני הנוער עם התקדמותם לעבר תקופת הבגרות: האם זו הרוח שעוברת שינוי?

— הרוח, בעת שהיא משיבה לעצמה את השליטה בעצמה, מציגה את עצמה באופן שבו היא התקיימה לפני שנתגלגלה.

אינכם מכירים את הסודות החבויים מאחורי תמימותם-לכאורה של הילדים. אינכם יודעים מה הם עכשיו, מה הם היו וגם לא את מה שהם עתידים להיות; ואף על פי כן, אתם אוהבים ומוקירים אותם, כאילו היו הם חלק מכם עצמכם, עד כדי כך שאהבת אם לילדיה נחשבת לאהבה הגדולה ביותר שיכול אדם לחוש כלפי אדם אחר. מאין נובעת החיבה הרבה והנדיבות שחשים אפילו זרים מוחלטים כלפי ילד? האם יודעים אתם את מקורה? לא; אולם מיד אסביר זאת לכם.

ילדים הם ישויות שנשלחו על ידי אלוהים לגלגולים וחיים חדשים, וכדי שהם לא יוכלו לבוא אליו בטענות על שהחמיר איתם יתר-על-המידה שלא-לצורך, הוא מעניק להם הופעה חיצונית תמימה; אפילו במקרה של ילד בעל האופי הרע ביותר האפשרי, חטאיו נמחלים לו בגלל חוסר-מודעותו לטיב מעשיו. תמימות-לכאורה זו אינה מהווה בעבור הילדים מקור אמיתי כלשהו לעליונות על פני מה שהיו בעבר; זוהי רק בבואה של מה שהם צריכים להיות, ובמידה ואין הם כאלה, הם לבדם ישאו בנטל העונש.

ואולם, אלוהים לא העניק לילדים מראה זה של תמימות-לכאורה רק בעבור עצמם; הוא ניתן להם גם, ובעיקר, בעבור הוריהם, שאהבתם היא כה הכרחית עבורם לאור חולשתם; שכן אהבה זו תפחת במידה רבה למראה אופי גס ועיקש, בעוד שאם יאמינו שילדיהם הם טובים ועדינים הם יעניקו להם את כל החיבה שיש בקרבם ויספקו להם את הטיפול האוהב והמסור ביותר. ואולם, כאשר הילד אינו זקוק עוד להגנה זו, לסיוע זה שניתן לו על ידי הוריו במהלך חמש עשרה או עשרים שנה, שבים ומופיעים-מחדש אופיו ואישיותו האמיתיים, במלוא עירומם. אלה מהם שהם טובים באמת ביסודם נותרים כאלה; אך אפילו אז, אופיו של הילד חושף תכונות וגוונים רבים, שהיו חבויים במהלך שנות חייו הראשונות.

רואים אתם אפוא שדרכיו של אלוהים פועלות תמיד לטובה; וכי, בעבור טהורי-הלב, הן ניתנות להסבר בקלות.

זכרו היטב שרוחו של הילד שנולד בקרבכם יכולה להגיע מעולם בו היא רכשה הרגלים שונים לחלוטין מאלה שלכם; כיצד יכולה הייתה יישות חדשה זו, שמסתובבת בקרבכם עם תשוקות נטיות וטעמים המנוגדים לחלוטין לאלה שלכם, להתאים את עצמה לעולמכם, לו הייתה מגיעה אליכם בכל דרך אחרת פרט לזו שעליה ציווה אלוהים, כלומר, על ידי מעבר דרך המסננת שמהווה תקופת הילדות? הרי זה דרך תהליך סינון זה של תקופת הילדות, שכל המחשבות המאפיינים וכל מגוון הישויות והיצורים שנולדים בהמוני העולמות שבהם שוקדים היצורים על מלאכת הצמיחה, מתמזגים בסופו

של דבר. גם אתם עצמכם, בעת המוות, מוצאים את עצמכם במעין תקופת ילדות, בין משפחה חדשה של אחים; ובעת הקיום הלא-גשמי החדש שלכם, אתם בורים בכל הנוגע להרגלים, לנימוסים וליחסים המקובלים בעולם החדש עבורכם, ואתם מתקשים להביע את עצמכם בשפה שאינכם מורגלים בה, שפה שהיא נמרצת ומלאת חיים, יותר ממחשבותיכם כיום (ראה שאלה 319).

תקופת הילדות טומנת בחובה מטרה נוספת. רוחות מתגלגלות בגלגול גשמי רק במטרה להשפיע על התקדמותן, על השיפור-העצמי שלהן. החולשה שמפגינים ילדי בני האדם נוטה להפוך אותם לגמישים יותר וצייתנים יותר לעצותיהם ולניסיונם של מי שאמונים על חינכם, ואמורים לסייע בהתקדמותם. בשל כך מדוכאות נטיות רעות ואופי פגום מתוקן בהדרגה; ודיכוי ותיקון אלה מהווים את החובה שהפקיד אלוהים בידיהם של אלה שממלאים את תפקיד ההורה, משימה קדושה שעליה יצטרכו ההורים לתת את הדין לפניו.

רואים אתם, אפוא, שתקופת הילדות אינה רק מועילה הכרחית ונטולת-תחליף, אלא היא גם התוצאה הטבעית של החוקים שחוקק אלוהים, ואשר שולטים ביקום.

VII רגשות של חיבה וסלידה בחיים הגשמיים

386. האם יכולות שתי ישויות, שכבר הכירו ואהבו האחת את השנייה, להיפגש שוב בגלגול אחר ולזהות האחת את השנייה?

— הן לא תוכלנה לזהות האחת את השנייה, אך הן עשויות להימשך זו לזו. רגשות החיבה הנובעים מקשרים [ביניהן] בחיים אחרים, הם לעיתים קרובות הסיבה לאיחודים הרגשיים האינטימיים ביותר בגלגולים הבאים. לעיתים קרובות קורה בעולמכם ששני אנשים נמשכים האחד לשני בנסיבות שנראות אקראיות לחלוטין, אולם למעשה הן נגרמות עקב [כוחות] המשיכה שמפעילות עליהם שתי רוחות, שמחפשות האחת את השניה באופן בלתי-מודע בין המוני האדם המקיפים אותן.

א. האם לא היה זה נעים יותר עבור הרוחות, לו הן היו יכולות לזהות האחת את השנייה?

— לא תמיד; להיזכרות בגלגולים קודמים יש מגרעות רבות יותר ממה שאתם משערים. לאחר המוות הן תזהינה זו את זו ואז הן תזכרנה בתקופות אותן בילו יחדיו (ראה שאלה 392).

387. האם חיבה נובעת תמיד מהיכרות שהתרחשה בחיים הקודמים?

— לא; שתי רוחות שנמצאות בהרמוניה האחת עם השנייה מחפשות זו את זו באופן טבעי, מבלי שתזכרנה האחת את השנייה בעבר, כבני אדם.

388. האם לא ייתכן שהמפגשים המתרחשים לעיתים בין שני בני אדם, ואשר מיוחסים למקרה, נובעים למעשה מפעולתה של מערכת יחסים ידידותית כלשהי?

— בין יצורים חושבים קיימות מערכות של קשרים, שעדיין אינם מוכרים לכם. המגנטים מהווה את חיל החלוץ של מדע [חדש] זה, אשר יאפשר לכם להבין קשרים אלה בתקופה עתידית מאוחרת יותר.

389. מהי הסיבה לדחייה האינסטינקטיבית שמעוררים בנו לעיתים אנשים שאנו רואים בפעם הראשונה?

— [הסיבה היא] הסלידה הסמויה בין שתי רוחות שעומדות זו על טיב אופייה של זו, ומזהות זו את זו מבלי שתצטרכנה לדבר ביניהן.

390. האם סלידה אינסטינקטיבית מעידה תמיד על אופי רע של אחת הרוחות, או שתיהן, אשר חשות רגש זה?

— שתי רוחות אינן בהכרח רעות בשל חוסר החיבה שהן חשות האחת כלפי השניה; שכן רגש של סלידה עשוי לנבוע משוני בדרך חשיבתן. ואולם, ככול שהן הולכות ומתקדמות יותר, ההבדלים ביניהן הולכים ונמוגים, והדחייה והסלידה נעלמות.

391. האם הסלידה בין שני אנשים מתחילה לראשונה בקרב האדם שרוחו אצילה יותר, או בקרב האדם שרוחו נחותה יותר?

— הסלידה עשויה להתחיל בו-זמנית בקרב שני הצדדים; אך, במקרה שכזה, הסיבות לה והשפעותיה הן שונות. רוח רעה חשה סלידה כלפי כל מי שיכול לשפוט אותה, להסיר את המסכה מעל פניה ולחשוף את כוונותיה. כאשר רואה הרוח אדם שכזה בפעם הראשונה, היא מבינה שהוא יסתייג ממנה; הדחייה שלה הופכת לשנאה או לקנאה, וזאת מניעה אותה מתוך תשוקה להזיק למושא סלידתה. לעומת זאת, רוח טובה חשה דחייה כלפי הרוח הרעה, משום שהיא יודעת שהרוח הרעה לא תבין אותה, ומפני שהן אינן חולקות את אותם הרגשות; ואולם, כשהיא מחזקת ובוטחת בעליונותה, היא אינה חשה כל שנאה או קינאה כלפי הרוח הנחותה, והיא מסתפקת בהימנעות מקרבתה וברחמים כלפיה.

392. מדוע מאבדת הרוח שהתגלגלה את [יכולת] הזיכרון של עברה?

— אדם אינו יכול, ואינו צריך, לדעת את הכול; אלוהים, בתבונתו, ציווה שכך יהיה. ללא הרעלה שמסתירה דברים מסוימים ממבטו היה האדם מוכה בסנוורים, בדומה למי שעובר בפתאומיות מחושך לאור. דרך [יכולת] השכחה של עברו יכול האדם להיות הוא עצמו לחלוטין ולחוש יותר בטוח בעצמו.

393. כיצד יכול אדם להיות אחראי למעשיו, ולכפר על עוונותיו, שאותם אין הוא זוכר? כיצד יכול הוא להפיק תועלת מניסיון שנרכש בגלגולים קודמים, שאותם שכח? יכולנו להבין שתהפוכות החיים היו עשויות להוות לקח עבורו, לו הוא היה זוכר את העוולות שהמיטו עליו תהפוכות אלה; אך אם הוא שוכח את גלגוליו הקודמים, הרי שכל קיום גשמי חדש נחשב, עבורו, כאילו הוא גלגולו הראשון, ולכן תמיד נגזר על מלאכת [התיקון] להתחיל שוב מחדש. כיצד מתיישב מצב זה עם הצדק של אלוהים?

— עם כל קיום גשמי חדש, האדם הופך לאינטליגנטי יותר, והוא מסוגל לבצע הבחנה מדויקת יותר בין טוב לרע. מה היה עולה בגורלה של חירותו לו הוא היה זוכר את כל עברו? כאשר רוח שבה-מחדש לחייה הפרימיטיביים (כלומר, לעולם-הרוחות), נפרש בפניה כל עברה. היא רואה את העוולות אותן ביצעה, ואשר מהוות את הסיבה לייסוריה, והיא רואה גם את מה שעשוי היה למנוע אותה מלבצע אותן; היא מבינה את הצדק שבמצב שנגזר עליה, ואז היא מבקשת קיום חדש, קיום העשוי לשמש לתיקון הטעויות בגלגול שזה עתה עברה וסיימה. היא דורשת [לעבור] מבחנים חדשים, אשר דומים לאלו בהם היא נכשלה, או כאלה שהיא סבורה שיסייעו להתקדמותה המוסרית; היא מבקשת מהרוחות הממונות עליה שתסייענה לה במשימה החדשה שהיא מתעתדת לעבור, שכן היא יודעת שהרוח שתמונה ללוות ולהדריך אותה בגלגול חדש זה תתאמץ לעזור לה לנקות את עצמה מחטאיה ומפגמיה, על ידי כך שתעניק לה סוג של תחושה פנימית [אינטואיציה] ביחס לפגמים ולעוולות שביצעה בעבר. תחושה פנימית זו היא המחשבה הרעה, הרצון הנפשע, אשר פוקדים אתכם לעיתים קרובות, ואשר אתם מתנגדים להם באופן אינסטינקטיבי, כאשר אתם מייחסים את התנגדותכם זו לעקרונות ולערכים [החינוכיים] שהנחילו לכם הוריהם, בעוד שלמעשה היא נובעת מקול מצפונכם; וקול זה הוא הזיכרון של עברכם, שמזהיר אתכם שלא ליפול שוב אל אותן העוולות שכבר ביצעתם בעבר. רוח, אשר נתגלגלה והחלה בקיום גשמי חדש, ועומדת במבחניה בעוז-רוח ובאופן מוסרי, ועומדת בפני הפיתוי שבגרימת עוול, מתעלה ומתקדמת בהיררכית הרוחות, ותופסת בה מקום רם יותר בעת חזרתה לעולם הרוחות.

הערת קרדק: אם אין לנו זיכרון מדויק, של מה שהיינו במהלך חיינו הגשמיים ושל הטוב או הרע שביצענו בגלגולינו הקודמים, [הרי] שיש לנו אינטואיציה אודות עברנו, שלגביו יש לנו זיכרון בדמות הנטיות האינסטינקטיביות שלנו, אשר מצפוננו, שהוא הרצון להימנע מלחזור שוב על משגי העבר שלנו שאותו אנו חשים, מתרה בפנינו להתנגד להן.

394. בעולמות מתקדמים יותר משלנו, שבהם המין האנושי אינו נופל טרף לתשוקות ולחוליים הגשמיים שלנו, האם מבינים תושביהם שמצבם עדיף על זה שלנו? בדרך כלל, אושר הוא יחסי; אנו חשים את האושר כאושר, [רק] כאשר אנו משווים אותו למצבים פחות משמחים. מאחר וחלק מהעולמות הללו עדיין לא הגיעו לכדי שלמות, על אף שהם עדיפים על זה שלנו, חייבים בני האדם שמאכלסים אותם לסבול מצרות וייסורים משלהם. אצלנו, האדם העשיר, למרות שאינו חייב לשאת במחסור ובמצוקה החומרניים אשר מענים את האדם העני, נופל גם הוא, אף על פי כן, טרף למצוקות מסוג אחר, אשר ממררות את חייו. ואולם, מה ששואל אני הוא זה; האם תושביהם של אותם עולמות מתקדמים אינם רואים את עצמם כלא-מאושרים, בהתאם לקנה המידה שלהם לאושר, בדיוק כפי שאנו רואים את עצמנו כלא-מאושרים, בהתאם לקנה המידה שלנו; והאם הם אינם, בדומה לנו, מתלוננים על מר גורלם, מאחר ואין להם זיכרון אודות קיום נחות [קודם], אשר ישמש עבורם כקנה מידה להשוואה?

— לשאלה זו יש לתת שתי תשובות שונות. ישנם כמה עולמות, בין אלה שעליהם אתם מדברים, שלתושביהם יש זיכרון צלול ומדויק ביחס לגלגוליהם הקודמים, ולפיכך [הם] יכולים ויודעים להעריך את האושר שאלוהים התיר להם ליהנות ממנו. אך קיימים גם עולמות אחרים, שתושביהם, אף על פי שהם חיים בתנאים טובים יותר משלכם, חשופים לצרות ומצוקות גדולות, ואפילו לאומללות רבה, ושאינם מעריכים את תנאי חייהם העדיפים, מפני שאין להם שום זיכרון על מצב [קיום] אומלל יותר. ואולם, במידה והם לא יעריכו כיאות תנאים אלה בתור בני אדם, הם יעריכו אותם באופן צודק יותר בעת חזרתם לעולם הרוחות.

הערת קָרְדֵק: האם אין בשכחה של גלגולינו הקודמים, ובמיוחד כשהללו היו כואבים, הוכחה ניצחת לתבונתו ולחסדו של הסדר האלוהי? רק בעולמות עליונים ומתקדמים יותר, וכאשר זכר הגלגולים הכואבים שלנו בעבר אינו מהווה עבורנו יותר מאשר זיכרון צללים של חלום רע, מותר לגלגולים אלה להופיע בזיכרוננו. האם, בעולמות מדרגה נחותה, לא יוחמר הכאב של הסבל הנוכחי במידה רבה יותר, על ידי ההיזכרות בכל התלאות והייסורים שייתכן ונאלצנו לשאת בהם בעבר? שיקולים אלה צריכים להוביל אותנו למסקנה כי כל מה שנגזר על ידי אלוהים נגזר לטובה, וכי אין בסמכותנו לבקר את מלאכת בריאתו, וגם לא להחליט על האופן שבו היה עליו להסדיר ולשלוט ביקום.

לזיכרון של האישיות הקודמת שלנו בחיינו הנוכחיים עשויים להיות חסרונות רציניים רבים, והם עשויים להוביל לתוצאות חמורות ביותר; במקרים מסוימים, זיכרונות אלה עשויים להשפיל אותנו באכזריות בפני אחרים, ובמקרים אחרים, הם עשויים לעורר בנו גאווה ויוהרה, [ואולם] בכל המקרים, הם יהוו מכשול בפני פעולת הבחירה החופשית שלנו. אלוהים העניק לנו, לשם התקדמותנו, בדיוק את מה שהכרחי ונחוץ לנו לשם השגת מטרה זו, כלומר, את קול מצפוננו ואת הנטיות האינסטינקטיביות שלנו. הוא מרחיק מאיתנו את כל מה שעלול לפגוע בנו. יתרה מזאת, לו היינו משמרים את הזיכרון של האישייות והמעשים הקודמים שלנו, היה עלינו גם לזכור את אלה של אנשים אחרים, וזהו סוג של ידע שבהכרח היה משפיע בצורה הרסנית על יחסינו החברתיים. מאחר ולא תמיד יש לנו סיבה להתגאות בעברנו, ברור שעדיף לנו שרעלה תכסה ותסתיר אותנו. שיקולים אלה עולים בקנה אחד עם הצהרותיהן של הרוחות ביחס לקיומם של עולמות מתקדמים ונעלים יותר משלנו. בעולמות אלה, שבהם שולטים רק הטוב והמצוינות המוסרית, אין שום דבר מכאיב בזכירת העבר, ולפיכך תושביהם של עולמות מאושרים יותר אלה זוכרים את חייהם הקודמים, בדיוק כפי שאנו זוכרים היום את מה

שעשינו אתמול. בכל הנוגע לשהותם בעולמות פרימיטיביים ונחותים יותר, אין הדבר מהווה עבורם, כפי שכבר ציינו, יותר מאשר זיכרון של חלום לא נעים.

395. האם נוכל לקבל חזיונות כלשהם ביחס לחיינו הקודמים?

— לא בכל המקרים. ישנם, עם זאת, בני אדם רבים, שיודעים מי הם היו ומה הם עשו. אם היה מותר להם לדבר בגלוי, הם היו חושפים דברים מסקרנים על עברם.

396. יש בני אדם המאמינים שיש להם זיכרון מעורפל של עבר בלתי-ידוע, אשר מופיע בפניהם בדמות חלום מתעתע, שלשווא הם מתאמצים להיזכר בו. האם אמונה זו היא רק אשליה?

— לפעמים היא אמיתית אך לעתים קרובות מדובר באשליה שיש להישמר מפניה; שכן היא עשויה להיות רק תוצאה של דמיון מגורה [יתר-על-המידה].

397. בגלגולים גשמיים בעלי אופי נעלה יותר מזה שלנו, האם הזיכרונות ביחס לגלגולים הקודמים שלנו הם מדויקים יותר?

— כן; ככל שהגוף הוא פחות גשמי וחומרי, כך הרוח שנתגלגלה בו זוכרת אותם בבהירות רבה יותר. זיכרונות מן העבר הם תמיד ברורים יותר בקרב התושבים המאכלסים עולמות נעלים יותר.

398. מאחר ונטיותיו האינסטינקטיביות של האדם אינן אלא שיקוף של עברו, האם ניתן להסיק מכך שעל ידי חקר נטיות אלה הוא יוכל לברר מהן הטעויות שאותן ביצע בעבר?

— הוא יכול לנהוג כך, ללא ספק, עד לנקודה מסוימת; אך הוא יאלץ גם להביא בחשבון את ההתקדמות שעשויה הייתה להשלים הרוח שלו, ואת ההחלטות שקיבל במהלך מצב הנדודים¹⁶⁸. הקיום הנוכחי שלו עשוי להיות טוב בהרבה מזה הקודם שלו.

א. האם הגלגול הנוכחי יכול להיות גרוע יותר? כלומר, האם יכול אדם, בקיום הבא שלו, לבצע טעויות שלא ביצע בגלגול שקדם לו?

— דבר זה תלוי בדרגת ההתקדמות המוסרית שלו. אם הוא לא הצליח לעמוד בפני הפיתוי, הוא עלול להיגרר ולבצע טעויות חדשות, כתוצאה מהמצב [או הקיום] בו בחר להימצא; אך חייבים לראות בטעויות שכאלה כאילו הן מצביעות על מצב ניח [סטטי], במקום על מצב של נסיגה [החמרה או התדרדרות], שכן רוח עשויה להתקדם או להישאר במצב סטטי, אך היא לעולם אינה חוזרת לאחור.

¹⁶⁸ הערת המתרגם: ראה פרק 6 להרחבה בנושא זה.

399. מאחר ותהפוכות החיים הגשמיים מהוות בו-זמנית גם כפרה על טעויות העבר וגם לקחים לעתיד, האם נוכל להסיק מאופיין של תהפוכות אלה מה היה אופיו של הגלגול הקודם שלנו?

— תוכלו לעשות זאת לעיתים תכופות מאוד, שכן אופיו של העונש שהוטל [על האדם] תואם תמיד לעברה שבוצעה. אף על פי כן, אל לכם להתייחס לכך כאל כלל ברזל. הנטיות האינסטינקטיביות מהוות אינדיקציה וודאית יותר; שכן המבחנים בהם מתנסה הרוח במהלך גלגוליה מתייחסים במידה רבה לעתידה כמו גם לעברה.

הערת קָרְדֵק: כאשר מגיעה רוח לסוף פרק הזמן שקצב לה אלוהים בעולם הרוחות, היא בוחרת לעצמה את המבחנים שעליה לעבור על מנת לזרז את התקדמותה המוסרית, כלומר, את סוג החיים שהיא מאמינה שסביר להניח שיספקו לה את האמצעים להתקדמות המהירה ביותר, והמבחנים בחיים חדשים אלה תמיד מתאימים לעולות שעליהן היא נדרשת לכפר. אם היא תנצח במאבק חדש זה, היא תתקדם ותעלה בדרגה; אם היא תיכנע לו, היא תאלץ לנסות שוב.

לרוח יש תמיד בחירה חופשית. בזכות בְּחִירָה חֹפְשִׁית זו היא בוחרת בעצמה, כאשר היא נמצאת במצב של רוח, את המבחנים שהיא מבקשת לעבור בחיים הגשמיים, והיא מתלבטת, כאשר היא מצויה במצב הגשמי, האם היא תבצע או לא תבצע אותם, והיא בוחרת בין הטוב לבין הרע. שלילת זכות הבחירה החופשית מאדם כמוה כהפחתה מערכו לכדי [דרגת] מכונה.

כאשר הרוח שבה-מחדש לחיים הגשמיים, היא חווה שכחה זמנית ביחס לחייה הקודמים, כאילו היו אלה מוסתרים ממנה על ידי רעלה. לפעמים, עם זאת, היא משמרת תודעה מעורפלת לגביהם, והם עשויים, בנסיבות מסוימות, להיחשף בפניה, אולם דבר זה מתרחש רק כתוצאה מהחלטה של רוחות נעלות יותר, שמבצעות התגלות זאת באופן ספונטני, עבור מטרה מועילה כלשהי, ולעולם לא לשם סיפוק סקרנות בטלה.

בכל מקרה, לא ניתן לחשוף בפני הרוח את גלגוליה העתידיים במהלך חייה הגשמיים, מפני שהם יהיו תלויים באופן שבו היא תשלים את גלגולה הנוכחי ובבחירות העתידיות שלה.

שכחה זמנית של העברות אותן ביצעה בעבר אינה מהווה מכשול בפני התקדמותה המוסרית של הרוח, שכן [אפילו] אם אין לה זיכרון מדויק אודותיהן, הידע שהיה לה עליהן בעת שהיו במצב הנדודים, והרצון שמתעורר בה לאחר מכן לכפר עליהן, מנחים אותה באופן אינסטינקטיבי, ומעודדים אותה מתוך כוונה להתנגד לנטייה הרעה. כוונה זו היא קול מצפונה [של הרוח], והיא נתמכת על ידי הרוחות שמסייעות לה, אם היא מקשיבה לעצות הטובות שבאמצעותן הן מעודדות אותה.

למרות שהאדם אינו יודע בדיוק מה היו מעשיו בגלגוליו הקודמים, הוא תמיד יודע מהו סוג העברות שבהן הוא אשם, ומה היה המאפיין ששלט בו. כל שעליו לעשות הוא רק ללמוד על עצמו, והוא ידע מה הוא היה, לא לפי מה שהוא [כעת], אלא לפי נטיותיו¹⁶⁹.

תהפוכות החיים הגשמיים מהוות בו-זמנית הן כפרה על חטאי העבר, והן מבחנים שנועדו להפוך אותנו לטובים יותר בעתיד. הן מטהרות ומרוממות אותנו, בתנאי שנסכיח להן בהכנעה ומבלי להתלונן.

---

¹⁶⁹ הערת המתרגם: כל אדם המעוניין לקבל מידע על חייו הקודמים צריך לשים לב לסעיפים שהוצגו בהערותיו של קָרְדֵק. אדם יכול לקבל רמז אודות מעשיו על ידי בחינה והתבוננות מעמיקה בנטיותיו הנוכחיות.

אופיים של תהפוכות החיים והמבחנים שעלינו לעבור יכול גם להאיר את עינינו ביחס למה שהיינו ומה שעשינו, בדיוק כפי שאנו יכולים להסיק על הפשעים שבהם הורשע הנאשם מן העונש שהושת עליו. ולכן, מי שחטא בחטא היהרה יענש על ידי ההשפלה שבחיים ככפיף [עבד או משרת], הנהנתן רודף הבצע והקמצן על ידי חיי עוני, עָרֵל-הַלֵב¹⁷⁰ על ידי הקשיים בהם ייתקל, הרודן על ידי עבדות, הבן הסורר על ידי כפיות הטובה של ילדיו, הבטלן על ידי השתעבדות לעבודה קשה ובלתי-פוסקת, וכך הלאה.

פרק שמיני – אמנציפציה של הנשמה

א שינה וחלומות

400. האם הרוח שהתגלגלה שוכנת מרצון במעטפת הגשמית שלה?

— אתם יכולים לשאול באותה המידה האם האסיר נשאר כלוא מרצון בכלאו. הרוח שהתגלגלה שואפת ללא הרף להיגאל: וככל שעטיפתה החומרית גסה יותר, כך היא משתוקקת יותר להיפטר ממנה.

401. האם הרוח נחה, בדומה לגוף הגשמי, בזמן השינה?

— לא, הרוח לעולם אינה נמצאת במצב לא פעיל. הקשרים המאחדים אותה עם גופה הגשמי הופכים לרפויים בזמן השינה; ומאחר והגוף אינו זקוק אז לנוכחותה של הרוח, היא נעה בחלל ויוצרת קשר ישיר יותר עם רוחות אחרות.

402. כיצד נוכל לאמת את עובדת היותה של הרוח חופשייה בזמן השינה?

— באמצעות חלומות. היו בטוחים כי, כאשר גופה הגשמי נמצא במצב של שינה, הרוח נהנית משימוש ביכולות שאליהן אין היא מודעת בזמן שגופה נמצא במצב של ערנות פיזית. היא זוכרת את העבר, ולעיתים אף חוזה את העתיד; היא רוכשת כוח רב יותר, ומסוגלת לתקשר עם רוחות אחרות, בין אם בעולם זה או בעולם אחר.

לעיתים קרובות אתם אומרים, "היה לי חלום מוזר, חלום מפחיד, חלום שלא דומה כלל למציאות". אתם טועים בחושבכם שכך הוא הדבר; שכן לעיתים קרובות חלום זה הוא תזכורת למקומות ולדברים שראיתם בעבר, או חזון [ראיית הנולד] של אלה שתראו בחיים אחרים, או בחיים הנוכחיים בזמן כלשהו

¹⁷⁰ הערת המתרגם: עָרֵל-הַלֵב (Hard-hearted; מילולית: סגור-לב) - אדם אכזרי, חסר רגישות או רגש, חסר רחמים.

בעתיד. בעת שהגוף אינו נמצא במצב של ערנות פיזית, הרוח מנסה לנתק את כבליה, ומחפשת, בעבר או בעתיד, אחר האמצעים שיסייעו לה לעשות זאת.

בני אדם מסכנים! כמה מעט יודעים אתם על התופעות הנפוצות והפשוטות ביותר בחייכם! אתם מחשיבים את עצמכם למלומדים ובטוחים בחוכמתכם, ובכל זאת, אתם עומדים נבוכים ותמהים מול הדברים היומיומיים הפשוטים ביותר. אינכם מסוגלים להשיב לשאלות שכל ילד עשוי לשאול, כגון "מה אנו עושים כאשר אנו ישנים?" או "מה הם החלומות?".

שינה משחררת את הנשמה באופן חלקי מהגוף. כאשר אתם ישנים, רוחכם מצויה, לעת עתה, במצב בו אתם עצמכם תימצאו לאחר מותכם. רוחות שמשתחררות במהירות מן החומר בעת המוות הן רוחות אשר, במהלך חייהן, חוו את מה שניתן לכנות שינה תבונית. אנשים שכאלה, כאשר הם ישנים, מקיפים את עצמם בחברתן של רוחות נעלות מהם. הם מתערים ביניהן, משוחחים איתן ומקבלים מהן הדרכה; הם אפילו עובדים, בעולם הרוחות, על משימות ומטלות אשר, לכשימותו, ימצאו שהם כבר התחילו בהן או אף סיימו אותן. מכך אתם למדים עד כמה אינכם צריכים לחשוש מפני המוות, שכן, על פי מימרתו של פאולוס¹⁷¹ הקדוש, הרי אתם "מתים בכל יום ויום"¹⁷².

מה שצינו זה עתה מתייחס לרוחות מדרגת התקדמות נעלה וגבוהה. בכל הנוגע להמוני בני האדם הרגילים, אשר, לאחר מותם, נותרים במשך שעות ארוכות במצב של בלבול וחוסר-וודאות שעליו כבר סיפרנו לכם, הם עוברים, בזמן השינה, לעולמות מדרגה נחותה יותר מזו של כדור הארץ, שאליהם הם נמשכים חזרה על ידי רגשות ישנים, או על ידי משיכה לתענוגות שפלים יותר מאלה שאליהם היו מכורים בעולמכם; ביקורים שבהם הם אוספים רעיונות מתועבים יותר שפלים יותר ומרושעים יותר מאלה להם הטיפו בזמן שהיו ערים. והדבר אשר מוליד חיבה בחיים הארציים אינו אלא העובדה שאתם חשים עצמכם, בעת שאתם במצב של ערות, נמשכים בחיבה כלפי אלה שאיתם בליתם שמונה או תשע שעות של אושר או הנאה. מצד שני, ניתן למצוא את ההסבר לסלידה הבלתי-מנוצחת אותה אתם חשים לעיתים כלפי בני אדם מסוימים, בידע האינטואיטיבי שרכשתם באופן זה על העובדה שלבני אדם אלה יש מצפון שונה משלכם, מפני שאתם מכירים אותם מבלי שראיתם אותם קודם לכן בעזרת עיניכם הגשמיות. יתרה מזאת, עובדה זו עצמה מסבירה את אדישותם של אנשים מסוימים

---

¹⁷¹ הערת המתרגם: פאולוס מתרסוס (במקור: שאול התרסי) או פאולוס השליח (Paul the Apostle), בלטינית; Paulus) - לפי האמונה הנוצרית והמתואר בברית החדשה, אחד מהחשובים שבשליחי ישוע (למרות שלא היה שייך לשניים עשר השליחים המקוריים ומעולם לא פגש את ישוע), כותב רוב האגרות בברית החדשה ואחת הדמויות המרכזיות בהפצת וביסוס הנצרות.

¹⁷² הערת המתרגם: הכוונה היא לפרפראזה על דבריו של פאולוס הקדוש באיגרת הראשונה אל הקורינתים (או אגרת שאול הראשונה אל הקורינתים), פרק טו', פסוק 31: "...כי יום יום אני מת".

כלפי אחרים; הם אינם מעוניינים ברכישת חברים חדשים, מפני שהם יודעים שיש להם חברים אחרים, שאוהבים ומוקירים אותם. בקצרה, לשינה יש יותר השפעה על חייכם ממה שאתם משערים.

דרך השפעותיה של השינה, רוחות שהתגלגלו תמיד תעמודנה בקשר עם עולם הרוחות; ולאור עובדה זו מסכימות רוחות מדרגה נעלה יותר, ללא התלהבות יתרה, להתגלגל ביניכם. אלוהים ציווה כי, במהלך עיסוקן במידות הרעות ובשחיתות המוסרית [של בני האדם], הן תהיינה רשאות לצאת [מגופן/עולמן] ולהתחזק-מחדש ממקורו של הטוב [עולם הרוחות], בכדי שהן, שהגיעו לעולמכם כדי להדריך ולהנחות אחרים, לא תיפולנה אף הן קורבן לרשע. השינה היא השער שפתח עבורן אלוהים, שבעדו הן תוכלנה לעבור ולעמוד בקשר עם חבריהן בעולם הרוחות; השינה מהווה את זמן המנוחה שלהן לאחר עמלן, בעודן ממתנות לגאולה הגדולה, לשחרור הסופי מהחיים הגשמיים שיחזיר אותן למקומן האמיתי.

החלומות הם הזיכרון של מה שראתה רוחכם בזמן השינה; אך עליכם לשים לב לכך שלא תמיד אתם חולמים, מפני שאין אתם זוכרים תמיד את מה שראיתם, או את כל מה שראיתם בזמן השינה. לא תמיד משקפים חלומותיכם את מלוא פעולתה של רוחכם; שכן לעיתים קרובות הם רק ההשתקפות של הבלבול המתלווה לעזיבתכם או חזרתכם [לגופכם], אשר מתערבב עם הזיכרון המעורפל של מה שעשיתם, או של מה שהעסיק את מחשבותיכם בזמן מצב הערות שלכם. באיזו דרך אחרת תוכלו להסביר את החלומות האבסורדיים, אותם חולמים האנשים החכמים ביותר, כמו גם הטיפשים ביותר שבין בני האדם?

אתם תראו, במהרה, את התפתחותו של סוג נוסף של חלום, סוג שהוא עתיק-יומין כמו זה שאתם מכירים, אך שאותו אינכם מכירים. החלום שאנו רומזים עליו הוא חלום מסוג החלומות שחלמו ז'אן ד'ארק, יעקב אבינו, הנביאים העבריים ונזירים בודהיסטים מסוימים – חלום שהוא הזיכרון של החוויות שחוותה הנשמה כאשר הייתה משוחררת כמעט לחלוטין מגופה, הזיכרון של חיים נוספים שעליהם דיברתי זה עתה.

עליכם להקפיד ולהבדיל בין שני סוגי החלומות הללו, לבין החלומות שבהם אתם מסוגלים להיזכר; אם לא תנהגו כך, אתם תימצאו בסכנת נפילה לתוך סתירות וטעויות שתהיינה קטלניות בעבור אמונתכם.

הערת קָרְדֵק: החלומות הם תוצאה של האַמְנִיפִיְצִיָה¹⁷³ של הנשמה, שהופכת לעצמאית ופעילה יותר עם השעיית הזיקה אל החיים הפעילים, ואשר הנית מסוג של יכולת ראיית הנסתר¹⁷⁴ בלת-מוגבלת, אשר משתרעת למקומות שנמצאים במרחק רב מאוד מאיתנו, או שאותם מעולם לא ראינו, או אפילו לעולמות אחרים. מצב אַמְנִיפִיְצִיָה זה גם גורם להיזכרות אשר מחזירה אל זכרוננו את הארועים שהתרחשו בחיינו הגשמיים הנוכחיים או בחיים גשמיים קודמים, למוזרותן של התמונות והדימויים של מה שמתרחש או התרחש בעולמות שאינם מוכרים לנו, וששזורים בדברים של העולם הנוכחי, וליצירת תערובת מבולבלת וגחמנית זו של תמונות מעוותות ומבולבלות, שנראית לכם כאילו היא נטולת הקשר ומשמעות באותה המידה.

חוסר הקוהרנטיות של החלומות מוסבר עוד יותר על ידי הפערים הנובעים מכך שזכרוננו אינו מושלם ביחס למה שנגלה בפנינו בחזיונותינו הליליים – חוסר מושלמות הדומה לזו של סיפור [נאָרְטִיב] שממנו הושטו באופן אקראי משפטים שלמים או חלקי משפטים, וחלקי הסיפור הנתרים, לאחר שעורבבו יחד באופן אקראי, איבדו כל משמעות ניתנת להבנה.

403. מדוע איננו זוכרים תמיד את חלומותינו?

— מה שהנכם מכנים שינה אינו אלא רק מנוחה של הגוף, שכן הרוח תמיד נמצאת בתנועה. בזמן השינה היא משיבה לעצמה חלק מחירותה והיא יוצרת קשר עם יקיריה, בין אם אלה נמצאים בעולם הזה או בעולמות אחרים; ואולם, מאחר והחומר ממנו עשוי הגוף הגשמי הוא גולמי וגס, קשה לגוף לשמר, בעת ערות, את הרשמים אותם קיבל בזמן השינה, משום שרשמים אלה לא נתקבלו ונחו בגוף הגשמי באמצעות איבריו הגשמיים.

404. מה ניתן ללמוד על המשמעות המיוחסת לחלומות?

— חלומות אינם מהווים באמת אותות, במובן שאותו מייחסים להם חוזי העתידות; שכן זהו אבסורד להאמין שסוג של חלום מסוים מבשר על התרחשותו של סוג של אירוע מסוים. ואולם, הם אכן מהווים אותות במובן זה, כלומר, שהם מציגים דימויים שהם אמיתיים בעבור הרוח, על אף שיייתכן שאין להם כל קשר עם מה שמתרחש בחייה הגשמיים הנוכחיים. חלומות הם גם, במקרים רבים, כפי שכבר אמרנו, זיכרונות; לעיתים הם עשויים גם להוות תחושה מוקדמת על העתיד לבוא, במידה שאלוהים מתיר זאת, או חיזיון של דבר מה שמתרחש באותו רגע במקום אחר, שאליו שיגרה הרוח את עצמה. האם אין די דוגמאות המוכיחות שאנשים עשויים להופיע בפני קרוביהם וחבריהם בחלומות, ולהזהיר אותם מפני דבר מה שצפוי לקרות להם? מהן הופעות או התגלויות אלה, אם לא נשמותיהן או רוחותיהן של בני אדם שהופיעו כדי ליצור עמכם קשר? כאשר אתם רוכשים את הוודאות שמה

---

¹⁷³ הערת המתרגם: אַמְנִיפִיְצִיָה (Emancipation; מילולית: שחרור) - מקור המושג ברומא העתיקה שבה ציין המושג שחרור של בן ממרותו של אביו והעמדתו ברשות עצמו. ישנו שימוש כפול במשמעות של מונח זה; ציון עצם שחרורם של יחידים או קבוצות משעבוד, מהגבלות משפטיות ומתלות חברתיות ומדיניות, וכן הכרזה על ביטול מצב קודם של שעבוד, הגבלה או תלות.

¹⁷⁴ הערת המתרגם: קְלִיְרוּוִיְאָנְס (Clairvoyance) - ראה הרחבה בהערת מתרגם מספר XX (כרגע 64).

שראיתם אכן התרחש במציאות, האין זו ההוכחה שלא מדובר בתעתוע של דמיונכם, במיוחד אם מה שראיתם היה משהו שלא הקדשתם לו כל מחשבה בהיותכם במצב ערות?

405. לעיתים קרובות אנו רואים בחלומות דברים, שנראים כמו תחושות מוקדמות על העתיד לקרות, אך הם אינם מתממשים – כיצד זה ייתכן?

— דברים אלה עשויים להתרחש במהלך החוויות שחווה הרוח, אך לא במהלך החוויות שחווה הגוף הגשמי; כלומר, הרוח רואה את מה שהיא רוצה לראות, משום שהיא יוצאת לחפש אחריו. אל לכם לשכוח כי, בזמן השינה, הרוח תמיד נמצאת תחת השפעת החומר, במידה זו או אחרת; וכי, כתוצאה מכך, היא לעולם אינה חופשייה לחלוטין מרעיונות ארציים, וכי מושאי מחשבותיה בזמן הערות עשויים, לפיכך, לתת לחלומותיה את הרושם של מה שהיא מחפשת אחריו, או של מה שהיא חוששת מפניו, וכך ליצור את מה שניתן לכנות בצדק, השפעתו של הדמיון. כאשר האדם טרוד מאוד ברעיון כלשהו, הוא נוטה לקשר כל מה שהוא רואה לרעיון זה.

406. כאשר אנו רואים, בחלומותינו, בני אדם מוכרים לנו היטב מבצעים דברים שבשום פנים ואופן הם לא חשבו עליהם ושאינם תואמים כלל את התנהגותם, האין זאת אלא השפעתו של הדמיון?

— [דברים] שעליהם הם לא חשבו? איך אתם יודעים שכך היה? ייתכן שהרוחות שלהם באו לבקר את רוחותיכם, בדיוק כפי שיתכן שרוחותיכם הלכו לבקר את הרוחות שלהם; ואין אתם יודעים תמיד, בעת שאתם ערים, על מה הם חושבים. ומלבד זאת, לעיתים קרובות, אתם, בחלומותיכם, פונים לאנשים שאתם מכירים, ובהתאם לרצונותיכם שלכם עצמכם, אתם נזכרים בדברים שהתרחשו, או מתרחשים כעת, בגלגולים אחרים.

407. האם יש הכרח, לשם האַמְנִיצִיפְּיָה של הרוח, ששנתו של הגוף תהיה מלאה ומוחלטת?

— לא; הרוח משיבה לעצמה את חירותה ברגע שחושיה הופכים לרדומים. היא מנצלת כל רגע של מנוחה שמעניק לה הגוף על מנת להשתחרר. ברגע שמתרחשת הרפיה כלשהי של הכוחות החיוניים שמפחים חיים בגוף הגשמי, הרוח משחררת את עצמה מן הגוף הגשמי, וככל שזה חלש יותר, כך הרוח חופשייה יותר.

הערת קָרְדֵק: מסיבה זו נמנום, או סתם רפיון חושים, מציגים לעתים קרובות את אותן התמונות והדימויים בדיוק כפי שקורה בעת חלימה.

408. לפעמים נדמה לנו שאנו שומעים בתוכנו מילים שנשמעות באופן ברור, אך שאין להן כל קשר לנושא שאנו חושבים עליו – מה הסיבה לכך?

— כן, לעיתים קרובות אתם שומעים מילים, ואפילו משפטים שלמים, במיוחד כאשר חושיכם מתחילים להיות רדומים. לעיתים זהו הד קלוש למוצא פיה של רוח שמבקשת לתקשר עמכם.

409. לעיתים קרובות, בעת שאנו רק ערים-למחצה וכאשר עינינו עצומות, אנו רואים תמונות ברורות, צורות שלגביהן אנו מבחינים אפילו בפרטים הקטנים ביותר – האם מדובר בהשפעתה של ראיית הנולד או שמא בהשפעת פרי דמיונו?

— כאשר הגוף רדום וחושיו קהים הרוח מנסה לנתק את כבליה [ולהשתחרר ממנו]. היא מתרחקת ומתבוננת; אם השינה [של הגוף והרוח] הייתה מלאה ומוחלטת, הרי שמדובר היה בחלום.

410. לעיתים, כאשר אנו ישנים, או ערים-למחצה, יש לנו רעיונות שנראים לנו כאילו הם רעיונות מצוינים, אך רעיונות אלה, על אף כל נסיונותינו להיזכר בהם, נמוגים מזכרונו בעת שאנו מקיצים – מאין נובעים רעיונות אלה?

— רעיונות אלה הם תוצאה של חירותה של הרוח, אשר משחררת את עצמה מגופה הגשמי, ונהנית מהשימוש ביכולותיה האחרות במהלך רגע החופש הזמני הזה; ולעיתים קרובות רעיונות אלה הם עצות שהעניקו לכם רוחות אחרות.

א. מה התועלת ברעיונות ובעצות שכאלה, שכן אנו מאבדים את היכולת להיזכר בהם ואיננו יכולים ליהנות מהם?

— לעיתים קרובות שייכים רעיונות אלה לעולם הרוחות, יותר מאשר לעולם הגשמי; ואולם, באופן כללי, למרות שהגוף עשוי לשכוח אותם, הרוח זוכרת אותם, ורעיונות אלה שבים אליה בזמן המתאים, בעת שהיא במצב של ערות, כאילו נהגו בהשראה של הרגע.

411. האם רוח שנתגלגלה, כאשר היא משתחררת מן החומר ומתנהגת כרוח, יודעת את מועד מותה?

— לעיתים קרובות יש לה תחושה מוקדמת על כך, ולפעמים יש לה ידיעה מוקדמת ברורה ביותר על כך; ודבר זה הוא שמעניק לה את האינטואיציה על מועד מותה, בעת שהיא במצב של ערות. דבר זה הוא גם מה שמאפשר לבני אדם מסוימים לחזות בדיוקנות מושלמת את מועד מותם.

412. האם יכולה פעילותה של רוח, בעת שהגוף נח או ישן, לגרום לעייפותו של הגוף הגשמי?

— כן, שכן הרוח מחוברת אל הגוף, בדיוק באותו האופן שבו מחובר הבלון אל המקל; ובדיוק כפי שהמקל מתנועע בגלל תנועתו של הבלון, כך משפיעה פעילותה של הרוח על הגוף הגשמי, ועשויה לגרום לו לחוש עייפות.

II ביקורי רוחות בקרב אנשים חיים

413. נראה כאילו האַמְנִיצִיפְצִיָה של הנשמה בזמן השינה מציינת שאנו חיים בו-זמנית חיים כפולים: חייו של הגוף הגשמי, שמעניקים לנו את הקשר לחיים בעלי אופי חיצוני, וחייה של הנשמה, שמעניקים לנו את הקשר לחיים בעלי אופי חשאי ונסתר – האם כך הוא הדבר?

— במהלך האַמְנִיצִיפְצִיָה של הנשמה, חייה של הנשמה מקבלים עדיפות על פני חייו של הגוף הגשמי; עם זאת, דבר זה אינו מהווה, בשום אופן, חיים כפולים, אלא במקום זאת, מדובר בשני מופעים של אותו קיום גשמי, שכן האדם אינו חי חיים כפולים.

414. האם יכולים שני בני אדם, שמכירים האחד את השני, לבקר זה את זה במהלך זמן השינה?

— כן, לרבות בני אדם רבים אחרים, אשר, בעת שהם מצויים במצב של ערות, אינם יודעים שהם מכירים זה את זה, נפגשים יחד ומשוחחים. יכולים להיות לכם, על אף שאינכם חושדים בכך, חברים במדינות אחרות. העובדה שבני האדם הולכים להיפגש בזמן השינה עם חברים קרובי משפחה ומכרים, שעשויים להועיל ולעזור להם, היא שכיחה ביותר; ואתם עצמכם מבצעים ביקורים אלה כמעט בכל לילה ולילה.

415. מה עשויה להיות התועלת בביקורים ליליים אלו, מאחר ואין אנו זוכרים אותם?

— האינטואיציה אודותיהם בדרך כלל נשארת אתכם בזמן הערות שלכם, ולעיתים קרובות היא המקור לרעיונות שעולים במוחכם לאחר מכן, כאילו באופן ספונטני, וללא שתוכלו לתת להם הסבר ברור, ושאינן הם לאמיתו של דבר אלא הרעיונות שרכשתם במהלך התקשורת עם הרוחות, אותה ניהלתם במהלך שנתכם.

416. האם יכול אדם להבטיח את ביקורי הרוחות על פי רצונו? האם הוא יכול לעשות זאת, למשל, על ידי כך שיאמר לעצמו בעת עלותו על יצועו, "אני רוצה לפגוש הלילה אדם כזה וכזה כרוח, ולדבר איתו על דבר זה או אחר?"

— זה מה שקורה. האדם נרדם ורוחו מתעוררת לחיים אחרים; אך לעיתים קרובות רוחו רחוקה מאוד מלבצע את התוכנית שרקם עבורה האדם, שכן חייו של האדם מעוררים ברוח עניין מועט בלבד, כאשר זו משתחררת מן החומר. עם זאת, הצהרה זו תקפה רק לגבי בני אדם שכבר הגיעו לדרגת התעלות מסוימת. שאר בני האדם מעבירים את קיומם כרוח בדרך שונה לחלוטין. הם מעניקים דרור לתשוקותיהם, או נשארים לא פעילים [בטלים ממעש]. יכול להיות, לפיכך, בהתאם למטרתה של הפעולה המוצעת, שהרוח תלך לבקר את אותם בני אדם שהציעה שהיא תבקר, בעת שהיא התקיימה וחייה כבן אנוש; אך אין להסיק מכך שמפני שהיא רצתה לנהוג כך בעת שהייתה במצב של ערות,

שהיא תנהג כך בהכרח גם בעת שהיא חופשייה. רצונו של האדם בעת שהוא ער אינו מהווה סיבה מספקת כדי לאלץ את הרוח שלו לממשו בזמן השינה.

417. האם יכולות כמה רוחות שנתגלגלו להיפגש בזמן השינה וליצור קהילה?

— הן יכולות לנהוג כך ללא כל ספק. קשרי החברות, הישנים או החדשים, מאחדים יחד לעתים קרובות רוחות רבות ששמחות להימצא זו בחברתה של זו.

הערת קָרְדֵק: משמעותה של המילה "יְשָׁנִים" היא קשרי חברות שנוצרו בגלגולים קודמים. בעת הערות, אנו מביאים עימנו חזרה תחושה אינטואיטיבית בנוגע לרעיונות ששאבנו ממפגשים נסתרים אלה, אך מקורה של אינטואיציה זו אינו נהיר לנו.

418. במידה ואדם מאמין שאחד מחבריו נפטר בעוד שזה עדיין בחיים, האם הוא יכול להיפגש איתו כרוח, וכך ללמוד שהוא בעצם בחיים? האם הוא יכול, במקרה שכזה, לשמר את האינטואיציה ביחס לעובדה זו כאשר הוא יתעורר?

— אין כל ספק שהוא יכול, כרוח, לראות את חברו וללמוד על מצבו; ואם האמונה על מותו של אותו חבר לא הוטלה עליו כעונש, הוא עשוי לשמר את הרושם על קיומו, בדיוק כפי שבמקרה המנוגד, הוא עשוי לשמר את הרושם על מותו של חברו.

III שידור נסתר של מחשבות

419. כיצד קורה שאותו רעיון, למשל על תגלית כלשהי, עולה לעיתים כה קרובות בו-זמנית במוחם של כמה בני אדם, למרות שהם יכולים להימצא במרחק רב זה מזה?

— כבר אמרנו קודם לכן שבזמן השינה הרוחות מתקשרות האחת עם השנייה; ובכן, כאשר גופה הגשמי מתעורר, הרוח זוכרת את מה שלמדה, והאדם מאמין שהוא הגה את הרעיון. באופן הזה עשויים מספר בני אדם לגלות את אותה התגלית. כאשר אתם אומרים שרעיון "נמצא בהישג יד", אתם משתמשים בצורת דיבור מטפורית שקרובה יותר לאמת ממה שאתם משערים לעצמכם. כל אחד עוזר באופן לא מודע ותורם להפצת המידע.

הערת קָרְדֵק: בדרך זו הרוח שלנו חושפת לעתים קרובות לרוחות אחרות, מבלי שנהיה מודעים לכך, את מה שמהווה מושא מחשבותינו, לפני שאנו עולים על יצוענו.

420. האם יכולות רוחות לתקשר בינן לבין עצמן, כאשר הגוף הגשמי ער?

— הרוח אינה סגורה בגופה כאילו הייתה בקופסה, אלא היא קורנת סביבו לכל עבר. לכן היא יכולה ליצור קשר עם רוחות אחרות, אפילו במצב של ערות, למרות שהיא עושה זאת עם קושי רב יותר.

421. כיצד יתכן ששני בני אדם, שמצויים במצב של ערות מלאה, חושבים לעיתים קרובות את אותו הדבר באותו רגע?

— זה מפני ששתי רוחות, אשר מחבבות זו את זו, יכולות לתקשר את מחשבותיהן זו לזו, אפילו כאשר הגוף הגשמי אינו ישן.

הערת קרדק: בין רוחות ישנה העברה של מחשבות, אשר מאפשרות לעיתים לשני בני אדם לראות ולהבין האחד את השני, ללא שום צורך בדיבור אנושי. ניתן לומר עליהם שהם מדברים בשפתן של הרוחות.

IV לתרגיה קטלפסיה ומוות-לכאורה

422. החולים בלתרגיה¹⁷⁵ וקטלפסיה¹⁷⁶ רואים ושומעים בדרך כלל את מה שמתרחש סביבם, אך הם אינם יכולים לבטא את מחשבותיהם. האם נקלטות מחשבותיהם באמצעות עיניהם ואזניהם הגשמיות?

— לא; הן נקלטות באמצעות הרוח. הרוח נמצאת בהכרה, אך היא אינה יכולה לבטא את עצמה.

א. מדוע היא אינה יכולה לבטא את עצמה?

— מצבו של גופה הגשמי מונע ממנה לעשות זאת; ומצב מיוחד זה של איבריה הגשמיים מוכיח כי בן האדם עשוי ממשוה שהוא מעבר לגוף הגשמי גרידא, שכן הגוף כבר אינו מתפקד, ועם זאת הרוח עדיין פועלת.

423. האם יכולה רוח, בזמן שהיא מצויה במצב של לתרגיה, להפריד את עצמה לחלוטין מגופה הגשמי, כאילו בכדי לתת לאחרון את כל מאפייניו החיצוניים של המוות, ולאחר מכן לשוב ולשכון בו?

— במצב של לתרגיה הגוף לא מת, שכן הוא עדיין מבצע חלק מהתפקודים שלו. החיוניות שלו היא סמויה, כמו במקרה של גולם, אך היא אינה מושמדת; ולכן הרוח מאוחדת עם גופה הגשמי כל עוד זה

---

¹⁷⁵ הערת המתרגם: לתרגיה או רדמת בעברית (Lethargy) - מצב הכרתי ירוד או עייפות ללא תחושת צורך בשינה, מצב של חוסר פעילות וחוסר תגובה, על סף הלא-מודע; מצב זה נובע ממחלה (כמו מחלת השינה) או מהיפנוזה.

¹⁷⁶ הערת המתרגם: קטלפסיה (Catalepsy) - מחלה הגורמת לשיתוק פיזי או התקשות של השרירים במעין טראנס, בעיקר בשרירי הפנים, בידיים וברגליים. זוהי צורה של נרקולפסיה, מחלה נירולוגית המשבשת את דפוסי הערות והשינה. מצב זה נלווה בדרך כלל למצבי קטטוניה והיסטריה.

נותר בחיים. ברגע שהקשרים אשר שומרים עליהם מאוחדים נשברים על ידי המוות והתפרקותם של איברי הגוף, נשלמת ההיפרדות, והרוח לא שבה לעולם לגופה הגשמי. כאשר אדם שנראה מת-לכאורה מתעורר שוב לחיים, הרי זה מפני שתהליך המוות לא הושלם במלואו.

424. האם ניתן, על ידי הגשת עזרה במועד, לחדש את הקשרים שהיו מוכנים להתנתק, ולהשיב לחיים אדם, אשר, אלמלא עזרה זו, היה מת בוודאות?

— כן, ללא שום ספק; ומצויות בידיכם הוכחות לכך מדי יום. בהיפנוזה [או מסמריזם]¹⁷⁷ משתמשים לעיתים קרובות, במקרים שכאלה, בפעולת החייאה רבת עוצמה, משום שהיא מעניקה לגוף הגשמי את השטף החיוני שחסר לו, ואשר הכרחי בכדי לשמר את פעולתם של איברי הגוף.

הערת קודק: לתרגייה וקטלפסיה נובעות מאותו מקור, כלומר, אובדן זמני של תחושה ושל יכולת התנועה, בשל מצב פיזיולוגי שעדיין אינו מוסבר וידוע לנו. הן נבדלות זו מזו בכך שבלתרגייה ההשעיה של כוח החיים היא כללית, והיא מעניקה לגוף חזות של מוות, בעוד שבקטלפסיה ההשעיה היא מקומית, והיא עשויה להשפיע על חלק נרחב יותר או פחות נרחב של הגוף, בעודה מאפשרת לאינטלקט לבוא לידי ביטוי באופן חופשי, עובדה שאינה מאפשרת לבלבל בינה לבין מוות. לתרגייה מתרחשת תמיד באופן טבעי, קטלפסיה מתרחשת לעיתים באופן ספונטני, אך ניתן לעורר ולבטל אותה באופן מלאכותי, על ידי פעולה היפנוטית.

V סומנאמבוליזם

425. האם יש קשר כלשהו בין סומנאמבוליזם¹⁷⁸ טבעי לבין חלומות? כיצד ניתן להסביר אותו?

— במצב של סהרוריות, עצמאותה של הנשמה היא שלמה ומלאה יותר ויכולותיה מפותחות יותר מאשר במצב של חלום, ויש לה תפישות שאינן מצויות בידה בזמן חלימה, שהיא למעשה מצב של סהרוריות לא מלאה. במצב של סהרוריות, הרוח משוחררת לחלוטין מפעולתו של החומר; האיברים הגשמיים, בהיותם מצויים במעין מצב של קטלפסיה, אינם חווים ואינם מקבלים תחושות חיצוניות.

מצב זה מתרחש לרוב בזמן שינה, מפני שהרוח מסוגלת אז לעזוב באופן זמני את גופה, אשר נתון במנוחה שהיא חיונית בעבור כל דבר העשוי מחומר. כאשר מתרחשת תופעת הסהרוריות, הרי זה מפני שרוחו של האדם הישן, אשר מתכננת לבצע דבר מה זה או אחר המחייב שימוש בגופה הגשמי, עושה בו שימוש באופן הדומה לזה שבו היא משתמשת בשולחן, או בכל דבר חומרי אחר, לשם יצירת

¹⁷⁷ הערת המתרגם: ראה שאלה 165 לשם הרחבה בנושא.

¹⁷⁸ הערת המתרגם: ראה שאלה 165 לשם הרחבה בנושא. להלן, סהרוריות.

תופעות של ביטויים פיזיים¹⁷⁹, או לשימוש ביד האנושית, לשם יצירת תופעת התקשורת הכתובה¹⁸⁰. בחלומות שהאדם מודע להם, איבריו, לרבות אלה של הזיכרון, מתחילים להיחלש; ומאחר והם קולטים ומעבירים לרוח את הרשמים שנחוו על ידם באמצעות חפצים או פעולות חיצוניות באופן בלתי-מושלם, הרוח, שמצויה אז במצב של מנוחה, קולטת רשמים אלה רק דרך תחושות מבולבלות, ולעתים קרובות נטולות הקשר, אשר, במקרים רבים, רק הולכות והופכות למבולבלות עוד יותר, בשל היותן מעורבות עם זכרונות מעורפלים מגלגולה הנוכחי ומגלגולים קודמים. לכן, קל להבין מדוע סהרוריים, כאשר הם מצויים במצב הסהרוריות שלהם, אינם זוכרים את חזיונותיהם, ומדוע לחלק הארי של החלומות אותם אתם זוכרים אין שום משמעות הגיונית. אני אומר החלק הארי של חלומותיכם, שכן לעיתים קורה שחלומות הם התוצאה של זכרון מדויק של ארועים שהתרחשו באחד מגלגוליכם הקודמים, או אפילו מעין אינטואיציה ביחס לעתיד.

426. האם יש קשר כלשהו בין מה שמכונה סהרוריות היפנוטית, ובין סהרוריות טבעית?

— שתי התופעות הללו הן אותו הדבר; ההבדל היחיד ביניהן הוא שאחת מהן מעוררת באופן מלאכותי.

427. מהו טבעו של הגורם המכונה השטף המגנטי?

— זהו השטף החיוני, החשמל המחייה; השטף האוניברסלי שעבר שינוי והתאמה.

428. מה טבעה של הטלפתיה¹⁸¹ הסהרורית?

— אמרנו לכם כבר; הרוח היא זו שרואה.

429. כיצד יכול הסהרורי לראות דרך גופים אטומים?

— גופים הם אטומים רק בעבור איברי גופכם הגסים והחומרניים. האם לא אמרנו לכם כבר שהחומר אינו מהווה מכשול בעבור הרוח, שכן היא עוברת דרכו בחופשיות? לעתים קרובות אומר לכם הסהרורי שהוא רואה דרך המצח, הברך וכדומה, משום שאתם, בהיותכם כבולים לחלוטין לחומר, אינכם מבינים

¹⁷⁹ הערת המתרגם: ראה את ספרו של אלאן קרדק, ספר המדיומים.

¹⁸⁰ הערת המתרגם: ראה את ספרו של אלאן קרדק, ספר המדיומים.

¹⁸¹ הערת המתרגם: טלפתיה (Telepathy) - העברת אינפורמציה באמצעות רגשות או מחשבות בין שני אנשים, שלא

באמצעות חמשת החושים הידועים לנו. טלפתיה מכונה גם צִחְזוּת (הלחם של המילים צח + חזות). מקור השם "טלפתיה" הוא הלחם של המונחים ביונית "טלה" (Tele - שפירושו "מרחוק"), ופאתוס (Pathos - שפירושו רגש או השפעה). המונח "טלפתיה" נטבע בשנת 1882 ולפני כן כונתה התופעה "העברת מחשבות". הטלפתיה הינה תופעה של תקשור בין מוחות והיא כוללת העברת מידע, רעיונות, תחושות ותמונות מנטאליות בין מוחות.

שהוא יכול לראות ללא עזרת איבריו. הסהרורי עצמו, המושפע מתפישותיכם ורעיונותיכם, מאמין שהוא צריך איברים אלה [בכדי לראות]; ואולם, אם תניחו אותו לנפשו, הוא יבין שהוא רואה באמצעות כל איבר בגופו, או ליתר דיוק, שהוא יכול לראות באופן עצמאי, ללא תלות בגופו.

430. היות ויכולתו הטלפתית של הסהרורי נובעת מהנשמה או מהרוח שלו, מדוע הוא אינו רואה הכל, ומדוע הוא טועה לעתים כה קרובות?

— ראשית, רוחות מדרגה נמוכה אינן רואות ומבינות את הכל, שכן, כידוע לכם, הן עדיין חולקות את טעויותיכם ואת דעותיכם הקדומות; בנוסף, ככל שהן ממשיכות להיות קשורות במידה זו או אחרת לחומר, הן אינן יכולות להשתמש בכל היכולות שיש ברשותן כרוח. אלוהים העניק לאדם את יכולת הטלפתיה למטרות רציניות ומועילות, ולא על מנת ליידע אותו אודות מה שלא ניתנה לו הרשות לדעת; וזו הסיבה שבגינה הסהרורי אינו יודע את הכל.

431. מהו המקור לרעיונותיו המולדים של הסהרורי, וכיצד הוא יכול לדבר במדויק על דברים שלגביהם הוא בור כאשר הוא מצוי במצב של ערות, ואשר נמצאים אף מעבר ליכולתו האינטלקטואלית?

— ברשותו של הסהרורי עשוי להימצא ידע רב יותר ממה שאתם מניחים; אולם ידע זה נמצא במצב רדום כאשר הוא מצוי במצב של ערות, מפני שגופו פגום מדי מכדי לאפשר לו לזכור את כל מה שהוא יודע בתור רוח. ואולם, למעשה ואחרי הכל, מה הוא הסהרורי? כמו כולנו, הוא רוח שהתגלגלה בגוף חומרי לשם השלמת משימתה, וכניסתו למצב של סהרוריות מעוררת אותו מן הלתגגיה של הגלגול. חזרנו ואמרנו לכם שוב ושוב שאנו חיים-מחדש פעמים רבות. שינוי זה הוא זה שגורם לו לאבד באופן מהותי את הידע אודות מה שהוא עשוי היה ללמוד ולדעת בגלגול הקודם, בעת שהוא נקשר מחדש לחומר. בעת היכנסו למצב שאותו אתם מכנים "משבר", הוא נזכר במה שהוא ידע קודם לכן, אך לא תמיד באופן מושלם ומלא. הוא יודע, אך הוא אינו יכול לומר מאין שאב את הידע שלו, וגם לא באיזה אופן הגיע זה לרשותו. עם תום המשבר, זכרונותיו נמוגים מתודעתו והוא נכנס-מחדש לעמימותם של החיים הגשמיים.

הערת קרדק: הניסיון מראה לנו שסהרורים מקיימים גם תקשורת עם רוחות אחרות, שאומרות להם מה עליהם לומר ומספקות להם את [הידע] החסר להם. השלמת [המידע החסר] הזו, עקב אי-יכולתם [של הסהרורים לספק אותו בעצמם], נצפית לעיתים קרובות, ובמיוחד במקרים של ייעוץ רפואי; רוחו של האדם הסהרורי רואה את המחלה ורוח אחרת מצביעה על התרופה הנדרשת. פעולה כפולה זו גלויה לעיתים קרובות לעיניו של הצופה מן הצד, והיא גם נחשפת לעיתים קרובות בבירור על ידי אמירות מצד הסהרורי, כגון, "נאמר לי לומר", או "נאסר עלי לומר" וכדומה. במקרה האחרון, זה תמיד מסוכן להתעקש ולהתאמץ לחלץ מהסהרורי חזיון שאותו סירב לספק, משום שבעשותנו זאת, אנו פותחים פתח לרוחות קלות דעת וחסרות מצפון, שמדברות על כל דבר בלי נקיפות מצפון וללא שום קשר לאמיתותם של הדברים.

432. כיצד ניתן להסביר את יכולת הראייה מרחוק של סהרורים מסוימים?

— האין הנשמה משגרת את עצמה למרחק בזמן השינה? היא עושה את אותו הדבר במצב הסהרוריות.

433. האם דרגת הראייה העל-חושית בקרב הסהרוריים תלויה במבנהו הפיזי של הגוף הגשמי, או בטבעה של הרוח שהתגלגלה בו?

— היא תלויה בשניהם; ואולם, ישנן תכונות פיזיות, שמאפשרות לרוח לשחרר את עצמה בקלות רבה או פחותה יותר מן החומר.

434. האם היכולות מהן נהנים הסהרוריים הן אותן היכולות שבהן מחזיקה הרוח לאחר המוות?

— אלו הן אותן היכולות, אולם רק עד נקודה מסוימת; שכן עליכם להביא בחשבון את השפעתו של החומר, שאליו היא עדיין מחוברת.

435. האם יכול הסהרורי לראות רוחות אחרות?

— דבר זה תלוי באופיין ובדרגה של היכולות שלו. חלק גדול מהסהרוריים רואה רוחות אחרות בצורה מושלמת, אך לא תמיד הם מזהים אותן מיד ככאלה, ולכן הם טועים וחושבים שהן יצורים גשמיים; זוהי טעות שסהרוריים מבצעים לעיתים קרובות, ובמיוחד אלה מהם שאינם יודעים דבר על תורת הקפיריטיזם. מאחר ואין הם מבינים דבר על מהותן של הרוחות, הם נדהמים בראותם אותן בדמות אדם ומאמינים שהן בני אדם חיים.

הערת קרדק: אותו אפקט נוצר ברגע המוות בתודעתם של אלה שמאמינים שהם עדיין בחיים. שום דבר בהם לא נראה להם שונה. נראה להם שלרוחות שמסביבם יש גוף כמו שלנו [בני האדם], והם מאמינים שהמראה של גופם שלהם עצמם הוא כשל גוף אמיתי בשר ודם.

436. כאשר סהרורי רואה עצמים מרחוק, האם הוא רואה אותם בעזרת גופו או בעזרת נשמתו?

— מדוע אתם שואלים שאלה שכזו, מאחר והנפש היא זו שרואה ולא הגוף?

437. מאחר והנשמה היא זו שמשגרת את עצמה למרחק, כיצד יתכן שהסהרורי חש בגופו תחושות של חום או קור במקום שבו נמצאת נשמתו, אשר חעיתים הוא מרוחק מאוד מן המקום שבו נמצא גופו הגשמי?

— נשמתו של סהרורי זה לא עזבה לגמרי את גופו, שאליו היא מחוברת עדיין באמצעות הקשר שמאחד אותם יחד; קשר זה הוא זה שמוליך את התחושות. כאשר שני בני אדם בשתי ערים שונות מתקשרים זה עם זה באמצעות [אמצעים] חשמליים, הרי החשמל הוא זה שמהווה את החוליה המקשרת בין מחשבותיהם, ומאפשר להם לתקשר האחד עם השני כאילו היו זה ליד זה.

438. האם מצבו של הסהרורי מושפע לאחר המוות מהשימוש שהוא עשה ביכולותיו?

— במידה רבה מאוד; כפי שקורה בעת שימוש לטובה או לרעה בכל היכולות שאותן העניק אלוהים לבני האדם.

VI טראנס

439. מה ההבדל בין טראנס¹⁸² לבין סהרוריות?

— אַקְסֵטְזָה היא מצב של סהרוריות מעודנת יותר. הנשמה [של הסהרורי], כאשר היא מצויה במצב של אקסטזה, אף זוכה למידת עצמאות וחופש רבה יותר.

440. האם רוחו של אדם המצוי באקסטזה באמת נכנסת לעולמות גבוהים יותר?

— כן; היא רואה אותם ומבינה את אושרם של אלה המאכלסים אותם; ואולם, ישנם עולמות שהם בלתי-נגישים עבור רוחות שדרגת הטהרה שלהן עדיין אינה מספקת.

441. כאשר אדם המצוי במצב של אקסטזה מביע את רצונו לעזוב את כדור הארץ, האם הוא מדבר בכנות, והאם הוא אינו מונא מכך על ידי אינסטינקט השימור-העצמי?

— דבר זה תלוי בדרגת הטהרה של הרוח. אם הרוח רואה שמצבה העתידי יהיה טוב יותר ממצבה בחייה הנוכחיים, היא תתאמץ על מנת לשבור את הקשרים שכובלים אותה לכדור הארץ.

442. במידה והיינו מניחים לאדם המצוי באקסטזה לנפשו, האם נשמתו הייתה עוזבת את גופו באופן סופי ומוחלט?

— כן, הוא עלול למות; ולכן חייבים להחזירו באמצעות כל דבר שעשוי לחבר אותו לחיים הנחותים יותר [החיים על פני כדור הארץ], ובמיוחד לגרום לו להבין שבמידה והוא ינתק את הקשר אשר מחבר אותו לכאן, הרי שהוא בחר בדרך היעילה ביותר למניעת הישארותו בעולם שבו הוא מאמין שהוא יהיה מאושר¹⁸³.

---

¹⁸² הערת המתרגם: טראנס או להלן, אַקְסֵטְזָה (Trance) - מצב תודעתי בלתי נורמלי, בין שינה לערות, המאופיין בניתוק חלקי או מלא מהסביבה הפיזית עקב היפנוזה, מדיטציה, שימוש בסמים, פולחן דתי ועוד.

¹⁸³ הערת המתרגם: בנוסף, במידה והאדם המצוי במצב של אקסטזה ינתק את מה שמחבר אותו לכדור הארץ מבלי שהשלים את משימתו בטרם מותו, הרי שהדבר ייחשב להתאבדות לכל דבר ועניין.

443. לעיתים מצהיר האדם המצוי במצב של אקסטזה שהוא רואה דברים שהם ככל הנראה פרי הדמיון שמושפע מאמונות ודעות קדומות ארציות. האם, לפיכך, כל מה שהוא רואה הוא לא תמיד אמיתי?

— מה שהוא רואה הוא אמיתי עבורו; ואולם, מאחר שרוחו נמצאת תמיד תחת השפעתם של רעיונות ארציים, הוא עשוי לראות את הדברים בדרכו שלו הוא, או, ליתר דיוק, הוא עשוי לבטא אותם בשפה המתאימה ביותר לדעותיו הקדומות, או לרעיונות שלאורם הוא התחנך, או [לרעיונות] שלפיהם התחנכתם אתם עצמכם, על מנת שיוכל להיות מובן טוב יותר. בדרך זו הוא הכי מועד לטעות.

444. איזו מידה של אמון צריכה להינתן לחזיונותיהם של בני אדם המצויים במצב של אקסטזה?

— האדם המצוי במצב של אקסטזה עשוי לטעות לעתים קרובות, במיוחד כאשר הוא מבקש לחדור מבעד למה שחייב להישאר בגדר תעלומה עבור בני האדם; שכן אז הוא מפקיר את עצמו לרעיונות שלו עצמו, או הופך להיות כלי משחק בידיהן של רוחות רמאיות, שמנצלות את התלהבותו כדי לסמא אותו באמצעות חזיונות מזויפים.

445. אילו מסקנות ניתן לשאוב מתופעות הסהרוריות והאקסטזה? האם אין הן מהוות מעין הכנה לחיים העתידיים?

— יהא זה נכון יותר לומר, כי, במצבים אלה, האדם הסהרורי עשוי לקבל הצצה אל חייו הקודמים ואל אלה העתידיים. הניחו לבני האדם לחקור תופעות אלה; הם ימצאו בהן את הפתרון ליותר מאשר תעלומה אחת, אשר לשווא מבקש הגיונכם לחשוף אותן.

446. האם תופעות הסהרוריות והאקסטזה עולות בקנה אחד עם תופעת החומרנות?

— מי שחוקר אותן בתום-לב, וללא דעות קדומות, אינו יכול להיות חומרני וגם לא אתאיסט.

VII ראייה כפולה

447. האם יש קשר כלשהו בין התופעה המכונה **ראייה כפולה**¹⁸⁴, לבין חלימה וסהרוריות?

— הן כולן אותו הדבר. מה שאתם מכנים **ראייה כפולה** הוא גם מצב שבו הרוח חופשייה באופן חלקי, למרות שהגוף לא נמצא במצב של שינה. ה**ראייה הכפולה** היא ראייה באמצעות הנפש.

448. האם יכולת ה**ראייה הכפולה** היא יכולת קבועה?

— יכולת ה**ראייה הכפולה** היא יכולת קבועה, אך השימוש בה אינו כזה. בעולמות פחות חומריים מעולמכם שלכם, הרוחות משחררות את עצמן בקלות רבה יותר מן החומר, ומתקשרות זו עם זו רק באמצעות המחשבה, אך עם זאת, מבלי שתשלל מהן היכולת להשתמש בשפה רהוטה. בעולמות אלה, ה**ראייה הכפולה** מהווה, בעבור חלק הארי של תושביהם, יכולת קבועה. ניתן להשוות את המצב הרגיל בו הם שרויים למצב של סהרוריות צלולה אצלכם; ומסיבה זו הם מתגלים בפניכם בקלות רבה יותר, מאשר אלה שהתגלגלו בגופים בעלי אופי חומרי יותר¹⁸⁵.

449. האם מתרחשת ה**ראייה הכפולה** באופן ספונטני, או שמא על פי רצונם של אלה שמחזיקים ביכולת זו?

— בדרך כלל היא מתרחשת באופן ספונטני; אך אף על פי כן, לעתים קרובות משחק כוח הרצון תפקיד חשוב ביצירת תופעה זו. קחו, למשל, את בני האדם שמכונים חוזי או מגידי עתידות, ואשר חלק מהם באמת מחזיקים בכוח זה, ותגלו שפעולת כוח הרצון שלהם מסייעת להם בהפעלת יכולת זו ובמה שאתם מכנים חזיון או חזיונות.

450. האם ניתן לפתח את יכולת ה**ראייה הכפולה** על ידי תרגול?

— כן; מאמץ תמיד מוביל להתקדמות, והרעלה המסתירה את הדברים הופכת לשקופה יותר.

---

¹⁸⁴ הערת המתרגם: **ראייה כפולה** או **ראייה הנסתרת** או **ראייה נסתרות** (Second-Sight) – מונח אותו טבע אלאן קרדק לתיאור היכולת לראות אירועים בעת התרחשותם, לחוש תחושות מוקדמות, ולצפות באירועים עתידיים או אירועים שהתרחשו בעבר. בעל יכולת זו רואה את המתרחש בפרטי פרטים בעיני רוחו, ועשוי לדעת דברים שרק האדם שנכח בהם יודע. לפעמים חווה הרואה רק תחושה או ידיעה מוקדמת וודאית מעבר לכל ספק שאירוע מסוים מתרחש, ולעיתים הוא מקבל מידע מרוח מדריכה או רואה רוחות. ה**ראייה הכפולה** קשורה לתופעת הטלפתיה, וניתן לראות את החיזיון דרך עיניו של האדם עצמו או דרך עיני אחרים, ולעיתים מקשה הדבר על הפרדה בין הדברים ועל הידיעה מהו מקור החזיון או הידיעה.

¹⁸⁵ הערת המתרגם: גופן הגשמי של רוחות שהתגלגלו בעולמות מתקדמים יותר, הוא פחות חומרי מאשר גופן של האדם שמתגלגל בעולמות נחותים יותר, כמו כדור הארץ.

א. האם יכולת זו היא תוצאה של מבנה פיזי?

— אין כל ספק שלמבנה יש חלק ניכר בכך; ישנם מבנים שיכולת זו אינה עולה בקנה אחד איתם.

451. מדוע נראה שיכולת הֶרְאִיָּה הַכְּפוּלָה עוברת בתורשה במשפחות מסוימות?

— דבר זה נובע מדמיון במבנה [הפיזי], אשר עובר [בתורשה], בדומה לתכונות פיזיות אחרות; וכן מהתפתחותה של יכולת זו דרך סוג של חינוך, אשר, גם הוא, עובר [בתורשה] מדור אחד למשנהו.

452. האם זה נכון שנסיונות מסוימות מעוררות את התפתחותה של יכולת הֶרְאִיָּה הַכְּפוּלָה?

— מחלה, סכנה ממשמשת וקרבה, התרגשות גדולה, כולם עשויים לגרום להתפתחותה. לעיתים נמצא הגוף במצב שמאפשר לרוח לראות את מה שלא ניתן לראותו בעיניים העשויות בשר ודם.

הערת קֶרְדֵּק: עיתות של משברים ואסונות, רגשות עזים, או במילים אחרות, כל אותם גורמים אשר מעוררים את אופיינו המוסרי, עשויים לגרום להתפתחותה של יכולת הֶרְאִיָּה הַכְּפוּלָה. נראה כאילו ההשגחה העליונה העניקה לנו, בעת שאנו נמצאים אל מול פני הסכנה, את האמצעים בכדי לחמוק ממנה. כל הכתות וכל הדתות שהיו חשופות לרדיפה הציגו אינספור דוגמאות התומכות בעובדה זו.

453. האם בני האדם שניחנו ביכולת הֶרְאִיָּה הַכְּפוּלָה תמיד מודעים ליכולת זו שלהם?

— לא תמיד; היא נראית להם טבעית לחלוטין, ורבים מהם מאמינים כי, במידה וכל בני האדם היו מבחינים בתחושות וברשמים שלהם עצמם, הם היו מוצאים את עצמם מחזיקים באותה היכולת.

454. האם נוכל לייחס ליכולת הֶרְאִיָּה הַכְּפוּלָה את חדות ומהירות התפיסה של אותם בני אדם, אשר, מבלי שיהיו מחוננים באופן מיוחד בדרכים אחרות, מחזיקים בחיי היומיום בשיקול דעת ברור ויוצא דופן ושופטים דברים בצורה מדויקת יותר מאחרים?

— שיקול דעת צלול וברור שכזה נגרם תמיד מהקרנה חופשית יותר של הנשמה, והוא מאפשר לאדם לראות [את הדברים] באופן נכון יותר, מאשר אותם בני אדם שתפישותיהם ממוסכות בכבדות רבה יותר על ידי השפעתו של החומר.

א. האם צלילות זו של שיקול הדעת ויכולת השיפוט מעניקה, במקרים מסוימים, ידע מוקדם אודות אירועים עתידיים?

— כן, היא עשויה להעניק [למחזיקים בה] תחושה מוקדמת מבשרת רעות; שכן קיימות דרגות רבות ליכולת זו, ואותו אדם עשוי להחזיק בכל הדרגות הללו, כשם שהוא עשוי להחזיק רק בכמה מהן.

VIII סיכום עיוני על סהרוריות אקסטזה והראיה הכפולה

455. תופעת הסהרוריות הטבעית מתרחשת באופן ספונטני ובנפרד מכל סיבה חיצונית ידועה; ואולם, בקרב בני אדם שניחנו במבנה [פיזי] מיוחד, היא עשויה להיות מעוררת באופן מלאכותי באמצעות פעולתו של גורם היפנוטי. ההבדל היחיד בין המצב המכונה סהרוריות היפנוטית לבין סהרוריות טבעית, הוא שהאחת נוצרת באופן מלאכותי, בעוד שהשנייה נוצרת באופן ספונטני.

סהרוריות טבעית היא עובדה מוכרת היטב שעל קיומה חולקים כיום מעטים בלבד, למרות אופיין המופלא של התופעות שאותן היא מציגה. מדוע, אם כן, יש להתייחס לסהרוריות היפנוטית כאל דבר חריג או יוצא דופן, פשוט מפני שניתן עורר אותה באופן מלאכותי, בדומה לדברים אחרים כה רבים? היא נוצלה לרעה בידי שרלטנים, יאמרו בוודאי אנשים מסוימים; אך עובדה זו רק מעניקה סיבה נוספת לכך שאין להותירה בידיהם. כאשר המדע ירכוש בתופעה זו אחיזה, השרלטנות תקבל הרבה פחות אשראי בקרב ההמונים; ואולם, בינתיים, מאחר והסהרוריות, הן הטבעית והן המלאכותית, היא בגדר עובדה, וככזו לא ניתן לערער אחריה, היא מפלסת את דרכה, על אף כוונות הזדון של מתנגדיה, ומשיגה אחיזה אפילו בבית מקדשו של המדע, אליו היא חוזרת מבעד לאינספור דלתות צדדיות, במקום שתיכנס בדלת הראשית. זכותה להימצא שם תזכה, במהרה, להכרה מלאה.

בעבור האדם המאמין בתורת הרוחות, הסהרוריות היא יותר מאשר תופעה פיזיולוגית; זהו אור המוקרן על תחום הפסיכולוגיה; זהו מצב שבו אנו יכולים לחקור את הנשמה, משום שבו מציגה הנשמה את עצמה, כפי שאומרים, במערומיה. עכשיו, אחת מהתופעות שמאפיינות את הנשמה או הרוח היא יכולת ה**רְאִיָה הַכְּפוּלָה**, אשר מתקיימת בנפרד מאיברי הראייה הרגילים. אלה המערערים על עובדה זו עושים כן על סמך הטענה שהסהרורי אינו רואה תמיד, ועל פי רצונו של המהפנט, באותו האופן שבו אנו רואים עם העיניים. האם צריכים אנו להתפלא, כי מאחר והאמצעים שבהם אנו משתמשים הם שונים, הרי שהתוצאות לא תהיינה זהות? האם זה הגיוני לדרוש את אותן התוצאות, במקרים שבהם המכשירים בהם אנו משתמשים אינם זהים? לנשמה יש את המאפיינים שלה, בדיוק כפי שלעין יש את המאפיינים שלה עצמה; את הנשמה יש לשפוט בזכות עצמה, ולא על ידי השוואה לעין ותכונותיה.

הסיבה ליכולת ה**רְאִיָה הַכְּפוּלָה** של המהפנט ושל האדם המצוי במצב של סהרוריות טבעית הינה זהה לחלוטין: זוהי תכונה של הנשמה, יכולת הטבועה בכל חלקי הישות הלא-גשמית הנמצאת בתוכנו, ושאינה לה כל גבולות אחרים, פרט לאלה הקיימים בעבור הנשמה עצמה. הסהרורי מסוגל לראות בכל מקום שאליו יכולה נשמתו לשגר את עצמה, ולא משנה מהו המרחק [בין המקום בו הוא עצמו נמצא לבין מקום זה].

סהרורי הניחן ביכולת הראייה מרחוק אינו רואה את הדברים מן המקום [הפיזי] שבו נמצא גופו, וכאילו הוא מתבונן מבעד לטלסקופ. הדברים שהוא רואה נוכחים איתו, כאילו הוא נמצא במקום שבו הם

מתקיימים, משום שבמציאות נשמתו נמצאת שם; ומסיבה זו נראה גופו, לכאורה, כאילו הוא מנוטרל ונטול תחושה, עד אותו הרגע שבו שבה הנשמה ומחזירה לעצמה מחדש את החזקה בו. הפרדה חלקית זו בין הנשמה לגופה היא מצב לא תקין וחריג, שעשוי להימשך פרקי זמן קצרים או ארוכים יותר, אך לא לזמן בלתי-מוגבל; זוהי הסיבה לעייפות אותה חש הגוף לאחר פרק זמן מסוים, במיוחד כאשר הנשמה עוסקת בעבודה פעילה במהלך היפרדות חלקית זו. העובדה שראיית-נשמה או ראיית-רוח היא אינה מוגבלת, ואין לה מקום מוגדר בגוף הגשמי, מסבירה מדוע הסהרוריים אינם יכולים להצביע על מקום או איבר מיוחד שבהם היא שוכנת. הם רואים משום שהם רואים, מבלי לדעת למה או איך; ליכולת הראייה שלהם, ראיית-הרוח, אין שום מוקד מיוחד. במידה והם מייחסים את יכולתם לגופם הגשמי, נראה להם שמוקד זה ממוקם במרכזים האורגניים שבהם הפעילות החיונית היא הרבה ביותר, במיוחד במוח, באזור האֶפִיגֶסְטְרִי¹⁸⁶, או בכל איבר אחר אשר נראה להם שהוא מהווה את נקודת החיבור בה הקשר בין הרוח לגוף הוא החזק והאינטנסיבי ביותר.

היקפה של הצלילות הסהרורית הוא אינו בלתי-מוגבל. הרוח, אפילו כאשר היא משוחררת לחלוטין מגופה, מחזיקה רק ביכולות ובידע ההולמים את דרגת ההתקדמות שאליה הגיעה, מגבלה שרק הולכת ומחמירה כאשר הרוח מחוברת לחומר ולפיכך נתונה להשפעתו. זו הסיבה שבגינה יכולת ראיית הנולד הסהרורית אינה אוניברסלית ואינה חפה מטעויות; ועל חפות זו שלה מטעויות ניתן להסתמך עוד פחות ככל שמסיטים אותה יותר מהמטרה אליה ייעד אותה הטבע, וככל שהופכים אותה לעניין של סקרנות והתנסויות גרידא.

במצב של השחרור היחסי שבו מוצא עצמו הסהרורי, הוא מסוגל לתקשר בקלות רבה יותר עם רוחות אחרות, בין אם הן התגלגלו בדמות בשר ודם או לא; ותקשורת זו מתבצעת באמצעות המגע בין השטפים שמהם עשוי הַפְּרִירוּחַ שלהן, ומשמשת, בדומה לחוט חשמלי, להעברת מחשבותיהן. לפיכך, לסהרורי אין כל צורך בדיבור ככלי להעברת מחשבות, שאותן הוא חש ומנחש; זהו מצב תפישתי אשר הופך אותו לנגיש לחלוטין ונוח להתרשמות מהשפעותיה של האווירה המוסרית שבה הוא מוצא את עצמו. מאותה הסיבה, מספר צופים גדול, ובמיוחד צופים שנמשכים על ידי סקרנות מרושעת כזו או אחרת, אינו מהווה למעשה סביבה נוחה לביטוי יכולותיו הייחודיות, אשר נסגרות ונחסמות לכאורה בעת מגע עם השפעות עוינות, ונפתחות בחופשיות שוב רק תחת השפעתה של התכנסות אינטימית ובאווירה ידידותית. נוכחותם של אנשים זדוניים או לא ידידותיים יוצרת על הסהרורי השפעה דומה לזו של מגע היד על צמח רגיש¹⁸⁷.

---

¹⁸⁶ הערת המתרגם: **האזור האֶפִיגֶסְטְרִי** (Epigastric region) – באנטומיה, האזור הממוקם בין מפתח הלב לטבור, מכונה גם האזור הרום-בטני.

¹⁸⁷ הערת המתרגם: המחבר מתייחס פה למיני צמחים הרגישים למגע, כמו למשל הצמח **מימוזה בִּישְׁנִית** (שם מדעי: *Mimosa pudica*), המכונה גם "הצמח הרגיש" או "אל תיגע בי". זהו צמח מטפס בעל תכונה ייחודית של רגישות למגע; ברגע שנוגעים באחד מעלעליו של העלה המורכב של הצמח הוא מתחיל להתקפל פנימה ולהסגר. הצמח תואר

האדם הסהרורי רואה, באותה עת, גם את רוחו וגם את גופו; הם מהווים, לכאורה, שתי ישויות אשר מייצגות עבורו את קיומו הכפול, הרוחני והגופני, ואשר, אף על פי כן, מתמזגות לאחד דרך הקשרים אשר מאחדים אותן יחד. לא תמיד מבין הסהרורי דואליות זו, אשר לעיתים קרובות מובילה אותו לדבר על עצמו כאילו הוא מדבר על אדם אחר; במקרים כאלה, לפעמים הישות הגשמית מדברת אל הישות הרוחנית ולפעמים הישות רוחנית מדברת אל הישות הגשמית.

הרוח רוכשת עוד ועוד ידע וניסיון בכל אחד מגלגוליה. היא שוכחת חלקים מהידע והניסיון הללו במהלך התגלגלותה בחומר הגשמי, שהוא גס מדי מכדי לאפשר לה לזכור אותם בשלמותם; ואולם, היא זוכרת אותם כרוח. מסיבה זו מעידים וחושפים סהרוריים מסוימים שיש בידיהם ידע החורג אל מעבר להיקף השכלתם ואף ליכולותיהם האינטלקטואליות. נחיתותו האינטלקטואלית והמדעית של הסהרורי במצב הערות שלו, אינה מוכיחה לפיכך דבר על הידע שהוא עשוי להציג בעת שהוא במצב של צלילות. בהתאם לנסיבות ולמטרה שהוא מציב לעצמו, הוא עשוי לשאוב ידע זה ממאגרי ניסיונו האישי, מיכולת ה**ראייה הכפולה** שלו על דברים שמתרחשים בהווה בפועל, או מעצות אותן הוא מקבל מרוחות אחרות; ואולם, בהתאם למידת ההתקדמות של רוחו, הוא עשוי לומר דברים יותר מדויקים או פחות מדויקים.

בתופעת הסהרוריות, בין אם טבעית או היפנוטית, ההשגחה העליונה מספקת לנו הוכחות חותכות לקיומה ולעצמאותה של הנשמה, על ידי כך שהיא גורמת לנו להיות עדים למחזה הנשגב של השתחררותה של זאת מכבליו של גופה הגשמי, ובכך מאפשרת לנו לקרוא את גורלנו העתידי כבספר פתוח. כאשר הסהרורי מתאר את המתרחש במקום מרוחק, הרי זה ברור באותה המידה שהוא רואה את אשר הוא מתאר, וכי אין הוא רואה זאת עם עיניו הגשמיות. הוא רואה את עצמו בנקודה המרוחקת הזאת, והוא חש את עצמו מועבר לשם. חלק ממנו, לפיכך, אכן נמצא בנקודה מרוחקת זאת; ואותו משהו, מאחר ואין זה גופו, יכול להיות רק נשמתו או רוחו.

מאחר שהאדם, בחיפושיו אחר הסיבות להיותו יישות מוסרית, הולך לאיבוד בדקויות מטאפיזיות מופשטות ובלתי-מובנות, מציב אלוהים יום-יום מול עיניו, ובהישג ידו, את האמצעים הפשוטים והבטוחים ביותר לשם חקר הפסיכולוגיה הניסויית.

אקסטזה היא המצב שבו עצמאותה של הנשמה מן הגוף הופכת לברורה ביותר, וכמו כן מוחשית, לכאורה, עבור חושיהם של הצופים במחזה זה.

בחלום ובסהרוריות, הנשמה נודדת בין עולמות ארציים; בעת האקסטזה, היא חודרת לעולם של קיום מדרג אחר, לעולמן של רוחות שמיימיות שאיתן היא מתקשרת, אך עם זאת, מבלי לחרוג ממגבלות

לראשונה על ידי הטקסונום קארל לינאוס בספרו מיני הצמחים (Species Plantarum). מקור השם הוא במילה הלטינית pudica, שמשמעותה "התכוצות" או "ביישנות".

מסוימות שאותן אין היא יכולה להפר, מבלי לשבור לחלוטין את הקשרים אשר מחברים אותה לגופה. כשהיא מוקפת בהוד והדר חדשים, משולהבת מהרמוניות שאינן מוכרות על פני כדור הארץ וחדורה באושר שלא ניתן לתארו, הנשמה נהנית מטעימה קטנה מהאושר השמימי, וניתן לומר עליה שהיא הציבה רגל אחת על סף דלתו של הנצח.

במצב של אקסטזה, נטרולם של הקשרים החומריים הוא כמעט מוחלט. הגוף הגשמי אינו מכיל עוד דבר מלבד הקיום האורגני; ואנו חשים שהנשמה מוחזקת ומחוברת אליו רק בחוט אחד, אשר כל מאמץ נוסף מצד הרוח יקרע אותו לנצח.

במצב זה, כל המחשבות הארציות נעלמות, ומפנות מקום לרגש הטהור ביותר, שהוא עצם מהותה של ישותנו הרוחנית. כשהוא שקוע לחלוטין במחשבה נשגבת זו, האדם המצוי במצב של אקסטזה רואה בחיים הארציים כאילו הם רק עצירה זמנית בדרכנו הנצחית; ההצלחות והייסורים של עולם נחות זה, הנאותיו וסבלותיו הגסים, נראים עבורו כאירועים חסרי ערך בלבד, במסע שאת סופו הנראה באופק הוא מאושר לראות.

אותו דבר המתרחש אצל האדם המצוי במצב של אקסטזה מתרחש גם אצל הסהרורי: צלילתם יכולה להיות מושלמת יותר או מושלמת פחות, ורוחם, בהתאם לדרגת התקדמותה והתפתחותה, מסוגלת גם היא לדעת ולהבין במידה זו או אחרת את אמיתותם של הדברים. בעת שהם מצויים במצב החריג שלהם, יש בהם לפעמים יותר התרוממות רוח מאשר צלילות אמיתית; או, ליתר דיוק, ההתרוממות הרוח שלהם פוגמת בצלילותם, ולכן, מסיבה זו, החזיונות שלהם הם לעתים קרובות תערובת של אמיתות וטעויות, של רעיונות נשגבים ואבסורדיים, או אפילו של מחשבות מגוחכות. רוחות נחותות מנצלות לעתים קרובות את התרוממות הרוח הזו (שמהווה תמיד מקור לחולשה עבור אלה שאינם מסוגלים לשלוט בה), בכדי לשעבד ולשלוט באדם המצוי במצב של אקסטזה; ולשם כך הן חושפות לעיניו חזיונות אשר מאשרים ותומכים ברעיונותיו ודעותיו הקדומות, בעת שהוא מצוי במצב הערות שלו. שעבוד זה של בני אדם שניחנו ביכולת הִרְאִיָה הַכְפֹּלָה על ידי מצגות של חזיונות שווא מהווה את "סלע קיומן" של סוג חזיונות אלה. אך לא כולם חשופים באותה המידה להטעיה מסוכנת זו; ועלינו מוטלת החובה לשקול את הצהרותיהם ודבריהם בקור-רוח ובזהירות, ולשפוט את חזיונותיהם לאורם של המדע ושל ההיגיון.

השתחררותה של הנשמה מתרחשת לעתים בעת מצב הערות, והיא מעניקה, לאלה התומכים ביכולת המכונה רְאִיָה כְפֹלָה או הִרְאִיָה הַכְפֹּלָה, את הכוח לראות לשמוע ולחוש מעבר למגבלותיהם של חושינו הגשמיים. הם מבחינים בדברים המצויים במרחק רב, בכל מקום שאליו מגיעה נשמתם ופועלת את פעולתה; הם רואים אותם, לכאורה, באופן הרגיל שבו הם רואים דברים, וכאילו במין חזיון תעתועים.

ברגע בו מתרחשת תופעת הֶרְאִיָּה הַכְּפוּלָה משתנה מצבו הגופני של האדם החוזה באופן הנראה לעין. מבטו הופך למעורפל; הוא בוהה בחלל שמלפניו מבלי לראות; תווי פניו משקפים מצב חריג של מערכת העצבים. ניכר שאיברי הראייה שלו אינם קשורים כלל ליכולתם של חושיו לתפוש את המצב הנוכחי; שכן יכולת הראייה שלו ממשיכה להתקיים, אפילו כשעניו עצמות.

יכולת הֶרְאִיָּה הַכְּפוּלָה נראית לאלה שניחנו בה כה טבעית, בדיוק כמו יכולת הראייה הרגילה. היא נראית עבורם כאילו היא מאפיין רגיל של ישותם והם אינם מודעים לאופייה יוצא הדופן. לרוב הם שוכחים צלילות חולפת זו, שהזיכרון שלה, אשר הופך מעורפל יותר ויותר, נמוג מזכרונם כמו חלום.

כוחה של הֶרְאִיָּה הַכְּפוּלָה משתנה מתחושה מבולבלת ועד לתפישה ברורה וחדה של הדברים, הנוכחים או הנעדרים. במצבה הבסיסי, היא מעניקה לבני אדם מסוימים דרך ארץ ונימוסים, חדות תפישה ומין סוג של ודאות במעשיהם ובפעולותיהם, שניתן לכנותם נכונותה של נקודת המבט המוסרית. בדרגת התפתחות גבוהה יותר, היא מעוררת תחושות מוקדמות, מבשרות טובות או רעות; בדרגת התפתחות גבוהה עוד יותר, היא מציגה לרואה אירועים שכבר התרחשו, או כאלה העומדים להתרחש.

סהרוריות, טבעית או מלאכותית, אקסטזה והֶרְאִיָּה הַכְּפוּלָה, כולן הן רק סוגים שונים או שינויים של פעולתו של אותו גורם אחד ויחיד. בדומה לחלומות, הן רק הסתעפות של תופעות טבע, ולפיכך הן התקיימו בכל עידן ועידן. ההיסטוריה מראה לנו כי תופעות אלה היו ידועות, ואף נוצלו לרעה, החל מן העת העתיקה ביותר, והן מספקות את ההסבר לאינספור עובדות, אשר דעות קדומות ואמונות טפלות הובילו את בני האדם להתייחס אליהן כעל-טבעיות.

פרק תשיעי – התערבותן של הרוחות בעולם הגשמי

א כיצד חודרות הרוחות למחשבותיו של האדם

456. האם רואות הרוחות את כל מה שאנו עושים?

— הן יכולות לעשות זאת אם הן תבחרנה בכך, מאחר שהן נמצאות סביבכם כל הזמן. ואולם, למעשה, כל רוח רואה רק את הדברים שאליהם היא מפנה את תשומת לבה; שכן היא אינה מקדישה תשומת לב לדברים שאין לה כל עניין בהם.

457. האם יכולות הרוחות לראות את מחשבותינו הכמוסות ביותר?

— לעיתים קרובות הן רואות את המחשבות שאותן אתם משתוקקים להסתיר אפילו מעצמכם; שום מעשה או מחשבה אינם נסתרים מפניהן.

א. נראה, אם כן, שקל יותר להסתיר דבר מה מאדם בעודו בחיים, מאשר להסתירו מאותו אדם לאחר מותו?

— בוודאי; וכאשר אתם מאמינים שאתם נסתרים מעין כל, יש, לעיתים קרובות, המוני רוחות שסובבות אתכם וצופות בכם.

458. מה חושבות עלינו הרוחות שסובבות אותנו וצופות בנו?

— דבר זה תלוי בטיבן של הרוחות עצמן. רוחות קלות דעת נהנות מהמטרד הקל שהן גורמות לכן ולועגות להתקפי חוסר הסובלנות שלכם. רוחות רציניות יותר חסות עליכם ומגלות צער כלפי פגמיכם ומתאמצות לעזור לכם לפטור את עצמכם מהם.

II השפעתן הנסתרת של רוחות על מחשבותינו ומעשינו

459. האם משפיעות רוחות על מחשבותינו ומעשינו?

— השפעתן על הללו רבה יותר מכפי שאתם משערים לעצמכם, שכן לעיתים קרובות הן מנחות הן את מעשינו והן את מחשבותינו.

460. האם יש מחשבות כלשהן שמקורן בנו עצמנו, וששונות מאלה שהנחילו לנו הרוחות?

— נשמתכם היא רוח שחושבת. שמתם לב בוודאי, שמחשבות רבות, ולעיתים קרובות מנוגדות מאוד, עולות במוחכם ביחס לאותו נושא ובאותו הזמן? במקרים שכאלה, חלק מהמחשבות הללו הן שלכם עצמכם וחלק מהן הן שלנו. זו הסיבה לאי-הוודאות שלכם, מפני שכך יש במוחכם שני רעיונות המנוגדים זה לזה.

461. כיצד נוכל להבדיל בין המחשבות שהן מחשבותינו שלנו אנו, לבין אלה שהנחילו לנו הרוחות?

— כאשר מציגים [לכם] מחשבה, הדבר דומה לקול שמדבר אליכם. המחשבות שלכם עצמכם הן לרוב אלה שעולות במוחכם ראשונות. לאמיתו של דבר, אבחנה זו היא אינה בעלת חשיבות מעשית רבה עבורכם, ולעיתים קרובות עצם זה שאינכם מסוגלים לבצע אותה מיטיב עמכם. באופן זה נותר חופש פעולה רב יותר בידי האדם. במידה והוא בוחר ללכת בדרך הישר, הוא עושה זאת מרצונו החופשי

ובאופן ספונטני; אם, לעומת זאת, הוא מחליט ללכת בדרך הרע, הוא יישא במפורש באחריות רבה יותר למעשיו.

462. האם אנשי בעלי תבונה וגאונים תמיד שואבים את רעיונותיהם ממוחם שלהם עצמם?

— לפעמים הרעיונות שלהם נובעים מרוחם שלהם עצמם; אך לעיתים קרובות הרעיונות מוצגים להם על ידי רוחות אחרות, שמאמינות שבני אדם אלה מסוגלים להבין אותם וראויים לקבל אותם. ואולם, כאשר בני אדם גאונים אלה לא מוצאים את הרעיונות הדרושים בהם עצמם, הם פונים באופן לא-מודע לקבלת השראה [מהרוחות]; מעין זימון רוחות שהם מבצעים מבלי להיות מודעים למה שהם עושים.

הערת קרדק: אם היכולת להבדיל בבירור בין מחשבותינו או לבין אלה שהוצגו לנו על ידי אחרים הייתה מועילה לנו, היה אלוהים מספק לנו את האמצעים לעשות זאת, בדיוק כפי שהוא העניק לנו את היכולת להבדיל בין יום לבין לילה. כאשר מושאר דבר מה על ידי ההשגחה העליונה במצב של עמימות, הרי שהוא הושאר כך משום שהדבר מועיל לנו.

463. לעיתים אומרים שהרעיון הראשון שלנו ביחס לדבר מה הוא תמיד הרעיון הטוב ביותר – האם זה נכון?

— הוא יכול להיות טוב או רע, בהתאם לטבעה של הרוח. תמיד טוב לו לאדם להקשיב למקורות השראה טובים.

464. כיצד נוכל לברר האם המחשבה המוצעת לנו מגיעה מרוח טובה או שמא מרוח רעה?

— חקרו ועמדו על טיבה [של הרוח]. רוחות טובות מעניקות רק עצות טובות ומועילות. עליכם מוטל ללמוד להבדיל בין העצות הטובות לרעות.

465. לשם איזו מטרה מסיתות ומכוונות אותנו הרוחות הלא-מושלמות ללכת בדרך הרע?

— כדי לגרום לכם לסבול, כפי שהן עצמן סובלות.

א. האם דבר זה מפחית את עוצמת הסבל של רוחות אלה עצמן?

— לא; אך הן נוהגות כך מתוך קנאה במי שמאשר יותר מהן.

ב. אילו סוגי סבל הן מבקשות שנעבור?

— את כל אותם סוגי הסבל שנובעים מהיותן מצויות במעמד נחות יותר ומרוחקות מאוד מאלוהים.

466. מדוע מתיר אלוהים לרוחות להדיח אותנו ללכת בדרך הרע?

— ההשגחה העליונה משתמשת ברוחות הלא-מושלמות ככלי לבחינת אמונתם ודבקותם של בני האדם בעשיית הטוב. אתם, כאשר תהיו במצב של רוח, חייבים לקדם את הידע אודות האינסוף¹⁸⁸. לשם מטרה זו נדרשים אתם לעבור מבחנים וניסיונות בהתמודדות עם דרך הרע, בכדי שתגיעו לדרך הישר. משימתנו שלנו, הרוחות, היא להוביל ולכוון אותכם לדרך הנכונה, דרך הישר. כאשר פועלות עליכם השפעות רעות, הרי זה מפני שאתם מושכים אליכם רוחות רעות באמצעות רצונכם לעשות את הרע, שכן רוחות רעות תמיד מגיעות בכדי לסייע לכם לעשות את הרע שאתם חפצים לעשות; הן יכולות לסייע לכם לעשות את הרע רק כאשר אתם מעניקים פתח לרצון לעשות את הרע. אם בכוונתכם לבצע רצח, יהיה סביבכם נחיל של רוחות שיישמרו כוונה זו בחיים בקרבכם; אך תהיינה גם [רוחות] אחרות סביבכם, רוחות שתנסינה להשפיע עליכם לעשות את הטוב, שתשבנה-מחדש את האיזון ותשחררנה אתכם לקבל לבד את החלטתכם.

הערת קורא: בדרך זו משאיר אלוהים בידי צו מצפוננו את הבחירה או את הדרך שבה בחרנו ללכת, ואת החופש המוחלט להיכנע לאחת מההשפעות המנוגדות הפועלות עלינו.

467. האם נוכל לשחרר את עצמנו מהשפעתן של הרוחות המדיחות אותנו לדרך הרע?

— כן; שכן הן מתחברות רק למי שמושך אותן אליו באמצעות אופיין הרע של מחשבותיו או תשוקותיו.

468. האם רוחות, שהשפעתן נדחית על ידי רצונו של האדם, מוותרות על ניסיונותיהן?

— מה עוד יכולות הן לעשות? כאשר הן נוכחות שאין ביכולתן להשיג את מטרתן, הן מוותרות על הניסיון [להשפיע עלינו]; אולם הן ממשיכות לחפש אחר הרגע המתאים, בדומה לחתול שאורב לעכבר.

469. באילו אמצעים נוכל לנטרל את השפעת הרוחות הרעות?

— אם תעשו רק את הדבר הנכון ותשימו את כל מבטחכם באלוהים תוכלו לדחות את השפעתן של הרוחות הנחותות ותמנעו מהן את היכולת לשלוט בכם. היזהרו מלהקשיב להצעותיהן של רוחות שמעוררות בכם מחשבות רעות, שמציתות ביניכם מחלוקות ומעוררות בכם תשוקות מרושעות. חשדו במיוחד בכל אלה שמחניפים לגאווותכם, שכן, בעשותם כך, הם תוקפים אתכם בנקודת התורפה הגדולה ביותר שלכם. זו הסיבה שישוע מכריח אתכם לומר בתפילותיכם¹⁸⁹, "וְאַל־תְּבִיאֵנוּ לַיְדֵי נַסְיוֹן כִּי אִם־תִּחְלַצֵנוּ מִן־הָרַע".

¹⁸⁸ הערת המתרגם: שם נוסף משמותיו של אלוהים.

¹⁸⁹ הערת המתרגם: הכוונה היא לתפילת האדון, המכונה גם תפילת אבינו שבשמים, שהיא תפילה המקובלת ברוב העדות והזרמים הנוצריים, ומכונה כך כיוון שהיא מיוחסת לישוע עצמו ("האדון" בפי הנוצרים), ומשום שהיא פותחת

470. האם הרוחות שמבקשות להוביל אותנו לדרך הרע, ואשר בכך מעמידות במבחן את נחישותנו לעשות את הטוב, קיבלו משימה לנהוג כך; והאם, אם כך הדבר, הן אחראיות להשלמתה של משימה זו?

— אף רוח לא קיבלה מעולם משימה לעשות את הרע; כאשר היא נוהגת כך, היא עושה זאת מרצונה שלה עצמה, ולפיכך, היא תישא בתוצאות של מעשי העוולה שלה. אלוהים עשוי להניח לה לבחור ללכת בדרך הרע, על מנת להעמידכם במבחן; אך הוא אינו מצווה עליה לנהוג כך ועליכם מוטלת החובה לדחות אותה.

471. כאשר אנו חווים, ללא שום סיבה ידועה, תחושות של מועקה סתומה, של אי-נוחות בלתי-מוגדרת, או של שביעות רצון פנימית, האם נובעות תחושות אלה אך ורק ממצבנו הפיזי?

— תחושות אלה נובעות כמעט תמיד מהשפעותיה של התקשורת שאתם מקבלים באופן בלתי-מודע מהרוחות שסובבות אתכם, או שקיבלתם מהן בעת שישנתם.

472. כאשר מבקשות הרוחות להדיח אותנו ללכת בדרך הרע, האם הן פשוט מנצלות את הנסיבות שבהן אנו מוצאים את עצמנו, או שמא הן עצמן גורמות לנסיבות שעשויות להעניק יתרון לתוכניתיהן?

— הן מנצלות את התרחשותן של כל הנסיבות שעשויות להועיל להן, אך לעתים קרובות הן גם גורמות להן, על ידי כך שהן דוחקות אתכם, מבלי שתהיו מודעים לכך, כלפי מושא התשוקה הלא-נכונה שלכם. כך, למשל, מוצא אדם צרור של שטרות כסף בשולי הדרך. אל לכם לחשוב שהרוחות הניחו צרור זה במקום ספציפי זה, אך ייתכן שהן הציעו לאדם ללכת בדרך זו; ואז, כאשר הוא מוצא את הכסף, הן עשויות להציע לו לקחת אותו, בעוד שרוחות אחרות מציעות לו להחזיר את הכסף לבעליו החוקיים. אותו הדבר מתרחש גם עם כל הפיתויים האחרים.

נוסח התפילה המלא המופיע בספר הבשורה הקדושה על-פי מתי, פרק ו', פסוקים 13-5;

5 וְכִי תִתְפַּלֵּל אֶל־תְּהִי פְחֻנְפִים [כְּצַבֻּעִים] הָאֵהָבִים לְהִתְפַּלֵּל בְּעַמְדָּם בְּבֵתִי כְּנִסְיֹת וּבְפִנּוֹת הַשְּׁוֹקִים לְמַעַן יֵרְאוּ לְבְנֵי אָדָם. אֲמֵן אֲמַר אֲנִי לְכֶם הֵמָּה נִשְׂאוּ אֶת שְׂכָרְכֶם: 6 וְאַתֶּה כִּי תִתְפַּלֵּל בּוֹא בְּחֻדְרָךְ וּסְגַר דְלִתְךָ בְּעֵדְךָ וְהִתְפַּלֵּל אֶל־אֲבִיךָ אֲשֶׁר בְּסֻתְרָךְ וְאֲבִיךָ הָרֹאֶה בְּמִסְתָּרִים הוּא (בְּגִלְיִי) יִגְמְלֶךָ: 7 וְבְהִתְפַּלֵּלְכֶם אֶל־תִּפְטְפוּטוּ פְגוּיִם הָאֲמָרִים בְּלִבְכֶם בְּרַב דְּבָרֵינוּ נִשְׁמַע: 8 וְאַתֶּם אֶל־תִּדְמוּ לָהֶם כִּי יוֹדַע אֲבִיכֶם כָּל־צָרְכְּכֶם בְּטֶרֶם תִּשְׁאַלוּ מִמֶּנּוּ: 9 לְכֵן כֹּה תִתְפַּלְלוּ אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים יִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ: 10 תְּבֹא מַלְכוּתְךָ יַעֲשֵׂה רְצוֹנְךָ כְּאֲשֶׁר בְּשְׁמִים גַּם בְּאַרְצְךָ: 11 אֶת־לֶחֶם חֲקֵנוּ תִתֵּן־לָנוּ

במילים "אבינו שבשמים". על-פי הברית החדשה, ישוע הציג תפילה זו כדגם לתפילה ראויה הנאמרת ביחידות (ראה הבשורה על-פי מתי, פרק ו', פסוקים 9-13, וכן הבשורה על-פי לוקס, פרק יא', פסוקים 2-4).

היום: 12 ומחל-לנו על-חבתינו [מטאינו] כְּאִשֶׁר מִחֲלָנוּ גַם-אֲנַחְנוּ לְחַיְבֵינוּ [לחוטאים לנו]: 13 וְאֵל-תְּבִיאֵנוּ לְיַדִּי נְסִיּוֹן כִּי אִם-תִּחַלְצֵנוּ מִן-הָרָע (כִּי לָךְ הַמְּמַלְכָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים אָמֵן).

נוסח התפילה המלא המופיע בספר הבשורה הקדושה על-פי לוקס, פרק יא', פסוקים 4-2;

2 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כִּי תִתְפַּלְלוּ אִמְרוּ אֲבִינוּ (שְׁבִשְׁמִים) יִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ תְּבֹא מַלְכוּתְךָ (עֲשֵׂה רְצוֹנְךָ כְּמוֹ בְּשִׁמִּים כֵּן בְּאָרֶץ): 3 אֶת-לֶחֶם חֲקֵנוּ תֵן-לָנוּ יוֹם יוֹם: 4 וּמְחַלֵּנָא עַל-חַטָּאתֵנוּ כִּי מְחַלִּים גַּם-אֲנַחְנוּ לְכָל הַחַיִּב לָנוּ וְאֵל-תְּבִיאֵנוּ לְיַדִּי נְסִיּוֹן (כִּי אִם-הִצִּילֵנוּ מִן-הָרָע).

III דיבוק

473. האם יכולה רוח לעטות על עצמה באופן זמני מעטפת של אדם חי, כלומר, האם היא יכולה להיכנס לתוך גוף חי, ולפעול במקומה של הרוח ששוכנת בו?

— רוח אינה נכנסת לגוף באותו האופן שבו נכנסים אתם לתוך בית. היא נטמעת בתוך רוח [ששוכנת בגוף מסוים], שיש לה את אותן המגרעות ואותן התכונות שיש לה עצמה, במטרה שתפעלנה יחדיו; ואולם, הרוח השוכנת [הרוח המקורית שמאכלסת את אותו גוף חי] היא זו שפועלת תמיד על פי רצונה על החומר העוטף אותה. אף רוח אחרת אינה יכולה להחליף את מקומה של רוח השוכנת בגוף נתון, שכן הרוח מאוחדת באופן בלתי-הפיך עם גופה החומרי, עד הגעתה של העת שנקצבה על ידי ההשגחה העליונה לסיים קיומה הגשמי.

474. במידה ולא היה קיים דבר כזה כמו דיבוק¹⁹⁰, במובנו הרגיל של מושג זה, כלומר, קוֹהֶבִיטָצְיָה [קיום-משותף] של שתי רוחות באותו גוף, האם ייתכן שנשמה אחת תמצא את עצמה נשלטת משועבדת או נרדפת על ידי נשמה אחרת, עד לנקודה שבה הרצון שלה יהיה, כפי שאומרים, משותק?

— כן; ושליטה זו היא-היא אשר מהווה באמת את מה שאתם מכנים דיבוק. אך שומה עליכם להבין כי שליטה זו לעולם אינה מתבצעת ללא השתתפותה של הרוח אשר חשופה לה, בין אם דרך

---

¹⁹⁰ הערת המתרגם: **דיבוק** (Possession) - השפעה של רוח על גופו או רוחו של אדם חי והשתלטות עליו. בהקשר זה ראוי לציין כי בדרך כלל אין תופשים את הדיבוק כאילו הוא מתאר חדירה פיזית של הרוח לגופו של האדם, אלא יותר כהשפעה מזיקה והרסנית. על-פי חלק מהאמונות, במצב של דיבוק ניתנה לרוח המת הרשות להיכנס לגופו של אדם חי בעקבות חטא שביצע אדם זה, ולנהל קיום-משותף עם הרוח המקורית השוכנת בגוף זה או לנסות ולהשתלט עליה. כניעתה של רוחו של אדם לרוח אחרת היא מקרה טיפוס של דיבוק. בפסיכיאטריה, דיבוק מתאר סוג של מצב דיסוציאטיבי (**דיסוציאציה** או **ניתוק/הפרדות** - מנגנון נפשי העומד ביסוד מצבים פסיכו-פתולוגיים מובחנים. במצבים אלו מנותקת קבוצה של תהליכים נפשיים מהמכלול התודעתי השלם, או שהביטוי ההתנהגותי מאבד את הקשר שלו לאישיותו הרגילה של אדם מסוים), או הפרעה מסוג **אחוז** (מושג המתייחס לאפשרות שכוחות חיצוניים יחדרו לגופו של אדם ויקנו בו שליטה, כשהם דוחקים באופן זמני את זהותו הרגילה. כוחות אלה עשויים להיות אבות קדומים, ישויות תאולוגיות [אלים, שדים, מלאכים וכדומה], רוחות או ישויות זרות).

חולשתה¹⁹¹ או דרך רצונה החופשי. בני האדם טועים וחושבים לעתים קרובות שאנשים אחוזי דיבוק הינם אנשים אפילפטיים או חולי נפש, אשר זקוקים יותר לעזרתו של רופא, מאשר לעזרתו של מגרש שדים.

הערת קרדק: המילה דיבוק, במובן המקובל שלה, מניחה הנחה מוקדמת על קיומם של שדים, כלומר, קטגוריה [קבוצה] של ישויות בעלת אופי מרושע במהותו, ועל קיום-במשותף של אחת מהישויות הללו עם נשמתו של אדם בגופו של אותו אדם. מאחר ולא קיימות ישויות כאלה כמו שדים במובן שזה עתה הוגדר, ומאחר ששתי רוחות אינן יכולות לשכון בו-זמנית באותו גוף גשמי, הרי שלא קיים דבר כזה כמו "דיבוק", במובן הרגיל המיוחס למילה זו. את המושג אחוז-דיבוק יש להבין רק כמבטא מצב של שעבוד מוחלט, שאליו עשויה להידחק נשמה שהתגלגלה בגוף גשמי על ידי רוחות נחותות ולא-מושלמות, במידה והיא נופלת והופכת להיות מצויה תחת שליטתן.

475. האם יכולה נשמה, שיש לה חיים ויכולת תנועה משל עצמה, לגרש רוחות רעות אשר רודפות אותה, וכך לשחרר עצמה משליטתן?

— אתם תמיד יכולים להשתחרר מכל עול שהוא, אם נחושים אתם בדעתכם לעשות זאת.

476. האם אין זה אפשרי שהקסם המופעל על ידי הרוח הרעה יהיה כה מושלם, עד שהאדם המשועבד לה כלל לא יהיה מודע לו; והאם, במקרה שכזה, יוכל אדם שלישי להיות מסוגל לשים קץ לשעבוד זה? באיזו דרך פעולה צריך אדם זה לפעול לשם כך?

— כוח רצונו של אדם ישר-דרך עשוי להועיל למשיכת שיתוף פעולה מצדן של רוחות טובות בעבודת הגאולה או ההצלה; שכן ככל שהאדם ישר-דרך יותר, כך הוא מחזיק בכוח רב יותר, הן ביחס לרוחות נחותות ולא-מושלמות בכדי להרחיקן ממנו, והן ביחס לרוחות טובות בכדי למשוך אותן ולקרבתן אליו. אף על פי כן, אפילו הטוב שבבני האדם יהיה חסר אונים במקרה כזה, אלא אם כן האדם הנשלט מסייע בעצמו למאמצים שמבוצעים לטובתו, שכן ישנם בני אדם המפיקים עונג ממצב זה של תלות, אשר הולם את טעמיהם ורצונותיהם המושחתים. בשום מקרה לא יכול אדם שאינו טהור בלבבו להפעיל השפעה משחררת כלשהי, שכן הוא נתפש כבזוי בעיני הרוחות הטובות, ואילו הרוחות הנחותות אינן חשות כל יראת כבוד כלפיו.

477. האם יש לטקסי גירוש שדים¹⁹² השפעה כלשהי על רוחות רעות?

---

¹⁹¹ הערת המתרגם (במקור): "החולשה" אשר גורמת לפעמים לאדם להיות נתון לשליטתה של רוח שמענה אותו, חרף התנגדותו הנמרצת של רצונו, היא תמיד תוצאה ענישתית ומכפרת על מעשי העוולה שלו עצמו, בין אם בחייו הגשמיים הנוכחיים או בחייו הגשמיים הקודמים.

¹⁹² הערת המתרגם: **גירוש שדים** (Exorcism) - טקס או תהליך שנועד לסלק השפעה מזיקה של שד, רוח או ישות מזיקה אחרת, שחדרו לגופו של אדם, בעל חיים, מבנה או חפץ כלשהו. בדתות שונות ישנן מסורות שונות לביצוע גירוש שדים. בעת העתיקה יוחסו מחלות רבות, בעיקר מחלות נפש כגון שיגעון או פיצול אישיות, לשד או לדיבוק שנכנס בגופו של אדם מסוים והליך הוצאת השדים היה חלק מהליך הריפוי של החולה. בנצרות הקתולית קיים נוסח מוסכם ורשמי

— לא; כאשר רוחות רעות רואות שאדם כלשהו מנסה ברצינות להשפיע עליהן באמצעים שכאלה הן לועגות לו ומתמידות בדיבוק שלהן.

478. בני אדם בעלי כוונות טובות הם אחוזי-דיבוק לפעמים; מהם האמצעים הטובים ביותר להיפטר מרוחות הרודפות אותנו?

— להתיש את סבלנותך, לא להעניק תשומת לב להצעותיהן, להראות להן שהן משחיתות לריק את זמנך. כאשר הן רואות שהן לא יכולות לעשות דבר, הן מסתלקות.

479. האם תפילה היא אמצעי יעיל בכדי לשים קץ לאובססיה?¹⁹³

— תפילה היא תמיד אמצעי יעיל לקבלת עזרה; אך עליכם לזכור כי מלמול של מילים מסוימות אינו מספיק בכדי להשיג את מה שאתם חפצים בו. אלוהים עוזר למי שעוזר לעצמו, אך לא לאלו שמגבילים את פעולתם [רקן] לבקשת עזרה. לפיכך, הרי זה הכרחי שאדם הסובל מאובססיה יפעל כמיטב יכולתו כדי לרפא את עצמו מן הפגמים אשר מושכים אליו את הרוחות הרעות.

480. מה ניתן לחשוב על גירוש השדים המוזכר בכתבי הקודש?

— דבר זה תלוי במשמעות שאותה אתם מייחסים למילה "שטן". אם במושג זה כוונתכם היא לרוח רעה המשעבדת בן אדם, הרי זה ברור שכאשר תושמד השפעתה, היא תסתלק באמת. אם מייחסים אתם מחלה מסוימת לשטן, תוכלו לומר, כאשר תרפאו מן המחלה, שגירשתם את השטן. כל אמירה יכולה להיות אמיתית או שקרית, בהתאם למשמעות אותה מייחסים למילים מסוימות. האמיתות הגדולות ביותר עשויות להיראות אבסורדיות, כאשר אתם מסתכלים רק על הצורה שבה הן מוצגות, וכאשר משל נלקח ונתפש כפשוטו וכלשונו. החדירו עקרון זה טוב-טוב למוחכם והשאירו אותו שם, שכן יש לו שימוש אוניברסלי.

של תהליך גירוש שדים המופיע בספרי התפילות. גירוש השדים מתבצע על ידי כומר מוסמך לכך באמצעים שונים, כגון קריאה מתוך ספרי קודש שונים, התזת מים קדושים, העלאת עשן (בפרט עישון כָּכּוּר, שהיא תערובת עשבי טיהור) ועוד. ישוע עצמו עסק אף הוא בגירוש שדים, כמוזכר במספר מקומות בספרי הַבְּשׂוּרוֹת. גירוש שדים קיים גם ביהדות והוא מוזכר בתלמוד ובספרות המדרשים, ובהם מסופר על תנאים ואמוראים שעסקו בגירוש שדים, כמו רבי חֲנִינָא בֶּן דֹּזְפָא, רבי שמעון בר יוחאי, רבי יוסי איש צֵיְתוֹר ועוד. מעשי גירוש שדים מוזכרים גם בספר טוביה הקדמון, ושנים רבות לאחר מכן מספר גם ספר יוסיפון על יהודי בשם אלעזר שביצע גירוש שדים לפני קיסר רומי אספסיאנוס. בקרב מגילות קומראן נמצאו גם תפילות להרחקת שדים. ביהדות נהגו לגרש שדים באמצעות השבעתם, שימוש בשמות קדושים ותקיעה בשופרות.

¹⁹³ הערת המתרגם: **אובססיה** - המילה בה השתמשו הרוחות בכדי לתאר ל**אלאן קרדק** את הדיבוק. מאחר ועל-פי אמונות רבות מתאר הדיבוק את **חדירת הרוח** לגופו של האדם, במקום את **השפעתה המזיקה** על גופו של האדם החי, נשתמש מעתה אך ורק במילה זו על מנת למנוע בלבול.

IV עויות

481. האם משחקות הרוחות תפקיד כלשהו בתופעות המתרחשות בקרב בני האדם, והמכונות בשם עויות [או פרכוסים]?

— כן; ותפקיד חשוב ביותר, כפי שעושה גם הגורם אותו מכנים אתם בשם היפנוזה, בין אם הוא מופעל על ידי בני אדם או על ידי רוחות; שכן גורם זה הוא המקור הראשוני לתופעות אלה. ואולם, לעתים קרובות מנצלים ומגזימים שרלטנים השפעות אלה, והופכים אותן לעניין לספקולציות, דבר שגרם להן להיות מוצגות באור מגוחך.

א. מהו בדרך כלל טבען של הרוחות אשר עוזרות לייצר תופעות מסוג זה?

— מדובר ברוחות נחותות. האם נראה לכם הגיוני שרוחות מדרגה רמה ישחיתו את זמנן על דברים מסוג זה?

482. כיצד יכולה אוכלוסייה שלמה להיקלע בפתאומיות למצב אבנורמלי של עויות?

— דרך השפעתה של פעולת ההזדהות. נטיות מוסריות הן לעיתים מדבקות מאוד. אינכם בורים זרים ביחס להשפעותיה המהפנטות של ההזדהות האנושית עד כדי כך שלא תוכלו להבינה, וכן את החלק שממלאות רוחות מסוימות באופן טבעי במקרים שכאלה, דרך הזדהות עם אלה שמעוררים תופעות אלה.

הערת קרדק: מבין כל המוזרויות הזרות המצינות בשם עויות, חלקן זהות בבירור לתופעות שעבורן מציגות תופעות הסהרורות וההיפנוזה דוגמאות רבות, כלומר, חוסר-תחושה פיזית, קריאת מחשבות [טלפתיה], העברת תחושות של הזדהות או רגשות וכדומה. לפיכך, לא ניתן לפקפק בכך [שאנשים] אלה שחווים תופעות [משבריות] אלה נמצאים במעין מצב של "סהרורות בהקיץ", שנגרם על ידי ההשפעה שאותה הם מפעילים זה על זה מבלי משים. הם בו-זמנית גם מהפנטים וגם מהופנטים, מבלי שהם מודעים לכך.

483. מה הסיבה לחוסר התחושה הפיזית שמוזכרת לעיתים בעת תופעת העויות, ולפעמים, גם בקרב בני אדם אחרים, כאשר הם נתונים תחת העינויים המזוועים ביותר?

— בחלק מהמקרים פשוט מדובר בהיפנוזה אנושית, אשר פועלת על מערכת העצבים באותו האופן שבו פועלים חומרים [משני תודעה] מסוימים. במקרים אחרים, הסערה הרגשית מקהה את רגישותו של האורגניזם ונראה כאילו החיים עוזבים את הגוף בכדי להתרכז כל כולם ברוח. האם לא הבחנתם בכך שכאשר הרוח טרודה מאוד בעניין כלשהו, הגוף אינו חש רואה או שומע דבר?

הערת קרדק: הריגוש הנלווה לעיתים קרובות לתחושות של קנאות והתלהבות, מצד בני אדם שחשופים למוות אלים, מציע דוגמאות לרוגע וקור-רוח שבקושי היו יכולים להתגבר על הכאב המייסר, אלמלא נוטרלה רגישותו של המטופל על

ידי סוג של הרדמה מוסרית. אנו יודעים כי בלהט הקרב, לעיתים קרובות אנו נפצעים פציעה חמורה ואין אנו חשים בה; בעוד שתחת נסיבות רגילות, אנו חשים כאב רב משריטה פשוטה.

מאחר שגרימת תופעות אלה נובעת, בחלקה, מפעולתם של גורמים פיזיים, ובחלקה מפעולתן של הרוחות, ניתן לשאול כיצד הצליחו הרשויות האזרחיות, במקרים מסוימים, לשים לה סוף? ההסבר לכך, עם זאת, הוא פשוט מאוד. פעולתן של הרוחות, במקרים אלה, היא משנית בלבד. הן לא עושות דבר מלבד לנצל את הנטייה הטבעית. הרשויות הציבוריות לא דיכאו נטייה זו, אלא את הגורם אשר מתחזק ומעורר אותה, ובכך צמצמו אותה ממצב של פעילות, למצב של שיהוי [דחייה או עיכוב], והן צדקו בעשותן זאת, משום שהעניין נתן פתח לניצול ושערוריות. התערבות שכזו, אף על פי כן, אינה יעילה במקרים שבהם פעולת הרוחות היא ישירה וספונטנית.

V חִיבַתֵּן שֶׁל רוּחוֹת מְסוּיָמוֹת כִּלְפֵי בְּנֵי אָדָם מְסוּיָמִים

484. האם לרוחות יש יחס של חיבה מועדפת כלפי בני אדם מסוימים?

— רוחות טובות רוחשות חיבה לכל בני האדם שהם אנשים טובים, או שיש ביכולתם להשתפר ולהתקדם; רוחות נחותות [רוחשות חיבה] לבני אדם שהם רעים, או שעשויים להיהפך לכאלה. החיבור, בשני המקרים, הוא תוצאה של הדמיון ברגשות.

485. האם חיבתן של רוחות מסוימות כלפי בני אדם מסוימים היא חיבה שנובעת אך ורק מרגש?

— בחיבה אמיתית אין שום דבר גשמי וחומרי; ואולם, כאשר רוח מתחברת לבן אדם חי, אין היא עושה זאת תמיד אך ורק באמצעות רגש של חיבה; שכן בחיבור זה עשוי להיות גם זכר לתשוקות אנושיות.

486. האם מגלות רוחות עניין באסונות ובהצלחות שלנו? האם הרוחות המאחלות לנו טוב נעצבות בשל החוליים והקשיים אליהם אנו נחשפים במהלך ימי חיינו?

— רוחות טובות עושות את הטוב ככל יכולתן, ושמחות אתכם בכל שמחותיכם. הן מצטערות על תלאותיכם כאשר אינכם נושאים בהן בהשלמה, משום שבמקרה זה התלאות אינן מייצרות שום תוצאה מועילה, שכן הנכם דומים לאותו איש חולה, אשר דוחה את התרופה הלא נעימה שתרפא אותו.

487. אילו רעות חולות גורמות את הצער הרב ביותר לחברותינו הרוחות? האם אלה הסבל הפיזי או שמא הליקויים המוסריים שלנו?

— הדבר שהכי מצער אותן הוא אנוכיותכם וקשיות לבבכם, שכן אלה הם שורש כל צרותיכם. הן מחייכות למראה תלאותיכם המדומיינות שנולדו מגאווה ושאפתנות; הן שמחות באלה שתקצרנה את תקופת המבחן שלכם.

הערת קָרְדֵק: הרוחות החברות שלנו, בידוען כי החיים הגשמיים הם בני חלוף, וכי התלאות שמלוות אותם הן אמצעים שיאפשרו לנו להגיע למצב מאושר יותר, מצטערות יותר עבורנו בשל הפגמים המוסריים שלנו, אשר מותירים אותנו מאחור, מאשר בשל הסבל הפיזי, שהוא בן חלוף בלבד.

הרוחות מייחסות חשיבות מועטה בלבד לתלאות אשר משפיעות עלינו רק בחיינו הגשמיים, כפי שאנו מייחסים [חשיבות מועטה בלבד] לכאבי הילדות החולפים. מאחר והן רואות בתלאות החיים כאמצעי להתקדמותנו, הן מתייחסות אליהם כאל משבר חולף בלבד, אשר ישיב את האיש החולה לקו הבריאות. הן מצטערות על סבלותינו, כשם שאנו מצטערים על הסבל שסובל חבר מחברינו, אך מאחר והן שופטות את האירועים שבחיינו מנקודת מבט נכונה יותר, הן מעריכות אותם באופן שונה. בעוד שרוחות נחותות מנסות לייאש אותנו, במטרה לעכב את התקדמותנו, הרוחות הטובות מבקשות לעורר בנו השראה ואומץ, אשר יהפכו את המבחנים והניסיונות למקור של רווח בעבור עתידנו.

488. האם לקרובינו וחברינו שהלכו לעולמם לפנינו יש יותר סימפטיה כלפינו, מאשר לרוחות שהן זרות לנו?

— ללא כל ספק; ולעיתים קרובות הם מגנים עלינו בתור רוחות, ככל שבכוחן.

א. האם הם מודעים לחיבה שאנו משמרים כלפיהם?

— מודעים מאוד; אולם הם שוכחים את אלה אשר שוכחים אותם.

VI מלאכים שומרים; רוחות מגינות, מוכרות ואוהדות

489. האם ישנן רוחות אשר מתחברות לבן אדם מסוים במטרה להגן עליו ולעזור לו?

— כן, רוחות-אחיות; מה שאתם מכנים רוחות מגינות, או מלאכים שומרים.

490. מה ניתן להבין מהביטוי "מלאך שומר"?

— [הכוונה] היא לרוח מגינה מדרגה גבוהה.

491. מהי משימתה של רוח מגינה?

— אותה המשימה כמו זו של אב כלפי ילדיו – להוביל את מושאי ההגנה שלו לדרך הנכונה, לעזור להם עם עצותיו, לנחם אותם בסבלותיהם ולשמר את אומץ ליבם תחת הניסיונות והמבחנים של חייהם הארציים.

492. האם רוח מגינה מתחברת לבן האדם מרגע לידתו?

— מרגע לידתו ועד רגע מותו; ולעיתים קרובות היא מלווה אותו לאחר המוות בעולם הרוחות, ואפילו במספר גלגולים גשמיים עוקבים; שכן גלגולים אלה אינם אלא שלבים קצרים בחייו כרוח.

493. האם משימתה של רוח מגינה היא משימה המתבצעת מתוך רצון או מתוך חובה?

— הרוח המגינה שלכם מחויבת לשמור עליכם, מפני שהיא נטלה משימה זו על עצמה; אך לרוח מותר לבחור את בן חסותה מקרב הישיות שיש לה חיבה כלפיהן. בחלק מהמקרים זוהי עבודה מהנה; באחרים, זוהי שליחות או חובה.

א. כאשר היא מתחברת לאדם מסוים, האם הרוח מחויבת להימנע מלהגן על בני אדם אחרים?

— לא; אולם היא נוהגת כך באופן פחות בלעדי.

494. האם הרוח המגינה מחוברת באופן סופני ליישות שהופקדה תחת חסותה?

— לעיתים קרובות קורה שהרוח עוזבת את משמרתה כדי לבצע משימות שונות; ואולם, במקרה שכזה מתרחשת החלפה של בן החסות.

495. האם הרוח המגינה נוטשת לפעמים את בן חסותה, כאשר זה מתמיד בהתעלמות מעצותיה?

— היא מתרחקת ממנו כאשר היא נוכחת שעצותיה הן חסרות תועלת, וכאשר ישנה נחישות עקשת [מצידו] להיכנע להשפעתן של רוחות נחותות; אולם היא אינה נוטשת אותו לחלוטין וממשיכה להשמיע את קולה. אין זו הרוח שנוטשת את האדם, כי אם האדם שאוטם את אוזניו בפני הרוח. ברגע שהאדם קורא לה לשוב הרוח חוזרת אליו.

אם ישנה דוקטרינה שאמורה להתגבר [אפילו על התנגדותם] של הספקנים הגדולים ביותר באמצעות קסמה ויופייה, הרי זו הדוקטרינה אודות קיומן של רוחות מגינות או מלאכים שומרים. לחשוב שתמיד יש בקרבכם ישויות שנעלות מכם, ואשר תמיד ניצבות לצדכם כדי ליעץ לכם, לתמוך בכם, לסייע לכם לטפס במדרון התלול של השיפור-העצמי, שחברותן היא אמיתית ומסורה יותר אפילו מהקשר האינטימי ביותר שאותו תוכלו ליצור על פני האדמה – האין רעיון שכזה הוא מנחם ביותר? ישויות אלה נמצאות בקרבכם על פי צו האלוהים. הרי זה הוא שהציב אותן לצדכם. הן נמצאות שם מאהבתן

אליו, והן מבצעות עבורכם שליחות אצילית, אך מפרכת ומייגעת. הן לצדכם בכל אשר תהיו; בצינוק, בבית החולים, בעת בדידות, במושבות המצורעים ואפילו במשכנות ההוללים. דבר לא מפריד לעולם ביניכם לבין הידיד שאינכם יכולים לראותו, אך את עידודו העדין אתם חשים, ואת תוכחותיו הנבונות אתם שומעים במקומות הפנימיים ביותר בנבכי לבבכם.

האם מכירים אתם דבר מה טוב יותר מאמת זו? כמה פעמים היא תעזור לכם בשעת מצוקה! כמה פעמים היא תציל אתכם ממלכודותיהן של רוחות רעות! ואולם, ביום הדין הגדול, כמה פעמים יאלץ המלאך השומר שלכם לומר לכם, "האם לא התריתי בכם, ובכל זאת, לא שעיתם להנחיותיי ועצותיי?" האם לא הראיתי לכם את התהום [הפעורה לרגליכם] ובכל זאת התמדתם בהתעקשותכם להשליך את עצמכם לתוכה? האם לא גרמתי למצפונכם לשמוע את קולה של האמת, והאם לא שעיתם אחרי עצות שקר?" חקרו את המלאכים השומרים שלכם; כוננו ביניכם ובינם את החיבה האינטימית הקיימת בין חברים מהימנים ואוהבים. אל תעלו בדעתכם להסתיר דבר מהם, שכן הם עינו של האלוהים ואינכם יכולים להונות אותם. חישבו על העתיד; בקשו להתקדם בדרך העולה מעלה: המבחנים והניסיונות שתעברו יהיו קצרים יותר, וחייכם, מאושרים יותר. בני אדם, אמצו וחזקו את לבבכם! הרחיקו מעליכם כל דעה קדומה והסתייגות נפשית; צעדו בנחישות בדרך החדשה שנפתחת בפניכם! יש לכם מדריכים; לכו אחריהם. יעדכם אינו יכול להכשיל אתכם, שכן יעד זה הוא אלוהים בכבודו ובעצמו.

לאלה מביניכם, אשר עשויים לחשוב שאין זה אפשרי שרוחות מדרגה גבוהה תקשורנה את עצמן למטלה כה מייגעת ותובענית, הדורשת סבלנות כה רבה מצידן, נשיב שאנו משפיעות על נשמותיכם גם ממרחק של רבוא אלפי ליגות¹⁹⁴ מכם. עבורנו, החלל אינו מהווה כל מכשלה; ועל אף שאנו חיות בעולם אחר, רוחותינו שלנו שומרות על הקשר שלהן עם רוחותיכם שלכם. אנו מחזיקות ביכולות שלא תוכלו להעלותן בדעתכם; אולם היו סמוכים ובטוחים כי אלוהים לא הטיל עלינו משימה שהיא למעלה מכפי כוחנו, ושהוא לא נטש אתכם על פני האדמה ללא חברים וללא תמיכה. לכל מלאך שומר יש את בן החסות שלו, שעליו הוא משגיח כפי שאב משגיח על ילדו: הוא שמח ומאושר כאשר הוא רואה שהוא הולך בדרך הנכונה; הוא מתאבל כאשר מתעלמים מעצותיו.

אל תחששו להתיש אותנו בשאלותיכם. נהפוך הוא, הישארו תמיד בקשר איתנו: כך תהיו חזקים ומאושרים יותר. תקשורת זו בין כל אדם לבין הרוח המוכרת לו, היא זו שתהפוך, בסופו של דבר, את כל בני האדם למְדִיּוּמִים, ותסלק את הספקנות מעולמכם. אתם, שקיבלתם הנחייה והדרכה, תנחו ותדריכו [אחרים] בתורכם: אתם, שנתברכתם בכישרונות, תעלו ותרוממו את אחיכם בני אותו הגזע.

---

¹⁹⁴ הערת המתרגם: ליגה (ברבים ליגות, באנגלית: League) - יחידת מידת אורך עתיקה שמקורה בימי האימפריה הרומית, והיא מציינת את המרחק שעובר אדם או סוס במהלך שעת הליכה. ערכה ביחידות המידה השימושיות בימינו הוא כ- 5.15 ק"מ או 3.2 מייל.

אינכם יודעים איזו מלאכה כבירה הנכם מבצעים בעשותכם זאת; זוהי מלאכתו של ישוע, מלאכה שהטיל עליכם אלוהים. מדע העניק לכם אלוהים בינה ודעת, אם לא כדי שתחלקו אותן עם אחיכם, כדי לעזור להם להתקדם בדרך שמובילה לאושר הנצחי?

הערת קרדק: בדוקטרינת המלאכים השומרים המשגיחים על בני חסותם, על אף המרחק המפריד בין העולמות השונים, אין דבר שאמור להפתיענו. היא טבעית כשם שהיא מפוארת ונשגבת. האין אנו רואים על פני האדמה אב המשגיח על ילדו, אפילו שהוא מרוחק ממנו, ועוזר לו באמצעות עצותיו הנבונות במכתביו? מדוע, אם כן, נראה הדבר מפתיע בעיניכם שהרוחות מנחות, מעולם אחד למשנהו, את אלה שאותן הן לקחו תחת חסותן, שכן, עבורן, המרחק המפריד בין העולמות הוא קטן יותר מהמרחק אשר מפריד בין היבשות? מלבד זאת, האם אין בידיהן את השטף האוניברסלי, אשר מחבר יחד את כל העולמות ביקום, והופך אותם לחלק בלתי-נפרד זה מזה – אותו כלי אוניברסלי המשמש אותן להעברת מחשבות, בדיוק כשם שהאוויר משמש, עבורנו, ככלי להעברת צלילים?

496. במידה ורוח נוטשת את בן חסותה ואינה מועילה לו יותר, האם היא יכולה להזיק לו?

— רוחות טובות לעולם לא מזיקות לאף אחד. הן מותירות מלאכה זו לאלה שתופסות את מקומן; ואז אתם מאשימים את הגורל באסונות הפוקדים אתכם, בעוד שאלה הם, למעשה, התוצאות של מעשי העוולה שלכם עצמכם.

497. האם יכולה רוח מגינה להשאיר את בן חסותה לחסדיה של רוח שמשתוקקת להזיק לו?

— רוחות רעות מתאחדות יחד כדי לנטרל את פעולתן של רוחות טובות; אולם די ברצונו של בן החסות כדי להשיב לרוח המגינה את מלוא כוחה. הרוח המגינה עשויה למצוא במקום אחר בן אדם אחר שרצונו הטוב הופך את הגשת העזרה לו לקלה יותר; במקרה כזה, היא מנצלת את ההזדמנות לעשות טוב בעודה ממתינה לשובו של בן חסותה.

498. כאשר מאפשרת הרוח המגינה לבן חסותה לתעות לדרך הרע, האם זה מפני שהיא אינה מסוגלת להתמודד עם הרוחות הרעות שמדיחות אותו?

— אין זה מפני שהיא אינה מסוגלת, אלא מפני שהיא בוחרת לא לנהוג כך; היא יודעת שכן חסותה יהפוך לאדם חכם וטוב יותר דרך הניסיונות והמבחנים אותם הביא על עצמו. הרוח המגינה מסייעת לבן חסותה באמצעות העצות הנבונות שהיא מעלה במוחו, אך למרבה הצער הוא לא תמיד שועה להן. רק חולשתם אדישותם או גאוותם של בני האדם מעניקות לרוחות הרעות את כוחן; הכוח שיש להן עליכם נובע אך ורק מכך שאינכם מתנגדים מספיק לפעולתן.

499. האם נמצאת הרוח המגינה עם בן חסותה כל הזמן? האם אין נסיבות שבהן היא יכולה לאבד קשר עימו, מבלי שתנטוש אותו?

— ישנן נסיבות שבהן נוכחותה של הרוח המגינה אינה נחוצה לבן חסותה.

500. האם מגיע הזמן שבו הרוח כבר אינה נזקקת עוד למלאך שומר?

— כן; כאשר היא מגיעה לדרגת התפתחות והתקדמות שמאפשרת לה להדריך את עצמה, כשם שמגיע הזמן שבו התלמיד כבר אינו זקוק למורה. אך דבר זה אינו מתרחש על פני כדור הארץ שלכם.

501. מדוע פעולתן של הרוחות על חיינו היא סמויה מן העין? ומדוע, כאשר הן מגינות עלינו, הן אינן עושות זאת באופן גלוי ונראה לעין?

— אם הייתם סומכים על תמיכתן, לא הייתם פועלים מעצמכם, ורוחכם לא הייתה מתקדמת. בכדי להתקדם כל אדם צריך לרכוש ניסיון, ולעיתים קרובות על חשבוננו הוא. הוא חייב להשתמש בכוחותיו; אחרת הוא יהיה כמו ילד, שאסור לו ללכת לבדו לאף מקום. פעולתן של הרוחות שדואגות לרווחתכם תמיד מווסתת באופן שכזה שמותיר לכם מקום לרצון החופשי שלכם; שכן, אם לא הייתה לכם שום אחריות [על חייכם], לא הייתם מתקדמים במעלה הדרך שתוביל אתכם לאלוהים. האדם, מאחר שאינו רואה את מי שתומך בו, משתמש בכוחו שלו עצמו; המדריך שלו, עם זאת, משגיח עליו ומתקשר איתו מעת לעת.

502. כאשר מצליחה הרוח המגינה להוביל את בן חסותה לדרך הישר, האם היא מפיקה בכך תועלת כלשהי עבור עצמה?

— זוהי עבודה ראויה לשבח, שתיזקף לזכותה לשם התקדמותה [המוסרית] שלה עצמה או לשם אושרה. היא שמחה כאשר היא רואה שמאמציה והשגחתה מוכתרים בהצלחה, והיא חוגגת כפי שמורה חוגג את הצלחתו של תלמידו.

א. האם היא אחראית אם בן חסותה אינו זוכה להצלחה?

— לא, שכן היא עשתה את כל מה שהיה תלוי בה עצמה.

503. האם חשה הרוח המגינה צער כאשר היא רואה את בן חסותה הולך בדרך הרע? והאם אין מראה שכזה פוגם באושר שלה עצמה?

— היא מצרה על טעויותיו ומרחמת עליו; אולם אין בסבל זה דבר מהייסורים והכאב ההורי הארצי, משום שהיא יודעת שיש מרפא לרוע, וכי מה שלא בוצע עד היום, יבוצע מחר.

504. האם נוכל תמיד לדעת את שמו של המלאך השומר שלנו?

— איך יכול להיות שתדעו שמות שאין להם כל קיום עבורכם? האם אתם משערים לעצמכם שאין עוד רוחות פרט לאלה שעליהן אתם יודעים?

א. אך איך נוכל לקרוא לו אם איננו יודעים מי הוא?

— קראו לו בכל שם שתחפצו – שמה של כל רוח עליונה שכלפיה חשים אתם חיבה או יראת כבוד. הרוח המגינה שלכם תיענה לקריאה זו; שכן כל הרוחות הטובות הן אחיות ועוזרות זו לזו.

505. האם הרוחות המגנות שנושאות שמות מוכרים הן תמיד אותם האנשים שנשאו שמות אלה?

— לא; אך הן רוחות שיש להן חיבה כלפי אותם אנשים, ואשר, במקרים רבים, הגיעו על פי הוראתם. אתם דורשים שמות; והן, לפיכך, משתמשות בשם שישרה עליכם ביטחון. כאשר אינכם יכולים לבצע תפקיד מסוים באופן אישי, אתם שולחים מישהו אחר במקומכם, שפועל בשמכם.

506. כאשר נימצא במצב של חיי רוח, האם נזהה את הרוח המגינה שלנו?

— כן; שכן לעיתים קרובות זוהי רוח שהכרתם עוד לפני שהתגלגלתם.

507. האם שייכות כל הרוחות המגנות לדרגה הגבוהה יותר של הרוחות? האם ניתן למצוא אותן לפעמים בקרב רוחות מדרגת התקדמות ממוצעת? האם יכול אב, לדוגמה, להפוך לרוח המגינה של ילדו?

— הוא רשאי לעשות זאת; אולם אפוטרופסות שכזו מצריכה מידת התקדמות מסוימת, וכן, בנוסף, כוח או סגולה שמוענקים על ידי אלוהים. אב אשר משגיח על ילדו עשוי להיעזר בעצמו ברוח מדרגת התקדמות גבוהה יותר.

508. האם יכולות כל הרוחות שעזבו את כדור הארץ בתנאים נוחים להפוך למגנותיהן של יקיריהן שאותם אהבו ושעדיין בחיים?

— יכולתן מוגבלת במידה זו או אחרת בשל מצבן, אשר לא תמיד מותיר להן חופש פעולה מלא.

509. האם יש לפראים, ולבני אדם שנחשבים לנחותים בכל הנוגע למצבם המוסרי, רוחות מגינות משל עצמם? ואם כן, האם רוחות אלה הן מדרגה גבוהה, בדומה לרוחותיהן של בני אדם מתקדמים יותר [מבחינה מוסרית]?

— לכל אדם יש רוח שמשגיחה עליו; ואולם, המשימות [של הרוחות] הן תמיד פרופורציונליות ביחס למטרתן. אינכם ממנים [רוח] של פרופסור לפילוסופיה [להשגיח] על ילד שרק לומד לקרוא. התקדמותה [המוסרית] של הרוח [המגינה] המוכרת הנה תמיד פרופורציונלית לזו של הרוח שעליה היא מגינה. בעוד שלכם עצמכם יש רוח מדרגה גבוהה יותר אשר משגיחה עליכם, אתם עשויים, בתורכם, להפוך למגינה של רוח שנחותה מכם עצמכם; וההתקדמות שאתם עוזרים לה להשיג תתרום

להתקדמות שלכם עצמכם. אלוהים אינו דורש מרוח כלשהי משהו שחורג ממה שמתאים לטבעה ולדרגת ההתקדמות שאליה הגיעה.

510. כאשר אב אשר משגיח על ילדו מתגלגל-מחדש, האם הוא עדיין ממשיך להשגיח עליו?

— משימתו, במקרה שכזה, הופכת לקשה יותר; ואולם, ברגע של חופש, הוא מבקש מכם רוחות אוהדות לסייע לו לעשות זאת. אך רוחות אינן נוטלות על עצמן משימות שהן אינן יכולות לבצע עד תום.

רוח, כאשר היא מתגלגלת, במיוחד בעולמות שבהם החיים הם חומריים וגסים, הנה מוגבלת מדי על ידי גופה מכדי שתוכל להקדיש את עצמה באופן מלא לרוח אחרת – כלומר, להעניק לה באופן אישי את כל העזרה לה היא זקוקה. מסיבה זו, רוחות שאינן מתקדמות דיין בכדי לבצע את עבודת המשמורת [האפוטרופסות] נעזרות בעצמן ברוחות מדרגה גבוהה יותר, כך שאם, מכל סיבה שהיא, עזרתה של רוח אחת תכזיב, יתמלא מקומה על ידי רוח אחרת.

511. האם יש, מלבד הרוח המגינה, גם רוח רעה הקשורה לכל אדם ואדם לשם הדחתו לדרך הרע, ובכך לספק לו הזדמנות להיאבק בין הטוב לבין הרע?

— לא יהיה זה נכון להשתמש במילה "קשורה". נכון מאוד שרוחות רעות מתאמצות להסיט אתכם מדרך הטוב כאשר נקרית בדרכן ההזדמנות לנהוג כך; אך כאשר אחת מהן מתחברת לאדם כלשהו, היא עושה זאת מרצונה החופשי, מפני שהיא מקווה שבדרך זו יישמע קולה. במקרה שכזה ישנו מאבק בין הרוח הטובה לרעה, והניצחון הוא מנת חלקה של הרוח שלהשפעתה מתמסר האדם מרצונו החופשי.

512. האם תוכלנה להיות לנו כמה רוחות מגנות?

— לצידו של כל אדם ניצבות מספר רוחות אוהדות מדרגת התקדמות והתפתחות זו או אחרת, אשר מתעניינות בו מתוך חיבה, בדיוק כפי שיש לצידו רוחות אחרות שמסייעות לו לעשות את הרע.

513. האם רוחות שיש להן סימפטיה כלפי אדם מסוים משפיעות עליו מתוקף משימה [שקיבלו] בעניין זה?

— במקרים מסוימים עשוי להיות להן תפקיד זמני; ואולם, באופן כללי, הן נמשכות לאדם מסוים רק בשל הדמיון [ביניהם] ברגשות הטובים או הרעים.

א. נראה, אם כן, שרוחות שיש להן סימפטיה כלפי אדם מסוים יכולות להיות טובות או רעות?

— כן; האדם תמיד מוקף ברוחות שיש להן סימפטיה כלפיו, יהא טבעו אשר יהא.

514. האם רוחות משפחתיות¹⁹⁵, רוחות אהדות ורוחות מגנות הן אותו הדבר?

— ישנם גוונים וניואנסים רבים לאפוטרופסות ולחיבה; אתם יכולים לכנות אותם בכל שם שתחפצו. אולם [השם] רוח משפחתית הוא ליתר דיוק [השם] הכללי של משפחת [רוחות] אהדות זו.

הערת קָרְדֵק: מן ההסבר לעיל, ומתוך תצפיות על טבען של רוחות אשר נקשרות לבני אדם, הסקנו את המסקנות הבאות:

הרוח המגינה, רוח טובה או מלאך-שומר¹⁹⁶, היא זו שמשימתה ללוות כל אדם ואדם במהלך חייו ולסייע לו להתקדם. דרגת ההתקדמות שלה היא תמיד גבוהה יותר מזו של בן חסותה.

רוחות משפחתיות נקשרות לבני אדם מסוימים, למשך פרק זמן ארוך או קצר יותר, במטרה להועיל להם במגבלות (שלעיתים קרובות הן מצומצמות למדי) של יכולותיהן והאפשרויות העומדות בפניהן. הן בדרך כלל בעלות כוונות טובות, אך לעיתים נחשלות ומפגרות למדי, ואפילו קלות דעת. הן טרודות בפרטי היומיום של חיי האדם ופועלות רק לפי פקודה, או עם רשות מאת הרוחות המגנות.

רוחות אהדות הן רוחות שנמשכות אלינו עקב חיבה אישית, ובגלל דמיון בטעמים [בינינו בעניינים של] טוב ורע. משך הקשר שלהן איתנו תלוי כמעט תמיד בנסיבות.

רוח רעה היא רוח שאינה מושלמת או מרושעת, אשר נמשכת לאדם בכדי להשחית אותו, אך היא פועלת מכוח רצונה שלה היא ולא מתוקף שליחות. עקשנותה [ההתמדה שלה] עומדת בפרופורציה ישירה למידת הקלות או לקושי של הגישה שאנו מעניקים לה אלינו. האדם תמיד חופשי לשעות להצעותיה של הרוח הרעה או לדחות אותן.

515. מה ניתן לחשוב על אותם בני אדם, שנראה כאילו הם נמשכים לבני אדם מסוימים במטרה להדיח אותם עד לאובדנם הבלתי-נמנע, או בכדי להנחות אותם לדרך הישר?

— לאמיתו של דבר, אנשים מסוימים אכן מפעילים על אנשים אחרים סוגים שונים של קסם, שנראה שלא ניתן לעמוד בפניו. כאשר השפעה זו מנוצלת כדי להרע, ניתן לייחס אותה לרוחות רעות, אשר משתמשות בבני אדם מרושעים בכדי לשעבד את קורבנותיהן באופן יעיל יותר. אלוהים עשוי להתיר זאת בכדי לבחון אתכם.

---

¹⁹⁵ הערת המתרגם: רוחות משפחתיות (Familiar spirits) - כוונתו של אלאן קָרְדֵק כאן היא לרוחותיהם של אבות או בני המשפחה מזמנים שונים, בין אם מדובר בקרבה קרובה (למשל, אב, אם וכדומה) או בין אם מדובר בקרבה רחוקה (בני דודים, דודנים וכיוצא בזה).

¹⁹⁶ הערת המתרגם: ראה שאלה 128 להרחבה בנושא.

516. האם יכולה הרוח הטובה או הרעה שמלווה אותנו להתגלגל-מחדש כדי ללוות אותנו מקרוב יותר במהלך חיינו הארציים?

— דבר זה קורה לעיתים; אולם לעיתים קרובות יותר הן מפקידות משימה זו בידיהן של רוחות שהתגלגלו, שיש להן רגשות של חיבה כלפיהן.

517. האם ישנן רוחות אשר מתחברות לכל בני המשפחה, במטרה להשגיח עליהם ולסייע להם?

— רוחות מסוימות נקשרות אל בני אותה משפחה אשר חיים יחד, ואשר מאוחדים על ידי רגש חיבה; אך אל לכם לייחס לרוחות המגנות גאווה בגזע [אנושי מסוים].

518. מאחר והרוחות נמשכות לבני אדם על ידי תחושת החיבה שלהן כלפיהם, האם הן נמשכות באותו האופן לקבוצות של בני אדם המאוחדים ביניהם לצורך מטרות מיוחדות?

— הרוחות מעדיפות ללכת למקומות שבהם הן פוגשות את הדומים להן; הן חשות בנוח יותר בקרב אלה ובטוחות יותר שיאזינו להן. כל אדם מושך אליו רוחות על פי נטיותיו, בין אם כפרט או בין אם כחלק מקולקטיב כללי, כגון חברה¹⁹⁷, עיר או עם. לפיכך, חברות, ערים ועמים נעזרים ברוחות מדרגה נעלה זו או אחרת, בהתאם לאופי ולתשוקות השולטים בהם. רוחות לא-מושלמות נמנעות מחברתו של מי שדוחה אותן; ומכאן נובע כי המצוינות המוסרית של הקולקטיבים הכלליים, בדומה לזו של הפרט, נוטה להרחיק רוחות רעות ולמשוך רוחות טובות, המעוררות ומשמרות את תחושת ההגינות בקרב ההמונים, כפי שאחרות עשויות לזרוע ביניהם את הגרועות שבתשוקות.

519. האם יש למקבצים של יחידים – כגון חברות, ערים ועמים – רוחות מגינות מיוחדות משל עצמם?

— כן, שכן מקבצים אלה של יחידים מהווים אינדיווידואליות קולקטיבית, אשר רודפת אחר מטרה משותפת, ויש לה צורך בהכוונה מדרגה גבוהה יותר.

520. האם הרוחות המגנות של המוני האדם הן מדרגת התקדמות גבוהה יותר מאשר רוחות הקשורות לאדם אחד?

— דרגת ההתקדמות שלהן היא תמיד פרופורציונלית לדרגת ההתקדמות של ההמונים, כפי שהיא פרופורציונלית לדרגת התקדמותו של האדם היחיד.

---

¹⁹⁷ הערת המתרגם: **חִבְרָה** (Society) - מונח המשמש בסוציולוגיה ובאנתרופולוגיה לתיאור ציבור, קהילה או קבוצת בני אדם החיה פועלת או מאוגדת יחד על ידי פעילות משותפת אחת לכל הפחות, המחייבת קיום יחסי הדדיות ביניהם.

521. האם יכולות רוחות מסוימות לקדם את התקדמותן של האומנויות, על ידי הגנה על בני האדם שמטפחים אותן?

— ישנן רוחות מגינות מיוחדות המסייעות לאלה שמזמנים אותן, כאשר הן מחליטות שהם ראויים לעזרתן; אולם מה ביכולתן לעשות עם אלה שמתיימרים להיות מה שהם לא? הן לא יכולות לגרום לעיוור לראות או לחירש לשמוע.

הערת קָרְדֵק: הקדמונים הפכו רוחות שומרות אלה לְאֵלוֹהִיּוֹת [אלים] מיוחדות. המוזות לא היו אלא פְּרִסוֹנִיפִיקָצְיָה¹⁹⁸ אֶלְגוֹרִית¹⁹⁹ של הרוחות המגנות של האומנויות והמדעים, בדיוק כפי שהרוחות המגנות של המעגל המשפחתי כונו בשם לֶאָרְס או פְּנֵטֵס²⁰⁰. בקרב בני האדם המודרניים, גם לאומנויות, ענפי התעשייה השונים, הערים והארצות יש את הפטרונים המגינים שלהם, שהם לא אחר מאשר רוחות שומרות מדרגה גבוהה יותר, אולם הם מכוונים בשמות אחרים.

מאחר שלכל אדם יש את הרוח שמגלה כלפיו סימפטיה, ניתן להסיק כי, בכל קולקטיב כללי, מכלול הרוחות האוהדות תואם למכלול הפרטים [אינדיבידואלים יחידים] שאליו נמשכות רוחות זרות בשל דמיון באופן החשיבה; במילים אחרות, מקבצים אלה [של המוני אדם], כמו גם של אינדיבידואלים יחידים, מוקפים מושפעים ונעזרים [ברוחות שונות] במידה זו או אחרת, בהתאם לדרך המחשבה הרווחת בקרב בני האדם שמהם הם מורכבים.

בקרב האומות, התנאים הפועלים פעולה חיובית על עמוד השדרה [המוסרי שלהן] ומושכים אליהן רוחות הם ההרגלים, הנימוסים²⁰¹ והמאפיינים הרווחים של עמיהן, ומעל לכל החוקים שלהם, שכן דמותה של אומה משתקת בחוקיה. אלו שנשבעו לקיים את שלטון הצדק נאבקים בינם לבין עצמם בהשפעתן של רוחות רעות. בכל מקום בו מקדשים החוקים עוול וחוסר אנושיות נמצאות הרוחות הטובות במיעוט, והמוני הרוחות הרעות שנוהרות אליו, כשהן נמשכות אליו על ידי מצב הדברים, מותירות את העם שבוי ברעיונותיו הכוזבים ומשתקות את ההשפעות הטובות, אשר, מאחר והן חלקיות בלבד, אובדות בהמון, בדומה לשיבולת חיטה בודדה בין שפע של עשבים שוטים. קל אפוא לפיכך, באמצעות חקר

---

¹⁹⁸ הערת המתרגם: פְּרִסוֹנִיפִיקָצְיָה או הֶאָנְשָה או בלעז אֶנְתְּרופוֹמורְפִיזְם (Personification) - ייחוס של תכונות אנושיות למי שאינו אדם (בעל-חיים, חפצים דוממים, איתני הטבע, אלים וכדומה). האנשה משמשת לעיתים קרובות כאמצעי פיגורטיבי בשירה ובפרוזה או בעת שימוש בסלנג יומיומי.

¹⁹⁹ הערת המתרגם: אֶלְגוֹרִיָה (Allegory) - יצירה שיש לה משמעות מעבר לתוכן המפורש והגלוי של היצירה עצמה. אֶלְגוֹרִיָה נועדה להעביר מסר או מוסר השכל באמצעות סיפור, לרוב תוך שימוש באנלוגיה לחיים ולמציאות.

²⁰⁰ הערת המתרגם: לֶאָרְס (בלטינית: Lares, ביחיד: לֶאָר; בצורה העתיקה: לֶאָסֵס) - אלים בדתה של רומא העתיקה, שתפקידם היה לשמור על הבית ועל יושביו או על גופים גדולים יותר, כגון ערים חוות ודרכים. הֶלְאָרְס השגוחו הגנו והשפיעו על כל המתרחש בשטח השפעתם ובכפוף לסמכותם. לעיתים מזוהים הֶלְאָרְס עם הפְּנֵטֵס (Panes או Penates; בעברית: תְּרָפִים), אלי האח, שהיו גם הם אלים משפחתיים, ואז נחשבו הֶלְאָרְס לֶאָלִי משק הבית בלבד. לֶאָרְס שהגנו על שכונה או רובע של עיר נשמרו במקדש שהיה ממוקם ברחובו הראשי של שטח השפעתם, והיה מרכז דתי חברתי ופוליטי של הקהילה המקומית. הֶלְאָרְס והפְּנֵטֵס נחשבו לאלים מרכזיים מבחינה רוב הציבור בגלל נגישותם ונוכחותם היום-יומית.

²⁰¹ הערת המתרגם: נִימוּסִים (Manners) - בסוציולוגיה, נורמות התנהגותיות המעידות על השתייכות למעמד או לקבוצה חברתית מסוימת. מטרת כללי הנימוס היא להשליט נועם ורוגע בקרב בני אותה החברה, אך ניתן להשתמש בנורמות חברתיות אלו גם כדי להטיל בושה על סקטור חברתי מסוים.

המאפיינים של האומות, או של כל מקבץ שהוא של בני אדם, לקבל מושג אודות האוכלוסייה הבלתי-נראית אשר קיימת בקרבם ומתערבת במחשבותיהם ובמעשיהם.

VII תחושות מוקדמות

522. האם תחושה מוקדמת²⁰² היא תמיד אזהרה מאת הרוח המגינה?

— תחושה מקדימה היא עצה שניתנה לכם באופן פרטי ועלום על ידי רוח המבקשת את טובתכם. ניתן לומר את אותו הדבר ביחס לתחושת האינטואיציה אשר קובעת את הבחירה [בסוג] הקיום של רוח שעומדת להתגלגל; קולו של האינסטינקט הוא בעל אופי דומה. רוח, לפני שהיא מתגלגלת, מודעת לשלבים העיקריים של קיומה החדש – כלומר, לסוג הניסיונות והמבחנים שאליהם היא עומדת לחשוף את עצמה. כאשר אלה נושאים עימם אופי מיוחד, הרוח משמרת בתודעתה הפנימית ביותר סוג של התרשמות ביחס אליהם; והתרשמות זו, שהיא קולו של האינסטינקט, הופכת למוחשית יותר ויותר ככל שמתקרב הרגע המכריע, והופכת לתחושה מוקדמת.

523. תחושות מוקדמות וקולו של האינסטינקט הם תמיד מעורפלים משהו; מה עלינו לעשות כאשר אנו נמצאים במצב של חוסר-וודאות?

— כאשר יש לכם ספק, קראו לרוח המגינה שלכם, או הפצירו באדון המשותף שלנו, אלוהים, לשלוח לכם את אחד משליחיו – אחת מאיתנו.

524. האם אזהרותיהן של הרוחות המגנות שלנו ניתנות אך ורק לשם הדרכתנו המוסרית, או שמא הן ניתנות גם כדי להדריך אותנו ביחס לעניינינו האישיים?

— הן ניתנות ביחס לכל דבר אשר נוגע אליכם ומטריד אתכם. הרוחות המגנות שלכם משתדלות להנחות אתכם לבחור במסלול הטוב ביותר האפשרי, ביחס לכל דבר שעליכם לעשות; ואולם, לעיתים קרובות אתם אוטמים את אוזניכם בפני עצותיהן הידידותיות, וכך אתם קולעים את עצמכם לצרות באשמתכם שלכם אתם.

---

²⁰² הערת המתרגם: **תחושה מוקדמת** (Presentiment) - מכונה גם תחושה מבשרת רעות, נבואת לב, הרגשה מראש, הזהרה, אזהרה, התראה ועוד. בעברית חסרה מילה בודדת לתיאור תופעה זו מתחום הפארא-פסיכולוגיה, אותה ניתן להגדיר כמין תחושה, הנתפסת לעתים קרובות גם כאזהרה, אודות אירוע העומד להתרחש בעתיד. ניתן להגדירה גם כרכישת מידע עתידי, שלא ניתן להגיע אליו בדרך הרגילה מתוך ניתוח נתוני המציאות. לתחושה זו אין הסבר מדעי ולא ניתן לבחון אותה בכלים אמפיריים. אנשים המאמינים בקיומן של תחושות מוקדמות טוענים כי אין הבדל בין לבין היכולת המכונה גם ראיית הנולד (או ידיעה מראש, ניבוי או נבואה), למעט הבדל מרכזי אחד, והוא שבעוד שרק יחידי סגולה מתהדרים ביכולת ראיית הנולד, על אף שגם קיומה של זו לא הוכח, הרי שהתחושה המוקדמת היא יכולת ניבוי שכל אדם ניחן בה מלידה.

הערת קָרְדֵק: הרוחות המגנות שלנו מסייעות לנו דרך עצותיהן, ועל ידי כך שהן מעוררות את קול מצפוננו, אך מאחר ולא תמיד אנו מייחסים חשיבות מספקת דיה לרמזים אלה, הן מעניקות לנו אזהרות ישירות יותר באמצעות בני האדם הסובבים אותנו. הניחו לאדם להרהר בנסיבות השונות של חייו, בין אם הן משמחות או מצערות, והוא יראה כי, במקרים רבים, הוא קיבל ייעוץ אשר, לו היה שועה לו, היה חוסך מעצמו צער ומצוקה רבים.

VIII השפעת הרוחות על האירועים בחיי האדם

525. האם יש לרוחות השפעה על האירועים בחיינו?

— בוודאי שיש להן; מאחר והן נותנות לכם עצות.

א. האם הן מפעילות השפעה זו בכל דרך אחרת, חוץ מאשר על ידי נטיעת מחשבות במוחנו; כלומר, האם יש להן השפעה ישירה כלשהי על מהלך האירועים הארציים?

— כן; אולם פעולתן לעולם אינה חורגת מחוקי הטבע.

הערת קָרְדֵק: אנו משערים בנפשנו בטעות, כי פעולתן של הרוחות יכולה לבוא לידי ביטוי אך ורק דרך תופעות יוצאות דופן. אנו מדמיינים שהרוחות תגענה לעזרתנו באמצעות ניסים ושהן תמיד תהיינה חמושות במעין שרביט קסמים. אולם אין זה כך; כל מה שמתבצע בעזרתן מבוצע באמצעים טבעיים, והתערבותן מתרחשת בדרך כלל מבלי שאנו נהיה מודעים לה. כך, לדוגמה, הן גורמות לפגישה בין שני בני אדם, שנראה כאילו הם נפגשו במקרה, דרך כך שהן מעלות במוחו של אחד מהם את הרעיון ללכת בכיוון מסוים. הן מסבות את תשומת לבכם לנקודה מיוחדת כלשהי, אם הפעולה מצדכם, שמבוצעת באופן הזה בגלל הצעותיהן, ושבה לא חשתם, תוביל כך לתוצאה שהן מבקשות להשיג. בדרך זו, כל אדם מדמיין לעצמו שהוא מציית אך ורק לדחף שלו עצמו, ובאופן זה הוא משמר תמיד את החירות לנהוג על פי רצונו החופשי.

526. היות ולרוחות יש את הכוח והיכולת לפעול את פעולתן על החומר, האם הן יכולות לגרום להתרחשותם של אירועים שיבטיחו כי אירוע נתון יתרחש? לדוגמה, אדם נידון למות בצורה מסוימת בזמן מסוים. הוא מטפס על סולם; הסולם נשבר והוא נהרג. האם הרוחות גרמו לסולם להישבר מתוך מטרה להוציא אל הפועל את הייעוד שנטל אדם זה על עצמו קודם לכן, או את הגורל שנגזר עליו?

— ברור בהחלט שלרוחות יש את היכולת והכוח לפעול את פעולתן על החומר, אך לשם ביצוע [פעולה זו] בהתאם לחוקי הטבע, ולא לשם גריעה או הפחתה מהם, על ידי כך שהן תגרומנה להתרחשותו של אירוע בלתי-צפוי כלשהו ברגע נתון, בניגוד לחוקים אלה. במקרה כזה, כמו זה שתיארתם זה עתה, הסולם יישבר בגלל שהוא רקוב או שאינו חזק דיו כדי לשאת את משקלו של האדם. ואולם, מאחר וגורלו של אדם זה נגזר להיהרג בדרך זו, הרוחות שסובבות אותו היו מחדירות למוחו את הרעיון לטפס על הסולם שיישבר תחת משקלו, וכך היה מותו מתרחש באופן טבעי, וללא שיידרש נס כלשהו כדי לגרום לכך.

527. הבה ונביא דוגמה נוספת; דוגמה שבה התנאים החומריים הרגילים נראים בלתי-מספיקים בכדי להסביר את התרחשותו של אירוע נתון. אדם נידון להיהרג מפגיעת ברק. הוא נלכד בסופה ומבקש מחסה מתחת לעץ; הברק מכה בעץ והוא נהרג. האם הרוחות גרמו לברק להכות ולפגוע באדם מסוים זה?

— ההסבר של מקרה זה הוא זהה להסבר בדוגמה הקודמת. הברק היכה בעץ ברגע מסוים זה מפני שזה קרה בהתאם לחוקי הטבע שהוא ינהג כך. הברק לא נועד להכות בעץ מפני שהאדם היה מתחתיו, אלא האדם קיבל השראה לרעיון למצוא מחסה מתחת לעץ שבו נועד הברק לפגוע; שכן העץ היה נפגע בכל מקרה, בין אם האדם היה מתחתיו ובין אם לא.

528. אדם בעל כוונות רעות מיידה באדם כלשהו קליע שעובר לידו אך לא פוגע בו. האם הקליע, במקרה כזה, הוסט הצידה על ידי רוח ידידותית כלשהי?

— אם האדם שאליו כוון הקליע לא נועד להיפגע ממנו, רוח ידידותית הייתה נוטעת במוחו את הרעיון שעליו לסור ממסלולו של הקליע, או שהייתה פועלת על חוש הראייה של יריבו, באופן שכזה שיגרם לו להחטיא; שכן קליע, ברגע ששוגר לדרכו, מציית בהכרח למסלול הטלתו.

529. מה ניתן לחשוב על קליעי הקסם אשר מופיעים באגדות מסוימות, ואשר, מכוח צו גורל מסתורי, פוגעים במטרתם באופן וודאי?

— הם דמיוניים לחלוטין. האדם מתענג על המופלא והפלאי, ואינו מסופק מפלאי הטבע.

א. האם פעולתן של הרוחות שמכוונות את הארועים בחיינו עשויות להיות מסוכלות על ידי רוחות אחרות, אשר מבקשות לכוון את חיינו בכיוון שונה?

— מה שהועיד אלוהים חייב להתרחש. במידה ומתרחשים עיכוב או מכשלה, יכול הדבר להתרחש רק על פי הוראתו.

530. האם רוחות קלות דעת ולעגניות אינן יכולות לעורר את שלל הקשיים הקטנים אשר מסכלים את תוכניותינו ומשבשות את חישובינו? במילים אחרות, האם הן אינן הגורם שיוצר את מה שניתן לכנות 'הטרדות הקטנות' בחייו של האדם?

— רוחות שכאלה מפיקות עונג מגרימת מטרדים שמשמשים כניסיונות ומבחנים לסבלנותכם; אולם הן מתעייפות ממשחק זה כאשר הן רואות שהן אינן מצליחות להרגיז אתכם. ואולם, לא יהא זה נכון או צודק להאשים אותן בכל מפחי-הנפש שלכם, שחלק הארי מהם נגרמים בשל חוסר תשומת-הלב והרשלנות שלכם עצמכם. כאשר כלי החרס שלכם נשברים, סביר יותר שהשבר נגרם על ידי הסרבול והמגושמות שלכם עצמכם, מאשר על ידי פעולתן של הרוחות.

א. האם הרוחות שגורמות לטרדות הקטנות פועלות מתוך איבה אישית, או שמא הן מכוונות את התקפותיהן כנגד האדם הראשון שנמצא בהישג ידן, ללא כל מטרה מוגדרת, פשוט בכדי לספק את זדוניותן?

— הן פועלות משני המניעים הללו. במקרים מסוימים, הן אויבים שעשיתם לעצמכם במהלך חייכם הנוכחיים, או בחיים קודמים כלשהם, ואשר רודפים אתכם בהתאם לכך; במקרים אחרים, הן פועלות ללא כל מניע קבוע.

531. במקרה של בני אדם שפגעו בנו והזיקו לנו בחיים הארציים, האם שוכנת זדוניותם כאשר הם שבים לעולם הרוחות?

— במקרים רבים, הם מבינים את אי-הצדק שבמעשיהם ומתחרטים על העוול שגרמו לכם; ואולם, במקרים אחרים, הם ממשיכים לרדוף אתכם בטינתם, במידה ואלוהים מתיר להם לנהוג כך, כהמשך של המבחנים והניסיונות שלכם.

א. האם נוכל לשים קץ לסוג זה של רדיפה, ואם כן באילו אמצעים?

— תוכלו לעשות כן, במקרים רבים, על ידי כך שתשאו תפילה בעדם, מפני שעל ידי כך שתשיבו להם טובה תחת רעה תוכלו להביא אותם בהדרגה לראות שהם שוגים. ובכל המקרים, אם תוכלו להראות להם, דרך סבלנותכם, שאתם מסוגלים להתעלות מעל למזימותיהם ותכניהם, הם יחדלו מלתקוף אתכם בראותם שאין הם משיגים בכך מאומה.

הערת קָרְדֵק: הניסיון מוכיח כי רוחות לא-מושלמות ממשיכות בנקמתן מקיום אחד למשנהו, וכי כך נגזר עלינו לכפר, במוקדם או במאוחר, על העוולות שאולי גרמנו לאחרים.

532. האם יכולות רוחות להסיט פורענויות ואסונות מבני אדם מסוימים ולהנחית אותן על בני אדם אחרים?

— רק עד מידה מסוימת; שכן ישנן פורענויות ואסונות המתרגשים עליכם על פי ציוויו של אלוהים. אך הרוחות יכולות להפחית מסבלותיכם על ידי כך שהן עוזרות לכם לשאת בהם מתוך סבלנות והשלמה.

דעו גם, כי לעיתים קרובות ההתחמקות מפורענויות ואסונות תלויה בכם עצמכם, או, לכל הפחות, לנסות ולמתן אותם. אלוהים העניק לכם בינה במטרה שתשתמשו בה, ודבר זה נכון באופן מיוחד משום שכאשר אתם נוהגים כך אתם מאפשרים לרוחות ידיוניות לעזור לכם ביעילות הרבה ביותר,

כלומר, על ידי הצעת רעיונות מועילים; שכן הן עוזרות לאלה שעוזרים לעצמם; אמת שמשתקפת במילים, "דַרְשׁוּ וְתִמְצְאוּ דַפְקוּ וְיִפְתַּח לְכֶם"²⁰³.

ומלבד זאת, חייבים אתם לזכור כי לא תמיד כל מה שנראה לכם כאסון ופורענות הוא אכן כזה; שכן הטוב שהוא נועד להוציא אל הפועל הוא לעיתים קרובות רב יותר ממה שנתפש בעיניכם כרוע לכאורה. לא תמיד מכירים אתם בעובדה זו, מפני שאתם נוטים מדי לחשוב רק על הרגע הנוכחי ועל הסיפוק המיידי שלכם עצמכם.

533. האם יכולות רוחות להשיג עבורנו את מתת העושר אם נפציר ונתחנן בפניהן לעשות זאת?

— לעיתים הן עשויות להיעתר לתחינה שכזו, כחלק מהניסיונות והמבחנים שנועדו עבורכם; אולם לעיתים קרובות הן מסרבות לדרישה שכזו, כפי שאתם מסרבים לתביעותיו חסרות ההתחשבות של ילד.

א. כאשר חסדים מעין אלה מוענקים, האם הם מוענקים על ידי רוחות טובות או רוחות רעות?

— על ידי שניהם; שכן טיבה, הן של הבקשה והן של הנתינה, תלויה בכוונה שלשמה הן מתבקשות. אולם הסכמה מעין זו שכיחה יותר מצד רוחות אשר מבקשות להוליך אתכם שולל, ואשר מוצאות דרך קלה לעשות זאת, דרך ההנאות החומריות שנוצרות על ידי העושר.

534. כאשר נראה שמכשולים מוצבים בדרכן של תוכניותינו, באופן בלתי-נמנע, האם הם תמיד מוצבים שם דרך השפעתן של הרוחות?

— מכשולים שכאלה מוצבים לעיתים בדרככם על ידי הרוחות, אולם לעיתים קרובות יותר ניתן לייחסם להתנהלות הגרועה שלכם עצמכם. למעמדכם ואופייכם יש חלק ניכר בהצלחתכם או כשלונכם. אם תתקשו להתמיד וללכת בדרך שאינה הדרך הנכונה עבורכם, תהפכו להיות הרוח הרעה שלכם עצמכם, ואין לכם כל צורך לייחס לפעולתה של הרוח את האכזבות שתנבענה מעקשנותכם או מטעויותיכם שלכם עצמכם.

535. כאשר פוקד אותנו המזל, האם עלינו להודות על כך לרוח המגינה שלנו?

— ראשית, תנו תודה לאלוהים, שללא רשותו לא מתרחש מאומה; ובהמשך, [תנו תודה] לרוחות הטובות, שהיו שליחותיו.

---

²⁰³ הבשורה על-פי מתי, פרק ז', פסוק 7, וכן הבשורה על-פי לוקס, פרק יא' פסוק 10; והמחפש מוצא, והמתדפק יפתח לו.

א. מה יקרה אם נזניח את ההודיה להן?

— מה שקורה למי שהוא כפוי טובה.

ב. ועדיין, האם ישנם בני אדם שאינם מתפללים וגם לא נושאים תודה, ואף על פי כן מצליחים בכל מעשה ידם?

— כן; אך חכו לראות את סוף חייהם. הם ישלמו ביוקר על השגשוג בר-החלוף הזה, שהם אינם ראויים לו; שכן, ככל שהם קיבלו יותר, כך הם יאלצו לתת דין וחשבון נוקב יותר.

IX פעולתן של הרוחות ביצירת תופעות טבע

536. האם תופעות הטבע הגדולות, אלו שאנו רואים בהן הפרעה של יסודות הטבע, נגרמות עקב סיבות מקריות, או שמא לכולן יש מטרה אלוהית?

— לכל דבר יש סיבה; שום דבר לא מתרחש ללא היתר מאלוהים.

א. האם תמיד יש לתופעות אלה התייחסות כלשהי למין האנושי?

— לפעמים יש להן התייחסות ישירה לאדם; אולם לעיתים קרובות אין להן כל מטרה, פרט לביסוס-מחדש של שיווי-המשקל וההרמוניה של הכוחות הגשמיים בטבע.

ב. אנו מכירים באופן מלא בכך שרצונו של אלוהים חייב להיות הסיבה הראשונית לתופעות אלה, כמו לכל דבר אחר; ואולם, מאחר ואנו יודעים כי לרוחות יש השפעה על החומר, וכי הן שליחותיו של הרצון האלוהי, אנו שואלים האם חלק מהן אינן משפיעות על היסודות [בטבע], ואינן מעוררות מרגיעות או מכוונות אותם?

— ברור שהן חייבות לנהוג כך; זה לא יכול להיות אחרת. אלוהים לא פועל באופן ישיר על החומר; [לשם כך] יש לו את שלוחיו המסורים לכל אורך מדרג העולמות.

537. המיתולוגיה של הקדמונים מבוססת כולה על הרעיונות של תורת הרוחות [ספִּיריטִיזְם] עם ההבדל שהם התייחסו לרוחות כאילו היו אלה אלוהיות. הם ייצגו את האלים או הרוחות האלה כבעלי תכונות מיוחדות; לכן, חלק מהם היו אחראיים על הרוח, ואחרים על הברק; אחרים שלטו בצמחייה וכדומה. האם אמונה זאת היא משוללת כל יסוד לחלוטין?

— היא כל כך מופרכת עד שהיא רחוקה מלהיות אמת.

א. האם ישנן, באותו האופן, רוחות השוכנות בבטן כדור הארץ ושולטות על התפתחותן של תופעות גיאולוגיות?

— רוחות אלה אינן שוכנות בבטן כדור הארץ בוודאות, אולם הן שולטות ומכוונות את התפתחותן בהתאם לתכונותיהן השונות. יום אחד יהיה בידכם ההסבר לכל התופעות הללו ואז תבינו אותן טוב יותר.

538. האם הרוחות אשר שולטות בתופעות הטבע מהוות קטגוריה מיוחדת בעולם הרוחות; האם הן ישויות נפרדות, או שמא הן רוחות שהתגלגלו, כמונו?

— הן רוחות שעתידות להתגלגל, או שכבר התגלגלו.

א. האם שייכות רוחות אלה לדרגה הגבוהה או הנמוכה יותר בהיררכית הרוחות?

— דבר זה נקבע בהתאם לתפקידן, כלומר, האם הוא חומרי יותר או תבוני יותר; חלק מהן מצוות, אחרות מבצעות; אלו מהן הממלאות תפקידים חומריים הן תמיד מדרגה נחותה יותר, בקרב הרוחות כמו גם בקרב בני האדם.

539. האם ביצירתן של תופעות מסוימות, כמו למשל סערות, מעורבת רוח אחת או שמא מעורבות בכך המון רוחות?

— מעורבות בכך המון רוחות; או, במקום זאת, אינסוף של המוני רוחות.

540. האם הרוחות אשר פועלות את פעולתן על תופעות הטבע פועלות מתוך ידע וכוונה, מתוקף הבחירה החופשית שלהן, או שמא מתוך דחף אינסטינקטיבי וחסר היגיון?

— חלק פועלות בדרך הראשונה בעוד אחרות פועלות בדרך השנייה. לשם השוואה – שוו בדמיונכם את אינספור היצורים המיקרוסקופיים אשר בונים איים וארכיפלגים²⁰⁴ בלב ים; האם מאמינים אתם שאין שום כוונה אלוהית בתהליך זה, וכי שינוי זה של פני השטח של כדור הארץ אינו נחוץ לשם השגת הרמוניה כללית? ועם זאת, כל זה מתבצע על ידי בעלי חיים מהדרגה הנחותה ביותר, מתוך סיפוק צרכיהם הגופניים, וללא כל מודעות שהיא להיותם כלים בידיו של אלוהים. באותו האופן, רוחות

---

²⁰⁴ הערת המתרגם: ארכיפלג (Archipelago) - קבוצה או שרשרת איים באוקיינוסים, שם היא מוקפת באלפי קילומטרים של מים, ואילו ארכיפלגים אחרים נמצאים בקרבת יבשות. ארכיפלגים נוצרים בתהליכים שונים; ישנם כאלה שנוצרים מהתפרצות הרי געש לאורך קווי שבר בקרום כדור הארץ, כגון איי הוואי ופולינזיה, ולעומתם ארכיפלגים אחרים הם ארכיפלגים של אטולים (Atoll; ביחיד, אטול - סוג של אי הבנוי משוניית אלמוגים המקיפה לגונה רדודה, שנוצרה סביב להר געש שנסחף ושקע) שנוצרים מ"בנייה" איטית על ידי מיקרואורגניזמים.

מהדרגה הבסיסית ביותר מועילות לשלם הכללי; בעודן מתכוננות לחיות, ולפני שהן מודעות לגמרי לפעולתן ולרצונן החופשי, הן מתבקשות להסכים ולפעול ביחד למען התפתחותן של מחלקות הטבע השונות, ביצירת התופעות שבהן הן מהוות סוכנים לא-מודעים. הן מתחילות על ידי ביצוע הוראותיהם של הממונים עליהן; לאחר מכן, כאשר האינטליגנציה שלהן הופכת למפותחת יותר, הן מצוות, בתורן, ומנחות את התהליכים בעולם הגשמי; מאוחר יותר הן תוכלנה להנחות את הדברים השייכים לעולם המוסר. בדרך זו מחוברים כל הדברים בטבע יחדיו, מהאטום הבסיסי ועד המלאך הראשי [מלאך הפנים], שהתחיל בעצמו כאטום; זהו החוק ההרמוני הראוי להערצה, שמוחכם, עדיין, צר מדי מכדי לתפוש אותו בכללותו.

X תפקידן של הרוחות במהלך קרב

541. כאשר מתנהל קרב, האם ישנן רוחות אשר עוזרות ותומכות בצדדים הלוחמים?

— כן; ואשר מעודדות את אומץ ליבם.

הערת קרדק: הקדמונים ייצגו את האלים כאילו הם נוטלים חלק [במלחמותיהם] של עמים אלה או אחרים. אלים אלה לא היו אלא רוחות אשר הוצגו תחת דימויים אלגוריים.

542. בכל מלחמה עומד הצדק רק לצידו של אחד מהצדדים הניצים. כיצד יכולות הרוחות לעמוד לצד הצד הטועה?

— יודעים אתם היטב כי ישנן רוחות אשר מבקשות לגרום רק מחלוקות והרס; עבורן, מלחמה היא מלחמה; לא אכפת להן כלל בין אם מדובר במלחמה צודקת או לא צודקת.

543. האם יכולות רוחות להשפיע על גנרל בעת שהוא מתכנן את המערכה?

— ללא שום ספק, רוחות יכולות להשתמש בהשפעתן לשם מטרה זו, בדיוק כפי שהן יכולות לעשות זאת לשם כל מטרה אחרת.

544. האם יכולות רוחות עוינות להציע לו מהלכים לא נבונים במטרה לגרום למפלתו?

— כן; ואולם, האין לו בְּחִירָה חֹפְשִׁית משל עצמו? אם שיקול דעתו אינו מאפשר לו להבדיל בין רעיון טוב לרעיון רע, הוא יאלץ לשאת בתוצאות של עיוורונו הוא, ומוטב לו שיציית לפקודות במקום שייתן אותן.

545. האם עשוי הגנרל להיות מונחה לפעמים על ידי סוג של הָרְאִיָּה הַכְּפוּלָה, תפישה אינטואיטיבית אשר תראה לו, מראש, את התוצאה של מהלכיו?

— לעיתים קרובות כך קורה במקרה של אדם שהוא גאון; סוג זה של אינטואיציה הוא מה שמכונה "השראה", והיא גורמת לו לפעול מתוך סוג של וודאות. היא מגיעה אליו מן הרוחות אשר מנחות אותו, ואשר פועלות עליו את פעולתן באמצעות היכולות שבהן הוא ניחן.

546. במהלך המולת הקרב, מה עולה בגורלן של רוחותיהם של בני האדם שנהרגו? האם הן ממשיכות לגלות עניין במאבק לאחר מותן?

— חלקן נוהגות כך; אחרות נמנעות מכך.

הערת קרדק: במקרה של בני אדם שנהרגו בקרב, כמו בכל שאר המקרים בהם מעורב מוות אלים, הרוח, במהלך הרגעים הראשונים [שלאחר המוות], נמצאת במצב של בלבול ומבוכה, כאילו היא מוכת תדהמה. היא אינה יודעת שהיא מתה ונראה כאילו היא נוטלת חלק במתרחש. טיפין טיפין מתחוורת לה המציאות של מצבה.

547. האם רוחותיהם של מי שנלחמו זה בזה בעודם בחיים עדיין מתייחסות זו לזו כאל אויבות לאחר המוות והאם הן עדיין זועמות זו על זו?

— הרוח, בתנאים אלה, לעולם אינה רגועה ושלוה. ברגע הראשון [לאחר המוות], היא עדיין עשויה לזעום על האויבת שלה, ואפילו לדלוק אחריה; ואולם, כאשר היא משיבה לעצמה את שליטתה העצמית, היא רואה כי לעוינות שלה אין עוד כל מניע. אך היא עשויה, אף על פי כן, לשמר שרידים של עוינות זו למשך תקופה המשתנה באורכה, בהתאם לאופייה.

א. האם היא עדיין שומעת את קולות שדה הקרב?

— כן; לחלוטין.

548. כאשר רוח מתבוננת בקור-רוח בקרב, כצופה בלבד, האם היא עדה להיפרדות נשמותיהן וגופם של הנופלים, וכיצד משפיעה עליה תופעה זו?

— מקרי מוות מעטים מאוד מתרחשים באופן ספונטני לחלוטין. בחלק מהמקרים, הרוח שגופה נפגע כרגע אנושות אינה מודעת לכך לעת עתה; רק כאשר מתחילה הרוח לשוב לעשתונותיה ניתן לראות שהיא נעה לצד גווייתה; דבר זה נראה כה טבעי, עד שהמראה של הגוף המת אינו מייצר שום השפעה לא נעימה. מאחר וכל [כוח] החיים של האדם מרוכז ברוח שלו, הרי שרק היא לבדה מושכת את תשומת הלב [של הרוחות הסובבות אותה]. איתה הן משוחחות ולה ניתנות פקודותיהן.

549. האם יש אמת כלשהי מאחורי הרעיון שניתן לכרות בריתות עם רוחות רעות?

— לא; לא ניתן לכרות איתן ברית, אך ישנה זיקה בין אופי מרושע לבין רוחות רעות. לדוגמה, אדם מבקש לענות ולייסר את שכנו, אולם הוא אינו יודע כיצד להיערך ולהתחיל בכך; לכן הוא מזמן לעזרתו חלק מהרוחות הנחותות, אשר, בדומה לו עצמו, מבקשות רק לעשות את הרע, ואשר, בתמורה לעזרה שהן מגישות לו בביצוע תוכניתו הזדונית, מצפות ממנו לעזור להן עם תוכניותיהן הזדוניות שלהן עצמן. אך לא ניתן להסיק מכך ששכנו של אדם זה לא יוכל להיפטר ממזימה שכזו באמצעות השתדלות נגדית ופעולת רצונו. מי שמבקש לעשות מעשה זדוני מזמן לעזרתו רוחות רעות רק באמצעות רצון זה; ולאחר מכן הוא מחויב לשרת אותן כפי שהן שירתו אותו, שכן להן, מצידן, יש צורך בעזרתו [לביצוע] מעשה הזדון שהן מבקשות לגרום. מה שאתם מכנים "ברית" מהווה פשוט סיוע הדדי בביצוע מעשה עוול.

הערת קָרְדֵק: ההשתעבדות לרוחות רעות, שלעיתים מוצא האדם את עצמו מעורב בה, נובעת מכך שהוא מפקיר את עצמו למחשבות ולרעיונות הזדוניים שהן נטעות במוחו, ולא מכל סוג שהוא של התניות בין לבינו. הרעיון של ברית, במובן הנפוץ המיוחס למילה זו, הינו ייצוג מטפורי לזיקה שקיימת בין אדם רע לבין רוחות זדוניות.

550. מה פירושן של האגדות הפנטסטיות על אנשים המוכרים את נשמתם לשטן במטרה לזכות ממנו בטובות מסוימות?

— כל האגדות מכילות משל נמשל ומוסר השכל; הטעות שלכם היא שאתם מבינים אותם פשוטם כמשמעם, באופן מילולי. מה שאתם מתייחסים אליו הוא אלגוריה שניתן להסבירה באופן הבא – מי שמזמן לעזרתו רוחות רעות, במטרה לקבל מהן את מתת העושר או טובה אחרת כלשהי, מורד כנגד ההשגחה העליונה. הוא מתרחק מהמשימה שאותה קיבל, ומן הניסיונות והמבחנים שהיה עליו לעבור בחייו הארציים; והוא יישא בתוצאות של המרד שלו בחיים הבאים. אין אנו באים לומר בכך שנשמתו תהא נדונה לאומללות לנצח; ואולם, במקום שהוא יתנתק מהחומריות, הוא הולך ושוקע בה יותר ויותר, והנאותיו מתענגות החיים תובלנה אותו רק לסבל בעולם הרוחות, עד שיגאל עצמו משעבודו לרוע דרך ניסיונות ומבחנים חדשים, ואולי אף קשים וכואבים יותר מאלה שכנגדם הוא מתמרד כעת. באמצעות התמכרותו לתענוגות החומרניים הוא מכפיף עצמו לכוחן של רוחות טמאות, וכך הוא מבסס בינו לבין הסכם שבשתיקה שיוביל לחורבנו, אך כזה שתמיד יהיה קל לו להתנתק ממנו בעזרתן של רוחות מדרגה גבוהה יותר, אם הוא יהיה נחוש בדעתו לעשות כן.

XII כוחות נסתרים; קמעות כשפים ומכשפים

551. האם אדם רע, בעזרתה של רוח רעה הפועלת לפי הוראותיו, יכול להזיק לשכנו?

— לא; אלוהים לא מתיר זאת.

552. מה ניתן לחשוב על האמונה בכוחם של בני אדם מסוימים להטיל כישוף על בני אדם אחרים?

— לבני אדם מסוימים יש כוח משיכה [מגנטי] חזק מאוד שבו הם עשויים להשתמש לרעה, אם הרוח שלהם עצמם היא רעה, ובמקרה שכזה, רוחות רעות אחרות עשויות לצדד ולתמוך בהם; אך אל לכם להאמין בכוחות מאגיים מדומיינים כלשהם, שקיימים רק בדמיונם של בני אדם בעלי אמונות טפלות, שהנם בורים ביחס לחוקי הטבע האמיתיים. העובדות שמובאות בכדי להוכיח את קיומו של כוח מדומיין זה, הן עובדות שנובעות לאמיתו של דבר מפעולתן של סיבות טבעיות שנצפו ואובחנו בצורה לא-מושלמת, ומעל לכול, שהובנו בצורה לא-מלאה.

553. מהי השפעתן של הנוסחאות והשיטות, שבעזרתן מתיימרים ומצהירים בני אדם מסוימים על יכולתם לשלוט ברצונן של הרוחות?

— ההשפעה היחידה שלהן היא הפיכתם של בני אדם אלה למגוחכים, במידה והם באמת מאמינים בהן; ובמידה והם לא מאמינים בהן, הרי הם בני בליעל נוכלים שראויים להיענש. כל הנוסחאות האלה אינן אלא מעשה של אחיזת עיניים בלבד; אין כל 'מילות קודש', שום סימנים קבלניים²⁰⁵ ושום קמעות, שיש להם כוח כלשהו על הרוחות; שכן הרוחות נמשכות על ידי מחשבה ולא על ידי שום דבר שהוא חומרי.

א. האם נוסחאות קבלניות לא הוכתבו לעיתים על ידי הרוחות עצמן?

— כן; ישנן רוחות אשר נותנות לכם סימנים ומילים מוזרות, ומצוות על מעשים מסוימים שבעזרתם אתם מבצעים מה שמכונה כשפים; אך היו סמוכים ובטוחים שרוחות שכאלה מהתלות בכם, ומבדרות את עצמן בעזרת תמימותכם ונכונותכם להאמין בכל דבר.

---

²⁰⁵ הערת המתרגם: קבלה או תורת הקבלה - תורת הסוד והמיסטיקה היהודית. לתורה זו יש שורשים עמוקים במחשבה היהודית והיא השפיעה השפעה גדולה מאוד על חיי הרוח היהודיים ועל תחומים רבים ביהדות, ובהם ההלכה והמנהגים, פרשנות המקרא, ספרות התפילה והפיוט, ספרות המוסר ועוד. במרכז של מחשבת הקבלה עומדת שאיפתו של המקובל כמיסטיקן, להתאחד איחוד מיסטי, חווייתי ותודעתי עם האלוהות, ולצמצם את הפער בינו והעולם הגשמי שבו הוא נטוע לבין האל. קבלניים - דברים אשר קשורים בתורת הקבלה.

554. האין זה אפשרי כי אדם המאמין, בצדק או שלא בצדק, במה שהוא מכנה "סגולתו של הקמע", עשוי למשוך אליו רוחות רק בזכות אמונה זו לכשעצמה; שכן במקרה זה הרי זו מחשבתו שפועלת את פעולתה, ואילו הקמע מהווה רק סימן אשר עוזר למקד ולכוון את מחשבותיו?

— פעולה שכזו היא בהחלט אפשרית; ואולם, אופיין של הרוחות שנמשכות אליו בשל כך יהיה תלוי בטוהר הכוונות ובהתרוממות הרגש מצד הגורם שמושך אותן אליו; לעיתים נדירות בלבד קורה שאדם שהוא טיפש דיו בכדי להאמין בסגולתו של הקמע, אינו מופעל ממניעים בעלי אופי חומרי במקום אופי מוסרי. בכל מקרה, מנהגים שכאלה מרמזים על קטנוניותו וחולשתו של המוח, אשר מעניק באופן טבעי גישה [אליו] לרוחות לא-מושלמות ולעגניות.

555. איזו משמעות עלינו ליחס להכשרתם של מכשפים?

— בני האדם שאתם מכנים בשם מכשפים הם בני אדם שהתברכו, כאשר הם הגונים וישרים, בכישורים ויכולות מסוימות יוצאות דופן, כגון הכוח להפנט או יכולת הִרְאָיָה הַכְפֹּלָה; וכאשר עושים בני אדם אלה דברים שאינכם מבינים, אתם מניחים שהם ניחנו בכוחות על-טבעיים. האין נחשבים רבים מבין המשכילים והמלומדים שביניכם כמכשפים, בעיניהם של בני האדם הבורים?

556. האם באמת ניחנו בני אדם מסוימים ביכולת לרפא חולים רק באמצעות מגע ידם?

— הכוח ההיפנוטי עשוי לגרום לכך, במידה מסוימת, כאשר הוא מלווה בטוהר כוונות ובתשוקה בוערת לעשות את הטוב, שכן, במקרה כזה, מגיעות רוחות טובות לעזרתו של המהפנט. ואולם, חייבים אתם לעמוד על המשמר כנגד הדרך שבה מוגזמות העובדות כאשר הן מתוארות על ידי בני אדם, אשר, בהיותם פתיים מדי או להוטים מדי, נוטים לגלות דבר מה מופלא אפילו בדברים ובתופעות הפשוטות והטבעיות ביותר. חייבים אתם גם לעמוד על המשמר כנגד סיפוריהם של בני אדם הנגועים באינטרס, אשר משתמשים בנכונות להאמין בכל דבר כאשר טובתם הם עומדת לנגד עיניהם.

XIII ברכות וקללות

557. האם ברכות וקללות מושכות את הטוב והרע כלפי אלה שאליהן הן מכוונות?

— אלוהים אינו שועה לקללות ומארות לא-מוצדקות, ומי שממלמל והוגה אותן נתפש כאשם בעיניו. מאחר ואנו נתונים לשתי השפעות מנוגדות, הטוב והרע, לקללה עשויה להיות פעולה רגעית, אפילו על דברים חומריים; ואולם, פעולה זו יכולה שלא להתרחש לעולם, אלא על פי רצונו של אלוהים, וכהסלמה של המבחנים והניסיונות שיועדו לאותו האדם שמהווה מטרה להם. מלבד זאת, קללות מוטלות בדרך כלל על רשעים וברכות על צדיקים. ואולם, לא קללות ולא ברכות אינן יכולות לבטל

לעולם את משפטה וצדקתה של ההשגחה העליונה, אשר פוגעת באדם שקולל רק אם הוא רשע, ומרעיפה מטובה רק על אדם שהוא מבורך, במידה והוא ראוי להגנתה.

פרק עשירי – משלח ידן ומשימותיהן של הרוחות

558. האם אין לרוחות דבר מה נוסף לעשותן, פרט לעבודה על השיפור האישי העצמי שלהן עצמן?

— הן משתפות פעולה ביצירתה של ההרמוניה של היקום על ידי ביצוע רצונותיו של אלוהים, שהן שלוחותיו. החיים במצב של רוח הם עיסוק מתמשך, אך כזה שאין לו דבר במשותף עם העמל המפרך והכואב של החיים הארציים, משום שאין בו לא עייפות גופנית ואף לא את כאבם של הצרכים הגופניים.

559. האם רוחות נחותות ולא-מושלמות משרתות אף הן איזושהי מטרה או תכלית מועילה ביקום?

— לכולם יש חובות למלא. האם אין הבנאי הפשוט ביותר משתתף בבניית הבניין, בדיוק כמו האדריכל עצמו? (ראו גם שאלה 540).

560. האם יש לכל רוח ורוח תכונות המיוחדות לה?

— כולנו צריכים לחיות בכל האזורים, ולרכוש את הידע על כל הדברים, על ידי כך שנעבור ברצף בכל חלקי היקום. ואולם, כפי שנאמר בספר קהלת, לכל זמן, וְעַתָּה לְכָל חֶפֶץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם²⁰⁶. ולכן, רוח אחת מגשימה את ייעודה, בזמן הזה, בעולמכם; [ואילו] רוח אחרת תגשים את ייעודה שלה, או כבר השלימה אותו, בתקופה אחרת, על פני האדמה, במים, באוויר וכיוצא בזאת.

561. האם התפקידים שאותם ממלאות הרוחות, בחשבון הכולל של הדברים, הם קבועים עבור כל רוח ורוח, או שמא הם מהווים את התכונות הייחודיות של מעמדות מסוימים [של רוחות]?

— כל הרוחות חייבות לטפס במעלה כל השלבים בסולם [ההתקדמות המוסרית], בכדי להגיע לשלמות. אלוהים, שהוא צודק והוגן, לא רצה להעניק את התורה לחלק מבני האדם מבלי שיעמלו עבודה, בעוד שאחרים רוכשים אותה רק דרך מאמץ מייסר וכואב.

הערת קָרְדֵק: לכן, בקרב בני האדם, אף אחד אינו מגיע לדרגת המיומנות הגבוהה ביותר בכל אומנות שהיא, מבלי שרכש את הידע ההכרחי דרך תרגול אומנות זו בכל הדרגות שלה, מהנמוכה ביותר ועד לדרגה הגבוהה ביותר.

²⁰⁶ קהלת, פרק ג' פסוק א'.

562. מאחר ולרוחות מהדרגה הגבוהה ביותר אין עוד שום ידע שעליהן לרכוש, האם הן נמצאות במצב של מנוחה מוחלטת, או שמא יש, גם להן, עיסוקים כלשהם?

— האם יכולים אתם לשער בנפשכם שהן תיוותרנה בטלות ממעש לנצח? בטלה נצחית תהווה [עבורן] עינוי נצחי.

א. מהו טיב עיסוקיהן?

— הן מקבלות הוראות ישירות מאלוהים, משדרות אותן ברחבי היקום ומפקחות על ביצוען.

563. האם הרוחות תמיד עסוקות?

— תמיד? כן, אם בכך כוונתכם שמחשבותיהן תמיד פעילות, שכן הן חיות במחשבה. ואולם, אל לכם להניח כי עיסוקיהן של הרוחות דומים לעיסוקיהם הארציים של בני האדם; פעילותן לכשעצמה היא תענוג, דרך המודעות שיש להן על היותן מועילות.

א. דבר זה מובן בקלות בכל הנוגע לרוחות טובות; אך האם אותו הדבר חל גם ביחס לרוחות נחותות?

— לרוחות נחותות יש עיסוקים התואמים לאופיין הן. האם תפקידו בידיו של פועל פשוט ובור משימה אינטלקטואלית חשובה?

564. האם יש, בקרב הרוחות, חלק שהן בטלות ממעש, או שאינן מעסיקות את עצמן בשום דבר מועיל?

— כן; אולם בטלה זו ממעש היא זמנית בלבד, והיא תלויה בהתפתחות של האינטליגנציה שלהן. בוודאי שיש בקרב הרוחות, כמו בקרב בני האדם, חלק שחיות רק עבור עצמן; אולם הבטלה שלהן מעיקה עליהן, ובמוקדם או במאוחר, הרצון להתקדם יגרום להן לחוש בצורך בפעילות והן שמחות להפוך את עצמן למועילות. אנו מדברים על רוחות שהגיעו לנקודה שבה יש ברשותן מודעות-עצמית וּבְחִירָה חֹפְשִׁית; שכן, במקורן, הן דומות לרך הנולד, ופועלות יותר מתוך אינסטינקט, מאשר מתוך רצון נחוש.

565. האם בוחנות הרוחות את יצירות האומנות שלנו, והאם הן מגלות בהן עניין?

— הן בוחנות כל דבר שמצביע על מידת ההתעלות והתקדמותן של רוחות שהתגלגלו.

566. האם רוח שהיה לה מקצוע מיוחד בעודה על פני האדמה, כמו צייר או אדריכל, לדוגמה, מגלה עניין מיוחד במלאכות שהיוו את "המושא להתעניינותה" במהלך חייה הארציים?

— הכל מתמזג לכדי מטרה כללית אחת. רוח טובה מגלה עניין בכל מה משאפשר לה לסייע לנשמות אחרות בטיפוס שלהן לעבר אלוהים. מלבד זאת, רוח שהקדישה את עצמה לעיסוק נתון, באותו הקיום שבו הכרתם אותה, עשויה להקדיש את עצמה לעיסוק אחר בקיום אחר; שכן, בכדי שתוכל להיות מושלמת, עליה לדעת הכל. לכן, בזכות ההתקדמות הרבה שלה, יכול להיות שלא תהיה לה התמחות הייחודית לה – עובדה שעליה רמזתי באומרי שהכל מתמזג לכדי מטרה כללית אחת. תנו דעתכם גם, כי מה שנראה לכם נשגב בעולמכם הנחשל והמפגר, עשוי להיות בסך הכל משחק ילדים פשוט בעולמות מדרגת התקדמות גבוהה יותר. כיצד יכולים אתם לשער לעצמכם, כי הרוחות אשר מאכלסות עולמות אלה, שבהם קיימות אומנויות ומדעים שאינם ידועים לכם, תוכלנה להעריץ ולהתפעל ממה שנראה בעיניהן כאילו הוא אינו אלא עבודתו של טירון חובב?

א. אנו יכולים בקלות להבין שכך הוא המקרה עם רוחות מתקדמות; ואולם, שאלתנו מתייחסת לרוחות שכיחות והמוניות יותר, לאלה שעדיין לא התעלו אל מעל לרעיונות הארציים.

— במקרה שלהן הסיפור הוא שונה; השקפת עולמן היא צרה יותר והן עשויות להתפעל ממה שאתם עצמכם מעריצים ומתפעלים ממנו.

567. האם נוטלות הרוחות אי-פעם חלק בעיסוקים ובהנאות שלנו?

— רוחות נפוצות והמוניות, כפי שאתם מכנים אותן, אכן נוהגות כך; הן סובבות אתכם ללא הרף, והן נוטלות חלק בכל מעשיכם, שלעיתים הוא חלק פעיל מאוד, בהתאם לטבע שלהן; וזה הכרחי שהן תנהגנה כך, בכדי להניע את בני האדם בנתיבות החיים השונות, ולהגביר או למתן את תשוקותיהם.

הערת קָרְדֵק: הרוחות עסוקות בדברים של העולם הזה, באופן התואם את דרגת ההתקדמות או הנחיתות שלהן. לרוחות מהדרגה הגבוהה יותר יש, ללא כל ספק, את הכוח לבחון ולהתבונן בפרטים הקטנים ביותר של הדברים הארציים, אך הן נוהגות כך רק כאשר מביא הדבר תועלת לשם התקדמות. רוחות מדרגה נמוכה יותר מייחסות לדברים שכאלה מידת חשיבות שהיא פרופורציונלית לזיכרונותיהן מחייהן הארציים, ולרעיונות הארציים שעדיין לא נכחדו מזכרוֹן.

568. כאשר מופקדת שליחות בידיהן של הרוחות, האם הן משלימות אותה כאשר הן מצויות בשלב התעייה והנדודים, או שמא כאשר הן מתגלגלות?

— ניתן להפקיד בידיהן שליחות בכל אחד משני המצבים הללו. ישנן רוחות נודדות ששליחות שכזו מעניקה להן עיסוק רב בה.

569. אילו שליחויות ניתן להפקיד בידיהן של הרוחות הנודדות?

— הן כל כך מגוונות, עד שיהיה זה בלתי-אפשרי לתאר אותן; וישנן ביניהן שליחויות שכאלה שלא תוכלו להבינן. רוחות מוציאות לפועל את רצונותיו של האל, ואין אתם מסוגלים לחדור את כל צפונותיו.

הערת קֶרְדֵק: המשימות והשליחויות המוטלות על רוחות תמיד מועילות למטרתן. בין אם הן מצויות במצב של רוח או כבני אדם, בידן מופקדות [המשימות] לעזור ולקדם את התקדמותם של האנושות העמים והאומות או בני האדם, במסגרת טווח של רעיונות נרחבים יותר או נרחבים פחות, מיוחדים יותר או מיוחדים פחות, לסלול את הדרך עבור ארועים מסוימים ולפקח על ביצועם והשלמתם של דברים מסוימים. משימותיהן של רוחות מסוימות הן בעלות היקף מצומצם יותר, וניתן לומר עליהן שהן אישיות יותר, או אפילו מקומיות, כגון עזרה לחולים לגוססים ולסובלים, השגחה על אלה שהן הפכו להיות המדריכות והמגנות שלהם והדרכה שלהם באמצעות עצותיהן או באמצעות המחשבות המיטיבות שהן נוטעות במוחם. ניתן לומר שישנם סוגים רבים של משימות לרוחות, כמספר האינטרסים שיש להשגיח עליהם, בין אם בעולם הפיזי או בין אם בעולם המוסרי. כל אחת ואחת מהרוחות מתקדמת באופן יחסי למידת הנאמנות שבה היא ממלאת את שליחותה.

570. האם הרוחות תמיד מבינות את התוכניות שעל ביצוען הן מופקדות?

— לא; חלק מהן הן רק כלים עיוורים, אך אחרות מבינות במלואה את המטרה שלשמה הן עמלות.

571. האם רק לרוחות מתקדמות יש משימה ושליחות למלא?

— חשיבותה של משימה היא תמיד פרופורציונלית ליכולות ולדרגת ההתקדמות של הרוח שבידה היא הופקדה; הקֶשֶר שמעביר איגרת ממלא גם הוא משימה [בשדה הקרב], אם כי לא את משימתו של הגנרל.

572. האם שליחותה של הרוח נכפית עליה, או שמא היא תלויה ברצון שלה עצמה?

— הרוח מבקשת אותה והיא שמחה ועולצת לקבל אותה.

א. האם יכולות כמה רוחות לדרוש את אותה השליחות?

— כן; לעיתים קרובות ישנן מספר מועמדות עבור אותה השליחות, אך לא כולן מקבלות אותה.

573. ממה מורכבת שליחותן של רוחות שהתגלגלו?

— מהדרכה של בני אדם ומסיוע להתקדמותם ומשיפור המוסדות שלהם באמצעים ישירים וחומריים. משימות אלה הן כלליות וחשובות, מי יותר ומי פחות; ואולם, מי שמעבד את האדמה מבצע משימה ממשית ואמיתית, בדיוק כמו מי ששולט או מחלק הוראות. כל דבר בטבע קשור זה לזה; וכל רוח ורוח, בעודה מיטהרת באמצעות הגלגול שלה, מסכימה, בצורתה האנושית, לביצוען והשלמתן של התוכניות האלוהיות. לכל אחד מכם יש משימה, מפני שכל אחד ואחד מכם יכול להועיל בדרך זו או אחרת.

574. מה יכולה להיות משימתם של אלה, אשר, בחיים האלה, הם בטלים ממעש מבחירה?

— נכון הדבר שישנם בני אדם אשר חיים רק עבור עצמם, ושאינם הופכים את עצמם למועילים בשום דרך. הם ראויים בעיקר לרחמים רבים, שכן הם יידרשו לכפר על בטלנותם מרצון זו באמצעות סבל

רב, שכן סבלותיהם יתחילו לעיתים קרובות כבר בקיום הנוכחי שלהם על ידי תשישותם וסלידתם מהחיים.

א. מאחר והיה להם את חופש הבחירה, מדוע הם בחרו דווקא בחיים שאינם מועילים להם כלל?

— בקרב הרוחות, בדיוק כמו בקרב בני האדם, ישנן כאלה שהן עצלניות ונרתעות מחיי עמל. אלוהים מתיר להן ללכת בדרך שלהן; הן תלמדנה, במהרה, את העלויות שכרוכות בדבר, את ההשפעות הרעות של בטלנותן, ואז הן תתבענה בלהט שיתאפשר להן לפצות על הזמן האבוד. יכול גם להיות שהן בחרו בחיים מועילים יותר; אולם לאחר מכן הן נרתעו מהמבחן והניסיון והרשו לעצמן ללכת שולל אחרי הצעותיהן של רוחות שעודדו אותן בבטלנותן.

575. העיסוקים הנפוצים בחיי היומיום נתפשים בעינינו כחובות, יותר מאשר כמשימות, כפי שראוי לכנותן בצדק. משימה, בהתאם לרעיון שאנו מצמידים למילה זו, מאופיינת בחשיבות פחות ייחודית, ובמיוחד פחות אישית. מנקודת מבט זו, כיצד זה נוכל לקבוע כי לאדם יש באמת שליחות על פני האדמה?

— על פי גדולתן של התוצאות אותן הוא משיג וההתקדמות שהוא גורם להתרחשותה בקרב עמיתיו בני האדם.

576. האם בני אדם שקיבלו משימה חשובה יועדו לכך עוד בטרם לידתם, והאם הם מודעים לכך?

— כן, במקרים מסוימים; ואולם, לעיתים קרובות יותר, הם לא מודעים לכך. הם מודעים למטרה רק באופן מעורפל בעת הגיעם לכדור הארץ; המשימה שלהם נחשפת בפניהם בהדרגה, לאחר לידתם, דרך פעולת הנסיבות. אלוהים מוביל אותם לדרך שעליהם ללכת בה לשם ביצוע תוכניותיו.

577. כאשר אדם עושה דבר מה מועיל, האם זה תמיד בזכות שליחות קודמת וכזו שנקבעה מראש, או שמא הוא יכול לקבל שליחות שלא הייתה צפויה מראש?

— כל מה שאדם עושה אינו תוצאה של שליחות שנקבעה מראש; לעיתים קרובות הוא מכשיר בידי הרוח שמתמשת בו בכדי לבצע דבר מה, אותו היא תופשת כמשהו שימושי: לדוגמה, הרוח חושבת שיהיה זה מועיל להוציא לאור ספר שאותו היא הייתה כותבת בעצמה, לו הייתה מתגלגלת [בגוף גשמי]. היא תרה אחר הסופר שיהיה המתאים ביותר להבין ולפתח את הרעיון שלה; היא מעלה במוחו את תוכנית העבודה ומנחה אותו בביצועה. במקרה כזה, האדם לא הגיע לעולם עם משימה לבצע עבודה זו. אותו דבר מתרחש ביחס ליצירות אמנות שונות או לתגליות מדעיות. בעת שגופו ישן, הרוח שנתגלגלה [בגופו גשמי] מתקשרת באופן ישיר עם רוח שנמצאת במצב התעייה או הנדודים שלה, והשתיים מתייעצות ביחד כיצד להוציא לפועל את משימתן.

578. האם יכולה רוח להיכשל בשליחותה באשמתה שלה עצמה?

— כן; במידה והיא אינה מדרגת התקדמות גבוהה.

א. מהן ההשלכות של כישלון שכזה לגביה?

— היא מחויבת להתחיל שוב את משימתה מחדש; זהו עונשה. ומלבד זאת, היא תיאלץ לשאת בתוצאות הנזקים שנגרמו עקב כישלונה.

579. מאחר וכל רוח מקבלת את משימתה מאלוהים, כיצד יכול אלוהים להפקיד משימה חשובה, כזו שיש בה עניין כללי, בידי רוח המסוגלת להיכשל בביצועה?

— האם אין אלוהים יכול לחזות מראש האם חייליו ינצחו או ינוצחו? היו סמוכים ובטוחים שהוא חוזר מראש את כל הדברים, וכי הביצוע של תוכניותיו, כאשר הן חשובות, לעולם אינו מופקד בידי אלה שיזנחו את מלאכתם בעיצומה של העבודה. מבחינתכם, כל הקושי טמון בידע המקדים אודות העתיד שנמצא ברשותו של אלוהים, אך שאותו אינכם יכולים להבין.

580. כאשר רוח מתגלגלת [בגוף גשמי] לשם השלמת משימתה, האם היא חשה את אותה החרדה כלפי משימה זו, כמו אותה רוח שמשימתה ניתנה לה כמבחן?

— לא; שכן יש בידיה את התוצאות מניסיון [העבר שלה] להנחותה.

581. לבני האדם שהאירו את עיני המין האנושי על ידי גאוניותם בהחלט יש משימה; אך ביניהם יש רבים שטעו, ואשר, יחד עם אמיתות חשובות, הפיצו סביבם גם טעויות חמורות. באיזה אופן עלינו להתייחס למשימתם?

— כאילו הם סילפו ועיוותו אותה בעצמם. הם אינם שווי-ערך למשימה שנטלו על עצמם. עם זאת, בעת שאתם שופטים אותם חייבים להביא בחשבון את הנסיבות שבהן הם חיו. בני אדם גאוניים אלה היו צריכים לדבר בשפה של זמנם; ותורות אשר נראות שגויות או ילדותיות ומטופשות בזמנים מאוחרים יותר, עשויות היו להיות מספקות בתקופה שבה הן ניתנו.

582. האם יכולה אבהות להיחשב למשימה?

— אין כל ספק בכך שזוהי משימה; וכן החובה הרצינית ביותר מכולן, ואשר לאחריות הנובעת ממנה תהא השפעה חשובה על עתידו [של האב], יותר ממה שבני האדם יכולים לשער לעצמם. אלוהים הפקיד את הילד תחת חסותם של הוריו במטרה שהם ינחו את צעדיו ללכת בדרך הישר; והוא הקל על מלאכתם על ידי כך שהעניק לילד מבנה שברירי ועדין, שהופך אותו לנגיש לרשמים חדשים. ואולם,

ישנם הורים רבים שמקדישים מאמצים רבים יותר לטיפול העצים בגנם על מנת שהללו יניבו יבול רב יותר של פירות משובחים, מאשר לטיפול אופיו של ילדם. במידה והורים אלה יכנעו בשל אשמתם שלהם, הם ישאו בעונש על הפרת האמונים שלהם; וסבלו של הילד בחיים עתידיים יתגלגל לפתחם מפני שהם לא קיימו את חלקם ועזרו לו להתקדם בדרך אל האושר.

583. במידה וילד סוטה מדרך הישר, על אף הטיפול של הוריו, האם הם מוחזקים כאחראיים לכך?

— לא; ואולם, ככל שנטייתו של הילד מרושעת יותר, וככל שמשימתם קשה ומסובכת יותר, כך רב יותר יהא גמולם במידה ויצליחו להרחיקו מדרך הרע.

א. במידה וילד הופך לאדם טוב, על אף ההזנחה או הדוגמה הרעה שהציבו בפניו הוריו, האם מפיקים הוריו תועלת כלשהי מכך?

— אלוהים הוא הוגן וצודק.

584. מה עשויה להיות משימתו של הכובש, שמטרתו היחידה היא סיפוק שאיפותיו, ואשר, בכדי להשיג מטרה זו, אינו נרתע מלהמיט את כל אותם האסונות אותם הוא מביא בעקבותיו?

— על פי רוב הוא רק כלי בו משתמש אלוהים לשם ביצוע תוכניותיו; ואסונות אלה הם לעיתים אמצעי לגרום לבני האדם להתקדם מהר יותר.

א. הטוב שעשוי לנבוע מאסונות חולפים אלה הוא זר בעבור אותו אדם ששימש ככלי לגרימתם, שכן הוא רק הציב לעצמו מטרה אישית; האם הוא, אף על פי כן, יפיק תועלת מאותן תוצאות?

— כל אחד מתוגמל בהתאם לעבודתו, לטוב אותו ביקש לעשות וליושר כוונותיו.

הערת קרדק: לרוחות, בעודן מגולגלות [בגוף הגשמי], יש עיסוקים הטבעיים במהותו של קיומן הגשמי. בעת שהן מצויות במצב הנדודים שלהן, או במצב של אי-התגשמות חומרית, עיסוקיהן הם פרופורציונליים למידת ההתקדמות שלהן.

חלקן נודדות מעולם לעולם, מקבלות הדרכה ומתכוננות לגלגול חדש.

אחרות, מתקדמות יותר, מקדישות את עצמן להשגת התקדמות דרך הכוונת מהלך העניינים, ועל ידי הצעת רעיונות ומחשבות חיוביות הן מסייעות לבני האדם הגאונים, אשר עוזרים להתקדמותו של המין האנושי.

אחרות מתגלגלות שוב, עם משימה להתקדם.

אחרות לוקחות תחת חסותן בני אדם, משפחות, חברות, ערים, ארצות ועמים, והופכות להיות המלאך השומר שלהן, הרוח המגנה ורוחות מוכרות.

אחרות שולטות בתופעות הטבע ומהוות סוכנות ישירות שלהן.

המאסה הגדולה של הרוחות מהדרגה הנמוכה מעסיקות את עצמן בעיסוקים האנושיים, ונוטלות חלק בהנאות ובשעשועים שלנו.

רוחות לא טהורות ולא-מושלמות מחכות, מתוך סבל וייסורים, לרגע בו יחפוץ אלוהים להעניק להן אמצעים להתקדם. במידה והן גורמות נזק, הרי זה מתוך תרעומת כנגד האושר שהן עדיין אינן מסוגלות ליטול בו חלק.

פרק אחד עשרה – שלוש הממלכות

א מינרלים וצמחים

585. מה דעתכן על חלוקתו של עולם הטבע לשלוש ממלכות, המינרלים הצומח והחי, שאליהן מוסיפים נְטוּרָלִיסְטִים²⁰⁷ מסוימים סוג רביעי, כלומר, המין האנושי; או על חלוקה אחרת של העולם לשני סוגים, כלומר, [העולם] האורגני והאנאורגני? איזה מהחלוקות הללו היא עדיפה?

— כולן טובות; בנוגע למי מהן היא הטובה ביותר, דבר זה תלוי בנקודת ההשקפה שלכם. מנקודת המבט החומרית, ישנם רק יצורים אנאורגניים ואורגניים; מנקודת המבט המוסרית, ישנן בבירור ארבע רמות.

הערת קָרְדֵק: למעשה, ארבע הרמות הללו נבדלות זו מזו באמצעות מאפיינים בולטים בבירור, אם כי נראה שהקצוות שלהן מתמזגים זה בזה. חומר אינרטי, אשר ממנו בנויה ממלכת המינרלים, מהווה כוח מכני בלבד; צמחים, הבנויים מחומר אינרטי, ניחנים בחיוניות; לבעלי חיים, הבנויים מחומר אינרטי וניחנים בחיוניות יש גם סוג של תבונה אינסטינקטיבית, מוגבלת בהיקפה, אך היא מעניקה להם את המודעות לקיומם ולייחודיותם; האדם, שניחן בכל מה שמצוי בצמחים ובבעלי החיים, מתעלה אל מעל לכל שאר המחלקות בזכות תבונה מיוחדת, שאין לה גבולות קבועים, ואשר מעניקה לו את המודעות לעתידו, את התפישה ביחס לדברים שאינם-חומריים [חוץ-חומריים] ואת הידיעה על [קיומו של] אלוהים.

586. האם הצמחים מודעים לקיומם?

— לא; הם אינם חושבים; יש להם רק קיום [חיים] אורגני.

---

²⁰⁷ הערת המתרגם: **נטורליזם** (Naturalism) - גישה פילוסופית הגורסת כי כל התופעות בטבע מצייתות לאותם הכללים, בניגוד למושג העל-טבעיות; אם נגדיר את המונח "תופעה על-טבעית" כ"תופעה שהיא מעל לחוקי הטבע" או "מצייתת לחוקים אחרים מאשר חוקי הטבע", הרי שהנטורליזם טוענת שלא קיימות תופעות על-טבעיות. אם קיימות תופעות שנהוג לכנותן "על-טבעיות", הן בהכרח מצייתות לאותם חוקי הטבע, כמו כל תופעה אחרת בעולם, ולכן ניתן להסבירן ולחקרן באותם אמצעים ושיטות המשמשים לחקירת כל תופעת טבע (ולפיכך הן אינן על-טבעיות). אם אין ביכולתנו להסביר באופן זה תופעה שנראית על-טבעית, הרי שהסיבה לכך, לטענת הנטורליזם, היא בהכרח חוסר יכולתנו להבין את חוקי הטבע במידה מספקת.

587. האם יש לצמחים תחושות? האם הם סובלים כאשר משחיתים אותם?

— הצמחים קולטים ומקבלים את התופעות הפיזיות אשר פועלות על החומר, אך אין להם כל תחושה; כתוצאה מכך, הם אינם חשים כאב.

588. האם הכוח אשר מושך את הצמחים האחד כלפי השני פועל באופן נפרד מרצונם?

— כן; שכן הם אינם חושבים. זהו כוח מכני של החומר אשר פועל על החומר; הם אינם יכולים להתנגד לו.

589. לחלק מהצמחים, כמו, למשל, המימוזה הבישנית והדיונגאה²⁰⁸, יש תנועות אשר מעידות על כך שיש להם רגישות ותחושתיות רבה, ובמקרים מסוימים, גם מידה של רצון [חופשי], כמו במקרה של הדיונגאה, שהאונות שלה לוכדות את החרק אשר נוחת עליהן בכדי למצוץ את מיצי גופו, ונראה שהיא אפילו מציבה לו מלכודת בכדי להרוג אותו. האם ניחנו צמחים אלה ביכולת לחשוב? האם יש להם רצון [חופשי] והאם הם יוצרים חוליית ביניים המקשרת בין עולמות הצומח והחי? האם הם מהווים נקודות מעבר בין העולמות הללו?

— כל דבר בטבע הוא [נקודת] מעבר, מעצם העובדה שכל דבר הוא שונה, ושכל דבר, אף על פי כן, מקושר יחד. צמחים אינם חושבים וכתוצאה מכך אין להם כל רצון [חופשי]. הצדפה, אשר פותחת את קונכייתה, וכל הזואופיטים²⁰⁹, אינם חושבים; יש להם רק אינסטינקט טבעי עיוור.

הערת קרדק: האורגניזם האנושי מספק לנו דוגמאות לתנועות דומות, המתרחשות ללא שום השתתפות של הרצון, כפי שקורה באיברי העיכול ומערכת הדם. שריר השוער²¹⁰ מכווץ את עצמו ונסגר כאשר הוא בא במגע עם חומרים מסוימים, כאילו הוא מבקש למנוע את מעברם. אותו הדבר חייב להתרחש גם בקרב הצמחים הרגישים, שתנועותיהם אינן מעידות בהכרח על תפישה [חושית], ועוד פחות מכך, על רצון [חופשי].

---

²⁰⁸ הערת המתרגם: **דיונגאה** (שם מדעי: *Dionaea*) – צמח המכונה בלשון עממית "צמח טורף". הדיונגאה היא סוג של צמח טורף ממשפחת הטליתיים (*Droseraceae*) אשר מכילה מין יחיד – דיונגאת הזבובים. הדיונגאה משלימה את אספקת המזון שלה על ידי עיכול חלבוני הגוף של חרקים ובעלי חיים קטנים אחרים אותם היא לוכדת באמצעות עליה, הכוללים שתי אונות (כפות) בצורת כליה, שציר העלה מחבר ביניהן. העלה משמש כמלכודת שמסוגלת להיסגר על בעלי חיים על ידי הצמדת האונות זו לזו והיא מופעלת על ידי מנגנון חישה חשמלי.

²⁰⁹ הערת המתרגם: **זואופיט** (*Zoophyte*) - בעל חיים עם צורה או תכונות של צמחים.

²¹⁰ הערת המתרגם: **שריר השוער** (**פיליוסוס**, או באנגלית: *Pylorus*) - שריר טבעתי, המהווה שסתום בפתחה התחתון של הקיבה, שממנו יוצא המזון מהקיבה אל התריסריון. כאשר שריר זה מכווץ נסגר הפתח, וכך נמנע מעבר של מזון מן הקיבה לתריסריון.

590. האם אין בקרב הצמחים אינסטינקט של שימור-עצמי, אשר מוביל אותם לחפש את מה שעשוי להועיל להם ולהימנע ממה שיכול להזיק להם?

— אתם יכולים לכנות זאת, אם תחפצו בכך, סוג של אינסטינקט, אשר תלוי בפירוש המרחיב שאתם מעניקים למילה; אולם זהו דבר מכני טהור. בפעולות כימיות, כאשר אתם רואים שני גופים המתאחדים יחד הרי זה משום שהם מתאימים האחד לשני, כלומר, ישנה זיקה ביניהם; אולם אינכם מכנים זאת אינסטינקט.

591. בעולמות מדרגה גבוהה יותר, האם הצמחים, כמו שאר היצורים, הם בעלי אופי מושלם יותר?

— כל דבר בעולמות אלה הוא מושלם יותר; אולם הצמחים הם, תמיד, צמחים, כפי שבעלי החיים הם, תמיד, בעלי חיים, וכפי שבני האדם הם, תמיד, בני אדם.

II בעלי חיים ובני אדם

592. אם נשווה בין האדם לבעלי החיים ביחס לתבונה, נראה שקשה יהיה למתוח קו מפריד ביניהם; שכן בעלי חיים מסוימים, מבחינה זו, ידועים לשמצה בעליונותם על חלק מבני האדם. האם אפשר למתוח במדויק קו הפרדה שכזה?

— הפילוסופים שלכם רחוקים מאוד מהסכמה על נקודה זו. חלקם יאמרו כי האדם הוא בעל חיים; אחרים בטוחים באותה המידה כי בעל חיים הוא אדם. כולם טועים. האדם הוא יישות נפרדת, שלעיתים שוקעת עמוק מאוד, או שעשויה להתרומם גבוה מאוד. בכל הנוגע לאופיו הפיזי, האדם דומה לבעלי החיים והוא הרבה פחות מצויד [ביכולות להתמודד עם סכנות החיים והעולם החומרי] מבעלי חיים רבים אחרים; שכן הטבע העניק להם את כל מה שהאדם נאלץ להמציא בעזרת תבונתו לשם סיפוק צרכיו והישרדותו. גופו חשוף להרס, כמו גופם של בעלי החיים; אולם לרוחו יש ייעוד שרק הוא לבדו יכול להבין, מפני שרק הוא לבדו חופשי לגמרי. יצורים אנושיים מסכנים אשר משפילים עצמם אל מתחת לדרגתן של החיות! האם אינכם יודעים כיצד לבדל את עצמכם מהן? הכירו בעליונותו של האדם בזכות היכרותו ואחיזתו ברעיון קיומו של אלוהים.

593. האים ניתן לומר על בעלי החיים שהם פועלים רק מתוך אינסטינקט?

— שוב, דבר זה הוא תיאורטי בלבד. נכון מאוד שהאינסטינקט שולט בחלק הארי של בעלי החיים; אולם האם אינכם רואים שחלק מהם פועלים מתוך רצון מוגדר? זוהי תבונה [אינטליגנציה]; אך כזאת שהיא בעלת טווח צר.

הערת קָרְדֵק: בנוסף לאינסטינקט, לא ניתן להכחיש שחלק מבעלי החיים מציגים ראיות לאחיזה ביכולת לבצע פעולות מורכבות, אשר מציינות רצון לפעול בכיוון מוגדר ובהתאם לנסיבות. כתוצאה מכך, קיים בהם סוג של תבונה, אך כזו שהפעלתה מרוכזת בעיקר באמצעים לסיפוק צרכיהם הפיזיים, ומתוך דאגה להישרדותם שלהם עצמם. אין בקרבם שום התקדמות, שום שיפור, ואין זה משנה מהי האומנות שאנו עשויים להעריך במלאכתם; את מה שהם נהגו לעשות בעבר הם עושים גם כיום, לא פחות ולא יותר, בהתאם לתבניות קבועות וליחסים בלתי-משתנים. הציפור הצעירה אשר בודדה משאר בני מינה, בונה אף על פי כן את הקן שלה על פי אותו דגם, מבלי שלימדו אותה לעשות זאת. במידה וחלק מבעלי החיים נחשפים למידת חינוך מסוימת, הרי שהתפתחותם האינטלקטואלית, המוגבלת תמיד לגבולות צרים, נגרמת עקב פעולתו של האדם על אופיים הגמיש שכן להם עצמם אין כל יכולת להתקדם, אך התפתחות מלאכותית זאת היא קצרת-מועד ואישית לחלוטין, שכן בעל החיים, כאשר עוזבים אותו שוב לנפשו, שב במהרה לגבולות שהתווה עבורו הטבע.

594. האם יש לבעלי החיים שפה?

— אם כוונתכם לשפה המורכבת ממילים והברות, התשובה היא לא; אך אם כוונתכם היא לשיטת תקשורת בינם לבין עצמם, התשובה היא כן. בעלי החיים מתקשרים זה עם זה הרבה יותר ממה שאתם משערים לעצמכם; אולם שפתם היא מוגבלת, בדומה לרעיונות שלהם, לצרכיהם ולמגבלותיהם הגופניות.

א. ישנם בעלי חיים שאין להם שום קול; האם אין להם שום שפה?

— הם מבינים זה את זה באמצעים אחרים. האם אין לבני האדם שיטות אחרות לתקשר זה עם זה מלבד דרך דיבור? והאילמים, מה אתם אומרים עליהם? לבעלי החיים, מאחר והם ניחנו בחיים של קירבה וקשרים חברתיים, יש אמצעים להעברת מידע בין חיה לחיה ולהבעת התחושות שהם חווים. האם אתם חושבים שלדגים אין שום יכולת הבנה בינם לבין עצמם? לאדם, אם כן, אין זכות בלעדית על שימוש בשפה; אולם שפת בעלי החיים היא אינסטינקטיבית ומוגבלת להיקף מגבלותיהם ורעיונותיהם, בעוד ששפת האדם ניתנת לשיפור ולשכלול והיא מתאימה את עצמה לכל התפישות והמושגים [הנובעים] מהאינטליגנציה שלו.

הערת קָרְדֵק: ברור כי הדגים אשר נודדים בהמוניהם, בדומה לסנוניות אשר עוקבות אחרי [הציפור] המדריכה אשר מובילה אותם, חייבים להיות בעלי אמצעים להזהיר, להבין ולהתייעץ זה עם זה בנוגע לדברים בעלי עניין ואופי כללי הנוגעים לכולם. ייתכן שהם ניחנו בחוש ראייה חד דיו המאפשר להם להבחין בסימנים ייחודיים המועברים על ידם בינם לבין עצמם, או שהמים עשויים לשמש עבורם ככלי להעברת תנועות מסוימות. ברור כי חייבים להיות להם אמצעים מסוימים, יהיו הללו אשר יהיו, להבין האחד את השני, כמו בקרב כל שאר בעלי החיים שאין להם קול, ואשר אף על פי כן, מבצעים פעולות במשותף. האם, אם כן, אמור הדבר להיראות מוזר בעיניכם שרוחות מסוגלות לתקשר בינן לבין עצמן, מבלי שתזדקקנה להידרש להביע את עצמן בעזרת דיבור? (ראה שאלה 282).

595. האם יש לבעלי החיים בְּחִירָה חֻפְּשִׁית ביחס למעשיהם?

— הם אינם המכונות הפשוטות שאתם חושבים שהם; ואולם, חופש הפעולה שלהם מוגבל על ידי המגבלות שלהם עצמם ולא ניתן להשוותו לזה של האדם. בהיותן נחותות בהרבה מן האדם, אין להם את אותם החובות. החופש שלהם מוגבל לפעולות של חייהם החומריים.

596. מאין מגיעה יכולתם של בעלי חיים מסוימים לחקות את שפתו של האדם, ומדוע נפוצה יכולת זו יותר בקרב הציפורים, במקום, למשל, בקרב קופי האדם, אשר התצורה [הגופנית] שלהם מקבילה יותר לזו של האדם?

— יכולת זו נובעת מתצורה ייחודית של איברי הקול, שאליה מתווסף אינסטינקט החיקוי. קופי האדם מחקים את המחוות [הגופניות] של האדם; ציפורים מסוימות מחקות את קולו.

597. מאחר ולבעלי החיים יש אינטליגנציה המעניקה להם מידה מסוימת של חופש פעולה, האם יש בהם מרכיב שאינו תלוי בחומר?

— כן; ומרכיב זה שורד את [הרס] גופם.

א. האם מרכיב זה הוא נשמה, בדומה לזו של האדם?

— זוהי נשמה, אם ברצונכם לכנותה כך; דבר זה תלוי במשמעות שאותה מייחסים אתם למילה זו, אך היא נחותה בהשוואה לזו של האדם. ישנו הבדל גדול בין נשמתם של בעלי החיים לנשמתו של האדם, כפי שקיים הבדל גדול בין נשמתו של האדם לאלוהים.

598. האם לאחר מותם של בעלי החיים משמרת נשמתם את הייחודיות ואת המודעות-העצמית שלה?

— היא משמרת את ייחודיותה, אך לא את המודעות-העצמית שלה. החיים התבוניים נותרים חבויים בבעלי החיים.

599. האם לנשמתם של החיות יש את האפשרות לבחור להתגלגל בסוג אחד של בעלי חיים במקום בסוג אחר?

— לא; אין לה בְּחִירָה חֻפְשִׁית.

600. מאחר והנשמה של בעלי החיים שורדת לאחר [הרס] גופם, האם היא מצויה, לאחר המוות, במצב של תעייה או נדודים, בדומה לנשמתו של האדם?

— היא מצויה במצב של תעייה או נדודים, מפני שהיא אינה מאוחדת עם גופה; אולם לא מדובר ברוח תועה. רוח תועה היא יישות אשר חושבת ופועלת על פי רצונה החופשי; אך לנפשם של בעלי

החיים אין את אותה היכולת, שכן התודעה-העצמית שלה היא התכונה העיקרית של הרוח. נשמתו של בעל החיים מסווגת לאחר מותו על ידי רוחות שהופקדו על עבודה זו, וכמעט מייד נעשה בה שימוש; אין לה שהות להיכנס לתקשורת עם יצורים אחרים.

601. האם מצייתים בעלי החיים לחוק ההתקדמות, בדומה לבני האדם?

— כן; ומסיבה זו, בעולמות גבוהים ומתקדמים יותר, שבהם בני האדם מתקדמים עוד יותר, גם בעלי החיים הם מתקדמים יותר, ויש ברשותם אמצעי תקשורת מפותחים יותר. ואולם, הם תמיד נחותים ביחס לאדם וכפופים לו; הם מהווים, מבחינתו, משרתים אינטליגנטיים.

הערת קרדק: אין שום דבר לא הגיוני בהצהרה זו. נניח שבעלי החיים האינטליגנטיים ביותר שלנו, הכלב הפיל והסוס, היו ניחנים בתצורה גופנית המתאימה לעבודת כפיים²¹¹, מה לא היו הם מסוגלים לעשות תחת הנחייתו של האדם?

602. האם מתקדמים בעלי החיים, בדומה לאדם, דרך פעולת רצונם, או שמא מכוח הדברים?

— הם מתקדמים מכוח הדברים; ולכן זו הסיבה שעבורם אין שום כפרה.

603. האם בעולמות הגבוהים והמתקדמים יותר יש לבעלי החיים ידיעה על [קיומו של] אלוהים?

— לא; האדם הוא אלוהים עבורם, כפי שהרוחות היו בעבר אלים בעבור בני האדם.

604. מאחר ובעלי החיים, אפילו המתקדמים שביניהם בעולמות הגבוהים והמתקדמים יותר, הם תמיד נחותים בהשוואה לאדם, האם נובע מכך שאלוהים ברא יצורים תבוניים שנידונו לנחיתות תמידית, דבר שנראה כאילו הוא עומד בסתירה לאחידות התכנון וההתקדמות שבהן אנו מבחינים בכל יצירותיו?

— כל דבר בטבע מקושר יחד על ידי חיבור שהאינטלקט שלכם עדיין אינו יכול לתפוש; ולדברים שנראה כאילו הם עומדים בסתירה גמורה זה לזה יש נקודות השקה, שהבנתו של האדם לעולם לא תגיע אליה במצבו הנוכחי. האדם עשוי לקבל אליהם הצצה דרך הפעלה ומאמץ של האינטליגנציה שלו; אולם רק כאשר אינטליגנציה זו תגיע למלוא התפתחותה ותשחרר את עצמה מכבלי הדעות הקדומות הגאוה והבורות, יוכל האדם להתבונן בצורה ברורה לתוך מלאכתו של אלוהים; עד אז, צרות המחשבה שלו גורמת לו להתבונן בכל דבר מנקודת מבט נחותה וקטנונית. דעו כי אלוהים אינו

---

²¹¹ הערת המתרגם: עבודת כפיים (Manual labor) - עבודה פיזית המבוצעת על ידי בני אדם, במיוחד בניגוד לזו המבוצעת על ידי מכונות או זו המבוצעת על ידי חיות.

יכול לסתור את עצמו וכי כל דבר בטבע נמצא בהרמוניה דרך פעולתם של חוקים כלליים, שלעולם אינם סוטים מתבונתו הנשגבת של הבורא.

א. אינטליגנציה, אם כן, היא מאפיין משותף ונקודת מגע בין נשמתו של בעל החיים לזו של האדם?

— כן; אך לבעלי החיים יש רק את האינטליגנציה הנוגעת לחיי החומר; אצל האדם, האינטליגנציה מעניקה חיים מוסריים.

605. אם ניקח בחשבון את כל נקודות המגע הקיימות בין האדם לבין בעלי החיים, האם אין זה נראה כאילו לאדם יש שתי נשמות, כלומר, נפש חייטית ונפש רוחנית, וכי, אלמלא הייתה לו נשמה רוחנית ייתכן שהוא עדיין היה חי, אך כחיית פרא; במילים אחרות, שבעלי החיים הם יצורים אשר דומים לאדם, למעט נשמתו הרוחנית? ומכאן נובע שהאינסטינקטים הטובים והרעים של האדם נובעים מהדומיננטיות של אחת משתי הנשמות הללו.

— לא; לאדם אין שתי נשמות; אך לגוף יש את האינסטינקטים שלו, הנובעים מהתחושות שחשים איבריו. באדם קיים רק אופיו הכפול – האופי החייתי והאופי הרוחני. באמצעות גופו הוא משתתף בטבעם של בעלי החיים והאינסטינקטים שלהם; באמצעות נשמתו הוא משתתף בטבען [הרוחני] של הרוחות.

א. לכן, חוץ מאשר חוסר המושלמות שלה עצמה, שממנה היא צריכה להיפטר, הרוח צריכה להיאבק גם כנגד השפעתו של החומר?

— כן, ככל שדרגת ההתקדמות וההתפתחות של הרוח נמוכה יותר, כך הדוקים יותר הקשרים שמאחדים אותה עם החומר. האם אינכם רואים שהדבר חייב בהכרח להיות כך? לא; לאדם אין שתי נשמות: בתוך יישות אחת יש תמיד נשמה אחת בלבד. הנשמה של בעל החיים וזו של האדם נבדלות זו מזו, כך שנשמתו של האחד אינה יכולה להפיח חיים בגוף שנוצר בעבור האחר. ואולם, [גם] אם אין לו לאדם נשמה של בעל חיים הממקמת אותו, באמצעות תשוקותיה, בדרגה אחת עם זו של בעלי החיים, הרי שיש לו את גופו הגשמי, שלעיתים קרובות גורר אותו מטה לרמתם; שכן גופו הגשמי הוא ישות אשר ניחנה בחיוניות ויש לו את האינסטינקטים שלו, אך הם נטולי אינטליגנציה ומוגבלים לדאגה להישרדותו שלו עצמו.

הערת קֶרְדֵק: הרוח, בעת שהיא מתגלגלת בגוף האנושי, מביאה עימה אליו את המרכיב האינטלקטואלי והמוסרי, אשר הופך אותו לנעלה על פני בעלי החיים. שני קווי האופי באדם מהווים עבורו שני מקורות נבדלים לתשוקות; מערכת תשוקות אחת נובעת מהאינסטינקטים של אופיו החייתי והמערכת האחרת נגרמת עקב פגמיה של הרוח, שהאדם מהווה את גלגולה, ואשר עולה בקנה אחד עם גסותן וגולמיותן של התשוקות החייתיות. רוח, כאשר היא מיטהרת והופכת לטהורה, משתחררת בהדרגה מהשפעת החומר. כאשר היא עדיין נמצאת תחת השפעת החומר היא מתקרבת לטבעם של בעלי החיים, כאשר היא נגאלת מהשפעה זו היא מרוממת את עצמה ומתעלה כלפי הייעוד האמיתי שלה.

606. מאין שואבים בעלי החיים את היסוד התבוני המהווה את סוג הנשמה המיוחדת שבה הם ניחנו?

— מן היסוד התבוני האוניברסלי.

א. אם כן, תבונתם של האדם ושל בעלי החיים נובעת מאותו היסוד?

— ללא שום ספק; ואולם, בקרב בני האדם הוא עבר פיתוח ועיבוד אשר מרוממים אותו אל מעל ליסוד אשר מפיח רוח חיים בבעלי החיים.

607. ציינתן כי נשמתו של האדם, במקורה, נמצאת במצב המקביל למצב הינקות בחייו הגשמיים של בן האדם, וכי האינטליגנציה שלה רק מתחילה להתפתח וכי היא מגלה ומתנסה במצב המכונה חיים (ראה שאלה 190); היכן מבצעת הנשמה את השלב המוקדם ביותר הזה של מהלך חייה?

— בסדרה של קיומים [חיים] אשר קודמים לתקופת ההתפתחות שאותה מכנים אתם אנושיות.

א. נראה, אם כן, שהנשמה הינה היסוד התבוני של הישיות הנחותות ביותר בסדר הבריאה?

האם לא אמרנו לכם כי כל דבר בטבע קשור זה לזה ונוטה לאחדות? הרי זה ביצורים אלה, אשר לגביהם הינכם רחוקים מרחק רב מלדעת הכל אודותם, שאותו יסוד תבוני עובר פיתוח ועיבוד, הופך בהדרגה לאינדיבידואלי [ייחודי] ומתכוון לקראת שלב החיים, כפי שאמרנו, דרך הכפפתו למעין תהליך הכנה הדומה לזה המתרחש בעת תהליך הנביטה²¹², שעם סיומו עובר יסוד זה טרנספורמציה והופך להיות רוח. רק אז מתחילה תקופת האנושיות עבור כל רוח ורוח עם ההכרה בעתיד, עם הכוח להבדיל בין טוב לרע ועם האחריות למעשיה; בדיוק כפי שלאחר תקופת הינקות מגיעה תקופת הילדות, לאחר מכן הנעורים, הבגרות ולבסוף בשלותו של האדם הבוגר. האם האדם הגאון ביותר מושפל משום שהיה עובר חסר צורה ברחם אימו? אם משהו אמור להשפילו הרי זה נְמִיכוּתו בסולם הקיום וחוסר יכולתו למדוד את עומקי התוכניות האלוהיות ואת חוכמתם של החוקים אשר מסדירים את אחדותו [ההרמוניות] של היקום. להכיר בגדולתו של אלוהים בהרמוניה ראויה להערצה זו אשר יוצרת סולידריות בין כל דבר ודבר בטבע. לחשוב כי אלוהים יכול היה לעשות דבר מה ללא מטרה, וכי הוא ברא יצורים תבוניים ללא עתיד, יהיה לחלל את שם גדולתו המשתרעת על פני כל ברואיו.

ב. האם תקופת אנושיות זו מתחילה על פני כדור הארץ שלנו?

---

²¹² הערת המתרגם: **גֶרְמִינָצְיָה** (Germination) - ראשית הצמיחה בנבג או בזרע הצמח. זוהי התעוררותו של העובר הצמחי לחיים פעילים, צמיחתו ויציאתו מתוך הזרע בצורת נבט. פעילות הצמיחה של העובר נפסקת בשעה שהוא מחובר עדיין לצמח-האם ומסוגלת להתחדש רק לאחר שהוא ניתק מאמו. הנביטה היא אחד השלבים הקריטיים ביותר במחזור חייו של כל צמח, שכן הזרע הבשל אינו נובט במצבו היבש, אז הוא שרירי במצב מנוחה המתאפיין בפעילות מטבולית נמוכה.

— כדור הארץ אינו נקודת ההתחלה של השלב המוקדם ביותר של ההתגלמות כבני אנוש; התקופה האנושית מתחילה, באופן כללי, בעולמות שעדיין נחותים יותר מעולמכם אתם. דבר זה, עם זאת, אינו מהווה חוק אבסולוטי; וייתכן שרוח, עם הכִּנְסָה לשלב האנושי, עשויה להיות מותאמת לחיים על פני כדור הארץ. מקרה שכזה, עם זאת, על אף שהוא אפשרי, אינו שכיח והוא יהווה רק את החרוג המעיד על הכלל.

608. האם יש לרוחו של האדם, לאחר המוות, מודעות כלשהי לקיומים שקדמו לכניסתה לתקופה האנושית?

— לא; שכן רק דרך תקופה זו החלו חייה, כרוח, עבודה. הרוח בקושי יכולה להיזכר בחיים המוקדמים ביותר שלה כבת אנוש; בדיוק כפי שבן אדם אינו זוכר עוד את הימים הראשונים של ינקותו, ועוד פחות מכך, את הזמן שבילה ברחם אימו. זו הסיבה שבעטייה אומרות לכם הרוחות שהן אינן יודעות כיצד התחילו [לחיות] (ראה שאלה 78).

609. האם רוח, מהרגע שהיא נכנסה לתקופה האנושית שלה, משמרת זכר כלשהו למה שהיא הייתה בעבר, כלומר, למצב שבו היא התקיימה במה שניתן לכנותו התקופה הטרומ-אנושית?

— דבר זה תלוי במרחק שמפריד בין שתי התקופות, ובמידת ההתקדמות שהיא השיגה. במשך כמה דורות עשוי להיות [לה] רִפְלֶקְס²¹³, פחות או יותר מובחן, [ביחס] למצב הפרימיטיבי [שבו התקיימה לפני כניסתה לתקופה האנושית], שכן דבר בטבע אינו מתרחש באמצעות מעבר פתאומי, ותמיד יש קישורים אשר מאחדים בין הקצוות של שרשרת היצורים או האירועים; ואולם, עקבות אלה נעלמים עם התפתחותה של הבחירה החופשית. צעדי ההתקדמות הראשונים נעשים לאט, שכן הם עדיין לא נתמכים ומגובים על ידי הרצון; הם מתבצעים במהירות רבה יותר ככל שהרוח רוכשת תודעה עצמית מלאה יותר ביחס לעצמה.

610. אם כן, אותן רוחות שאמרו כי האדם הינו יישות נפרדת משאר יצורי וסדר הבריאה טועות?

— לא; אך השאלה לא פותחה [עד תום]; ומלבד זאת, ישנם דברים שניתן לדעתם רק במועד הנקוב עבורם. האדם הוא, למעשה, יישות נפרדת, שכן יש לו יכולות אשר מבדילות אותו מכל השאר, ויש לו ייעוד אחר. המין האנושי הוא המין שאותו בחר אלוהים לשם התגלגלותן של הישויות אשר מסוגלות להכיר בקיומו.

²¹³ הערת המתרגם: רִפְלֶקְס (Reflex) - תגובה אוטומטית בלתי-רצונית של הגוף לגירוי חיצוני.

611. האם המקור המשותף של היסוד התבוני בקרב היצורים החיים אינו אלא קידוש של דוקטרינת גלגול הנשמות?²¹⁴

— לשני דברים עשוי להיות את אותו המקור, אך עם זאת הם עדיין לא דומים זה לזה בתקופה מאוחרת יותר. מי יכול לזהות את העץ, על עליו פרחיו ופירותיו, בנבט חסר-הצורה השוכן בזרע שממנו הוא צמח? מרגע שבו היסוד התבוני הגיע למידת ההתפתחות הנדרשת בכדי להפוך לרוח, ובכדי להיכנס לשלב האנושי, אין לו עוד קשר כלשהו עם מצבו הפרימיטיבי, ואין הוא מהווה עוד נשמה של בעל חיים יותר, כפי שהעץ כבר אינו זרע עוד. בבן האדם, לא נותר עוד דבר משל בעל החיים פרט לגופו הגשמי ולתשוקות, שהן התוצר המשותף של גופו ושל אינסטינקט השימור-העצמי המובנה בחומר. לפיכך, לא ניתן לומר כי אדם זה או אחר הוא התגלמותו של בעל חיים זה או אחר; וכתוצאה מכך, דוקטרינת המטמפסיכוזה, כפי שהיא מובנת בדרך כלל, היא אינה נכונה".

612. האם יכולה רוח שהפיחה חיים בגוף אנושי להתגלגל בגופה של חיה?

— לא; שכן גלגול שכזה יהווה רְגֶרְסִיָה²¹⁵; ורוח לעולם אינה נסוגה לאחור. הנהר אינו זורם אחורנית אל מקורו (ראה שאלה 118).

613. שגוי ככל שיהיה הרעיון המקושר עם דוקטרינת גלגול הנשמות, האם לא ייתכן שדוקטרינה זו היא התוצאה של היזכרות אינטואיטיבית בקיומיו השונים של האדם?

— היזכרות אינטואיטיבית זו משתקפת באמונה זו כמו באמונות רבות אחרות; ואולם, כמו בחלק הארי של רעיונותיו האינטואיטיביים, האדם עיוות אותה.

הערת קָרְדֶק: דוקטרינת גלגול הנשמות תהיה נכונה אם נבין ממילה זו את התקדמותה של הנשמה מהמצב הנמוך למצב הגבוה, שבו היא רוכשת את ההתפתחות החדשה שתגרום לשינוי של טבעה; ואולם, היא שגויה כאשר היא מובנת במובן זה שכל בעל חיים יכול לעבור טְרַנְסְמִיְגְרַצְיָה ישירות לבן אדם, ובן אדם לבעל חיים, דבר אשר מרמז על רעיון של רְגֶרְסִיָה או של מיזוג. העובדה שמיזוג זה בין שני יצורים גשמיים משני מינים שונים אינו אפשרי, מהווה אינדיקציה להיותם שייכים לשתי דרגות שונות שאינן בנות-התבוללות, ושכך חייב להיות המקרה גם עם רוחות שהפילו חיים בבעלי חיים. אם אותה הרוח תוכל להפיח רוח חיים בשני המינים לסירוגין, הדבר ירמז על קיום של זהות ביניהם שתבטא באפשרות של רבייה גשמית [גופנית].

גלגול נשמות, כפי שמורות לכם כעת הרוחות, מבוסס, בניגוד לכך, על תנועת התרוממות ועלייה של הטבע ועל התקדמותו של האדם בקרב בני מינו, שאינם גורעים מאומה מכבודו. הדבר שבאמת משפיל את האדם הוא השימוש לרעה שהוא

²¹⁴ הערת המתרגם: בלעז, מְטַמְפְּסִיכּוּזִיס או מְטַמְפְּסִיכּוּזָה (ראה הערה 141 לרחבה בנושא).

²¹⁵ הערת המתרגם: רְגֶרְסִיָה (Regression) - נסיגה או הדרדרות.

עושה ביכולות שהעניק לו אלוהים לשם התקדמותו והתפתחותו, ומכל מקום, עתיקותה והאוניברסליות של דוקטרינת גלגול הנשמות, ומספרם של בני האדם הדגולים שדוגלים בה, מוכיחים כי שורשיו של עקרון גלגול הנשמות נטועים בטבע עצמו; עובדה אשר, בהיותה כה רחוקה מהפחתת הסבירות לאמיתותה, חייבת להיחשב כטענה כבדת משקל לטובתה.

נקודת מוצאן של הרוחות היא אחת מאותן השאלות שמתייחסת למקור הדברים ולתוכניות הנסתרות של אלוהים. האדם אינו יכול להבינן באופן מלא והוא יכול ליצור ביחס אליהן רק מערכות של השערות ותיאוריות, ברמת סבירות משתנה. גם הרוחות עצמן רחוקות מלהבין כל דבר; וגם להן עשויות להיות, ביחס למה שהן לא יודעות ומבינות, דעות אישיות, הגיוניות במידה זו או אחרת, בהתאם לנסיבות המקרה.

בשל כך, למשל, כל הרוחות אינן אחוזות באותה הדעה ביחס לקשרים הקיימים בין האדם לבעלי החיים. על פי אחדות מהן, הרוחות מגיעות לתקופה האנושית רק לאחר שהתפתחו ועברו איפיון [אינדיבידואליזציה] בקרב הרמות השונות של הישיות הנחותות ביותר של הבריאה. לדברי רוחות אחרות, רוחו של האדם תמיד הייתה שייכת לגזע האנושי, מבלי שתעבור במעלה הדרגות השונות של ממלכת החיות. לראשונה מבין התיאוריות הללו יש את היתרון שבהענקת מטרה לעתידם של בעלי החיים, שבאופן זה נתפשים כאילו הם יוצרים את החוליות הקדומות ביותר בשרשרת של היצורים החושבים; התיאוריה השנייה תואמת יותר למעמדו ולכבודו של האדם, וניתן לסכמה באופן הבא:

המינים השונים של בעלי החיים אינם מתפתחים ומתקדמים מבחינה אינטלקטואלית האחד מהשני בדרך של התקדמות. לכן, רוחה של הצדפה אינה הופכת לאחר מכן לרוח של דג, ציפור, הולך על ארבע ולבעל ארבע גפיים²¹⁶. כל מין הוא סוג קבוע ומוגדר מבחינה פיזית ומוסרית, שבו כל פרט שואב ממקור הקיום האוניברסלי את סך היסוד התבוני הנחוץ לו בהתאם לאופיים של איבריו ולמלאכה שעליו לבצע בממלכת הטבע, ואשר עם מותו הוא שב למאסה הכללית של אותו יסוד. המינים השייכים לעולמות מתקדמים יותר מאשר עולמנו (ראה שאלה 188) גם הם גזעים נפרדים, אשר מותאמים לצרכים הקיימים בעולמות אלה ולמידת ההתקדמות של בני האדם שאותם הם משרתים, אך הם אינם נובעים, מבחינה רוחנית, מהמינים אשר על פני כדור הארץ. אין זה אותו המקרה אצל האדם. ניכר כי מבחינה פיזית, הוא מהווה חוליה בשרשרת היצורים החושבים; אולם מבחינה מוסרית, קיים פתרון של המשכיות בין בעלי החיים לבינו; שכן רק לאדם יש את הנשמה, או הרוח, את הניצוץ האלוהי, אשר מעניקים לו את החוש המוסרי ואת החזון המורחב אשר נעדרים בקרב בעלי החיים; ונשמה, רוח, ניצוץ אלה מהווים בו את היסוד הראשי, אשר קודם לגופו ואשר שורד אחריו, וכך משמרים את ייחודיותו. מהו מקורן של הרוחות? מהי נקודת המוצא שלהן? האם הן נוצרות על ידי האינדיבידואליזציה של היסוד התבוני? זוהי תעלומה שיהא זה חסר-תועלת לנסות ולחשוף, ואשר ביחס אליה, כפי שכבר אמרנו, איננו יכולים לעשות דבר מלבד בניית תיאוריות. מה שהוא וודאי, מה שמצוין כאחד הן על ידי ההיגיון והן על ידי הניסיון, הוא הישרדותה של כל רוח והישארותה והתמדתה של האינדיבידואליות שלה לאחר המוות, יכולתה להתקדם ולהתפתח, האושר או האומללות של מצב הקיום הבא שלה בהתאם להתקדמותה או לנסיגתה בדרך להיטהרות, וכל האמיתות וההשלכות המוסריות הנובעות מוודאות זו. ביחס לקרבה המסתורית שקיימת בין האדם לבין בעלי החיים, אנו שבים ואומרים שהיא סודו של אלוהים, בדומה לעניינים רבים אחרים שהידע עליהם בעת הזו הוא בעל חשיבות מועטה להתקדמותנו, ועל כן יחא זה חסר תועלת להרחיב את היריעה בנושא ולהתעכב עליה.

---

²¹⁶ הערת המתרגם: קָרָדֵק מבצע פה אבחנה בין **הולכי על ארבע** (Quadruped), המונח המדעי המשמש לתיאור בעלי חיים ההולכים על ארבע רגליים, כמו למשל סוס או כלב, ובין **בעלי ארבע גפיים** (Quadrumanous), המונח המדעי המשמש לתיאור בעלי חיים העושים שימוש בגפיהם כבידיים, ומתייחס בעיקר לקופים ולקופי-אדם שכל ארבעת גפיהם הותאמו לשימוש כידים.

ספר שלישי

חוקי מוסר

פרק ראשון – החוק האלוהי או חוק הטבע

א מאפייניו של חוק הטבע

614. מה ניתן להבין מהביטוי חוק הטבע?

— חוק הטבע הוא חוק האלוהים. זהו החוק היחיד המבטיח את אושרו של האדם, שכן הוא מראה לו מה עליו לעשות או לא לעשות והאדם סובל רק מפני שהוא מפר אותו.

615. האם חוק האלוהים הוא נצחי?

— חוק האלוהים הוא נצחי ובלתי-ניתן-לשינוי, כמו אלוהים בכבודו ובעצמו.

616. האם יכול אלוהים להתיר למין האנושי בעידן אחד את מה שאסר בעידן אחר?

— אלוהים אינו יכול לטעות. בני האדם מחויבים לשנות את חוקיהם מפני שהם אינם מושלמים; אך חוקיו של אלוהים הם מושלמים. האחדות [הרמוניה] אשר מסדירה הן את היקום החומרי והן את היקום המוסרי מבוססת על חוקים שנקבעו על ידי אלוהים מנצח נצחים.

617. מה הם הדברים שאותם מקיפים החוקים האלוהיים? האם הם מתייחסים לכל דבר פרט להתנהגותנו המוסרית?

— כל חוקי הטבע הם חוקים אלוהיים, מאחר ואלוהים הוא יוצרם של כל הדברים. כל הנוהה אחר המדע חוקר את חוקי הטבע בממלכת החומר; כל הנוהה אחר הטוב חוקר ומתרגל אותם בנשמה.

א. האם ביכולתו של האדם להבין את שתי החלוקות הללו של חוק הטבע?

— כן; אולם קיום יחיד אינו מספיק לשם כך.

הערת קרדן: אכן, מהן כמה שנים כדי לרכוש את כל הדרוש כדי להיות ישות מושלמת, אם ניקח בחשבון רק את המרחק המפריד בין האדם המתורבת לבין האדם הפראי? חיי האדם, אף אם יוארכו עד המידה הרבה ביותר האפשרית, אינם מספיקים למלאכה שכזו; דבר זה נכון יותר אף ביתר שאת, כאשר הם מתקצרים בטרם עת, כפי שקורה בקרב חלק מה גדול מהמין האנושי.

חלק מהחוקים האלוהיים מסדירים את הפעילות ואת היחסים בקרב החומר האינרטי [הדומם]; הם מכונים חוקים פיזיקליים, והחקר שלהם שייך לתחומו של המדע, חוקים אחרים עוסקים בעיקר באדם לכשעצמו, באופן בו הוא תופש את עצמו וביחסיו עם אלוהים ועם עמיתיו בני האדם, והם מסדירים את החוקים הנוגעים לחיי הגוף, כמו גם את החוקים המסדירים את חיי הנשמה, והם מכונים חוקי המוסר.

618. האם החוקים האלוהיים הם זהים בעבור כל העולמות?

— ההיגיון מכתוב לכם שהם חייבים להיות מותאמים לאופי המיוחד של כל אחד מהעולמות השונים האלה ופרופורציונליים למידת ההתקדמות של הישגיות המאכלסות אותם.

II ידיעת חוק הטבע

619. האם העניק אלוהים לכל בני האדם את האמצעים לדעת את חוקיו?

— יכול להיות שכולם מכירים אותם אך לא כולם מבינים אותם. אלה שמבינים אותם באופן הטוב ביותר הם אלה שמחפשים אחר הטוב. עם זאת, כל אחד, יום אחד, יבין אותם; שכן אנו חייבים להתקדם.

הערת קרדק: הצדק שבגלגולים השונים שאותם נאלץ לעבור כל בן אנוש ניכר כאשר מתבוננים בהם לאור העיקרון שזה עתה ציינתי; שכן בכל גלגול חדש האינטליגנציה שלו מפותחת יותר, והוא מבין בברור רב יותר מה טוב ומה רע. לו היה כל אדם צריך להשלים את הכל בקיום אחד מה היה עולה בגורלם של מיליוני בני האדם אשר מתים מדי יום בברבריות ובאכזריות או באפלת הבורות, מבלי שתינתן להם האפשרות להגיע להארה? (ראה שאלות 177 ו-222 לצורך הרחבה נוספת בנושא).

620. האם רוח, לפני שהיא מתאחדת עם הגוף, מבינה את חוק האלוהים באופן ברור יותר מאשר לאחר שהיא מתגלגלת?

— היא מבינה חוק זה בהתאם למידת ההתפתחות שאליה הגיעה והיא משמרת זיכרון אינטואיטיבי שלו לאחר שהיא מתאחדת עם הגוף; ואולם, האינסטינקטים הרעים של האדם גורמים לו לעיתים קרובות לשכוח אותם.

621. היכן כתוב חוק האלוהים?

— במצפון.

א. מאחר והאדם נושא את חוק האלוהים חקוק על מצפונו, מאין הגיע הצורך לגלות לו אותו?

— הוא שכח אותו ולא הבין אותו כראוי; אלוהים רצה שהוא יוחזר שוב לזיכרונו.

622. האם העניק אלוהים לחלק מבני האדם את המשימה לחשוף את חוקיו?

— כן, בוודאי. בכל עידן היו בני אדם שקיבלו משימה זו; רוחות מדרגה גבוהה יותר, שהתגלגלו מתוך מטרה לקדם את התקדמותה של האנושות.

623. האם אלו שהתיימרו להנחות את המין האנושי לא שגו לעיתים והובילו אותו בדרך הלא נכונה בתואנות שווא?

— אותם בני אדם, אשר, מאחר ולא קיבלו השראה אלוהית, תבעו לעצמם שלא כדין משימה שאותה לא קיבלו דרך שאיפותיהם, עשויים היו, ללא צל של ספק, להטעות את בני האדם; ואף על פי כן, מאחר ואחרי הכל הם היו אנשים בעלי שיעור קומה, ניתן היה למצוא לעיתים קרובות אמיתות גדולות אפילו בקרב הטעויות להן הטיפו.

624. מהם המאפיינים של נביאי האמת?

— נביא אמת הינו אדם צדיק וישר, שקיבל השראה מאלוהים. ניתן לזהותו הן בשל דבריו והן בשל מעשיו. אלוהים אינו משתמש בפיו של השקרן בכדי ללמד את האמת.

625. מהו סוג [האדם] המושלם ביותר שאותו הציע אלוהים לאדם כמדריך וכמודל עבורו?

— ישוע.

הערת קָרְדֵק: ישוע מהווה את סוג השלמות המוסרית אליה יכול האדם להגיע בעולם הזה. אלוהים הציע לנו אותו כמודל המושלם ביותר עבורנו והתורה אותה לימד מהווה את הביטוי הטהור ביותר של החוק האלוהי, שכן הרוח האלוהית הפיחה בו חיים והוא היה היישות הטהורה ביותר שהופיעה אי-פעם על פני האדמה.

במידה וחלק מאותם בני אדם שהתיימרו להנחות את האדם בדרכי החוק האלוהי הוליכו אותו לעיתים שולל על ידי אינדוקטרינציה²¹⁷ שגויה, הרי זה משום שהם התירו לעצמם להיות מושפעים מרגשות שהם בעלי אופי ארצי מדי בטבעם, ומשום שהם בלבלו בין החוקים אשר מסדירים את מצבם של חיי הנשמה לבין החוקים המסדירים את חייו של הגוף. רבים מבין אותם מעמידי פנים כחושפי החוק האלוהי הכריזו על דברים רבים כאילו היו החוק האלוהי, בעוד שלמעשה היו הם רק חוקים אנושיים, שהומצאו על ידם, על מנת לשרת את תשוקותיהם הם ובכדי להשיג שליטה על עמיתיהם בני האדם.

626. האם חוקי האל או חוקי הטבע התגלו לבני האדם רק על ידי ישוע, והאם לא היה לבני האדם, לפני זמנו של ישוע, שום ידע אחר, פרט לזה שהוענק להם על ידי האינטואיציה?

---

²¹⁷ הערת המתרגם: אינדוקטרינציה (Indoctrination) - תהליך של הנחלת דעות, עמדות, רעיונות, אמונות או השקפת עולם, בדרך כלל של דעות דתיות או פוליטיות. אינדוקטרינציה שונה מחינוך בכך שהמשתמשים בה אינם מצפים מהתלמידים לשאול שאלות או לבחון בצורה ביקורתית את מה שלמדו.

— האם לא היינו אנו אלה שאמרו לכם כי חוקים אלה כתובים בכל מקום? כל בני האדם שעסקו בהגות ובחוכמה היו יכולים, לפי כן, להבין וללמד אותם עוד מימי קדם. באמצעות הנחייתם, מוטעית ככל שתהיה, הם הכינו את הקרקע לזריעת הזרע. מאחר והחוקים האלוהיים כתובים בספרו של הטבע, תמיד יכול היה האדם לדעת אותם לו היה מחפש אחריהם. מסיבה זו, העקרונות המוסריים אותם הם מקדשים כבר הוכרזו, בכל הדורות, על ידי בני אדם ישרים והגונים; ולכן, מאותה הסיבה בדיוק, ניתן למצוא את יסודות החוק המוסרי בקרב כל אומה ואומה שנחלצה ממצב של ברבריות וחיי פרא, גם אם יסודות אלה הם אינם מושלמים או שהושחתו על ידי בורות ואמונות טפלות.

627. מאחר וישוע כבר לימד אותנו את חוקיו האמיתיים של אלוהים, מה התועלת בתורה שניתנה על ידי הרוחות? האם יש להן דבר מה נוסף ללמד אותנו?

— דרשותיו של ישוע היו לעיתים קרובות אלגוריות והועברו בצורה של מְשָׁלִים; שכן הוא דיבר בהתאם לתקופה ולמקום בהם הוא חי. כעת הגיעה השעה שבה האמת חייבת להפוך להיות מובנת לכולם. חייבים להסביר ולפתח את החוקים האלוהיים משום שמעטים מביינכם מבינים אותם, ועוד פחות מכך, נוהגים על פיהם. משימתנו היא לסבר את עיניהם ואוזניהם של כל [בני האדם] כדי להכניע את הגאווה, וכדי להסיר את המסכה מעל צביעותם של אלה שעוטים על עצמם כלפי חוץ הופעה של מוסריות ואמונה, כגלימה להסתיר בה את שיפלותם. מחויבים אנו להכין את [הקרקע] לשלטון הטוב שעליו הכריז ישוע; לספק את ההסברים שלא יאפשרו לבני האדם להמשיך ולפרש את חוק האלוהים בהתאם לתשוקותיהם הם, או לעוות ולזייף את משמעותו של חוק האהבה והצדקה.

628. מדוע לא הונחה האמת תמיד בהישג ידו של כל אחד?

— כל דבר יכול להגיע רק בזמן המתאים לו. האמת היא כמו אור; אתם חייבים להתרגל אליה בהדרגה; אחרת, היא רק תסנוור אתכם.

עד כה, אלוהים מעולם לא התיר לאדם לקבל מסרים כה מלאים ומחכימים, כמו אלה שהוא התיר לקבל ביום הזה. בימי קדם, היו, ללא כל ספק, כפי שידוע לכם, בני אדם שברשותם היה ידע שנחשב בעיניהם לקדוש, ושעליו הם שמרו כתעלומה מפני אלה שנחשבו בעיניהם למחללי הקודש. יכולים אתם לבטח להבין ממה שידוע לכם על החוקים השולטים בתופעה של תקשורת עם רוחות, שהם קיבלו רק שברי אמיתות ספורים, שהיו מפוזרים בתוך מאסה של תורות שהיו לרוב סמליות ולעיתים קרובות שגויות. אף על פי כן, אין אף מערכת פילוסופית עתיקה, אף מסורת או דת שבני האדם צריכים לזנוח את לימודן; שכן הן כולן מכילות את זרעיהן של אמיתות גדולות, אשר, עד כמה שהן עשויות להיראות כאילו הן עומדות בסתירה האחת עם השנייה – מעוותות ככל שתהיינה בשל ערבובן עם אינספור פריטים חסרי ערך – עשויות להיות מוסדרות בקלות בעזרת המפתח אותו מספקת לכם תורת הַסְפִירִיטִיזְם, לכדי מצבור של עובדות אשר נראו לכם עד כה כמנוגדות להיגיון, אך כאלה

שהמציאות מדגימה לכם כיום באופן שלא ניתן לערער אחריו. לפיכך, עליכם להישמר מלהיכשל ולהימנע מהפיכת מערכות עתיקות אלה לנושא למחקר; שכן הן עשירות בלקחים ועשויות לתרום רבות לחינוכם.

III טוב ורע

629. איזו הגדרה ניתן להעניק לחוק המוסר?

— חוק המוסר הוא הכלל להתנהגות ראויה, כלומר, להבדיל באופן מעשי בין טוב לרע. הוא מבוסס על קיום מצוותיו של החוק האלוהי. האדם פועל נכון כאשר הוא מציב את טובת הכלל כמטרתו וכדרך פעולתו; שכן אז הוא מציית לחוק האלוהים.

630. כיצד נוכל להבדיל בין טוב לרע?

— טוב הוא כל דבר שמציית לחוק האלוהים; רע הוא כל מה שחורג ממנו. לכן, עשיית הטוב היא לציית לחוק האלוהים; עשיית רע הוא להפר את חוק זה.

631. האם לאדם עצמו יש את האמצעים להבדיל בין מה שהוא טוב לבין מה שהוא רע?

— כן, כאשר הוא מאמין באלוהים ומשתוקק לעשות את מה שהוא טוב. אלוהים העניק לו תבונה בכדי שיוכל להבדיל ביניהם.

632. מאחר והאדם חשוף לטעויות, האם אין הוא עשוי לטעות בהערכה שלו ביחס למה הוא טוב ומה הוא רע, ולהאמין כי הוא עושה טוב, כאשר, למעשה, הוא עושה את הרע?

— ישוע אמר לכם: "... כל אֲשֶׁר תִּרְצוּ שִׁיעֲשׂוּ לָכֶם בְּנֵי הָאָדָם עֲשׂוּ לָהֶם גַּם־אַתֶּם"²¹⁸. כל החוק המוסרי כולו כלול בציווי זה. הפכו אותו לכלל המנחה שלכם ולעולם לא תטעו.

633. חוק הטוב והרע, מה שניתן לכנותו חוק "ההדדיות" או "הסולידריות", אינו יכול לחול על התנהלותו האישית של האדם כלפי עצמו. האם הוא מוצא, בחוק הטבע, את החוק להתנהלות זו והאם הוא רואה בו מדריך מהימן [להתנהלותו בחיים]?

²¹⁸ הבשורה על-פי מתי, פרק ז', 12.

— כאשר אתם אוכלים יותר מדי כואבת לכם הבטן. אלוהים העניק לכם, באמצעות אי-הנוחות שנגרמת באופן זה, את המדד הנחוץ לכם [למידת האכילה]. כאשר אתם חורגים ממדד זה אתם נענשים. אותו הדבר חל גם על כל הדברים האחרים. חוק הטבע מתווה עבור כל אדם ואדם את המגבלה של צרכיו; כאשר הוא חורג ממגבלה זו הוא נענש על ידי הסבל שנגרם לו בשל כך. לו היו בני האדם נותנים את דעתם, בכל הדברים, לקול אשר אומר להם "מספיק!", היו הם נמנעים מחלק הארי של החוליים שבהם הם מאשימים את הטבע.

634. מדוע קיים הרוע בטבעם של הדברים? אנחנו מדברים על רוע מוסרי. האם לא יכל אלוהים לברוא את המין האנושי בתנאים נוחים יותר?

— אמרנו לכם כבר שכל הרוחות נבראות כשהן פשוטות ובורות (ראה שאלה 115). אלוהים מותר לאדם את חופש הבחירה בדרך בה ילך; הדבר הגרוע ביותר עבורו הוא אם בחר הוא ללכת בדרך השגויה; מסע העלייה שלו לרגל יתארך יותר בשל כך. לו לא היו הרים [בעולם], לא יכל האדם להבין את האפשרות של העפלה או ירידה; לו לא היו סלעים [בעולם], לא היה האדם מבין שישנם דברים כאלה כמו גופים קשים. הרוח חייבת לצבור ניסיון; ולכן, לשם כך, היא חייבת להכיר הן את הטוב והן את הרע. הרי לשם כך מתאחדות הנשמות עם הגופים [הגשמיים] (ראה שאלה 119).

635. המעמדות החברתיים השונים יצרו מאוויים חדשים, שאינם דומים בעבור כל בני האדם. לפיכך, הייתכן שחוק הטבע ייתפש כאילו הוא אינו חוק אחיד [עבור כולם]?

— מעמדות אלה נמצאים בטבע והם עולים בקנה אחד עם חוק ההתקדמות; הם אינם מבטלים את אחדותו של חוק הטבע, אשר חל על כל דבר.

הערת קָרְדֵק: תנאי חייו של האדם משתנים בהתאם לתקופה ולמקום, ולכן הם מעוררים בו מאוויים ומעמדות חברתיים שונים, אשר מתכתבים עם מאוויים אלה. מאחר ומגוון זה [מתקיים] לפי סדר הדברים, הרי שהוא חייב לעלות בקנה אחד עם חוקו של האלוהים; וחוק זה הוא לא פחות עקרוני. הסיבה לקיומו היא כדי להבדיל בין צרכים אמיתיים, לבין צרכים שהם מלאכותיים או [נובעים] ממוסכמה [חברתית].

636. האם הטוב והרע הם מוחלטים [אבסולוטיים] עבור כל בני האדם?

— חוק האלוהים הוא אותו חוק עבור כולם; אולם הרוע שוכן בעיקר בתשוקה לעשות את הרע. טוב הוא תמיד טוב ורע הוא תמיד רע, תהא עמדתו של האדם אשר תהא; ההבדל הוא במידת האחריות שלו.

637. כאשר נכנע הפרא לתשוקתו האינסטינקטיבית להיזון מבשר אדם, האם הוא אשם בנוהגו כך?

— אמרתי שמהותו של הרוע טמונה ברצון [לעשותו]; לפיכך, מידת חפותו או אשמתו של האדם נמדדת לפי מידת נאורותו.

הערת קָרְדֵק: הנסיבות מעניקות לטוב ולרוע משקל יחסי. לעיתים קרובות מבצע אדם עוולות שמן הראוי לגנותן, על אף היותן תוצאה של המעמד החברתי שבו הוא הושם; ואולם, אחריותו נמדדת ביחס ישר לאמצעים שיש בידו בכדי להבדיל בין טוב לרע. לכן, האדם הנאור המבצע עוול בְּעֶלְמָא [בלא משים, סתם] נתפש בעיני אלוהים כאשם יותר מאשר הפראבור, אשר נכנע לאינסטינקטים שלו [ועוסק בקניבליזם].

638. הרוע נתפש, לעיתים, כאילו הוא נובע מכוח הדברים. כזה הוא, למשל, במקרים מסוימים, הצורך בהרס, אפילו עד כדי נטילת חייו של יצור אחר. האם ניתן לומר כי, במקרים כאלה, ישנה הפרה של החוק האלוהי?

— רוע, במקרים שכאלה, הוא רוע אף על פי כן, למרות שהוא הכרחי; אך כורח זה הולך ונעלם באופן פרופורציונלי, ככל שהנשמה הולכת ומיטהרת דרך מעברה מקיום אחד למשנהו; והאדם נתפש כאשם אף יותר כאשר הוא עושה את הרע, משום שהוא מבין בצורה ברורה יותר את אופי מעשיו.

639. הרע שאנו עושים הוא לעיתים קרובות התוצאה של המעמד שבו הושמנו על ידי בני אדם אחרים; היכן טמונה, במקרה שכזה, האשמה הרבה ביותר?

— באותם בני אדם שהיוו את הסיבה לעשיית הרוע. לכן, האדם שהובל אל הרוע על ידי המעמד שבו הציבו אותו עמיתיו בני האדם פחות אשם מאשר אלה שגרמו לו ללכת שולל, שכן כל אחד מהם יאלץ לשאת בעונש, לא רק בעבור העוול שעולל, אלא גם עבור כך שגרם לאדם אחר לבצעו.

640. האם מי שמפיק רווח ממעשה העוול של אדם אחר, אפילו אם לא נטל כל חלק בביצוע עוול זה, אשם באותה המידה כאילו נטל בו חלק?

— כן; להפיק תועלת ממעשה פשע פירושו ליטול בו חלק. יכול להיות שאדם זה נרתע מביצוע מעשה הפשע עצמו, ואולם, אם בוצע מעשה הפשע והוא הפיק מכך תועלת, הרי זה שווה-ערך לעשיית מעשה הפשע עצמו, והדבר מוכיח שהוא היה מבצע אותו בעצמו, לו יכול היה או לו היה מעז.

641. האם הרצון לבצע פשע ראוי לגינוי באותה המידה כמו ביצוע המעשה?

— תלוי במקרה. התנגדות מרצון לרצון לבצע עוול, במיוחד כאשר ישנה אפשרות לספק רצון זה, היא מעשה מוסרי; ואולם, אדם, אשר לא ביצע את העוול רק משום שההזדמנות לעשותו לא התקיימה, הינו אשם כאילו ביצע את המעשה.

642. האם בכדי למצוא חן בעיני אלוהים ולהבטיח את אושרנו העתידי די בכך שלא נעשה את הרע?

— לא; כל אחד ואחד חייב לעשות גם את הטוב עד קצה גבול יכולתו; שכן כל אחד ואחד מכם יאלץ לתת את הדין, לא רק על כל המעשים הרעים שעשה, אלא גם על כל המעשים הטובים שהוא כשל מלעשותם.

643. האם ישנם בני אדם, אשר עקב מעמדם [החברתי], אין בפניהם שום אפשרות לעשות טוב?

— אין שום אדם שאין ביכולתו לעשות מעשה טוב כלשהו; רק האנוכיים לא מוצאים שום הזדמנות לנהוג כך. עצם העובדה של הימצאות בקשר עם בני אדם אחרים מספיקה בכדי לספק הזדמנות לעשיית הטוב, וכל יום בחייכם מספק אפשרות זו לכל אדם שאינו מסונוור על ידי האנוכיות. שכן עשיית הטוב אינה מוגבלת למתן נדבות, אלא גם להבנה שעליכם להועיל בכל כוחכם, כל אימת שעזרתם עשויה להידרש.

644. האם לא קורה לעיתים שלמצב בו מוצא האדם את עצמו יש חלק ניכר בהובלתו לחיי חטא ופשע?

— כן, אולם מצב זה לכשעצמו הוא חלק מהמבחנים והניסיונות שנבחרו על ידי הרוח שלו עצמו, כאשר זו הייתה במצב של חופש; היא בחרה מרצון לחשוף עצמה לפיתויים אלה במטרה לרכוש את הזכות להתנגד להם ולעמוד במבחן.

645. כאשר אדם מוקף, כפי שנהוג לומר, באווירה של חטא, האם אין הדחף להרע הופך, עבורו, לדבר שכמעט ואין הוא יכול לעמוד בפניו?

— הדחף להרע הוא חזק, אך לא כזה שלא ניתן לעמוד בפניו, שכן לעיתים אתם מוצאים מעלות רבות בהימצאות באווירה של חטא. לכן, אלה שנותרות צדיקות וישרות דרך בעיצומה של הדחה לעשות את הרע הן רוחות שרכשו מספיק כוח בכדי לעמוד בפני הפיתוי, ואשר, תוך שהן בוחנות כך את הכוח הזה, ממלאות את המשימה של הפעלת השפעה מועילה על הסובבים אותן.

646. האם מידת השבח הראויה לפעולה מוסרית נמדדת בתנאים שבהם בוצעה פעולה זו? במילים אחרות, האם ישנן מידות שונות של ציון לשבח בעשיית הטוב?

— מידת השבח הראויה לפעולה מוסרית תלויה בקושי הכרוך בה; אין שום סגולה בעשיית הטוב כאשר עשיית הטוב מתבצעת ללא טרחה ומאמץ ואינה עולה דבר. אלוהים מייחס סגולה רבה יותר

למעשיו של העני החולק את פת הלחם היחיד שלו, מאשר לעשיר המחלק את עודף הלחם שלו לאחר. ישוע סיפר לכם על כך במשל שלו על האלמנה והפרוטה²¹⁹.

IV החלוקה של חוק הטבע

647. האם החוק האלוהי במלואו כלול בחוק אהבת השכן לו הטיף ישוע?

— חוק זה בהחלט מכיל את כל החובות של בני האדם זה כלפי זה; ואולם, חייבים להציג להם את הישומים השונים שלו, או שהם ימשיכו להזניח אותם כפי שהם נוהגים לעשות כיום. ומלבד זאת, חוק הטבע מקיף את כל נסיבות החיים והחוק שציטטתם מהווה רק חלק ממנו. בני האדם זקוקים להוראות מדויקות; המצוות הכלליות הן מעורפלות מדי והן מותירות פתחים רבים מדי לפרשנותו של האדם.

648. מה דעתכן על החלוקה של חוק הטבע לעשרה חלקים, כולל חוקי הפולחן, העבודה, הרבייה, השימור, החברה, השוויון, החירות, הצדק, האהבה והצדקה?

— חלוקה זו של חוק האלוהים לעשרה חלקים היא [החלוקה אותה ביצע] משה [רבנו], וייתכן והיא בוצעה בכדי שתקיף את כל נסיבות החיים, שהוא הדבר המהותי. לפיכך, אתם יכולים לאמץ אותה מבלי שיהיה לה ערך מוחלט כלשהו, יותר מאשר למגוון מערכות הסיווג האחרות התלויות בנקודת המבט שממנה נבחן הנושא. האחרון מבין החלקים [החוקים] הללו הוא החשוב ביותר; שכן חוק הצדקה כולל את כל האחרים, ולפיכך, על ידי שמירה על חוק זה, תוכל האנושות להתקדם במהירות הרבה ביותר בחיים הרוחניים.

---

²¹⁹ הערת המתרגם: הכוונה היא למשל המופיע בספר הבשורה על-פי מרקוס, פרק יב', פסוקים 41-43; "ישוע ישב ממול תיבת האוצר וראה את העם שמים מטבעות בתיבת האוצר ועשירים רבים שמו הרבה 42. באה אלמנה עניה ושמה שתי פרוטות, שהן חצי אסר 43. קרא לתלמידיו ואמר להם: "אמן אומר אני לכם, האלמנה העניה הזאת שמה יותר מכל אלה ששמו בתיבת האוצר; 44. כי הכל נתנו מן העדף שלהם, אך היא ממחסורה נתנה את כל אשר היה לה, את כל מחיתה".

פרק שני – חוק הפולחן

I מטרת הפולחן

649. ממה מורכב הפולחן?

— מהתעלות של המחשבה כלפי אלוהים. דרך הפולחן מתקרבת הנשמה קרוב יותר לאלוהים.

650. האם הפולחן הוא תוצאה של רגש מולד או שמא תוצר של תורה חיצונית?

— הפולחן הוא תוצאה של רגש מולד, בדומה לאמונה באלוהות. ההכרה של האדם בחולשתו מובילה את האדם להשתחוות בפני היישות שיכולה להגן עליו.

651. האם יש עמים שחסרים לחלוטין את רגש הפולחן?

— לא; שכן מעולם לא היה עם של אתאיסטים. כל העמים חשים שיש מעליהם יישות עליונה.

652. האם ניתן לראות בפולחן כאילו מקורו נובע מחוק הטבע?

— הפולחן כלול בחוק הטבע, שכן הוא תוצאה של רגש מולד הטבוע באדם; מסיבה זו ניתן למצוא אותו בקרב כל העמים, אם כי בצורות שונות.

II מעשי פולחן חיצוניים

653. האם ביטויים חיצוניים הם הכרחיים לצורך הפולחן?

— פולחן אמיתי מתבצע בלב. בכל מעשיכם זכרו כי עינו של האדון תמיד צופה בכם.

א. האם מעשי פולחן חיצוניים מועילים?

— כן, במידה ואין הם העמדת פנים לשווא. תמיד יש תועלת במתן דוגמה טובה; אך אלו המבצעים מעשי פולחן רק מתוך העמדת פנים ולשם מראית עין, ואשר התנהגותם סותרת את האדיקות לכאורה שלהם, מציבים דוגמה רעה במקום דוגמה טובה, וגורמים נזק רב יותר ממה שהם משערים בנפשם.

654. האם מעניק אלוהים עדיפות לאלו שסוגדים לו באופן מסוים?

— אלוהים מעדיף את מי שסוגד לו מהלב, בכנות, ועל ידי עשיית מה שהוא טוב והימנעות ממה שהוא רע, על פני אלה שחושבים שהם מכבדים אותו דרך טקסים, אשר לא הופכים אותם לטובים יותר בשום דבר משכניהם.

כל בני האדם אחים הם וילדיו של אלוהים; הוא קורא אליו את כל מי שמציית לחוקיו, תהא הדרך שבה הוא מציג את צייתנותו אשר תהא.

כל המציג רק מראית עין חיצונית של אדיקות הוא צבוע; מי שפולחנו הוא רק העמדת פנים ועומד בסתירה להתנהגותו מציב דוגמה רעה.

מי שמתיימר לעבוד את המשיח, והוא גאה צר-עין וקנאי, והוא [אדם] קשה ואינו סלחני כלפי אחרים, או שאפתן [ביחס] לטובין הארציים, הנו [אדם] דתי מן השפה ולחוץ ולא מן הלב. אלוהים, שרואה את כל הדברים, יאמר לו, "מי שיודע את האמת, ואינו נוהה אחריה, אשם פי מאה במעשי הרוע שהוא מבצע מאשר הפרא הבור, והוא יטופל בהתאם ביום הדין". אם עיוור נתקל בכך כאשר הוא עובר, סלח לו; אך אם אותו דבר מתבצע על ידי אדם רואה, אתה מתלונן, ובצדק.

אל נא תשאלו אם כן, האם צורת פולחן כלשהי עדיפה יותר על פני אחרת; שכן יהא זה כאילו שאלתם, האם יהא זה משביע רצון יותר בעבור אלוהים שיסגדו לו בשפה אחת במקום באחרת. זכרו כי המזמורים המופנים אליו יכולים להגיע אליו רק דרך דלת הלב.

655. האם זו טעות לקיים את טקסיה החיצוניים של דת שבה איננו מאמינים בכל לב, כאשר דבר זה נעשה מתוך כבוד לאלה שאליהם אנו קשורים, וכדי לא לפגוע ברגשותיהם של מי שחושב אחרת מאיתנו?

— במקרה זה, כמו במקרים רבים אחרים, הרי זו הכוונה שקובעת את טיב המעשה. מי שמטרתו היחידה בעשותו כן היא לכבד את אמונתו של האחר, אינו שוגה; הוא נוהג באופן נכון וטוב יותר מאשר האדם ששם אותם ללעג, שכן האחרון חוטא [לחוק] הצדקה. אך האדם אשר מקיים טקסים אלה רק מתוך מניעים שיש לו עניין בהם, או מתוך שאפתנות, הנו אדם בזוי בעיני האלוהים ובני האדם. אלוהים אינו יכול לשאוב עונג מבני אדם שרק מעמידים פנים שהם משפילים את עצמם בפניו, מתוך מטרה לקבל את אישורו של זולתם.

656. האם פולחן המתבצע באופן משותף עדיף על פני זה המבוצע באופן אישי?

— כאשר בני אדם המאוחדים יחדיו ברגש ובמחשבה מתקבצים יחדיו, יש להם כוח רב יותר למשוך אליהם רוחות טובות. אותו הדבר קורה כאשר הם מתקבצים יחדיו כדי לסגוד לאלוהים. ואולם, אל לכם להסיק מכך שסגידה אישית תתקבל בעין פחות יפה; שכן כל אדם יכול לסגוד לאלוהים במחשבתו.

III חיים של הגות והתבוננות

657. האם לבני אדם שהקדישו את עצמם לחיי הגות ומחשבה, לא עשו שום דבר רע וחשבו רק על עשיית הטוב, יש סגולה וזכות מיוחדת בעיניו של אלוהים?

— לא; שכן אם הם לא עושים שום דבר רע, הם גם לא עושים שום דבר טוב; ומלבד זאת, אי עשיית טוב היא, כשלעצמה, רוע. אלוהים ביקש שילדיו יחשבו עליו; אך הוא לא רצה שהם יחשבו רק עליו, שכן הוא העניק לבני האדם תפקיד לבצעו על פני האדמה. מי שמכלה את חייו בהגות ובמחשבה אינו עושה שום דבר שראוי לשבח בעיניו של אלוהים, משום שחיים כאלה הם אישיים לחלוטין וחסרי תועלת למין האנושי; ואלוהים ידרוש ממנו דין וחשבון על הטוב שהוא כשל מעשותו (ראה שאלה 640).

IV תפילה

658. האם תפילה היא מעשה המתקבל ברצון על ידי אלוהים?

— תפילה היא תמיד דבר המתקבל ברצון על ידי אלוהים, כאשר היא נובעת מן הלב; שכן הכוונה היא הכל בעיניו של אלוהים; והתפילה היוצאת מהלב עדיפה [בעיניו] על פני זו הנקראת מתוך ספר, יפה ככל שתהיה, במידה וזו נישאת יותר על השפתיים מאשר במחשבה. תפילה מתקבלת ברצון בעיני אלוהים כאשר היא מוצעת מתוך אמונה להט וכנות; ואולם, אל תשערו בנפשכם שהוא יטה אוזן לתפילתו של אדם יהיר גאוותן או אנוכי, אלא אם כן היא מוצעת כמעשה של תשובה כנה והכנעה.

659. מהו טבעה הכללי של התפילה?

— תפילה היא מעשה של סגידה ופולחן. להתפלל לאלוהים פירושו לחשוב עליו, להתקרב קרוב יותר אליו ולהיות איתו בקשר. דרך התפילה עשוי האדם להציע שלושה דברים; להלל לבקש ולהודות.

660. האם הופכת התפילה את בני האדם לטובים יותר?

— כן, שכן למי שמתפלל מתוך להט וביטחון יש כוח רב יותר לעמוד בפיתוי של הרוע ולקבל מאת אלוהים את עזרתן של רוחות טובות, כדי שתסטייענה לו במאבקו זה. עזרה שכזו לעולם אינה מושבת ריקם כאשר היא מתבקשת מתוך כנות.

א. כיצד ייתכן שבני אדם שמרבים להתפלל הם לעיתים קנאים מאוד צרי עין ומחמירים באופן בל-יתואר, וחסרים את מידת החסד ואורך-הרוח, ואפילו מושחתים ביותר?

— מה שנדרש הוא לא להתפלל הרבה, אלא להתפלל כהלכה. בני אדם שכאלה מניחים כי כל סגולתה של התפילה טמונה באורכה, והם עוצמים את עיניהם בפני פגמיהם שלהם עצמם. עבורם, התפילה היא מקצוע, אמצעי להעברת זמנם, אך לא בחקר עצמי. במקרים שכאלה, אין זו התרופה שאינה פועלת כי אם האופן שבו משתמשים בה.

661. האם יש תועלת כלשהי לבקש מאלוהים שיימחל לנו על עוונותינו?

— אלוהים מבדיל בין טוב לרע; תפילה אינה מסתירה עוונות מעיניו. מי שמבקש מאלוהים מחילה על עוונותיו משיג מחילה זו רק דרך שינוי בהתנהגותו. מעשים טובים הם התפילות הטובות ביותר, שכן מעשים הם בעלי ערך רב יותר ממילים.

662. האם יש תועלת כלשהי בתפילה עבור אחרים?

— רוחו של מי שמתפלל משפיעה דרך רצונו לעשות את הטוב. על ידי תפילה הוא מושך אליו רוחות טובות, אשר נוטלות איתו חלק בטוב שהוא משתוקק לעשות.

הערת קָרְדֵק: יש לנו, דרך מחשבותינו ורצוננו, את הכוח לפעול, אשר משתרע הרבה מעבר למגבלות המרחב הגשמי שלנו. להתפלל בעד אחרים הוא מעשה של כוח רצוננו. במידה וכוח הרצון שלנו יהיה נלהב וכנה הוא יזמן רוחות טובות לעזרתו של מי שאנו מתפללים בעדו, וכך יסייע לו על ידי הצעת מחשבות טובות ועל ידי כך שיעניק לו את הכוח לזקוקים הגוף והנשמה. ואולם, גם במקרה שלו, תפילה היוצאת מהלב היא הכל; תפילה הנישאת על השפתיים היא לא כלום.

663. האם אנו יכולים, דרך כך שנתפלל בעד עצמנו, למנוע את הניסויים והמבחנים [שנגזר עלינו לעבור] או לשנות את טבעם?

— הניסיונות והמבחנים שלכם נתונים בידי האל, ובחלקם תאלצו לעמוד עד תומם; אבל אלוהים תמיד מביא בחשבון את ההכנעה שבה נשאתם בהם. תפילה מזמנת לעזרתכם רוחות טובות שמעניקות לכם את הכוח לעמוד בהם באומץ, כך שהם נדמים בעיניכם כפחות קשים. תפילה היא לעולם אינה חסרת תועלת כאשר היא כנה, משום שהיא מעניקה לכם כוח, שהוא, לכשעצמו, תוצאה חשובה. "אלוהים עוזר למי שעוזר לעצמו", היא אמרה נכונה. אלוהים יכול לשנות את סדרי הטבע בהתאם לדרישותיהן הסותרות של בראיו; שכן מה שנתפש בעיניכם כאסון גדול עבורכם, מנקודת המבט הצרה שלכם ובהתאם לחיכם הארעיים על פני האדמה, מהווה לעיתים קרובות ברכה רבה ביחס לסדר הכללי של היקום; ומלבד זאת, לכמה מהצרות הרבות בחייו אחראי האדם עצמו, דרך קוצר ראייתו או דרך העוול שהוא גורם! הוא נענש במקום שבו הוא חטא. ואף על פי כן, הבקשות ההגיוניות שלכם נענות לעיתים קרובות יותר ממה שאתם משערים בנפשכם. אתם חושבים שתפילותיכם לא נענו משום שאלוהים לא עשה עבורכם נס; בעוד שלמעשה הוא באמת סייע לכם, אך באמצעים כה טבעיים, עד שהם נתפשים בעיניכם כאילו היו הם יד המקרה או מהלך הדברים הטבעי. ולעיתים

קרובות עוד יותר, הוא נוטע במוחכם את הרעיון ביחס לדבר שאותו צריכים אתם לעשות, במטרה לעזור לעצמכם להיחלץ מהקשיים שלכם.

664. האם יש תועלת בתפילה עבור המתים ועבור רוחות שסובלות, ואם כן, באיזו דרך תוכלנה תפילותינו לרכך או לקצר את סבלותיהם? האם יש לתפילותינו את הכוח להפוך את פסק דינו של הצדק האלוהי?

— לתפילה אין שום השפעה על תוכניותיו של אלוהים; אולם רוחו של מי שאתם מתפללים עבורו מתנחמת בתפילתכם, משום שכך אתם מעניקים לה את ההוכחה שהיא נמצאת במחשבותיכם, ומשום שהאומלל תמיד מוצא נחמה ברוחות טובות הלב אשר מגלות חמלה והזדהות עם סבלותיו. מצד שני, על ידי תפילותיכם, אתם מעוררים אותו לחזור בתשובה ואת הרצון לעשות כל דבר שנדרש כדי להפוך למאושר; ובאופן הזה ביכולתכם לקצר את משך תקופת סבלותיו, בתנאי שהוא, מצידו שלו, תומך בפעולתכם על ידי הפגנת רצון טוב. שאיפה זו להשתפרות, שמתעוררת במוחה של הרוח הסובלת בשל תפילתכם, מושכת אליה רוחות מדרגה גבוהה יותר, המגיעות כדי להדריך אותה לנחם אותה ולהעניק לה תקווה. ישוע התפלל בעד הכבשים התועות; ובכך הראה לכם שאין ביכולתכם, מבלי שתהיו אשמים, להשתמט מלעשות את אותו הדבר [ולתפלל] עבור אלה שיש להם את הצורך הרב ביותר בתפילותיכם.

665. מה ניתן לחשוב על הדעה אשר דוחה את הרעיון של תפילה עבור המתים, משום שהדבר אינו כתוב בכתבי הקודש?

— ישוע אמר, לכל בני המין האנושי, "אהבו האחד את השני". ציווי זה מרמז, לכל בני האדם, על החובה להשתמש בכל אמצעי אפשרי בכדי להעיד על החיבה של אדם לחברו, אך מבלי להיכנס לפרטי הפרטים באשר לאופן שבו יש להשיג מטרה זו. אם אמת הוא הדבר ששום דבר אינו יכול להניא את הבורא מלהחיל את הצדק המוחלט, שאלוהים הוא התגלמותו, על כל פעולה של כל רוח ורוח, הרי שבאותה המידה אמת הדבר שהתפילות שאתם מפנים אליו בשמן של רוחות סובלות שכלפיהן חשים אתם חיבה או חמלה, מתקבלות על ידו כעדות לזיכרון שלעולם אינו כושל מלהביא הקלה ונחמה לסובל. ברגע שאותו סובל מציג ולו את הסימן הקל שבקלים לחזרה בתשובה, הרי שאז, ואך ורק אז, נשלחת אליו העזרה; אולם לעולם אין מתירים לו להישאר בבורותו ביחס לעובדה שלב אוהד פעל והתאמץ בעבורו, והוא תמיד נותר תחת הרושם המנחה שהשתדלות ידידותית זו הועילה לו. לכן, התערבותכם מעוררת, בהכרח, תחושה של הכרת תודה וחיבה מצד האדם סובל, כלפי הידיד שהעניק לו הוכחה זו לחסד ורחמים; והחיבה ההדדית שישוע מחייב ודורש מכל בני האדם תתפתח או תתעורר בשל כך בנכם לבינו. שניכם תצייתו כך לחוק האהבה והאחדות החל על כל היצורים

שביקום; אותו חוק אלוהי, אשר ינחה ויוביל את שלטון האחדות, שהוא היעד והתכלית של חינוכה של הרוח²²⁰.

666. האם עלינו להתפלל לרוחות?

— אתם יכולים להתפלל לרוחות טובות, כאילו היו שליחותיו של אלוהים והמוציאות לפועל של רצונו; אך כוחן, אשר תמיד נמצא ביחס ישר לדרגת ההתעלות שלהן, תלוי לחלוטין בריבון כל הדברים, שללא רשותו לא מתרחש דבר. מסיבה זו, תפילות הממוענות אל הרוחות הטובות הן יעילות רק במידה והן התקבלו על ידי אלוהים.

V פוליתאיזם

667. כיצד יתכן שפוליתאיזם²²¹, על אף היותו שקרי, מהווה אף על פי כן את אחת האמונות האנושיות הקדומות והנפוצות ביותר?

— תפישת אחדותו של האלוהים יכולה להיות, במוחו של האדם, רק התוצאה של ההתפתחות של הרעיונות שלו עצמו. בהיותו בלתי-מסוגל, בבורותו, לתפוש [במוחו את הרעיון] של יישות לא-גשמית, ללא צורה מוגדרת, אשר פועלת על החומר, מייחס לה האדם מטבע הדברים את תכונותיו של הטבע הגשמי, כלומר, צורה ופנים; ומכאן ואילך, כל דבר שנראה כאילו הוא מתעלה אל מעבר למידה המיוחסת לתבונה האנושית הרגילה נחשב על ידו לאלוהות. כל דבר שלא יכול היה הוא להבין נתפש בעיניו כפעולתו של כוח על-טבעי; אך צעד אחד עומד בין המרחק מהנחה זו, ועד לאמונה בקיומם של כוחות נבדלים כמספר התופעות השונות שבהן חזה, אך לא יכל להסבירן. ואולם, בכל העידנים, תמיד היו בני אדם נאורים, אשר הבינו את חוסר-יכולתו של העולם להיות נשלט על ריבוי כוחות זה ללא הכוונה והנחייה עליונה, וכך הובילו את מחשבותיהם להתעלות לכיוון הרעיון של אלוהים אחד ויחיד.

---

²²⁰ הערת המתרגם (במקור): תשובה זו ניתנה על ידי רוחו של מ. מונוד (M. Monod), הכומר הפרוטסטנטי הידוע והמוערך מאוד של פאריז, שנפטר בשנת 1856. התשובה הקודמת (שאלה 664) ניתנה על ידי רוחו של לואי התשיעי ("הקדוש") [בצרפתית; Louis IX, Saint Louis], או סנט לואיס, שהיה מלך צרפת מ 1226-ועד מותו.

²²¹ הערת המתרגם: **פוליתאיזם** או **עבודת אֵלילים** (Polytheism; מיוונית: "פולי" - הרבה, "תאוס" - אל) - אמונה בריבוי אלוהויות או אמונה במספר אלים, בניגוד ל**מונולטריזם** (Monolatry); פולחן וסגידה לאל אחד בלבד תוך אמונה בקיומם של אלים אחרים, אך לא בסגידה להם) או ל**מונותאיזם** (Monotheism); אמונה באל אחד ובייחודו או בלעדיותו של האל האחד ושליטת אלים נוספים, ויש המייחסים לרעיון המונותאיסטי גם את שלילת הגשמות האלוהית). פוליתאיזם היה נפוץ מאוד עד סוף העת העתיקה אך ממשיך להתקיים גם בימינו בדתות שונות.

668. מאחר ותופעות המעידות על פעולתן של רוחות התרחשו בכל התקופות על פני כדור הארץ, ולכן היו מוכרות משחר דברי ימי העולם, האם לא ייתכן שהן עזרו לעורר את האמונה בריבוי אלים?

— ללא כל ספק; שכן, מאחר ובני האדם החילו את המושג "אל" על כל דבר שעלה [על היכולת] האנושית, היוו הרוחות, עבורם, אלים רבים כל כך. מסיבה זו, כל אימת שאדם בידל את עצמו מכל שאר בני האדם על ידי מעשיו, חוכמתו או כח נסתר שהיה בלתי-מובן עבור ההמון הבור, הוא היה נהפך לאל של דבר מה, וזכה לסגידה ככזה לאחר מותו (ראה שאלה 603).

הערת קָרְדֵק: למילה "אל" היה מגוון רחב של פירושים בקרב הקדמונים. היא לא ייצגה האנשה של הריבון של הטבע, כפי שהיא עושה זאת בימינו אנו, אלא הייתה אפיון כללי [גנרי] שהוחל על כל היצורים שנראה כאילו הם ניצבים מחוץ לתחום היכולת האנושית הרגילה, ומאחר וההתגלויות של מה שכוננו אז בשם "רוחות" חשפו בפניהם את קיומם של יצורים לא-גשמיים, אשר פועלים כאחד מכוחות היסוד של הטבע, הם כינו אותם אלים, בדיוק כפי שאנו מכנים אותם רוחות. זוהי רק שאלה של [שימוש] במילים; עם ההבדל שבבורותם, אשר נשמרה בכוונה על ידי אותם בני אדם שאת מטרתיהם היא שירתה, הם בנו מקדשים והקימו להם מזבחות והציעו להם זבחים ועולות, שהפכו את כל העניין למשתלם ורווחי מאוד לכל אותם בני אדם שהיו ממונים על סוג זה של פולחן, בעוד שעבורנו, רוחות הן יצורים בדיוק כמונו, מתקדמות יותר או פחות מתקדמות, אשר השילו מעליהן את המעטפת הארצית. אם נחקר בקפידה את התכונות השונות של האלוהויות הפגאניות נוכל לזהות בקלות את תכונותיהן של הרוחות בנות ימינו בכל דרגה של סולם חיי הרוחות, את מצבן הגשמי בעולמות מדרגת התקדמות גבוהה יותר, את החלק שהן ממלאות בדברים של החיים הארציים ואת מאפייניו השונים של הפְּרִירוּחַ.

תורתו של ישוע²²², על ידי הבאת אורה האלוהי לעולמנו, לימדה אותנו להפנות את סגידתנו למושא היחיד שזכאי וראוי לה [אלוהים]. ואולם, היא לא יכולה להרוס את מה שהוא אחד מיסודות הטבע; והאמונה בקיומן של הישויות הלא-גשמיות שסביבנו הונצחה בשמות שונים. ההתגלות שלהן לעולם לא הפסיקה; אך היא פורשה בדרכים שונות, ולעיתים קרובות נעשה בה שימוש לרעה תחת צעיף המסתורין שתחתיו היא הוסתרה, בעוד שהדת התייחסה אליהן כאל ניסים ואילו חסרי-האמונה ראו בהן מעשי להטים ואחיזת עיניים; ואולם, כיום, הודות למחקר רציני יותר על הנושא שבוצע בגלוי לאורו של המחקר המדעי, הדוקטרינה אודות נוכחותן ופעולתן של הרוחות, שהופשטה מהאמונות הטפלות המדומיינות שבעזרתן היא הוסתרה למשך עידנים, חושפת בפנינו את אחד העקרונות הנשגבים והחשובים ביותר בטבע.

---

²²² הערת המתרגם: במהלך התקשורת עימן שבו והדגישו בהזדמנויות שונות הרוחות, כי בדברן על הנצרות כוונתן היא לתורתו המקורית של ישוע, כפי שהועברה על ידי הוא, ולא לנצרות המאוחרת יותר, על כל זרמיה (לדוגמה, קתוליות, פרוטסטנטיות, קלוויניזם וכדומה), בהן רואות הן סטייה מדרכו ותורתו המקורית של ישוע.

VI קורבנות

669. השימוש בהקרבת קורבנות אדם נהוג מאז ימי קדם. כיצד הובל המין האנושי להאמין כי זוועה שכזו תוכל להתקבל ברצון על ידי אלוהים?

— המין האנושי הובל להאמין בכך, בראש ובראשונה, דרך כך שהוא לא הבין ותפש את אלוהים כמקור כל הטוב. בקרב העמים הפרימיטיביים, החומר גובר על הרוח. מאחר ותכונותיהם המוסריות עדיין לא התפתחו, הם מתמסרים לאינסטינקטים אכזריים. דבר שני, בני האדם בתקופות הפרימיטיביות הניחו באופן טבעי, כי יצור חי חייב להיות בעל ערך רב יותר בעיני אלוהים מאשר סתם חפץ גשמי כלשהו; והנחה זו הובילה אותם בתחילה להקריב לאלוהיהם בעלי חיים, ולאחר מכן בני אדם, מפני, שבהתאם לרעיונותיהם הכוזבים, הם חשבו כי ערכה של המנחה היא פרופורציונלית לחשיבותו של הקורבן. בחיכם הארציים, כאשר אתם רוצים להעניק למישהו מתנה, אתם בוחרים מתנה שערכה פרופורציונלי למידת הקירבה או החשיבות שאתם מבקשים להעיד עליה בפני האדם שאליו היא מיועדת. זה אך טבעי שבני אדם שהיו בורים ביחס לטבעה של האלוהות ינהגו באותו האופן.

א. אם כן, הקרבת בעלי חיים קדמה להקרבת בני אדם?

— אין כל ספק שכך היה המקרה.

ב. על פי הסבר זה, המנהג של הקרבת קורבנות אדם לא נבע מאכזריות גרידא?

— לא; כי אם מרעיון שגוי ביחס למה שישא חן בעיני אלוהים. הביטו, לדוגמה, בסיפורו של אברהם. בזמנים מאוחרים יותר בני האדם המשיכו וביזו עוד יותר רעיון כוזב זה, על ידי הקרבת אויביהם, שהיו מושא השנאה האישית שלהם. אך אלוהים מעולם לא תבע קורבנות מכל סוג שהוא; לא של בעלי חיים ולא של בני אדם. הוא לא יכול היה להתכבד בהרג חסר תועלת של יצירי כפיו שלו עצמו.

670. האם קורבנות אדם, כאשר הוצעו הללו מתוך כוונה אדוקה, נשאו אי-פעם חן בעיני אלוהים?

— לא, מעולם לא; אך אלוהים שוקל תמיד את הכוונה אשר מכתובה כל מעשה. בני האדם, בהיותם בורים, עשויים היו להאמין שהם עשו מעשה ראוי לשבח בהקרבת עמיתיהם בני האדם; ובמקרה שכזה, אלוהים יקבל את כוונתם אך לא את מעשיהם. המין האנושי, שפועל לשם השתפרותו והתקדמותו, עמד מטבע הדברים על טעותו ותיעב את הרעיון של הקרבת קורבנות, שמעולם לא היה צריך לעלות מלכתחילה במוחות נאורים. אנו אומרות "נאורים", שכן עבה ככל שהיה צעיף החומריות שבו היו עטופים [מוחות נאורים אלה], הבחירה החופשית שלהם הייתה אמורה להספיק, אפילו אז, בכדי להעניק להם שמץ של הבנה על מוצאם ועל גורלם, ורבים מביניהם כבר הבינו, מתוך אינטואיציה, את הזדוניות של מה שעוללו, אך אף על פי כן הם הקריבו קורבנות אדם לשם סיפוק תשוקותיהם.

671. מה עלינו לחשוב על מה שמכונה "מלחמות דת"? נראה שאותו רגש שגורם לאומה של קנאים להשמיד את המספר הרב ביותר האפשרי של בני אדם שאינם חולקים את אמונתם, מתוך כוונה לשאת חן בעיני אלוהים, נובע מאותו מקור שהוביל אותם בעבר להעלות את עמיתיהם בני האדם לקורבן.

— רוחות רעות מעוררות מלחמות אלה; ובני האדם שמנהלים אותן שמים עצמם בניגוד ישיר לרצונו של אלוהים, הדורש שכל אדם ואדם יאהב את אחיו כפי שהוא אוהב את עצמו. מאחר וכל הדתות, או שמא כל העמים, סוגדים לאותו אל, ויהא השם שבו הם מכנים אותו אשר יהא, מדוע זה ינהל עם אחד מלחמת שמד כנגד עם אחר, רק משום שדתו היא שונה או שטרם הגיעה לדרגת הנאורות אליה הגיע העם התוקפן? ניתן לסלוח לעמים שאינם מאמינים בדבריו של זה שנשלח על ידי אלוהים ואשר הפיח בו רוח חיים בצלמו ובדמותו, ושלא חזו בו ולא היו עדים למעשים שביצע; ובכל מקרה, כיצד תוכלו לקוות שהם יסכיתו למסר השלום שלו, כאשר מנסים אתם לכפות אותו עליהם באש ובחרב? נכון הדבר שעליהם להיות נאורים, וכי זו חובתכם לנסות וללמד אותם את תורתו של ישוע; אולם דבר זה צריך להתבצע באמצעות שכנוע ורוך; לא דרך אלימות ושפיכות דמים. חלקכם הארי אינו מאמין בתקשורת שיש לנו עם בני תמותה מסוימים; כיצד תוכלו לצפות כי זרים יאמינו לטענותיכם ביחס לעובדה זו, אם מעשיכם שלכם סותרים את התורה לה אתם מטיפים?

672. האם מנחה מפירות הארץ תשא חן בעיני אלוהים יותר מאשר הקרבת בעלי חיים?

— אין כל ספק שאלוהים היה מעדיף שיסגדו לו על ידי הקרבת פירות הארץ, יותר מאשר על ידי דם של קורבנות. אך כבר ענינו על שאלתכם באמרנו לכם כי גזר דינו של אלוהים מכוון אל הכוונה, וכי המעשה החיצוני הוא בעל חשיבות מועטה בעיניו. תפילה, שנישאת ונשלחת מעומק הלב עדיפה אלפי מונים בעיני אלוהים, מאשר כל המנחות והקורבנות שתוכלו אי-פעם להעלות לו. אנו שבות וחוזרות על כך שוב, הכוונה היא הכל; המעשה, לא כלום.

673. האם מנחות וקורבנות אלה עשויים למצוא חן יותר בעיני אלוהים, על ידי הקדשתם לרווחתם של אלה שחסרים את צורכי החיים, ובמקרה שכזה, האם אין הקרבת בעלי חיים אשר מבוצעת לאור מטרה מועילה זו, תהיה ראויה לשבח בדיוק כפי שהיא ראויה לגינוי במקרה ההפוך, כאשר אינה משרתת שום מטרה מועילה, או מבוצעת רק לרווחתם של אלה שאינם חסרים דבר? האם לא יהיה בהקדשת הפירות הראשונים של כל מה שהעניק לנו אלוהים על פני האדמה לעניים שמץ של יראת שמים אמיתית?

— אלוהים תמיד מברך את כל מי שעושה את הטוב; עזרה לעניים ולאומללים היא הטובה מכל הדרכים לכבד בה את אלוהים. אין בכוונתנו לומר כי אלוהים מסתייג מן הטקסים בהם אתם משתמשים בעת תפילתכם אליו; אולם חלק ניכר מהממון שמבזבז בדרך זו יכול היה להיות מנוצל

באופן מועיל יותר. אלוהים אוהב פשטות בכל הדברים. אדם המייחס חשיבות רבה יותר לדברים חיצוניים מאשר לדברים המגיעים מהלב הוא אדם בעל רוח צרת-אופקים; כיצד זה ייתכן, אם כן, שאלוהים ייחס חשיבות כלשהי לדבר מה גשמי, בהשוואה לרגש המשמש כאמצעי ביטוי בעבור אותו דבר גשמי? שפטו אתם בעצמכם האם אלוהים יתחבר יותר לצורה מאשר לתוכן.

פרק שלישי – חוק העבודה

א נחיצותה של העבודה

674. האם נחיצותה של העבודה היא חוק הטבע?

— העבודה היא חוק הטבע, והיא מוכחת על ידי העובדה שהיא מהווה כורח, ועל ידי כך שהתרבות [ציוויליזציה] מחייבת את האדם לבצע כמות עבודה רבה יותר, משום שהיא מגבירה את סך צרכיו והנאותיו.

675. האם כשאנו אומרים "עבודה", עלינו להבין כי המדובר אך ורק במקצועות בעלי אופי גשמי?

— לא; הרוח עמלה בדיוק כמו הגוף. כל סוג של מקצוע שימושי הוא עבודה.

676. מדוע נכפה על המין האנושי לעבוד?

— זוהי תוצאה של אופיו הגשמי. זוהי כפרה, ובאותו הזמן, גם אמצעי לפיתוח האינטליגנציה שלו. ללא עבודה הייתה תבונת האדם נותרת בחיתוליה. זו הסיבה שבגינה נאלץ האדם להיות חייב את כל מזונו ביטחונו ורווחתו לעמלו ולפועלו. לכל אדם שהוא חלש מדי מבחינה גופנית בעבור סוגי העבודה הקשים יותר, מעניק אלוהים אינטליגנציה בכדי לפצות על כך; ואולם, פעולתה של התבונה מהווה אף היא עבודה.

677. מדוע מספק הטבע עצמו את כל מחסורם של בעלי החיים?

— כל דבר בטבע עובד ועמל [למחייתו]. בעלי החיים עמלים בדיוק כמוכם, אך עמלם, בדומה לאינטליגנציה שלהם, מוגבל לדאגה להישרדותם שלהם עצמם; וזו הסיבה שבגינה עבודתם של בעלי החיים אינה מובילה להתקדמות, בעוד שבקרב בני האדם יש לה מטרה כפולה, כלומר, שימור הגוף והתפתחותה של המחשבה, שגם היא כורח עבור האדם, ואשר מרוממת אותו ללא הרף לדרגה גבוהה יותר. כאשר אומרות אנו כי עמלם של בעלי החיים מוגבל לדאגה להישרדותם, אנו מתכוונות לכך שזוהי המטרה שהם מציבים לעצמם בעמלם. ואולם, גם הם מהווים, באופן לא מודע ותוך שהם

מספקים רק את צורכיהם הגשמיים, סוכנים אשר מחזקים ותומכים בדעתו של הבורא; ועמלם, אף על פי כן, עולה בקנה אחד עם ההוצאה לפועל של תכליתו הסופית של הטבע, על אף שלעיתים קרובות כושלים אתם מלגלות את תוצאתה המיידית.

678. בעולמות מתקדמים יותר מכדור הארץ, האם כפוף האדם לאותו הכרח לעבוד?

— אופייה של העבודה עומד תמיד באופן יחסי לחוסרים שהיא ממלאת; ככל שחוסרים אלה הם פחות גשמיים, כך תהיה העבודה פחות גשמית. אולם אל לכם לשער בנפשכם כי האדם, בעולמות אלה, נותר בטל ממעש וחסר תועלת; בטלה תהווה [עבורו] עינוי במקום תועלת.

679. האם אדם שיש ברשותו טובין ארציים במידה מספקת לקיומו פטור מחוק העבודה?

— מעמל גשמי, אולי, אך לא מן המחויבות של הפיכת עצמו למועיל בהתאם ליכולותיו, ומפיתוח האינטליגנציה שלו עצמו ושל אחרים, שמהווה גם הוא עמל. במידה ואדם לו קצב אלוהים כמות מספקת של אמצעים להבטחת קיומו הגשמי לא יהא מחויב להרוויח את לחמו בזיעת אפו, תהיה מחויבותו להיותו מועיל לעמיתיו בני האדם גדולה אף יותר, במקרה שלו, שכן החלק שנקצב לו מעניק לו מידת פנאי רבה יותר לעשיית הטוב.

680. האם אין בני אדם שאינם מסוגלים לעבוד באף עבודה, ולא משנה מה אופייה, ושקיומם הוא חסר תועלת לחלוטין?

— אלוהים הוא אל צודק; הוא מגנה רק את אותו אדם שהוא חסר תועלת מרצון; שכן אדם שכזה חי על חשבון עמלם של אחרים. אלוהים ציווה שכל אדם יהפוך עצמו למועיל בהתאם ליכולותיו (ראה שאלה 643).

681. האם מטיל חוק הטבע על ילדים את החובה לעבוד למען הוריהם?

— בהחלט שכן, בדיוק כפי שהוא מטיל על ההורים את החובה לעבוד עבור ילדיהם. מסיבה זו העניק אלוהים מקום בטבע לרגש החיבה של ילדים כלפי הוריהם ושל ההורים כלפי ילדיהם, כדי שיוביל את בני המשפחה, בשל חיבתם ההדדית, לסייע האחד לשני באופן הדדי - חובה שלעתים קרובות מדי נשכחת מליבכם במצבה הנוכחי של החברה.

II גבולה של העבודה – מנוחה

682. מנוחה היא הכרחית לאחר עבודה, האין זה חוק הטבע?

— אין כל ספק בכך. המנוחה משמשת כדי להשיב לגוף את כוחותיו והיא גם הכרחית בכדי להעניק חירות רבה יותר למוח, דבר המאפשר לו להתעלות אל מעבר לחומר.

683. מהו הגבול [שיש לשים] לעבודה?

— גבול כוחותיו של הגוף; אך אלוהים מותיר ביד האדם את החופש להחליט על נקודה זו בעצמו.

684. מה ניתן לחשוב על אלה שעושים שימוש לרעה בסמכותם, על ידי הטלת עמל קשה מדי על הכפופים להם?

— הם מבצעים את אחד הפשעים הגרועים ביותר. כל אדם המפעיל סמכות ייתן את הדין על כל עבודה עודפת שהוטלה על ידו על אלה שנתונים למרותו, שכן בכך הוא מפר את חוק האלוהים (ראה שאלה 273).

685. האם זכאי האדם להתרגע ולנוח בזקנתו?

— כן; הוא מחויב לעבוד רק לפי כוחו.

א. אך אילו משאבים עומדים לרשותו של אדם זקן שצריך לעבוד כדי לכלכל את עצמו, ובכל זאת אינו מסוגל לעשות זאת?

— החזק צריך לעבוד עבור החלש; במקום שבו עזרה משפחתית אינה בנמצא צריכה החברה ליטול את מקומה. כזה הוא גם חוק הצדקה.

הערת קָרְדֵק: אין באמירה שהכרחי שהאדם יעבוד משום מבט שלם ומקיף על נושא זה, שכן הכרחי גם שהאדם אשר צריך להרוויח את לחמו בעבודה קשה יהיה מסוגל גם למצוא עבודה, ומצב זה רחוק מאוד מלהיות תמיד המקרה. כל אימת שהפסקת העבודה הופכת לכלל, היא הופכת למקור לסבל, כמו למשל רעב. מדע הכלכלה מחפש תרופה לעוול זה ביצירת שיווי-משקל בין ייצור לצריכה: אך שיווי-משקל זה, בהנחה שניתן כלל להשיגו, תמיד יהא כפוף לסְרוּגִיּוֹת²²³, ובמהלך הפסקות אלה העובד חייב לחיות. ישנו גורם שלא נלקח מספיק בחשבון במשוואה זו, ואשר בלעדיו מדע הכלכלה אינו אלא תיאוריה, והוא החינוך, ולא רק חינוכו של האינטלקט [השכל], ואפילו לא החינוך של האופי המוסרי כפי שהוא מופיע בכתובים, אלא החינוך אשר מורכב מבניית אופי, זה אשר יוצר הרגלים; שכן החינוך הוא מכלול ההרגלים שרכשנו. כאשר אנו מביאים בחשבון עד כמה גדולה מאסת ההמונים שנזרקת מדי יום אל תוך זרם האוכלוסייה, נטושה, נטולת

²²³ הערת המתרגם: סְרוּגִיּוֹת (Intermittences) - תופעה המתרחשת לסירוגין במחזורי זמן שווים, כמו לדוגמה עצי פרי מסוימים הנושאים יבול רב בשנה אחת ויבול דל בשנה שלאחריה, כמו למשל עץ הזית.

עקרונות ריסון או איפוק, ונופלת טרף לדחפים של האינסטינקטים החייתיים שלה, האם עלינו להיות מופתעים מההשלכות ההרסניות הנובעות מכך? כאשר אומנות החינוך תובן תוערך ונשתמש בה כראוי, כל אדם יביא לתוך חיי היומיום שלו הרגלים של סדר ומחשבה-תחילה, עבור עצמו ועבור אלה התלויים בו, והרגלים של כבוד כלפי כל מה שראוי לכבד; והרגלים אלה יאפשרו לו לצלוח תקופות של קושי בקלות רבה יותר. אי-סדר וחוסר דאגה לעתיד הם נגעים חברתיים שרק חינוך נאות יכול לרפאם; ההקללה²²⁴ של החינוך היא נקודת המוצא, היסוד האמיתי של הרווחה, האלמנט החיוני ליציבות חברתית, הערובה היחידה לביטחונם של כולם.

פרק רביעי – חוק הרבייה

I אוכלוסיית העולם

686. האם רבייה של יצורים חיים היא חוק טבע?

— בהחלט; ללא רבייה ייכחד העולם הגשמי.

687. במידה ואוכלוסיית העולם תמשיך לגדול כפי שעשתה עד כה, האם היא תהפוך, במרוצת הזמן, לגדולה מדי?

— לא; אלוהים תמיד דואג לכך ושומר על שיווי-משקל. אלוהים אינו מתיר לשום דבר להיות חסר תועלת. האדם רואה רק את הפינה בתמונת הפנורמה הרחבה של היקום, ולפיכך הוא אינו מסוגל לתפוש את ההרמוניה השוררת בין המחלקות הרבות והמגוונות שלו.

II המשכיות ושיפור הגזע

688. ברגע זה יש על פני האדמה גזעים של בני אדם שמספרם הולך ומתמעט בבירור ובמהירות. האם הם ייכחדו בסופו של דבר מעל פני האדמה?

— כן; אולם אחרים יתפסו את מקומם, כפי שמקומכם יתפס יום אחד על ידי אחרים.

---

²²⁴ הערת המתרגם: **הקללה** (Generalization) - במקורו מוגדר מושג זה כמתן תגובה זהה לשני גירויים דומים, כלומר, הרחבה של מעגל התגובה למקרים רבים יותר. ההכללה מאפשרת ללומד שלא להתחיל כל למידה ממצב ראשוני, אלא להיעזר בניסיון קודם ולהגיב תגובות דומות לגירויים חדשים, הדומים לגירויים המקוריים שעליהם נעשתה הלמידה.

689. האם בני האדם החיים כעת על פני האדמה הם ברואים חדשים, או צאצאיהם המשופרים של בני אדם פרימיטיביים?

— הם אותן הרוחות ששבו חזרה כדי לשפר את עצמן בעזרתם של גופים [גשמיים] חדשים, אך הן עדיין רחוקות מאוד מהגעה לשלמות. לכן, המין האנושי הנוכחי, אשר, דרך התרבותו שנוטה לפלוש לכל פינה בכדור הארץ ולהחליף את הגזעים ההולכים ונכחדים, יחווה גם הוא תקופה של ירידה והיעלמות. הוא יוחלף על ידי גזעים אחרים, מושלמים יותר, אשר יהיו צאצאיו של הגזע הנוכחי, כפי שבני האדם המתורבתים של ימינו הם צאצאיהם של הפראים המחוספסים וקשי-העורף מהתקופות הקדומות.

690. מנקודת מבט פיזית גרידא, האם גופו של הגזע הנוכחי של בני האדם מהווה יצירה שנבראה במיוחד או שמא הוא המשכו של גופם של הגזעים הפרימיטיביים הקדומים, דרך רבייה?

— מקורם של הגזעים [האנושיים] לוט בעלת הזמן; ואולם, מאחר וכולם שייכים למשפחת האדם הגדולה, ואין זה משנה מהו מקורו הקדום של כל אחד [מהגזעים הללו], הם הצליחו ליצור בריתות האחד עם השני וכך ליצור סוגים [גזעים] חדשים.

691. מנקודת מבט פיזית גרידא, מהו המאפיין הייחודי והדומיננטי של הגזעים הקדומים?

— התפתחותו של כוח גס²²⁵ על חשבוננו של הכוח האינטלקטואלי. התהליך ההפוך מתרחש בימינו; שכן האדם פועל כיום באמצעות האינטליגנציה שלו במקום באמצעות כוחו הגופני, ועם זאת הוא משיג פי מאה יותר ממה שהשיג בעבר, שכן הוא למד לרתום את כוחות הטבע לטובתו, דבר שבעלי החיים אינם מסוגלים לעשותו.

692. האם ההשבחה של גזעי בעלי החיים והצומח, באמצעות יישומים מדעיים, עומדת בניגוד לחוק הטבע? האם אין זה נכון יותר מבחינת חוק זה להניח להם ללכת במסלולם הטבעי של הדברים?

— חובתם של כל היצורים היא להסכים, בכל דרך שהיא, לסייע לקדם את ההתקדמות הכללית; האדם עצמו משמש ככלי בידיו של אלוהים לשם השגת מטרותיו. מאחר ושלמות היא המטרה שכלפיה מוכוון כל דבר בטבע, סיוע לקידום תהליך שיפור זה פירושו לסייע בביצוע כוונותיו של אלוהים.

---

²²⁵ הערת המתרגם: כוח גס (Brute force) - מונח המתאר פעולה הנעשית "בכוח ולא במוח", פעולה שהיא לא מתוכנמת.

א. אך האדם, במאמציו להשביח את הגזעים של ממלכות [הטבע] הנחותות יותר, מונע בדרך כלל מאינטרס אישי ואין לו שום מטרה אחרת פרט להגברת העונג האישי שלו עצמו; האם אין דבר זה מפחית מסגולתם של מעשיו?

— מה זה משנה שאין שום סגולה למעשיו, ובלבד שמלאכת ההתקדמות תושג? עליו מוטלת המשימה להפוך את עמלו לראוי לשבח דרך כך שיקבל השראה ממניע נאצל. ומלבד זאת, דרך ביצוע [פעולות] השבחה אלה הוא מפעיל ומפתח את האינטליגנציה שלו; ובדרך זו הוא מפיק את התועלת הרבה ביותר מעמלו.

III מכשולים בפני הרבייה

693. האם החוקים והמנהגים האנושיים שנקבעו לצורך הצבת מכשולים בדרכה של הרבייה עומדים בניגוד לחוקי הטבע?

— כל מה שמפריע לפעולותיו של הטבע עומד בניגוד לחוק הכללי.

א. ואולם, ישנם מינים רבים של יצורים חיים, בעלי חיים וצמחים, אשר הרבייה הבלתי-מוגבלת שלהם תזיק למינים אחרים ותהפוך במהרה להרסנית עבור המין האנושי. האם טועה האדם כאשר הוא מבקש לעצור את התרבותם?

— אלוהים העניק לאדם, על פני כל שאר היצורים בעולמו, את הכוח שעליו לנצל לטובת הכלל, אך לא להשתמש בו לרעה. האדם רשאי לווסת את הרבייה בהתאם לצרכיו; אולם הוא אינו צריך להפריע לה שלא לצורך. פעולתו התבונית של המין האנושי מהווה משקל-נגד שקבע אלוהים לשם השבת שיווי-המשקל של כוחות הטבע; וכאן, שוב, נבדל האדם מבעלי החיים, משום שהוא עושה זאת מתוך הבנה, בעוד שבעלי החיים, שמשמשים אף הם בשמירה על שיווי-משקל זה, עושים זאת שלא במודע, דרך אינסטינקט ההרס שהוענק להם, ואשר גורם להם, תוך שהוא משמש לשם הישרדותם שלהם עצמם, לעצור את התפתחותם המופרזת של מיני בעלי החיים והצומח שמהם הם ניזונים, ואשר אלמלא כן הייתה הופכת למקור לסכנה.

694. מה ניתן לחשוב על שימושים המיועדים לעצור את הרבייה לטובת רדיפה אחר תאוות בשרים [פריצות מינית]?

— הם מוכיחים את עליונות הגוף [הגשמי] על פני הנשמה, ומראים עד כמה עמוק השקיע האדם את עצמו בחומר.

IV נישואין ורווקות

695. האם נישואין, כלומר, האיחוד הקבוע בין שני יצורים, עומדים בסתירה לחוק הטבע?

— זוהי התקדמות שהמין האנושי הגיע אליה.

696. מה תהיה ההשפעה של ביטול מוסד הנישואין על המין האנושי?

— [משמעו של ביטול מוסד זה הוא] חזרה לחיים כבעלי חיים.

הערת קרדק: האיחוד החופשי והאקראי בין המינים הוא המצב הטבעי. נישואין היא אחת מתוצאותיה הראשונות של ההתקדמות בהיווצרותה של חברה אנושית, משום שהיא מייצרת סולידריות תוך-משפחתית אותה ניתן למצוא בקרב כל בני האדם, על אף שתחת תנאים שונים. ביטול מוסד הנישואין יהווה, לפיכך, שיבה לתקופת ילדותו של המין האנושי, ויציב את האדם אפילו מתחת לדרגתם של בעלי חיים מסוימים, המציגים בפניו דוגמה לאיחוד [מערכת יחסים] קבוע.

697. האם ניתן למצוא את [שורשי] נצחיותו המוחלטת של מוסד הנישואין בחוק הטבע, או שמא רק בחוק האדם?

— זהו חוק אנושי, העומד לחלוטין בסתירה לחוק הטבע. ואולם, בני האדם יכולים לשנות את חוקיהם; רק חוקי הטבע לבדם הם בלתי-ניתנים-לשינוי.

698. האם חיי פרישות²²⁶ מרצון הם ראויים לשבח בעיני אלוהים?

— לא; אלו שחיים חיי פרישות מתוך מניעים אנוכיים אינם נושאים חן בעיני אלוהים, שכן הם נכשלים מלמלא את חלקם בחובות החברתיים.

699. האם חיי פרישות אינם מהווים, מצידם של בני אדם מסוימים, קורבן המועלה על ידם לשם הקדשת עצמם באופן מלא יותר לשירותה של האנושות?

— זהו דבר שונה לחלוטין; אמרתי, "מתוך מניעים אנוכיים". כל סוג של קורבן אישי הנו ראוי לשבח כאשר הוא מבוצע לשם מטרה טובה; וככל שהקורבן גדול יותר, כך רב יותר השבח הראוי לו.

הערת קרדק: אלוהים אינו יכול לסתור את עצמו, וגם לא לראות את מה שהוא עצמו יצר כדבר רע; ולפיכך הוא אינו רואה בהפרה של חוקיו כדבר ראוי לשבח. ואולם, למרות שחיי פרישות, לכשעצמם, אינם ראויים לשבח, הם עשויים להפוך לבעלי ערך רב, כאשר היותור על ההנאות שמסבה המשפחה מהווה קורבן שהושג בשם האינטרסים של האנושות. כל

---

²²⁶ הערת המתרגם: פרישות או צֵלִיבָט (אנגלית; Celibacy; מלטינית: Caelebs - "רווק") - מונח שפירושו רְוּוּקוּת או חיי פרישות; זהו סגנון החיים של אדם אשר בוחר להיות רווק מרצון, ואשר מעוניין להמשיך להישאר במצב זה לאורך כל חייו. מונח גם משמש לתיאור מצב בו אדם בוחר להימנע מכל פעילות מינית.

הקרבה של אינטרסים אישיים, כאשר היא מבוצעת לטובתם של אחרים וללא כל התייחסות לעצמי, מעלה את מבצעה אל מעל לדרגתו של מצבו החומרי.

V פוליגמיה

700. מי מבין השתיים, פוליגמיה²²⁷ או מונוגמיה, תואמת יותר את חוק הטבע?

— פוליגמיה היא מוסד אנושי, שביטולו מסמן עידן של קדמה חברתית. נישואין, בהתאם לכוונתו של אלוהים, צריכים להיות מושתתים על החיבה [ההדדית] בין היצורים הנכנסים בשעריהם. בפוליגמיה אין שום חיבה אמיתית; ישנה רק תאוות בשרים.

701. האם השוויון המספרי הכמעט מוחלט בין המינים מהווה אינדיקציה ליחס שעל פיו צריכים המינים להתאחד?

— כן; שכן לכל הסדר שמצוי בטבע יש מטרה מסוימת.

הערת קודק: לו הייתה הפוליגמיה עולה בקנה אחד עם חוק הטבע, ניתן היה לבסס אותה בכל מקום, אולם דבר זה אינו אפשרי לביצוע מבחינה פיזית בשל השוויון המספרי בין המינים.

לפיכך, חייבים לראות בפוליגמיה כעניין של מנהג ותו לא, שהותאם למצבם הנוכחי של עמים מסוימים, ואשר ייעלם בהדרגה עם ההתקדמות של השתפרותם החברתית.

---

²²⁷ הערת המתרגם: פוליגמיה (Polygamy; בעברית נשואי קפל או רב-זוגיות) - מונח המתאר ריבוי בני זוג. מקור המילה ביוונית ומשמעותה המילולית היא נישואים רבים. באנתרופולוגיה, פוליגמיה מתייחסת לנישואין עם בני זוג רבים והיא ההפך ממונוגמיה (Monogamy; מצב בו בעל חיים או אדם שומר אמונים לבן זוג אחד ואינו מקיים יחסי מין עם פרטנרים אחרים במקביל). רוב סוגי הפוליגמיה הנפוצים הם של פוליגניה (Polygyny; מקרה פרטי של פוליגמיה, שבו מתקיימים יחסי נישואים בין גבר אחד לשתי נשים לפחות באותה עת). פוליאנדריה (Polyandry; מקרה פרטי של פוליגמיה, שבו מתקיימים יחסי נישואים בין אישה אחת לכמה גברים באותה עת) היא תופעה נדירה יותר בתרבות ובהיסטוריה האנושית. לעיתים המונח פוליגמיה מציין ריבוי בני זוג דה-פקטו, ללא קשר לשאלה האם בני הזוג מוכרים כנשואים זה לזו על ידי המדינה.

פרק חמישי – חוק השימור

I אינסטינקט השימור-העצמי

702. האם אינסטינקט השימור-העצמי הוא חוק טבע?

— ללא ספק. הוא מוענק לכל היצורים החיים, ותהא דרגת התבונה שלהם אשר תהא; אצל חלקם היא מכנית לחלוטין, באחרים היא קשורה לתבונה והיגיון.

703. לאיזו מטרה העניק אלוהים את אינסטינקט השימור-העצמי לכל היצורים החיים?

— כולם נחוצים לביצוע תוכניותיה של ההשגחה האלוהית; ולפיכך העניק להם אלוהים את הרצון לחיות. ומלבד זאת, החיים הם תנאי הכרחי להשתפרותם של [כל] היצורים; הם חשים בכך באופן אינסטינקטיבי, מבלי להבין זאת.

II אמצעים לשימור-עצמי

704. האם אלוהים, תוך שהעניק לאדם את הרצון לחיות, מספק לו תמיד גם את האמצעים לעשות זאת?

— כן; ואם האדם לא תמיד מוצא אותם, הרי זה מפני שהוא אינו יודע כיצד לרתום לטובתו את המשאבים הנמצאים סביבו. אלוהים אינו יכול לטעת באדם את האהבה לחיים, מבלי להעניק לו את האמצעים לחיות; ובהתאם לכך הוא חנן את האדמה ביכולת לייצר [תנובה] מספקת בכדי לספק לכל תושביה את צרכי החיים ההכרחיים. רק מה שהוא הכרחי הוא שימושי; כל מה שהוא מיותר הוא לעולם לא שימושי.

705. מדוע האדמה אינה מייצרת תמיד [את מה שנדרש] כדי לספק למין האנושי את צרכי החיים?

— הרי זה מפני שהאדם מזניח את אותה אם מזינה נפלאה! יתרה מזאת, לעיתים קרובות מאשים הוא את הטבע במה שהוא תוצאה של חוסר הכישורים שלו עצמו, או חוסר במחשבה תחילה ובתכנון מראש. האדמה תמיד תניב את צרכי החיים ההכרחיים, אם בני האדם יסתפקו בכך. אם לא יהיה די בכך כדי להספיק לכל מאוויו, הרי זה מפני שהאדם משתמש בִּיתירות [בעודף], במה שיכול היה להיות מוקדש לאספקת [הדברים] ההכרחיים. ראו את הבדווי במדבר; הוא תמיד מוצא [תנובה] מספקת בכדי להתקיים ממנה, מפני שהוא אינו יוצר לעצמו צרכים מלאכותיים; אך כאשר מחצית מתנובת האדמה מושחתת לריק כדי לרצות תשוקות דמיוניות, האם על האדם להשתאות אם הוא מצוי לאחר מכן במחסור, והאם יש לו סיבה להתלונן אם הוא מוצא את עצמו לא מצויד וחסר אמצעים

כאשר מכה הרעב? אני חוזר על כך; אמא טבע דואגת לעתיד ורואה את הנולד, אך האדם אינו יודע כיצד לווסת את השימוש שהוא עושה במתנותיה.

706. כאשר אנו משתמשים בביטוי "פרי הארץ", האם עלינו להבינו רק במשמעות של מה שצומח על הקרקע?

— הקרקע היא המקור האמיתי של כל שאר התוצרת, אשר, למעשה, מהווה טרנספורמציה של כל מה שצומח על הקרקע; מסיבה זו, באמרנו "פרי הארץ", יש להבין מכך שכוונתנו היא לכל מה שהאדם נהנה ממנו בזמן חייו הגשמיים.

707. תמיד יש בני אדם החסרים את האמצעים לקיומם, אפילו בעיצומו של שפע. מי האשם בכך?

— במקרים מסוימים, זו האנוכיות אשר מונעת לעיתים קרובות מדי מבני אדם להיות צודקים כלפי אחרים; במקרים אחרים, וברוב המקרים, בני האדם עצמם. ישוע אמר, "חפשו ותמצאו"²²⁸; אך מילים אלה אינן מרמזות כי עליכם רק להשפיל את מבטכם לקרקע בכדי למצוא את כל אשר אתם מתאוים אליו, אלא במקום זאת, שחייבים אתם לחפש אחר מה שאתם רוצים בו, ולא בעצלתיים, כי אם מתוך התלהבות והתמדה, ומבלי שתאפשרו לעצמכם להיות מונגאים מפני מכשולים, שלעיתים קרובות אינם אלא אמצעים שנועדו לשים את התמדתכם סבלנותכם ונחישותכם במבחן (ראה שאלה 534).

הערת קרדק: במידה והציוויליזציה מכפילה את צרכינו, הרי שהיא גם מכפילה את משאבינו ואת האמצעים לקיומנו. אולם חייבים להודות כי, בהיבט זה, עדיין נותר הרבה מה לעשות; שכן הציוויליזציה תשלים את משימתה רק כאשר לא יהא זה עוד אפשרי שאדם כלשהו יחסר את צרכי החיים, אלא אם התרחש הדבר באשמתו שלו הוא. למרבה הצער גם, בני אדם רבים בוחרים נתיב שהטבע לא התאים עבורם, ואשר בו הם נכשלים בהכרח מלהצליח. יש מקום תחת השמש לכולם; אך בתנאי שכל אחד יתפוס את מקומו הוא ולא את מקומו של האחר. הטבע אינו יכול להיות מוחזק אחראי, בצדק, לתוצאותיו של ארגון חברתי לקוי, ואף לא לתוצאותיהן של אנוכיות ושאיפה אישית.

יהא זה, עם זאת, מן העיוורון להתכחש להתקדמות שכבר הושגה בכיוון זה, בקרב האומות המתקדמות ביותר. תודות למאמציהם של הפילנתרופיה ושל המדע לשיפור מצבו החומרי של המין האנושי, ועל אף הגידול המתמיד באוכלוסיית העולם, השפעותיו של ייצור בלתי-מספיק הופחתו במידה ניכרת, כך שאפילו השנים הכי לא טובות הן הרבה פחות אסוניות מאשר בעבר. היגינה, שלא הייתה מוכרת לאבותינו, ועדיין תנאי כה חיוני לבריאותינו האישית והציבורית, היא מושא לדאגה מתמדת ונאורה; בתי מחסה ומקלטים מסופקים לאומללים ולסובלים; וכל תגלית מדעית חדשה נועדה לתרום את חלקה לשגשוג ולרווחת הכלל. רחוקים ככל שאנו עדיין מהשגת השלמות של ההסדרים החברתיים, מה שכבר הושג נותן את אמת המידה למה שניתן לבצע בעזרת התמדה, אם יהיו בני האדם הגיוניים דיים כדי לחפש אחר שיפור מעשי ויציב, במקום לבזבז את כוחם על פרויקטים אוטופיים שמחזירים אותם חזרה לאחור, במקום שיסייעו להם להתקדם קדימה.

²²⁸ הבשורה על-פי מתי, פרק ז', פסוק 7, וכן הבשורה על-פי לוקס, פרק יא' פסוק 9.

708. האם אין מעמדות חברתיים שבהם אין די בכוח הרצון בכדי להשיג את אמצעי הקיום, ושהם המחסור בצרכי הקיום הבסיסיים ביותר של החיים הוא תוצאה של כוח הנסיבות?

— כן; אולם מעמד [חברתי] שכזה הנו מבחן אשר, חמור ככל שיהיה, הצד שחשוף אליו ידע, במצבו כרוח, שיהא עליו לעמוד בו. מעלתו [של מבחן זה] תנבע מכניעו [של האדם העובר מבחן זה] לרצונו של אלוהים, במידה ותבונתו [של אדם זה] לא תספק לו את אמצעים בכדי לשחרר את עצמו מצרותיו. אם מותו [של אדם זה] יתרחש במפתיע, עליו לקבלו מבלי להתמרמר, בזוכרו כי שעת גאולתו מתקרבת, וכי כל כניעה לייאוש ברגע האחרון עשויה לגרום לו לאבד את פירות הוויתור הקודם שלו.

709. במצבים קריטיים קרה שבני אדם נאלצו להידרדר עד כדי אכילת עמיתיהם בני האדם, כאמצעי היחיד להציל את עצמם מגוויעה ברעב. האם הם, בעשותם כך, ביצעו פשע, ובמידה וכן, האם מידת החומרה של פשעם תופחת בשל העובדה שהדבר התרחש עקב פעולתו של אינסטינקט השימור-העצמי?

— כבר ענית על שאלה זו באומרי כי כל הניסיונות והמבחנים בחיים צריכים להתבצע מתוך אומץ והקרבה עצמית. במקרים אליהם התייחסתם יש גם רצח וגם פשע כנגד הטבע; זוהי אשמה כפולה שתזכה לעונש כפול.

710. בעולמות שבהם גופם הגשמי של היצורים החיים הוא בעל אופי טהור יותר מאשר על פני האדמה, האם זקוקים יצורים אלה למזון?

— כן; אולם המזון שלהם עולה בקנה אחד עם הטבע שלהם. מזונם לא יהיה משמעותי דיו עבור קיבתכם הגסה, ומצד שני, אותם יצורים לא יוכלו לעכל את מזונכם הגס והגולמי יותר.

III ההנאה מפירות הארץ

711. האם לכל בני האדם יש את הזכות ליהנות מתנובת הארץ?

— זכות זו הנה התוצאה של הצורך לחיות. אלוהים אינו יכול להטיל חובה מבלי לספק את האמצעים למלא אותה.

712. לשם מה יצר אלוהים חיבור בין משיכה [לדבר מה] להנאה מדברים חומריים?

— ראשית, כדי לעורר את האדם להשלים את משימתו, ובנוסף, לנסות את האדם על ידי פיתוי.

א. מהי מטרת הפיתוי?

— לפתח את תבונתו, כדי שיוכל להישמר מפני הפרזה והגזמה.

הערת קָרְדֵק: לו היה האדם מדורבן להשתמש בדברים הארציים רק מתוך אמונה בתועלת שלהם, הייתה אדישותו כלפיהם עשויה לסכן את ההרמוניה של היקום. לפיכך, אלוהים העניק לו את המשיכה המענגת [כלפי דברים חומריים], אשר מדרבנת אותו לבצע את רצונה של ההשגחה העליונה. אך אלוהים גם ביקש, דרך משיכה זו, להעמיד את האדם בניסיון באמצעות פיתוי אשר מדיח אותו להשתמש לרעה [באותם דברים חומריים], שכנגדו אמורה תבונתו להגן עליו.

713. האם תחם הטבע את הגבולות המתאימים לסיפוקים הגשמיים?

— כן, גבולות המתאימים לצרכים ולרווחתכם. כאשר חורגים אתם מהם, אתם מביאים [על עצמכם] תחושת שובע עד לזרא וכך מענישים אתם את עצמכם.

714. מה ניתן לחשוב על אדם אשר מבקש להגביר את ההנאות הגשמיות על ידי המצאת הפרזה מלאכותית?

— חישובו עליו כעל אדם נקלה וחדל אישים, שיש לרחם עליו במקום לקנא בו, שכן הוא קרוב מאוד למוות.

א. האם אתם מתכוונים למוות פיזי או למוות מוסרי?

— לשניהם.

הערת קָרְדֵק: האדם אשר מבקש, תוך מרדף אחר הסיפוקים הגשמיים, לחזק סיפוקים אלה באמצעות כל סוג שהוא של הפרזה, מציב את עצמו מתחת לרמתם של בעלי החיים, שכן בעלי החיים אינם חורגים מעבר למידה הדרושה לסיפוק של צורך. הוא מוותר על התבונה שהוענקה לו על ידי אלוהים כדי להנחות ולהדריך אותו: וככל שמידת ההפרזה שלו גדולה יותר, כך הוא מעניק שליטה רבה יותר לאופיו החייתי על פני אופיו המוסרי. החולשות והחוליים גורמים לעיתים קרובות למוות, שהוא התוצאה של הפרזה בסיפוקה של כל משיכה גשמית שהיא, מהווים גם הם עונשים על הפרה זו של חוק האלוהים.

IV צרכים ומותרות

715. כיצד יכולים בני האדם לדעת מהו הגבול של מה שהוא הכרחי?

— בני אדם חכמים יודעים זאת באופן אינטואיטיבי; אחרים לומדים זאת דרך ניסיון ודרך העלויות עבורם.

716. האם לא התווה הטבע את הגבול לצרכים שלנו באמצעות הדרישות של גופנו?

— כן, אך האדם אינו יודע שובע. הטבע סימן את הגבולות לצרכיו של האדם באמצעות גופן; אולם מידותיו הרעות הרסו את מצבו הגופני²²⁹ ויצרו עבורו מאוויים שאינם צרכים אמיתיים.

717. מה ניתן לחשוב על אותם בני אדם אשר השיגו מונפול על תנובת האדמה במטרה לרכוש לעצמם דברים מעבר למידת הדרוש להם, על חשבונם של אחרים שחסרים את צרכי החיים?

— הם שוכחים את חוק האלוהים והם יצטרכו לתת את הדין בעבור חיי המחסור שהם גזרו על אחרים לסבול.

הערת קרדק: לא קיים קו גבול מוחלט בין מה שהוא הכרחי למה שהוא מיותר ועודף. הציוויליזציה יצרה צרכים שאינם קיימים עבור הפראים, והרוחות שהכתיבו את העקרונות לעיל לא התכוונו לטעון שבני אדם מתורבתים צריכים לחיות כמו הפראים. הכל יחסי; ותפקידה של התבונה הוא לקבוע מהו החלק שיש לקצות לכל אחד מהם. הציוויליזציה מפתחת את חוש המוסר, ובאותו הזמן, את רגש הצדקה, אשר מובילים את בני האדם להעניק זה לזה תמיכה הדדית. בני האדם אשר חיים על חשבון חיי המחסור של אחרים רוכשים מונפול על יתרונותיה של הציוויליזציה לרווחתם שלהם עצמם; הם עוטים על עצמם רק ציפוי של תרבותיות, בדיוק כפי שאחרים עוטים על עצמם רק מסכה של אדיקות דתית.

V חיי מחסור מרצון – הסתגפות

718. האם חוק השימור-העצמי מטיל על כל אדם את החובה לספק לעצמו את צרכיו הגופניים?

— כן; ללא בריאות [תקינה] וכוח פיזי לא נוכל לעבוד.

719. האם ניתן להאשים את האדם על שהוא מחפש את הנוחיות וההנאה שבחיים הגשמיים?

— הרצון ברווחה גשמית הוא טבעי בעבור האדם. אלוהים אוסר רק על הפרזה, שכן הפרזה מזיקה לשימור [העצמי]; אלוהים לא הפך את החיפוש אחר ההנאה לפשע, במידה והנאה זו אינה נרכשת על חשבונם של האחר, ובמידה והיא אינה מיועדת להחליש את כוחם המוסרי או הפיזי.

720. האם חיי מחסור מרצון, לנוכח כפרה מרצון, ראויים לשבח בעיניו של אלוהים?

— היטיבו עם אחרים וכך תרכשו יותר זכויות מאשר כל זכות שניתן לרוכשה באמצעות חיי מחסור מבחירה-עצמית.

---

²²⁹ הערת המתרגם: מצב גופני (Constitution) - כוונתו של המחבר כאן היא למכלול התכונות הפיזיות והנפשיות המולדות של האדם.

א. האם יש חיי מחסור מרצון הראויים לשבח?

— כן; הימנעות-עצמית מהנאות ופינוקים חסרי תועלת, מפני שהיא משחררת את אחיזתו של האדם בחומר ומרוממת את נפשו. הדבר הראוי לשבח הוא ההתנגדות לפיתוי, אשר מדיח להפרזה או להתמכרות למה שהוא חסר תועלת; זהו הצמצום אפילו של הדברים ההכרחיים עבורכם, כך שתוכלו לתת יותר לאלה שחיים במחסור. במידה וחיי המחסור שלכם הם רק העמדת פנים לשווא, הם אינם מהווים דבר מלבד לעג לרש.

721. במהלך כל תקופה בעבר, ובקרב כל העמים, היו בני אדם שחיו חיי פרישות והסתגפות; האם חיים שכאלה הם ראויים לשבח מכל נקודת מבט שהיא?

— שאלו את עצמכם את מי משרתים חיים שכאלה, ותקבלו את התשובה לשאלתכם. אם חיים שכאלה משרתים רק את האדם שחי אותם, ואם הם מונעים ממנו להיטיב עם אחרים, הרי אין הם אלא רק סוג של אנוכיות, ותהא אשר תהא העילה שבה הם צבועים. הסתגפות אמיתית, על-פי תכתיבי הצדקה הנוצרית, היא להטיל על עצמכם חיי מחסור ולעבוד לטובתם של אחרים.

722. האם יש יסוד כלשהו לטענה בעד ההתנזרות ממזונות מסוימים, הנהוגה בקרב עמים שונים?

— כל מה שהאדם יכול לאכול מבלי להזיק לבריאותו מותר לו לאכול. יכול להיות שמחוקקים אסרו על אכילת מאכלים מסוימים לצורך מטרה מועילה כלשהי, ובכדי להעניק משקל רב יותר לאיסוריהם הציגו אותם כאילו נובעים הם מאלוהים.

723. האם אכילת בעלי חיים על ידי האדם מנוגדת לחוק הטבע?

— עם מבנה הגוף הפיזי שלכם, [אכילת] בשר מועילה בכדי להזין בה בשר אחר; ללא סוג זה של מזון פוחת כוחו של האדם. חוק השימור מטיל על האדם את החובה לשמור על בריאותו ועל כוחו, כך שהוא יוכל למלא אחר חוק העבודה. לפיכך, עליו לזון את עצמו בהתאם לדרישות של גופו.

724. האם יש סגולה כלשהי בהתנזרות מכל סוג מסוים של מזון, בין אם מהחי ובין אם לאו, כאשר מבוצעת התנזרות זאת כאמצעי כפרה?

— כן, אם היא מבוצעת לטובת האחר; אך אלוהים אינו מייחס שום סגולה לכל התנזרות שאינה מטילה חיי מחסור אמיתיים ושאינן לה מטרה מועילה ורצינית, ואינו רואה בה כאילו היא ראויה לשבח. מסיבה זו אנו אומרים כי אלו אשר צמים רק למראית עין הם צבועים (ראה שאלה 720).

725. מה ניתן לחשוב על השַחֲתָה²³⁰ גופותיהם של בני אדם או בעלי חיים?

— מה התועלת לשאול שאלה שכזו? שאלו את עצמכם, אחת ולתמיד, האם דבר מה הוא מועיל או לא מועיל. מה שאינו מועיל אינו יכול לשאת חן בעיני אלוהים, ומה שמכאיב תמיד אינו נושא חן בעיניו. היו סמוכים ובטוחים שאלוהים מרוצה ומסתפק רק ברגשות שמרוממים את הנשמה אליו. רק דרך מילוי חוקותיו, ולא דרך הפרה שלהם, תוכלו להתנער מהחומריות הארצית שלכם.

726. אם הסבל של העולם הזה מרומם אותנו דרך האופן שבו אנו נושאים בו, האם אנו מתעלים על ידי הסבל שאנו יוצרים מרצון בעבור עצמנו?

— הסבל היחיד שיכול לרומם אתכם הוא זה אשר פוקד אתכם באופן טבעי, משום שהוא מוטל על ידי אלוהים. סבל מרצון אינו נחשב כהוא זה כאשר אין הוא מועיל לאחרים. האם אתם משערים בנפשכם כי אלה המקצרים את חייהם בשל קשיים על-אנושיים, כמו הנזירים הבודהיסטים, הפאקירים והקנאים בכתות השונות, מקדמים בזאת את התקדמותם? מדוע אין הם מעדיפים, במקום זאת, לעבוד לטובתם של עמיתיהם בני האדם? תנו להם להלביש את הערומים; תנו להם לנחם את האבלים; תנו להם לעבוד עבור החולים; תנו להם להטיל חיי מחסור על עצמם לטובת האומללים והנזקקים; או אז יהיו חייהם מועילים וישאו חן בעיני אלוהים. כאשר חיי המחסור מרצון שלכם מתבצעים רק בעבור עצמכם, הם מהווים אנוכיות גרידא; כאשר סובלים אתם עבור אחרים אתם מצייתים לחוק הצדקה. אלו הם חוקיו ומצוותיו של ישוע.

727. אם אנו חייבים שלא ליצור עבור עצמנו חיי סבל ומחסור מרצון שאינם מועילים במאומה לאחרים, האם שומה עלינו להתאמץ ולהגן על עצמנו מפני אלה שאנו צופים-מראש או אלה שמאיימים עלינו?

— אינסטינקט השימור-העצמי הוענק לכל היצורים כדי להגן עליהם מפני סכנות וסבל. ייסרו את רוחכם ולא את גופכם; סגפו את גאוותכם; דכאו את האנוכיות אשר אוכלת את הלב כמו תולעת טורפת; וכך תעשו יותר למען התקדמותכם, מאשר תוכלו לעשות על ידי כל מידת סיגוף שהיא, שאינה מתאימה עוד לעידן שבו אתם חיים.

²³⁰ הערת המתרגם: השַחֲתָה (Mutilation) - הטלת מום או התעללות בגופו של אדם או בעל חיים.

פרק שישי – חוק ההרס

א הרס הכרחי והרס בלתי-מוצדק

728. האם הָרָס²³¹ הוא חלק מחוק הטבע?

— יש הכרח שכל הדברים ימותו בכדי שהם יוכלו להיווצר-מחדש ולהתחדש; שכן מה שהנכם מכנים בשם "הרס" הוא רק טרנספורמציה, שמטרתה היא התחדשותם והשבחתם של היצורים החיים.

א. נראה, אם כן, כי אינסטינקט ההרג הוענק ליצורים החיים למטרותיה של ההשגחה העליונה?

— ברואיו של אלוהים הם המכשירים בהם הוא משתמש בכדי להוציא לפועל את תוכניותיו. יצורים חיים הורגים זה את זה כדי לאכול; כך נשמר שיווי-המשקל ברבייה, אשר אלמלא כן יכולה הייתה להיפך למופרזת, וכן על מנת לנצל את החומרים מהם בנויים גופותיהם. ואולם, רק מעטפת חיצונית זו היא אשר נהרסת תמיד, ומעטפת זו היא רק התפאורה ולא החלק המהותי של היצור התבוני; החלק המהותי הוא היסוד התבוני אשר אינו ניתן להריסה, ואשר הולך ומשתכלל במהלך הגלגולים השונים שהוא עובר.

729. במידה ויש צורך בהרג לצורך התחדשותם של היצורים [החיים], מדוע מצייד אותם הטבע באמצעים לשימור-עצמי?

— הטבע מצייד אותם באמצעים לשימור-עצמי בכדי שמותם לא יתרחש לפני הזמן הנכון. מוות המתרחש מוקדם מדי מעכב את התפתחותו של היסוד התבוני. מסיבה זו העניק אלוהים לכל יצור את הרצון לחיות ולהתרבות.

730. מאחר והמוות נועד להוביל אותנו לחיים טובים יותר, ומאחר והוא גואל אותנו מתחלואי הקיום הנוכחי שלנו, ולפיכך יש לרצות בו יותר מאשר לחשוש מפניו, מדוע זה חש האדם אימה אינסטינקטיבית מפני המוות, אשר גורמת לו להירתע ממנו?

— אמרנו כי האדם צריך להאריך את חייו בכדי להשלים את משימתו. לצורך כך העניק אלוהים לאדם את אינסטינקט השימור-העצמי, ואינסטינקט זה מכלכל אותו בכל ניסיונותיו ומבחניו; אך בגללו גם מפקיר האדם את עצמו לייאוש לעיתים קרובות מדי. הקול הפנימי, אשר אומר לו להירתע מפני המוות, אומר לו גם כי ייתכן ויהיה עליו לעשות גם דבר מה נוסף לשם התקדמותו. כל סכנה המאיימת על

²³¹ הערת המתרגם: הָרָס (Destruction) - המחבר משתמש כאן במילה הרס במובן של הרג או מוות.

האדם היא אזהרה אשר מורה לו לעשות שימוש מועיל באורכה שאותה העניק לו אלוהים; אך האדם, כפוי הטובה, מוקיר תודה לעיתים קרובות יותר לכוכב [המגן עליו], מאשר לבוראו.

731. מדוע הציב הטבע זה לצד זה סוכני הרג ואמצעים לשימור-עצמי?

— כבר אמרנו לכם שהדבר נעשה לצורך שמירה על שיווי-המשקל וכדי לשמש כמשקל-נגד. המחלה והתרופה נמצאים זה לצד זה.

732. האם הצורך בהרג הוא בכל העולמות?

— צורך זה נמצא ביחס ישיר למידת החומריות של כל עולם ועולם; הוא נעלם לחלוטין בעולמות בעלי טוהר פיזי ומוסרי גבוהים יותר. בעולמות מתקדמים יותר משלכם, תנאי הקיום הם שונים לחלוטין.

733. האם הצורך בהרג תמיד יתקיים בכדור הארץ בעבור המין האנושי?

— הצורך בהרג יפחת בקרב בני האדם, ביחס ישיר למידה בה תזכה רוחו בעליונות על פני החומר. כתוצאה מכך, אתם רואים שהתפתחות אינטלקטואלית ומוסרית תמיד מלווה באימה מפני הרס.

734. האם יש לאדם, במצבו הנוכחי, זכות בלתי-מוגבלת להרוג בכל הנוגע לבעלי החיים?

— זכות זו מוגבלת לדאגה למזונו ולבטחונו; שום התעללות אינה יכולה להיות עניין של זכות.

735. מה ניתן לחשוב על הרג החורג מגבולות [סיפוק] הצרכים והביטחון [של האדם], למשל ציד, כאשר אין לו כל מטרה מועילה ומניעיו נובעים אך ורק מההנאה שבהריגה?

— זוהי עליונותו של [הטבע] החייתי על פני הטבע הרוחני. כל הרג החורג מהגבולות של צרכיכם הנו הפרה של חוק האלוהים. בעלי החיים הורגים רק כפי צרכם; אך האדם, שיש לו בחירה חופשית, הורג שלא לצורך. הוא יידרש להסביר מדוע השתמש כך לרעה בחופש שהוענק לו; שכן, בנוהגו כך, הוא נכנע לאינסטינקטים מרושעים שמהם צריך הוא לשחרר את עצמו.

736. האם אותם בני האדם, שגידלו מצפון מפותח יתר-על-המידה בכל הנוגע לנטילת חייהם של בעלי החיים, עושים שימוש-יתר בייסורי המצפון שלהם וראויים לשבח כלשהו?

— הרגש שלהם, בכל הנוגע לעניין זה, על אף שהוא ראוי לשבח לכשעצמו, הופך בתורו לשימוש לרעה כאשר הוא מבוצע בהפרזה; יתרה מכך, הסגולה של רגש זה מנוטרלת על ידי שימוש לרעה [שלהם] המופיע בצורות רבות ושונות אחרות. רגש זה, מצידם, הוא תוצאה של פחד הנובע יותר מאמונות טפלות מאשר מחסד ועדינות אמיתיים.

737. מהי מטרתו של אלוהים כאשר הוא פוקד את בני האדם עם אסונות הרסניים?

— לגרום לבני האדם להתקדם מהר יותר. האם לא אמרנו לכם כי הרס הוא הכרחי לשם התחדשות הרוחנית של הרוחות, אשר משיגות בכך שלב חדש בתהליך היטהרותן בכל קיום חדש? בכדי להעריך תהליך כלשהו כראוי חייבים אתם לראות את תוצאותיו. אתם שופטים דברים רק מנקודת מבטכם האישית, ולפיכך אתם מתייחסים להטלת סבל זו כאל אסונות ופורענויות, בגלל הפגיעה הזמנית שהן גורמות לכם; ואולם, לעיתים קרובות יש צורך בסבל שכזה בכדי לגרום לכם להגיע מהר יותר לסדר נכון יותר של הדברים, ולהשפיע, תוך מספר שנים מועט, על מה שאחרת היה לוקח לכם מאות בשנים להשיגו (ראה שאלה 744).

738. האם לא יכל אלוהים להשתמש בשיטות אחרות, פרט לאסונות הרסניים, בכדי להשפיע על השתפרותו של המין האנושי?

— כן; והוא משתמש בהן מדי יום ביומו, שכן הוא העניק לכל אחד ואחד מכם את האמצעים להתקדם דרך ידיעת והכרת הטוב והרע. רק מפני שהאדם מרוויח כה מעט מאמצעים אחרים אלה עלה הצורך להעניש אותו על גאוותו ולגרום לו לחוש את חולשתו.

א. אך האדם הטוב נהרג באסונות אלה, כמו גם האדם הרשע; האם זה צודק?

— במהלך שהותו הזמנית על פני האדמה, האדם מודד כל דבר על פי הסטנדרטים של חייו הגופניים; ואולם, לאחר המוות, הוא שופט את הדברים אחרת וחש כי חייו של הגוף, כפי שלעיתים קרובות אמרנו לכם, הם דבר מה חולף וזניח. מאה שנים בעולמכם אינם אלא הבזק בתוך הנצח, ולפיכך, הסבל של מה שאתם מכנים ימים חודשים או שנים הוא חסר חשיבות; יהא זה לקח [עבורכם] לשימושכם העתידי. הרוחות הן העולם האמיתי, שקדם לכל שאר הדברים וישרוד כל דבר אחר; הן ילדיו של אלוהים והמושא לכל דאגותיו; הגוף הוא רק התחפושת שבאמצעותה הן מופיעות בעולם הגשמי. באסונות הגדולים המכלים את חלקו הגדול של המין האנושי, [בני האדם] הסובלים הם כמו צבא, אשר, במהלך המערכה, רואה כיצד מדיו מתרפטים נשחקים או אובדים. הגנרל דואג יותר לחייליו מאשר למעיליהם ובגדיהם.

א. אך קורבנותיהם של אסונות אלה הם עדיין קורבנות?

— במידה ואתם מחשיבים את החיים הארציים כדבר העומד לכשעצמו, ועד כמה הם זניחים לעומת חיי הנצח, הרי שהייתם מייחסים להם הרבה פחות חשיבות. קורבנות אלה ימצאו, בקיום אחר, פיצוי רב בעבור סבלותיהם במידה ויישאו בהם מבלי להתלונן.

הערת קָרְדֵק: בין אם מותנו הוא תוצאה של אסון ציבורי או בין אם הוא נגרם מסיבה רגילה, אנחנו נאלצים, אף על פי כן, לעזוב את העולם כאשר מגיעה שעת עזיבתנו אותו; ההבדל היחידי הוא שבמקרה הראשון, מספר רב יותר של בני אדם עוזב [את העולם] באותו זמן.

אם נוכל להתעלות במחשבותינו גבוה מספיק בכדי להרהר במין האנושי בכללותו ולהבין באופן מלא את ייעודו במבט חטוף אחד, הייסורים שכעת נדמים בעיניכם כה נוראים, יראו לנו כסופות חולפות בלבד בגורלו של העולם.

739. האם אסונות הרסניים הם מועילים מבחינה פיזית, על אף הפגעים הזמניים שנגרמים על ידם?

— כן, לעיתים הם משנים את מצבה של מדינה, אך הטוב שנובע מהם הוא לעיתים קרובות כזה שהדורות הבאים בלבד יחוו בו.

740. האם אסונות שכאלה אינם מהווים גם ניסיון מוסרי בעבור האדם, ומאלצים אותו להיאבק בקשיים הגדולים ביותר שעלו בגורלו והם מנת חלקו?

— הם תמיד מהווים מבחן וניסיון, וככאלה, הם מספקים לאדם את ההזדמנות להפעיל את תבונתו, להוכיח את סבלנותו ואת כניעתו בפני רצונו של אלוהים, ולהציג את תחושות ההקרבה-העצמית שלו שוויון הנפש שלו והאהבה לשכנו, לו לא היו אלה נתונות לשליטתה של האנוכיות.

741. האם בכוחו של האדם למנוע את הייסורים שמייסרים אותו כעת?

— כן, את חלקם; אך לא באופן שאנו חושבים עליו בדרך כלל. רבים מהייסורים האלה הם התוצאה של חוסר יכולתו לראות את הנולד; וככל שהוא רוכש ידע וניסיון גדלה האפשרות העומדת בפניו להימנע מהם, כלומר, הוא יכול למנוע את התרחשותם כאשר הוא מבין את הסיבה להם. ואולם, בין החוליים והפגעים המכים במין האנושי, ישנם כאלה, בעלי אופי כללי, אשר מוטלים [עליו] מתוקף גזירה שגזרה ההשגחה העליונה, ואשר ההשפעה שלהם מורגשת, באופן זה או אחר, על ידי כל אדם ואדם.

כנגד אלה, האדם אינו יכול להציע דבר פרט לכניעתו לרצונו של אלוהים, על אף שהוא יכול להחמיר את הכאב שהם גורמים, ולעיתים קרובות גם עושה זאת דרך רשלנותו.

הערת קָרְדֵק: מבין סוגי האסונות ההרסניים שמתרחשים מסיבות טבעיות, וללא תלות בפעולתו של האדם, ניתן למנות את המגפות, הרעב, ההצפות, השטפונות והתופעות האטמוספיריות, שהן הרוות אסון בעבור תנובת הארץ. אך האם לא מצא כבר האדם, דרך יישומים מדעיים, שיפורים חקלאיים, רוטציה של גידולים וחקר התנאים ההיגייניים, את האמצעים לנטרל, או לכל הפחות למזער, רבים מהאסונות הללו? האין זאת שמדינות רבות, כיום, ניצלות ממגפות נוראיות שגרמו בעבר לחורבן? מה, אם כן, לא יעשה האדם לשם קידום רווחתו החומרית, כאשר ילמד להשתמש בכל המשאבים ובכל תבונתו, וכאשר יוכל להוסיף ולשלב לכך, מתוך דאגה לשימורו האישי, גם תחושת צדקה אמיתית למען רווחת המין האנושי כולו (ראה שאלה 107).

III מלחמה

742. מה הגורם שמניע את האדם לפתוח במלחמה?

— העליונות של טבעו החייתי על פני טבעו הרוחני והרצון לספק את תשוקותיו. במצבם הברברי, העמים השונים אינם מכירים שום זכות פרט לזו של כוח הזרוע, שבה החזק הוא השולט; והמצב הרגיל בו הם חיים לפיכך הוא מצב מלחמה. ככל שבני האדם הולכים ומתקדמים יותר כך הופכת המלחמה לנפוצה פחות ופחות, בשל הימנעותם מהסיבות שמובילות אליה; וכאשר המלחמה הופכת לבלתי-נמנעת הם מנהלים אותה בדרך הומנית יותר.

743. האם תעלמנה המלחמות אי-פעם מעל פני האדמה?

— כן; כאשר יבינו בני האדם את [מושג] הצדק וכאשר הם ינהגו לפי חוקו של אלוהים; כל בני האדם יהיו אז אחים.

744. מה הייתה מטרתה של ההשגחה העליונה בהפיכת המלחמה לדבר הכרחי?

— חירות וקידמה.

א. אם המלחמה נועדה להביא לנו חירות, כיצד קורה שמטרתה ותוצאותיה הן לעיתים קרובות שעבודם של העמים שהותקפו?

— שעבוד שכזה הוא זמני בלבד, והוא מותר בכדי להמאיס את השעבוד על האומות, וכך לדרבן אותן להתקדם מהר יותר.

745. מה ניתן לחשוב על מי שמלבה מלחמה לשם הרווח האישי שלו?

— אדם כזה הוא אדם נפשע מאוד והוא יאלץ לעבור קיומים גשמיים רבים במטרה לכפר על כל מעשי הרצח שנגרמו על ידו; שכן הוא ידרש לתת דין וחשבון בעבור כל אדם ואדם שנהרג לשם סיפוק שאיפותיו.

IV רצח

746. האם רצח הוא פשע בעיניו של אלוהים?

— כן, פשע גדול; שכן מי שנוטל את חייו של עמיתו האדם מקצר את מעשה הכפרה או השליחות [של אותו אדם], ומכאן נובעת שפלותה של העבירה אותה ביצע.

747. האם כל מעשי הרצח הם מתועבים באותה המידה?

— אמרנו שאלוהים הוא אל צודק; הוא שופט את הכוונה במקום את המעשה.

748. האם סולח אלוהים על רצח המתבצע במקרים של הגנה עצמית?

— רק כורח מוחלט יכול להוות תירוץ לכך; אך אם אדם יכול להציל את חייו רק במחיר נטילת חייו של מי שתוקף אותו, אזי עליו לנהוג כך.

749. האם אחראי אדם על מעשי הרצח שהוא מבצע בעת מלחמה?

— לא כאשר הוא נאלץ להילחם; אבל הוא אחראי על מעשי האכזריות שהוא מבצע, והוא יתוגמל על אנושיותו [בזמן המלחמה].

750. מה מבין השניים, רצח הורים או רצח ילדים²³², הוא פשע גדול יותר בעיניו של אלוהים?

— שניהם חמורים באותה המידה; שכן כל פשע הוא פשע.

751. כיצד זה ייתכן שהמנהג של רצח ילדים נהוג בקרב עמים בעלי מידת התקדמות אינטלקטואלית ניכרת, ואף מוכר כמותר על פי חוקיהם?

— התפתחות אינטלקטואלית אינה מלווה תמיד ביושר מוסרי. רוח עשויה להיות מתקדמת מבחינה אינטלקטואלית ועדיין להישאר מרושעת; שכן ייתכן שהיא חיה זמן רב מבלי שהתקדמה או רכשה ידע מבחינה מוסרית, ומבלי שהגיעה לטוהר מוסרי.

---

²³² הערת המתרגם: המחבר מבחין כאן בין שני מונחים המתארים תופעות שונות. **רצח הורים** (Parricide) - תופעה המוגדרת כמעשה של הריגת הורה או קרוב משפחה. **רצח תינוקות** (Infanticide) - תופעה שכיחה מאוד בעולם המערבי ומוכרת משחר ההיסטוריה, הנפוצה גם בתרבויות המזרח כמו הודו, סין ומדינות אחרות. בתופעה זו האב או האם רוצחים את ילדיהם בנסיבות מסוימות, ופעמים רבות היא מובילה גם להתאבדותו של הפוגע. החוק הישראלי מכיר בתופעה הראשונה ואינו מכיר בתופעה השנייה, ומאופיין בהתעלמות כמעט מוחלטת ממנה.

752. האם רגש האכזריות קשור לאינסטינקט ההרס?

— זה האינסטינקט של ההרס אך בצורתו הגרועה ביותר, שכן, על אף שלעיתים ההרס הוא דבר הכרחי האכזריות היא לעולם אינה כורח; היא תמיד התוצאה של טבע [אופי] מרושע.

753. איך זה שהאכזריות היא המאפיין הדומיננטי של הגזעים הפרימיטיביים?

— בקרב הגזעים הפרימיטיביים, כפי שאתם מכנים אותם, לחומר יש מעמד עדיף על פני הרוח. הם מפקירים את עצמם לאינסטינקטים בהמיים; ומאחר ואין הם דואגים לשום דבר פרט לחייו של הגוף הם חושבים רק על הישרדותם האישית, ודבר זה הופך אותם בדרך כלל לאכזריים. מלבד זאת, עמים שדרגת ההתפתחות שלהם עדיין אינה מושלמת נתונים להשפעתן של רוחות שאינן מושלמות באותה המידה שכלפיהן יש להם סימפטיה, עד אשר באים אל קרבם עמים אחרים, מתקדמים יותר מהם, אשר הורסים או מחלישים השפעה זו.

754. האם אכזריות היא תוצאה של היעדרו של חוש מוסרי?

— אמרו כי החוש המוסרי אינו מפותח, אך אל תאמרו כי הוא חסר; שכן היסוד שלו קיים בכל אדם ואדם, וזהו חוש זה, אשר, במהלך הזמן, הופך את בני האדם לאדיבים ואנושיים. הוא קיים, אפוא, בקרב הפראים; אולם אצלם הוא חבוי ונסתר, כפי שהיסוד של הבושם חבוי בניצנו של הפרח, לפני שזה נפתח והופך לפרח.

הערת קָרְדֵק: כל היכולות קיימות אצל האדם במצב ראשוני או חבוי; הן מתפתחות בהתאם לנסיבות המתאימות והנוחות עבורן. התפתחות מופרזת של חלקן מעכבת או מנטרלת את התפתחותן של אחרות. גירוי מופרז של האינסטינקטים החומריים מחניק, כביכול, את חוש המוסר; כפי שהתפתחותו של חוש המוסר מחלישה בהדרגה את היכולות החייתיות הטהורות.

755. כיצד זה ייתכן, שבקרב הציוויליזציה המתקדמת ביותר אנו מוצאים לעיתים בני אדם, שהם אכזריים כמו הפראים?

— בדיוק כפי שעל עץ עמוס פירות בריאים, אתם עשויים למצוא כמה פירות רקובים. ניתן לומר עליהם שהם פראים שעטויים רק מעטה דק של תרבות; שהם זאבים שתעו אל בינות עדרי הכבשים. רוחות מדרגה נמוכה, ונחשלות מאוד, עשויות להתגלגל בקרב בני אדם בעלי מידת התקדמות רבה מאוד, מתוך תקווה לקדם את עצמן; ואולם, במידה והמבחן יהיה כרוך במאמצים מפרכים מדי, ידו של אופיין הפרימיטיבי תהיה על העליונה.

756. האם החברה של שוחרי הטוב תטוהר יום אחד [מנוכחותם] של חורשי הרעה?

— המין האנושי נמצא על מסלול של התקדמות. בני האדם שנמצאים תחת שלטונו של אינסטינקט הרוע, ואשר אין להם מקום בקרב בני האדם שוחרי הטוב, ייעלמו בהדרגה, כפי שהתבואה הפגומה מופרדת מתוך [התבואה] הטובה בעת הדיש; ואולם, הם ייוולדו שוב בגוף גשמי אחר, וככל שהם ירכשו יותר ניסיון, הם יגיעו להבנה ברורה יותר אודות הטוב והרע. יש בידיכם דוגמה לכך בקרב הצמחים ובעלי החיים, שהאדם גילה את אומנות השבחתם, ושבהם הוא מפתח תכונות חדשות. רק לאחר מספר דורות הופכת ההשבחה למלאה. זהו תיאור של הקיומים השונים של כל בן אדם.

VI דו-קרב

757. האם ניתן לראות בדו-קרב כאילו הוא חוסה תחת המטריה של הגנה עצמית חוקית?

— לא; זהו רצח, ואבסורדיות הראויה לברברים. כאשר תהיה הציוויליזציה מתקדמת יותר ומוסרית יותר יראו בני האדם כי דו-קרב הוא דבר מגוחך, בדיוק כמו הקרבות שאליהם התייחסו בעבר כאילו היו הם "פסק דינו של אלוהים".

758. האם ניתן לראות בדו-קרב כרצח מצידו של האדם, אשר, בהכירו בחולשתו שלו עצמו, בטוח למדי שייהרג?

— במקרה כזה מדובר בהתאבדות.

א. וכאשר הסיכויים הם שווים, האם זהו רצח או התאבדות?

— זהו גם רצח וגם התאבדות.

הערת קָרְדֵק: בכל המקרים, אפילו באלה שבהם הסיכויים הם שווים, האדם הנוטל חלק בדו-קרב הוא אשם; ראשית, משום שהוא מבצע התקפה בקור-רוח ובמתכוון כנגד חייו של עמיתו האדם, ושנית, משום שהוא חושף את חייו [לסכנה] לשווא, ומבלי שמישהו יפיק מכך תועלת כלשהי.

759. מהו אופיו האמיתי של מה שמכונה "עניין של כבוד" בדבר המתקרא דו-קרב?

— גאווה ויוהרה, שתי הרעות החולות של האנושות.

א. אך האם אין מקרים שבהם כבודו של אדם באמת מוטל על כף המאזניים, ואשר בהם סירוב להלחם יהיה מעשה של פחדנות?

— דבר זה תלוי בנהלי ומנהגי המקום; בכל מדינה ובכל מאה היו דרכים שונות להתייחס לעניינים שכאלה. ואולם, כאשר ישתפרו בני האדם ויהיו מתקדמים יותר מבחינה מוסרית, הם יבינו כי הדבר

האמיתי המכונה "עניין של כבוד" ניצב מחוץ להישג ידן של התשוקות הארציות, וכי לא ניתן, לא באמצעות הרג וגם לא באמצעות גרימת מותם שלהם, לתקן עוול או לקבל פיצוי עליו.

הערת קרדק: יש כבוד רב יותר וגדולה בהתוודות על חטאינו במידה וטעינו, או בסליחה במידה ואנו צודקים; ובכל מקרה, בבוז כלפי עלבונות שאינם יכולים לפגוע במי שמתעלה מעליהם.

VII עונש מוות

760. האם ייעלם עונש המוות יום אחד מספר החוקים האנושי?

— עונש המוות בהחלט ייעלם עם הזמן; והפסקת השימוש בו תציין את התקדמותו של המין האנושי. כאשר יהפכו בני אדם לנאורים יותר, עונש המוות ייעלם לחלוטין מעל פני האדמה; בני האדם לא יידרשו עוד להישפט על ידי בני אדם. אנו מדברים על זמן שהוא עדיין רחוק מאוד מכם.

הערת קרדק: ההתקדמות החברתית שכבר הושגה עדיין מותירה דברים רבים שיש לשאוף אליהם, ואולם, יהא זה לא הוגן כלפי החברה המודרנית שלא להכיר במידת התקדמות מסוימת בהגבלות שהושגו ויושמו באופן עקבי על עונש המוות ועל פשעים שבגינם הוא מוטל, בקרב המפותחות שבאומות. אם נשווה את אמצעי הביטחון שבהם עוטף החוק את הנאשם בקרב אותן אומות ואת ההומניות שבה מתייחסים אליו אפילו כאשר הוא נמצא אשם, לשיטות ההליך הפלילי שהיו נהוגות אך זה לא מכבר, נוכל אכן לראות כי המין האנושי באמת נע על מסלול הקידמה.

761. חוק השימור מעניק לאדם את הזכות לשמור על חייו שלו עצמו; האם אין האדם משתמש באותה זכות בדיוק כאשר הוא גודע [את חייו] של חבר מסוכן מגופה של החברה [האנושית]?

— ישנם אמצעים אחרים להישמר לנפשתיכם מפני בני אדם מסוכנים מאשר להרוג אותם; ומלבד זאת, עליכם לפתוח פתח לחזרתו בתשובה של הפושע, ולא לסגור אותו בפניו.

762. במידה וניתן לאסור על עונש המוות בחברה מתורבתת, האם לא היה בו מן ההכרח בזמנים פחות מתקדמים?

— הכרח הוא אינו המילה הנכונה [להשתמש בה]. האדם תמיד חשב כי דבר מה הוא הכרחי כאשר לא יכול היה למצוא משהו טוב יותר. ככל שהוא הלך והפך לנאור יותר הוא הבין בבהירות רבה יותר מהו צדק ומהו חוסר צדק, והתכחש לחריגות שבוצעו בשם הצדק בעיתות של בורות.

763. האם הגבלת מספרם של המקרים בהם מוטל עונש מוות מהווה אינדיקציה להתקדמותה של הציוויליזציה?

— האם יכולים אתם להטיל ספק בכך? האם אין מוחכם מתמרד לשמע הסיפורים על מעשי טבח בבני אדם שבוצעו בעבר בשם הצדק, ולעיתים קרובות לכבודו של אלוהים; על עינויים שעונה בהם מי שנמצא אשם או אף על נאשמים, במטרה לסחוט מהם, באמצעות סבל עודף, הודאה בפשע, אשר, לעיתים קרובות מאוד, הם לא ביצעו? ובכן, לו חייתם בזמנים אלה, הייתם חושבים כי הם אך טבעיים; ולו הייתם השופטים, קרוב לוודאי שהייתם נוהגים באותו האופן בעצמכם. ולכן, מה שנראה צודק בתקופה אחת נראה ברברי בתקופה אחרת. חוקי האל לבדם הם נצחיים; חוקי האדם משתנים עם הקידמה; והם ישתנו שוב ושוב, עד אשר הם יגיעו להרמוניה עם חוקיו של אלוהים.

764. ישוע אמר, "כל האוֹחֲזִים בְּחֶרֶב, בְּחֶרֶב יֵאָבְדוּ"²³³. האם אין מילים אלה מקדשות את עיקרון הנקמה? והאם אין עונש המוות, המוטל על רוצחים, מהווה יישום של עיקרון זה?

— שימו לב! שגיתם בפירושן של מילים אלה, כמו בפירושן של מילים רבות אחרות. הנקמה הצודקת היחידה היא צדקו של אלוהים; שכן היא מיושמת על ידו. אתם, כולכם, בכל רגע ורגע, נושאים בנקמה זו, שכן נענשים אתם על מה שחטאתם בו בחיים האלה או באחרים. האדם שגרם לעמיתו בני האדם לסבול, יושם במצב בו הוא עצמו יסבול ממה שהוא גרם להם לסבול. זוהי משמעותם האמיתית של דבריו של ישוע; שכן האם לא אמר הוא לכם תמיד, "סִלְחוּ לְאֹיְבֵיכֶם"²³⁴, והאם לא לימד הוא אתכם להתפלל שאלוהים ימחל לכם על חטאיכם כפי שאתם מוחלים לאלה שחטאו נגדכם, כלומר, בדיוק באותה המידה בה יסולח לכם? נסו להבין את מלוא משמעותן של מילים אלה.

765. מה ניתן לחשוב על הטלת עונש מוות בשמו של אלוהים?

— זוהי נטילת מקומו של אלוהים שלא כחוק בממשל הצדק. אלו הנוהגים כך מראים עד כמה רחוקים הם מלהבין את אלוהים, ועד כמה הם עדיין צריכים לכפר [על מעשיהם]. עונש מוות הנו פשע כאשר הוא מיושם בשמו של אלוהים, ואלו המטילים אותו יאלצו לתת דין וחשבון עבורו, כמו על מעשי רצח [אחרים] כה רבים.

---

²³³ הבשורה על-פי מתי, פרק כו' 53 (או בנוסח אחר; כִּלְאֲחֲזֵי חֶרֶב בְּחֶרֶב יֵאָבְדוּ).

²³⁴ הערת המתרגם: למשל, הבשורה על-פי מתי, פרק ה' 44; ואֵנִי אֹמֵר לָכֵן אֶהְבֶּוּ אֶת־אֹיְבֵיכֶם (בְּרָכּוֹ אֶת־מְקַלְלֵיכֶם הַיְטִיבוּ לְשֹׂנְאֵיכֶם) וְהִתְפַּלְלוּ בְּעַד (מְכַאֲבֵיכֶם וְ) רֹדְפֵיכֶם; הבשורה על-פי מתי, פרק ה' 44; וּמְחַלְלֵנוּ עַל־חַבּוּתֵנוּ כְּאִשֶׁר מְחַלְלֵנוּ גַם־אֲנַחְנוּ לְחַיְבֵינוּ; הבשורה על-פי לוקאס, פרק ו' 18-27; 27. אֲבָל אֲלֵיכֶם, הַשּׁוֹמְעִים, אֹמֵר אֲנִי: אֶהְבֶּוּ אֶת אֹיְבֵיכֶם, הַיְטִיבוּ עִם שׁוֹנְאֵיכֶם 28. בְּרָכּוֹ אֶת מְקַלְלֵיכֶם וְהִתְפַּלְלוּ בְּעַד הַפּוֹגְעִים בְּכֶם; אַגְרַת שְׂאוֹל אֶל הַרּוּמִים, פרק יב' 14; בְּרָכּוֹ אֶת רֹדְפֵיכֶם, בְּרָכּוֹ וְאֵל תְּקַלְלוּ, ועוד.

פרק שביעי – חוק החברה

I הכורח בחיים חברתיים

766. האם החיים חברתיים יסודם בטבע?

— בהחלט; אלוהים ברא את האדם כדי שיחיה בחברה. אלוהים העניק לאדם את יכולת הדיבור ויכולות אחרות הנחוצות לשם חיים של שייכות, לא מבלי סיבה.

767. האם בידוד מוחלט מנוגד לחוק הטבע?

— כן, שכן האדם מחפש אחר החברה [של בני מינו] באופן אינסטינקטיבי, ומאחר שכל בני האדם נועדו לעזור ולקדם את מלאכת הקידמה דרך סיוע הדדי.

768. האם האדם, בחפשו אחר חברת [בני מינו], נכנע בכך רק לתחושתו האישית, או שמא קיימת בתחושה זו מטרה אלוהית רחבה יותר?

— האדם חייב להתקדם; הוא אינו יכול לעשות זאת בעצמו, שכן מאחר ואין ברשותו את כל היכולות הוא זקוק לקשר עם בני אדם אחרים. כאשר הוא בבידוד הוא הופך לפראי וקמל.

הערת קורא: אף אדם אינו אוחד בכל טווח היכולות. דרך ההתאגדות החברתית משלימים בני האדם זה את זה, וכך מבטיחים הם באופן טבעי והדדי את רוחותם והתקדמותם. בני האדם נבראו כדי שיחיו בחברה ולא בבידוד, משום שהם זקוקים זה לעזרתו של זה.

II חיים של בידוד – נדר שתיקה

769. אנו יכולים להבין כי יסוד הטעם בחיים חברתיים, כעיקרון כללי, נעוץ בטבע, כמו כל טעם אחר; אך מדוע ראוי להתייחס לטעם בבידוד מוחלט כאל ראוי לגינוי, אם אדם מוצא בו סיפוק?

— סיפוק שכזה יכול לנבוע רק מאנוכיות. ישנם גם בני אדם המוצאים סיפוק בחיי שכרות; האם אתם מסכימים עם זה? אורח חיים, שעל ידי אימוצו אתם דנים את עצמכם שלא להיות מועילים לאף אדם, אינו יכול לשאת חן בעיני אלוהים.

770. מה ניתן לחשוב על אלה אשר חיים בבידוד מוחלט במטרה לברוח ממגעו המזיק של העולם?

— חייהם של בני אדם שכאלה הם אנוכיים ככל כפליים. בהימנעות מרעה אחת הם נופלים לרעה אחרת שכן הם שוכחים את חוק האהבה והצדקה.

א. אך במידה ובידוד שכזה נעשה מתוך כפרה, דרך הטלה עצמית של חיי מחסור מייסרים, האם אין זה ראוי לשבח?

— הכפרה הטובה מכולן היא לעשות יותר טוב מאשר הרע שעשיתם.

771. מה ניתן לחשוב על אלה שמתכחשים לעולם במטרה להקדיש את עצמם לרווחתם של האומללים?

— הם מרוממים את עצמם על ידי ההשפלה מרצון שלהם. לזכותם עומדת סגולה כפולה של הצבת עצמם מעל להנאות החומריות ושל עשיית הטוב על ידי ציות לחוק העבודה.

א. ועל אלה אשר מחפשים בעת פרישתם אחר השלווה הנחוצה לשם סוגי מלאכה שונים?

— אלו החיים בעת הפרישה מתוך מניע שכזה אינם אנוכיים; הם אינם מפרידים עצמם מן החברה, מאחר ועמלם מתבצע לטובת הכלל.

772. מה ניתן לחשוב על נדר השתיקה עליו מצוות כתות מסוימות החל מהעידנים המוקדמים ביותר?

— עדיף שתשאלו את עצמכם, במקום זאת, האם הדיבור מצוי בטבע, ומדוע העניק אותו [לכם] אלוהים? אלוהים מגנה את השימוש לרעה, אך לא את השימוש, ביכולות אותן העניק [לכם]. שתיקה, לעומת זאת, היא שימושית; שכן, בעת שתיקה מצויים אתם בשליטה מלאה יותר על עצמכם; רוחכם היא חופשייה יותר, ויכולה אז להיכנס לתקשורת אינטימית יותר איתנו; אך נדר של שתיקה הוא אבסורד. אלה הרואים בניהולם של חיי מחסור מרצון שכאלה כמעשה סגולה, מונעים, ללא שום ספק, מתוך כוונה טובה בביצועם; אך הם שוגים בעשותם כך, שכן הם אינם מבינים דיים את חוקיו האמיתיים של אלוהים.

הערת קרדק: נדר של שתיקה, כמו נדר של פרישות ובידוד, שולל מן האדם את הקשרים החברתיים אשר יכולים לספק לו, לבדם, את ההזדמנויות לעשות את הטוב ולמלא אחר חוק הקידמה.

III קשרי משפחה

773. מדוע זה, בקרב בעלי החיים, שוכחים ההורים והצאצאים זה את זה, כאשר ההורים אינם צריכים עוד לדאוג ולטפל בצאצאיהם?

— חייהם של בעלי החיים הם חיים חומרניים, אך לא חיים מוסריים. העדינות והרוך של האם כלפי צאצאיה מונעים מתוך אינסטינקט השימור ביחס ליצורים אותם ילדה. כאשר מסוגלים יצורים אלה

לדאוג לעצמם, משימתה הושלמה; הטבע אינו מבקש ממנה דבר נוסף, ולפיכך היא נוטשת אותם במטרה להעסיק את עצמה עם הבאים אחריהם.

774. חלק מבני האדם הסיקו, מתוך הנטישה של ההורים את צאצאיהם, כי קשרי המשפחה בקרב המין האנושי אינם אלא מנהגים חברתיים ולא חוק הטבע; מה ניתן לחשוב על מסקנה זו?

— לאדם ייעוד שונה מאשר לבעלי החיים; מדוע, אם כן, מנסים אתם תמיד להטמיע אותו ביניהם? ישנו באדם דבר מה נוסף פרט למאויים גופניים; ישנו הצורך בהתקדמות. קשרים חברתיים הם הכרחיים לשם התקדמות; וקשרים חברתיים הופכים להדוקים יותר על ידי קשרי משפחה. מסיבה זו, קשרי משפחה הם חוק הטבע. אלוהים רצה שבני האדם ילמדו, דרכם, לאהוב זה את זה כאילו היו הם אחים (ראה שאלה 205).

775. מה תהיה ההשפעה של ניתוק קשרי המשפחה על החברה?

— נסיגה לאנוכיות.

פרק שמיני – חוק הקידמה

א המצב הטבעי

776. האם המצב הטבעי וחוק הטבע הם אותו הדבר?

— לא; המצב הטבעי הוא המצב הפרימיטיבי. הציוויליזציה אינה עולה בקנה אחד עם המצב הטבעי, בעוד שחוק הטבע תורם להתקדמותו של המין האנושי.

הערת קָרְדֵק: המצב הטבעי הוא ינקותו של המין האנושי ונקודת המוצא של התפתחותו האינטלקטואלית והמוסרית. האדם, בהיותו בעל יכולת להשתפר, מכיל בתוכו את הזרע לשיפורו, אינו נדון לחיות לנצח במצב הטבעי, כפי שאין הוא נדון לחיות לנצח כתינוק; המצב הטבעי הוא בר-חלוף, והאדם מתפתח ממנו במהירות דרך התקדמות והציוויליזציה. חוק הטבע, בניגוד לכך, מושל במין האנושי לאורך כל מהלך חייו; ובני האדם הולכים ומשתפרים ככל שהם מבינים חוק זה בבירור רב יותר, ומתאימים את מעשיהם באופן הולם יותר לדרישותיו.

777. האדם, בהיותו במצב הטבעי, מאחר ויש לו פחות מאויים, נחלץ מרבות מהמצוקות אותן הוא יוצר לעצמו כאשר הוא מצוי במצב מתקדם יותר. מה ניתן לחשוב על דעתם של אלה שמתייחסים למצב הטבעי כאל היותו המצב המושלם ביותר של אושר עילאי, אליו ניתן להגיע על פני האדמה?

— אושר שכזה הוא אושר המאפיין את הפראים; ואולם, ישנם בני אדם שאינם מבינים אף מצב אחר. הרי זה להיות מאושר בהתאם לאופן שבו מאושרים הפראים. גם ילדים הם מאושרים יותר מאשר בני האדם הבוגרים.

778. האם יכול המין האנושי להתדרדר חזרה למצב הטבעי?

— לא; המין האנושי חייב להתקדם ללא הרף והוא אינו יכול לשוב למצב הינקות. אם [נגזר] על בני האדם להתקדם, הרי זה מפני שאלוהים ציווה זאת; להניח שהם יכולים להידרדר חזרה אל המצב הפרימיטיבי פירושו להתכחש לחוק הקידמה.

II מצעד הקידמה

779. האם מכיל האדם בתוכו את הכוח המניע אותו קדימה במסלול הקידמה, או שמא התקדמותו היא רק תוצר של לימוד?

— האדם מתפתח מעצמו, כמובן. אך כל בני האדם אינם מתקדמים באותו קצב, וגם לא באותו אופן; ומסיבה זאת מתבצעת רוב ההתקדמות כדי לעזור ולקדם את האחרים, באמצעות הקשר החברתי.

780. האם התקדמות מוסרית מגיעה תמיד בעקבות התקדמות אינטלקטואלית?

— התקדמות מוסרית היא תוצאה של התקדמות אינטלקטואלית, אך לא תמיד היא מגיעה בעקבותיה באופן מיידי (ראה שאלות 192-365).

א. כיצד יכולה התקדמות אינטלקטואלית להוביל להתקדמות מוסרית?

— על ידי כך שנגרום לאדם להבין את [המושגים] טוב ורע; לאחר מכן הוא יכול לבחור ביניהם. התפתחותו של בְּחִירָה חֻפְּשִׁית מגיעה לאחר התפתחותה של האינטליגנציה ומגבירה את אחריות האדם למעשיו.

ב. כיצד זה ייתכן, אם כן, שהנאורות ביותר מבין האומות הן גם לעיתים קרובות המושחתות ביותר [מבחינה מוסרית]?

— התקדמות מלאה ואינטגרלית היא מטרת הקיום; אך אומות, כמו יחידים, יכולות לבצע רק צעד אחר צעד. עד שהחוש המוסרי מתפתח בהן, הן אפילו עשויות להשתמש באינטליגנציה שלהן כדי לעשות את הרע. חוש מוסרי ואינטלקט הם שני כוחות שמגיעים לשיווי-משקל רק בטווח הארוך (ראה שאלות 365-751).

781. האם בכוחו של האדם לעצור את מצעד הקידמה?

— לא; אך לעיתים הוא זה שמעכב אותו.

א. מה ניתן לחשוב על בני האדם אשר מנסים לעצור את מצעד הקידמה ולהחזיר את המין האנושי חזרה על עקבותיו?

— הם נמושות נקלות, שאותם יעניש אלוהים; הם יופלו על ידי הנחשול שאותו הם ניסו לעצור.

הערת קרדק: מאחר והקידמה מותנית בטבע האנושי, אין בכוחו של אף אחד למנוע אותה. היא כוח החיים שאותו יכולים חוקים רעים לעכב, אך לא להחניקו. כאשר חוקים אלה אינם עולים בקנה אחד עם הקידמה, הקידמה מכניעה אותם, יחד עם כל מי שמנסה לעכב אותה, והיא תמשיך לנהוג כך עד אשר האדם יביא לכך שחוקיו יעלו בקנה אחד עם הצדק האלוהי אשר מבקש את טובת הכלל, ויבוטלו כל החוקים שנחקקו עבור החזקים וכנגד החלשים.

782. האם אין בני אדם ששמים מכשול בפני הקידמה מתוך תמימות, בעודם מאמינים שהם מסייעים לקידומה, שכן, אם לשפוט את העניין מנקודת מבטם האישית, הם מתייחסים לעתים קרובות ל"קידמה" כאל משהו שאינו באמת כזה?

— כן; אלו הם בני אדם אשר תוקעים את מקלותיהם הקטנים בגלגלי הקידמה, אך הם לא ימנעו ממנה להתקדם.

783. האם השתפרותו של המין האנושי תמיד מתנהלת דרך התקדמות איטית?

— יש את ההתקדמות האיטית הרגילה הנובעת באופן בלתי-נמנע מכוח הדברים, ואולם, כאשר עם אינו מתקדם מהר מספיק, אלוהים גם מכין עבורו, מעת לעת, הלם מוסרי או פיזי אשר מאיץ את הטרנספורמציה שלו.

הערת קרדק: האדם אינו יכול להישאר בור לנצח, משום שעליו להגיע למטרה שסומנה עבורו על ידי ההשגחה העליונה; הוא הופך בהדרגה לנאור יותר מכוח הדברים. מהפכות מוסריות, בדומה למהפכות חברתיות, נוצרות ומחלחלות אט-אט לתפישותיו של עם; הן ממשיכות ונובטות במשך מאות בשנים, ואז פתאום הן מתפרצות ומפילות את המבנה [החברתי] המתפורר של העבר, שכבר אינו עולה בקנה אחד עם הרצונות החדשים והשאיפות החדשות של היום.

האדם תופש לעיתים קרובות במהומות הציבוריות הללו, רק את אי-הסדר והבלבול הזמניים אשר משפיעים עליו ועל האינטרסים החומריים שלו; אך מי שמתעלה במחשבתו אל מעל לאישיותו שלו עצמו מעריך את מלאכתה של ההשגחה העליונה, אשר יוצרת טוב מרע. מהומות שכאלה הן הסופות והסערות אשר מטהרות את האווירה לאחר שהן עכרו אותה.

784. עיקשותו של האדם היא רבה מאוד; האם לא נראה שהוא חוזר לאחור במקום להתקדם, לפחות בכל הנוגע למוסריות?

— אתם טועים. התבוננו במין האנושי בכללותו ונראו כי הוא מתקדם; שכן הוא הגיע לתפישה ברורה יותר של מה הוא רע והוא עד מדי יום לתיקון של עוולות מסוימות. עודף הרוע [בעולם] נדרש להראות לכם את הצורך בטוב ובתיקון.

785. מהו המכשול הגדול ביותר בדרכה של הקידמה?

— גאווה ואנוכיות; אנו מתייחסים להתקדמות המוסרית; שכן התקדמות אינטלקטואלית מתרחשת תמיד, ואפילו נראה, ממבט ראשון, שהיא מחזקת את פעילותן של מידות רעות אלה על ידי פיתוח שאפתנות ואהבת עושר, אשר, עם זאת, בתורן, מניעות את האדם למחקרים המאירים את דעתו, שכן באופן הזה מחוברים כל הדברים יחד, בעולם המוסרי כמו גם בעולם הפיזי, וכי הטוב מגיע אפילו מתוך הרע; אך מצב עניינים זה ימשך רק למשך זמן מה, וישתנה ככל שבני האדם יהפכו למודעים לך שמעבר למעגל ההנאות הארציות קיים אושר רב יותר לאין-שיעור ואשר נמשך לנצח (ראה אנוכיות, פרק 12).

הערת קרדק: ישנם שני סוגי קידמה המסייעים באופן הדדי זה לזה, ועם זאת, אינם מתקדמים זה לצד זה - קידמה אינטלקטואלית וקידמה מוסרית. בקרב העמית המתורבתים, הראשונה זוכה, בימינו, לעידוד רב; ובהתאם לכך היא הגיעה למידת התקדמות שלא הייתה ידועה בעידנים קודמים. השנייה רחוקה מרחק רב מלהגיע לאותה נקודה; ובכל זאת, אם משווים את המנהגים החברתיים שרווחו בתקופות המופרדות זו מזו על ידי מספר מאות שנים לא רב, ניאלץ להודות שחלה התקדמות גם בכיוון זה. מדוע, אם כן, צריכה התנועה מעלה להיעצר בתחום המוסר, יותר מאשר בתחום האינטליגנציה? מדוע שלא יהיה הבדל כה גדול בין המוסריות שהייתה נהוגה בין המאות התשע-עשרה והעשרים-וארבע, כפי שהיה בין המאות הארבע-עשרה והתשע-עשרה? להטיל ספק בהמשכיותה של התקדמות המוסרית יהא להניח כי המין האנושי הגיע לפסגת השלמות, דבר שיהיה מגוחך, או להניח כי הוא אינו ניתן לשיפור מבחינה מוסרית, דבר שמופרך על ידי הניסיון.

III עמים מנוונים

786. ההיסטוריה מציגה בפנינו דוגמאות לעמים רבים, אשר, לאחר שנחשפו לזעזועים שפקדו אותם וערערו את לאומיותם, הידרדרו חזרה למצב של ברבריות. איזו התקדמות הושגה במקרים שכאלה? — כאשר ביתך מאיים להתמוטט עליך, אתה הורס אותו על מנת לבנות אחר, חזק יותר ומרווח יותר; ואולם, עד שהאחרון נבנה, שורות הצרות והבלבול במעונך.

שערו בנפשכם גם את המקרה הבא; אתם עניים וגרים בבקתה; אתם הופכים לעשירים ועוזבים את הבקתה כדי לגור בארמון. אזי מופיע ברנש עני, כפי שאתם הייתם בעבר, ועובר להתגורר בבקתה אותה נטשתם; והוא יוצא נשכר מן המהלך, שכן קודם לכן לא היה לו כלל מקום להתגורר בו. לימדו מכך שהרוחות שמגולגלות כעת בעמים שאותם מכנים אתם "מנוונים", הן אינן אותן הרוחות שמהן

היו בנויים עמים אלה בתור הזהב שלהם; רוחות אלה, בהיותן מדרגה מתקדמת יותר, עברו להתגורר במעונות אציליים יותר והתקדמו, בעוד שאחרות, פחות מתקדמות, תפסו את מקומותיהן שהתפנו, וגם הן יפנו אותם בתורן.

787. האם אין גזעים [אנושיים], אשר, מטבע אופיים, אינם מסוגלים להתקדם?

— יש, אך הם הולכים ונכחדים מיום ליום מבחינה גשמית.

א. מה יהיה גורלן העתידי של הנשמות שהפיחו חיים בגזעים אלה?

— הן, בדומה לאחרות, יגיעו לשלמות על ידי מעבר דרך קיומים אחרים. אלוהים אינו מנשל אף אחד מנחלת הכלל.

ב. אם כן, האם בני האדם המתורבתים ביותר היו בעבר פראים וקניבלים?

— אתם, בעצמכם, הייתם כאלה, יותר מפעם אחת, לפני שהפכתם למה שהנכם כעת.

788. העמים השונים הם אינדיבידואלים קולקטיביים, שעוברים, בדומה ליחידים, דרך [שלבם של] ינקות, בגרות וּבְלֹת [זקנה]. האם אין אמת זו, עליה מעידה ההיסטוריה, מרמזת כי העמים המתקדמים ביותר של המאה הנוכחית יחוו גם הם את שקיעתם וסופם, כמו העמים של ימי קדם?

— עמים אלה, שחיים רק את החיים הגופניים, אלה שגדולתם מבוססת רק על כוח פיזי ועל התפשטות טריטוריאלית, נולדים גדלים ומתים, שכן כוחו של עם תש, בדומה לכוחו של האדם; עמים שחוקיהם האנוכיים מנוגדים להתקדמותן של הנאורות והצדקה נכחדים, שכן האור מגרש את החושך והצדקה הורגת את האנוכיות. אך יש לאומות, כמו ליחידים, גם את חיי הנפש; ואומות שחוקיהן עולים בקנה אחד עם חוקיו הנצחיים של הבורא תמשכנה לחיות, ותהיינה האור המנחה בעבור האומות האחרות.

789. האם תאחד הקידמה, בסופו של דבר, את כל עמי העולם לכדי עם אחד?

— לא, לא לעם אחד; דבר זה הוא בלתי-אפשרי, שכן הבדלי האקלים מעוררים הבדלים בהרגלים ובצרכים אשר מהם בנויים הלאומים השונים, שכל אחד מהם תמיד יזדקק לחוקים המתאימים להרגליו ולצרכיו המיוחדים. אך הצדקה אינה יודעת דבר אודות קווי אורך ורוחב, ואינה מבחינה בין גוונים השונים של הצבע האנושי; וכאשר חוקו של אלוהים יהווה בכל מקום את הבסיס לחוק האנושי, אזי יונהג חוק הצדקה בין אומה לאומה, כמו בין אדם לאדם, וכולם יחיו אז בשלום ובאושר, שכן אף אחד לא ינסה לגרום עוול לשכנו או לחיות על חשבון.

הערת קֶדְדָק: המין האנושי מתקדם דרך התקדמותם של יחידים, שהופכים בהדרגה לנאורים ומקדמים ואשר, כאשר מהווים הם את הרוב, ידם היא על העליונה והם מושכים את השאר קדימה. מעת לעת נולדים גאונים ומעניקים זריקת עידוד למלאכת הקידמה; ובני אדם בעלי סמכות, [המהווים] כלים בידי של אלוהים, משפיעים במהלך שנים ספורות על מה שלגזע [האנושי], לו היה מונח לנפשו, היו נדרשות מאות שנים להשיגו.

התקדמותן של האומות הופכת את הצדק שבגלגול נשמות מחדש לברור עוד יותר. דרך מאמציהם של בחירי אנשיה, אומה מתקדמת מבחינה אינטלקטואלית ומוסרית; ואומה שמתקדמת באופן זה היא מאושרת יותר, הן בעולם הזה והן בעולם הבא. ואולם, במהלך התקדמותה האיטית לאורך מאות שנים עוקבות, אלפים מבניה מתו כל יום. מה יהא גורלם של אלה שנפלו כך במהלך הדרך? האם נחיתותם היחסית תמנע מהם את האושר השמור לאלה שנולדו מאוחר יותר? או שמא אושרם תמיד יהיה יחסי לנחיתות זו? הצדק האלוהי אינו יכול להתיר עוול מוחשי כל כך. דרך ריבוי הקיומים, אותה מידת אושר היא בת-השגה בעבור כולם, שכן אף אחד אינו מודר ממורשת הקידמה. אלו שחיו בתקופת הברבריות שבים חזרה בתקופה תרבותית, בקרב אותו עם או בקרב עם אחר; וכך יכולים כולם להרוויח מתנועתן מעלה של האומות השונות בעולם, מיתרונותיה של אותה תנועה עצמה ממנה הם הודרו באמצעות תיאוריה המניחה שכל אדם חי רק פעם אחת.

התיאוריה הנזכרת לעיל מציגה קושי נוסף, שאותו ניתן לבחון בנוחות במקום זה. על פי תיאוריה זו, הנשמה נבראת במקביל לגוף; כך שאם אדם אחד מתקדם יותר מחברו, הרי זה מפני שאלוהים ברא עבורו נשמה מתקדמת יותר. מאין נובעת אפליה זו? כיצד יכול אדם אחד, שחי למשך אותו פרק זמן כמו אדם אחר, להיות ניחן כך בנשמה מטיב עדיף על פני זו שהוענקה לאדם אחר?

אך התיאוריה של אחדות הקיום מציגה קושי רב אף יותר. אומה, במהלך אלפי שנים, עוברת מברבריות לתרבותיות. לו היו כל בני האדם חיים אלף שנה, היינו יכולים להבין כי, במהלך תקופה זו, היה בידם את הזמן בכדי להתקדם; אולם רבים מתים מדי יום, מקרב כל הגילאים, ובני האדם שעל פני האדמה מתחדשים ללא הרף, כך שבכל יום אנו רואים אותם מופיעים ונעלמים. לכן, בסופן של אלף השנים, לא נותר זכר בשום ארץ לבני האדם שחיו בה לפני אלף שנה. האומה, מהמצב של הברבריות שבו הייתה שרויה, הפכה למתורבתת – אך מהו הדבר שהשתנה? במה התקדמה? האם אלה אותם בני אדם שהיו קודם לכן ברברים? אך אלה מתו לפני זמן רב. האם אלה הם מי שנטל את מקומם והגיעו זה מקרוב? אך אם הנשמה נבראת באותו זמן כמו הגוף, הרי מכאן נובע שנשמותיהם לא היו קיימות במהלך תקופת הברבריות; ולפיכך ניאלץ להודות שלמאמצים שאנו עושים בכדי לתרבת אומה יש את הכוח, לא לשפר נשמות לא-מושלמות, אלא לגרום לאלוהים לברוא נשמות מטיב טוב יותר מאשר אלה אותן ברא לפני אלף שנה.

הבה ונשווה כעת את תיאוריית ההתקדמות הזאת לתיאוריה החדשה שמעניקות [לכם] כיום הרוחות. לרוחות שנתגלגלו באומה בתקופה התרבותית שלה הייתה את [תקופת] הינקות שלהן, כמו לכל האחרות, אך הן כבר חיו בעבר והביאו עימן את הקידמה הנובעת מההתקדמות שהושגה קודם לכן; הן התגלגלו לתוכה כאשר הן נמשכות על ידי מצב העניינים שכלפיו הן חשות חובה, ואשר מתאים למידת ההתקדמות הנוכחית שלהן, כך שהשפעת המאמצים לתרבת אומה לא נועדה לגרום לבריאתן העתידית של נשמות מטיב טוב יותר, אלא למשוך לאותה האומה נשמות שכבר התקדמו, בין אם הן כבר חיו בקרב אומה זו, או בין אם הן חיו במקום אחר. והקידמה שהושגה על ידי כל אומה ואומה, כאשר היא מוסברת באופן זה, מספקת גם את המפתח להתקדמותו של המין האנושי בכללותו, על ידי כך שהיא מראה לנו שכאשר כל אומות העולם תגענה לאותה דרגה של התקדמות מוסרית, יהיה העולם מקום מפגשן של רוחות טובות בלבד שיחיו יחדיו מתוך איחוד ואחוה, ומאחר וכל הרוחות הרעות שכעת מאכלסות את העולם לא תמצאנה את מקומן בקרב כל שאר הרוחות ותדחינה על ידן, הן תלכנה ותחפשנה בעולמות נחותים יותר אחר הסביבה המתאימה להן, עד אשר הן תהפוכנה את עצמן לראויות לשוב חזרה לעולמנו המאושר יותר שהשתנה כעת. התיאוריה הרווחת מובילה גם למסקנה ותוצאה אחרת,

דהיינו, שעבודת השיפור החברתי משתלמת רק לדורות הנוכחיים והעתידיים; התוצאה שלה אינה תקפה לדורות העבר, שעשו את הטעות והגיעו לעולם מוקדם מדי, ושעליהם להסתדר כפי יכולתם כשהם נושאים בעולן של המגרעות של התקופה הברברית [שבה הם חיו]. על פי הדוקטרינה שנמסרה כעת על ידי הרוחות, ההתקדמות שהושגה על ידי הדורות המאוחרים יותר מועילה באותה המידה לדורות שקדמו להם, שעתה יוכלו לחיות על פני האדמה בתנאים משופרים, וכך מתאפשר להם לשפר את עצמם במוקד הציוויליזציה (ראה שאלה 222).

IV ציוויליזציה

790. האם מהווה הציוויליזציה התקדמות, או שמא, על פי פילוסופים מסוימים, התנוונות של המין האנושי?

— הציוויליזציה מהווה התקדמות, אך לא מלאה. המין האנושי אינו עובר פתאום מינקות לגיל בינה.

א. האם זה הגיוני לגנות את הציוויליזציה?

— עליכם לגנות את מי שעושה בה שימוש לרעה, במקום לגנות את מלאכתו של אלוהים.

791. האם תטוהר הציוויליזציה בסופו של דבר, כך שהעוולות שנגרמו על ידה ייעלמו?

— כן, כאשר אופיו המוסרי של האדם יהיה מפותח במלואו כמו האינטלקט שלו. הפרי אינו יכול להגיע לפני הפרח.

792. מדוע אין הציוויליזציה מייצרת בבת אחת את כל הטוב שהיא מסוגלת לייצר?

— מפני שבני האדם עדיין אינם מוכנים או ערוכים לקבל את כל הטוב הזה.

א. האין זה גם מפני שעם יצירת מאוויים חדשים מתעוררות גם תשוקות חדשות?

— כן, ומשום שכל יכולתיה של הרוח אינן מתקדמות יחד בעת ועונה אחת; כל דבר דורש זמן. אל לכם לצפות לפירות מושלמים מציוויליזציה שעדיין אינה מושלמת (ראה גם שאלות 751-780).

793. לפי אילו סימנים נדע מתי הגיעה הציוויליזציה לשיאה?

— תדעו זאת על פי התפתחותה המוסרית. אתם מאמינים שהנכם מתקדמים מאוד משום שגיליתם תגליות גדולות והמצאות מופלאות, מפני שאתם מתגוררים במעונות טובים יותר ולבושים טוב יותר מהפראים; ואולם, תהיה לכם הזכות לכנות את עצמכם "מתורבתים" רק כאשר תגרשו מחברתכם את המידות הרעות המבזות אותה, וכאשר תחיו בנכם לבין עצמכם כאחים ותנהגו לפי [חוק] הצדקה. עד אז אינכם אלא אומות נאורות בלבד, שצלחו רק את השלב הראשון של הציוויליזציה.

הערת קֶרְדֵק: לציוויליזציה, כמו לכל דבר אחר, יש את הדרגות שלה. ציוויליזציה לא מושלמת הוא מצב מעבר, אשר מייצר עולות מיוחדות שאינן מוכרות במצב הפרימיטיבי; ואולם, היא מהווה, אף על פי כן, התקדמות טבעית והכרחית, אשר מביאה עימה מרפא לעולות שהיא גורמת. ככל שהציוויליזציה מתקדמת והופכת למושלמת יותר, היא שמה קץ לכמה מהרעות החולות שאותן יצרה, ורעות אלה תעלמנה לחלוטין עם ההתקדמות של הקידמה המוסרית.

מבין האומות שהגיעו לפסגת הסולם החברתי, שאותן יכול אדם לכנותן המתקדמות ביותר במלוא מובן המילה, [ניתן למנות את אלה] שבהן ניתן למצוא את כמות האנוכיות תאוות הבצע והיוהרה הקטנה ביותר: שבהן ההרגלים הם יותר מוסריים ואינטלקטואליים מאשר חומריים; שבהן התבונה יכולה להתפתח באופן החופשי ביותר; שבהן נמצא את כמות החסד תום-הלב הנדיבות ההדדית ורוחב-הלב הרבה ביותר; שבהן הדעות הקדומות אודות הקאסטות²³⁵ וזכות אבות הן הכי פחות מושרשות, שכן דעות קדומות אלה אינן עולות בקנה אחד עם אהבה אמיתית לשכנכם; שבהן החוקים אינם מעניקים ומקדשים אף זכות-יתר והם זהים בעבור המעמדות הנמוכים ביותר, כמו גם בעבור המעמדות הרמים ביותר; שבהן הצדק מנוהל עם מידת משוא הפנים הקטנה ביותר; שבהן החלש תמיד מוצא תמיכה כנגד החזק; שבהן חיי אדם אמונות ודעות זוכים לכבוד הרב ביותר; שבהן יש את מספר העניים והאומללים הקטן ביותר; ולבסוף, שבהן כל אדם שמוכן לעבוד תמיד יהיה בטוח ביכולתו להשיג את הדברים ההכרחיים בחיים.

V התקדמותה של החקיקה האנושית

794. האם החברה האנושית יכולה להיות נשלטת רק על ידי חוקי הטבע, ללא עזרתם של החוקים האנושיים?

— במידה וחוקי הטבע היו מובנים כהלכה, ובמידה ובני האדם היו מוכנים לנהוג לפיהם, הם היו מספיקים. אך לחברה יש את האילוצים והדרישות שלה והיא זקוקה לחוקים מיוחדים.

795. מהי הסיבה לאי יציבותם של חוקי האדם?

— בעינינו הברבריים, החוקים נוצרו על ידי החזקים שעיצבו אותם לתועלתם. לפיכך, הצורך לשנות אותם התעורר, ככל שבני האדם רכשו הבנה ברורה יותר אודות הצדק. חוקי האדם יהפכו ליציבים יותר ככל שהם יתקרבו לאמות המידה של צדק אמיתי; רוצה לומר, ככל שהם יתאימו לכולם ויהפכו למזוהים עם חוק הטבע.

הערת קֶרְדֵק: הציוויליזציה יצרה עבור האדם מאויים חדשים, ומאויים אלה הם יחסיים למצב חברתי שהוא יצר לעצמו. האדם מצא כי יש צורך להסדיר את הזכויות והחובות הקשורות עם מצב זה על פי חוקי האדם, אך מאחר והאדם מושפע מתשוקותיו, הוא יצר פעמים רבות זכויות וחובות שהן דמיוניות בלבד, שהן מנוגדות לחוק הטבע, ואשר כל אומה מוחקת

---

²³⁵ הערת המתרגם: קאסטה (Caste; ברבים קאסטות) – מערכת חלוקה נוקשה למעמדות חברתיים, שהאדם נולד לתוכם וכמעט ואינו יכול להשתחרר מהם. מעמד חברתי זה מבנה את זהותו של האדם, לרבות משלח ידו האפשרי, מנהגיו, טקסיו, הנורמות לפיהן ינהג, הסמלים אליהם הוא מחויב ועוד. הניעות החברתית בין הקאסטות השונות כמעט אינה אפשרית. קאסטה היא אינה כת, ולכן, בניגוד לטעות הרווחת, מערכת הקאסטות אינה מערכת של כתות.

[אותן] מקודקס²³⁶ החוקים שלה בהתאם למידה בה היא מתקדמת. חוק הטבע הוא בלתי-משתנה ואחיד בעבור כולם; חוק האדם משתנה ומתקדם [פרוגרסיבי]; רק הוא לבדו יכול היה לקדש, בחיתוליה של החברה האנושית, את זכותו של החזק ביותר.

796. האם אין חומרתם של חוקי העונשין הוא דבר הכרחי במצבה הנוכחי של החברה?

— מצב רעוע של חברה דורש חוקים חמורים, אך חוקיכם, למרבה הצער, מוכוונים יותר לענישה על עשיית עוול כאשר זה מתבצע, מאשר לייבוש המעיין של עשיית העוול. רק החינוך יכול לתקן את דרכיה של האנושות; כאשר יעשה הדבר, לא תזדקקו עוד לחוקים עם אותה מידת חומרה.

797. כיצד ניתן לתקן את חוקי האדם?

— התיקון יקרה מכוח הדברים, ודרך השפעתם של בני אדם מתקדמים יותר שיובילו את העולם קדימה בדרך הקידמה. הקידמה כבר תיקנה עוולות רבות והיא תתקן עוד עוולות רבות. חכו!

VI השפעת הספיריטיזם על הקידמה

798. האם הספיריטיזם תהפוך לאמונה הרווחת, או שמא קבלתה תישאר נחלתם של מעטים בלבד?

— היא לבטח תהפוך לאמונה הרווחת, ותציין עידן חדש בהיסטוריה של המין האנושי, שכן היא שייכת לסדר הדברים הטבעי, ומשום שהגיעה העת שהיא תימנה על ענפי הידע האנושי. אך עדיין, יהא עליה לעמוד בהתקפות אלימות רבות – התקפות שתתעוררנה בשל העניין בה יותר מאשר בגלל האמונה, שכן אסור לכם להתעלם מהעובדה שישנם בני אדם המעוניינים להיאבק באמונה זו, חלקם מתוך יהירות עצמית, אחרים מתוך שיקולים חומריים; אך מתנגדיה, שהולכים ומוצאים עצמם במיעוט הולך וגדל, יהיו מחויבים להצטרף לדעה הכללית, עם הזמן, מחשש שיהפכו למגוחכים [במידה ולא יכירו בה].

הערת קודקס: רעיונות משתנים רק בטווח הארוך, לעולם לא בפתאומיות. רעיונות שגויים הופכים לחלשים יותר במהלך הדורות ומסתיימים בהיעלמותם, אט-אט, יחד עם אלה שטענו בעדם, ושהוחלפו על ידי בני אדם אחרים החדורים ברעיונות חדשים, כפי שקורה עם רעיונות פוליטיים. הביטוי בעבודת האלילים [פגניות]; אין כל ספק שאין איש, בימינו, אשר דוגל בעקרונות הדתיים של העידנים הפגניים; ובכל זאת, במשך מספר מאות שנים לאחר הופעת תורתו של ישוע, הם הותרו עקבות שיכלו היו להימחק רק באמצעות החלפתם המלאה של הגזעים [האנושיים] שהחזיקו בהם. אותו הדבר יקרה עם הספיריטיזם; היא תבצע התקדמות ניכרת, אך עדיין יישארו, במשך שנים או שלושה דורות, גרעיני ספקנות שרק הזמן

²³⁶ הערת המתרגם: קודקס (Codex) - אוסף הוראות החוק, ספר החוקים של כל מדינה ומדינה.

לבדו יוכל להרוס. אף על פי כן, התקדמותה תהיה מהירה יותר מזו של תורתו של ישוע, משום שהייתה זו היא עצמה שפרצה את הדרך עבורה וסיפקה את הבסיס והתמיכה בה. תורתו של ישוע נאלצה להרוס; הקפיריטיזם צריכה רק לבנות.

799. באיזה אופן יכול **הקפיריטיזם** לתרום לקידמה?

— על ידי השמדת החומריות, שהיא אחת הרעות החולות של החברה [האנושית], ובכך לגרום לבני האדם להבין היכן טמון האינטרס האמיתי שלהם. מאחר וקיומם של החיים העתידיים כבר אינו מוסווה על ידי ספקות, בני האדם יבינו בבירור רב יותר שביכולתם להבטיח את אושרו של עתידם על ידי מעשיהם בחיים האלה. על ידי השמדת דעותיהם המוקדמות על כתות קאסטות וצבע [עור], ילמדו בני האדם על הסולידריות הרחבה אשר תאחד אותם יום אחד כאחים.

800. האם אין עלינו לחשוש שהקפיריטיזם לא יצליח לנצח את רשלנותם של בני האדם ואת דבקותם בדברים החומרניים?

— להניח כי גורם כלשהו ישנה את המין האנושי כבמטה קסם, פירושו להציג ידע שטחי ביותר על הטבע האנושי. רעיונות משתנים לאט-לאט, בהתאם להבדלים באופי אישי, ועשויים להידרש מספר דורות לשם מחיקתם המלאה של עקבותיהם של ההרגלים הישנים. השתנותו של המין האנושי יכולה, לפיכך, לבוא לכדי מימוש רק לאורך זמן, בהדרגה, ועל ידי היצמדות לדוגמה [אישית]. עם כל דור חדש נעלם גם חלק מן הצעיף [המסווה]; הקפיריטיזם הגיע כדי לפזר אותו לחלוטין. ואולם, בינתיים, גם אם הקפיריטיזם לא יעשה דבר מלבד לרפא את האדם מליקוי אחד ויחיד, הרי שהדבר יוביל להתקדמותו ולו גם בצעד אחד, וכך יעשה הקפיריטיזם טובה גדולה למין האנושי, שכן עשיית צעד ראשון זה תהפוך את כל הצעדים הבאים אחריו לקלים יותר.

801. מדוע לא לימדה תורת הקפיריטיזם כבר מימי קדם, את מה שהיא מלמדת כיום?

— אינך מלמד את הילדים מה שאתה מלמד את המבוגרים, ואינך מאכיל תינוקות רכים במזון שהם אינם יכולים לעכל; יש זמן [מתאים] לכל דבר. הרוחות לימדו דברים רבים שבני האדם לא הבינו או שהם עיוותו אותם, אולם כעת הם מסוגלים להבין את הדברים הללו כהלכה. דרך מה שלימדו הרוחות בעבר, גם אם הוא אינו מושלם, הן הכינו את הקרקע לקלוט את הזרע שכעת עומד לתת פרי.

802. מאחר ותורת הקפיריטיזם נועדה לציין התקדמות מצידו של המין האנושי, מדוע אין הרוחות מזרזות התקדמות זו על ידי כך שהן תתגלינה באופן כה נפוץ וגלוי, עד שגם הספקנים הגדולים ביותר יאלצו להאמין בקיומן ובדבריהן?

— תמיד הנכם מבקשים מעשי ניסים; אך אלוהים מפזר ניסים כחול שעל שפת הים מתחת לרגליכם, ועדיין יש בקרבכם בני אדם המכחישים את קיומם. האם שכנע ישוע בכבודו ובעצמו את בני דורו על ידי הניסים אותם ביצע? האם אינכם רואים בני אדם, כיום, המכחישים אפילו את העובדות הברורות

ביותר, אף שאלה מתרחשות מול עיניהם? האם אין בקרבכם בני אדם שאומרים שהם לא יאמינו, על אף שראו? לא; לא על ידי מעשי ניסים מבקש אלוהים להשיב את בני האדם לחיק האמת; הוא מבקש, בחסדו כי רב, להותיר בידיהם את הזכות לשכנע את עצמם דרך הפעלת הגיונם.

פרק תשיעי – חוק השוויון

א שוויון טבעי

803. האם כל בני האדם שווים בעיני אלוהים?

— כן, כולם חותרים לאותה מטרה; ואלוהים קבע את חוקיו שווים לטובת כולם. לעיתים קרובות אומרים אתם, "השמש זורחת על כולם", ובאמרכם זאת, הנכם מבטאים אמת הרבה יותר גדולה ובעלת שימוש רחב יותר ממה שהנכם משערים לעצמכם.

הערת קרדק: כל בני האדם כפופים לפעולתם של אותם חוקי טבע. כולם נולדים באותו מצב של חולשה וכולם כפופים לאותו סבל; וגופו של העשיר נרקב כמו גופו של העני. אלוהים לא העניק לאף אדם עליונות טבעית כלשהי ביחס ללידתו או למותו. כולם שווים בעיניו.

א-שוויון בכישרונות ויכולות

804. מדוע לא העניק אלוהים את אותן הכישרונות והיכולות לכל בני האדם?

— כל הרוחות נבראו שוות על ידי אלוהים; אך חלק מהן חיו זמן רב יותר ואחרות פחות, וכתוצאה מכך, רכשו מידת התפתחות שונה בחייהן הקודמים. ההבדל ביניהן טמון במידת הניסיון השונה שלהן ובהפעלת רצונן, אשר ממנו בנויה חירותן, ובזכותו משתפרות חלק מהן מהר יותר; מכאן נובע מגוון הכישרונות והיכולות שהנכם רואים סביבכם. תערובת זו של כישרונות ויכולות היא הכרחית על מנת שכל אדם יוכל לתרום להוצאתן לפועל של תכניותיה של ההשגחה העליונה, בגבולות ההתפתחות של כוחו הגופני והאינטלקטואלי. מה שאחד אינו יכול לעשות יכול אחר לעשותו; וכך תורם כל אחד את חלקו המועיל למלאכה הכללית. ומלבד זאת, מאחר וכל העולמות ביקום מאוחדים על ידי סולידריות, הרי זה הכרחי שתושביהם של העולמות המתקדמים יותר, שרובם נבראו לפני עולמכם שלכם, יגיעו וישכנו בעולמכם בכדי לתת לכם דוגמה.

805. האם רוח, בעוברה מעולם מתקדם יותר לעולם נחות יותר, משמרת, באופן מלא, את הכישרונות והיכולות שרכשה קודם לכן?

— כן; אמרנו לכם כבר כי רוח שהתקדמה אינה יכולה לסגת לאחור. היא עשויה לבחור, במצבה כרוח, במעטפת גשמית חסרת תחושה יותר, או בתפקיד מסוכן יותר מאלה שהיו לה בעבר; אך כל זה נועד ללמד אותה לקח חדש כלשהו וכך לעזור להתקדמותה העתידית.

הערת קרדק: לפיכך, מגוון הכישרונות והיכולות האנושיות נראה כאילו הוא התוצאה לא של שוני כלשהו בבריאת האדם, אלא של דרגות ההתקדמות השונות אליהן הגיעו הרוחות שהתגלגלו בבני האדם. אלוהים, אם כן, לא יצר את אי-השוויון בכישרונות וביכולות האנושיות, אך הוא אפשר לרוחות מדרגות התפתחות שונות להיות באופן זה בקשר זו עם זו, על מנת שהרוחות המתקדמות יותר תוכלנה לסייע לרוחות הנחשלות יותר, וגם כדי שכל בני האדם הזקוקים זה לעזרתו של זה, יוכלו להגיע להבנה המעשית של חוק הצדקה, אשר נועד לאחד אותם.

III אי-שוויון חברתי

806. האם אי-השוויון בתנאים החברתיים הנו חוק הטבע?

— לא; אי-שוויון זה הוא מעשה ידי אדם, לא של אלוהים.

א. האם אי-שוויון זה ייעלם בסופו של דבר?

— דבר אינו נצחי פרט לחוקיו של אלוהים. האם אינכם רואים שאי-שוויון זה נעלם אט-אט מדי יום? אי-השוויון הנוכחי ייעלם עם היעלמותן של הגאוה ושל האנוכיות; אי-השוויון היחיד שיוותר הוא זה הטמון בכישרון. יבוא היום שבו בני משפחתו הגדולה של אלוהים לא יחשבו עוד על עצמם כעל בעלי דם טהור יותר או פחות טהור; הם ידעו כי רק הרוח היא טהורה יותר או פחות טהורה, וכי דבר זה אינו תלוי במעמד חברתי.

807. מה ניתן לחשוב על אלה שמנצלים לרעה את עליונות מעמדם החברתי על ידי דיכוי החלשים, לטובת רווחתם האישית?

— הם ראויים שיוקיעו וינדו אותם! רע ומר יהא גורלם; שכן הם ידוכאו בתורם, והם ייוולדו-מחדש לתוך קיום שבו הם יסבלו מכל מה שהם גרמו לאחרים לסבול ממנו (ראה שאלה 684).

IV אי-שוויון בחלוקת העושר

808. האם אי-שוויון בחלוקת העושר אינו התוצאה של אי-שוויון בכישרונות וביכולות, אשר מעניק לחלק מבני האדם אמצעים רבים יותר לרכוש עושר מאשר לאחרים?

— כן ולא. ומה אומרים אתם על רמאות ושוד?

א. אך האם עושר שהגיע בירושה אינו פרי של תשוקות רעות?

— כיצד אתם יודעים זאת? התחקו אחריהן למקורן וראו האם [עושר] זה מקורו תמיד טהור. כיצד יודעים אתם האם לא היה עושר זה, בהתחלה, פרי של ביזה או מעשה חמס? ואולם, מבלי לדבר על מקורו של עושר זה, שעשוי להיות רע, האם חושבים אתם שהנהייה אחר העושר, גם אם נרכש עושר זה ביושר רב, והכמיהה הנסתרת להיות בעליו מהר ככל האפשר, הנם רגשות הראויים לשבח? הם מה שאלוהים פסק שהם; ופסיקתו היא לעתים קרובות מחמירה יותר משל בני האדם.

809. במידה ועושר נרכש בצורה בלתי-חוקית או לא-ישרה בהתחלה, האם מי שירש אותו לאחר מכן אחראי לכך?

— אין כל ספק שהם אינם אחראיים לעוול שאולי נגרם על ידי אחרים, ושלגביו הם עשויים להיות בורים לחלוטין; אך עליכם להבין כי עושר נשלח לעיתים קרובות לאדם זה או אחר, לצורך מטרה אחת ויחידה והיא מתן הזדמנות עבורו לתיקון עוול. היו מאושרים עבורו אם הוא מבין זאת! אם הוא עושה זאת בשמו של מי שביצע את העוול, התיקון ייזקף לזכות שניהם; שכן לעיתים קרובות האחרון הוא זה שהתאמץ לתקן עוול זה.

810. אנו עשויים לחלק את רכושנו באופן הוגן וצודק פחות או יותר, מבלי להפר את החוק. האם נהיה אחראיים, לאחר מותנו, לאופן בו חילקנו את רכושנו?

— כל זרע נושא בקרבו את הפרי שלו; פירותיהם של מעשים טובים הם תמיד מתוקים, פירותיהם של מעשים אחרים הם תמיד מרים; זיכרו זאת תמיד.

811. האם שוויון מוחלט בחלוקת העושר הוא אפשרי? האם הוא התקיים אי-פעם?

— לא; זה בלתי-אפשרי. מגוון הכישרונות והיכולות וסוגי האופי השונים של האדם מונעים זאת.

א. ועדיין, ישנם בני אדם המאמינים שזוהי התרופה לכל חוליי החברה. מה דעתך עליהם?

— הם אלה שמקבעים את המערכות, או מונעים מתוך שאפתנות וקנאה; הם אינם מבינים שהשוויון עליו הם חולמים יישבר במהרה מכוח הדברים. הילחמו באנוכיות, שכן היא-היא המגפה החברתית שלכם; ואל תרדפו אחרי חזון תעתועים או רעיונות דמיוניים.

812. אם שוויון בחלוקת העושר הוא בלתי-אפשרי, האם אותו הדבר תקף גם לגבי רווחה?

— לא; אך רווחה היא עניין יחסי, וכל אחד יכול ליהנות ממנה במידה ובני האדם יגיעו להסכמה בינם לבין עצמם, שכן רווחה אמיתית בנויה מניצול זמנו של אדם בהתאם לנטיית ליבו, ולא מעבודה שהאדם אינה מוצא בה טעם; ומאחר שלכל אדם יש כישרונות שונים, שום עבודה מועילה לא תישאר ללא דורש. שיווי-משקל קיים בכל דבר; האדם הוא זה שמפר אותו.

א. האם זה אפשרי להגיע להבנה הדדית זו?

— בני האדם יגיעו אליה כאשר הם ינהגו לפי חוק הצדק.

813. ישנם בני אדם הנופלים לחיי עוני ואומללות באשמתם שלהם; אין ספק שהחברה אינה אחראית לכך במקרים שכאלה?

— כן; כבר אמרנו שהחברה היא לעיתים קרובות הסיבה העיקרית לכשלים שכאלה; ומלבד זאת, האין זו חובתה של החברה לפקח על החינוך המוסרי של כל חבריה? לעיתים קרובות החברה מעוותת את שיקול דעתם [של חבריה] באמצעות חינוך קלוקל, במקום שתתקן את נטיותיהם הרעות (ראה שאלה 685).

V מבחנים ונסיונות של עושר ושל עוני

814. מדוע העניק אלוהים עושר ועוצמה לחלק מהאנשים ועוני לאחרים?

— על מנת לנסות אותם בדרכים שונות. יתרה מזאת, כפי שאתם יודעים, הרוחות עצמן הן שבחרו מבחנים אלה, שתחתם הן כורעות לעיתים קרובות.

815. מאיזה מבחן מבין שני סוגי המבחנים, עוני או עושר, חושש האדם יותר מכל?

— שניהם מסוכנים באותה המידה. עוני מעורר התמרמרות כנגד ההשגחה העליונה; עושר מעורר כל מיני סוגים של הפרזה.

816. אם בפני האדם העשיר עומדים פיתויים רבים יותר המבקשים להדיחו לדרך הרע, האם אין בידיו גם אמצעים רבים יותר לעשות את הטוב?

— זה בדיוק מה שהוא לא תמיד עושה. לעיתים קרובות הוא הופך לאנוכי, יהיר ואינו יודע שובע. מאווייו גדלים עם הונו והוא לעולם לא סבור שיש לו די, אפילו לעצמו.

הערת קודק: גדולה ארצית וסמכות על בני אדם אחרים הם מבחנים גדולים וחמקמקים בדיוק כמו אסון; שכן ככל שאנו עשירים ובעלי השפעה רבה יותר עלינו למלא מחויבויות רבות יותר, וכך רבים יותר האמצעים שבידינו לעשות את הרע או את הטוב. אלוהים מנסה את העניים דרך בחינת כניעתם [לרצונן] ואת העשירים דרך השימוש שהם עושים בעושרם ובכוחם.

עושר ועוצמה מולידים את כל התשוקות שמחברות אותנו לחומר, ומרחיקים אותנו מן השלמות הרוחנית; מסיבה זו אמר ישוע כי קל יותר לגמל לעבור בקוף המחט מאשר לאדם עשיר להיכנס למלכות השמיים²³⁷ (ראה שאלה 266).

VI שוויון זכויות בין גברים ונשים

817. האם שווים הגברים והנשים בעיני אלוהים, והאם יש להם את אותן הזכויות?

— האם לא העניק אלוהים לשני המינים את הידע על טוב ורע ואת היכולת להתקדם?

818. מאין נובעת נחיתותן המוסרית של הנשים בארצות מסוימות?

— מהאכזריות וההגמוניה הבלתי-צודקת שהגברים כפו עליהן. זוהי תוצאה של מוסדות חברתיים ושל ניצול לרעה של כוח על חולשה. בקרב חלק מהגברים שאינם מתקדמים מאוד מבחינה מוסרית חל בלבול בין כוח לבין זכות והם מאמינים כי כל דאליים גבר²³⁸.

819. לשם מה חלשה יותר האישה מהגבר מבחינה פיזית?

— בכדי שיינתנו בידה תפקידים מיוחדים מסוימים. הגבר נועד לעבודות גסות, משום שהוא החזק יותר מבניהם; האישה, לשם עבודות מעודנות יותר; ושניהם שונים [זה מזן] כך שהם יוכלו לעזור האחד לשני לעבור את המבחנים והניסיונות שבחיים מלאי מרירות.

---

²³⁷ הבשורה על-פי לוקס פרק יח' 23; נקל לגמל לעבר דרך נקב מחט מהכנס עשיר אל מלכות האלהים.

²³⁸ הערת המתרגם: כל דאליים גבר - ביטוי שמקורו בתלמוד הבבלי מסכת בבא בתרא, ביחס למקרים שבהם אין כל דרך לבית הדין לרדת לחקר האמת, ופירושו: מי שבידיו הכוח - זוכה. בימינו השימוש הרווח בביטוי בא לתאר חברה אלימה, שבה ההכרעה נעשית על-פי שיקולי כוח בלבד, תוך התעלמות מערכי מוסר וצדק.

820. האם אין חולשתה הגופנית של האישה הופכת אותה באופן טבעי לתלויה בגבר?

— אלוהים העניק כוח פיזי לאחד המינים בכדי שיוכל להגן על בן המין השני, אך לא בכדי להקטינו ולשעבדו.

הערת קָרְדֵק: אלוהים התאים את גופו הגשמי של כל יצור לתפקידים שעליו למלא. כאשר העניק אלוהים פחות כוח גופני לאישה, הוא חנן אותה, באותו זמן, במידת רגישות רבה יותר, ההולמת את העדינות והרוך של התפקידים האימהיים ואת שברירותם של היצורים שהופקדו תחת חסותה.

821. האם התפקידים שלהם הועיד הטבע את האישה חשובים באותה המידה כמו אלה שהוא הועיד לגבר?

— כן, ואף חשובים יותר; שכן היא זו המעניקה לו את הרשמים הראשונים בחייו.

822. מאחר וכל בני האדם שווים זה לזה לפי חוק האלוהים, הם עליהם להיות כאלה גם לפי חוקי בני האדם?

— שוויון שכזה הוא העיקרון הראשון של הצדק. אל תעשו לאחרים את מה שאינכם רוצים שייעשו אחרים לכם.

א. בכדי שספר החוקים יהיה הוגן לחלוטין, האם עליו להכריז על שוויון זכויות בין גברים לנשים?

— על שוויון זכויות כן, אך לא על שוויון בתפקידים. לכל אחד [מהמינים] צריך להיות מקום מוגדר. הניחו לגבר להתעסק בצד החיצוני של החיים ולאישה בצד הפנימי שלהם; כל מין בהתאם לכישורים המיוחדים שלו. חוק האדם, בכדי שיהיה הוגן וצודק, צריך להכריז על שוויון זכויות בין גברים לנשים. כל פריבילגיה המוענקת למי מהצדדים מנוגדת לצדק. שחרור האישה הגיע לאחר התקדמותה של הציוויליזציה; הדיכוי שלה הוא מצב ברברי. שני המינים, יתרה מזאת, מתקיימים רק באמצעות גופם הפיזי. מאחר והרוחות יכולות ללבוש את גופו של מי מהמינים, אין כל הבדל ביניהן מבחינה זו, ולכן עליהן ליהנות כתוצאה מכך מאותן הזכויות.

VII שוויון בזמן המוות

823. מאין מגיע הרצון להנציח את זכרו של אדם באמצעות אנדרטאות?

— זהו המעשה האחרון של היוהרה.

א. אך האין פארן של ההלוויות והאנדרטאות נגרם לעיתים תכופות יותר מפעולתם של קרובי הנפטר, המבקשים לכבד את זכרו, מאשר מפועלו של הנפטר עצמו?

— במקרים שכאלה, זהו מעשה של יוהרה מצד קרובי הנפטר, המבקשים לפאר ולרומם כך את עצמם; שכן אין שום ספק שלא תמיד מתבצעים מעשים אלה למען הנפטר, אלא במקום זאת, כדי לספק את שחצנותם שלהם עצמם דרך יצירת רושם על אחרים, וכדי והציג לראווה את עושרם. האם אתם משערים בנפשכם כי זיכרון יקיריהם הוא פחות חזק בליבם של העניים, משום שאין ידם משגת להניח פרחים על קברי יקיריהם? האם אתם משערים בנפשכם כי אבן שיש יכולה להציל משכחה את שמו של אדם שניהל חיים חסרי תועלת על פני האדמה?

824. האם הלוויה מפוארת ראויה לגיבוי בכל מקרה?

— לא; כאשר זו נערכת מתוך כבוד לחיים אציליים, הרי היא צודקת ומוצדקת, מעבירה לקח חשוב ומציגה דוגמה טובה.

הערת קרדק: הקבר הוא מקום מפגשם של כל בני האדם – סופם הבלתי-נמנע וחסר-הרחמים של כל ההבדלים ביניהם. לשווא מבקש העשיר להנציח את זכרו באמצעות מונומנטים מפוארים; הזמן יהרוס אותם כמו את גופו – כך ציווה הטבע. זכר מעשיו, בין אם הם טובים או רעים, יעמוד טוב יותר במבחן הזמן מאשר קברו; פאר הלווייתו לא יטהר את רשעותו ושפלותו ואף לא יקדם אותו צעד אחד במעלה סולם היררכיית הרוחות (ראה שאלה 320 ואילך).

פרק עשירי – חוק החירות

I חירות טבעית

825. האם ישנם מצבים כלשהם בחיים בהם יכול אדם להתרברב על כך שהוא נהנה מחירות מוחלטת?

— לא; שכן כולכם, הגדולים ביותר כמו גם הקטנים ביותר, זקוקים האחד לשני.

826. באיזה מצב בחיים יכול האדם ליהנות מחירות מוחלטת?

— בתור נזיר מתבודד החי במדבר. ברגע ששני בני אדם מוצאים עצמם יחד, עליהם לכבד חובות זכויות הדדיות, ולפיכך, הם כבר אינם חופשיים לחלוטין.

827. האם החובה לכבד את זכויותיהם של אחרים שוללת מאדם את הזכות להיות נאמן לעצמו?

— בשום פנים ואופן לא, שכן זו זכות שהעניק לו הטבע.

828. כיצד ניתן ליישב בין הדעות הליברליות בהן אוחזים בני אדם מסוימים, לבין העריצות שהם עצמם מפעילים לעיתים בבתיהם, ובקרב הכפופים להם?

— האינטליגנציה שלהם מודע לחוק הטבע, אבל תפיסה זו מונגדת²³⁹ על ידי גאוותם ואנוכיותם. כל עוד עיסוקם ואמונתם בעקרונות הליברלים אינם מתבצעים מתוך צביעות, הם יודעים מה צריך להיעשות אך הם אינם עושים זאת.

א. האם עיסוקם של בני אדם אלה בעקרונות ליברלים, בחיים הארציים, יועיל להם במשהו בחיים הבאים? האם הם ישתמשו שם במי מהעקרונות הליברליים שבהם דגלו כשחיו על פני האדמה?

— ככל שהאינטלקט מבין עקרון מסוים בבהירות רבה יותר, כך המחדל של אי-השימוש בו הוא בלתי-נסלח יותר. אדם כנה, אם כי פשוט, מצוי בנקודה מתקדמת יותר על הדרך האלוהית מאשר אדם שמנסה להתחזות למה שאינו.

II עבודת

829. האם הועיד הטבע בני אדם מסוימים להיות רכושם של בני אדם אחרים?

— הכניעה והשעבוד המוחלט של אדם כלשהו לאדם אחר מנוגד לחוק האלוהים. עבודת היא ניצול לרעה של כוח; היא נעלמת עם הקידמה, בהדרגה, כפי שתעלמנה כל שאר העוולות.

הערת קרדק: החוק האנושי אשר מתיר עבודת הוא חוק כנגד הטבע, שכן הוא משווה את האדם לבעל חיים ומבזה אותו מבחינה פיזית ומוסרית.

---

²³⁹ הערת המתרגם: מונגדת (Counterbalanced) - מאוזנת, משווית לדבר מה אחר לפי השוני ביניהם.

830. כאשר העבדות כבר נתקבעה לה במנהגיו²⁴⁰ של עם [מסוים], האם אלה המרוויחים ממנו ראוי לגינוי או לנזיפה, שכן הם רק נוהגים בהתאם למנהג שנראה טבעי בעבורם?

— מה ששגוי תמיד יהיה שגוי, ושום מידת התפלפלות לא תוכל להפוך מעשה רע למעשה טוב; ואולם, האחריות לגרימת העוול עומדת תמיד ביחס ישר לאמצעים להבנת העוול המצויים בידיו של עושה העוול. אדם המפיק רווח ממוסד העבדות אשם תמיד בהפרת חוק הטבע; אך בכך, כמו בכל דבר אחר, האשמה היא יחסית. מאחר והעבדות השתרשה במנהגיהם של עמים מסוימים, ייתכן שבני האדם ניצלו אותה מבלי שיראו בה דבר שגוי, וכדבר מה שנראה להם טבעי לחלוטין; ואולם, ככל שהלכה תבונתם [של בני האדם] והתפתחה והפכה לנאורה יותר, במיוחד על ידי תורתו של ישוע שהראתה להם שהעבד שלהם שווה-ערך להם בעיניו של אלוהים, לא עומדים עוד לזכותם תירוצים נוספים שניתן לסלוח להם בגינם.

831. האם אי-השוויון בכישרונות וביכולות הטבעיות מציב חלק מהגזעים האנושיים תחת השפעתם של גזעים אחרים, בעלי אינטליגנציה גבוהה יותר?

— כן, בכדי שהאחרונים יוכלו לרומם אותם לרמה גבוהה יותר, אך לא בכדי שהם יובילו להתבהמות נוספת של הראשונים באמצעות עבדות. זמן רב מדי ראו בני האדם בגזעים אנושיים מסוימים כבהמות עבודה המצוידות בידים וברגליים, והאמינו כי יש להם את הזכות להשתמש בהם ולמכור אותם כאילו היו הם חיות משק. בני אדם אלה האמינו שדמם טהור יותר; שוטים, שרואים רק חומריות בכל דבר! אין זה הדם שטהור יותר, כי אם הרוח (ראה שאלות 803-361).

832. ישנם בני אדם המתייחסים לעבדיהם בצורה אנושית, שדואגים שלא ייחסר להם דבר, ואשר חושבים שהחופש יחשוף אותם לחיי מחסור רב יותר; מה אומרות אתן על בני אדם כאלה?

— אנו אומרות שהם מבינים טוב יותר מהם האינטרסים שלהם עצמם, מאשר בני האדם אשר מתייחסים לעבדיהם באכזריות; הם דואגים באותו האופן למקנה ולסוסים שלהם, במטרה לקבל מחיר טוב יותר עבורם בשוק. הם אינם אשמים כמו אלה שמתייחסים לעבדיהם בצורה גרועה, אך אף על פי כן, הם מתייחסים אליהם כאל סחורה, על ידי כך שהם שוללים מהם את הזכות להשתייך [לחברה האנושית].

---

²⁴⁰ הערת המתרגם: **מנהגים ומוסוים** (Mores) - בסוציולוגיה, התנהגות מקובלת בחברה מסוימת. שם כולל למנהגים ולמוסכמות המגלמים את הערכים הבסיסיים של קבוצה או חברה כלשהי. למנהג חלק מרכזי בקביעת הנורמה באותה חברה. המנהג מעביר דיסציפלינה מסוימת, המשליכה על צורת ההתנהגות, הדיבור, הלבוש וכדומה.

III חופש המחשבה

833. האם יש באדם דבר מה שחומק מכפייה ואילוצים, ואשר לגביו הוא נהנה מחופש מוחלט?

— כן, במחשבתו האדם נהנה מחופש בלתי-מוגבל, שכן המחשבה אינה יודעת שום מכשול. ניתן לעכב את פעולתה של המחשבה, אך לא להשמידה.

834. האם האדם אחראי למחשבותיו?

— הוא אחראי להן בפני אלוהים. מאחר ואלוהים לבדו יכול לדעת מה במחשבתו של אדם, הוא מגנה אותן או מוחל עליהן בהתאם לצדק [האלוהי].

IV חופש המצפון

835. האם חופש מצפון הוא התוצאה הטבעית של חופש המחשבה?

— מצפון הוא מחשבה פנימית השייכת לאדם, בדומה לכל שאר המחשבות האחרות שלו.

836. האם יש לאדם זכות להקים מחסומים כנגד חופש המצפון?

— לא יותר מאשר כנגד חופש המחשבה, שכן לאלוהים לבדו שמורה הזכות לשפוט את המצפון. אם האדם, על פי חוקיו, מסדיר את היחסים בין בני אדם לבני אדם, אלוהים, על פי חוק הטבע, מסדיר את היחסים בין בני האדם לאלוהים.

837. מהי השפעתם של המכשולים המתנגדים לחופש המצפון?

— לאלץ את בני האדם לפעול אחרת ממה שהם חושבים וכך להפוך אותם לצבועים. חופש המצפון הוא אחד ממאפייניהן של הציוויליזציה והקידמה האמיתיות.

838. האם ראוי לכבד כל אמונה [דתית] כנה, גם אם היא שגויה לחלוטין?

— כל אמונה ראויה לכבוד אם היא כנה, וכאשר היא מובילה לעסוק בטוב. אמונות ראויות לגינן הן אלה שמובילות לעסוק ברוע.

839. האם זו טעות לפגוע ברגשותיהם של אלה שאמונתם אינה זהה לזו שלנו?

— לנהוג כך פירושו להיכשל [מלמלא אחר חוק] הצדקה ולהפר את חופש המחשבה.

840. האם הצבת מכשולים בדרכן של אמונות, שמטבען גורמות להפרעה חברתית, היא הפרה של חופש המצפון?

— אתם יכולים לדכא רק מעשה; אמונה היא אינה נגישה בעבורכם.

הערת קרדק: דיכוי גילוייה החיצוניים של האמונה, כאשר מעשים אלה פוגעים באחרים, אינו מהווה הפרה של חופש המצפון, שכן דיכוי שכזה מותיר את האמונה עצמה חופשייה לחלוטין.

841. האם עלינו לאפשר את התפשטותן של דוקטרינות מזיקות מתוך כבוד לחופש המצפון, או שמא עלינו לנסות ולהחזיר אל דרך האמת את אותם בני אדם שהולכו שולל על ידי עקרונות כוזבים, מבלי לפגוע בחופש זה?

— בוודאי שלא רק שעליכם לנסות, כך ראוי שתנהגו; אך רק על ידי ציות לדוגמה אותה הציב ישוע, על ידי שימוש בעדינות ובשכנוע, ולא על ידי פנייה לשימוש בכוח, דבר שיהיה גרוע יותר מאשר אמונתם הכוזבת של אותם בני אדם שברצונכם לשכנע. אמונה אינה יכולה להיכפות באלימות.

842. מאחר וכל האמונות טוענות שהן הביטוי הבלעדי של האמת, בעזרת אילו סימנים נוכל לזהות את אלה שיש להן את הזכות הרבה ביותר לכנות את עצמן כך?

— האמונה האמיתית מכולן תהא זו שתעמיד [מקרבה] את מספר הצבועים הקטן ביותר ואת מספר האנשים ההגונים והמוסריים באמת הרב ביותר – כלומר, של בני האדם שממלאים אחר חוק הצדקה באופן הטהור ביותר שלו ובצורה המקיפה ביותר שלו. באמצעות סימן זה תוכלו לזהות האם האמונה היא אמיתית; שכן כל אמונה שמובילה לזריעת פילוג ולהקמת גדרות וסייגים בין ילדיו של אלוהים אינה יכולה להיות מאומה, פרט להיותה מזויפת ומזיקה.

V בחירה חופשית

843. האם יש לאדם בחירה חופשית ביחס למעשיו?

— מאחר ויש לו את חופש המחשבה, יש לו את חופש הפעולה. ללא בחירה חופשית יהיה האדם [רק] מכונה.

844. האם יש לאדם בחירה חופשית מלידתו?

— יש לו בחירה חופשית מהרגע שבו יש ברשותו את הרצון לפעול. בחלק המוקדם יותר של החיים, הבחירה החופשית היא כמעט ריקה מתוכן; הוא מתפתח ומשנה את יעדיו עם התפתחות הכישרונות

והיכולות. הילד, בהיותו בעל מחשבות התואמות למאויים של גיל זה, מממש את רצונו החופשי על הדברים השייכים לגיל זה.

845. האם אין הנטיות-המוקדמות האינסטינקטיביות, אותן נושא עימו האדם מלידתו, מהוות מכשול בפני הפעלת הבחירה החופשית שלו?

— נטיותיו-המוקדמות האינסטינקטיביות של האדם הן אלה שהשתייכו לרוח שלו, לפני שזו התגלגלה [בו]. במידה והרוח היא מדרגת התקדמות נחותה, נטיות אלה עשויות להדיח אותו לעשות את הרע שבו יתמכו רוחות שמזדהות עם עשיית הרע; אך שום הדחה [לדרך הרע] אינה חסינה מהתנגדות, כאשר ישנה נחישות להתנגד לה. זיכרו כי לרצות פירושו להיות מסוגל (ראה שאלה 361).

846. האם אין לגופנו הגשמי השפעה על הפעולות שאנו עושים בחיינו, ואם כן, האם אין השפעה זו מהווה הפרה של הבחירה החופשית שלנו?

— אין כל ספק שהרוחות מושפעות מהחומר, מה שעלול להפריע להן בהתגלויותיהן, ולכן, בעולמות שבהם הגוף הוא פחות גס וגולמי מאשר על פני כדור הארץ, הכישרונות והיכולות פועלות בחופשיות רבה יותר; ואולם, הכלי אינו מעניק [למשתמש בו] את הכישרון והיכולת. כאשר אתם מהרהרים בשאלה זו, עליכם להבדיל גם בין יכולות מוסריות ליכולות אינטלקטואליות. במידה ובאדם קיים אינסטינקט לרצוח, אין כל ספק שלרוחו יש את האינסטינקט הזה ולא לאיבריו. האדם שמבטל את מחשבתו מתוך מטרה להעסיק את עצמו רק בחומר, הופך להיות דומה לבעלי החיים, וגרוע מכך, שכן אין הוא משתדל עוד להישמר מפני הרע, ובכך טמונה אשמתו, שכן הוא עושה זאת מרצונו החופשי (ראה שאלה 367 ואילך, השפעת הגוף הגשמי).

847. האם ליקוי ביכולות המנטליות שולל מהאדם את הבחירה החופשית?

— האדם שהאינטליגנציה שלו לקויה, מכל סיבה שהיא, אינו אדון עוד למחשבותיו, ומכאן ואילך הוא כבר אינו חופשי. ליקוי נפשי הוא לעתים קרובות עונש בעבור רוח, אשר, בקיום אחר, הייתה יהירה או שחצנית, או שעשתה שימוש לרעה ביכולותיה וכישוריה. היא עשויה להיוולד-מחדש בגופו של שוטה, כפי שהרודן יכול להיוולד מחדש בגופו של העבד, וכפי שבעליו קשה-הלב של העושר יכול להיוולד בגופו של הקבצן; ואולם, הרוח סובלת ממגבלה זו שאליה היא מודעת לחלוטין; ובמסגרת מגבלה זו חוזים אתם בפעולתו של החומר (ראה שאלה 371 ואילך).

848. האם הליקוי ביכולות הנפשיות, הנגרם על ידי שְׁכָרוֹת, מהווה תירוץ לפשעים שבוצעו בזמן מצב זה?

— לא; שכן השיכור שלל מרצונו את ההיגיון במטרה לספק את תשוקותיו הבהמיות. לכן הוא מבצע כך לא פשע אחד בלבד, כי אם שניים.

849. מהי היכולת הדומיננטית באדם במצבו הפראי? האם זה אינסטינקט או בְּחִירָה חוֹפְשִׁית?

— האינסטינקט; אשר, עם זאת, אינו מונע ממנו לפעול בחופשיות גמורה בדברים מסוימים; ואולם, כמו ילד הוא משתמש בחירותו לסיפוק צרכיו, ורוכש את התפתחותו רק באמצעות התפתחות האינטליגנציה שלו. כתוצאה מכך, אתם, שהנכם נאורים יותר מהפראים, ראויים יותר לגינוי מאשר הפראים, אם אתם מבצעים עוול.

850. האם המעמד חברתי אינו מציב לפעמים מכשולים בדרכה של הפעולה החופשית?

— לחברה יש, ללא ספק, את האילוצים שלה. אלוהים הוא הגון וצודק, ומביא הכל בחשבון; ואולם, הוא יראה בכם אחראים לכל חוסר מאמץ מצדכם לשם התגברות על מכשולים שכאלה.

VI גורליות

851. האם קיימת גורליות²⁴¹ במהלך האירועים בחיים, במובן הנפוץ המיוחס למילה זו – כלומר, האם מהלך האירועים בחיים נגזר מראש, ואם כן, מה עולה בגורלה של הבחירה החופשית?

— אין שום גורליות פרט לזו הנובעת מהחלטתה של כל רוח ורוח בעת שהיא מתגלגלת, לעבור מבחנים וניסיונות כאלה ואחרים. בבחירת אותם מבחנים וניסיונות הרוח קובעת לעצמה מעין גורל שהוא התוצאה הטבעית של הסיטואציה שבה היא בחרה למקם את עצמה בה. אנו מדברים כעת על מבחנים וניסיונות פיזיים בלבד; שכן, ביחס לניסיונות ומבחנים מוסריים ולפיתויים, הרוח תמיד משמרת בידה את החופש שלה לבחור בין טוב לרע, והיא תמיד מסוגלת להיכנע או להתנגד [להם]. רוח טובה, בראותה אדם מהסס, עשויה לבוא לעזרתו, אך היא אינה יכולה להשפיע עליו באופן של שליטה ברצונו. מצד שני, רוח רעה, כלומר, רוח מדרגת התקדמות נחותה, עלולה להטריד או להפחיד את האדם ולהציע לו חששות מוגזמים; אך רצונה של הרוח המתגלגלת שומר, עם זאת, על חופש הבחירה המלא שלה.

---

²⁴¹ הערת המתרגם: **גורליות** או **פְּטָלִיזְם** (Fatality; מלטינית, Fatum) - שם תואר להשקפה לפיה האדם כבול לסדר טבעי וקבוע מראש של התרחשויות בעולם, כלומר אמונה בגורל מוחלט וידוע מראש המכתיב את חייו. תחושת הגורל היא ככל הנראה בין התחושות האנושיות העתיקות ביותר. הגורל נתפש ככוח שאי אפשר לעמוד בפניו וכנזה הקובע את העתיד. לפי המיתולוגיה היוונית זהו כורח בלתי-ניתן-לביטול אליו נכנעים אפילו האלים.

852. ישנם בני אדם הנראים כאילו הם נרדפים על ידי גורליות שאינה תלויה במעשיהם. האין אסונם, במקרים שכאלה, הוא תוצאה של פְּרִדְסְטִינְצְיָה²⁴²?

— עשויים להיות מבחנים וניסיונות שאותם נאלצים בני אדם אלה לעבור, שכן הם נבחרו על ידם בעת שחיו במצבם כרוח; ואולם, לעיתים קרובות מייחסים אתם לגורל מה שאינו אלא התוצאה של המגרעות שלכם עצמכם. נסו לשמור על מצפון נקי ומצאו נחמה בחלק הארי של סבלותיכם.

הערת קֶרְדֵק: ההשקפה הנכונה או השגויה שיש לנו ביחס לדברים שבנו, גורמת לנו להצליח או להיכשל במפעלותינו; אך נראה לנו קל יותר, ופחות משפיל בעבור אהבתנו-העצמית, לייחס את כישלונותינו למזל או לגורל, מאשר לטעויותינו. במידה והשפעתן של הרוחות תורמת לעיתים להצלחותינו, הרי זה נכון, אף על פי כן, שביכולתנו תמיד לשחרר את עצמנו מהשפעתן, על ידי דחיית הרעיונות אותם הן מציעות [לנו] בעת שהן מחשבות כיצד להוליכנו שולל.

853. ישנם בני אדם שנחלצו מסכנה אחת רק כדי ליפול לסכנה אחרת; נראה כאילו בלתי-אפשרי עבורם להיחלץ משיני המוות. האם אין גורליות במקרים שכאלה?

— אין שום דבר קטלני במקרים שכאלה, במובן האמיתי של המילה, פרט לזמן המוות. וכאשר מגיע מועד זה, אין זה משנה באיזו צורה מציג המוות את עצמו, אינכם יכולים לברוח ממנו.

א. אם כך הדבר, בכל סכנה שעלולה לאיים עלינו, לא נמות אם לא הגיעה שעתנו?

— לא, לא יותר לכם למות – ולכך יש בידיכם אלפי דוגמאות; ואולם, כאשר תגיע שעתכם, שום דבר לא יוכל להושיע אתכם. אלוהים יודע מראש את האופן שבו יפרוש כל אחד ואחד מכם מחייכם הנוכחיים, ודבר זה ידוע גם לעיתים קרובות לרוח שלכם; שכן היא נגלית לכם כאשר בוחרים אתם בקיום זה או אחר.

854. האם נובע מהיותה של שעת מותנו בלתי-נמנעת, שאמצעי הזהירות בהם אנו נוקטים לנוכח סכנה גלויה לעין הם חסרי-תועלת?

— לא, שכן אמצעי זהירות אלה מוצעים לכם בכדי שתוכלו להימנע מהסכנות שמאיימות עליכם. אמצעי זהירות אלה הם חלק מהאמצעים בהם משתמשת ההשגחה העליונה כדי למנוע מהמוות מלהתרחש בטרם עת.

---

²⁴² הערת המתרגם: פְּרִדְסְטִינְצְיָה (Predestination) - גזרה משמיים או תורת הגזירה הקדומה. מונח בתאולוגיה הנוצרית שפירושו חריצת גורל הנפש לגיהנום או לגן עדן, לפי החלטה מראש של האל, ללא תלות במעשיו של האדם. האמונה בפְּרִדְסְטִינְצְיָה מערערת למעשה את אחד היסודות המרכזיים בכנסייה הרומית-קתולית, שכן היא שוללת ביסודה את האמונה שמעשיו של האדם בעולם הזה הם אלה שיקבעו את גזר דינו של האדם בידי האל ביום הדין.

855. מהי מטרתה של ההשגחה העליונה בכך שהיא גורמת לנו להביא על עצמנו סכנות שעתידות להיות נטולות תוצאות [בעבורנו]?

— כאשר חייכם נתונים בסכנה, זוהי אזהרה שאותה ביקשתם אתם עצמכם, כדי להרחיק אתכם מדרך הרע, וכדי להפוך אתכם לטובים יותר. כאשר אתם חומקים מסכנה שכזו, ובעודכם חווים עדיין את הרגש שהתעורר [בכם] בשל הסכנה שזה עתה חוויתם, אתם חושבים, במידת רצינות זו או אחרת, בהתאם למידה שבה מושפעים אתם מעצותיהן של רוחות טובות, על תיקון דרכיכם. כאשר הרוח הרעה שבה לעמדת הפיתוי הקודמת שלה (אנו אומרים "רעה", ביחס לרוע שעדיין קיים בה), אתם מחמיאים לעצמכם כי תוכלו לחמוק מסכנות אחרות באותה דרך, ושוב אתם נותנים דרוור לתשוקותיכם. דרך הסכנות שאתם מביאים וממיטים על עצמכם, אלוהים מזכיר לכם את חולשותיכם ואת שברירותו של הקיום הנוכחי שלכם. אם תבחנו את הסיבה ואת אופייה של הסכנה ממנה חמקתם, תראו כי, במקרים רבים, תוצאותיה היו עונש על חטא מסוים אותו ביצעתם, או על חובה מסוימת שאותה הזנחתם. אלוהים מזהירכם בדרך זו להביט אל תוך לבבכם ולהמשיך ולעסוק במלאכת התיקון-העצמי שלכם (ראה שאלות 526-532).

856. האם רוח יודעת מראש מהו סוג המוות שבו תמות בחייה הארציים?

— היא יודעת שהיא חשפה את עצמה, על ידי החיים בהם בחרה, לכך שהיא תמות בדרך מסוימת, במקום בדרך אחרת; אך היא יודעת גם מראש מהם המאמצים שיהא עליה להשקיע בכדי לחמוק מהסכנה, והיא יודעת כי, במידה ויתיר זאת אלוהים, היא תוכל לחמוק ממנה.

857. ישנם בני אדם, שעמדו באומץ ובגבורה מול הסכנות בשדה הקרב, מתוך שכנוע מלא ששעת מותם טרם הגיעה; האם יש יסוד כלשהו לאמונה הזו?

— לעיתים קרובות יש לאדם תחושה מוקדמת על מותו; עשויה להיות לו, באותו אופן, תחושה מוקדמת ששעת מותו טרם הגיעה. תחושות מוקדמות אלה נגרמות עקב פעולתן של הרוחות-המגנות שלו, שעשויות לבקש להוביל אותו להתכונן לקראת עזיבתו את החיים האלה, או לרומם את רוחו ולחזק את ליבו ברגעים בהם יש לו צורך מיוחד בכך. הן עשויות להגיע אליו גם עקב אינטואיציה שיש לו ביחס לקיום בו בחר, או ביחס למשימה שאותה קיבל על עצמו, ואשר הוא יודע, כרוח, שעליו למלא (ראה שאלות 411-522).

858. מדוע בני אדם שיש להם תחושה מוקדמת אודות מותם, פחות חוששים ממנו, בדרך כלל, מאשר בני אדם אחרים?

— האדם, ולא הרוח, הוא זה שירא מפני המוות; מי שיש לו תחושה מוקדמת על מותו חושב עליו כרוח, במקום כבן אדם. הוא מבין שהמוות יהיה שחרור וגאולה והוא ממתין לו בשלווה.

859. אם המוות הוא בלתי-נמנע כאשר מגיע הזמן שנקבע לו, האם אותו הדבר חל גם ביחס לכל התאונות שעשויות לקרות לנו במהלך חיינו?

— לעיתים קרובות הן קטנות דיין כדי לאפשר לנו להזהירכם מפניהן, ולפעמים כדי לאפשר לכם לחמוק מהן דרך ההכוונה שאנו מעניקות לכם במחשבותיכם, שכן אין אנו מחבבות סבל גופני; אך כל זה הוא בעל חשיבות מועטה לחיים בהם בחרתם. המוות האמיתי והיחיד טמון במועד שבו עליכם להופיע, ולהיעלם, מעולם החיים הגשמיים.

א. האם ישנם ארועים שחייבים בהכרח לקרות במהלך החיים, ושמהם אין הרוחות חומקות?

— כן; אך את ארועים אלה, אתם, כאשר חייתם במצב של רוח, צפיתם-מראש כאשר ביצעתם את בחירתכם. ואולם, אף על פי כן, אסור לכם להניח כי כל דבר הפוקד אתכם "נכתב מראש", כפי שאומרים בני האדם. ארוע המתרחש, הוא, לעיתים קרובות, התוצאה של משהו שעשיתם, דרך פעולתו של רצונכם החופשי, כך שזו לא הייתה עושים מה שעשיתם ארוע זה לא היה מתרחש. אם תשרפו את אצבעכם, אין זה מפני שארוע שכזה נקבע-מראש, שכן זוהי אי-נוחות של מה בכך, שנובעת מרשלנותכם שלכם עצמכם ותוצאה של חוקי [העולם] החומרי. רק ארועים של צער ויגון כבד, הארועים בעלי החשיבות הרצינית ואלה המסוגלים להשפיע על מצבכם המוסרי, הם אלה שנגזרו-מראש על ידי אלוהים, שכן הם יועילו להטהרותכם ולחינוך שלכם.

860. האם יכול אדם, דרך רצונו ודרך מאמציו, למנוע מארועים שנועדו להתרחש מלהתרחש, ולהפך?

— הוא יכול לעשות זאת, במידה וסטייה-לכאורה זו עולה בקנה אחד עם החיים בהם בחר. ובכדי לעשות את הטוב, שצריך להיות, והינו, מטרתם האחת והיחידה של החיים, הוא יכול למנוע רוע [מלהתרחש], במיוחד כזה שעשוי להוביל לרוע גדול עוד יותר.

861. האם אדם המבצע רצח יודע, בעת שהוא בוחר בקיום [העתידי] שלו, שהוא יהפוך לרוצח?

— לא; הוא ידע שכאשר הוא בחר בחיים של מאמץ והתמודדות, יהיה עליו לשאת בסיכון שיהרוג את אחד מעמיתיו בני האדם; אך הוא לא ידע אם הוא ינהג כך, או לא ינהג כך; שכן כמעט תמיד ישנה התלבטות במוחו של הרוצח, לפני שהוא מבצע את הפשע, ומי שמתלבט הינו, בעליל, חופשי לנהוג או לא לנהוג כך. לו ידעה רוח מראש כי יהא עליה לבצע רצח, היה משתמע מכך שנגזר עליה מראש לבצע פשע זה. אף אדם אינו נידון-מראש, לעולם, לבצע פשע; וכל פשע, כמו כל מעשה אחר, הוא תמיד התוצאה של החלטה ובחירה חופשית.

כולכם נוטים מדי לבלבל בין שני דברים שונים במהותם; המאורעות בחיים החומריים והמעשים בחיים המוסריים. במידה ויש, לפעמים, סוג של גורליות, הרי זה רק באותם אירועים [המתרחשים] בחיים החומריים, שבהם הסיבה אינה טמונה בכם ובמעשיכם ואינה תלויה ברצונכם. באשר למעשים בחיים המוסריים, הרי הם נובעים תמיד מהאדם עצמו, אשר, וכתוצאה מכך, יש בידי תמיד את חופש הבחירה; במעשים אלה, לפיכך, לעולם אין גורליות.

862. ישנם בני אדם שלעולם אינם מצליחים בשום דבר, ואשר נראה כאילו הם נרדפים על ידי גאון מרושע בכל אשר יעשו; האם אין במקרים שכאלה דבר מה שניתן לכנותו גורליות?

— בוודאי שזו גורליות, במידה ותבחרו לכנות זאת כך, אך היא נובעת מהבחירה בסוג הקיום שבוצעה על ידי בני אדם אלה בעת שחיו במצב של רוח, משום שהם ביקשו לתרגל את סבלנותם וכניעתם [בפני רצון האל] דרך חיים של אכזבה. אך אל לכם להניח שגורליות זו הנה מוחלטת, שכן לעיתים קרובות היא התוצאה של בחירתו של אדם במסלול הלא נכון, מסלול שאינו מותאם לכישוריו ותבונתו. מי שמנסה לחצות נהר מבלי שהוא יודע לשחות ניצב בפני סיכוי ניכר שיטבע; את אותו הדבר ניתן לומר ביחס לחלק הארי של הארועים בחיים. לו היה אדם מקבל על עצמו רק את הדברים שעולים בקנה אחד עם יכולותיו וכישוריו, הרי שכמעט תמיד הוא היה מצליח להשיגם. מה שגורם למפלתו הן יחירתו ושאפתנותו, שמדיחות אותו מהדרך הנכונה עבורו וגורמות לו להתבלבל ולטעות בין ייעודו, לבין מה שאינו אלא רצון לספק תשוקות אלה. הוא נכשל, ובאשמתו שלו הוא; ואולם, במקום שיאשים את עצמו, הוא מעדיף להאשים את "גורלו". אדם שיכול היה להיות בעל מלאכה מעולה ולהרוויח את לחמו באופן מכובד במסגרת כשרון זה, מעדיף להיות זמר גרוע וגווע ברעב. לכל אחד יהיה מקום אם כל אחד ישים את עצמו במקום הנכון [עבורו].

863. האם ההרגלים החברתיים מחייבים אדם ללכת בדרך אחת במקום באחרת, והאם אין בחירתו במקצוע כלשהו נשלטת, לעיתים קרובות, על ידי דעתם של בני האדם שסובבים אותו? האם אין הרגש, אשר מוביל אותנו לתת מידת חשיבות מסוימת לשיקול דעתם של אחרים, מהווה מכשול בפני השימוש בבחירה החופשית שלנו?

— הרגלים חברתיים נקבעים לא על ידי אלוהים, כי אם על ידי בני האדם; במידה ובני האדם נכנעים להם, הרי זה מפני שמתאים להם לנהוג כך, וכניעתם, לפיכך, היא מעשה של רצונם החופשי, מאחר ולו ביקשו לפטור את עצמם מהרגלים אלה, הם היו יכולים לעשות זאת. מדוע, אם כן, הם מתלוננים? לא את ההרגלים החברתיים עליהם להאשים כי אם את גאוותם, אשר גורמת להם להעדיף לרעוב ללחם, ולא לגרוע ממה שהם רואים בו את כבודם. אף אחד לא מודה להם על קורבנם זה לדעת הקהל, על אף שאלוהים יביא בחשבון את הקורבן של יחירתם. אין בכוננתנו לומר כי עליכם להתריס כנגד דעת הקהל שלא לצורך, בדומה לבני אדם מסוימים שעושים זאת מתוך אקסצנטריות יותר מאשר מתוך פילוסופיה אמיתית: ישנה את אותה מידת האבסורדיות בכך שתגרמו לכך שיצביעו עליכם כעל

תמהונים או שיבהו בכם כמו בעוף מוזר, כפי שישנה את אותה מידת החוכמה בירידה [במעמדכם החברתי], מרצון ומבלי להתלונן, כאשר אינכם מסוגלים לשמר את מעמדכם בראש הסולם החברתי.

864. כמו שישנם בני אדם שגורלם אינו מבשר טובות עבורם, ישנם בני אדם אחרים, שנראה כאילו הגורל מאיר להם פנים, שכן הם מצליחים בכל מעשה ידם. מה אחראי להבדל זה?

— במקרים רבים, ניהול מיומן של ענייניהם; אך יכול להיות גם שהמדובר בסוג של מבחן. לעיתים קרובות בני אדם משתכרים מהצלחותיהם; הם שמים את מבטחם בגורל, ולעיתים קרובות הם משלמים על אותן הצלחות ביוקר רב מאוחר יותר, על ידי נסיגות אכזריות והיפוכי גורל, אשר זהירות רבה יותר [מצידם] הייתה מאפשרת להם להימנע מהם.

865. כיצד נוכל להסביר את רצף המזל אשר מאיר לעיתים את פניו לבני אדם, אשר נמצאים בנסיבות שאין להן כל קשר לא לרצון ולא לאינטליגנציה, כמו למשל, משחקי מזל?

— רוחות מסוימות בחרו מראש בסוגי הנאה מסוימים; המזל שמאיר להן פנים הוא פיתוי. מי שמנצח כבן אדם, מפסיד, לעיתים קרובות, כרוח; מזל שכזה הוא מבחן ליוהרתו ולחמדנותו [של האדם].

866. הגורליות שנראה כאילו היא מעצבת את גורלנו החומרי היא, אם כן, תוצאה של הבחירה החופשית שלנו?

— אתם, עצמכם, בחרתם את המבחנים והניסיונות שלכם עצמכם; ככל שהם חמורים יותר, וככל שאתם עומדים בהם טוב יותר, כך הנכם מרוממים את עצמכם גבוה יותר. אלה המעבירים את חייהם בהנאה אנוכית מהשפע ומאושר אנושי, הן רוחות פחדניות שנתרו נייחות ולא התקדמו. לכן גדול יותר מספרם של חסרי המזל בעולמכם, ממספרם של אלה שהם בני מזל, שכן בדרך כלל בוחרות הרוחות בניסיונות ומבחנים שיועילו להם במידה הרבה ביותר. הן רואות בבהירות רבה מאוד את חוסר התוחלת שבפאר ובהנאות שלכם. ומלבד זאת, החיים המאושרים ביותר הם תמיד נסערים, תמיד מוטרדים: ולו רק בשל היעדר הכאב והצער (ראה שאלה 525 ואילך).

867. מאין מגיע הביטוי, "נולד תחת כוכב המזל?"

— מאמונה טפלה ישנה, שקישרה בין הכוכבים לגורלו של כל בן אנוש – ביטוי שבני אדם מסוימים היו טיפשים דיים כדי להבינו באופן מילולי.

VII ידע מוקדם

868. האם ניתן לחשוף בפני האדם את העתיד?

— ככלל, העתיד נסתר מפניו של האדם; רק במקרים נדירים ויוצאי דופן מתיר אלוהים לחשוף את העתיד [בפניו].

869. מדוע מוסתר העתיד מפני האדם?

— לו היה האדם יודע מה טומן בחובו העתיד, הוא היה מזניח את ההווה ולא היה פועל באותה חופשיות, שכן הוא היה מושפע מהמחשבה שאם דבר מה כזה או אחר ממילא נועד לקרות, הרי שאין שום צורך להטריד את עצמך בו; או שהוא היה מבקש למנוע אותו. אלוהים ציווה שלא כך יהיה הדבר, בכדי שכל אדם יוכל ליטול חלק בהגשמת תוכניותיה של ההשגחה העליונה, אפילו אלה שאותן הוא היה מבקש לסכל; וכך אתם, עצמכם, סוללים את הדרך, ללא ידיעתכם, לארועים שיתרחשו במהלך חייכם.

870. היות ויש תועלת בכך שהעתיד יישאר נסתר, מדוע מתיר אלוהים לפעמים לעתיד להיחשף?

— שכן במקרים שכאלה, ידיעה מוקדמת שכזו מקלה על הגשמת הדברים שעתידיים לקרות במקום שתעכב אותם, דרך כך שהיא מעוררת את האדם שבפניו נחשף העתיד לפעול בדרך אחרת מזו שבה הוא היה פועל אלמלא כן. ומלבד זאת, זהו לעיתים קרובות מבחן. הסיכוי [להתרחשותן] של ארוע עשוי לעורר מחשבות מוסריות במידה זו או אחרת. אם אדם הופך מודע, לדוגמה, לכך שהוא עתיד לרשת ירושה לה לא ציפה, הוא עשוי להתפתות ולבקש, מתוך תחושת חמדנות או מתוך התרוממות רוח לנוכח הסיכוי להגדיל את הנאותיו הארציות, להחיש את מותו של זה שאת הונו הוא עתיד לרשת, על מנת שהוא יוכל לרכוש בעלות על הון זה מהר יותר; או, מצד שני, סיכוי זה עשוי לעורר בו רק מחשבות טובות ונדיבות. במידה והציפייה שלו אינה מתגשמת, זהו מבחן אחר, כלומר, מבחן על האופן שבו הוא יישא באכזבה; ואולם, אף על פי כן, לזכותו או לחובתו תזקפנה המחשבות הטובות או הרעות שעלו במוחו, עקב הציפיות שהתעוררו בו בשל הארוע שאותו חזה.

871. מאחר ואלוהים יודע הכל, הוא יודע האם אדם ייכשל או יצליח במבחן נתון; מהי, אם כן, התועלת במבחן זה, מאחר ואין הוא יכול להציג בפני אלוהים דבר שהוא אינו יודע כבר ממילא, ביחס לאותו אדם?

— יכולים אתם גם לשאול, באותה המידה, מדוע לא ברא אלוהים את האדם מוגמר ומושלם (ראה שאלה 119); או מדוע על האדם לעבור דרך תקופת הילדות לפני הגיעו לגיל הבגרות (ראה שאלה 379). מטרתו של מבחן אינה להאיר את עיניו של אלוהים ביחס לסגולותיו של אדם זה, שכן אלוהים יודע בדיוק מהן סגולותיו, אלא להותיר בידי האדם את האחריות המלאה להתנהלותו, שכן הוא חופשי

לנהוג או לא לנהוג [בדרך זו או אחרת]. מאחר ולאדם יש בחירה חופשית בין טוב לרע, נועדו המבחנים לגרום לו להיחשף לפעולתו של הפיתוי, וכך להעניק לו את הזכות להתנגד לו, שכן אלוהים, על אף ידיעתו המוקדמת האם יצליח או ייכשל אדם זה, אינו יכול, בהיותו צודק והוגן, לתגמל או להעניש אותו באופן שונה מזה ההולם את המעשה שעשה (ראה שאלה 258).

הערת קָרְדִּיק: אותו עיקרון נהוג, למעשה, בקרב בני האדם. יהיו אשר יהיו כישוריו של מועמד לתפקיד כלשהו, תהא אשר תהא אמונתו בהצלחתו, לא ניתן להעניק לו ציון מבלי שיעבור את הבחינה המתוכננת – כלומר, מבלי שמגרעותיו תבדקנה על ידי מבחן, בדיוק כשם ששופט מוקיע את הנאשם רק על העבירה אותה ביצע בפועל, ולא על סמך ההנחה שהוא יכול או עתיד לבצע פשע שכזה.

ככל שנהרר יותר בהשלכות שתנבענה מהידע שלנו על העתיד, כך נראה בבירור רב יותר את חוכמתה של ההשגחה העליונה בהסרתו מאיתנו. הוודאות אודות מזלנו הטוב בעתיד תהפוך אותנו לעצלים ונרפים, והוודאות על אסון ממשמש וקרב תטיל אותנו לתהומות של ייאוש, ובשני המקרים הפעילות שלנו תשותק. מסיבה זו, העתיד מוצג לאדם רק כאמצעי להשגת מטרה שעליו להשיגה דרך מאמציו שלו עצמו, אך מבלי לדעת את רצף הארועים שאותם יעבור בדרכו להשגתה. הידע המוקדם על כל הארועים במהלך מסע חייו ישלול ממנו את יוזמתו ואת השימוש ברצונו החופשי; הוא יניח לעצמו להיגרר, באופן פאסיבי, מכוח הדברים והארועים, במורד מדרון הנסיבות, מבלי שישתמש בכישוריו וביכולותיו. כאשר הצלחתו של דבר מה היא וודאית, איננו מטרידים עוד את עצמנו בו.

VIII סיכום עיוני על מקורותיה של הפעולה האנושית

872. ניתן אפוא לסכם את שאלת הבחירה החופשית באופן הבא: האדם אינו מובל בהכרח לדרך הרע; המעשים שהוא מבצע אינם נכתבים מראש; הפשעים שהוא מבצע אינם תוצאה של גזירת גורל כלשהי. ייתכן שהוא בחר בקיום שבו, כמבחן וככפרה, דרך הסביבה שבה הוא מוצא את עצמו או הנסיבות שהתרגשו עליו במפתיע, הוא ימצא את עצמו מתפתה לעשות את הרע; אולם הוא תמיד נותר חופשי לנהוג כך או לא. באופן זה משתמשת הרוח ברצון-החופשי שלה בעת חייה כרוח, על ידי כך שהיא בוחרת את הקיום הבא שלה ואת סוג הניסיונות והמבחנים שאליהם תחשוף את עצמה, ובעת חייה הגשמיים, על ידי שימוש בכוח הכניעה או ההתנגדות שלה לפיתוי אליו חשפה את עצמה מרצון. חובתו של החינוך היא להילחם בנטיות הרעות שאותן מביאה עימה הרוח לקיום החדש שלה, חובה שאותה יוכל למלא באופן יסודי רק כאשר הוא מבוסס על ידע עמוק ואמיתי יותר אודות אופיו המוסרי של האדם. דרך הידע אודות החוקים השולטים באופיו המוסרי יוכל האדם לשנות אותו, כפי שאנו משנים את האינטליגנציה על ידי למידה ואת הבריאות הגופנית על ידי שמירה על היגיינה. כל רוח, כאשר היא משוחררת מן החומר ונמצאת במצב של אי-יציבות, בוחרת את קיומיה הגשמיים העתידיים בהתאם למידת ההיטהרות שאותה כבר רכשה; ומכוחה של בחירה זו, כפי שציינו קודם לכן, מורכב רצונה החופשי בראש ובראשונה. בְּחִירָה חוֹפְשִׁית זו אינה מתבטלת על ידי גלגול, שכן במידה והרוח שנתגלגלה נכנעת להשפעת החומר, הרי זה מפני שהיא נכנעת תמיד לאותם המבחנים

עצמם בהם בחרה בעבר, והיא תמיד חופשייה לקרוא לעזרתם של אלוהים ושל רוחות טובות כדי לעזור לה להתגבר עליהם (ראה שאלה 337).

ללא בְּחִירָה חוֹפְשִׁית לא יהיו לאדם לא אשמה בשל עשיית הרע ולא ברכה בעשיית הטוב – עיקרון כה מוכר ומקובל בחיים האלה, עד שהעולם תמיד מייחס לכוונה את הגינוי או השבח בגינו עבור כל מעשה ומעשה – כלומר, לרצונו של עושה המעשה; ורצון אינו אלא מונח אחר לחופש. האדם, לפיכך, אינו יכול לחפש את התירוץ לעוולותיו בגוף הגשמי מבלי לוותר על תבונתו ומצבו כבן אנוש, ומבלי שהוא יציב וייקבע את עצמו במעמד של בעלי החיים או הפראים. אם הוא יכול לנהוג כך ביחס למה שהוא שגוי ולא נכון, הוא יאלץ לנהוג באותו האופן ביחס לכל מה שהוא נכון וצודק; ואולם, בכל פעם שאדם עושה את מה שנכון וצודק, הרי הוא דואג היטב לתבוע את הזכות על מעשיו אלה, ולעולם אינו חושב לייחס זכות זו לאיברי גופו, דבר המוכיח כי הוא מסרב באופן אינסטינקטיבי לוותר, על פי הצעותיהם של בוני תיאוריות מסוימים, על הזכות המהוללת ביותר השמורה לבני מינו, כלומר, על חופש המחשבה.

גוֹרְלִיזִית, במובן הרגיל שבו היא מובנת בדרך כלל, מניחה כי קיים סדר מוקדם ובלתי-הפיך של כל הארועים בחייו של אדם, תהא מידת חשיבותם אשר תהא. אם כך היה סדר הדברים, האדם היה אך מכונה, ללא רצון משלו. מה מועילה לו כל תבונתו, בראותו כי כל מעשיו ניגפים באופן קבוע בפני כוחו של הגורל? סדר מוקדם שכזה, לו היה מתרחש, היה מהווה הרס של כל החירות המוסרית; לא יהיה דבר כזה כמו אחריות אנושית, וכתוצאה מכך לא טוב ולא רע; לא מידות טובות ולא עוונות. אלוהים, בהיותו ריבון הוגן וצודק, לא היה מעניש את ברואיו בשל טעויות שלגביהן לא עמדה בפניהם [יכולת] הברירה והבחירה שלא לבצען, וכן לא יכול היה לגמול להם על מידות ומעשים טובים שאינם מזכים אותם בדבר. יתרה מכך, תהא זו שלילה של חוק ההתקדמות; שכן, לו היה האדם תלוי כך בגורל, הוא לא היה מבצע שום ניסיון לקדם ולשפר את מצבו, מאחר וניסיונותיו ומעשיו היו גם בלתי-נחוצים וגם חסרי-תוחלת.

מצד שני, גוֹרְלִיזִית אינה רק מילה ריקה; היא אכן קיימת בכל הנוגע למקום אותו ממלא כל אדם ואדם על פני האדמה, ואת התפקיד אותו הוא משחק בו, כתוצאה מסוג הקיום שנבחר קודם לכן על ידי רוחו כמבחן ככפרה או כשליחות, שכן, מכוח בחירה זו, הוא כפוף בהכרח לתהפוכות הקיום אותו בחר, ולכל הנטיות, טובות או רעות, המובנות בבחירה זו; ואולם, הגוֹרְלִיזִית עוצרת בנקודה זו, שכן היא תלויה ברצונו [של האדם] להיכנע או לא להיכנע לנטיות אלה. פרטי הארועים [בחייו של אדם] כפופים לנסיבות אותן מייצר האדם עצמו בפעולתו, ואשר ביחס אליהן הוא עשוי להיות מושפע מהמחשבות הטובות או הרעות שהשיאו לו הרוחות (ראה שאלה 459).

ישנה, אם כן, גוֹרְלִיזִית בארועים המתרחשים בנפרד ממעשינו, מפני שהם תוצאה של בחירת הקיום שלנו, שבוצעה על ידי רוחנו בחיים האחרים; ואולם, לא יכולה להיות גוֹרְלִיזִית כלשהי בתוצאותיהם של

ארועים אלה, משום שלעיתים קרובות אנו מסוגלים לשנות את תוצאותיהם על ידי זהירותנו ופיקחותנו. הגורליות לעולם אינה טמונה במעשים של חיינו המוסריים.

רק ביחס למותו נתון האדם תחת משפטה המוחלט והבלתי-ניתן-לשינוי של הגורליות; שכן הוא אינו יכול לא לחמוק מהצו אשר קצב את תקופת קיומו ולא להימנע מסוג המוות אשר נועד לגדוע את מהלך חיינו²⁴³.

על פי האמונה הרווחת, האדם שואב את כל האינסטינקטים שלו ממנו עצמו; הם נובעים או מגופו הפיזי שעליו אין הוא אחראי, או מהטבע שלו עצמו שמספק לו, בעיני עצמו, תירוץ תקף באותה מידה למגרעותיו ולפגמיו. לו זה היה המקרה, יכול היה האדם לטעון, ובצדק, שאין לתלות בו את האשם למה שהוא, וכי הוא הפך להיות מה שהינו ללא שום יכולת בחירה משל עצמו.

דוקטרינת הרוחות היא, בבירור, מוסרית יותר. היא מכירה ברצונו-החופשי של האדם, בשלמותו ובאופן מלא, ובאומרה לאדם שכאשר הוא עושה דבר מה שגוי הוא נכנע להצעה מרושעת שהציעה לו רוח אחרת, הרי היא מותירה בידינו את מלוא האחריות למעשיו השגויים, מפני שהיא מכירה בכוחו של האדם להתנגד להצעה זו, דבר שניכר בבירור שקל לו יותר לעשותו מאשר להילחם כנגד הטבע שלו עצמו. לכן, על פי דוקטרינת הרוחות, אין שום פיתוי שלא ניתן לעמוד בפניו. אדם יכול תמיד לאטום את אוזניו המנטליות מפני הקול הנסתר אשר מכונן עצמו אל תודעתו הפנימית, בדיוק כפי שהוא יכול לאטום את אזניו מפני קול אנושי. הוא תמיד יכול להישמר ולסגת מפני ההצעות אשר יפתו אותו לעשות את הרע, על ידי הפעלת רצונו כנגד המפתה [או הפיתוי]; הוא יכול לעשות זאת, באותו הזמן, על ידי הפעלה של כוח רצונו, דרך בקשה מאלוהים להעניק לו את הכוח הדרוש, או דרך קריאה לעזרתו לרוחות טובות שתסייענה לו להביס את הפיתוי. הרי זה מה שמלמד אותנו ישוע בתפילה הנשגבת, תפילת האדון, כאשר הוא דורש מאיתנו לומר, "אל תניח לנו להיכנע לפיתוי, אלא גאל אותנו מפני הרוע"²⁴⁴.

נקודת מבט זו על הגורם המניע לפעולה האנושית ניכרת בבירור והנה התוצאה הטבעית של מכלול התורה וההדרכה הנמסרות [לכם] כעת על ידי הרוחות. אין היא נשגבת יותר רק מנקודת מבט מוסרית; היא גם מתאימה יותר, בבירור, לחיזוק ההערכה העצמית וכבודו העצמי של האדם, שכן היא מראה לו שהוא חופשי לנער מעליו את עולו של המדכא, בדיוק כפי שהוא יכול להגיף את ביתו בפני פולש בלתי-רצוי; שהוא אינו מכונה המופעלת על ידי דחף שאינו תלוי ברצונו; שהוא ישות בעלת היגיון ותבונה, עם כוח להאזין לשקול ולבחור בחופשיות בין שתי עצות מנוגדות. נמשיך ונוסיף גם כי, על

²⁴³ הערת המתרגם (במקור): בכל הנוגע להתאבדות ולתוצאותיה, ראה שאלה 957 ואת ההערות הנלוות לה.

²⁴⁴ הערת המתרגם: הנוסח המדויק כפי שהוא מופיע בתפילת האדון הנו; "ואל תביאנו לידי נסיון, כי אם חלצנו מן הרע" (ראה הערת שוליים מספר 118 להרחבה על תפילת האדון).

אף הייעוץ שהוא זוכה לו בדמות עצות אלה, היוזמה למעשיו של האדם אינה נשללת ממנו; מה שהוא עושה, הוא עושה מכוח תנועתו והתמדתו שלו עצמו, שכן, בסופו של דבר, הוא עדיין רוח על אף שהוא מגולגל במעטפת גשמית, והוא עדין משמר, כאדם, את התכונות הטובות והרעות שיש בידיו כרוח.

המקור האמיתי לעולות שאנו מבצעים טמון, לפיכך, בחוסר השלמות של רוחנו שלנו, אשר עדיין לא רכשה את המצוינות המוסרית אותה תרכוש במהלך הזמן, אך, יחד עם זאת, היא בעלת שליטה מלאה על הבחירה החופשית שלה. החיים הגשמיים ניתנים לנו לשם טיהור הרוח שלנו מפגמיה, דרך הניסיונות והמבחנים שאליהם אנו נחשפים באופן זה; ואותם פגמים אלה בדיוק, הם אלה שמחלישים אותנו והופכים אותנו לנגישים יותר להצעותיהן של רוחות לא-מושלמות אחרות, אשר מנצלות את חולשתנו בניסיון לגרום לנו להיכשל במילוי המשימה שנטלנו על עצמנו. במידה ונצא מנצחים מהמאבק, רוחנו תגיע לדרגה גבוהה יותר; אם ניכשל, רוחנו תישאר כפי שהייתה, לא טובה יותר ולא גרועה יותר, אך עם ניסיון כושל שיש לחזור עליו שוב מחדש; חזרה על אותו המבחן שעשויה לעכב את התקדמותנו למשך תקופה ארוכה מאוד. ואולם, ככל שנהפוך לטהורים יותר כך תפחת יותר חולשתנו, ואנו נעניק פחות ופחות אחיזה לאלה המבקשים לפתות אותנו לעשות את הרע; ומאחר וחוזקנו המוסרי גדל בהתמדה, הרוחות הרעות חדלות מלהשפיע עלינו לבסוף.

מכלול הרוחות, הטובות והרעות, מהוות את הגזע האנושי בעת שהן מתגלגלות; ומאחר ועולמנו הוא אחד מהעולמות הנחשלים ביותר, מתגלגלות אליו יותר רוחות רעות מאשר רוחות טובות, וזו הסיבה שבגינה רואים אנו, בדרך כלל, סטיות כה רבות בקרב המין האנושי; אם כן, הבה וננסה כמיטב יכולתנו לא לחזור אליו, אלא לזכות ולהיכנס לעולם מדרגה גבוהה יותר; עולם מאותם עולמות מאושרים יותר שבהם הטוב שולט ביד רמה, ושבנו נזכור את שהותנו הזמנית בעולם נחות יותר זה כתקופה של גלות בלבד.

פרק אחד עשרה – חוק הצדק, האהבה והצדקה

א זכויות טבעיות וצדק

873. האם חוש צדק הוא דבר טבעי או שמא תוצאה של רעיונות נרכשים?

— זה כל כך טבעי שהרגשות שלכם מתמרדים באופן ספונטני מול הרעיון של חוסר-צדק. אין כל ספק שקדמה מוסרית גורמת להתפתחותו של רגש זה, אך היא אינה יוצרת אותו. אלוהים נטע אותו בלב האדם, ומסיבה זו, לעיתים קרובות, אתה מוצא בקרב אנשים פשוטים ופרימיטיביים תחושות מדויקות יותר לגבי צדק מאשר בקרב אנשים אחרים, מלומדים, המחזיקים בידע רב יותר.

874. אם צדק הוא חוק טבע, מדוע אנשים מבינים אותו באופן כה שונה, ואותו הדבר עצמו נראה לאדם אחד צודק, ולאחר לא-צודק?

— הרי זה מפני שלעיתים קרובות היצרים שלכם מתערבב עם תחושה זו ומחללים אותה, כפי שהם עושים עם חלק הארי של הרגשות הטבעיים, וגורמים לכם לראות את הדברים מנקודת מבט שגויה.

875. כיצד יש להגדיר צדק?

— צדק בנוי ממתן כבוד לזכויותיהם של אחרים.

א. מה קובע את הזכויות הללו?

— שני דברים: החוק האנושי וחוק הטבע. בני האדם יצרו חוקים אשר תואמים את האופי ואת ההרגלים שלהם, חוקים אלו ביססו זכויות שהשתנו עם התקדמות הנאורות. החוקים שלכם, כיום, שעדיין רחוקים מלהיות מושלמים, אינם מקדשים יותר את מה שנחשב לזכויות בימי הביניים; זכויות אלה שנראות לכם מפלצתיות, נראו צודקות וטבעיות בתקופה ההיא. הזכויות שנקבעו על ידי בני אדם, לפיכך, אינן מתיישבות תמיד עם הצדק; יתרה מזאת, הן רק מסדירות יחסים חברתיים מסוימים, בעוד שבחיים הפרטיים ישנו מספר עצום של מעשים שעליהם נותנים אתם את הדין רק בפני בית הדין של המצפון.

876. בנפרד מזכות שהוקנתה על ידי החוק האנושי, מהו הבסיס לצדק על פי חוק הטבע?

— ישוע אמר לכם: 'כל אִשֶׁר תִּרְצוּ שְׂיַעֲשׂוּ לְכֶם בְּנֵי הָאָדָם עֲשׂוּ לָהֶם גַּם-אַתֶּם'²⁴⁵. אלוהים מיקם בלב האדם, כחוק האמיתי של הצדק, את הרצון שאותו מבקש כל אחד מכם לראות ביחס לכיבוד זכויותיו שלו עצמו. כאשר קיימת אי-וודאות בנוגע לשאלה מה עליו לעשות בנוגע לזולתו בכל צירוף נסיבות נתון, ישאל כל אדם את עצמו מה הוא מבקש שיעשה לו עצמו באותן הנסיבות; אלוהים לא יכול היה לתת לו מדריך בטוח יותר מאשר מצפונו שלו עצמו.

הערת קֶרְדֵק: הקריטריון האמיתי של הצדק הוא, למעשה, לבקש עבור אחרים את מה שאדם מבקש עבור עצמו; לא רק לבקש עבור עצמו את מה שאדם מבקש עבור אחרים, דבר שהוא שונה בתכלית. מאחר שאין זה טבעי לבקש להזיק לעצמו, הרי אנו בטוחים, כאשר אנו לוקחים את הרצונות האישיים שלנו כסוג של נקודת מוצא בעבור ההתנהגות שלנו כלפי שכנינו, אלא את הטוב ביותר עבורם. בכל התקופות ובכל האמונות, האדם תמיד ביקש להעניק עדיפות לזכויותיו האישיות; ייחודה הנשגב של תורתו של ישוע היא הפיכתה את הזכות האישית לבסיס לזכותו של השכן.

²⁴⁵ הבשורה על-פי מתי, פרק ז', 12.

877. האם הכורח של החיים בחברה מטיל מחויבויות מיוחדות כלשהן על המין האנושי?

— כן, והראשונה מביניהן היא כיבוד זכותו של האחר; מי שמכבד זכויות אלה תמיד יהיה צודק. בעולמכם, שבו כה רבים מזניחים את העיסוק בחוק הצדק, אתם מוצאים מפלט בפעולות תגמול, ודבר זה גורם לבעיות ומבוכה בחברה האנושית. החיים בחברה מעניקים זכויות וכופים חובות מקבילים.

878. האם יכול להיות שאדם יהיה נתון תחת אשליה ביחס להיקף זכויותיו; מה יכול להראות לו את הגבול האמיתי שלהן?

— המגבלה של הזכות שהוא מזהה מצד השכן שלו כלפי עצמו תחת נסיבות דומות, וההיפך.

א. אבל אם כל אחד מייחס לעצמו את הזכויות של זולתו, מה יהיה על הציות לממונים עליו? האם עיקרון שכזה לא יגרום לאנרכיה ולהרס של כל מקורות הסמכות?

— הזכויות הטבעיות הן זהות עבור כל בני האדם, מן הקטן ביותר ועד לגדול ביותר; אלוהים לא ברא חלק מהאנשים מעפר טוב יותר וכולם שווים בעיניו. זכויות טבעיות הן נצחיות; הזכויות שקבע האדם נעלמות עם המוסדות שלו. אולם כל אדם מרגיש בבירור בכוחו או חולשתו, והוא תמיד יהיה מודע למעין יחס של כבוד כלפי מי שחוכמתו או סגולותיו מזכות אותו בכבוד. חשוב לציין זאת על מנת שאלה החושבים את עצמם לנעלים יותר יוכלו לדעת מהן החובות שיעניקו להם את הזכות ליחס של כבוד. לא יהיה חוסר-ציות כאשר סמכות תיוחס רק לחוכמה נעלה.

879. מה יהיה אופיו של אדם שצריך לעסוק בצדק בצורתו הטהורה ביותר?

— הוא יהיה צדיק אמיתי, בעקבות הדוגמה שהציב ישוע; משום שהוא יעסוק באהבת שכנו ובצדקה שבלעדיהם לא ייתכן צדק אמיתי.

II זכות הקניין – גזל

880. מי היא הראשונה מבין כל זכויותיו הטבעיות של האדם?

— הזכות לחיים, ולפיכך, לאף אחד אין זכות ליטול את חייו של זולתו, או לעשות כל דבר שהוא שיסכן את הקיום האישי שלו.

881. האם הזכות לחיים מעניקה לאדם את הזכות לצבור אמצעי מחייה בכדי שיוכל לנפוש²⁴⁶, כאשר הוא לא יהיה מסוגל יותר לעבוד?

— כן, אך עליו לעשות זאת בתיאום עם משפחתו, בדומה לדבורים, על ידי עבודה קשה ולא על ידי צבירת רכוש אנוכית. בעלי חיים מסוימים אף מציבים בפני האדם דוגמה לסוג זה של ראיית הנולד.

882. האם יש לאדם את הזכות להגן על מה שצבר בעמלו?

— האם לא אמר אלוהים: 'לא תגנב'²⁴⁷? והאם לא אמר ישוע: 'תנו לקיסר את אֲשֶׁר לְקִיסָר'²⁴⁸?

הערת קָרְדֵק: מה שצבר אדם בעבודה קשה הוא קניין לגיטימי שיש לו זכות להגן עליו; מפני שבעלות על קניין, שהוא פרי של עמל, היא זכות טבעית קדושה, כמו הזכות לעבוד או לחיות.

883. האם הזכות לקניין היא טבעית עבור האדם?

— כן; ואולם, כאשר זו [נועדה] רק עבורו הוא ועבור הסיפוק האישי שלו, הרי זוהי אנוכיות.

א. אך האם הרצון בקניין הוא אינו רצון לגיטימי, שכן אדם שיש לו מספיק למחייתו אינו מהווה עול על אחרים?

— חלק מהאנשים אינם יודעים שובע וצוברים רכוש שאינו מועיל לאף אחד, אלא רק לשם סיפוק תשוקותיהם. האם אתם מניחים שדבר זה יכול לרצות את אלוהים? בניגוד לכך, אדם שצובר רכוש באמצעות עמלו על מנת שיהיו לו האמצעים לסייע לזולתו עוסק בחוק האהבה והצדקה, ועמלו זוכה לברכתו של אלוהים.

884. מה הם המאפיינים של קניין לגיטימי?

— אף קניין אינו לגיטימי, אלא אם כן נרכש ללא פגיעה באחרים (ראה שאלה 808). חוק האהבה והצדקה אוסר עלינו לעשות לאחרים את מה שלא נרצה שיעשו לנו, ובמשתמע, מגנה כל אמצעי של רכישת קניין שיעמוד בניגוד לחוק זה.

885. האם הזכות לקניין היא בלתי-מוגבלת?

---

²⁴⁶ הערת המתרגם: הכוונה היא לצאתו של אדם לגמלאות ולתקופה שבין יציאה זו לגמלאות ועד מותו.

²⁴⁷ שמות, פרק כ', פסוק יב'.

²⁴⁸ הבשורה על-פי מתי, פרק כב', 21.

— כל דבר שנרכש באופן לגיטימי מהווה, ללא כל ספק, קניין; ואולם, כפי שצינו, החקיקה האנושית, בהיותה לא-מושלמת, מציבה לעיתים קרובות זכויות מקובלות המנוגדות לצדק הטבעי. מסיבה זו, בני האדם מתקנים את החוקים שלהם באופן פרופורציונלי ככל שהם מתקדמים, וככל שהם מקבלים מושג טוב יותר על הצדק. מה שנראה נכון במאה אחת נראה ברברי באחרת (ראה שאלה 795).

III צדקה ואהבת השכן

886. מה המשמעות האמיתית של המילה צדקה, כפי שישוע השתמש בה?

— חמלה כלפי כל אדם, סובלנות לפגמיו של האחר, מחילה על פגיעה.

הערת קודק: אהבה וצדקה משלימות את חוק הצדק; מפני שלאהוב את שכנו פירושו לעשות עבורו את הטוב ביותר שביכולתנו, את כל מה שנייחל שיבוצע עבורנו.

צדקה, על פי ישוע, אינה מוגבלת למתן נדבות, אלא מקיפה את כל יחסינו עם עמיתנו בני האנוש, בין אם נחותים מאיתנו שווים לנו או נעלים מאיתנו. היא מצווה על מחילה מצידנו, מפני שאנו זקוקים לה בעצמנו; היא אוסרת עלינו להשפיל את חסרי-המזל, כפי שנעשה לעיתים קרובות מדי. חלק מבני האדם שמוכנים להרעיף כבוד ותשומת-לב על העשירים, חושבים לכאורה שלא משלתם עבורם להיות מנומסים כלפי העניים; ועדיין, ככל שמצבם של האחרונים יותר מעורר רחמים, כך אנו צריכים להקפיד ולהימנע יותר מלהוסיף השפלה לחסרי-המזל. מי שאדיב באמת מתאמץ לרומם את מי שלהערכתו נחות ממנו, על ידי סגירת הפעם ביניהם.

887. ישוע גם אמר: "אַהְבּוּ אֶת-אֲבִיכֶם"²⁴⁹. אולם האם אהבה לאויבנו אינה עומדת בסתירה לנטיותינו הטבעיות, והאם עוינות נובעת מחוסר בחיבה בין רוחות?

— ברור שיהא זה בלתי-אפשרי שאדם יחוש רוך וחיבה נלהבים כלפי אויביו; וישוע לא התכוון לצוות על דבר מסוג זה. 'לאהוב את אויבך' פירושו לסלוח להם ולהשיב להם טובה תחת רעה. בעשותכם כך, אתם הופכים לנעלים מהם; על ידי נקמה אתם מציבים את עצמכם מתחתם.

888. מה עלינו לחשוב על מתן נדבה?

— ירידה למדרגה של קיבוץ נדבות מנוונת את האדם מבחינה מוסרית, כמו גם פיזית; היא נוטלת ממנו את צלם האנוש. במצב של חברה המבוססת על חוק האל והצדק צריכה להינתן הוראה לסייע

²⁴⁹ הבשורה על-פי מתי, פרק ה', 44.

לחלשים מבלי להשפיל אותם; אמצעי הקיום יובטחו לכל מי שאינו מסוגל לעבוד, בכדי לא להשאיר את חייהם לחסדי הגורל ולרצונם הטוב של אנשים.

א. האם מגנות אתן את מתן הנדבה?

— לא; לא מתן הנדבה הוא שראוי לגינוי, כי אם האופן שבה הוא מבוצע לעיתים קרובות מדי. אדם המבין את מהותה של הצדקה, כפי שהטיף לה ישוע, מחפש אחר הנזקקים מבלי להמתין שהאחרונים יושיטו לו את ידם.

נדבה אמיתית היא תמיד עדינה ונדיבה, משום שהיא מורכבת במידה רבה גם מאופן ביצוע מעשה החסד, באותה המידה שהיא מורכבת מהחסד עצמו. טובה, במידה והיא מוענקת בעדינות, היא בעלת ערך כפול; אולם במידה והיא ניתנת מתוך גבהות-לב, על אף שהמחסור והצורך [של המקבל] עשויים לדחוף לקבלתה, היא אינה נוגעת לליבו של המקבל.

זכרו גם, כי ההתרברבות הורסת את ערכה של הצדקה בעיני האל. ישוע אמר: 'אל־תדע שְמאלְךָ אֶת אֶשֶׁר עֲשָׂה יְמִינְךָ'²⁵⁰; ללמדכם, באמצעות צו זה, לא להכתים את הצדקה על ידי גאוה ויהירות.

חייבים אתם להבדיל בין מה שמכונה לכאורה מתן נדבה, לבין צדקה. האדם הנזקק ביותר אינו תמיד זה שמתחנן בצד הדרך. אנשים רבים, שהם עניים באמת, נמנעים מלקבץ נדבות מאימת ההשפלה, וסובלים בשקט ובחשאי: אדם אנושי באמת מחפש אחרי אומללות נסתרת זו ומקל עליה מבלי להתרברב.

'אֶהְבּוּ זֶה אֶת זֶה'²⁵¹; כזה הוא החוק האלוהי שעל פיו שופט האל את כל העולמות ביקום. אהבה היא חוק המשיכה ליצורים חיים ומאורגנים; משיכה היא חוק האהבה לכל חומר דומם [אָנְאֹרְגָנִי].

לעולם אל תשכחו את העובדה כי כל רוח, ולא משנה עד כמה היא מתקדמת או באיזה שלב היא מצויה בשלב גלגול הנשמות או במצב הטעייה והנדודים שלה, תמיד ממוקמת בין רוח נעלה ממנה אשר מדריכה ומשפרת אותה, ובין רוח נחותה ממנה, שכלפיה יש לה את אותם החובות למלא. לפיכך, היו נדיבי-לב; לא רק על ידי נתינה קרת-לב של מטבע לפושט-היד שמבקש לקבל אותו מכם, אלא על ידי חיפוש אחר העוני שמסתיר את עצמו מן העין. היו סלחניים כלפי הפגמים של הסובבים אתכם; במקום לבוז לבורים ולרשעים, הנחו אותם והפכו אותם לטובים יותר; היו עדינים ונדיבים כלפי

²⁵⁰ הבשורה על-פי מתי, פרק ו', 3.

²⁵¹ הבשורה הקדושה על-פי יוחנן, פרק יג', 34.

הנחותים מכם; נהגו באופן זהה ביצורים הצנועים ביותר שבממלכות הנחותות והנמוכות ביותר; [עשו כל זאת] והרי שצייתם לחוק האל".

סן ונסנט דה פול

889. האם אין אנשים שהתדרדרו לקיבוץ נדבות באשמתם שלהם?

— אין ספק שישנם כאלה; אך לו זכו לחינוך מוסרי מוצק שהיה מלמד אותם לעסוק בחוק האל, הם לא היו נופלים לסטיות שגרמו לחורבנם. שיפור העולם שלכם יושלם, בסופו של דבר, בעיקר דרך הכללה של חינוך שכזה (ראה שאלה 707).

IV חיבה אמהית וכיבוד אב ואם

890. האם חיבה אמהית היא מעלה או רגש אינסטינקטיבי המשותף לבני האדם ולבעלי החיים?

— היא שניהם. הטבע העניק לאם את האהבה לצאצאיה על מנת להבטיח את הישרדותם. בקרב בעלי החיים, חיבה אמהית מוגבלת לאספקת צורכיהם החומריים של צאצאיה; היא מפסיקה [לספק צרכים אלה] כאשר דאגה זו אינה נדרשת עוד. במקרה של הגזע האנושי, היא נמשכת לאורך כל החיים ומקבלת אופי של מסירות לא-אנוכית, אשר מתנשאת לדרגת מעלה; היא שורדת אפילו את המוות ועוקבת אחר מסלול חייו של הילד אל מעבר לקבר. רואים אתם, לפיכך, שקיים בחיבה זו, כפי שהיא מופיעה אצל האדם, דבר נוסף על זה שמתקיים בקרב בעלי החיים (ראה שאלות 385-205).

891. מאחר וחיבה אימהית הנה רגש טבעי, מדוע שונאות אמהות את ילדיהן לעיתים קרובות, ואפילו, במקרים מסוימים, עוד בטרם נולדו?

— לעיתים היעדר חיבת אם הוא ניסיון שנבחר על ידי רוחו של הילד, או ככפרה עבורו במידה והוא היה אבא רע אמא רעה או ילד רע בחלק מגלגוליו הקודמים. בכל המקרים, אמא רעה יכולה להיות רק התגלמות של רוח רעה אשר מבקשת להציב מכשולים בדרכו של הילד, במטרה לגרום לו להיכשל בניסיון בו בחר. אולם הפרה כזו של חוקי הטבע לא תעבור ללא עונש, ורוחו של הילד תתוגמל על ההתגברות על המכשולים שהוצבו בדרכה.

892. כאשר להורים יש ילדים המסבים להם צער, האם לא ניתן לסלוח להם על כך שאינם חשים כלפיהם את אותה הרכות שהיו עשויים להרגיש, לו הייתה התנהלותם של הילדים שונה?

— לא; היות וההדרכה של ילדיהם היא משימה שהופקדה בידיהם, ומשימתם היא לבצע כל מאמץ אפשרי בכדי להשיבם לדרך הישר (ראה שאלות 582, 583). חוץ מזה, צערם של ההורים הוא, לעיתים קרובות, תוצאה של ההרגלים הרעים שהם אפשרו לילדיהם לרכוש עוד מהעריסה; זהו הקציר של היבול הרע, שאת זרעיו הם זרעו בעצמם.

פרק שתיים עשרה – שלמות מוסרית

I מידות טובות ומידות רעות

893. איזוהי המעלה הראויה ביותר לשבח מבין כל המעלות?

— כל המעלות ראויות לשבח, מאחר וכולן סימנים להתקדמות במעלה הדרך. ישנה מעלה בכל פעולה של התנגדות מרצון להשפעתו המפתה של היצר הרע; אולם נשגבותה של המעלה מורכבת מההקרבה של האינטרס-העצמי לטובת האחר. הנעלה מכל המעלות היא זו אשר לובשת את צורתו של החסד הרחב ביותר וְחֶסֶד-הַפְּנִיּוֹת²⁵².

894. ישנם אנשים העושים חסד מתוך דחף ספונטני, מבלי שיצטרכו להתגבר על רגש מנוגד כלשהו; האם יש בפעולתם ערך רב כמו בזו של אחרים, אשר, בעשותם חסד, חייבים להיאבק עם האופי שלהם עצמם ולהתגבר על דחף מנוגד?

— אלה שלא צריכים עוד להיאבק כנגד האנוכיות, הם אלה שכבר השיגו מידה מסוימת של התקדמות. הם נאבקו, וניצחו, בעבר, ונדיבותם, לפיכך, אינה עולה להם עוד במאמץ כלשהו. ביצוע חסד נראה להם טבעי ביותר, מפני שהם רכשו את ההרגל של החסד. יש להוקירם כחיילים וותיקים, שזכו במעמדם בשדה הקרב.

מאחר ורחוקים אתם עדיין משלמות, אנשים שכאלה מכים אתכם בתדהמה, משום שפעולותיהם מנוגדות באופן כה חד לאלה של יתר המין האנושי, ואתם מעריצים זאת ביחס לנדירותו של הדבר; אולם עליכם לדעת כי החריג בעולמכם הוא הכלל בעולמות בעלי דרגת התקדמות גבוהה יותר. בעולמות אלה, טוב-לב הוא ספונטני בכל מקום, מפני שהם מאוכלסים רק ברוחות טובות, שבקרבתן אפילו כוונה רעה תחשב למפלצתיות יוצאת-דופן. הרי זו שכיחות כללית זו של טוב-הלב, אשר מהווה

---

²⁵² הערת המתרגם: **חֶסֶד-פְּנִיּוֹת** (Disinterested) - דבר או אדם שהוא הוגן ומאוזן, אובייקטיבי, לא חד-צדדי, לא משוחד. אדם בלתי-תלוי, שאינו מושפע מדעות או מתחושות אישיות.

את אושרם של עולמות אלה; אותו מצב ישרור גם בכדור הארץ שלכם, כאשר הגזע האנושי ישתנה, ויבין באופן נכון את חוק הצדקה ויעסוק בה.

895. מעבר לחסרונות ולמידות רעות שבהן לא יכול אף אדם לטעות, מה הוא הסימן האופייני ביותר לאי-שלמות?

— אנוכיות. התגלויות של מעלות הן לעיתים קרובות כמו הַזְהָבָה [ציפוי בזהב] על גבי נחושת, שאינה יכולה לשאת את מגעה של אֶבֶן הַבְּחֵן²⁵³. לאדם עשויות להיות תכונות טובות, אשר גורמות לו לקבל ציון עובר בעיני העולם עבור מוסריותו, אולם תכונות אלה, על אף שהן מוכיחות שהוא ביצע מידת התקדמות מסוימת, עשויות שלא להיות מסוגלות לעמוד בניסיון, וההפרעה הקלה שבקלות לאהבה-העצמית שלו עשויה להספיק כדי לחשוף את אופיו האמיתי. חֶסֶר-פְּנִיּוֹת מוחלט הוא אכן דבר כה נדיר בכדור הארץ שלכם, עד שאתם בהחלט עשויים להתייחס אליו בהשתאות, כאילו היה זה משהו פלאי.

היצמדות לדברים חומריים היא סימן לנחיתות, משום שכלל שלאדם אכפת יותר מדברים של העולם הזה [דברים גשמיים], כך הוא מבין פחות את ייעודו; חֶסֶר-הַפְּנִיּוֹת שלו, בניגוד לכך, מוכיח שהוא הגיע לנקודת מבט רחבה וצלולה יותר על העתיד.

896. ישנם אנשים שהם נדיבים, אך ללא אבחנה, ואשר מפזרים את כספם מבלי להביא תועלת אמיתית כלשהי, מחוסר בתוכנית סבירה לשימוש בו; האם יש ערך במעשיהם?

— לאנשים שכאלה יש את הערך של החֶסֶר-בְּפְנִיּוֹת, אולם הם חסרים את הערך של הטוב שהם עשויים לעשות. אם חֶסֶר-פְּנִיּוֹת היא מעלה, פזרנות חסרת-התחשבות היא תמיד, בלשון המעטה, לכל הפחות, חוסר בשיקול הדעת. העושר לא ניתן לחלק מבני האדם בכדי שיבזבז, יותר מאשר הוא ניתן לאחרים כדי שיישמר נעול בכספת; זהו פיקדון, שעליו הם יצטרכו לתת דיווח, משום שהם יאלצו לתת דין וחשבון על כל הטוב שיכלו הם לעשות אך כשלו מעשותו, ועל כל הדמעות שיכולים היו לייבש עם הכסף אותו בזבזו על אלה שלא היה להם כל צורך בו.

897. האם יש להאשים את מי שעושה טוב שלא מתוך כוונה לקבל גמול כלשהו על פני האדמה, אלא מתוך תקווה שהוא יתוגמל עבור כך בחיים שלאחר המוות, ומצבו שם יוטב משום שכך נהג? והאם חישוב שכזה ישפיע לרעה על התקדמותו?

---

²⁵³ הערת המתרגם: אֶבֶן בְּחֵן (Touchstone) - אבן המשמשת לבדיקת טיבן של מתכות על ידי שפשוף בה. בהשאלה, אבן בחן היא אמת מידה מבחן או קנה-מידה מרכזי להערכה של דבר, מדד שעל-פיו אפשר לבדוק ולבחון דברים ומצבים.

— עליכם לעשות טוב מתוך צדקה, רוצה לומר, בחסר-פניית.

א. אך האם אין זה טבעי ביותר שנרצה להתקדם, על מנת שניחלץ ממצב כה מכאיב כמו חיינו העכשוויים; הרוחות בעצמן מספרות לנו שעלינו לתרגל עיסוק ביושר ובהגינות כדי להשיג מטרה זו. האם זו טעות, אם כן, לקוות כי באמצעות עשיית טוב, ייטב לנו יותר [בחיים שלאחר המוות] מאשר על פני האדמה?

— בוודאי שלא; אולם מי שעושה טוב באופן ספונטני מבלי לחשוב אפילו על התוצאה עבורו, אלא פשוט כדי לרצות את אלוהים ולהקל על שכנו הסובל, כבר הגיע ממילא לדרגת התקדמות גבוהה יותר והוא קרוב יותר לפסגת האושר מאשר אחיו, אשר באופן אנוכי יותר, עושה את הטוב מתוך חישוב, במקום מתוך הדחף לעשות זאת אך ורק מרגש של צדקה שכבר קנה אחיזה בלבו (ראה שאלה 894).

ב. האם אין צורך לבצע הבחנה בין הטוב שאנו עושים לשכנו, לבין תשומת-הלב שאנו מקדישים לתיקון הפגמים שלנו עצמנו? אנו יכולים להבין שיש ערך מועט בלבד בעשיית טוב מתוך רעיון שהדבר יעמוד לזכותנו בחיים שלאחר המוות; אך האם זהו גם סימן לכשלונו לתקן את עצמנו, לכבוש את תשוקותינו, לתקן את הדורש תיקון באופיינו, בתקווה לקרב את עצמנו קרוב יותר לרוחות ממדרגה גבוהה יותר, ולרומם את עצמנו לעמדה גבוהה יותר בעולם הרוחות?

— לא, לא; כשאנו אומרות 'עשיית טוב', כוונתנו היא רק להיותכם נדיבי-לב. מי שמחשב בכל מעשה צדקה שהוא עושה כמה ריבית יניב הדבר עבורו, בחיים האלה או בחיים שלאחר המוות, פועל באנוכיות; אולם אין כל אנוכיות בעבודה על שיפור-העצמי של אדם, מתוך תקווה לקרב את עצמך קרוב יותר לאלוהים, דבר שצריך להיות מטרתו של כל מאמץ.

898. מאחר והחיים הגשמיים הם רק שהייה ארעית במצב קיום נחות יותר, ומאחר שהתוחלת של חיינו העתידיים היא, לפיכך, הדבר העיקרי שעלינו לדאוג לו, האם יש טעם כלשהו לנסות ולרכוש ידע מדעי, אשר תקף רק לגבי חפצים ומאויים בחיים הגשמיים?

— אין כל ספק שיש טעם, מאחר וידע שכזה מאפשר לכם להועיל לבני-מינכם; וחוכמה, הרוח שלכם, במידה והיא כבר התקדמה מבחינת האינטלקט שלה, תתקדם ותתעלה מהר יותר בחיים שלאחר המוות ותלמד בשעה אחת את מה שיידרשו לכם שנים ללומדו על פני האדמה. אף סוג של ידע אינו חסר תועלת; כל ידע שהוא תורם במידה זו או אחרת להתקדמותכם, משום שהרוח המשופרת חייבת לדעת הכל, ומפני שיש לבצע התקדמות בכל מישור, כך שכל הרעיונות הנרכשים מסייעים לקדם את התפתחותה.

899. מבין שני בני אדם השווים בעושרם, ואשר שניהם משתמשים בעושרם אך ורק למען סיפוקם האישי, אך שאחד מהם נולד לשפע ומעולם לא ידע מחסור, בעוד שהשני חייב את הונו לעמלו, מי מהשניים ראוי יותר לגינוי ולנזיפה?

— זה אשר יודע מהו מחסור, מפני שהוא חש את הסבל שעליו הוא לא הקל.

900. האם אדם שצובר רכוש כל הזמן מבלי שרכוש זה מועיל לאיש, יכול למצוא צידוק בעובדה כי בכך הוא יותיר הון גדול יותר ליורשיו?

— צידוק שכזה יהווה אך פשרה שמתבצעת מתוך מצפון רע [לא-טהור].

901. מבין שני בני אדם קמצנים, האחד שמנע מעצמו את צורכי החיים ומת ממחסור בינות לאוצרו; האחר קמצן ביחס לאחרים אך פזרן בהוצאות בכל הנוגע לעצמו, ומשום שהוא נרתע מלבצע ולו את הקורבן הקטן ביותר כדי לסייע לשכנו או כדי לשרת מטרה נעלה יותר, הוא פחות מוטרד ביחס לעלות של סיפוק טעמיו ותשוקותיו. במידה והוא נדרש למעשה חסד הוא תמיד יהיה מצוי בחסרון כיס; ואולם, לשם סיפוק כל גחמה שלו עצמו, תמיד יש לו ממון בשפע. מי הוא האשם יותר מבין השניים, ולמי מביניהם יהיה רע יותר בעולם-הרוחות?

— זה אשר מבזבז [את ממונו] על ההנאה שלו עצמו, מפני שהוא יותר אנוכי מאשר קמצן. האחר כבר נושא ממילא בחלק מעונשו.

902. האם יש בכך פסול להשתוקק להיות עשיר כאמצעי לעשיית טוב?

— תשוקה שכזו ראויה לשבח כאשר היא טהורה; אולם היא תמיד חסרת-פניות למדי, והאם אין היא מכסה תמיד על מחשבה סודית כלשהי על העצמי? האם האדם הראשון שעימו מבקש האדם לעשות חסד, אינו, לעיתים קרובות מדי, הוא עצמו?

903. האם יש בכך פסול לחקור פגמים של בני אדם אחרים?

— לעשות זאת אך ורק לשם מתיחת ביקורת עליהם או כדי לחשוף את סודם הוא דבר פסול מאוד, משום שזהו חוסר בצדקה. לעשות זאת מתוך התבוננות בתועלת שלך עצמך, דרך ההימנעות העקבית שלך מאותם פגמים באישיות שלך עצמך, עשוי לעיתים להועיל; אולם אסור לכם לשכוח שסלחנות כלפי פגמיו של האחר היא אחד ממרכיבי הצדקה. לפני הוכחת האחר על פגמיו עליכם לבדוק שמא האחר לא יוכיח אתכם על אותם הפגמים. הדרך היחידה להפיק תועלת מבחינה ביקורתית שכזו של הפגמים של שכנך היא להתאמץ ולרכוש את המעלות הפוכות. האם הוא קמצן? היה נדיב. האם הוא גאה? היה צנוע ועניו. האם הוא נוקשה? היה עדין. האם הוא עלוב וקטנוני? היה מצוין בכל

מעשיך. לסיכום, פעלו בדרך כזו שבה לא יוכלו לומר עליכם, במילותיו של ישוע, 'הֲסֵר בְּרֵאשׁוֹנָה אֶת־הַקֹּרֶה מֵעֵינְךָ וְאַחֲרֵי כֵן רֵאָה תִרְאֶה לְהִסִּיר אֶת־הַקִּיסָם מֵעֵין אַחִיךָ'²⁵⁴.

904. האם יש פסול בחקירה של חוליי החברה לשם הפיכתם לגלויים?

— דבר זה תלוי במניע שבגללו מתבצע הדבר. אם חפצו היחיד של החוקר הוא ליצור שערוריה, הרי שזהו רק סיפוק אישי עבור עצמו, שאותו רוכש הוא על ידי הצגת תמונות משחיתות במקום תמונות מועילות. המוח תופש בהכרח את הרעות החולות של החברה, אולם הצופה שמפיק עונג מהצגת הרוע למטרותיו האישיות יענש בשל כך.

א. כיצד נוכל לשפוט, במקרה שכזה, את טוהר כוונותיו וכנותו של החוקר?

— לא תמיד הכרחי לעשות זאת. אם הוא כותב דברים טובים, הפיקו מהם תועלת; אם הוא כותב דברים רעים, זהו עניין מצפוני הנוגע לו עצמו. אולם אם ברצונו להוכיח את כנותו, עליו לעשות כן באמצעות המצוינות של הדוגמה שהוא מציב בעצמו.

905. ישנם ספרים משובחים עד מאוד, מלאים בלימודי מוסר, שמהם לא הפיקו מחבריהם רווח מוסרי רב, אף על פי שהם סייעו להתקדמות המין האנושי. האם הטוב שעשו מחברים אלה בכתביהם ייזקף לזכותם כרוחות?

— עקרונות המוסר, ללא תרגול הולם, הם כמו זרע ללא זריעה. מה תועלת יש בזרע אם אינכם מפריים אותו ואוכלים את פריו? אנשים שכאלה אשמים אף יותר, מפני שהם ניחנו בתבונה אשר מאפשרת להם להבין. בכך שהם לא מתרגלים את המעלות שעליהן הם ממליצים לאחרים, הם כושלים מלהבטיח את הקציר שהיו הם עשויים לקצור בעבור עצמם.

906. האם יש פסול בכך שאדם שעושה טוב יהיה מודע לטוב שבמעשהו ויכיר טובה לעצמו?

— מאחר ואדם מודע לרע שהוא עושה, הוא חייב להיות מודע גם לטוב שהוא מבצע; הרי רק באמצעות עדות זו למצפונו הוא יכול לדעת האם עשה טוב או רע. רק על ידי שקילת מכלול מעשיו במאזניו של חוק האל, ובמיוחד של חוק הצדק האהבה והצדקה, יכול הוא להחליט האם מעשיו הם טובים או רעים, ולפיכך הוא יכול לאשר או להסתייג מהם. לפיכך, אין זה ראוי לגנותו על כך שהוא מכיר בעובדה שהוא גבר על היצר הרע שלו, ושהוא שמח בכך שעשה כן, בתנאי שהוא אינו הופך הכרה זו למושא ליוהרה,

²⁵⁴ הבשורה על-פי מתי, פרק ז', 5.

שכן במקרה זה, הוא יסלול את הדרך ליצר מגונה אחר, בדומה לכל אחד מהיצרים שעליהם הוא התגבר (ראה שאלה 919).

II היצרים

907. מאחר וליצרים שלנו יש שורשים בטבע, האם הם רעים לכשעצמם?

— לא; רק ההפרזה בשימוש בהם היא רעה, משום שהפרזה מרמזת על עיוות של הרצון. ואולם, היסוד לכל יצריו של האדם ניתן לו לתועלתו, והם עשויים לדרבן אותו כולם להשיג דברים כבירים. רק השימוש לרעה בהם הוא זה שמזיק.

908. איך נגדיר את הגבול שבו חדלים היצרים להיות טובים או רעים?

— היצרים הם כמו סוס שמביא תועלת רק כאשר הוא נמצא תחת שליטה, אך כאשר הוא נוטל את הרי הוא מסוכן. היצר הופך למשחית ברגע שבו חדלים אתם לשלוט בו וכאשר הוא גורם לפגיעה בעצמכם או באחרים.

הערת קרדק: היצרים הם מנופים המגבירים את כוחו של האדם פי עשר, ומסייעים לו בהגשמת תוכניותיה של ההשגחה העליונה; ואולם, אם במקום לשלוט בהם הוא מאפשר לעצמו להיות נשלט על ידם, הרי הוא נופל לתוך כל מיני הפרזות, ואותו הכוח, שכאשר הוא שולט בו ביד רמה עשוי להועיל לו, נופל עליו ומוחץ אותו.

כל היצרים מקורם ברגש טבעי או במחסור. לפיכך הם אינם רעים לכשעצמם, מאחר והם מהווים את אחד מהתנאים לקיומנו שנקבעו על ידי ההשגחה העליונה. מה שבדרך כלל נהוג לכנותו "יצר" הוא ההגזמה בצורך או ברגש.

אולם הגזמה זו הנה פעולת-יתר של הכוח-המניע, ולא הכוח עצמו; הרי זו פעולת-היתר עצמה אשר הופכת לרוע, ומובילה לתוצאות רעות מסוגים שונים.

כל יצר אשר מביא את האדם קרוב יותר לטבעם של בעלי-החיים מרחיק אותו עוד יותר מהטבע הרוחני שלו עצמו.

כל רגש שמרומם את האדם מעל לטבעם של בעלי החיים, הוא הוכחה לעליונותו של הטבע הרוחני שלו על פני הטבע החייתי שלו, והוא מביא אותו קרוב יותר לשלמות.

909. האם מאמציו של האדם עצמו מספיקים תמיד כדי לאפשר לו לנצח את יצר הרע שלו?

— כן, מאמצים קלושים מאוד הם לעיתים קרובות כל מה שנדרש; זהו הרצון שלוקה בחסר. אך אבוי! כמה מעט מכם עושים מאמץ רציני כלשהו כדי לנצח יצרים אלה!

910. האם יכול אדם לקבל עזרה תכליתית מן הרוחות בכדי להתגבר על יצריו?

— אם הוא מפנה תפילה כנה לעזרה שכזו לאלוהים ולמלאכיו-השומרים הטובים, הרוחות הטובות בהחלט תבואנה לעזרתו משום שזוהי משימתן לנהוג כך (ראה שאלה 459).

911. האם אין פעולתם של היצרים כה אלימה לעיתים, שהרצון חסר-אונים לעמוד בפניהם?

— ישנם רבים האומרים 'רוצה אני', אך רצונם נישא רק על שפתותיהם, והם אינם מצטערים כי מה שהצהירו עליו בעצמם כרוצים בו, אינו מתקיים. כאשר אדם אינו מסוגל לנצח את היצר שלו, הרי זה מפני שהוא מפיק עונג מהכניעה ליצר זה דרך נחשלותה של רוחו. אדם ששולט ביצרו מבין את הטבע הרוחני שלו; הוא יודע כי כל ניצחון עליהם הוא נצחונה של רוחו על החומר.

912. מהם האמצעים היעילים ביותר להילחם איתם בעליונותו של הטבע הגשמי?

— העיסוק ביותר על העצמי.

III אנוכיות

913. את מי מבין המגרעות ניתן להגדיר כמקור למגרעות האחרות?

— את האנוכיות, כפי שאמרנו לכם שוב ושוב; שהרי מהאנוכיות נובע כל דבר שהוא רע. חקרו את כל המגרעות כולן, ותראו כי האנוכיות נמצאת ביסוד כולן. הילחמו בהן ככל שתמצאו, לעולם לא תצליחו להכריתן, עד אשר, בתוקפכם את שורש הרוע, תשמידו את האנוכיות, שהיא הסיבה להן. הניחו לכל מאמצים להיות מוכוונים למטרה זו; משום שאנוכיות היא הנמק החברתי האמיתי. כל מי שיבצע, אפילו בחייו הארציים, התקדמות כלשהי בכיוון מצוינות מוסרית, חייב לעקור מהשורש כל רגש אנוכי מליבו, מפני שאנוכיות אינה מתיישבת עם [חוק] הצדק האהבה והצדקה; היא מנטרלת כל תכונה טובה.

914. מאחר ושורשי האנוכיות נטועים ברגש של אינטרס אישי, נראה כי עקירתה לחלוטין מהלב האנושי חייבת להיות עניין קשה ביותר. האם זה אפשרי לעשות זאת?

— באופן יחסי, ככל שבני אדם הופכים לנאורים יותר ביחס לדברים רוחניים, הם מייחסים פחות ערך לדברים חומריים; וככל שהם משחררים את עצמם מהשעבוד לחומריות, הם מתקנים את המוסדות האנושיים שבאמצעותם מטופחת האנוכיות ומשולהבת. זו צריכה להיות מטרתו של החינוך.

915. מאחר והאנוכיות טבועה במין האנושי, האם היא לא תהווה תמיד מכשול בפני שלטונו של הטוב המושלם עלי אדמות?

— אין כל ספק כי אנוכיות היא הרוע האנושי הגדול ביותר; אולם היא שייכת לנחיתותן של הרוחות שהתגלמו על פני האדמה ולא למין האנושי לכשעצמו, וכתוצאה מכך, אותן רוחות, כשהן מטהרות את עצמן דרך גלגולים עוקבים, נפטרות מאנוכיותן, כפי שהן נפטרות מסוגי טומאה אחרים. האם אין בקרבכם, על פני האדמה, אף אחד שפשט מעליו את האנוכיות ואשר עוסק בצדקה? ישנם יותר בני אדם שכאלה ממה שאתם חושבים, אולם הם לא מוכרים מאוד, שכן המעלה אינה מבקשת להציג את עצמה לאורה המסנוור של הפופולריות. אם ישנו אחד שכזה בקרבכם, מדוע שלא יהיו עשרה? אם ישנם עשרה, מדוע שלא יהיו אלף? וכך הלאה.

916. אנוכיות, בהיותה כה רחוקה מהיחדות, גדלה עם התרבותיות [הציוויליזציה] אשר נראה כאילו היא מעוררת מחזקת ומעצימה אותה; כיצד יכולה התוצאה להרוס את המסובב?

— ככל שהתפתחותו של הרוע רבה יותר, כך הוא נראה נתעב יותר. יש הכרח שהאנוכיות תגרום לכמות עצומה של נזק, בכדי שתוכלו לראות את ההכרח שבהכחדתה. כאשר יפשטו האנשים את האנוכיות מעליהם הם יחיו כמו אחים ולא יפגעו איש ברעהו, אלא יסייעו באופן הדדי האחד לשני, מתוך תחושת סולידריות. אז יהוו החזקים משענת ותמיכה לחלשים, במקום משעבדיהם; ולא נראה עוד אף אדם החסר את צרכי החיים, משום שכולם יצייתו ויעבדו את חוק הצדק. הרי זה שלקראת שלטונו של חוק זה נערכות כעת הרוחות בכדי להכשיר את התגלותו (ראה שאלה 784).

917. באילו אמצעים ניתן להרוס את האנוכיות?

— מבין כל הפגמים האנושיים, הקשה ביותר לעוקרה מהשורש היא האנוכיות, מפני שהיא נגרמת מהשפעתו של החומר, שממנו האדם, שעדיין נמצא קרוב מדי למוצאו, לא הצליח עדיין לשחרר את עצמו לחופשי, ואשר חוקיו המבנה החברתי שלו וחינוכו, נוטים כולם לשמרה. האנוכיות תיחלש בהדרגה ככל שחייכם המוסריים ירכשו עליונות נצח על פני חייכם החומריים, באמצעות הידע שמעניקה לכם **תורת הרוחניות** אודות המציאות של מצבכם העתידי, כשהיא מופשטת ממעשיות אלגוריות. **תורת הרוחניות**, כאשר תהפוך להיות מובנת כיאות ומזוהה עם האמונות וההרגלים של המין האנושי, תשנה את כל מנהגיכם מעשיכם וקשריכם החברתיים. אנוכיות מבוססת על החשיבות אותה מייחסים אתם לאישיות שלכם עצמכם; **תורת הרוחניות**, בניגוד לכך, כאשר תובן נכונה, תגרום לכם להתבונן בכל דבר מנקודת מבט כה נישאת, עד כי תחושת האישיות תלך לאיבוד, אם אפשר לומר כך, בהרהורים על אינסופיותה. על ידי השמדת תחושת חשיבות-עצמית זו, או לכל הפחות דרך חשיפת אופייה האמיתי, **תורת הרוחניות** נלחמת בהכרח באנוכיות.

האדם הופך לאנוכי לעיתים קרובות דרך התנסותו באנוכיותם של אחרים, שגורמת לו לחוש בצורך להגן על עצמו מפניהם. בראותו כי אחרים חושבים על עצמם ולא עליו, הוא מובל לחשוב על עצמו במקום על אחרים. אולם הניחו לעיקרון של הצדקה והאחוה להפוך ליסודם של המוסדות החברתיים,

של היחסים המשפטיים בין אומה לאומה ובין אדם לאדם, ותיווכחו שכל אדם יחשוב פחות על האינטרסים האישיים שלו, שכן שהוא יראה שאחרים כבר חשבו עליהם; הוא יחווה את השפעתם המוסרית של דוגמה אישית ושל מגע [בין-אישית]. בינות לעודף האנוכיות הנוכחי, נדרשת מידת מוסריות רבה כדי לאפשר לאדם להקריב את האינטרסים שלו עצמו לטובת האחר, שלעיתים קרובות חש הכרת-תודה מועטה בלבד כלפי הקרבה-עצמית שכזו; ואולם, בראש ובראשונה, בזכות אלה האוחזים במעלה זו תיפתח מלכות השמיים ואושרו של הנבחר יובטח; בעוד שביום הדין, כל אדם אשר חשב רק על עצמו יוותר בצד ויישאר לסבול מבדידותו (ראה שאלה 785) (פְּרִנְסוּאָה פְּגֵלוֹ).

הערת קָרְדֵק: מאמצים ראויים לשבח נעשים כדי לעזור לקדם את התקדמות המין האנושי; רגשות של נדיבות זוכים לעידוד המרצה ולכבוד יותר משזכו אי-פעם בתקופה קודמת כלשהי, ובכל זאת, התולעת הרעבתנית של האנוכיות עדיין מהווה מזיק ועיני לחברה האנושית. זוהי מחלה חברתית אשר משפיעה על כל אחד, ושכל אחד, מי יותר ומי פחות, מהווה קורבן לה; לפיכך, יש להילחם בה כפי שאנו נלחמים בכל מגפה אחרת. למטרה זו עלינו להתקדם, כפי שעושה הרופא, ולהתחיל בהתחקות אחר מקור המחלה. עלינו לחפש, בכל רובד של המרקם החברתי, מהיחסים בתוך המשפחה ועד אלה השוררים בין מדינות, מן הבקתה ועד הארמון, את כל הסיבות, כל ההשפעות, הגלויות והנסתרות, אשר משמרות ומפתחות את האנוכיות. לאחר שנגלה את מקור המחלה, התרופה תציג את עצמה באופן ספונטני, ובאמצעות המאמצים של כלנו, שיופנו למטרה משותפת, נחסל את הנגיף בדרגה. התרופה עשויה להיות איטית, מפני ששורשי המחלה הם רבים, אך אין זהו דבר שבלתי-אפשרי [לעשותו]. דבר זה יוכל להתבצע, עם זאת, רק על ידי פניה לשורש הרוע, כלומר, על ידי חינוך כולל; לא החינוך שמקדם רק את הידע של האדם, אלא זה שמשפר אותו מבחינה מוסרית. חינוך, אם יובן נכונה, הוא המפתח לקדמה מוסרית, וכאשר תובן האומנות של הכשרת הטבע המוסרי כפי שמובנת האומנות של הכשרת האינטלקט (התבונה), יהיה ניתן ליישר אופיי עקום, כשם שאנו מיישרים שתיל עקום. אולם אומנות זו דורשת דרך-ארץ [טאקט] וניסיון רב והתבוננות מעמיקה; זוהי טעות גדולה להניח כי אחיזה בידע מדעי מספיקה בכדי לאפשר למורה ליישם אותו בהצלחה. כל מי שמתבונן בחייו של ילד, בין אם עני או עשיר, ושם לב לכל ההשפעות ההרסניות שפועלות על חולשותיו מרגע היוולדו, לבורות ולהזנחה של אלה שאחראים לכך, לנטייה המשחיתה של רבים מהאמצעים הננקטים במגמה להחדיר בו מוסר, לא יתפלא שהעולם כה מלא בשתילים עקומים. אך הניחו לאותה מיומנות ודאגה להינתן להכשרתו של האופי המוסרי כמו לזו של האינטלקט, ותיווכחו שאפילו אם כמה סוגי אופי יתגלו כעיקשים, המספר הרב יותר [של בני אדם] צריך רק לקבל טיפוח הולם בכדי להניב פירות טובים (ראה שאלה 872). האדם מבקש להיות מאושר, ורצון זה, שהוטבע בו על ידי הטבע, מניע אותו לעבוד ללא הרף כדי לשפר את מצבו על פני האדמה, ולבקש סיבות לרעות החולות שפוקדות אותו, במטרה לסלקן. כאשר יבין האדם באופן יסודי כי אנוכיות היא אחת מהסיבות הללו, שהיא מולידה את הגאווה, השאפתנות, החמדנות, את תאוות-הבצע השנאה והקנאה שטורדות את מוחו ללא-הרף, שהיא מביאה צרה לתוך כל מערכות היחסים החברתיים, מעוררת מחלוקות, הורסת את האמון, ממירה חברים לאויבים ומחייבת כל אדם להישאר במגננה מתמדת כנגד שכנו, הוא ייווכח כי מגרעת זו אינה עולה בקנה אחד, לא רק עם מקור האושר שלו עצמו, אלא גם עם הבטחון שלו עצמו; וככל שהוא סובל ממנה יותר הרי הוא חש באופן חד ונוקב יותר בהכרח להילחם בה, כפי שהוא נלחם במגפה קטלנית חיות מסוכנות וכל מקור פורענות אחר, משום שייאלץ הוא לעשות זאת לאור האינטרס שלו עצמו (ראה שאלה 784). אנוכיות היא המקור לכל המגרעות כפי שצדקה היא המקור לכל המעלות. הרס האחת ופיתוח השנייה צריכה להיות מטרתו של כל מי שרוצה להבטיח את אושרו שלו עצמו, בחיים האלה, כמו גם בחיים שלאחר המוות.

IV מאפייני האדם המוסרי

918. לפי אילו סימנים נוכל לזהות אדם שהשיג התקדמות שתקדם אותו במעלה היררכיית הרוח?

— ההתעלות של רוח שנתגלגלה מוכחת על ידי התאמת כל פעולותיו של האדם בחייו הגשמיים לחוק האל, ועל ידי הבנתו את החיים הרוחניים.

הערת קרדק: האדם המוסרי האמיתי הוא זה שעוסק בחוק הצדק האהבה והצדקה, ברמת הטוהר הגבוהה ביותר שלו. במידה והוא חוקר את מצפונו ביחס לפעולות שנקטו על ידיו הוא יישאל את עצמו האם הוא עשה משהו שגוי, האם הוא עשה את כל הטוב שביכולתו, האם לא גרם לאף אחד להתלונן כנגדו, והאם הוא עשה לאחרים את כל מה שהוא מבקש שהאחרים יעשו לו עצמו. בהיותו חודר תחושת צדקה וחסד כלפי כולם הוא עושה טוב למען התועלת שלו עצמו, מבלי לקוות לגמול, ומקריב את האינטרס העצמי שלו למען הצדק.

הוא חביב, נדיב-לב, אנושי, לכולם, מפני שהוא רואה בכל אדם אח, ולא משנה מה הגזע או האמונה שלו.

לו היה אלוהים מעניק לו כוח ועושר הוא היה רואה בהם פיקדון שהופקד בידיו למען טובת הכלל; הוא לא היה מתרברב בהם, משום שהוא יודע שאלוהים שהעניק לו אותם, גם יכול לקחתם ממנו. במידה ומצב החברה [האנושית] היה גורם לאחרים להיות תלויים בו, הוא היה מתייחס אליהם בחביבות ובנדיבות, כשוויים לו בעיני האל; הוא היה משתמש בסמכותו כדי לרומם אותם מבחינה מוסרית, ולא למחוך אותם עם גאוותו.

הוא מוחל על חולשותיהם של אחרים בידעו שגם הוא זקוק למחילה, והוא זוכר את המילים של ישוע, "מי בָּכֶם חָף מִפְּשָׁע הוא יִדְהֶ־בָּה אֶבֶן בְּרִאשׁוֹנָה"²⁵⁵.

הוא אינו נקמני, אלא זוכר רק חסדים; כשהוא הולך בעקבותיו של ישוע הוא סולח לכל עבירה, משום שהוא יודע שהוא ישיג מחילה רק באופן פרופורציונלי למידה בה הוא מוחל בעצמו.

הוא מכבד את זכויות האחר, כפי שנקבעו על ידי חוק הטבע, באותה הקפדנות בה הוא מבקש שזכויות אלה תכובדנה במקרה שלו עצמו.

V הכרה עצמית

919. מהי הדרך היעילה ביותר להבטיח את שיפורו המוסרי העצמי של האדם בחיים האלה ולהתנגד לכוח המשיכה של הרוע?

— אחד מחכמי קדם אמר לכם: "דַע אֶת עֲצֻמְךָ"²⁵⁶.

²⁵⁵ הבשורה הקדושה על-פי יוחנן, פרק ח', 7.

²⁵⁶ הערת המתרגם: כוונתו של המחבר הייתה לסוקרָטס.

א. אנו מכירים באופן מלא בחוכמתה של האמרה; אולם הכרה-עצמית זו היא בדיוק הדבר שהכי קשה לרכשו. באילו אמצעים עלינו לרכוש אותה?

עשו מה שנהגתי לעשות בעצמי במהלך חיי על פני האדמה. בסיומו של כל יום בחנתי את מצפוני, סקרתי את כל מעשיי, ושאלתי את עצמי האם לא כשלתי במילוי חובה כלשהי, האם לאף אדם לא עשויה להיות סיבה להתלונן עלי. בדרך זו הצלחתי לרכוש ידע על עצמי ולברר אם היה בי דבר מה שדרש תיקון. לפיכך, אדם שייזכר מדי ערב בכל מעשיו לאורך היום, ישאל את עצמו האם עשה טוב או רע, ויתפלל לאלוהים ולמלאך-השומר שלו שיאירו את עיניו, ירכוש כוח רב לשיפור-עצמי, שכן, האמינו נא לי, אלוהים יסייע לו. שאלו את עצמכם שאלות אלה; חקרו את עצמכם על מעשיכם ומה הייתה מטרתכם באופן ההוא או האחר; האם עשיתם דבר מה שהאחר עשוי להאשימכם בו; האם עשיתם דבר מה שתתביישו להודות בו. שאלו את עצמכם גם שאלה זו; 'אם ישא חן הדבר בעיני האל לקרוא לי חזרה, ברגע זה, לעולם הבא, האם, בשובי לעולם הרוחות שבו דבר אינו נותר נסתר, עליי לחשוש ממבטו של מישהו? בדקו מה הייתם עשויים לעשות, תחילה, כנגד אלוהים; לאחר מכן, כנגד שכניכם; ולבסוף, כנגד עצמכם. התשובות לשאלות אלה תענקנה מנוחה למצפונכם או תצגנה לכם חולי מוסרי כלשהו, שממנו תצטרכו לרפא את עצמכם.

הכרה-עצמית, אם כן, היא המפתח לשיפור אישי; ואולם, תשאלו, 'כיצד יכול אדם לשפוט את עצמו? האם לא חשוף כל אדם לאשליות של אהבה-עצמית, אשר מקטינה את מגרעותיו בעיניו שלו ומוצאת צידוקים עבורן? הקמצן חושב על עצמו שהוא רק עוסק בכלכלה ובראיית-הנולד; היהיר חושב שגאוותו היא רק גדלות'; זה נכון, אולם יש בידיכם האמצעים לברר זאת, [אמצעים] שלא יוליכו אתכם שולל. כאשר נתונים אתם בספק בנוגע לטיבם של מי ממעשיכם, שאלו את עצמכם כיצד הייתם שופטים זאת לו היה אדם אחר מבצעם. אם תאשימו בכך את האחר, הדבר לא יכול להיות פחות ראוי לגנאי כאשר הוא מתבצע על ידכם, מפני שבצדקו של אלוהים אין איפה ואיפה. עשו גם מאמץ ללמוד מה חושבים על כך האחרים; ואל תתעלמו מדעתם של אויביכם מפני שאין להם כל עניין בהסוואת האמת, ולעיתים קרובות מציב אותם אלוהים לידכם כמראה, בכדי להזהיר אתכם באופן כן יותר ממה שיזהירו אתכם חברכם. הניחו, אם כן, למי שנחוש בדעתו לשפר את עצמו לבחון את מצפוני, על מנת שיעקור מקרבו את שורש הרע, כפי שהוא עוקר מהשורש עשבים בגינתו; הניחו לו, מדי ערב, למנות את התחשבנותיו המוסריות, כפי שמונה הסוחר את רווחיו והפסדיו; הוא עשוי להיות בטוח כי הראשונה תהא פעולה רווחית יותר מהאחרונה. אדם אשר, לאחר סיכום זה של מלאכת יומו, יכול לומר כי היתרה בחשבון נוטה לטובתו, עשוי לישון בשלווה ולהמתין ללא-מורא לרגע יקיצתו בחיים שלאחר המוות.

הניחו לשאלות שאתם מפנים אלינו להיות ברורות ומדויקות, ואל תהססו להכפילן; אתם בהחלט יכולים להרשות לעצמכם להקדיש מספר דקות [ביום] על מנת להבטיח אושר שיימשך לנצח. האם אין אתם עמלים כל יום מתוך מטרה להבטיח לעצמכם מנוח לעת זקנה? האם אין מנוחה זו מהווה

את מושא תשוקתכם, את המטרה שמנחה את התמדתכם על אף עייפות ומחסור רגעיים? אולם כיצד ניתן להשוות בין מספר ימי מנוחה, הנפגמים על ידי תשישותו של הגוף, לבין המנוחה האינסופית הממתינה לצדיקים? והאם לא ראוי להקדיש לאחרונה מאמצים מועטים? אני יודע שרבים יאמרו, 'ההווה הוא בטוח והעתיד אינו בטוח'; אך זוהי בדיוק הטעות שאותה מחויבים אנו להסיר ממוחכם, על ידי הצגת עתידכם באופן שכזה שלא יותיר כל ספק בדעתכם ביחס אליו. לאחר שהתחלנו ליצור תופעות המיועדות להסב את תשומת לבכם באמצעות פנייתן לחושיכם, זו הסיבה שבגינה מעניקים אנו לכם את תורת המוסר, שכל אחד ואחד מכם מחויב להפיץ הלאה בתורו. לצורך תכלית זו הכתבנו את "ספר הרוחות".

סֵפֶר אוֹגוֹסְטִין

ספר רביעי

תקוות ונחמות

פרק ראשון – שמחה וצער ארציים

א אושר ואומללות

920. האם זה אפשרי שאדם ייהנה מאושר מושלם על פני האדמה?

— לא; מאחר והחיים הגשמיים הוענקו לו בתור ניסיון או כפרה; אולם הדבר תלוי בו עצמו להקל על הרעות החולות בגורלו ולהפוך אותם למאושרים ככל שניתן על פני האדמה.

921. אנו יכולים להעלות על הדעת שהאדם יהיה מאושר על פני האדמה כאשר המין האנושי יעבור שינוי; אך, בינתיים, האם ניתן שכל אדם יבטיח לעצמו מידה מתונה של אושר?

— האדם הוא לעיתים קרובות ביותר יוצרה של האומללות שלו עצמו. במידה והוא ציית לחוק האל לא רק שהוא יחסוך לעצמו צער רב, אלא שהוא גם ישיג לעצמו את כל מקורות האושר שעולים בקנה אחד עם הגסות של הקיום הארצי.

הערת קרדק: מי שבטוח לחלוטין כי החיים העתידיים הם מציאותיים רואה בחייו הגשמיים כאילו היו הם רק עצירה זמנית של נוסע בפונדק דרכים, ומנחם עצמו בקלות על הטרדות החולפות של המסע שמוליך אותו למצב חדש ומאושר יותר, דבר שאף יעניק לו סיפוק רב יותר, באופן יחסי להשלמת ההכנות שביצע על מנת להיכנס אליו.

אנחנו נענשים, אפילו בחיים הנוכחיים, עבור ההפרה שלנו את חוקי הקיום הגשמי, על ידי סבל שהוא תוצאה של אותה הפרה ושל ההפרזה שלנו עצמנו. אם נתחקה אחרי מה שאנו מכנים 'התחלואים הארציים שלנו' בחזרה למקורם, נגלה שהם, על פי רוב, תוצאה של הסטייה הראשונה מדרך הישר. סטייה זו גרמה לנו להיכנס לנתיב הלא-נכון, וכל צעד לאחר מכן הוביל אותנו עמוק יותר ויותר לצרות.

922. אושר ארצי הוא יחסי למצבו של כל אדם; מה שמספיק לאושרו של אחד יהווה אסון עבור האחר. האם יש, אף על פי כן, מתכונת משותפת לאושר עבור כל בני האדם?

— באשר לקיום החומרי, זוהי האחיזה בצורכי החיים; באשר לקיום המוסרי, זהו מצפון נקי והאמונה במצב העתידי.

923. האם מה שמיותר עבור האחד אינו הופך לצורכי החיים עבור האחר, ולהיפך, בהתאם להבדלים במצבם?

— כן, בהתאם למושגים החומריים שלכם, לדעות הקדומות שלכם, לשאיפותיכם ולכל התפישות הבלתי-מתקבלות על הדעת שלכם, שמהן בהדרגה תיפטרו ככל שתגיעו להבנת אמיתותם של הדברים. אין כל ספק כי אדם, אשר, לאחר שהחזיק בהכנסה של רבבות, ומצטמצם להכנסה של מאות רבות, רואה בעצמו כאילו הפך לאומלל מאוד, משום שאינו יכול עוד לחצוב נתח כה גדול מהעולם, לשמר את מה שהוא מכנה מעמדו, לגדל סוסים, להחזיק כרכרות ומשרתים ולספק את כל

תאוותיו ותשוקותיו. הוא רואה את עצמו בעיני עצמו כמי שחסר את צורכי החיים; אך האם הוא באמת ראוי לכל כך הרבה רחמים בעוד שלידו מתים כה רבים מקור ומרעב, ואין להם אפילו מקום להניח עליו את ראשם? החכם, כדי להיות מאושר, משווה עצמו למי שנמצא מתחתיו, לעולם לא לזה שמעליו, אלא על מנת לרומם את נפשו לקראת האלוהים (ראה שאלה 715).

924. ישנן פורענויות המתרגשות על האדם ללא תלות בהתנהלותו, ואשר קורות אפילו לאדם ההגון ביותר. האם אין כל דרך להישמר מפניהן?

— יש לשאת פורענויות שכאלה בהשלמה ומבלי לרטון, אם ברצונכם להתקדם; אבל רשאים אתם תמיד להפיק ניחומים מהתקווה לעתיד מאושר יותר, בתנאי שאתם עושים מה שגורש על מנת להשיגו.

925. מדוע מרעיף אלוהים את מתנת העושר, לעיתים קרובות כל כך, על אנשים שנראה כי אינם ראויים לחסד שכזה?

— עושר נתפש כחסד עבור אלה שרואים את ההווה בלבד, אך עליכם לזכור כי עושר הוא לעיתים קרובות ניסיון מסוכן יותר מאשר עוני (ראה שאלה 814 ואילך).

926. האם הציוויליזציה אינה הופכת, דרך יצירת מחסור חדש, להיות המקור לחוליים חדשים?

— החוליים של עולמכם קיימים באופן פרופורציונלי למחסור המלאכותי שאתם יוצרים עבור עצמכם. מי שמסוגל להציב גבולות לתשוקותיו ולהתבונן מבלי לקנא במה שנעלה ממנו, חוסך מעצמו רבות מהאכזבות של החיים הארציים. העשירים באנשים הם אלו שיש להם את הצרכים המעטים ביותר.

אתם מקנאים בהנאתם של אלה שנראים לכם מופלים-לטובה מבחינת עושרם, אך האם אתם יודעים מה צפוי לכה רבים מהם? אם הם ישתמשו בעושרם רק עבור עצמם הרי הם אנוכיים, ובמקרה זה, היפוך תפקידים איום ממתין להם. במקום לקנא עליכם לרחם עליהם. לעיתים מתיר אלוהים לרשעים לחיות ברווחה, אך אל לכם לקנא ברווחה זו שכן הם ישלמו עבורה בבכי ובחריקת שיניים. אם צדיק עובר פורענות כלשהי, הרי שזהו ניסיון שעליו, במידה ויישא בו בגבורה, הוא יקצור גמול עשיר. זכרו את מילותיו של ישוע: 'אֲשֶׁרִי הָאֲבָלִים כִּי־הֵם יִנְחַמוּ'²⁵⁷.

927. עודף בהחלט אינו מהווה תחליף לאושר, אך האם אין זה שונה ביחס לצורכי החיים? האם אין זה, אם כן, ביש-מזל אמיתי להיות מקופח מהם?

²⁵⁷ הבשורה על-פי מתי, פרק ה', 4.

— אדם הוא חסר-מזל באמת רק כאשר נשלל ממנו מה שהוא הכרחי לחיים ולבריאות גופנית. במידה ומחסור זה נובע מהתנהגות פסולה שלו עצמו, הרי הוא יכול להאשים רק את עצמו בכך; אם זו אשמתם של אחרים, אחריות כבדה תרבוץ על מי שגרם לכך.

928. על פי הכישורים המיוחדים לנו, אלוהים מראה בעליל לכל אחד מאיתנו את הייעוד המיוחד לו. האין זאת כי רבים מתחלואי החיים מיוחסים לכך שאנו לא ממלאים ייעוד זה?

— כן. לעיתים קרובות קורה כי הורים, דרך גאווה או תאוות-בצע, כופים על ילדיהם לסטות מהדרך שהותוותה עבורם על ידי הטבע; אך הם יהיו אחראיים לתוצאותיה של הכוונה מוטעת זו.

א. אם כן, האם תתמכו בכך שבנו של אדם חשוב כלשהו יהפוך לסנדלר, למשל, אם הוא ניחן בכישרון טבעי לסנדלרות?

— אין חייבים אתם להיגרר להבלים והגזמה. לציוויליזציה יש את הדברים הנחוצים לה. מדוע שבנו של אדם שנושא במשרה רמה יהפוך לסנדלר, אם הוא מסוגל לעשות משהו חשוב יותר? אדם כזה תמיד יכול להפוך את עצמו למועיל, בהתאם למידת כישרונו, מבלי ללכת בניגוד להיגיון הבריא. למשל, אם הוא לא מתאים להיות עורך דין טוב, הוא יכול להיות מהנדס מוכשר, מכונאי וכדומה.

הערת קרדק: הצבת בני אדם במשרות שלהן הם לא מתאימים באופן טבעי, היא ללא ספק אחד מהגורמים השכיחים ביותר לכישלון ואכזבה.

הצבת בני אדם במסלול קריירה המצוי מחוץ לתחומם האינטלקטואלי היא מקור בלתי-נדלה לתהפוכות, וללא ספק אחת הסיבות השכיחות ביותר לאכזבה; ומכיוון שאדם שנכשל לפיכך בקריירה אחת מונא, לעיתים קרובות, בשל הגאווה, מלחפש מפלט במקצוע צנוע יותר כלשהו, הוא מתפתה להתאבד לעיתים קרובות, במטרה להימלט ממה שהוא רואה כהשפלה; בעוד שאילו חינוך מוסרי מוצק היה מרומם אותו מעל לדעות קדומות מטופשות אודות גאווה, הוא לא היה מתקשה להשיג את אמצעי המחיה [הדרושים לו כדי להתקיים].

929. ישנם אנשים אשר, בהיותם חסרי-אמצעים לגמרי על אף שהם מוקפים בשפע, אין בפניהם כל תקווה אלא לגווע ברעב. באיזה מסלול עליהם לבחור בנסיבות שכאלה? האם הם צריכים להרשות לעצמם למות מרעב?

— אף אחד לא צריך, אף פעם, להחדיר למוחו את הרעיון המציע לו למות ברעב; אדם תמיד יוכל למצוא את האמצעים לכלכל את עצמו, אם הגאווה לא תחצוץ בין המחסור והצורך לבין מציאת עבודה. לעיתים קרובות נאמר 'כל עבודה מכבדת את בעליה'; אולם זוהי אחת האמרות שכל אדם ימהר יותר ליישם על שכנו, מאשר על עצמו.

930. ברור כי, אלמלא הדעות הקדומות החברתיות שבאמצעותן אנו מרשים לעצמנו להיות מושפעים, אדם תמיד יהיה מסוגל למצוא עבודה כלשהי שתאפשר לו להתפרנס, אפילו אם הוא אכן עובד במשרה

צנועה יותר; אך בקרב אלה שאין להם דעות קדומות שכאלה, או אלה שמניחים אותן בצד, האם אין אנשים שבאמת לא מסוגלים לספק את מבוקשם בגלל מחלה, או בגלל נסיבות אחרות שאינן תלויות ברצונם?

— בחברה המאורגנת בהתאם לחוק של ישוע אף אחד לא ימות מרעב.

הערת קָרְדֵק: לו הייתה החברה מאורגנת בחוכמה ובמחשבה תחילה, אף אחד לא היה חסר את צורכי החיים, אלא באשמתו הוא; אך אשמתו של אדם עצמה היא לעיתים קרובות התוצאה של הנסיבות שבהן הוא מוצא את עצמו שרוי. כאשר האנשים יתקדמו במידה מספקת בכדי לעסוק בחוק האל, לא רק שייטב להם באופן מהותי וכאינדיבידואלים, אלא שהם גם יבססו את מערכות היחסים החברתיות שלהם על בסיס הצדק והצדקה (ראה שאלה 793).

931. מדוע זה, בעולמנו, המעמדות הסובלים הם כה רבים יותר במספרם, מאלה שמצליחים?

— אף אחד מכם אינו מאושר לחלוטין, ומה שהעולם תופש כשפע מסתיר לעיתים קרובות את הסבל הנוקב ביותר. הסבל נמצא בכל מקום. עם זאת, כתשובה למחשבה שעוררה את שאלתכם, אנו עונות כי מספרם של מה שאתם מכנים המעמדות הסובלים הוא רב ביותר, מפני שכדור הארץ הוא מקום של כפרה. כאשר המין האנושי יהפוך אותו למקום שהייתם של הטוב ושל רוחות טובות, לא תהיה עוד אומללות על פני האדמה, שתהיה אז גן עדן ארצי עבור כלל תושביה.

932. מדוע זה, בעולם הזה, גובר הרשע על הטוב לעיתים כה קרובות?

— זוהי תוצאה של חולשתו של הטוב. הרשעים מתחבלים תחבולות ומעזים, הטובים הם לעיתים קרובות ביישנים. כאשר האחרונים יהיו נחוישים ויחפצו בכך שידם תהיה על העליונה, הם ישיגו זאת.

933. בני אדם הם לעיתים קרובות היוצרים של תלאותיהם הארציות; האם הם גם היוצרים של הסבל המוסרי שלהם עצמם?

— כן, ואף יותר מכך; משום שתלאותיהם הארציות לעיתים קרובות אינן תלויות במעשיהם; אך הגאווה הפצועה, השאיפה הנכזבת, החרדות של תאוות-הבצע, הקנאה, צרות-העין, או בקצרה כל היצרים, הם אלה שמהווים את עינוי הנפש.

קנאה וצרות-עין! מאושרים הם בני האדם שאינם מכירים את שתי התולעים המכרסמות הללו! במקום בו קיימות הקנאה וצרות-העין לא יכולים להיות רוגע ומנוח. בפני מי שהוא עבד ליצרים הללו, המושאים של תשוקותיו, של שנאותיו, של כעסו, עומדות רוחות רפאים כה רבות הרודפות אותו ללא-הפוגה, אפילו בשנתו. הקנאים וצרי-העין תמיד נמצאים במתח. האם מצב שכזה הוא מצב רצוי? האם אינכם מבינים שעם יצרים שכאלה גורם האדם לעצמו את העינויים האינמיים ביותר, וכי העולם הופך לגיהנום של ממש עבורו?

הערת קֶדֶדֶק: רבים מהביטויים השגורים בפנינו מציינים תמונות חיות של השפעותיהם של היצרים השונים. אנו אומרים "נפוח מגאוה"; "מת מקנאה"; "מתפוצץ מכעס"; "אכול קנאה" וכדומה; תמונות שאפילו חוטאות למקור. במקרים רבים, ליצרים הרעים הללו אין אפילו מֶשָׂא מוגדר. ישנם אנשים, למשל, שמקנאים מטבעם בכל מי שמצליח, בכל מה שחורג מהקו המשותף, אפילו אם הדבר אינו נוגע בשום פנים ואופן לעניינם שלהם עצמם ואין להם עניין ישיר בו, אלא רק מפני שהם לא מסוגלים להגיע להצלחה דומה. כל ביטוי של עליונות מצד אחרים נחשב על ידם כעבירה כלפיהם ולו היו הם הרוב בחברה, הם היו מבקשים להוריד את כולם לרמתם שלהם עצמם; זוהי קנאה שמצטרפת לבינוניות.

חלק ניכר מאומללותם של החיים האנושיים הוא תוצאה של החשיבות הלא-מוצדקת שמצמיד האדם לדברים ארציים; יוהרה שאיפה נכזבת וחמדנות מהוות חלק לא-מבוטל מצרותיו ומאומללותו. אם הוא יציב את מטרתו מעבר למעגל הצר של חייו החומריים, אם הוא ירומם את מחשבותיו כלפי האינסוף שהוא ייעודו, אזי יראו לו תהפוכות הקיום האנושי קטנוניות ושטויות, כמו הצעצוע השבור שעל אובדנו בוכה הילד כה מרה.

אדם המוצא את אושרו רק על ידי סיפוק התאבון לגאוה ולדברים חומריים גסים יהיה אומלל כאשר לא יוכל לספק אותם; בעוד שאדם שאינו מבקש עושר יהיה מאושר בנסיבות שתחשבה הרוח-אסון עבור אחר.

אנו מדברים כעת על בני אדם מתורבתים, מפני שלפראים, מאחר ויש להם צרכים מוגבלים יותר, יש מושא אחר ביחס לתאוות-בצע קנאה וחרדה; דרך התבוננותם על הדברים היא שונה לגמרי. במצבו המתורבת, האדם מנתח ומונה את הסיבות לאומללותו, ולפיכך הוא מושפע ממנה באופן כואב אף יותר; אך הוא גם יכול לנתח ולמנות את האמצעים לנחמה הנמצאים בהישג ידו. נחמה זו מסופקת לו על ידי תורתו של ישוע, אשר מעניקה לו את התקווה לעתיד טוב יותר, ועל ידי תורת הרוחניות, שמעניקה לו את וודאותו של עתיד זה.

II אובדן של אנשים אהובים

934. האם האובדן של יקירינו אינו מהווה קור לגיטימי לצער, מאחר ואובדן זה הוא גם בלתי-הפיך וגם אינו תלוי במעשינו?

— סיבה זו לצער, שפועלת באותו אופן על עשירים ועניים, היא לחם חוקה של האנושות, משום שהיא מהווה ניסיון או כפרה; אך בדיכום יש את הנחמה שבניהול תקשורת עם חבריכם באמצעות אמצעים שכבר עומדים לרשותכם, בעודכם ממתינים לאמצעים אחרים, שיהיו ישירים יותר ונגישים יותר לחושיכם.

935. מה עלינו לחשוב על הדעה אשר רואה בתקשורת עם אלה שנמצאים מעבר לקבר כחילול הקודש?

— לא יוכל להיות שום חילול קודש במקום בו יש ריכוז מכובד של הגות וחיבה, וכאשר זימון הרוחות נעשה מתוך כבוד הולם והגינות; וההוכחה לכך טמונה בעובדה כי הרוחות שאוהבות אתכם נהנות לבוא אליכם; הן שמחות על כך שאתם זוכרים אותן, ועל כך שהן מסוגלות לשוחח איתכם. יהא זה חילול קודש במידה ותקשורת זו מתנהלת מתוך קלות-דעת.

הערת קָרְדֵק: האפשרות של תקשורת עם רוחות היא מנחמת מאוד, היות והיא מעניקה לנו את האמצעים לעמוד בקשר עם מי מקרובינו וחברינו שעזבו את החיים הארציים לפנינו. באמצעות הזימון שלנו אנו מושכים אותם קרוב יותר אלינו, הם באים להיות לצידנו, שומעים אותנו ועונים לנו, ואין עוד, אם אפשר לומר כך, הפרדה בינם לבינינו. הם עוזרים לנו עם עצותיהם ומספרים לנו על העונג שהם מפיקים מכך שאנו זוכרים אותם. מספק אותנו לדעת כי הם מאושרים, ללמוד מהם את הפרטים על הקיום החדש שלהם ולרכוש את הוודאות שנצטרף אליהם בתורנו.

936. איזו השפעה יש לכאב שאין-לו-נחמה של הניצולים על הרוחות אשר מהוות מושא לכאב זה?

— הרוח מתרגשת מההיזכרות ומהחרטה של אלה שהיא אהבה; אך צער מתמשך ומוגזם מכאיב לה, שכן היא רואה, בצער מוגזם זה, חוסר-אמונה בעתיד ואי-אמון באלוהים, וכן, כתוצאה מכך, גם כמכשול בפני התקדמותו של האבל ואולי אף בפני האיחוד-מחדש ביניהם.

הערת קָרְדֵק: מאחר והרוח, כאשר היא מתגלגלת בגוף הגשמי, הינה מאושרת יותר משהייתה בעת שחייה עלי אדמות, הרי שלהצטער על שינוי זה בחייה החדשים פירושו להצטער על היותה מאושרת. שני חברים הם אסירים וכלואים באותו צינוק, שניהם ישוחררו יום אחד לחופשי, אך אחד מהם זוכה בחירותו לפני האחר. האם יהיה זה אדיב מצד זה שנשאר בכלא להצטער שחברו שוחרר לפניו? האם אין זו יותר אנוכיות מאשר חיבה מצידו, לייחל שחברו יישאר בשבי ויסבול כל עוד הוא סובל? אותו הדבר חל על שני בני אדם האוהבים אחד את השני על פני האדמה; האדם שעוזב את החיים הגשמיים ראשון [ומסיים את גלגולו] הוא הראשון שנגאל מהסבל והמבחנים הקשים; האדם השני צריך לשמוח שהאחר נגאל, בעודו ממתין בסבלנות לרגע שבו הוא יוכל להיגאל בתורו.

אנו יכולים להמחיש נושא זה באמצעות השוואה נוספת. יש לכם חבר קרוב שמצוי במצב כואב וקשה; בריאותו או טובתו מחייבים שהוא יעבור למדינה אחרת, שבה יהיה לו טוב יותר מכל בחינה. הוא לא יהיה קרוב עוד אליכם בכל רגע ורגע נתון, אך עדיין תמיד תהיו בקשר איתו; ההפרדה ביניכם תהיה רק מבחינה גשמית בחיי היומיום שלכם. האם תתאבלו על עזיבתו, מאחר והיא לטובתו שלו?

על ידי ההוכחות הברורות שהיא מעניקה לנו אודות קיומם של חיים עתידיים, ועל ידי נוכחותם של היקרים לנו שנפטרו לידינו, ועל ידי החיבה והדאגה הנמשכות לשלומנו מצד האנשים שאהבנו, כמו גם על ידי מערכות היחסים שמאפשרות לנו לשמור על קשר איתם, תורת הרוחניות מציעה לנו את הנחמה היעילה ביותר בנסיבות הקשות והמכאיבות ביותר של הסבל הגשמי; היא פוטרת אותנו מהבדידות וההפרדה, שכן היא מראה לנו שגם בני האדם המבודדים ביותר מוקפים תמיד בהמון חברים איתם הם יכולים לשוחח.

לעיתים קרובות אנו חסרי סבלנות כלפי תלאות החיים; הן נראות לנו כל כך בלתי-נסבלות עד שאנו לא מאמינים שנוכל לשאת עוד בהן; ועדיין, אם נשאנו בהן באומץ, אם הצלחנו להשתיק את תרעמתנו, הרי שעלינו לשמוח שעמדנו בהן כאשר נסיים את שהותנו עלי אדמות, כפי ששמח החולה, לאחר שהחלים, שפטר את עצמו ממהלכו הכואב של טיפול שריפא אותו ממחלה.

III אכזבות, כפיות-טובה ורגשות של חיבה נכזבת

937. האם אכזבות שנגרמות על ידי כפיות-טובה ועל ידי שבירותן של חברויות ארציות, מהוות אף הן מקור למרירות בעבור הלב האנושי?

— כן, אולם אנו מלמדות אתכם לחוש רחמים כלפי כפוי-הטובה וכלפי חברים חסרי-אמונה; אכזריותם תגרום להם נזק רב יותר לעצמם מאשר לכם. כפיות-טובה נובעת מאנוכיות; ואדם אנוכי יפגוש, במוקדם או במאוחר, בלבבות קשים, כפי שהיה ליבו שלו עצמו. חישובו על כל אותם בני האדם שעשו יותר דברים טובים מכם, שראויים יותר מכם, ושעל טוב-ליבם גמלו להם בכפיות-טובה. זכרו כי ישוע עצמו, במהלך חייו, זכה ללעג ולבוז ולהתייחסות אליו כאל נבל ומתחזה; ואל תתפלאו שגם בכם ראוי לנהוג באותו אופן. תנו לתודעה של הטוב שעשיתם להיות הפיצוי שלכם בחיים הנוכחיים, ואל תטרידו את עצמכם בנוגע לאלה שכלפיהם נהגתם כך. כפיות-טובה נועדה לבדוק את התמדתכם ונחישותכם בעשיית טוב; הדבר יזקק לזכותכם בעולם הבא, ואלה ששכחו את טוב-ליבכם יענשו, ואפילו ביתר-חומרה, ככל שכפיות-הטובה שלהם רבה יותר.

938. האם האכזבות הנגרמות על ידי כפיות-טובה נועדו להקשיח את הלב ולהפוך אותו לחסר-רגש?

— תהא זו טעות להניח להן לעשות זאת; מפני שהאדם הנדיב תמיד שמח לעשות טוב. הוא יודע שבמידה ואלה שהיטיב עימם לא יזכרו את טוב-ליבו בחיים האלה, הם יזכרו זאת בחיים שלאחר המוות ויחושו אז בושה וחרטה על כפיות-הטובה שלהם.

א. אולם ידע זה לא ימנע ממנו את הכאב הרב שנגרם מכפיות-הטובה בחיים האלה; האם כאב זה לא עשוי להובילו לחשוב שהוא יהיה מאושר יותר לו הוא היה ניחן בפחות רגישות?

— כן; במידה והוא מעדיף אושר אנוכי; אולם סוג אושר זה הוא אושר מעורר רחמים עד מאוד. הניחו לאדם כזה לנסות ולהבין כי חבריו כפויי-הטובה שנטשו אותו אינם ראויים לידידותו, וכי הוא טעה בהערכתו כלפיהם, והוא לא יצטער עוד על חסרונם. מקומם ייתפס במהרה על ידי אחרים שמסוגלים להבין אותו טוב יותר. עליכם לחוש רחמים כלפי אלה שמידם זכיתם להתעללות שלא הגיעה לכם, מכיוון שעונש כבד יוטל עליהם; אולם אסור לכם להרשות לעצמכם להיות מושפעים עד כאב מהתנהגותם הלא-הולמת. האדישות שלכם להתעללות שלהם תציב אתכם מעליהם.

הערת קָרְדֵק: הטבע הטמיע באדם את הצורך לאהוב ולהיות נאהב. אחת מההנאות הגדולות ביותר שהוענקו לו עלי אדמות היא לפגוש בלבבות שמבינים לליבו שלו עצמו. הבנה זו מעניקה לו טעימה מוקדמת מהאושר הממתין לו בעולמן של הרוחות המושלמות, שבו שורות בכל אהבה ונדיבות; זהו אושר שנמנע מבני האדם האנוכיים.

IV נישואים מתוך סלידה

939. מאחר שרוחות שמחבבות אחת את השנייה נמשכות באופן ספונטני האחת לשנייה, כיצד זה ייתכן שבקרב רוחות שהשלימו את גלגולן מצויה האהבה לעיתים קרובות רק בצד אחד; כיצד זה ייתכן שהחיבה הכנה ביותר פוגשת באדישות או אפילו בדחייה; וכיצד עשויה, יתרה מזאת, אפילו החיבה העזה ביותר בין שני בני אדם להפוך לסלידה, ואף לשנאה?

— ניגוד שכזה של רגשות הוא עונש, אך עונש חולף בלבד. מלבד זאת, כמה אנשים יש, אשר מדמיינים לעצמם שהם מאוהבים נואשות האחד בשני, מפני ששפטו האחד את השני רק על סמך הופעה חיצונית, ואשר, כאשר הם מחויבים לחיות יחד, מגלים במהרה כי החיבה שלהם זה לזו הייתה לא יותר מאשר גחמה חולפת? לא מספיק להתאהב במישהו שמוצא-חן בעיניכם ובמי שאתם מדמיינים שניחן בכל מיני תכונות טובות; רק על ידי חיים יחד תוכלו לברר את שוויה של ההופעה החיצונית ששבתה את ליבכם. מצד שני, כמה מהנישואים הללו, שנראו, בתחילה, כאילו לעולם לא יוכלו להפוך לנעימים [סימפטיים], צמחו והפכו, עם הזמן, להיות מלאי רוך וחיבה נמשכים, המבוססים על ההערכה שהתפתחה בין הצדדים דרך היכרות טובה ושלמה יותר עם התכונות הטובות האחד של השני? אסור לכם לשכוח כי הרוח היא זו שאוהבת, ולא הגוף, וכאשר האשליה של המשיכה הגשמית נעלמת, הנפש תופשת את טיבם האמיתית של הנישואים שלתוכם נכנסה.

קיימים שני סוגים של חיבה – זו של הגוף וזו של הנפש, ולעיתים קרובות מבלבלים בין השניים. החיבה של הנפש, כאשר היא טהורה ואוהדת, היא בת-קיימא; זו של הגוף היא מתכלה, ובשל כך אלה שחשבו שיאהבו האחד את השני מתוך חיבה נצחית, מתעבים האחד את השני כאשר האשליה שלהם מתפוגגת.

940. האין היעדר חיבה בין בני זוג שנועדו לחיות יחד מהווה גם היא מקור לצער, ומקור מר במיוחד, מפני שהוא מרעיל את הקיום כולו?

— זהו אכן מקור מר מאוד, ללא כל ספק; אולם לעיתים קרובות זוהי אומללות שנגרמה על ידכם אתם. ראשית, החוקים שלכם אשמים בכך; שכן כיצד יכולים אתם להניח כי אלה שסולדים האחד מהשני יכולים היו להיות מיועדים על ידי אלוהים לחיות יחד? שנית, זוהי אשמתכם שלכם עצמכם, מפני שלעיתים קרובות אתם מבקשים, בנישואים הללו, לספק את גאוותכם ושאפתנותכם, במקום את האושר שבחיבה הדדית; ובמקרים כאלה, אתם נושאים בתוצאות הטבעיות של הדעות הקדומות שלכם.

א. אך במקרים שכאלה, האם אין בדרך כלל קורבן חף מפשע?

— כן, אדם שעבורו זהו ניסיון קשה; אולם האחריות לאומללות שכזו תרבוץ, אף על פי כן, לפתחם של אלה שגרמו לה. לו היה אורה של האמת חודר לנפשו של הקורבן, הייתה האמונה בעתיד מעניקה לו נחמה על סבלותיו בהווה. אולם הסיבות לאומללות פרטית זו תעלמנה ביחס ישר להיעלמותן של הדעות הקדומות שלכם.

V פחד מפני המוות

941. הפחד מהמוות מביא אנשים רבים לידי מבוכה; מאין מגיע פחד זה במקרה של אלה שמאמינים בחיים שלאחר המוות?

— פחד שכזה הוא לגמרי לא במקומו; אך כאשר בני אדם מחונכים באופן יסודי, בנעוריהם, להאמין שיש גהנום ויש גן עדן, וכי קרוב לוודאי שהם יגיעו לאחרון, מפני שכל דבר השייך לחיים האנושיים הוא חטא בל-יכופר בעבור הנפש, הרי הם מפחדים באופן טבעי מהאש שתשרוף אותם לנצח מבלי להשמיד אותם, במידה והם שמרו על אמונותיהן הדתיות. אך רוב בני האדם שחונכו כך בילדותם, במידה והם מפעילים שיקול דעת, משליכים הצידה אמונה זו כאשר הם גדלים, ומאחר ואין הם מסוגלים להסכין עם דוקטרינה שכזו, הם הופכים לאַתְּאִיסְטִים²⁵⁸ או לחומרניים; כך שהשפעתו הטבעית של חינוך מסוג זה היא לגרום להם להאמין כי אין דבר מעבר לחיים הנוכחיים.

המוות אינו מטיל אימה על האדם הצדיק, מפני שבעזרת האמונה יש לו וודאות לגבי החיים שלאחר המוות; התקווה מובילה אותו לצפות לקיום מאושר יותר מזה הנוכחי שלו; והצדקה, שבה עסק ואשר הפכה לחוק המנחה בחייו ובמעשיו, מעניקה לו את הביטחון כי, בעולם שאליו הוא עתיד להיכנס, לא יפגוש הוא באף אדם שמפני מבטו [המאשים] יהא עליו לחשוש (ראה שאלה 730).

הערת קָרְדֵק: האדם בעל התודעה החומרית, הנמשך יותר לחיים החומריים מאשר לחיי הרוח, מכיר רק את המכאובים וההנאות של הקיום הארצי. אושרו היחיד טמון בסיפוק בן-חלוף של תשוקותיו הגשמיות; מוחו, העסוק באופן תמידי בתהפוכותיהם של החיים הנוכחיים ומושפע מהן עד כאב, מתענה בחרדה מתמדת. המחשבה על המוות מבעיתה אותו, מפני שיש לו ספקות בנוגע לעתידו, ומפני שעליו להשאיר מאחריו את כל מה שהוא מחבב ומייחל לו, כאשר עוזב הוא את העולם. לאדם בעל התודעה הרוחנית, שרומם עצמו אל מעבר לחוסרים המדומים שנוצרים על ידי היצרים, יש, אפילו בחיים הנחותים הללו, הנאות שאינן מוכרות לאדם בעל התודעה החומרית. הריסון של יצריו מעניק מנוח ושלווה לרוחו. מאחר והוא מאושר בטוב שעשה, החיים אינם מזמנים אכזבות עבורו, ורוגזו חולף בקלילות על פני מצפונו, מבלי להשאיר עליו חותם כואב כלשהו.

²⁵⁸ הערת המתרגם: אַתְּאִיסְט (Atheist) - מי שדוחה את האמונה בקיומו של אלוהים או ישויות אלוהיות כל שהן.

942. האם עצות אלה ביחס לדרך שבה יש להיות מאושרים בחיים הנוכחיים, לא תחשבנה על ידי בני אנוש רבים כעניין שבשגרה במידת מה; האם הן לא תתפשנה כאמיתות מוסכמות; והאם לא ניתן לומר כי, אחרי הכל, הסוד האמיתי לאושר נעוץ ביכולת להיות מסוגלים לשאת בגאון את צרותיו של האדם?

— בני אדם רבים וטובים יקבלו השקפה זו על הנושא; ואולם, מבין אלה, לא מעט מהם דומים לאדם חולה שעליו ציווה הרופא לשמור על משטר תזונה מסוים, אך הוא דורש להירפא מבלי לשנות את הרגליו, בעודו ממשיך להתענג על מה שמשמר את הפרעות העיכול שלו.

VI סלידה מהחיים – התאבדות

943. מה הסיבה לסלידה מהחיים אשר אוחזת לעיתים בבני אדם מסוימים, ללא כל סיבה ניתנת-לייחוס?

— חוסר-מעש; חוסר-אמונה, ולעיתים תחושת שובע ורוויה. בעבור אדם אשר משתמש בכישוריו למרדף אחר מטרה מועילה כלשהי הנמצאת בהרמוניה עם נטיותיו הטבעיות, המאמץ אינו מהווה אי-נעימות; זמנו עובר במהירות בעיסוק בנעימים; הוא מסוגל לשאת את תהפוכות החיים בסבלנות ומתוך השלמה רבות יותר, מפני שהוא מצפה לאושר טהור יותר ובר-קיימא בעתיד.

944. האם יש לאדם זכות ליטול את חייו?

— לא; זכות זו שמורה לאלוהים בלבד. אדם המבצע התאבדות מרצונו החופשי סותר את הצו האלוהי ששלח אותו לחיים הארציים.

א. האם התאבדות אינה מתבצעת תמיד מרצון?

— מטורף שנטל את חייו אינו יודע מה הוא עושה.

945. מה עלינו לחשוב על אלה שמתאבדים מפני שמאסו בחיים?

— שוטים! מדוע לא העסיקו עצמם בעבודה מועילה כלשהי? לו נהגו כך לא היו החיים נמאסים עליהם!

946. מה עלינו לחשוב על אלה שפונים להתאבדות בכדי לחמוק מצרותיו ואכזבותיו של העולם הזה?

— הם נמושות החסרות את האומץ לשאת את הטרדות הקטנוניות של הקיום. אלוהים עוזר לאלה שסובלים בגבורה, אך לא לאלה שחסרים את הכוח או את האומץ. תלאות החיים הם ניסיונות או

כפרות; מאושרים הם בני האדם שנושאים בהם מבלי להתלונן, שכן רב יהיה שכרם! בניגוד לכך, אומללים הם בני האדם שמצפים שרווחתם תגיע ממה שהם מכנים תוך חילול הקודש "מזל" או "גורל"! "מזל" או "גורל", אם לשאול מהביטויים שלהם עצמם, עשויים לנטות להם חסד לזמן מה; אך רק כדי לגרום להם להרגיש, לאחר מכן, ובאופן מר אף יותר, את ריקנותן של מילים אלה.

א. האם אותם בני אדם שדחפו את זולתם האומלל לכדי מעשה זה של ייאוש, יישאו באחריות לתוצאות מעשיהם?

— כן; וכבד אכן יהא עונשם, שכן יהא עליהם לתת את הדין על תוצאות אלה, כאילו ביצעו רצח.

947. האם יכולים אנו לראות באדם שהרשה לעצמו למות מתוך ייאוש, לאחר שהתייאש ממאבקו במצוקות ובחוסר, כאילו ביצע התאבדות?

— נטישה-עצמית שכזו היא התאבדות; אך אלה שגרמו לפשע, או שיכלו היו למנוע אותו, יהיו אשמים בו יותר מאשר האדם שהתאבד, והוא יישפט, לפיכך, לקולא, לפני משורת הדין. ואולם, אף על פי כן, אל לכם להניח כי הוא יהיה פטור לגמרי מעונש, במידה והוא נמנע בתקיפות ובהתמדה או כשל מלהשתמש באופן מועיל בתבונתו, כדי לעזור לעצמו להיחלץ מהקשיים. והוא יזכה ליחס מחמיר אף יותר במידה והוא אחד מאותם בני אדם שתבונתם שותקה על ידי גאוה, שהניאה אותו מלהוציא את מחייתו בעבודת כפיים והעדיף יותר למות מרעב, מאשר ממה שהוא מכנה פחות 'במעמדו החברתי'. האם אין כבוד ואצילות רבים ואמיתיים יותר פי אלפי מונים בנשיאה בתלאות, בהתרסה כנגד ההערות מרושעות-האופי והעקרות של אנשים אנוכיים, שרצונם הטוב נתון רק לאלה שלא חסר להם דבר, ואשר מפנים כתף קרה לכל מי שזקוק לעזרה? להשליך חיי אדם בגלל בני אדם שכאלה הוא מעשה מגוחך כפליים, מאחר והם יהיו אדישים לחלוטין כלפי קורבן זה.

948. האם התאבדות שבוצעה מתוך מטרה לחמוק מהחרפה שבביצוע מעשה עוולה, ראויה לגינוי באותה המידה כמו התאבדות שבוצעה מתוך ייאוש?

— חטא אינו נמחק כתוצאה מהתאבדות, אשר, בניגוד לכך, מהווה חטא שני המתווסף לזה הראשון. אדם שהיה לו את האומץ לבצע עוולה צריך שיהיה לו את האומץ לשאת בתוצאות של מעשיו-השגויים. אלוהים הוא השופט היחיד, ולעיתים הוא מפחית את העונש על עשיית עוול מתוך התחשבות בנסיבות שהובילו לכך.

949. האם ניתן למחול על התאבדות כאשר היא מבוצעת במטרה להימנע מהמטת חרפה על ילדיו ומשפחתו של אדם?

— אדם שמבקש מפלט באמצעי שכזה טועה; אבל, מאחר והוא מאמין שהמעשה נעשה לטובה, אלוהים מבחין בכוונתו מאחר והתאבדותו היא כפרה שאדם מקבל על עצמו; אשמתו זוכה להקלה בגלל כוונתו, אך אף על פי כן, זהו חטא. ואולם, כאשר תיפטרו מהדעות המוקדמות וההתעללויות החברתיות שלכם לא תהיינה עוד התאבדויות.

הערת קָרְדֵק: אדם הנוטל את חייו שלו עצמו במטרה לחמוק מהחרפה שבביצוע מעשה רע, מוכיח כי הוא מייחס ערך רב יותר לדעתם של אנשים מאשר לזו של אלוהים; שכן הוא יחזור לעולם הרוחות עמוס בעוונותיו, ובאופן זה הוא מנשל את עצמו מהשימוש באמצעים בהם בחר במהלך חייו הגשמיים כדי לכפר עליהם. לעיתים קרובות אלוהים הוא פחות קשוח ונחרץ מבני האדם; הוא מוחל לאלו שבאמת מכים על חטא ומביא בחשבון את מאמצינו לתקן את העוולות שביצענו; ואולם, התאבדות אינה מתקנת דבר.

950. מה עלינו לחשוב על אדם שממהר לנטוש את חייו מתוך תקווה להגיע מוקדם יותר למצב של קיום מאושר יותר?

— פיסת איוולת נוספת! הניחו לאדם לעשות טוב והוא יהיה בטוח יותר שיגיע למצב שכזה. התאבדותו תעכב את כניסתו לעולם טוב יותר; מאחר והוא עצמו יבקש שיותר לו לחזור חזרה לעולם הזה, במטרה להשלים את החיים שקטע במרדף אחר רעיון שגוי. היכלו של אלוהים לעולם אינו נפתח באמצעות חטא, ואין זה משנה מה היה עשוי להיות המניע לו.

951. האם אין הקרבת חייו של אדם ראויה לשבח כאשר היא מבוצעת לשם הצלת חייהם של בני אדם אחרים או כדי לעזור להם?

— הקרבה עצמית מתוך כוונה שכזו היא מעשה נשגב, והקרבה מרצון שכזו של חיים היא אינה התאבדות. זהו קורבן חסר-תועלת שמכעיס את אלוהים, וגם קורבן שמוכתם בגאוה. קורבן הוא ראוי לציון רק כאשר הוא מבוצע באופן חסר-פניות; במידה והוא מבוצע לשם מטרה אנוכית, ערכו פחות בעיניו של אלוהים.

הערת קָרְדֵק: כל מעשה הקרבה של האינטרסים שלנו או של ההנאות שלנו למען אחרים הנו מעשה ראוי ביותר לשבח בעיני האל, משום שהוא מהווה ציות ומילוי אחר חוק הצדקה. מאחר והחיים, יותר מכל דבר אחר עלי אדמות, הם הדבר היחידי שאילו מייחס האדם את הערך הרב ביותר, אדם המוותר עליהם מרצון לטובת זולתו אינו מבצע פשע, הוא מבצע הקרבת קורבן. ואולם, לפני שהוא עושה זאת, עליו לשקול האם חייו אינם מועילים יותר ממותו.

952. האם אדם שנופל קורבן לעיסוק-יתר ביצרים מתוך ידיעה שהדבר עשוי להחיש את מותו, אך משום שההרגל לספק יצרים אלה הפך לכורח פיזי עבורו אין לו יותר כוח להתנגד לעיסוק זה, מבצע התאבדות?

— הוא מבצע התאבדות מוסרית. האם אינכם רואים כי אשמתו של אדם זה, במקרה שכזה, היא משולשת, שכן שהוא אשם בחוסר-נחישות, בחטא של בהמיות ובשכחה של אלוהים?

א. האם אדם כזה אשם יותר או פחות מאשר אדם שהורג את עצמו מתוך ייאוש?

— הוא אשם יותר, מפני שהיה לו זמן להרהר על אופיו האובדני של המסלול בו בחר. במקרה של אדם שביצע התאבדות בהחלטה של הרגע, ישנה לפעמים מידה של בלבול שאינה קשורה לשגעון. הראשון ייענש בחומרה רבה יותר מאשר האחרון; שכן העונשים על פשעים תמיד נמצאים ביחס ישר לתוצאות של עשיית-העוול שנלווית לביצועם.

953. האם זו טעות מצידו של מי שמוצא את עצמו חשוף למוות נוראי ובלתי-נמנע, לקצר את סבלו על ידי ביצוע התאבדות?

— זו תמיד טעות לא לחכות לרגע המוות שנקבע על ידי אלוהים. חוץ מזה, כיצד יכול אדם לומר האם קיצם של חייו הגיע באמת, או האם עזרה לא-צפויה כלשהי עשויה להגיע אליו, במה שהוא משער שהוא הרגע האחרון בחייו?

א. ניתן להבין כי התאבדות ראויה לגינוי בנסיבות רגילות, אך האם ניתן לחשוב על מקרה שבו המוות הוא בלתי-נמנע, ושבו החיים מתקצרים רק בכמה רגעים?

— תמיד יש במקרים שכאלה חוסר השלמה וכניעה לקבלת רצון הבורא.

ב. מהן, במקרה כזה, ההשלכות של התאבדות?

— אותן ההשלכות שחלות בכל יתר המקרים; כפרה שמתאימה לחומרת החטא, בהתאם לנסיבות בהן בוצעה העברה.

954. האם יש אשמה בחוסר-זהירות אשר הובילה בטעות לאובדן חיים?

— אין אשמה במקום שבו אין כוונה או מודעות חיובית לביצוע העוול.

955. האם הנשים שנוהגות לשרוף את עצמן למוות עם גופותיהן של בעליהן בכמה מדינות בעולם נחשבות כמי שמבצעות התאבדות והאם הן תענשנה על פשע זה?

— הן מצייתות לתכתיבים של דעות קדומות שקשורות לאמונות טפלות, ולעיתים קרובות, יתרה מזאת, הן קורבנות להפעלת כוח במקום לרצון החופשי. הן מאמינות שהן מבצעות את חובתן, ומעשה כזה אינו מהווה חלק מאופיו של מעשה ההתאבדות. הצידוק שלהן [למעשיהן] מצוי באפסיות [ריקות] המוסרית ובבורות של חלקן הגדול. כל אותם מנהגים ברבריים וטיפשיים ייעלמו עם התפתחות הציוויליזציה.

956. האם אותם בני אדם שאינם מסוגלים לשאת את האובדן של מושא אהבתם ומתאבדים מתוך תקווה להתאחד איתם בחיים שלאחר המוות, משיגים את מטרתם?

— במקרים כאלה התוצאה של ההתאבדות היא הפוכה בדיוק מזו שהם קיוו לה. במקום שיתאחדו עם מושאי אהבתם, מי שביצע טעות עצובה זו מוצא את עצמו נפרד, ולמשך זמן ארוך, מהקיום אליו קיווה להצטרף; שכן שאלוהים אינו יכול לגמול טובה על מעשה שהוא בו-זמנית הוכחה לפחדנות מוסרית ועלבון המוטח בו, מתוך חוסר-אמונה בהשגחתו העליונה. הם ישלמו על האייוולת שלהם באמצעות צער רב יותר מזה שהם חשבו שהם עומדים לקצר, ושעבורו הם לא יקבלו פיצוי על ידי הסיפוק שהם קיוו להשיג (ראה שאלה 934 ואילך).

957. מהן, באופן כללי, השלכותיה של ההתאבדות על מצבה של הרוח שבשמה היא בוצעה?

— ההשלכות של התאבדות משתנות במקרים שונים, מפני שהעונשים שבהם היא כרוכה תמיד יהיו פרופורציונליים לנסיבות אשר הובילו בכל מקרה ומקרה לביצועה. העונש היחיד שממנו איש מבין אלה שהתאבדו אינו יכול לברוח הוא האכזבה; יתרת עונשם תלויה בנסיבות. חלק מאלה שהתאבדו מכפרים על חטאם באופן מיידי; אחרים עושים זאת דרך חיים גשמיים חדשים, שיהיו קשים יותר לנשיאה מאשר אלה שאת מסלולם הם גדעו.

הערת קרדק: תצפיות אישור את הטענה כי השלכותיה של ההתאבדות אינן זהות בכל המקרים; אולם הן גם הראו לנו כי חלק מאותן השלכות שנובעות מגדיעה פתאומית של חיים, הן זהות בכל המקרים בהם מעורב מוות אלים. הראשונה במעלה מבין אלה היא האחיזה החזקה יותר וההתמדה העיקשת בחיבור אשר מאחד בין הנפש לגוף, שמחוברים ביניהם. כמעט בכל המקרים האלה נמצא חיבור זה במלוא עוצמתו ברגע שבו הוא נגדע; בעוד שכאשר המוות הוא תוצאה של נסיבות טבעיות, חיבור זה נחלש בהדרגה, ולעיתים קרובות נקטע לפני שהחיים נכחדים לגמרי. ההשלכות של מוות אלים הן, ראשית, ההארכה של הבלבול הנפשי אשר מגיע לרוב לאחר המוות, ולאחר מכן, האשליה שגורמת לרוח, למשך פרק זמן קצר או ארוך יותר, להאמין שהיא עדיין בין החיים (ראה שאלות 155 ו-165).

הזיקה שעדיין ממשיכה להתקיים בין הרוח לגוף מניבה, במקרה של חלק ממקרי ההתאבדות, סוג של הדהוד ביחס למצבו של הגוף בתודעתה של הרוח, שנאלצת, לפיכך, להבין את ההשפעות של רקבון הגוף²⁵⁹, וחווה תחושה של ייסורים ואימה עזים; מצב שעשוי להימשך כל עוד החיים שנגדעו אמורים היו להימשך. מצב זה אינו בהכרח תוצאה של התאבדות; אולם מי שגדע את חייו מרצון לעולם לא יוכל לחמוק מההשלכות של החוסר שלו בכוח סבל ואומץ; במוקדם או במאוחר, ובדרך זו או אחרת, הוא עתיד לכפר על חטאו. לכן, רוחות רבות שהיו אומללות מאוד על פני האדמה מצינות שהן התאבדו בחייהן הקודמים, וכי הן נחשפו מרצון למבחנים ולניסיונות חדשים במטרה לנסות לשאת בהם מתוך השלמה רבה יותר. בעבור חלקן, תוצאתה של ההתאבדות היא סוג של היקשרות לחומר, שממנו הן ניסו לשווא לשחרר את עצמן, כדי

---

²⁵⁹ הערת המתרגם: **רקבון הגוף** או **רקבון הגופה** (Decomposition) - תהליך הפירוק והריקבון של הגוף המתרחש לאחר המוות.

שתוכלנה להתעלות לעולמות מאושרים יותר, שהגישה אליהם נמנעה מהן; רובן מתחרטות על ביצוע מעשה חסר-תועלת זה, ושממנו הן קצרו רק אכזבה.

הדת המוסר וכל האסכולות הפסיכולוגיות, כולן מגנות את ההתאבדות כמעשה המנוגד לחוק הטבע; כולן אומרות לנו באופן עקרוני שאין לאדם כל זכות לקצר את חייו מרצון; אולם מדוע אין לנו את הזכות הזו? מדוע אין לנו את החופש לשים קץ לייסורינו? **תורת הרוחניות** מראה לנו, באמצעות הדוגמה של אלה שנכנעו לפיתוי זה, כי התאבדות אינה מהווה רק אשמה בהפרת חוק המוסר (שיקול בעל משקל מועט בקרב חלק מבני האדם), אלא שהיא גם מעשה של טיפשות, היות ואין כל רווח שניתן להשיג ממנה, אלא להיפך. הדרכתה של **תורת הרוחניות** ביחס לנושא זה אינה עניין תיאורטי בלבד; שכן היא מציבה את עובדות המקרה לנגד עינינו.

פרק שני – שכר ועונש עתידיים

1 חדלון - החיים שלאחר המוות

958. מדוע יש לאדם פחד אינסטינקטיבי מפני רעיון החדלון?²⁶⁰

— מפני שהחדלון אינו קיים.

959. מאין שואב האדם את התחושה האינסטינקטיבית על החיים שלאחר המוות?

— מהידע על חיים אלה שהיה מצוי בידי הרוח שלו בגלגולה הקודם; הנפש משמרת זיכרון עמום של מה שידעה בעת שחיה במצב של רוח.

הערת קרדק: בכל הזמנים העסיק עצמו האדם בשאלה על החיים שמעבר לקבר; והרי זה אך טבעי שינהג כך. לא משנה מהי החשיבות שאותה עשוי היה הוא לייחס לחיים הנוכחיים, הוא לא יכול היה להימנע מלראות עד כמה הם קצרים ולא וודאיים, מאחר והם עשויים להיגדע בכל רגע נתון, והוא לעולם לא היה בטוח בעתיד לבוא. מה יהא עליו לאחר המוות? שאלה זו היא שאלה רצינית, שכן אין מדובר בעניין של שנים, כי אם בנצח. אדם המתעתד לבלות שנים רבות בארץ זרה מתאמץ להשיג ידע מוקדם ביחס לשאלה מה יהיה מעמדו שם; כיצד, אם כן, זה אפשרי עבורנו שלא לחקור מה יהיה ממעמדנו עם עזיבתנו את החיים הנוכחיים, היות והדבר יהיה לנצח?

הרעיון של החדלון מנוגד להיגיון. האדם חסר-הדאגות ביותר, כאשר הוא מתעתד לפרוש מהחיים הללו, שואל את עצמו מה עתיד לקרות איתו, והוא עוסק באופן לא-רצוני בתקווה. אמונה באלוהים מבלי להאמין בחיים שלאחר המוות תהיה לא הגיונית. התחושה המוקדמת ביחס לחיים טובים יותר נמצאת בתודעתו הפנימית של כל אדם. אלוהים לא יכול היה למקמה שם לחינם.

²⁶⁰ הערת המתרגם: **חדלון** (Annihilation) – מוות, כליה, אובדן, אבדון, איננות, אי קיום.

הרעיון של חיים עתידיים מרמז על שימור העצמיות שלנו לאחר המוות; שכן מה יועיל לנו שנשרוד לאחר [הרס] גופנו, אם המהות המוסרית שלנו תאבד באוקיינוס של הנצח? תוצאה כזו תהיה, בעברנו, זהה לחדלון.

II אינטואיציה ביחס לשכר ועונש עתידיים

960. מאין מגיעה האמונה בשכר ועונש עתידיים שאותה ניתן למצוא בקרב כל העמים?

— האינטואיציה²⁶¹ הינה תחושה מוקדמת ביחס למציאות, שמונחלת לכל אדם על ידי הרוח שנתגלגלה בו. קול פנימי זה אינו דובר אליו ללא תכלית; הוא טועה בהקדשת תשומת-לב כה מועטה אליו. לו היה מקשיב לו לעיתים תכופות יותר ובקפידה רבה יותר, היה הדבר מועיל לו.

961. מהו הרגש השולט ברגע המוות? האם זה ספק פחד או תקווה?

— ספק אצל הספקנים, פחד אצל האשמים, תקווה אצל הטובים.

962. איך זה שישנם ספקנים, מאחר והנפש מקנה לכל אדם את התחושה ביחס לדברים רוחניים?

— ישנם פחות ספקנים ממה שאתם משערים. רבים מאלה, אשר, מתוך גאווה, מושפעים מספקנות במהלך חייהם, הם פחות ספקנים במידה ניכרת כאשר הם עומדים למות.

הערת קרדק: דוקטרינת האחריות המוסרית הנה תוצאה של האמונה בחיים לאחר המוות. ההיגיון וחוש הצדק שלנו מורים לנו כי בנהייה אחר האושר שאליו שואפים כל בני האדם, לא ניתן לכרוך יחד את בני האדם הטובים והרעים. אלוהים אינו יכול לצוות שחלק מהאנשים ישיג, ללא מאמץ, את אותן הברכות [במעשיהם] שאחרים משיגים רק באמצעות מאמץ מתמשך.

האמונה שלנו בצדקתו ובטובו של אלוהים, כפי שמעידים הצדק והטוב של חוקיו, אוסרת עלינו מלהניח כי הצדיקים והרשעים יכולים לשכון באותו מקום בעיניו, או להטיל ספק בכך שבמוקדם או במאוחר, הראשונים יזכו לשכר על הטוב שעשו ואילו האחרונים ייענשו בחומרה על הרע שעשו. וכך, מתוך תחושת הצדק הטבועה בנו, אנחנו מפיקים את האינטואיציה שלנו אודות השכר והעונש עתידיים.

---

²⁶¹ הערת המתרגם: אינטואיציה (Intuition) - תפיסה בלתי-אמצעית, חוש ששי, הבנה ללא חשיבה. היכולת לקבל ולפענח מסרים תוך-אישיים ללא חשיבה רצונית. הדבר שמאפיין את הידיעה האינטואיטיבית היא העובדה שהיא נוצרת במהירות רבה (בן-רגע) ושהיא מופיעה בפתאומיות (מתוך השראה או הברקה).

III התערבותו של אלוהים במתן שכר ועונש

963. האם אלוהים מטריד את עצמו באופן אישי בנוגע לכל אדם ואדם? האם אין הוא גדול מדי, ואנחנו קטנים מדי, מכדי שכל אדם יהיה בעל חשיבות כלשהי בעיניו?

— אלוהים מטריד את עצמו בנוגע לכל היצורים אותם ברא, קטנים ככל שיהיו; דבר אינו זניח מדי בעבור כבודו.

964. האם צריך אלוהים להטריד את עצמו ביחס לכל אחד ממעשינו כדי לתגמל או להעניש אותנו?

— חוקי האלוהים חלים על כל מעשיכם. כאשר אדם מפר אחד מהחוקים הללו, אלוהים לא חורץ את דינו באומרו, לדוגמה, 'אתה היית זללן'; אני אעניש אותך על כך'. אך הוא הציב גבול בנוגע לתיאבון. מחלות, ואפילו מוות, הן תוצאה של חריגה מגבול זה. ענישה, בכל המקרים, היא תוצאה של הפרת חוק.

הערת קָרְדֵק: כל מעשינו כפופים לחוקי האל; וכל עוולה מצידנו, ואין זה משנה עד כמה בלתי-חשובה היא עשויה להיראות בעינינו, מהווה הפרה של חוקים אלה. כאשר אנו נושאים בהשלכות של הפרה שכזו, אנו יכולים להודות על כך רק לעצמנו; שכן אנו היוצרים היחידים של אושרנו ואומללותנו, כפי שנראה במשל המוסרי הבא:

"אב חינוך והנחה את ילדו, כלומר, הוא העניק לו את האמצעים לדעת איך לנהל את עצמו בעיני החיים. הוא נותן לו חלקת אדמה לטפח ואומר לו, 'נתתי לך את ההנחיות המעשיות ואת כל מה שנחוץ ליישמן כדי להפוך אדמה זו לפוריה, ועל ידי כך תוכל להוציא את מחייתך. נתתי לך את כל ההדרכה הדרושה להבנת ההנחיות הללו. אם תמלא אחריהן, אדמתך תניב יבול שופע ותספק לך אמצעים כדי להגיע למנוחה לעת זקנתך; אם לא תנהג כך, היא לא תניב דבר מלבד עשבים שוטים, ואתה תמות מרעב'. לאחר שאמר את זה, הוא משאיר אותו לנהוג ולפעול בחופשיות לפי ראות עיניו".

האם אין זה נכון שהאדמה שניתנה תניב פרי ביחס ישר למיומנות ולטיפול שהוקדשו לטיפוחה, וכי לכל טעות או הזנחה מצד הבן תהיה השפעה מזיקה על פוריותה? לפיכך, מצבו של הבן יהיה טוב או רע בזקנתו, בהתאם לדרך בה מילא או הזניח את ההוראות שקיבל מאביו. אלוהים דואג לעתיד עוד יותר מהאב הארצי, משום שהוא אומר לנו, בכל רגע ורגע נתון, האם אנו פועלים נכון או לא נכון. באמצעות הרוחות שהוא שולח לנו באופן קבוע בכדי לייעץ לנו, על אף שלא תמיד אנו זקוקים להן. ישנו גם את ההבדל הנוסף הבא, כלומר, במידה והבן שעליו דיברנו ינצל את הזמן בצורה שגויה או יבזבז אותו, לא תהיה לו הזדמנות נוספת לתקן את שגיאות העבר שלו, בעוד שאלוהים תמיד מעניק לאדם את האמצעים לתקן את שגיאותיו ודרכיו באמצעות קיום חדש.

IV טבעם של השמחה והצער העתידיים

965. האם יש דבר חומרי כלשהו בשכרה ובעונשה של הנפש לאחר המוות?

— השכל הישר אומר לכם כי הם אינם יכולים להיות בעלי אופי חומרי, מפני שהנפש אינה חומרית. אין שום דבר גשמי בשכר ובעונש הללו; ועדיין, הם מוחשיים יותר פי אלפי מונים מאלה שחוויתם על

פני האדמה; משום שהרוח, כאשר היא משוחררת מהחומר, היא הרבה יותר נוחה להשפעה; החומר מקהה את רגישותה (ראה שאלות 237-257).

966. מדוע יוצר לעצמו האדם לעיתים קרובות, רעיון כה דוחה ומגוחך על השכר והעונש שבחיים שלאחר המוות?

— מפני שהאינטליגנציה שלו עדיין אינה מפותחת באופן מושלם. האם ילד מבין דברים באותו האופן שמבין המבוגר? חוץ מזה, המושגים שלו ביחס לחיים שלאחר המוות הם לעיתים קרובות תוצאה של החינוך שאליו הוא נחשף – חינוך שזקוק לרפורמה בדחיפות.

מאחר ושפתכם לוקה מדי בחסר מכדי לבטא את מה שנמצא מעבר לטווח הקיום הנוכחי שלכם, היה הכרח לפנות אליכם באמצעות השוואות שהושאלו מקיום זה, אך אתם בבלתם בין התמונות והדימויים בהם השתמשנו לבין המציאות; ואולם, באופן יחסי, ככל שהאדם הופך לנאור יותר, המחשבה שלו מקיפה הרבה יותר ממה שהשפה שלו מסוגלת לבטא.

967. ממה מורכב אושרן של הרוחות המושלמות?

— מידיעה של כל הדברים; מכך שהן לא מרגישות שנאה, קנאה, שאפתנות, וגם לא אף אחד מהיצרים שהופכים את האדם לאומלל. החיבה ההדדית שלהן מהווה עבורן מקור לאושר עילאי. אין להן אף אחד מהחוסרים הסבל או החרדות של החיים הגשמיים; הן מאושרות בטוב שהן עושות, מפני שאושרן של הרוחות הוא תמיד פרופורציונלי למידת ההתעלות שלהן. הרי זה נכון שמהאושר בדרגה הגבוהה ביותר שלו נהנות רק רוחות שהינן טהורות באופן מושלם; אך השאר אינן אומללות. בין הרוחות הרעות והלא-מושלמות לאלה שהגיעו לשלמות [מוחלטת] קיימות אינסוף דרגות ביניים של התעלות ושל אושר; שכן שכרה של כל רוח הוא תמיד פרופורציונלי למעמדה המוסרי. לרוחות שכבר הגיעו לדרגת התקדמות מסוימת יש תחושה מוקדמת ביחס לאושרן של רוחות מתקדמות יותר מהן; הן שואפות לאותו אושר מדרגה גבוהה יותר, אולם הוא מהווה עבורן מושא לחיקוי ולא לקנאה. הן יודעות שהשגתן תלויה בהן עצמן והן עמלות לשם מטרה זו, אך מתוך הרוגע הנובע ממצפון נקי; הן מאושרות מכך שאין הן נאלצות לסבול ממה שסובלות רוחות רעות.

968. אתן מונות את היעדרם של חוסרים חומריים בין התנאים לאושרן של הרוחות; אבל האין סיפוקם של אותם חוסרים מהווה מקור להנאה בעבור המין האנושי?

— כן, של הנאה חייתית, אך כאשר בני האדם אינם יכולים לספק חוסרים אלה הם מתענים בגינם.

969. מה ניתן להבין מהאמירה שהרוחות הטהורות נאספות אל חיקו של אלוהים ועוסקות בהפלגה בשבח?

— האמירה היא תמונה אלגורית על הידע שיש ברשותן אודות מעלותיו של אלוהים, מפני שהן רואות ומבינות אותו; אולם אל לכם להבין זאת פשוטו כמשמעו [באופן מילולי], יותר מאשר אמירות אחרות בעלות אופי דומה. כל דבר בטבע, החל מגרגר החול ואילך, 'שר', כלומר, משבח את כוחו חוכמתו וטובו של אלוהים; אך אל לכם להניח כי רוחות מדרגה גבוהה יותר שקועות בהרהורים נצחיים, דבר שיהיה מונוטוני [חדגוני] ומטופש, באותה המידה שהוא יהווה חוסר-מעש נצחי. הן כבר לא תצטרכנה יותר לעבור את תהפוכות החיים הגשמיים, פטור שמהווה לכשעצמו הנאה; וחץ מזה, כפי שאמרנו לכם, הן יודעות ומבינות את כל הדברים, והן משתמשות באינטליגנציה שרכשו בכדי לעזור להתקדמותן של רוחות אחרות ומוצאות הנאה בסוג עיסוק שכזה.

970. ממה מורכב סבלן של רוחות לא-מושלמות?

— סבל זה הוא מגוון כמו הסיבות שבעטיין הוא נוצר, והוא פרופורציונלי למידת הנחיתות של כל רוח, כשם שההנאות של הרוחות מהדרגה הגבוהה יותר פרופורציונליות למספר דרגות העליונות שלהן. ניתן לסכם זאת כך: המראה של האושר שאותו הן אינן מסוגלות להשיג; קנאה בעליונות שהופכת רוחות אחרות למאושרות, ואשר הן רואות שהן חסרות אותה בעצמן; חרטה, קנאה, זעם, ייאוש ביחס למה שמונע מהן מלהפוך למאושרות; ייסורי-מצפון ועוגמת נפש מוסריים בל-יתוארו. הן משתוקקות לכל מיני סוגים של הנאות והן מתענות בשל אי-יכולתן לספק את תשוקותיהן.

971. האם ההשפעה שמפעילות הרוחות האחת על השנייה היא תמיד טובה?

— היא תמיד טובה מצד הרוחות הטובות, דבר זה ברור מאליו; ואולם רוחות רעות נאבקות להסיט מדרך החזרה בתשובה והתיקון את מי שהן מחשיבות כמועד להטעיה, ושאותו הן הובילו, לעיתים קרובות, לעשיית רע במהלך חייהן הארציים.

א. המוות, אם כן, אינו גואל אותנו מהפיתוי?

— לא, אך פעולתן של הרוחות הרעות היא הרבה פחות חזקה על רוחות אחרות מאשר על בני האדם, מפני שהיצרים החומריים כבר לא עומדים לצידין לסייע להן במלאכת הפיתוי (ראה שאלה 996).

972. כיצד מנסות רוחות רעות לפתות רוחות אחרות, מאחר ואין להן עוד את היצרים החומריים לצידין כדי לסייע להן במלאכת הפיתוי?

— גם אם היצרים אינם קיימים יותר מבחינה חומרית, הם עדיין קיימים במחשבה בקרב רוחות מדרגת התקדמות נמוכה; והרוחות הרעות משמרות מחשבות לא-טהורות בקרב קורבנותיהן, על ידי כך שהן לוקחות אותם למקומות שבהם הם עדים למימושם של יצרים אלה, ולכל מה שנוטה להלהיב אותם.

א. אך איזו מטרה משרתים יצרים אלה, מאחר ואין להם עוד מושא אמיתי כלשהו?

— זה בדיוק הדבר שממנו עשויים העינויים בחייה של הרוח. הקמצן רואה זהב שבו אינו יכול להחזיק; ההולל רואה אורגיות שבהן הוא אינו יכול ליטול חלק; היהיר רואה כיבודים בהם הוא מקנא, אך לא יכול לחלוק בהם.

973. מהו הסבל הרב ביותר בו יכולות לשאת הרוחות הרעות?

— אין שום תיאור אפשרי שניתן לתאר עימו את העינויים הנפשיים שהם העונש בעבור פשעים מסוימים; אפילו מי שחווה אותם יתקשה לתת לכם מושג לגביהם. ואולם, ללא כל ספק, המפחידה ביותר מכולן היא אמונתו של הסובל כי הגינוי שלו אינו ניתן לשינוי וכי הוא נצחי.

הערת קרדק: בני האדם יוצרים לעצמם תפישה נעלה פחות או יותר ביחס לשכר ולעונש של הנפש לאחר המוות, בהתאם לדרגת האינטליגנציה שלהם. ככל שרמת ההתפתחות של האדם גבוהה יותר, כך דעתו עליהם היא מזוקקת יותר ומופשטת יותר מחומריות; כך דעתו על הנושא היא רציונלית יותר והוא מבין באופן פחות מילולי את הדימויים של הלשון הציורית ביחס אליהם. אותו היגיון נאור שמלמד אותנו כי הנפש היא יישות רוחנית לגמרי, מלמד אותנו גם שהיא אינה יכולה להיות מושפעת מרושם הפועל רק על החומר; אולם אין להסיק מכך שהיא פטורה מסבל, או שהיא אינה נושאת בעונש על העוול שגרמה (ראה שאלה 237).

התקשורת שניתנה לנו על ידי הרוחות מראה לנו את מצבה העתידי של הנפש, לא עוד כעניין תיאורטי, כי אם כמציאות. היא מביאה בפנינו את כל הארועים של החיים שמעבר לקבר; אולם היא גם מראה לנו שהיא התוצאה הטבעית של החיים הארציים, וכי על אף שהיא מופשטת מהליווי הפנטסטי שנוצר בדמיונם של בני האדם, היא עדיין מכאיבה לאלה שעשו שימוש לרעה ביכולותיהם בחיים הנוכחיים. המגוון של תוצאות אלה הוא אינסופי, אולם ניתן לסכמו על ידי אמירה שכל נפש נענשת באותו האופן שבו חטאה. לפיכך, חלק נענשות על ידי המראה הבלתי-פוסק של הרע שהן עשו; אחרות, על ידי חרטה, פחד, בושה, ספק, בידוד, אפלה, הפרדה מיקיריהן וכדומה.

974. מאין מגיעה דוקטרינת האש הנצחית?²⁶²

— מקבלת מליצה לשונית בתור מציאות, כפי שעשו בני האדם במקרים כה רבים.

א. אך האם לא יוביל פחד זה לתוצאה מועילה?

— התבוננו סביבכם וראו האם ישנם אנשים שרוסנו על ידו, אפילו בקרב אלה שהנחילו דוקטרינה זו. אם אתה מלמד דבר שנוגד את ההיגיון, הרושם שהנך מותיר לא יהיה בר-קיימא ולא יהיה מועיל.

הערת קרדק: בגלל היותה של השפה האנושית חסרת-אונים מכדי להביע את אופי הסבל של חיי הרוח, לא היה מסוגל האדם להמציא השוואה הולמת יותר מזו של האש, שכן עבורו, האש מהווה בו-זמנית את סוג העינוי המייסר ביותר ואת

---

²⁶² הערת המתרגם: האש הנצחית או אש התמיד (Eternal fire) - להבה, מנורה או לפיד שבוער לתקופה בלתי-מוגבלת. אש התמיד היא מסורת ארוכה שנים בתרבויות ודתות רבות, והיא משמשת לרוב לצרכים דתיים, הנצחת אדם או אירוע בעל חשיבות לאומית, או כדי לשמש תזכורת למחויבות למטרה משותפת.

הסמל לפעולה הנמרצת [אנרגטית] ביותר. מסיבה זו הוחזקה האמונה ב"אֵש הַנְּצִחִית" מאז ימי קדם, והועברה על ידי דורות על גבי דורות עד עצם היום הזה; ומסיבה זו, בנוסף, מדברים כל העמים בלשון ציורית על "תשוקה יוקדת", על "אהבה בוערת", "שנאה מכלה", "בוער מקנאה" וכדומה.

975. האם רוחות לא-מושלמות מבינות את אושרם של הצדיקים?

— כן, ואושר זה מהווה מקור לייסורים עבורן, מפני שהן מבינות שהוא נשלל מהן באשמתן הן, אך הוא גם מוביל את הרוח, כאשר זו משתחררת מהחומר, לשאוף לקיום גשמי חדש, מפני שכל קיום כזה, במידה ונעשה בו שימוש נכון, ייקצר את המשכו של עיניו זה. ולכן, לפיכך, היא מבצעת בחירה של הניסיונות שבאמצעותם יתאפשר לה לכפר על אשמתה; שכן עליכם לזכור שכל רוח נענשת בעבור כל הרע שעשתה או שגרמה מרצון, על כל הטוב שיכלה לעשותו ולא עשתה, ועל כל הרוע שנגרם מכך שהיא כשלה מלעשות את הטוב שיכולה הייתה היא לעשות.

כאשר היא נמצאת במצב של חוסר-יציבות, ראייתה של הרוח כבר לא מצועפת; הרי זה כאילו שהיא יוצאת מתוך הערפל ורואה את המכשולים שחוצצים בינה לבין האושר, ולפיכך היא סובלת אף יותר, מפני שהיא מבינה את מלוא היקפה של אשמתה. שכן עבורה, האשליה אינה אפשרית עוד; היא רואה את הדברים כפי שהם באמת.

הערת קָרְדֵק: רוח, כאשר היא נמצאת במצב הנדודים שלה, מקיפה, מצד אחד, את כל קיומה בעבר במבט אחד: מצד השני, היא צופה את העתיד המובטח לה, ומבינה מה חסר לה להשגתו. היא כמו הנוסע אשר, לאחר שהגיע לראש הגבעה, רואה גם את הדרך שאותה כבר עבר וגם את זו שהוא עדיין צריך לעבור בכדי להגיע לסוף מסעו.

976. האם המראה של רוח סובלת אינו מהווה מקור לסבל בעבור הרוחות הטובות? ואם כך הדבר, מה קורה לאושרן של האחרונות, האם הוא הופך לפיכך לפגום?

— רוחות אינן מוטרדות מסבלן של רוחות שנמצאות בנקודה נמוכה יותר מזו שלהן עצמן, מפני שהן יודעות שיהיה לו סוף; הן עוזרות לרוחות הסובלות כדי להיהפך לטובות יותר, ומושיטות להן יד מסייעת. לנהוג כך הוא עיסוקן, והוא מהווה עבורן מקור לשמחה כאשר הן מצליחות.

א. דבר זה מובן מצידן כלפי רוחות שזרות להן, ושאינן להן כל עניין מיוחד בהן; אולם האם אין המראה של הסבל והצער שלהן טורד את אושרן של הרוחות שאהבו אותן על פני האדמה?

— אם הרוחות לא תראינה את סבלותיכם הן תתנכרנה לכם לאחר המוות, אך כל הדתות מלמדות אתכם שנשמותיהן של הנפטרים ממשיכות לראות אתכם, אבל הן מתייחסות ליסוריכם מנקודת מבט אחרת. הן יודעות כי סבל זה יסייע להתקדמותכם במידה ותשאו בו בהשלמה; וכתוצאה מכך הן מתאבלות על היעדר אומץ-הלב שמעכב אתכם, יותר מאשר על הסבל עצמו שהן יודעות שהוא זמני בלבד.

977. מאחר ורוחות אינן מסוגלות להסתיר את מחשבותיהן האחת מהשנייה, ומאחר וכל מעשיהן בחיים ידועים, האם ניתן להבין כי רוחות שחטאו כלפי זולתן תמיד נמצאות במחיצת קורבנותיהן?

— השכל הישר אמור להספיק כדי לומר לכם שלא יכול להיות אחרת.

א. האם חשיפה זו של כל מעשיהן הרעים, ונוכחותם המתמדת של אלה שהיו קורבנותיהן, מהווה ענישה חמורה בעבור הרוחות האשמות?

— כן, וענישה חמורה חזקה יותר ממה שאתם עשויים להניח; אולם היא נמשכת רק עד אשר הן מכפרות על עוונן, בין אם כרוח או כאדם, בקיום גשמי חדש.

הערת קָרְדֵק: כאשר אנו מוצאים את עצמנו בעולם של רוחות עברנו מוצג לעינינו, והטוב או הרע שעשינו יהיו גלויים באותה המידה. לשווא יבקש העבריין להימנע ממראה קורבנותיו; נוכחותם, שממנה אין לו כל מנוס, תהווה עבורו עונש ומקור לחרטה עד אשר יכפר על העוולות שגרם להם, בעוד שרוחו של האדם ההגון והישר תמיד תמצא את עצמה מוקפת בטובה-לב ורצון טוב.

אפילו על פני האדמה, אין עיני גדול יותר לאדם הרשע מאשר נוכחותו של קורבנו, שממנה הוא מנסה בכל כוחו להימנע. מה יקרה לאחר שהאשליה של היצרים תתפוגגנה, והוא יבין את העוול שעשה, יראה את מעשיו הנסתרים ביותר יוצאים לאור ואת צביעותו נחשפת, ויתפוש שהוא אינו יכול להסתתר מפני מבטם של אלה שלהם גרם הוא עוול? ואולם, בעוד שנפשם של הרשעים תהווה לפיכך טרף לבושה חרטה וייסורי מצפון, נפשם של הצדיקים נהנית משלווה מושלמת.

978. האם הזיכרון של העוולות שבוצעו על ידי הנפש, במהלך מצב חוסר-השלמות שלה, מפריע לאושרה אפילו לאחר שהגיעה למצב של טהרה?

— לא, מפני שהיא כיפרה על עוונותיה ויצאה כמנצחת מהניסיונות אליהם נחשפה למטרה זו.

979. האם הידיעה המוקדמת ביחס לניסיונות שעליה עוד לעבור במטרה להשלים את היטהרותה, מעוררת בנפש הבנה מכאיבה שחייבת להפחית מאושרה?

— כן, במקרה של נפש שעדיין מוכתמת ברוע, ולפיכך היא יכולה ליהנות מאושר מושלם רק כאשר היא תהפוך לטהורה לחלוטין. אולם עבור נפשות שהגיעו למידת התעלות מסוימת, אין במחשבה על הניסיונות שעליהן לעבור עדיין שום דבר מכאיב.

הערת קָרְדֵק: לנפש, לאחר שהגיעה למידת היטהרות מסוימת, יש ממילא ידיעה מוקדמת על האושר. היא חדורת תחושת סיפוק והיא שמחה בכל מה שהיא רואה ובכל מה שסובב אותה. מאחר והצעיף שמכסה על נפלאות ותעלומות הבריאה כבר התרומם באופן חלקי בעבורה, השלמות האלוהית מתחילה להתגלות בפניה בכל הדרה.

980. האם החיבור האוהד אשר מאחד רוחות מאותה המעלה מהווה עבורן מקור לאושר עילאי?

— האיחוד של רוחות ששותפות לחיבה של האהבה לטוב הוא איחוד המהווה עבורן את ההנאה העילאית, מאחר ואין הן חוששות לראות את האיחוד הזה מופרע על ידי אנוכיות. בעולמות רוחניים לגמרי הן יוצרות משפחות המונעות מאותו הרגש, ואיחוד זה מהווה את אושרם של עולמות אלה, כפי שבעולמכם אתם מתקבצים בעצמכם לקבוצות, ולפיכך חווים הנאה מהיותכם יחד.

החיבה הטהורה והכנה אותה חשות רוחות שהתעלו ואשר הן מהוות המושא לה, מהווה מקור לאושר עילאי, מפני שאין בקרבן לא חברים לא-אמיתיים ולא חברים צבועים.

הערת קרדק: האדם טועם את פירותיו הראשונים של אושר עילאי זה על פני האדמה, כאשר הוא פוגש בנשמות שאיתן הוא יכול להתמזג לכדי איחוד טהור וקדוש. בחיים בעלי טהרה גדולה יותר מזו שעל פני האדמה, אושר עילאי זה הופך לבל-יתואר וחסר-גבולות, מפני שהוא יפגוש רק נפשות אוהדות, שחיבתן לא תצטנן בשל אנוכיות. שכן אהבה היא חיים; האנוכיות היא זו שהורגת.

981. האם יש, ביחס למצבה העתידי של הרוח, הבדל כלשהו בין אדם אשר, במהלך חייו הארציים, פחד מהמוות, לבין אדם 'שציפה לו בשוויון נפש', או אפילו מתוך שמחה?

— עשוי להיות הבדל משמעותי ביותר ביניהם, למרות שדבר זה מחוויר לעיתים קרובות בפני הסיבות שהולידו את פחד או רצון זה. אלו שיראים מהמוות ואלה שחושקים בו עשויים להיות מונעים מרגשות שונים מאוד, ורגשות אלה הם אשר קובעים את מצבה של הרוח. ברור, למשל, כי במידה ואדם מבקש למות רק משום שהדבר ישים קץ לתלאותיו, הרי שרצון זה הוא, במציאות, סוג של תרעומת כנגד ההשגחה העליונה וכנגד הניסיונות והמבחנים שעליו לעבור.

982. האם זה הכרחי לדגול בתורת הרוחניות ולהאמין בהתגלויות של רוחות, במטרה להבטיח את גורלנו בחיים שלאחר המוות?

— לו כך היה הדבר, היה נובע מכך שכל בני האדם שאינם מאמינים בה, או שאינם מסוגלים להתקדם ולהשתפר היו מנושלים [מהבטחותיה], דבר שיהיה מגוחך. עשיית-הטוב היא זו המבטיחה את העתיד לבוא; ועשיית טוב היא תמיד עשיית-טוב, ואין זה משנה מהי הדרך שמובילה אליה (ראה שאלות 165-799).

הערת קרדק: האמונה בתורת הרוחניות תורמת להשתפרות-העצמית דרך זיקוק המושגים שלנו ביחס לנקודות מסוימות בעתיד; היא מחישה את הקדמה והתקדמותם של אינדיבידואלים ושל ההמונים, משום שהיא מאפשרת לנו לברר "מה יהא עלינו יום אחד", כפי שהיא מהווה בעת ובעונה אחת גם מקור השראה וגם תמיכה. תורת הרוחניות מלמדת אותנו לשאת את הניסיונות שלנו "בסבלנות ובהשלמה", ומרחיקה אותנו מעשיית-הרע שתעכב את אושרנו העתידי, ותורמת להשגת אושר זה; אך לא ניתן להבין מכך שאנו עשויים שלא להגיע לאושר זה בלעדיה.

983. האם רוח, כאשר היא מכפרת על עוונותיה בחייה החדשים, אינה סובלת סבל חומרני, ובהינתן שכך הוא המקרה, האם נכון לומר כי, לאחר המוות, הנפש חווה רק סבל מוסרי?

— הרי זה נכון מאוד שכאשר הנפש מתגלגלת, היא מיועדת לסבול מתלאות החיים הגשמיים; אולם רק הגוף לבדו הוא זה שסובל סבל חומרי.

לעיתים קרובות אומרים אתם על מי שנפטר שהוא השתחרר מסבלותיו; אולם הדבר אינו תמיד נכון. בתור רוח, הוא אינו סובל עוד סבל גופני; ואולם, בהתאם לעוונות שאותם ביצע, יכול להיות שיהיה עליו לשאת ייסורים מוסריים קשים עוד יותר, וכן, בחיים חדשים, הוא עדיין עשוי להיות אומלל יותר. אדם שעשה שימוש אנוכי בעושרו יצטרך להתחנן לפת הלחם שלו ויהיה טרף לכל המחסור שנובע מן העוני; הגאים יעברו השפלות מסוגים שונים; מי שניצל את סמכותו לרעה והתייחס לכפופים לו בבזבז ובקשיחות, יאלץ לציית לאדון קשוח יותר ממנו עצמו. כל תלאות החיים מהוות כפרה על עוונות שבוצעו בחיים קודמים, כאשר הם אינם תוצאה של עוונות שבוצעו בחיים הנוכחיים. כאשר תפרשו מהחיים הנוכחיים שלכם תבינו זאת (ראה שאלות 273, 393, 399).

מי שראה בעצמו כמאושר שבחיים הארציים מפני שהיה מסוגל לספק את יצריו, עושה מאמצים מועטים לשיפור-עצמי. אושר ארעי שכזה זוכה לעיתים קרובות לכפרה בחיים הנוכחיים, אך לבטח נצטרך לכפר עליו בחיים אחרים, חומריים באותה המידה.

984. האם המצוקות של חיינו הארציים הן תמיד עונש על עוולות שבוצעו על ידינו במהלך החיים הנוכחיים שלנו?

— לא; כבר אמרנו לכם כי ישנם ניסיונות הנכפים עליכם על ידי האל, או שנבחרו על ידיכם בעת שחיייתם במצב של רוח ולפני שהתגלגלתם, לצורך כפרה על עוונות שבוצעו על ידיכם בחיים קודמים; שכן אף הפרה של חוקי האל, ובמיוחד של חוק הצדק, לא נותרת ללא עונש, ובמידה ואין היא זוכה לכפרה באותם חיים, היא בהחלט תכופר בחיים אחרים. זו הסיבה שבגינה בני אדם שנתפשים בעיניכם כאנשים מושלמים נידונים לעיתים כה קרובות לסבול בגלל עברם; הם נענשים בחייהם הנוכחיים עבור העוולות שביצעו בחייהם הקודמים (ראה שאלה 393).

985. כאשר הנפש מתגלגלת-מחדש בעולם פחות גס מאשר עולמנו, האם גלגול שכזה מהווה תגמול?

— זוהי התוצאה של דרגת הטהרה הגבוהה יותר שלה; שכן, באופן פרופורציונלי, כאשר רוחות הופכות לטהורות, הן מתגלגלות לעולמות מתקדמים וגבוהים יותר, עד אשר, לאחר שפשטו מעליהן את כל החומרניות וניקו את עצמן מכל חטא, הן נכנסות למצב האושר העילאי הנצחי של הרוחות הטהורות לחלוטין, בחברתו של אלוהים.

הערת קָרְדֵק: בעולמות שבהם תנאי הקיום הם פחות חומריים מאשר בעולמנו שלנו, החוסרים של תושביהן הם פחות גסים והסבל הגופני שלהם הוא פחות חריף. בנו האדם בעולמות אלה אינם מחזיקים עוד ביצר הרע, אשר, בעולמות התחתונים, הופך אותם לאויבים האחד של השני. מאחר ואין להם עוד מניע לשנאה או קנאה, הם חיים בשלום האחד עם השני, מפני שהם עוסקים בחוק הצדק האהבה והצדקה, ולפיכך הם אינם יודעים דבר אודות הדאגות והחרדות הנובעות מקנאה גאוה ואנוכיות, ואשר מהוות את העינויים בחיינו הארציים (ראה שאלות 172 ו-182).

986. האם יכולה רוח שהתקדמה בחייה הארציים להתגלגל באותו עולם?

— כן; ובמידה והיא אינה מסוגלת להשלים את משימתה, היא עצמה עשויה לדרוש להשלימה בחיים חדשים; אך במקרה זה, אין הדבר מהווה עוד כפרה בעבורה (ראה שאלה 173).

987. מה קורה לאדם, אשר, מבלי שביצע מעשה עוולה, אינו עושה דבר בכדי להתנער מהשפעתו של החומר?

— מאחר שהוא לא ביצע כל התקדמות לעבר השלמות, עליו להתחיל מחדש בחיים חדשים בעלי אופי זהה לאלה שמהם פרש. הוא נשאר נִחַ; ובכך הוא מאריך את הסבל הנובע מהכפרה.

988. ישנם אנשים שחיהם זורמים על מי-מנוחות; ואשר, מאחר ואין הם נדרשים עוד לעשות דבר בכוחות עצמם, הם פטורים מכל דאגה. האם חיהם המאושרים מהווים הוכחה לכך שאין להם על מה לכפר עליו מחייהם הקודמים?

— האם אתם מכירים הרבה אנשים שכאלה? במידה ואתם חושבים שכן, אתם טועים. חיים שכאלה נראים לעיתים קרובות רגועים למראית-עין. יכול להיות שרוח בחרה בחיים שכאלה; אולם היא מבינה, לאחר שפרשה מהם, שהם לא שירתו את התקדמותה, ולאחר מכן היא מצטערת על הזמן שבזבזה בחוסר-מעש. זכרו היטב גם שרוח יכולה לרכוש ידע והתעלות רק דרך פעולה; וכי, במידה והיא קפאה על שמריה, היא לא תתקדם. היא כמו אדם אשר (בהתאם לדבריכם) צריך לעבוד, אולם יוצא לשוח להנאתו או הולך לישון, מתוך כוונה שלא לעשות שום דבר. זכרו היטב גם, כי כל אחד ואחד מכם יצטרך לתת את הדין על היותו בטל ממעש מרצון, וכי בטלה שכזו ממעש היא תמיד קטלנית ביחס לאושרכם העתידי. סכום אושרכם העתידי תמיד נובע מסכום הטוב שעשיתם; סכום אומללותכם העתידית נובע מסכום הרע והעוולות שגרמתם.

989. ישנם בני אדם, אשר, מבלי שיהיו רשעים באופן מפורש, הופכים את כל הסובבים אותם לאומללים באמצעות מזגם הרע; מה תהיינה עבורם ההשלכות של מנהגם זה?

— בני אדם שכאלה הם בהחלט לא בני אדם טובים, והם יכפרו על עוול זה באמצעות המראה של אלה שהם הפכו לאומללים, אשר יהווה תוכחה מתמדת עבורם; ולאחר מכן, בחיים אחרים, הם יסבלו מכל מה שהם גרמו לאחרים לסבול ממנו.

VI כפרה וחזרה בתשובה

990. האם חזרה בתשובה מתרחשת במצב הגשמי או במצב הרוחני?

— במצב הרוחני; אולם היא יכולה להתרחש גם במצב הגשמי, כאשר תבינו באופן ברור את ההבדלים בין טוב לרע.

991. מה היא התוצאה של חזרה בתשובה במצב הרוחני?

— הרצון בגלגול חדש, במטרה להיטרה. הרוח מבינה את אי-השלמות שמונעת ממנה את אושרה; ולפיכך, היא שואפת לחיים חדשים, שבהם תוכל לכפר על עוונותיה (ראה שאלות 332 ו-975).

992. מה היא התוצאה של חזרה בתשובה במצב הגשמי?

— הרוח תתקדם אפילו בחייה הנוכחיים, אם יש לה זמן לתקן את עוולותיה. כל אימת שמצפונכם מייסר אתכם או מצביע בפניכם על ליקוי, תמיד תוכלו להשתפר ולהפוך לאנשים טובים יותר.

993. האם אין בני אדם שיש להם רק את האינסטינקט להרע והם אינם נגישים לחזרה בתשובה?

— אמרנו לכם כי ההתקדמות חייבת להיות בלתי-פוסקת. לאדם אשר, בחייו הנוכחיים, יש רק אינסטינקט להרע, יהיה אינסטינקט להיטיב בחיים אחרים, ולשם השגת מטרה זו הוא נולד-מחדש פעמים רבות. בכדי שכולם יוכלו להתקדם, כולם חייבים להגיע למטרה; אך חלק מהאנשים עושים זאת מהר יותר, ואחרים לאט יותר, בהתאם לכוח רצונם. אדם שיש לו רק את האינסטינקט להיטיב הוא כבר ממילא טהור, שכן ייתכן והיה לו את האינסטינקט להרע בחיים קודמים (ראה שאלה 804).

994. האם רוח מושחתת שלא הכירה בעוונותיה במהלך חייה, תמיד תכיר בהם לאחר מותה?

— כן; היא תמיד נוהגת כך ולאחר מכן היא סובלת אף יותר, משום שהיא חשה את כל הרע שעשתה או שגרמה לו מרצון. אף על פי כן, החזרה בתשובה היא אינה תמיד מיידית. ישנן רוחות אשר מתמידות בעקשנות בעשיית מעשי עוולה, למרות סבלן; אבל, במוקדם או במאוחר, הן תראינה שהן בחרו בדרך השגויה והחזרה בתשובה תגיע בעקבות גילוי זה. מאמציהם של הרוחות הנאורות מופנים לשם ההארה שלהן עצמן, ולמטרה זו עליכם להכווין ביעילות גם את מאמציהם שלכם.

995. האם קיימות רוחות, מבלי שתהיינה מרושעות, שהן אדישות בנוגע לגורלן שלהן עצמן?

— ישנן רוחות אשר לא מעסיקות את עצמן בשום דבר מועיל, אך הן נמצאות במצב של ציפייה. במקרים כאלה הן סובלות באופן פרופורציונלי לחוסר-המעש שלהן; ומאחר ותמיד חייבת להיות התקדמות בכל [המישורים], התקדמות זאת מתבטאת בכאב.

א. האם אין להן כל רצון לקצר את סבלן?

— יש להן את הרצון הזה, ללא כל ספק; אך אין להן מספיק מרץ בכדי לעשות את מה שיעניק להן הקלה. האם אין בקרבכם בני אדם רבים המעדיפים לגווע ברעב במקום לעבוד?

996. מאחר והרוחות רואות את הנזק שנגרם להן מאי-השלמות שלהן, מדוע הן ממשיכות להחמיר את מצבן ולהאריך את מצבן הנחות על ידי עשיית רע, כרוחות, בהרחקת בני האדם מדרך הישר?

— הרוחות שחזרתן בתשובה מתעכבת הן שנוהגות כך. רוח שחוזרת בתשובה עשויה לאחר מכן להרשות לעצמה להישאב חזרה לדרך השגויה על ידי רוחות אחרות שעדיין מפגרות מאחוריהן (ראה שאלה 971).

997. לעיתים אנו מוצאים רוחות, שניכר בהן שהתפילות המוצעות להן נגעו מאוד לליבן. כיצד ייתכן שרוחות אחרות, שיש לנו סיבה להאמין לגביהן שהן נאורות יותר, מציגות קשיחות וציניות ששום מאמץ לא יוכל לנצחם?

— התפילה יעילה רק במקרה של רוחות שחוזרות בתשובה; בעבור אדם אשר מדורבן על ידי גאווה, מורד באלוהים, מתמיד בעשיית-הרע שלו, ואולי אפילו מעמיק ומגזים בכך אף יותר, כמו גם בעבור רוחות אומללות, התפילה אינה יכולה להשפיע במאומה, והם יכולים להפיק ממנה תועלת רק כאשר ניצוץ של חזרה בתשובה יציג את עצמו בהם (ראה שאלה 664).

הערת קָרְדֵק: אל לנו לשכוח כי הרוח, לאחר מותו של גופה, אינה משתנה לפתע פתאום. אם חייה היו ראויים לגינוי, הם היו ראויים לגינוי משום שהיא לא-מושלמת. מאחר והמוות אינו הופך אותה למושלמת בבת אחת, היא עשויה להמשיך בעשיית-הרע שלה, ברעיונות השווא שלה, בדעות הקדומות שלה, עד שהיא הופכת לנאורה באמצעות לימוד הגות וסבל.

998. האם כפרה מושגת בחיים הגשמיים או בחיים כרוח?

— במהלך החיים הגשמיים מושגת הכפרה דרך הניסיונות שאליהם נחשפת הרוח; במצב של חיים כרוח מושגת הכפרה דרך הסבל המוסרי שהוא תוצאה של מצבה הנחות של הרוח.

999. האם חזרה בתשובה כנה במהלך החיים הארציים מספיקה כדי להשפיע על העוולות שבוצעו בחיים אלה, וכדי שהחוטא יחזור ויישא חן בעיניו של אלוהים?

— חזרה בתשובה מסייעת לקדם את השתפרותה של הרוח אך חייבים לכפר על כל עוולות העבר.

א. במקרה שכזה, במידה ופושע יגיד, "מאחר וחייב אני לכפר על עברי, אין לי כל צורך לחזור בתשובה", איזה השפעה תהיה לכך עליו?

— אם הוא מקשה את עורפו מתוך מחשבה רעה, הכפרה שלו תהיה ארוכה יותר ומכאיבה יותר.

1000. האם יכולים אנו להיגאל מעוונותינו בחיים הנוכחיים?

— כן, על ידי ביצוע תיקון עבורם. אך אל לכם להניח כי תוכלו להיגאל באמצעות מספר הימנעויות חסרות-ערך, או באמצעות נתינה, לאחר מותכם, של מה שאין לכם בו עוד כל שימוש. אלוהים אינו מעריך חזרה עקרה בתשובה, הכאה פשוטה על חטא, המבוצעת בקלות. אובדן זרת במהלך עשיית-טוב לאחרים מוחקת יותר עשיית-עוול מאשר כל כמות שהיא של עינוי-עצמי שאנו נושאים בו, אך ורק מתוך השקפה על טובתו האישית של האדם עצמו (ראה שאלה 726).

רוע יכול להיות מכופר רק על ידי טוב; וניסיונות פיצוי הם חסרי-ערך אם הם לא נוגעים לגאוותו של האדם או לאינטרסים הארציים שלו.

כיצד יכולה השבה של עושר שהושג שלא-כחוק לשרת את שיקומו של אדם לאחר מותו, כאשר עושר זה הופך לחסר-תועלת עבורו, וכאשר הוא ממילא כבר הרוויח ממנו?

איזו תועלת יכול הוא להפיק מההימנעות ממעט הנאות עקרות ודברים מיותרים, אם העוול שביצע כלפי אחרים לא תוקן?

מה, למען האמת, היא התועלת בכך שהוא ישפיל את עצמו לפני האל, אם הוא שומר על גאוותו בפני בני האדם (ראה שאלות 720 ו-721)?

1001. האם אין כל ערך בהבטחת השימוש המועיל, לאחר מותנו, ברכוש שצברנו?

— לומר שאין ערך לנהוג כך יהיה לא מדויק; זה תמיד עדיף על אי-עשיית כלום. אך חוסר-המזל הוא שמי שנותן רק לאחר מותו, מונע, לעיתים קרובות יותר, מאנוכיות במקום מנדיבות; הוא מבקש לקבל את הכבוד שבעשיית-טוב, מבלי שכבוד זה יעלה לו דבר. אדם שגוזר על עצמו מחסור במהלך החיים יקצור רווח כפול, את הערך של הקורבן שלו ואת העונג שבלהיות עד לאושר שגרם. אך האנוכיות נוטה ללחוש לו, 'כל מה שאתה נותן ייגרע מההנאות שלך עצמך'; ומאחר שקולה של האנוכיות הוא בדרך כלל משכנע יותר מזה של חוסר-הפניות והצדקה, מוביל הדבר לעתים קרובות מדי את האדם לשמור על מה שיש לו, באמתלה של צרכי מעמדו. ראוי לרחם עליו, שכן אין הוא מכיר את ההנאה שבנתינה; שכן נשללת ממנו אחת מההנאות הטהורות והמתוקות ביותר. על ידי העמדת האדם בניסיון של העושר, שהוא כה חלקלק וכה מסוכן לעתידו, ביקש אלוהים להעניק לו כפיצוי את האושר שבנדיבות, שממנו יוכל הוא להנות בחייו הנוכחיים (ראה שאלה 814).

1002. מה יקרה לאדם אשר, במהלך גסיסתו, מכיר בעשיית העוול שלו, אך אין לו את הזמן לעשות תיקון? האם חזרה בתשובה מספיקה במקרה שכזה?

— חזרה בתשובה תחיש את שיקומו, אך היא אינה מעניקה לו מחילה. האם אין לו את העתיד, אשר לעולם לא יהיה סגור בפניו?

VII משך העונש העתידי

1003. האם משך הסבל של האדם האשם, בחיים הבאים, הוא שרירותי או כפוף לחוק?

— אלוהים לעולם לא פועל מתוך גחמה [קפריזה]; כל דבר ביקום נשלט על ידי חוקים אשר מעידים על חוכמתו ועל טובו.

1004. מה קובע את משך הסבל של האדם האשם?

— פרק הזמן הנדרש עבור ההשתפרות שלו. מאחר ומצב הסבל או האושר של הרוח פרופורציונלי למידת ההיטהרות שלה, משך הסבל שלה, כמו גם אופיו, תלוי בזמן הדרוש לה כדי להפוך לטובה יותר. באופן פרופורציונלי, ככל שהיא מתקדמת יותר ורגשותיה הופכים לטהורים, כך נחלש סבלה ומשנה את אופיו.

1005. בעבור הרוח הסובלת, האם נראה הזמן כארוך יותר או כקצר יותר מאשר בחיים הארציים?

— הוא נראה ארוך יותר; השינה אינה קיימת עבורה. רק בקרב רוחות שהגיעו למידת טהרה מסוימת מתמזג הזמן, אם אפשר לומר כך, עם האינסוף (ראה שאלה 240).

1006. האם רוח יכולה לסבול לנצח?

— ללא כל ספק, אם היא נשארת מרושעת לנצח, כלומר, אם היא לעולם לא תחזור בתשובה ולא תעשה תיקון היא תסבול לנצח. אך אלוהים לא ברא את הבריות בכדי להניח להן להישאר לנצח כטרף לרוע; הוא ברא אותן רק במצב של פשטות ובורות, וכולן חייבות להתקדם, מי בזמן ארוך יותר ומי קצר יותר, בהתאם לכוח רצונן. הנחישות להתקדם עשויה להתעורר באיחור כזה או אחר, כפי שהתפתחותם של ילדים עשויה להקדים יותר או לאחר; אך היא תִּמְרָץ, במוקדם או במאוחר, על ידי הרצון שאין לעמוד בפניו של הרוח עצמה להימלט ממצבה הנחות ולהיות מאושרת. החוק המסדיר את משך סבלה של הרוח הוא, לפיכך, בהחלט חכם ומיטיב, שכן הוא הופך אותו לתלוי במאמציה שלה עצמה; היא לעולם אינה מופשטת מרצונה-החופשי, אך במידה והיא עושה בו שימוש לרעה, היא תצטרך לשאת בהשלכות של טעויותיה.

1007. האם יש רוחות שלעולם לא חוזרות בתשובה?

— ישנן רוחות מסוימות שחזרתן בתשובה מתעכבת למשך זמן ארוך מאוד; אך להניח כי הן לעולם לא תשתפרנה יהיה להתכחש לחוק הקדמה, ולטעון כי הילד לעולם לא יהפוך לגבר.

1008. האם משך עונשה של הרוח תלוי תמיד ברצונה שלה עצמה, והאם הוא לעולם אינו נכפה עליה למשך זמן נתון?

— כן; ניתן לכפות עליה עונש לזמן קבוע, אך אלוהים, אשר מבקש רק את הטוב בעבור ברואיו, תמיד מקדם בברכה את חזרתם בתשובה והרצון לבצע תיקון לעולם לא נותר עקר.

1009. בהתאם לכך, האם העונשים הנכפים על רוחות הם אף פעם לא נצחיים?

— "חִקְרוּ אֶת הַשָּׁכֵל הַיָּשָׁר שִׁלְכֶם, אֶת הַהִיגוֹן שִׁלְכֶם, וְשָׂאֲלוּ אֶת עֲצַמְכֶם הֲאֵם גִּינוּי נִצְחִי בְּגִלְל כְּמֵה רִגְעִים שֶׁל טַעוֹת לֹא יְהוּוּהוּ שְׁלִילָה שֶׁל טוֹבוֹ שֶׁל אֱלֹהִים? מֵהוּ, לְמַעֲשֵׂה, מִשְׁךְ חַיֵּי הָאָדָם, אֲפִילוֹ אִם יִתְאַרְךְ לְכַדֵּי מֵאוֹת שָׁנִים, בַּהֲשׂוּאָה לְנִצְחִי? נִצְחִי! הֲאֵם מִבִּינֵים אַתֶּם בְּצוּרָה הוֹלֵמֵת אֶת הַמִּילָה? סִבֵּל, עֵינׁוּיִים, לֹלָא סוֹף, לֹלָא תְקוּוּהָ, בְּגִלְל מִסְפָּר עוֹנוֹת! הֲאֵם שִׁיקוֹל הַדַּעַת שִׁלְכֶם אֵינוֹ דוּחָה רַעִיוֹן שִׁכְזָה? הָעוֹבְדָה שֶׁהַקְדְּמוֹנִים רָאוּ בְּרִיבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם כִּאִילוֹ הִיָּה הוּא אֵל נוֹרָא קְנָאִי וְנִקְמָנִי, הִיא מִתְקַבֵּלֵת עַל הַדַּעַת, מֵאַחַר וּבְבוֹרוֹתֶם הֵם יִיחַסוּ לְאֱלֹהוֹת אֶת יִצְרִיוֹ שֶׁל הָאָדָם; אֲךָ לֹא כִזָּה הוּא הָאֵל הַנוֹצְרִי, אֲשֶׁר מְצִיב אֶת הָאֵהָבָה, הַצְדָּקָה, הַרְחָמִים וְהַמְחִילָה עַל עוֹנוֹת, בְּדַרְגָּה הַנְּעֵלָה בְּיוֹתֵר מִבֵּינֵי כָל הַמִּידוֹת הַטּוֹבוֹת, וְאֲשֶׁר אֵינוֹ יְכוֹל לִהְיוֹת חֹסֵר אֶת הָאִיכוּיוֹת שְׁאוֹתֵן הַפֶּךְ לְחוֹבָה בְּקֶרֶב בְּרוֹאִיו. הֲאֵם אֵין זֶה סְתִירָה לְיִיחָס לֹו אֵהָבָה אֵינְסוֹפִית וְנִקְמָה אֵינְסוֹפִית? אַתֶּם אוֹמְרִים כִּי הַצְדָּק הָאֱלֹהִי הוּא אֵינְסוֹפִי, וּמִתְעַלָּה עַל הַהֲבֵנָה הַמוֹגְבֵּלֵת שֶׁל הַמִּין הָאֲנוּשִׁי; אֲךָ צְדָקָה אֵינוֹ שׁוֹלֵל חֶסֶד, וְאֱלֹהִים לֹא יִהְיֶה טוֹב וּמִיֵּטִיב אִם הוּא יְדוֹן אֶת הַחֶלֶק הָאֲרִי שֶׁל בְּרוֹאִיו לְעֵנִישָׁה נוֹרָאָה וְנִצְחִית. הֲאֵם יוֹכֵל הוּא לְחַיֵּיב אֶת יִלְדוֹ לִהְיוֹת צְדִיקִים, אִם מַעֲשֵׂיו שֶׁלּוֹ עֲצָמוֹ כִּלְפֵיהֶם לֹא יִצִּיבוּ בְּפִנֵיהֶם אֶת הַדּוֹגְמָה הַמוֹשְׁלֵמֵת בְּיוֹתֵר לְצְדָקָה? וְהֲאֵם אֵין זֶה שִׂיא נִשְׁגָּבוֹתֶם שֶׁל הַצְדָּקָה וְהַחֶסֶד, בְּהִפְיֵכֵת מִשְׁךְ הָעוֹנֵשׁ לְתִלּוּי בְּמֵאֲמָצִיוֹ שֶׁל הָאֵשׁ לְתַקֵּן אֶת דְּרָכָיו, וּלְקַצֹּב אֶת הַפִּיצוּי הַמֵּתָאִים, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע, 'לְכָל אִישׁ כְּמַעֲשָׂיו'?²⁶³

סִנְט אֹוְגוֹסְטִין

"הִכִּינוּ עֲצַמְכֶם, בְּכָל הָאֲמַצְעִים שְׁעוֹמְדִים לְרִשׁוֹתְכֶם, לְהִלְחֵם וּלְהַשְׁמִיד אֶת הַרְעִיוֹן שֶׁל עוֹנֵשׁ נִצְחִי, שְׁהִינוּ חִילוֹל הַקּוֹדֵשׁ כְּנֶגֶד הַצְדָּקָה וְטוֹבוֹ שֶׁל אֱלֹהִים, וְהַמְקוֹר הָעֵיקָרִי לְסַפְקָנוֹת, חוֹמְרֵנוֹת וְשִׁנְיֵין-הַנְּפֶשׁ, אֲשֶׁר פָּשׁוּ בְּהַמוֹנִים מֵאֵז הַחֲלָה תְּבוֹנָתֶם לְהַתְּפַח. שֶׁכֵּן בְּרִגְעַ שֶׁהַשָּׁכֵל קִיבֵל הָאֵרָה, וְלוֹ בְּמִידָה הַקְּלָה בְּיוֹתֵר, הָעוֹלָה הַמְּפִלְצֵתִי שֶׁבְּרַעִיוֹן שִׁכְזָה נִתְּפַשׁ מִיֵּד; הַהִיגוֹן דוּחָה אוֹתוֹ, וְלַעֲתִים נְדִירוֹת בְּלִבָּד הוּא

²⁶³ אגרת שאול אל הרומים, פרק ב', 6.

מצליח לבלבל, באותו הנידוי, בין העונש שכנגדו הוא מתקומם, לבין אלוהים לו מיוחס עונש זה. ומכאן אינספור החוליים שהתפרצו עליכם, ושעבורם אנו באים בכדי להביא לכם מֶרפָּא. השליחות שעליה נצביע בפניכם תהיה קלה אף יותר מפני שמגִּי האמונה הזאת נמנעו ממתן חוות-דעת חיובית בנוגע אליה; לא מועצות הכנסייה וגם לא אבות הכנסייה הסדירו שאלה כבדת-משקל זו. במידה ויִשוע, על פי האוונגליסטים והפירוש המילולי של ביטויי האלגוריים, איים על האדם האשם באש שאינה יודעת שובע, אין בביטויים האלה מאומה המוכיח כי הוא נידון להישאר באש זו לנצח.

כבשים אומללות שתעו! רָאוּ, מתקדם לעברכן הרועה הטוב, אשר, מהיות כוונתו כה רחוקה מלהרחיקכם לנצח מנוכחותו, מגיע בכבודו ובעצמו לחפש אתכן, בכדי שיוכל להחזירכן לעדר! ילדים אובדים! התכחשו לגלות מרצון שלכם, והפנו פעמיכם לכיוון בית הוריהם! אביכם, שזרועותיו כבר פתוחות לקבלכם, מחכה לקדם בברכה את חזרתכם לביתכם!"

פְּלִיִּסְיָה-רוֹבֵר דֶּה לָאֶמְנָה²⁶⁴

"מלחמות מילים! מלחמות מילים! האם לא נשפך כבר מספיק דם בעבור מילים, האם חייבים אנו להדליק מחדש את להבות המוקד עבורן? אנשים מתווכחים בנוגע למילים "עונש נצחי", "אש בוערת תמיד"; אך האם אינכם יודעים כי מה שמבינים אתם כעת במילה נצח, לא הובן באותו האופן על ידי הקדמונים? הניחו לתיאולוג להיוועץ במקורות אמונתו, והוא, בדומה לכולכם, יִוָּכַח כי בטקסט העברי, למילה אותה תרגמו היוונים הלטינים והאדם המודרני, כעונש נצחי ובל-יכופר, אין את אותה המשמעות. נצחיות העונש מתכתבת עם נצחיות הרוע. כן, כל עוד הרשע ממשיך להתקיים בקרבכם ימשיך גם העונש להתקיים; לאור משמעות יחסית זו צריכים לפרש את הטקסטים הקדושים. נצחיותם של העונשים היא, לפיכך, אינה מוחלטת כי אם יחסית. יבוא יום ובו יעטו כל בני האדם, דרך החזרה בתשובה, את גלימת התמימות, וביום זה לא יהיו עוד בכי נהי או חריקת שיניים. ההיגיון האנושי שלכם הוא, למען האמת, בעל היקף צר; ואולם, היות והוא כזה, הוא מתנת האל, ואין אדם בעל תחושת צדק, אשר, בעזרת אותו היגיון, יכול להבין את נצחיות העונש בכל מובן אחר שהוא. אם אנו מכירים בנצחיות העונש, עלינו להכיר בכך שגם הרוע יהיה נצחי; אך אלוהים לבדו הוא נצחי, והוא לא יכול היה ליצור רוע נצחי, מבלי לשמוט מתכונותיו את המפוארת ביותר מכולן, כלומר, את הכח הריבוני שלו; היות ומי שיוצר אלמנט ההורס את יצירותיו הוא אינו ריבון רב-עוצמה. הו המין האנושי! אל

²⁶⁴ הערת המתרגם: פְּלִיִּסְיָה-רוֹבֵר דֶּה לָאֶמְנָה (Félicité-Robert de Lamennais) - כומר צרפתי קתולי, פילוסוף ותיאורטיקן פוליטי. הוא היה אחד האינטלקטואלים המשפיעים ביותר על שיקום צרפת. הוא נחשב למבשרן של הקתוליות הליברלית והקתוליות החברתית.

תשפיל עוד את מבטך העגמומי לתוך בטן האדמה, בחיפוש אחר עונשים! בכו, אך קוו; כפרו, אך התנחמו במחשבה על אלוהים שהוא כולו אהבה, רב-עצמה עד בלי סוף והוגן במהותו".

אפלטון

"איחוד עם היישות האלוהית היא מטרתו של הקיום האנושי. לשם השגת מטרה זו נחוצים שלושה דברים; ידע, אהבה וצדק; שלושה דברים מנוגדים למטרה זו; בורות שנאה וחוסר-צדק. אתם מסלפים שלושה עקרונות בסיסיים אלה, כאשר אתם מעוותים את רעיון האלוהות על ידי הגזמה בחומרתו; ובכך הנכם מציעים למוחה של הבריה כי יש בה יותר חנינה, סבל מתמשך, אהבה וצדק אמיתי, ממה שהנכם מייחסים לבורא. אתם הורסים את עצם הרעיון של שכר ועונש על ידי הפיכתו לבלתי-קביל, במוחכם כמו גם בליבכם, בדומה למדיניות שנהגה בימי הביניים עם המחזות המחרידים של מענים תליינים והמוקדים. כאשר העיקרון של מעשה נקם חסר-אבחנה יסולק לנצח מהחקיקה האנושית, האם תוכלו לקוות לגרום לאדם להאמין שעיקרון זה הנו לחם חוקו של הממשל האלוהי? האמינו לי, אחים לאלוהים ולישוע הנוצרי, עליכם לכפור בכך בכדי להניח לכל הדוגמות שלכם להיכחד בידיכם במקום לשנותן, או שעליכם להחיותן על ידי פתיחתן לפעולה המיטיבה שאותה מביאות כעת למענכם הרוחות הטובות על מנת לתמוך בהן. הרעיון של גהנום מלא בכבשנים זוהרים וקדירות רותחות עשוי היה להיות אמין בתקופת הברזל; במאה ה-19 הוא מסוגל להיות לא יותר מאשר מחזה תעתועים ריק, המסוגל, לכל היותר, להפחיד ילדים קטנים, ושממנו הילדים עצמם לא יפחדו עוד כאשר הם יגדלו מעט. בהתעקשותכם לתמוך במעשי אימה מיתיים, אתם מוליכים ספקנות, ספקנות [שהיא] המקור לכל סוג של אי-סדר חברתי; ורועד אנוכי למראה יסודות הסדר החברתי עצמם המזדעזעים ומתפוררים לאבק, מחוסר בקוד עונשין מהימן. הניחו לכל אלה שמונעים מתוך אמונה חיה ויוקדת, מבשרי יום המחר, לאחד את מאמציכם, לא כדי לשמר מעשיות מיושנות שזכות כעת לגנאי, אלא להקים לתחייה ולהחיות-מחדש את הרעיון האמיתי של העונש, מתוך התאמה הרמונית לשימושים, לרגשות ולנאורותו של העידן שלכם.

מהו, למעשה, 'חוטא'? אדם, אשר, על ידי סטייה מדרך הישר, על ידי תנועה כוזבת של הנפש, סטה ממטרתה האמיתית של בריאתו, המורכבת מהסגידה ההרמונית ליפה ולטוב, כפי שהם מתגלמים באבטיפוס של האנושות, המופת האלוהי, ישוע הנוצרי.

מהו 'עונש'? התוצאה הנגזרת, הטבעית, של תנועה כוזבת זו; כמות הכאב הנדרשת כדי לעורר גועל בחוטא בעוזבו את [חיי] היושר וההגינות, על ידי התנסותו בסבל הנגרם מעזיבה זו. עונש הינו מלמד-הבקר אשר, דרך הסבל שהוא גורם, מכריע שהנפש תקצר את שוטטותה ותשוב לדרך הישר. נשמת-

אפה של הענישה היא שיקום; ולפיכך, להניח שהענישה היא נצחית פירושו לשלול ממנה את כל סיבת קיומה.

הפסיקו, אני מפציר בכם, מהניסיון לבסס הקבלה ביחס למשך הזמן בין הטוב, שהוא מהותו של הבורא, לבין הרוע, שהוא מהותו של הברוא; מאחר, ובעשותכם כך, אתם מייסדים סטנדרט של ענישה, שהוא לחלוטין ללא כל הצדקה. הצהירו, בניגוד לכך, על צמצום ההדרגתי של הפגמים ושל הענישה דרך חיים עוקבים, וקדשו את דוקטרינת האיחוד של הברוא עם הבורא, דרך פיוסו של הצדק עם הרחמים.

פאולוס, שליח ישוע

הערת קרדק: הרי זה רצוי לעורר את בני האדם לרכוש מידה טובה, ולהרחיקם ממידה רעה, על ידי נטיעת תקווה לגמול ופחד מעונש; ואולם, במידה והעונש המאיים מוצג תחת תנאים המנגדים להיגיון, לא רק שהוא יחטיא את מטרותו, אלא הוא גם יוביל את בני האדם, דרך דחיית תנאים אלה, לדחות את עצם הרעיון של הענישה לכשעצמו. ואולם, הניחו לרעיון של שכר ועונש עתידיים להיות מוצג להם בצורה סבירה, והם לא ידחו אותו. הסבר המניח את הדעת על נושא זה ניתן על ידי תורת הרוחניות.

דוקטרינת העונש הנצחי הופכת את היישות העליונה לאל שלא ניתן לפייסו. האם יהיה זה הגיוני לומר על ריבון כי הוא רב חסד עד מאוד, נדיב מאוד, סובלני מאוד, כי הוא מבקש רק את אושרם של כל הסובבים אותו, אך כי הוא, באותה עת, קנאי, נקמני, נוקשה, מחמיר, וכי הוא מעניש שלושה רבעים מנתיניו בעינויים האיומים ביותר, על כל עברה או כל הפרה של חוקיו, אפילו כאשר האשמה הנזקפת לחובתם נובעת פשוט מבורות אודות החוקים שהם הפרו? האם לא תהיה הוכחה סותרת בהצהרה שכזו על אופיו של הריבון? והאם פעולתו של אלוהים יכולה להיות עקבית יותר מזו של האדם?

הדוקטרינה האמורה מציגה סתירה נוספת. היות ואלוהים יודע את כל הדברים מראש, הוא חייב היה לדעת, כאשר הוא בורא נפש, שהיא תפר את חוקיו, והיה הייתה חייבת לפיכך, כבר מרגע היווצרה, להיות נדונה-מראש על ידו לסבל נצחי: אך האם הנחה שכזו היא "הגיונית" או "סבירה"? הדוקטרינה של עונש פרופורציונלי לעשיית העוול היא, בסתירה לכך, תואמת לחלוטין את ההיגיון והצדק. אלוהים צפה-מראש, ללא כל ספק, בבריאתה של נפש נתונה, כי, בבורותה היא תגרום עוול: אולם הוא גזר כי אותן עולות עצמן תספקנה לה את האמצעים להיהפך לנאורה, ודרך ההתנסות שלה בהשפעותיה הכואבות של עשיית-העוול שלה הוא יאלץ אותה לכפר על עשיית-עוול זו, אך רק במטרה שבשל כך היא תדבק בחוזקה רבה יותר בטוב ולכן דלת התקווה לעולם לא תנעל עבורה, ורגע גאולתה מייסוריה נועד להיות תלוי בכמות המאמץ שהשקיעה כדי להשיג את היטהרותה. במידה ודוקטרינת העונש העתידי תוצג מנקודת מבט זו בני אדם מעטים ביותר יפקפקו אי-פעם באמיתותה.

המילה נצח משמשת לעתים קרובות בהשאלה, בשפת הדיבור, לתאר כל תקופת זמן ארוכה אשר סופה לא ניתן לחיזוי, אם כי ידוע שהוא יגיע בבוא העת. אנחנו מדברים, למשל, על "שלגי עד" בפסגות ההרים ובאזורי הקוטב, למרות שאנו יודעים, מצד אחד, כי עולמנו יגיע מתישהו לקיצו, וכן, מצד שני, שמצבם של אזורים אלה עשוי להשתנות על ידי תזוזתו הרגילה של ציר כדור הארץ, או על ידי אסון טבע כלשהו. פירוש המילה נצח, לפיכך, במקרה זה, אינו נצחי לתמיד. אנו אומרים, בעקבות סבל ממחלה ארוכה מסוימת, שימינו מציגים את אותו "מחזור נצחי" של עייפות; האם זה מוזר אם כן, שרוחות שסבלו במשך שנים מאות ואפילו אלפי עידנים, עשויות להביע את עצמן באותו אופן? יתרה מזאת, אל לנו לשכוח

כי מצב הנחשלות שלהן מונע מהן לראות את חלקה השני של הדרך שלהן, ולפיכך הן מאמינות שנגזר עליהן לסבול לנצח; אמונה שהיא, לכשעצמה, חלק מעונשן.

הדוקטרינה של אש גשמית כבשנים ועיניים, שהושאלה מהשאל²⁶⁵ הפגאני, נשללת לחלוטין על ידי רבים מהתיאולוגים הנוודעים ביותר בימינו, אשר מודים כי המילה "אש" משמשת בהשאלה בתנ"ך, וכי יש להבינה במשמעות של אש מוסרית (ראה שאלה 974). אלה, כמונו, שצפו במאורעות של החיים מעבר לקבר, כפי שהם מוצגים לדעתנו על ידי התקשורת עם הרוחות, קיבלו שפע של הוכחות כי הסבל בהם הוא עדיין מייסר על אף שהוא אינו בעל אופי גשמי. ואפילו מבחינת משכו של סבל זה, תיאולוגים רבים מתחילים להודות במגבלה שצוינה לעיל, ולחשוב שראוי לראות במילה "נצח" כאילו היא מתייחסת לעיקרון הענישה לכשעצמו, כתוצאה של חוק שאינו ניתן לשינוי, ולא ליישומו על כל אדם. כאשר תורה דתית תודה בגלוי בפרשנות זו, יחזיר הדבר לבני אדם רבים את האמונה באלוהים ובחיים עתידיים, בני אדם שמאבדים כעת את עצמם במבוכי החומרנות.

VIII תחיית הגוף

1010. האם דוקטרינת תחיית הגוף היא השלכה של דוקטרינת גלגול הנשמות, כפי שטוענות כעת הרוחות?

— איך זה יכול להיות אחרת? גם ביטוי זה נראה לא הגיוני, כמו ביטויים כה רבים אחרים, רק משום שהוא מובן באופן מילולי, ולפיכך מוצב מחוץ לתחום האמינות; רק הניחו לביטויים אלה להיות מוסברים באופן רציונלי, ואלה שאתם מכנים 'בעלי דעה-חופשית' יודו בהם ללא קושי, דווקא מפני שהם מורגלים בחשיבה ובהגות. שכן, אל תוליכו שולל את עצמכם, הוגים חופשיים אלה אינם מבקשים דבר מלבד להאמין במשהו. בעלי דעה-חופשית, בדומה לשאר העולם, ואולי אף יותר מאחרים, כמהים לידיעת העתיד; ואולם, הם אינם יכולים להודות במה שמנוגד למדע. דוקטרינת ריבוי הקיומים תואמת לזו של הצדק האלוהי; היא לבדה יכולה להסביר את מה, שבלעדיה, הוא בלתי-מוסבר: כיצד יכולים אתם לפקפק בכך, אם כן, שהעיקרון שלה מצוי בקרב כל הדתות?

1011. אם כן, הכנסייה מלמדת, למעשה, דרך הדוֹגְמָה של תחיית הגוף, את דוקטרינת גלגול הנשמות?

— הרי זה ברור; יתרה מזאת, היא תוצאה של דברים רבים שחמקו מעינינו, ואשר יובנו בקרוב במובן זה. בקרוב מאוד נכיר בכך כי דוקטרינת גלגול הנשמות מופיעה בכל חלק מכתבי הקודש. הרוחות,

---

²⁶⁵ הערת המתרגם: טַרְטָרוֹס (Tartarus; ביוונית, Τάρταρος) - אחד מחלקי השאול במיתולוגיה היוונית וממנה הגיע גם למיתולוגיה הרומית. גרסאות שונות לאמונה זו קיימות בכל הדתות והמיתולוגיות, בין השאר כגהנום במונותאיזם והחלק השלישי של הניִפְלֵהִים (עולם הקרח והכפור במיתולוגיה הנורדית). הוא מצוי אף מתחת לממלכתו של הַאָדָם (אל השאול), ומשמש כבית כלא אליו משליכים האלים מפלצות ושאר יצורים המאיימים על שלטונם בעולם, כדוגמת הטיטאנים. סיפורים רבים במיתולוגיה היוונית והרומית עוסקים בטַרְטָרוֹס.

לפיכך, אינן באות למגר את הדת, כפי שטוענים לעתים; הן באות, בניגוד לכך, כדי לאשר ולתמוך בה דרך מתן הוכחות שאינן ניתנות להפרכה. ואולם, מאחר והגיע הזמן לוותר על השימוש בלשון ציורית, הן מדברות בלי אלגוריות, ומעניקות לכל הצהרה משמעות ברורה ומדויקת המסלקת כל סכנה לפרשנות מוטעית. מסיבה זו יהיה, במהרה, מספר רב יותר של אנשים דתיים באמת והמאמינים בדת באמת ובתמים, מזה שניתן למצוא כיום.

הערת קרדק: מדע הפיזיקה מדגים את חוסר-ההיתכנות של תחיית המתים בהתאם לדעה הרווחת. במידה ושרידי הגוף האנושי נותרים הומוגניים, על אף שהתפזרו וצומצמו לכדי אבק, נוכל להעלות על הדעת את האפשרות שהן יאוחדו-מחדש בזמן כלשהו בעתיד; אך אין זה המקרה. הגוף מורכב מיסודות שונים, חמצן, מימן, חנקן, פחמן וכדומה, ויסודות אלה, לאחר שנתפזרו, משמשים ליצירת גופים חדשים, כך שאותה מולקולת פחמן, למשל, נכנסה לתרכובת של אלפים רבים של גופים שונים (ואנחנו מדברים רק על גופם של בני אדם, מבלי לספור את אלה של בעלי החיים); לאדם מסוים עשויות להיות, בגופו, מולקולות שהיו קיימות בגופותיהם של אנשים מהעידנים הקדומים ביותר; ואותן מולקולות אורגניות עצמן שנספגות כיום במזונכם, ייתכן והגיעו מגופו של מישהו שהכרתם; וכך הלאה. מאחר שהחומר הוא סופי בכמותו, וגלגוליו הם אינסופיים במספרם, כיצד זה אפשרי שאינספור הגופות שנוצרו ממנו צריכות להיבנות-מחדש מאותם יסודות? בנייה-מחדש שכזו היא דבר בלתי-אפשרי מבחינה פיזיקלית. תחיית הגוף יכולה, לפיכך, להתקבל באופן רציונלי רק כצורת דיבור, המסמלת את עובדת קיומו של גלגול הנשמות; במידה והיא מפורשת באופן זה, אין בה כל דבר שהוא המנוגד להיגיון, דבר העומד בניגוד למידע של מדע הפיזיקה.

נכון הדבר שעל פי הדוגמה התיאולוגית, תחייה זו לא תתרחש עד "היום האחרון" או "קץ הזמן", בעוד, שעל פי דוקטרינת הרוחניות היא מתרחשת כל יום; אך האין תמונה זו של "יום הדין האחרון" מהווה מטאפורה גדולה ואצילית, המרמזת, תחת מעטה אלגורי, על אחת מאותן אמיתות בלתי ניתנות לשינוי, שלא ימצאו עוד הספקנים שיפקקו בה, כאשר היא תוחזר למשמעותה האמיתית? לאותם אלה שתוהים על תיאורית הרוחות ביחס לגורלן העתידי של הנשמות, ועל הגורל הממתין להן בעקבות המבחנים והניסיונות השונים שעליהן, יהיה ברור כי, למעט מצב של סימולטניות, גזר הדין אשר מגנה אותם או מוחל להם הוא אינו בדיה, כפי שסוברים הכופרים. ראוי גם לציין שוב, כי גזר דין זה, אשר מקצה לכל נשמה ונשמה את מקום חיותה הבא, הוא תוצאתו הטבעית של דוקטרינת ריבוי העולמות, שעתה הנה מקובלת על ידי כולם; בעוד שבהתאם לדוקטרינת "יום הדין האחרון", כדור הארץ אמור להיות העולם המיושב היחיד.

IX גן עדן גהנום וכור המצרף

1012. האם יש ביקום מקום המוקצה לשכרן ולעונשן של רוחות, בהתאם למעלותיהן של הרוחות?

— כבר ענינו על שאלה זו. שכרן ועונשן של הרוחות נעוצים במידת השלמות שאליה הגיעו. כל רוח מוצאת בקרבה את היסוד לאושרה או לאומללותה; וכן, מאחר שהרוחות מצויות בכל, אף מקום תחום או סגור אינו מוקצה במיוחד בעבור מי מהם. באשר לרוחות שהתגלגלו, הן מאושרות או אומללות במידה פחותה או רבה יותר, בהתאם למידת ההתקדמות של העולם אותו הן מאכלסות.

א. בהתאם לזאת, אם כן, לא קיימים "גן עדן" ו-"גיהנום", כפי שדמיינו אותם בני האדם?

— אלו הם רק סמלים; ישנן רוחות מאושרות ואומללות בכל מקום. אף על פי כן, כפי שכבר אמרנו לכם, רוחות מאותה מעלה מאוחדות על ידי חיבה; ואולם, כאשר הן מושלמות, הן יכולות להיפגש יחדיו היכן שרק תרצנה.

הערת קרדק: הלוקליזציה²⁶⁶ של השכר והעונש במקומות קבועים קיימת רק בדמיונם של בני האדם; היא נובעת מנטייתו של האדם "להפוך דברים לחומריים" ולתחום את הדברים שאת מהותם האינסופית הוא אינו מבין.

1013. מה עלינו להבין מהביטוי כור המצָרף²⁶⁷?

— [שהוא מתאר] סבל פיזי ומוסרי; זוהי תקופת הכפרה. כמעט תמיד נדרשים אתם לעבור את כור המצָרף שלכם על פני האדמה, ואלוהים גורם לכם לכפר על חטאיכם.

הערת קרדק: מה שבני האדם מכנים כור המצָרף הוא גם צורת דיבור, ועליו להיות מובן כצִיין, לא של מקום מוגדר כלשהו, אלא כמצבן של רוחות בלתי-מושלמות [המצויות בתהליך] כפרה על עוולותיהן עד שתגענה להיטהרות המושלמת שתרומו אותן לדרגה של רוחות מבורכות. היות והיטהרות זו מתבצעת באמצעות גלגלים שונים, כור המצָרף מורכב מהניסיונות והמבחנים בחיים הגשמיים.

1014. איך זה שרוחות שנתפשות בעינינו כנמצאות בדרגה גבוהה יותר בשל שפתן, ענו לאנשים רציניים מאוד על שאלותיהם ביחס לגהנום ולכור המצָרף בהתאם לרעיון הרווח המקובל עלינו וזה שאנו משתמשים בו?

— הן משיבות בהתאם לשפה המובנת לאלה שמפקפקים בהן, וכאשר האחרונים חוזרים מדי בדעות קדומות, הן אינן רוצות לעמוס עליהם מידע רב מדי באופן פתאומי על מנת שלא לפגוע באמונותיהם. במידה, למשל, ורוח תאמר לאדם מוסלמי, מבלי לנקוט באמצעי הזהירות המתאימים, כי מוחמד לא היה נביא אמיתי הוא לא יקשיב לה מתוך לבביות יתרה והדבר לא יתקבל מצידו באופן חיובי.

א. אמצעי זהירות שכאלה הם מתקבלים על הדעת מצד רוחות המבקשות להנחות אותנו; אך איך זה שאחרות; כאשר נשאלו אודות מצבן, השיבו שהן סובלות עינוי תופת או מעינוי כור המצָרף?

— רוחות שדרגת התקדמותן נחותה, כאלה שטרם איבדו את גשמיותן באופן מלא, שומרות על חלק מדעותיהן הארציות, והן מתארות את התרשמויותיהן באמצעות המונחים המוכרים להן. הן נמצאות במצב המאפשר להן להחזיק רק בהבנה-מוקדמת בלתי-מושלמת של העתיד; מסיבה זו קורה לעיתים קרובת שרוחות המצויות במצב של חוסר-יציבות, או כאלה שרק לאחרונה השתחררו מגופן הגשמי,

²⁶⁶ הערת המתרגם: לוקליזציה (Localization) - מיקום, הגבלה של משהו למקום מסוים; הפיכה של משהו למקומי.

²⁶⁷ הערת המתרגם: כור המצָרף או פורגטוריום (Purgatory) - בנצרות, זהו מקום לטיהור ומירוק עוונותיהן של הנשמות לפני עלייתן לשמיים, מקום או מצב של טיהור וזיכור; מצב זמני של ייסורים.

מדברות בדיוק כפי שנהגו לדבר במהלך חייהן הארציים. ניתן להבין את פירוש המילה שְׂאֹל במשמעות של חיים תחת ניסיון מכאיב ביותר, עם חוסר-וודאות בנוגע להגעה בעתיד לחיים טובים יותר כלשהם; ואת המילה כור המְצַרֵף כחיים שעומדים גם כן תחת ניסיון, אך עם וודאות ביחס לעתיד מאושר וטוב יותר. האם אינכם אומרים, כאשר אתם עוברים מצוקה פיזית או נפשית קשה מאוד כלשהי, כי הנכם סובלים 'ייסורים ארוכים'? אך ביטוי שכזה הוא רק צורת ביטוי, והוא תמיד משמש ככזה.

1015. מה ניתן להבין מהביטוי "נפש מעונה"?

— נפש תועה ומיוסרת שאין לה וודאות ביחס לעתידה, ושלה תוכלו להגיש עזרה במהלך מאמצייה להשיג הקלה, עזרה שאותה היא מבקשת לעיתים קרובות מידיכם דרך המעשה של פנייתיה אליכם (ראה שאלה 664).

1016. באיזה מובן יש להבין את הביטוי "גן עדן"?

— האם הנכם מניחים שהוא מקום כמו מִישׁוֹרֵי אֵלִיָּסִיּוֹם²⁶⁸ של הקדמונים, שבו מצטופפות יחד כל הרוחות הטובות בערבוביה, כדי ליהנות, לנצח, מאושר-עילאי פאסיבי? לא; זהו החלל האוניברסלי, אלו הם כוכבי הלכת הכוכבים וכל העולמות העליונים שבהם הנהות הרוחות ממלוא כישרונותיהן, ללא תלאותיהם של החיים החומריים וללא הסבל והחרדות שמקורם במצבן הנהות.

1017. רוחות אמרו שהן חיות ברקיע [גן עדן] השלישי, הרביעי, החמישי וכדומה; למה הן התכוונו באומרן זאת?

— שאלתם אותן באיזה רקיע הן נמצאות, מפני שיש לכם תפישה של מספר רקיעים המונחים האחד על גבי השני, בדומה לקומות בבניין, והן ענו לכן לפיכך בהתאם לרעיונות שלכם עצמכם; ואולם, עבורן, המילים הרקיע 'השלישי', 'הרביעי' או 'החמישי', מבטאות דרגות שונות של היטהרות, וכתוצאה מכך של אושר. זה בדיוק כמו שאתם שואלים רוח האם היא בגהנום; אם היא אומללה היא תאמר 'כן', מפני שעבורה, 'גהנום' הוא שם נרדף לסבל; ואולם, היא יודעת היטב כי אין המדובר בכבשן. עובד אלילים היה משיב לכם שהוא נצא בטְרָטְרוֹס.

הערת קֶרְדֵק: ניתן לומר את אותו הדבר ביחס לביטויים אחרים בעלי אופי דומה, כמו "עיר הפרחים", "עיר הנבחרים", "הֶסְפֶּרָה" הראשונה השנייה או השלישית וכדומה, שכולם אלגוריים בלבד. חלק מהרוחות משתמשות בהם באופן מטאפורי, אחרות, בגלל בורותן ביחס למציאות של הדברים, או אפילו ביחס לעקרונות הבסיסיים ביותר במדעי הטבע.

---

²⁶⁸ הערת המתרגם: מִישׁוֹרֵי אֵלִיָּסִיּוֹם (Elysian Fields) - במיתולוגיה היוונית, כינוי לגן העדן, משכן הנשמות המאושרות לאחר המוות; מקום של תענוגות ואושר.

בהתאם לרעיון המוגבל בו השתעשענו קודם לכן ביחס למיקומיהם המוגדרים של השכר והעונש [גהנום או גן עדן], ולאמונות הרווחות כי כדור הארץ היה מרכז היקום, כי השמיים יוצרים כיפה מעל ראשינו וכי קיים אזור ספציפי בעבור הכוכבים, הציבו בני האדם את גן העדן למעלה ואת הגיהנום למטה; ומכאן הביטויים "לעלות השמימה", להיות "ברקיע העליון", להיות "מושלכים (לתוך) השאול" וכדומה. כעת, לאחר שהאסטרונומיה התחקתה אחר ההיסטוריה של כדור הארץ ותיארה את היווצרותו, והראתה לנו כי הוא אחד מהעולמות הקטנים ביותר החגים בחלל וכי אין לו כל חשיבות מיוחדת כלשהי, שהחלל הוא אינסופי, וכי אין כל "למעלה" או "למטה" ביקום, נאלצו בני האדם להפסיק למקם את גן העדן מעל העננים ואת הגיהנום "במעיו של כדור הארץ". בכל הנוגע לכור המֶצֶרֶף, מעולם לא הוקצה לו מקום קבוע כלשהו.

בנוגע לכל הנקודות אלו, לתורת הרוחניות שמורה הזכות של מתן ההסבר להם, שהוא בעת ובעונה אחת, ובדרגה הגבוהה ביותר, הגיוני נשגב ומנחם בעבור המין האנושי, דרך כך שהיא הראתה לנו שאנו נושאים בקרבנו את "הגהנום" ואת "גן העדן" שלנו, ואת "כור המֶצֶרֶף" שלנו אנו מוצאים בגלגול הנשמות שלנו, בחיים הגשמיים או הפיזיים העוקבים שלנו.

1018. באיזה מובן עלינו להבין את מילותיו של ישוע, "מְלֻכּוֹתַי אֵינָהּ מִן־הָעוֹלָם הַזֶּה"²⁶⁹?

— ישוע, כשהשיב כך, דיבר באופן מטאפורי. הוא התכוון לומר כי הוא מְלֶךְ רק על לבבות טהורים ובלתי-אנוכיים. הוא מצוי בכל מקום בו אהבה וטוב-לב שולטים בכיפה; אך בני האדם להוטים וחמדניים כלפי הדברים של העולם הזה ונצמדים להנאותיו, ואינם איתו.

1019. האם שלטון הטוב יכון אי-פעם על פני האדמה?

— החסד ימלוך על פני האדמה כאשר, בקרב הרוחות שהגיעו לשכון בו, יהיה מספר המעשים הטובים רב יותר מאלו הרעים; אזי ימלכו שלטון האהבה והצדק שהם מקור הטוב והאושר. דרך קדמה מוסרית וציות לחוקי האל ימשכו בני האדם רוחות טובות אל כדור הארץ, שתרחקנה את הרוחות הרעות ממנו; אך האחרונות לא יוותרו על כדור הארץ באופן מוחלט עד אשר יהיו תושביו מטוהרים לחלוטין מגאווה ואנוכיות.

השינוי של המין האנושי נובא כבר החל מהעת העתיקה ביותר, והנכם מתקרבים כעת לתקופה שבה הוא עתיד להתקיים. כל מי מבינכם שעמל כדי לקדם את הקדמה של האנושות עוזר להחיש שינוי זה יתבצע באמצעות התגלגלותן על פני האדמה של רוחות מדרגה גבוהה יותר, אשר תהווה אוכלוסייה חדש בעלת קדמה מוסרית רבה יותר מזו של הגזעים האנושיים, שאותם הן תחלפנה בהדרגה. אזי תכרתנה מעל פני האדמה רוחותיהם של הרשעים אותם אוסף המוות מדי יום לחיקו, ושל כל מי שמתאמץ לעצור את מצעד הקידמה, והן תאלצנה להתגלגל במקום אחר; שכן הן תהיינה חריגות בקרב אותם גזעים אצילים וטובים יותר של בני אדם, שאושרם ייפגם בשל נוכחותן בקרבם. הן תשלחנה לעולמות חדשים יותר, פחות מתקדמים מכדור הארץ, ושם תמלאנה משימות קשות

²⁶⁹ הבשורה הקדושה על-פי יוחנן, פרק יח' 36

ומייגעות אשר תספקנה להן את האמצעים לעבודה על קידומן העצמי, בעודן תורמות גם לקידומם של אחיהן בעולמות צעירים יותר אלה, שהנם פחות מתקדמים מהן. האם אינכם רואים בהדרה זו של רוחות נחשלות מכדור הארץ שעבר שינוי והתחדשות, את משמעותו האמיתית של המיתוס הנשגב של גירוש הזוג הראשון מגן העדן? וכי אינכם רואים גם בהופעתו של המין האנושי על פני האדמה בתנאי גלות שכזאת, ובהבאתו עימו בקרבו את חיידקי היצרים שלו ואת ההוכחות לנחיתותו הפרימיטיביות, את פירושו האמיתי של מיתוס אחר, לא פחות נשגב, של נפילתם של אותם הורים ראשונים [אדם וחווה] שהובילו להחטאה של צאצאיהם? 'החטא הקדמון', כאשר מתבוננים בו מנקודת מבט זו, נתפש כמורכב מחוסר-שלמותו של הטבע האנושי; וכל אחת מהרוחות שהתגלגלה בהמשך במין האנושי אחראית לפיכך רק לחוסר-השלמות ולעשיית-העוול שלה עצמה, ולא לאלה של אבותיה.

הקדישו עצמכם, אם כן, כל אנשי האמונה והרצון הטוב, בלהט ובאומץ לעבודה הכבירה של מלאכת ההתחדשות; שכן תוכלו לזכות ביבול רב פי מאה מונים בעבור כל זרע שזרעתם. אבוי לאלה שעוצמים את עיניהם אל מול האור; שכן הם דנים את עצמם לעידינים ארוכים של חשכה וצער! אבוי לאלה שמרכזים את הנאתם בתענוגות החיים הארציים; שכן הם יסבלו חוסרים רבים יותר מתענוגות ההווה שלהם! ואבוי, מעל לכל, לכל האנוכיים; שכן הם לא ימצאו איש שיסייע להם בנשיאת הנטל של אומללותם העתידית!"

סָנֵט לואִיס

סיכום

I

כל אדם אשר, בכל הנוגע לשדה המגנטי של כדור הארץ, מכיר רק את הדמויות הקטנות של הברווזים אשר מאולצות לשחות כה-וכה בקערת מים בעזרת מגנט, יתקשה להבין כי דמויות-משחק אלה מכילות את סוד המנגנון של היקום ולתנועת העולמות. מי שהידע שלו על תורת הרוחניות מוגבל לתופעת "השולחנות המרקדים" [סיאָנְס] שהיוותה את נקודת-המוצא להתגלויות [של רוחות] בעידן המודרני, נמצא בעמדה זעה; הוא פוטר אותו כשעשוע בלבד, בילוי חברתי, והוא אינו יכול להבין כיצד תופעה כה פשוטה וכה נפוצה, המוכרת עוד מימי קדם אפילו לשבטי הפראים, יכולה להיות מקושרת לשאלות כבדות המשקל ביותר בפסיכולוגיה ובחיי האדם. בעבור הצופה השטחי, איזה קשר יכול להתקיים בין שולחן שרועד לבין מוסריות וגורלו העתידי של המין האנושי? ואולם, כפי שמהסיר הפשוט שמרים את המכסה שלו כאשר הוא רותח (סיר שרותח גם הוא עוד מימי העת העתיקה ביותר) נוצר המנוע רב-העוצמה שבעזרתו משנע האדם את עצמו בחלל ומתגבר על המרחק, כך נוצרה, לידיעתכם, הו אתם שאינכם מאמינים בדבר שנמצא מעבר לעולם הגשמי, מאותה התופעה שהעלתה בכם חיוכים מלאי

בוז, פילוסופיה חדשה אשר סיפקה את הפתרון לבעיות שאותן אף פילוסופיה אחרת לא הייתה מסוגלת לפתור. פונה אני לכל מבקריה הכנים של **תורת הרוחניות** ומפציר אני בהם לומר, האם טרחו לחקור את הדבר שאותו הם מבקרים; בהזכירי להם כי ביקורת היא בהכרח חסרת כל ערך, אלא אם המבקר יודע על מה הוא מדבר; ללעוג לדבר מה שאין אנו יודעים עליו מאומה, שלא הפכנו אותו למושא לחקירה קפדנית המתבצעת מתוך רגש החובה, הוא לא לבקר, אלא לספק הוכחה לשטחיותו ולהיותו של פסק הדין חסר. באופן אבסורדי, לו היינו מציגים פילוסופיה זו כתוצר של מוח אנושי היא הייתה נתקלת בפחות בוז, והיה לה את הכבוד להיבחן על ידי אלו המתיימרים להיות מובילי דעה; ואולם, היא טוענת שהיא נוצרה בידי רוחות; איזו אבסורדיות! היא נתפשת כראויה בקושי למבט חטוף אחד מצד אלה ששופטים אותה רק על פי הכותרת שלה, כשם שהקוף במשל שופט את האגוז על פי קליפתו. אולם הניחו לרגע בצד את כל המחשבות על מקורו של ספר זה; הניחו כי זוהי עבודתו של אדם, ואמרו, ביושר ובהגינות, האם, לאחר שקראתם אותו בקפידה, אתם מוצאים בו דבר מה שיש ללגלג עליו?

II

תורת הרוחניות (ספיריטיזם) היא היריב המר ביותר של החומרנות (**מטריאליזם**), ולפיכך אין להתפלא שהמאמינים בחומרנות הם מבקריה; אולם מאחר והחומרנות היא דוקטרינה שרבים מהמחזיקים בה בקושי מעיזים להודות בה, הם מכסים על התנגדותם באמצעות האדרת של ההיגיון והמדע. חיציהם מכוונים במיוחד כלפי **המופלא והעל-טבעי**, אותם הם מכחישים; ומאחר, שלדבריהם, **תורת הרוחניות** מושתת על המופלא והעל-טבעי, הם מצהירים שאין היא יכולה להיות שום דבר פרט לאשליה מגוחכת.

למרבה הפלא, חלק מבני האדם הספקניים ביותר ביחס ל**תורת הרוחניות** שוללים את אפשרות קיומה של תופעה זו בשמה של הדת, שעליה, לעיתים קרובות, הם יודעים עוד פחות ממה שהם יודעים על **תורת הרוחניות**. הם אינם חושבים שעל ידי הכחשת אפשרות קיומם של "המופלא" ו"העל-טבעי" הם מכחישים את הבסיס לקיומה של הדת, שכן הדת מבוססת על התגלות ועל ניסים; וכי מהי ההתגלות אם לא תקשורת חוץ-אנושית? כל המחברים הקדושים, ממשה ואילך, דיברו על צורת תקשורת זו. וכי מהם ניסים אם לא מעשים מופלאים ועל-טבעיים במפגיע, שכן בהתאם למוסכמה הליטורגית, הם חורגים מחוקי הטבע? וכך, על ידי דחיית המופלא והעל-טבעי, הם דוחים את עצם הבסיס לקיום כל הדתות. ואולם, עלינו להתבונן בנושא לא מנקודת מבט זו. האמונה ב**תורת הרוחניות** אינה מכריעה בהכרח את הכף בשאלת הניסים, כלומר, האם הצליח אלוהים, במקרים מסוימים, לחרוג מהחוקים הנצחיים השולטים ביקום; היא משאירה, בנוגע לשאלה זו, חופש אמונה מלא לכולם. **תורת הרוחניות** אומרת, ומוכיחה, שהתופעות שעליה היא מבוססת הן על-טבעיות רק למראית עין. הן רק נראות לבני אדם מסוימים ככאלו משום שהן יוצאות-דופן, ובגלל חולשתן של העובדות הידועות עד כה; הן אינן על-

טבעיות יותר מאשר כל התופעות האחרות שאותן מסביר המדע בן ימינו, תופעות שנראו "פלאיות" בעבר. כל התופעות הרוחניות, ללא יוצא מן הכלל, הן תוצאה של חוקים כלליים; הן חושפות בפנינו את אחד מכוחות הטבע, כוח שעדיין לא נודע, או ליתר דיוק שלא הובן עד כה, אך כזה שתצפיות מראות לנו שהוא נכלל במערך הדברים. **תורת הרוחניות**, לפיכך, מבוססת פחות על המופלא והעל-טבעי מאשר הדת עצמה; ומי שתוקף אותה על סמך זה, עושה זאת כי הוא אינו יודע מה היא באמת. ביחס לאלה המתנגדים לה בשם המדע אומרים אנו להם, בין אם ילמדו זאת אי-פעם או לא, "אם המדע שלכם, שלימד אתכם כל כך הרבה דברים, לא לימד אתכם כי ממלכת הטבע היא אינסופית, הרי שלא למדתם דבר וחצי דבר".

III

אתם אומרים שהנכם מבקשים לרפא את העידן שלכם ממחלת הטירוף המאיימת לפלוש לעולם. האם תעדיפו לראות את העולם נפלש על ידי חוסר-האמונה שאותה מבקשים אתם להפיץ? האם לא ניתן לזקוף לחובת חוסר-האמונה את התרופפות קשרי-המשפחה ואת חלקם הארי של הפגמים אשר מערערים את יסודות החברה? באמצעות הוכחת קיומה ואֶלְמוּתִיּוּתָהּ של הנפש מחייה **תורת הרוחניות** את האמונה בעתיד, מחזקת את אומץ-לבם של המדוכאים, ומאפשרת לנו לשאת את תהפוכות החיים מתוך השלמה. האם לזה קוראים אתם רוע? שתי תיאוריות דוֹקְטְרִינָיִת מוצעות לבחירתנו; האחת מהן שוללת קיום של חיים בעתיד, האחרת מכריזה ומוכיחה זאת; אחת מהן לא מסבירה כלום, והשנייה מסבירה הכל, ובעשותה כך, היא פונה להיגיון שלנו; אחת מהן היא ההצדקה לאנוכיות, והשנייה מעניקה בסיס איתן לצדק לצדקה ולאהבת-הבריות של האדם; אחת מהן מציגה רק את ההווה ומחסלת כל תקווה, האחרת מנחמת אותנו על ידי הצגת היקפו העצום של העתיד; מי מבין השתיים היא המזיקה יותר? ישנם כאלה, בקרב הספקנים ביותר שביריבינו, שממנים את עצמם לשליחים של אחווה וקדמה; אך אחווה מרמזת על חוסר-פניות ועל התכחשות לאישיותו של האדם עצמו, ובאיזו זכות מטילים אתם קורבן שכזה על אדם שעבורו מאשרים אתם שכאשר ימות ייגמר הכל בעבורו, וכי בקרוב, ואולי מחר, הוא יהיה לא יותר מאשר מכונה שחוקה ולא מתפקדת, ויושלך הצידה כמו כל כך הרבה הבלים? מדוע, אם כך, צריך הוא לכפות על עצמו מחסור כלשהו? האם אין זה טבעי יותר שהוא יחליט לחיות בצורה נעימה ככל האפשר במהלך הרגעים הקצרים הספורים שאתם מעניקים לו? והאם לא נובע מהחלטה זו, באופן טבעי, הרצון להיות בעל רכוש על מנת להבטיח את כמות ההנאה הרבה ביותר? והאם אין רצון זה מוליד באופן טבעי את קנאתו באלה שיש להם יותר ממה שיש לו? והאם לא מפריד יותר מצעד אחד בין קנאה שכזו לבין הרצון לקחת מהם את מה שנמצא ברשותם? מה מרסן אותו, למעשה, מלעשות זאת? האם זה החוק? אבל החוק אינו מכסה כל מקרה ומקרה. האם זה המִצְפּוֹן? תחושת החובה? אך מהו מצפון מנקודת מבטכם? ועל מה אתם מבססים את תחושת החובה? האם יש לתחושה זו מניע או מטרה כלשהם, במידה ונכון הדבר שהכל מסתיים

עבורנו עם חיינו הנוכחיים? בהקשר לאמונה שכזו רק פתגם אחד יכול להתקבל באופן הגיוני, כלומר, "כל אדם לעצמו". אחווה, מצפון, חובה, אנושיות, ואפילו קדמה, כולן הן רק מילים ריקות. אויה! אתם המכריזים על דוקטרינה שכזו, אינכם יודעים כמה נזק גורמים אתם לחברה, וגם לא על כמה פשעים נוטלים אתם אחריות! אך מדוע מדברים אנו על אחריות? שום דבר מסוג זה אינו קיים בעבור האדם החומרני; הוא מוקיר רק את החומר.

IV

התקדמותו של המין האנושי נובעת היישום המעשי של חוק הצדק האהבה והצדקה. חוק זה מושתת על וודאותו של העתיד; טלו ממנו וודאות זו ונטלתם ממנו את אבן הפינה שלו. הרי מחוק זה נגזרים כל החוקים האחרים, שכן הוא מכיל את כל התנאים לאושר האנושי; הוא לבדו יכול לרפא את הרעות החולות של החברה; והשיפור המתרחש בתנאי החיים החברתיים, בפרופורציה לאופן בו מובן ומבוצע חוק זה באופן טוב יותר בפועל, הופך לניכר בבירור, כאשר אנו משווים בין העידנים והעמים השונים של כדור הארץ. ואם יישום חלקי ולא-מלא של חוק זה הספיק כדי לייצר שיפור ניכר בתנאים החברתיים, על מה הוא לא ישפיע כאשר הוא יהפוך לבסיס של כל המוסדות החברתיים? האם תוצאה שכזו אפשרית? כן; שכן מכיוון שהמין האנושי כבר השלים עשרה צעדים, ברור שהוא יכול להשלים עשרים צעדים, וכך הלאה. יכולים אנו להסיק לגבי העתיד על סמך העבר. אנו רואים כי הסלידה בין בני לאומים שונים מתחילה להתמוסס; כי המחסומים שמפרידים ביניהם מופלים על ידי ההתקדמות של הציוויליזציה, וכי הם משלבים ידיים מקצה אחד של העולם ועד קצהו. אמת-מידה רחבה יותר של צדק חולשת על החוק הבינלאומי; מלחמות מתרחשות בתדירות נמוכה יותר, והן אינן מודרות מרגשות אנושיים; אחידות הולכת ומתבססת בהדרגה במערכות היחסים בחיים; החלוקה לגזעים ולקסטות מוצנעת, ובני אדם בעלי אמונות דתיות שונות כופים שתיקה על דעות קדומות סקטוראליות על מנת להתאחד בהערצה לאל אחד ודומה. מדברים אנחנו על האומות העומדות בראש הציוויליזציה (-789 793). בכל מערכות היחסים הללו, בני האדם עדיין רחוקים משלמות, ועדיין ישנן חורבות ישנות רבות שיש להרסן לפני ששרידי הברבריות האחרונים יפונו; ואולם, האם תוכלנה חורבות אלה לעמוד בפני פעולתה חסרת-המעצורים של הקדמה, אותו כוח חי, שמהווה לכשעצמו חוק טבע? אם הדור הנוכחי מתקדם יותר מקודמו, מדוע שהבא לא יהיה מתקדם יותר מזה הנוכחי? זה בהכרח יהיה כך מכורח הנסיבות והדברים; תחילה, מפני שעם כל דור שחולף נכחדים חלק מהתומכים הגדולים בעוולות הישנות, ולפיכך מתחדשת החברה בהדרגה ביסודות חדשים, אשר מופשטים מדעות קדומות מיושנות; לאחר מכן, מפני שברגע שבני האדם למדו לחשוך בקדמה, הם חקרו את המכשולים שמעכבים אותם והציבו לעצמם מטרה להיפטר מהם. מאחר ואין עוררין ביחס לעובדת קיומה של התנועה הפרוגרסיבית של החברה האנושית, לא ניתן להטיל ספק בהמשך קיומה של ההתקדמות העתידית.

האדם שואף להיות מאושר; זה טבוע באופיו. אלא שהוא טרם הגיע לאושר המוחלט, וללא אושר זה לתוצאת הקדמה אין כל מטרה; שכן מה יהיה ערכה של הקדמה בעבורו, אם היא לא תשפר את מצבו? ואולם, כאשר הוא ירכוש את כל ההנאות שניתן לספקן באמצעות קדמה אינטלקטואלית, הוא יבחין ויכיר בכך שהוא טרם רכש אושר מוחלט, וכי ההגעה לאושר זה אינה אפשרית ללא ביטחון במערכות היחסים החברתיים; ומכיוון שיכול הוא לרכוש ביטחון זה רק דרך ההתקדמות המוסרית של החברה בכללותה, הוא יאלץ לעמול בעצמו לשם השגת מטרה זו מכוח הדברים והנסיבות, **ותורת הרוחניות** היא זו המציעה לו את האמצעים היעילים ביותר לשם השגתה.

V

אלה המתלוננים כי האמונה **בתורת הרוחניות** מתפשטת לכל הכיוונים ומאיימת לפלוש לעולם, מכריזים בכך על כוחה; שכן אף אמונה שאינה מבוססת על היגיון ועובדות לא יכולה להפוך לנחלת הכלל. לפיכך, אם **תורת הרוחניות** מכה שורש בכל מקום וצוברת חסידים בכל שכבות החברה, ובמיוחד בקרב המעמדות המשכילים, כפי שמודים כולם שכך הוא המקרה, ברור שהיא חייבת להיות מושתתת על אמת. מכיוון שכך, כל מאמציהם של מבקריה יהיו לשווא; על רקע מגמה זו נראה שהלעג שניסו להערים עליה מבקריה, שקיוו בכך לעצור את מסעה, רק העניק לה חיים חדשים. תוצאה זו מצדיקה במלואה את ההבטחה שניתנה לנו באופן כה קבוע על ידי הרוחות-החברות שלנו, שחזרו ואמרו לנו שוב-ושוב, "אל תרשו לעצמכם לחוש שלא בנוח נוכח התנגדות. כל מה שיתבצע נגדכם יתהפך לטובתכם, ויריביכם המרים ביותר ישרתו מטרה זו על אפם ועל חמתם. נגד רצון האל, הרצון-הרע של בני האדם לא יועיל".

באמצעות התורה המוסרית של **תורת הרוחניות**, ייכנס המין האנושי לשלב חדש בגורלו; זה של קדמה מוסרית, המהווה את התוצאה הבלתי-נמנעת של אמונה זו. ההתפשטות המהירה של רעיונותיה של **תורת הרוחניות** אינה צריכה להוות כל הפתעה, בגלל הסיפוק העמוק שהם מעניקים למי שמאמץ אותם ביושר ובכנות; והיות ואושר הוא הדבר בו חושקים בני האדם יותר מכל דבר אחר, אין זה מפתיע שעליהם לאמץ רעיונות המקנים אושר כה רב לאלה האוחזים בהם.

התפתחותם של רעיונות אלה מציגה שלוש תקופות נפרדות. הראשונה היא זו של **הסקרנות**, המתעוררת ממוזרותן של התופעות שהתרחשו; השנייה, זו של **החשיבה והפילוסופיה**; והשלישית, זו של **היישום וההשלכות**. תקופת ה**הסקרנות** חלפה, מפני שהסקרנות זוכה לקיום קצר בלבד; המוח, כאשר הוא מרוצה ביחס לחידוש כלשהו, הרי הוא זונח אותו בבת אחת עבור חידוש אחר, בשונה מהרגלו ביחס לנושאים המעוררים מחשבה חמורה יותר, וכאלה הפונים לשיקול הדעת. התקופה השנייה כבר החלה; השלישית תבוא בהכרח בעקבותיה. **ההתקדמות של תורת הרוחניות** הייתה מהירה במיוחד בגלל שמהותה הטבעית והיקפה הובנו באופן נכון יותר, ומפני שהיא נוגעת בנימים

הרגישים ביותר בלב האנושי, כלומר, ברצון באושר שאותו היא מרחיבה לאין שיעור, אפילו בעולם הזה; דבר זה, כפי שכבר נאמר בעבר, הוא הסיבה לקבלתה הנרחבת, סוד הכוח שיוביל לניצחונה. היא הופכת למאושרים את אלה שמבינים אותה, בעודה ממתינה להרחבת השפעתה על ההמונים. כמה בני אדם מקרב אלה שמעולם לא היו עדים לתופעה פיזית כלשהי של התגלות רוח אומרים לעצמם, "מלבד התופעה של **תורת הרוחניות**, ישנה הפילוסופיה שלה, הפילוסופיה שמסבירה את מה שאף פילוסופיה מלבדה לא הסבירה לי מעולם. פילוסופיה זו מספקת לי, באמצעות טיעונים שנגזרו מההיגיון בלבד ובנפרד מכל סנקציה שהיא פרט להיגיון, פתרון רציונלי לבעיות שהן בעלות החשיבות המכרעת ביותר לעתידי; היא מעניקה לי רוגע, ביטחון, ביטחון-עצמי: היא גואלת אותי מייסורי אי-הוודאות. בהשוואה לתוצאות בעלות ערך כה רב, השאלה של התופעה הפיזית היא בעלת חשיבות משנית".

לאלה שתוקפים פילוסופיה זו, אנחנו עונים, "האם תחפצו באמצעים להילחם בה בהצלחה? אם כך הדבר, הרי הם: הביאו משהו טוב יותר במקומה; מצאו פתרון פילוסופי יותר לבעיות שהיא פותרת: העניקו לאדם **וודאות אחרת** שתהפוך אותו למאושר יותר. אך עליכם להבין ביסודיות רבה את יותר את משמעותה של המילה "וודאות", שכן האדם מקבל **כוודאי** רק את מה שנראה לו הגיוני. אל לכם להיות מרוצים מעצמכם באמירה כי אין הדבר כך, שהתקדמות זו מושגת בקלות רבה מדי. חייבים אתם להוכיח, לא על דרך השלילה, אלא באמצעות עובדות, כי מה שאנו טוענים שמתקיים אין לו קיום, מעולם לא היה קיים, **ואינו יכול להתקיים**, ומעל לכל, לאחר שתראו כי אין לו כל קיום, חייבים אתם להראות מה יש לכם להציע במקומו; חייבים אתם להוכיח גם בסופו של דבר, כי הנטייה של **תורת הרוחניות** היא לא להפוך את האנשים לטובים יותר, וכתוצאה מכך למאושרים יותר, על ידי עיסוק במוסריות הטהורה ביותר – אותה מוסריות נשגבת ופשוטה של ספרי הַבְּשׁוּרָה (הַאֲוֹנְגְּלִיִּים) אותם כה מרבים בני האדם לשבח, ולתרגל כה מעט. לאחר שתעשו את כל הדברים הללו, תהיה לכם הזכות לתקוף אותה".

תורת הרוחניות היא חזקה כי יסודותיה הן היסודות של הדת עצמה, כלומר, אלוהים, הנפש, שכר ועונש עתידיים; מפני שהיא מציגה שכר ועונש אלה כתוצאות הטבעיות של החיים הארציים; ומפני שבתמונת העתיד שהיא מציגה, אין שום דבר שאפילו המוח הלוגי ביותר יוכל לראות בו כמנוגד להיגיון. איזה פיצוי ביכולתכם להציע לסבל של חיי ההווה, אתם שכל הדוקטרינה שלכם בנויה על דרך שלילת העתיד? מבססים אתם את תורתכם על הספקנות; **תורת הרוחניות** מבוססת על האמונה באלוהים: בעוד שהאחרון מזמין את כל בני האדם אל האושר, אל התקווה, לאחווה אמיתית, אתם מציעים להם **השמדה** בעתיד, ובהווה, כנחמה, **אנוכיות**: היא מסבירה הכל, ואתם אינכם יכולים להסביר דבר; היא **מוכיחה** באמצעות עובדות, בעוד שטענותיכם הן נטולות הוכחה. כיצד יכולים אתם לצפות שהעולם יתלבט בין שתי דוקטרינות אלה?

VI

להניח כי **תורת הרוחניות** שואבת את כוחה מההתגלויות הפיזיות, וכי ניתן לפיכך לשים לה קץ ידי פגיעה בהתגלויות אלה, הוא ליצור במוחו של אדם רעיון שגוי ביותר אודותיה. עוצמתה טמונה בפילוסופיה שלה, בפנייה שהיא מבצעת אל ההיגיון, לשכל הישר. בימי קדם היא הייתה מושא למחקרים מסתוריים שהוסתרו היטב מההמונים; בימינו אנו אין לה כל סודות, אלא היא מדברת באופן ברור, ללא עמימות, מיסטיות או אלגוריות, אשר רגישות לפרשנויות שגויות. הגיעה העת להפוך את האמת לגלויה, שפתה היא שפה שאותה יכול להבין כל אדם. בהיותה כה מרוחקת מהתנגדות להפצת אור האמת, ההתגלות החדשה מיועדת לאנושות כולה; היא אינה תובעת קבלה עיוורת, אלא קוראת לכל אחד מאיתנו לבחון את הבסיס לאמונתו, ומאחר ומצוותיה מבוססות על ההיגיון, היא תמיד תהיה חזקה יותר מאלה המבססים את טיעוניהם על אִינות. האם ניתן יהיה לשים קץ להתגלויות של הרוחות על ידי הצבת מכשולים בדרך היווצרותן? לא; מפני שלניסיון שכזה תהיה את אותה ההשפעה שהייתה לכל הרדיפות, כלומר, השפעה של סקרנות נרגשת ורצון לערוך היכרות עם נושא אסור. לו היו התגלויותיהן של הרוחות זכות-יתר (*פְּרִיבִּלְגֵיָה*) של אדם יחיד, היה אפשר ללא כל ספק, על ידי מניעת פעולתו, לשים להן קץ; ואולם, לרוע מזלם של יריבינו, נמצאות התגלויות אלה בהישג ידו של כל אחד והן עומדות לרשות כולם, מבני האדם בעלי המעמד הגבוה ביותר ועד לנמוך ביותר, מהארמון ועד לבקתה. אולי ניתן היה למנוע את התרחשותן בפומבי, ואולם, כפי שידוע לנו היטב, ההתרחשות שלהן היא המוצלחת ביותר לא כשהיא מתבצעת באופן פומבי, כי אם באופן פרטי; ומאחר וכעת כל אדם יכול להיות מְדִיּוֹם²⁷⁰, כיצד ניתן יהיה למנוע מכל משפחה בפרטיות ביתה, מכל אדם בדממה של חדרו, מכל אסיר, אפילו בתאו, מלקיים תקשורת עם ישויות בלתי-נראות הסובבות אותו, בתמיכתם של אלה שצריכים להתאמץ כדי למנוע ממנו לעשות זאת? לו היה נאסר על מְדִיּוֹמִים לעסוק בכישוריהם במדינה אחת, כיצד יהיה ניתן למנוע מהם מלעסוק בהם בכל מקום אחר בשאר העולם, מכיוון שאין ולו מדינה אחת, באף אחת מהיבשות, שבה לא ניתן למצוא מְדִיּוֹמִים? בכדי להשתיק את כל המְדִיּוֹמִים, יהיה צורך לכלוא מחצית מהמין האנושי; וגם לו ניתן היה לשרוף את כל ספרי **תורת הרוחניות** הקיימים, דבר שכלל ועיקר לא יהיה קל יותר, הם מייד ישוכפלו מחדש, מפני שהמקור ממנו הם נובעים נמצא מעבר להישג ידה של מתקפה, ולא ניתן לכלוא או לשרוף את הרוחות, שהן המחברות האמיתיות שלהם.

תורת הרוחניות אינה פרי עבודתו של אף אדם; אף אחד לא יכול לטעון שהוא יצר אותה שכן שהיא עתיקה כמו הבריאה עצמה. היא נמצאת בכל מקום, בכל הדתות, ובדת הנוצרית (*הקתולית*)²⁷¹ אף

---

²⁷⁰ הערת המתרגם: **מְדִיּוֹם** (Medium) – אדם המשמש כמתווך ומתקשר לעולם המתים או אדם הטוען, או שטוענים עליו, שהוא בעל יכולת לקלוט דברים הנסתרים מהחושים הרגילים, באמצעות תפיסה על-חושית וכישורים רוחניים.

²⁷¹ הערת המתרגם: משפט זה נובע מהעובדה שהקתוליות היה הדת השלטת באירופה בזמנו של קְרִדְק. בתנ"ך מתועדים תיקשורים אותם סיווגה תורת הרוחניות באופן דיִדְקִטִי, כתוצאתם הטבעית של הלימוד והמחקר שבוצעו על

יותר ועם סמכות רבה יותר מאשר בדתות אחרות, מאחר והדוגמה הקתולית מכילה את כל מה שתורת הרוחניות מורכבת מממנו; הודאה בקיומן של רוחות מכל מיני דרגות; יחסיהן, הנסתרים והגלויים, עם האנושות; מלאכים-שומרים, גלגול נשמות, אַמְנִיצִיפְּיָה של הנשמה במהלך החיים הנוכחיים, חוש-שְׁשִׁי [ראיית-הנולד/הנסתר], חזיונות מכל סוג שהוא ואפילו התגלויות מוחשיות של רוחות; בכל הנוגע לשדים, הרי הם אינם אלא רוחות רעות; ולמעט האמונה שהם נידונים להיות רעים לנצח, בעוד שמסלול הקדמה אינו סגור לאחריהם, ההבדל ביניהם הוא רק בשם.

מהי מלאכתה המיוחדת והייחודית של תורת הרוחניות המודרנית? להפוך את מה היה פזור כאן עד כה לכדי דבר שלם וקוהרנטי; להסביר, במונחים הברורים והמדויקים שלה, את מה שנעטף עד כה בלשון אלגורית; לסלק את תוצריהן של האמונות התפלות והבערות מן האמונה האנושית ולהותיר רק את מה שהוא אמיתי וחיובי: זוהי משימתה, אך משימתו של יוצרה אינה שייכת לה. היא הופכת לברור את כל מה שכבר קיים; היא מתאמת, אך היא אינה יוצרת דבר, היות ומרכיביה לקוחים מכל המקומות ומכל העידנים. מי, אם כן, יכול להחמיא לעצמו מתוך תקווה שהוא מסוגל לדכא אותה, בין אם על ידי לעג או על ידי רדיפה? לו ניתן היה לאסור אותה במקום אחד, היא תופיע שוב מחדש במקום אחר או אפילו באותו מקום עצמו שממנו גורשה, מפני שהיא קיימת בטבעם של כל הדברים והיא לא הוענקה לאדם בכדי להשמיד עימה דבר המהווה אחד מכוחות הטבע או להטיל ווטו על דבר מה המתקיים מכוח צו אלוהי.

ואולם, איזה אינטרס יכול להיות לאדם כלשהו להתנגד להפצת רעיונותיה של תורת הרוחניות? רעיונות אלה, זה נכון, הם מחאה כנגד העוולות שנובעות מגאווה ואנוכיות; ואולם, למרות שמעוולות אלה מרוויחים מעטים בלבד, הן מזיקות לרוב בני האדם, ולפיכך לצידה של תורת הרוחניות עומדים ההמונים, בעוד שיריביה היחידים יהיו אלה המרוויחים מהעוולות שכנגדן היא מוחה. נהפוך הוא, לבני האדם אין כל מה לחשוש מהתפשטות רעיונותיה של תורת הרוחניות, שכן הנטייה של רעיונות אלה היא להפוך את בני האדם לנדיבים יותר האחד כלפי האחר, לפחות חמדנים ביחס לדברים חומריים, ולקבל עליהם בהשלמה את הדין של צווי ההשגחה העליונה, והם מהווים, לפיכך, ערובה לסדר ולשלווה.

VII

תורת הרוחניות מציגה את עצמה בשלושה היבטים שונים, כלומר, עובדת קיומן של התגלויות של רוחות, העקרונות הפילוסופיים והמוסריים הניתנים להסקה מעובדה זו והיישומים המעשיים שעקרונות

ידי אֶלָאן קֶרְדֵק בקהילה הספיריטיסטית של פריס. כל מה שמתועד בתנ"ך הוסבר בהרחבה ב**ספר המדיימים** וב**ספר בראשית** של אֶלָאן קֶרְדֵק ובכתב העת **רוחות**.

אלה חשופים להם; לפיכך, ניתן לחלק את חסידיה באופן טבעי לשלוש דרגות, או ליתר דיוק לשלוש דרגות התקדמות, שלפיה הם נבדלים: הראשונה, אלו שמאמינים בקיומן ובאמיתות של התגלויות הרוחות, אך מגבילים את עצמם למתן עדות עליהן, ושעבורם **תורת הרוחניות** הנה מדע ניסיוני בלבד; השנייה, אלו המבינים את השלכותיה המוסריות; השלישית, אלו שמיישמים בפועל, או לכל הפחות מתאמצים ליישם בפועל את השיטה המוסרית, זו שמשימתה של **תורת הרוחניות** היא לבסס. לא משנה מהי נקודת המבט שממנה בוחנים אנו תופעות מוזרות אלה, ניסיונית מדעית או מוסרית, כל אדם מבין שהוא ניצב בפתחו של סדר רעיוני חדש לחלוטין, אשר בהכרח חייב לייצר שינויים מעמיקים במצבו של המין האנושי; וכל מי שמבין את הנושא מבין גם כי שינוי זה יכול להיות רק לטובה.

באשר ליריבינו, גם אותם ניתן לקבץ לשלוש קטגוריות: הראשונה, אלה המכחישים באופן שיטתי כל מה שחדש או שאינו נובע מהם עצמם, ושמדברים מבלי לדעת על מה הם מדברים. לקטגוריה זו שייכים כל אלה שאינם מודים בשום דבר הנמצא מעבר לתפיסה של חושיהם, הם אינם רואים שום דבר, לא רוצים לראות שום דבר, והם נכונים עוד פחות להתעמק בשום דבר; הם אפילו אינם מוכנים לראות בבירור רב מדי, ואף יצטערו על כך, מחשש שיהיו מחויבים להודות שהם טעו; הם מצהירים כי **תורת הרוחניות** היא דבר דמיוני, לא-שפוי, אוטופי, ואין לה כל קיום ממשי, כדרך הקלה ביותר ליישב את הנושא; הם ספקנים בכוונה תחילה. לצידם ניתן לסווג יחד את אלה המואילים בטובם להעיף מבט חטוף על הנושא בכדי שיהיו מסוגלים לומר, "ניסיתי לראות משהו מזה, אך לא הצלחתי לעשות זאת"; ושנראה שהם אינם מסוגלים להיות מודעים לכך שהקדשת חצי שעה של תשומת לב לנושא אינה מספיקה כדי לגרום להם להכיר תחום מחקר חדש; השנייה, אלה אשר, על אף היותם מודעים באופן מושלם לאמיתותן של התופעות, מתנגדים לנושא ממניעים אינטרסנטיים. הם יודעים **שתורת הרוחניות** היא אמיתית; אך מאחר והם מפחדים מהשלכותיה, הם תוקפים אותה כאילו הייתה היא האויב. השלישית, אלו שיראים מחוקיה המוסריים של **תורת הרוחניות**, מפני שהם מהווים גינוי חמור מדי למעשיהם ולנטייתיהם. הודאה מלאה באמיתותה של **תורת הרוחניות** תעמוד בדרכם; הם לא ידחו ולא יקבלו אותה, אלא יעדיפו לעצום את עיניהם לגביה. הקטגוריה הראשונה מושפעת ממידת הגאווה ומעזות-מצח; השנייה מושפעת משאפתנות; השלישית מאנוכיות. לשווא נחפש אחר קטגוריה רביעית, כלומר, זו של יריבים אשר, בבססם את התנגדותם על חקירה קפדנית של **תורת הרוחניות** שתעיד על מחקר מצפוני, חייבים להביא ראיות חיוביות חותכות לשקריותה. כולם מתנגדים לה רק על דרך השלילה, אך איש מהם אינו מביא כל הוכחה רצינית ובלתי-ניתנת לערעור.

תהא זו ציפייה רבה מדי מהטבע האנושי לדמיין שהוא יוכל להשתנות בבת אחת על ידי רעיונותיה של **תורת הרוחניות**. אין כל ספק שפעולתם של רעיונות אלה אינה זהה, וגם לא חזקה באותה המידה בקרב כל מי שדוגלים בהם; אך התוצאה שלהם, ולא משנה עד כמה קטנה היא תהיה, היא תמיד מועילה, ולו רק לשם הוכחת קיומו של עולם חוץ-גשמי, הוכחה שמשמעותה הפרכת הדוקטרינה החומרנית. תוצאה זו נובעת מהתבוננות גרידא בתופעת **תורת הרוחניות**; ואולם, בקרב אלה המבינים את הפילוסופיה שלה והרואים בה דבר מה נוסף מלבד תופעה מסקרנת ברמה זו או אחרת,

השפעותיה הן אחרות. הראשונה והכללית ביותר מביניהן היא התפתחותו של רגש דתי, אפילו בקרב אלה אשר, מבלי שיהיו חומרניים, אדישים לדברים רוחניים; ורגש זה מוביל לבוז כלפי המוות - אנחנו לא אומרים להשתוקקות למוות, רחוקה מזו, שכן **האדם הרוחני** יגן על חייו כמו כל אחד אחר, אלא לאדישות הגורמת להם לקבל את המוות מבלי לרטון וללא חרטה כדבר שהוא בלתי-נמנע, כמשהו שיש לברך עליו במקום לחשוש ממנו, בשל הוודאות ביחס למצב שיגיע בעקבותיו. ההשפעה השנייה על אמונותיו של **האדם הרוחני** היא ההשלמה עם תהפוכות החיים. **תורת הרוחניות** מובילה אותנו לשקול כל דבר מנקודת מבט כה רמה עד שחשיבותם של החיים הארציים פוחתת באופן פרופורציונלי, ואנו מושפעים באופן פחות כואב מתלאותיהם; כתוצאה מכך אנו מפגינים אומץ רב יותר תחת ייסורים, מתינות רבה יותר בתשוקות שלנו וגם סלידה מושרשת יותר כלפי הרעיון של קיצור ימינו. **תורת הרוחניות** מראה לנו שהתאבדות תמיד גורמת לאובדן של מה שהיא נועדה להשיג. הוודאות בעתיד, שהפיכתו למאושר תלויה בנו עצמנו, האפשרות של יצירת קשר עם היקרים לנו בחיים שלאחר המוות, מציעים את הנחמה הנעלה מכולן בעבור **האדם הרוחני**; ושדה הראייה שלו מתרחב עד אינסוף דרך ההתבוננות המתמדת שלו בחיים שמעבר לקבר, וההיכרות שלו עם תנאי קיום שהיוו עד כה תעלומה גדולה בעבורו. ההשפעה השלישית על רעיונותיו של **האדם הרוחני** היא המחילה על פגמיהם של אחרים; ואולם, חייבים אנו להודות בכך, כי מאחר והאנוכיות היא העיקשת ביותר מבין הרגשות האנושיים, היא גם זו שהכי קשה לעוקרה מהשורש. אנו מוכנים להקריב קורבנות ובלבד שהם לא יעלו לנו דבר, ובמיוחד בתנאי שהם לא כופים עלינו שום מחסור; ואולם לכסף יש משיכה שלא ניתן לעמוד בפניה בעבור רוב בני המין האנושי, ומעטים מאוד מבינים את המילה "מיותר" בהקשר האישי שלהם עצמם. הקרבה של האישיות שלנו עצמנו היא, לפיכך, סימן הקדמה הבולט ביותר.

VIII

"האם הרוחות", שואלים אותנו לא פעם, "מלמדות אותנו משהו חדש על מוסריות, משהו נעלה יותר ממה שישוע כבר לימד אותנו? במידה והקוד המוסרי של **תורת הרוחניות** אינו שונה מזה של ספרי הבשורה, מה התועלת בו?" נימוק זה זהה באופן יוצא-מהכלל לזה שבו השתמש הח'ליף עמר בן אלח'טאב²⁷², בדברו על הספרייה הגדולה של אלכסנדריה: "אם", הוא אמר, "היא מכילה רק את מה שנמצא בקוראן הרי שהיא חסרת-תועלת, ובמקרה כזה חייבת להישרף; אם היא מכילה משהו שלא נמצא בקוראן, היא רעה, ובמקרה כזה, גם כן, היא חייבת להישרף". לא; המוסריות של **תורת הרוחניות** אינה שונה מזו של ישוע; אך עלינו לשאול, בתורנו, האם, לפני הספירה, לא היה לבני האדם

---

²⁷² הערת המתרגם: הח'ליף עמר בן אלח'טאב (عمر بن الخطاب) - הח'ליפה השני, שלט בשנים 634-644. עלה לשלטון לאחר מותו של אבו בכר. קברו נמצא במסגד הנביא באל-מדינה. עמר נחשב למייסד האימפריה המוסלמית. הוא השלים את ההשתלטות על חצי האי ערב, לחם נגד הביזנטים וכבש את ארץ ישראל, סוריה, עיראק ומצרים. עמר היה כובש ירושלים, ומסגד עמר ברובע הנוצרי בירושלים קרוי על שמו.

את החוק שנתן אלוהים למשה? האם לא ניתן למצוא את הדוקטרינה של ישוע בעֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת? אך האם לפיכך ניתן לטעון כי תורתו המוסרית של ישוע היא חסרת-תועלת? נוסף ונשאל את אלה השוללים את תורת המוסר של **תורת הרוחניות**, מדוע זה עוסקים כה מעט [בני אדם] בתורתו המוסרית של ישוע, ומדוע אלה שמכריזים בצדק על נשגבותה הם הראשונים להפר את החוק הראשון שלו, כלומר, את חוק הצדקה האוניברסלית? הרוחות מגיעות כעת לא רק כדי לאשר אותה, אלא גם כדי להציג לנו את התועלת המעשית שלה; הם הופכים אמיתות שנלמדו עד כה בצורה אלגורית למובנות וגלויות; ועל ידי הנחלה-מחודשת זו של האמיתות הנצחיות של המוסר, הן גם מעניקות לנו את הפתרון לבעיות הפסיכולוגיות המופשטות ביותר.

ישוע הגיע בכדי להראות לבני האדם את הדרך לטוב-לב אמיתי. מכיוון שאלוהים שלח אותו בכדי להזכיר לבני האדם את החוק האלוהי שאותו שכחו, מדוע שלא ישלח גם רוחות בכדי להזכיר להם אותו שוב, ואף באופן מדויק יותר, עתה משהם שוכחים אותו בהתמכרותם לגאווה ולרווח חומרי? מי יעז להציב גבולות לכוחו של אלוהים או להכתיב את דרכיו? מי יאמר שהזמן הנקוב טרם הגיע, זה שהרוחות טוענות שכבר הגיע, כאשר אמיתות שעד כה לא היו ידועות או מובנות, מוצגות בגלוי בפני המין האנושי על מנת להחיש את התקדמותו? האם אין דבר מה אלוהי בעליל בעובדה שהתגלויות של רוחות מתרחשות בכל מקום ומקום בעולם? אין זה אדם יחיד, נביא מבודד, שבא לעורר אותנו; אָז יִבְקַע כְּשֶׁחַר אֶרֶץ²⁷³ לכל עבר ועולם חדש יפרש לנגד עינינו. כפי שהמצאת המיקרוסקופ חשפה בפנינו עולם של יצורים קטנים לאין שיעור שבקיומו כלל לא חשדנו, וכפי שהטלסקופ חשף בפנינו עולמות אינספור שבקיומם לא חשדנו באותה המידה; כך בימינו חושפת בפנינו התקשורת עם הרוחות את קיומו של עולם בלתי-נראה המקיף אותנו מכל עבר, שנמצא בקשר תמידי איתנו, ואשר נוטל חלק, שאינו ידוע לנו, בכל דבר שאנו עושים. לא יחלוף עוד זמן רב וקיומו של עולם זה, אשר ממתין לכל אחד ואחד מאיתנו, יהיה בלתי-ניתן להפרכה באותה המידה כמו העולם המיקרוסקופי ואינסופיותם של העולמות החגים בחלל. האם זה דבר של מה בכך בהפיכת עולם חדש זה למוכר לנו; בהכנסתנו לסודם של מסתרי החיים שמעבר לקבר? נכון שתגליות אלה, אם ניתן לכנות אותן כך, עומדות בניגוד לרעיונות מקובלים מסוימים; אך האם לא שינו כל התגליות המדעיות הגדולות, ואף הפכו על פיהם רעיונות שהיו מקובלים בעולם באופן מוחלט, והאם אין גאוותנו בדעותינו צריכה להיכנע להוכחות? אותו הדבר יחול גם בכל הנוגע ל**תורת הרוחניות**, אשר בקרוב מאוד תתפוש את מקומה בין שאר ענפי הידע האנושי.

התקשורת עם הישויות של העולם הנמצא מעבר לקבר מאפשרת לנו לראות ולהבין את החיים בעולם הבא, להכניס אותנו בסודם של השכר והעונש הממתינים לנו שם בהתאם לזכויות שרכשנו, וכך להשיב לחיק **תורת הרוחניות** את אלה שרואים רק את החומריות שבאדם, כאילו היה הוא מכונה מאורגנת בלבד; צודקים אנו לפיכך, כאשר אנו אומרים **שהעובדות שמציגה תורת הרוחניות הנחיתו מכה מוות**

²⁷³ ישעיהו פרק נח', פסוק ח'.

על החומריות. ואפילו לו לא הייתה **תורת הרוחניות** עושה דבר מעבר לכך, עדיין היה הסדר החברתי חייב להוקיר לה תודה על כך; אך היא עושה הרבה יותר מזאת, שכן היא מציגה את **תוצאותיו הבלתי-נמנעות של הרוע**, וכתוצאה מכך, **את נחיצותו של הטוב**. מספרם של בני האדם שאותם הובילה להתמקד רק ברגשות טובים יותר, שאת יצר הרע שלהם היא נטרלה ושאותם הרחיקה מעשיית-עוול, הוא רב יותר ממה שמניחים בדרך כלל, והוא הולך וגדל עוד יותר באופן ניכר מדי יום; מאחר והעמיד כבר אינו מהווה עבורם דמיון מעורפל, עניין של תקווה בלבד, אלא עובדה קיימת, הרי שקיומו מורגש ומובן להם כאשר הם **רואים ושומעים** את אלה שעזבו אותנו מקוננים או שמחים על מה שעשו בחייהם על פני האדמה. כל מי שהיה עד לתקשורת שכזו מתחיל להרהר במציאות שמגיעה לפתחו באופן הזה, ולחוש את הצורך בבחינה-עצמית שיפוט-עצמי ותיקון-עצמי.

X

העובדה היא שחילוקי הדעות הקיימים בין תומכי **תורת הרוחניות** ביחס לנקודות מסוימות בדוקטרינה, נוצלו בעבר על ידי המתנגדים לה כמנוף כנגדה. אין זה מפתיע אפוא שבתחילת דרכו של מדע חדש, כאשר התצפיות שעליהן הוא מבוסס הן עדיין לא מלאות, הנושאים שבהם הוא מטפל צריכים להישקל על ידי חסידיו השונים מנקודת המבט שלהם עצמם, וכי תאוריות סותרות צריכות לפיכך להיות מוצגות. אך מחקר מעמיק יותר על העובדות האמורות כבר הדיח את רוב התיאוריות הללו, וכן, בין היתר, גם את אלה שייחסו את כל התקשורת עם הרוחות לרוחות רעות, כאילו היה זה בלתי-אפשרי בעבור אלוהים לשלוח רוחות טובות לבני האדם; השערה שהיא בעת ובעונה אחת גם אבסורדית, מפני שהיא מתנגדת לעובדות המקרה, וגם חילול-הקודש, מפני שהיא מהווה הכחשה לכוחו וטובו של הבורא. הרוחות-המדריכות שלנו תמיד ייעצו לנו לא להטריד את עצמנו בנוגע למגוון הדעות בקרב בני האדם התומכים **בתורת הרוחניות**, בהבטיח לנו שאחידותה של הדוקטרינה תתבסס בסופו של דבר; ואנו, בהתאם לזאת, רואים כי אחידות זו כבר הגיעה בהתייחס לחלק הארי של הנקודות שבמחלוקת, וכי חילוקי-הדעות, ביחס לנקודות האחרות, הולכים ונעלמים מדי יום. לשאלה, "על סמך מה יכול אדם בלתי-משוחד וחסר-פניות להגיע להכרעה ביחס ליתרונותיהן וחסרונותיהן היחסיים של מגוון התיאוריות השונות שהציגו הרוחות, בעודו ממתין לביסוס אחידותה של הדוקטרינה?", ניתנה התשובה הבאה:

"האור הטהור ביותר הוא זה שאינו מוסתר על ידי ענן כלשהו; היהלום היקר ביותר הוא זה נטול הפגמים; יש לשפוט את התקשורת עם הרוחות בהתאם לאופן בו שופטים אנו את הטהור של תורתן. אל תשכחו שיש בקרבן רוחות רבות שעדיין לא פשטו מעליהן את רעיונותיהן הארציים. דעו ולימדו להבדיל ביניהן על פי שפתן; שפטו אותן בהתאם לסך הדברים שאותם אומרות הן לכם; ראו האם קיים רצף הגיוני ברעיונות שהן מציעות, האם אין בהצהרותיהן דבר מה המסגיר בורות, גאווה או רשעות; במילה אחת, האם התקשורת עימן תמיד נושאת חותם של תבונה, המעיד על עליונות אמיתית. לו

היה עולמכם בלתי-נגיש לטעויות היה הוא מושלם, והוא רחוק מלהיות כזה; חייבים אתם עדיין ללמוד להבדיל בין שגיאה לאמת; זקוקים אתם ללקח הנלמד מהניסיון בכדי להפעיל את שיקול הדעת שלכם ולהתקדם. בסיס האחידות ימצא בגוף הדוקטרינה, בקרב המאמינים שעבורם הטוב לעולם לא התערבב עם הרוע; בני האדם יתאספו באופן ספונטני סביב דוקטרינה זו, שכן הם ישפטו שהיא אמיתית.

אך מה משנות כבר כמה מחלוקות, שהן יותר מחלוקות לכאורה מאשר מחלוקות במציאות? כללי היסוד של תורת הרוחות הם זהים בכל מקום, והם צריכים לאחד את כולכם בקשר משותף; קשר של אהבת האל והעיסוק בטוב. לא משנה מה מניחים אתם שיהיו מצב ההתקדמות והתנאים הנורמליים של קיומכם העתידי, המטרה המוצעת היא עדיין זהה, כלומר, לעשות טוב; ויש רק דרך אחת לעשות זאת.

גם אם ישנן חילוקי-דעות בקרב בני האדם התומכים בתורת הרוחניות ביחס לכמה נקודות בתאוריה, הרי שכולם מסכימים לגבי נקודות היסוד; האחידות, לפיכך, כבר מתקיימת ביניהם, למעט מספר קטן מאוד של אנשים שעדיין לא מודים במעורבותן של רוחות בהתגלויות, ואשר מייחסים אותן או לגורמים פיזיים בלבד, שמנוגדים לאקסיומה "לכל פעולה תבונית חייב להיות גורם תבוני", או לפעולה רפלקסיבית של המחשבה שלנו עצמנו, שהופרכה באמצעות עובדות המקרה. עשויות, אם כן, להיות אסכולות שונות, המבקשות לרכוש הארה בכל הנוגע לנקודות בדוקטרינה של חסידי תורת הרוחניות, שעדיין פתוחות למחלוקת; לא אמורים להיות פלגים יריבים, המהווים אפוזיציה האחד לשני. יריבות [אֶנטֶגוֹנִיזְם] צריכה להתקיים רק בין אלה הרוצים בטוב, לבין אלה הרוצים או עושים רע; אך אף אדם שאימץ בכנות את כללי המוסריות שנקבעו בתורת הרוחניות, אינו יכול לשאוף להרע או לאחל רעה לשכנו, תהיינה דעותיו אשר תהיינה, ביחס לנקודות בעלות חשיבות משנית. אם אסכולה כלשהי תטעה, היא תזכה להארה במוקדם או במאוחר, במידה ותחפש אחריה בכנות וללא דעות קדומות; וכל האסכולות מחזיקות, בינתיים, בקשר משותף שאמור לאחד אותן תחת אותו רגש. לכולן יש מטרה משותפת; אין משמעות רבה לשאלה באיזו דרך הן בחרו, בתנאי שהיא מובילה למטרה המשותפת. אף אחת מהן לא צריכה לנסות ולכפות את דעתה בכוח, בין אם פיזי או מוסרי; וכל אסכולה שתשליך את תיעובה על אסכולה אחרת תטעה בבירור, שכן ניכר שהיא פועלת תחת השפעתן של רוחות רעות. כוחו היחיד של טיעון הוא זה של ההיגיון הפנימי שלו; מתינות תעשה יותר להבטחת ניצחונה של האמת מאשר דברי נאצה הספוגים ברעל של קנאה ושנאה. רוחות טובות מטיפות רק לאחדות ולאהבת השכן; ולעולם לא יוכל שום דבר מרושע או לא נדיב לנבוע אי-פעם ממקור טהור.

כתמיכה בדברים שנאמרו לעיל, וגם כסיום הולם לעבודה הנוכחית, אנו מוסיפים את המסר הבא מרוחו של סנט אוגוסטין הקדוש – מסר המעביר ניחומים, שראוי בהחלט להילקח לליבו של כל מי שקורא אותו:

"זמן רב קרעו בני אדם האחד את השני לגזרים, בחרפם זה את זה בשמו של אלוהים של שלום ושל רחמים, שאותו העליבו על ידי חילול קודש שכזה. תורת הרוחניות תהיה החוליה שתאחד אותם יום אחד, שכן היא תראה להם מה נכון ומה שגוי, אך עדיין יהיו, ולמשך זמן רב העתיד לבוא, סופרים ופְּרוֹשִׁים²⁷⁴ אשר ידחו אותה, כפי שדחו את ישוע. האם תרצו להכיר בטיבן של הרוחות שמשפיעות על הכתות השונות החולקות את העולם? שפטו אותן לפי מעשיהן ולפי העקרונות עליהם הן מכריזות. מעולם לא הסיתה רוח טובה לביצוע מעשים רעים; מעולם הן לא יעצו או העלימו עין מרצח או אלימות; מעולם הן לא עוררו שנאה כלפי הצד האחר, תאוה לעושר וכיבודים או חמדנות לדברים ארציים. רק אלה שהם טובי-לב, אנושיים ונדיבים לכולם, נמנים כחברים בידי רוחות מדרגה נעלה; הם לבדם נספרים כחברים על ידי ישוע, שכן הם לבדם הולכים בדרך בה הוכיח הוא להם שהיא הדרך היחידה המובילה אליו".

סֵפֶר אוֹגוֹסְטִין

הערות מתרגם כלליות

1. ספר זה נכתב במקור בצרפתית, כאסופה של עדויות אודות התגלויות של רוחות או תופעות של קיום תקשורת עימן באופנים שונים, ממגוון רחב של אנשים על פני כדור הארץ, בשפות רבות, עדויות שלוקטו מוינו ונערכו על ידי המחבר, מר אֶלְאן קְרֶדֶק. בשל המגוון הרחב של האנשים התרבויות והשפות השונות שבהן נמסרו עדויות אלה, וכמובן בשל רמות ההשכלה והידע (שלא היה כה נפוץ ונגיש בזמן בו נכתב ספר זה) של אנשים אלה, ייתכנו הבדלים גדולים בסגנון ובצורת ההתנסחות שבהן נמסרו עדויותיהם. יתרה מזאת, גם עדויותיהן או תשובותיהן של הרוחות עצמן מקורן במגוון רחב של רוחות מדרגות התקדמות מוסרית שונות וגם ביניהן ייתכנו הבדלי סגנון.

2. השפה בה נכתב הספר מתאימה לתקופה של תחילת או אמצע המאה ה-19 ומשתמשת לעיתים במונחים ובטרמינולוגיה מיושנים שאינם כה נהירים לקורא בן ימינו, ולכן נדרשתי להרחבות ולביאורים המופיעים כהערות שוליים.

---

²⁷⁴ הערת המתרגם: פְּרוֹשִׁים (Pharisees) - אחת מהכתות היהודיות העיקריות בתקופת בית שני. הם האמינו בהיותה של התורה שבעל פה בפרשנותם תקפה ומאוחדת עם התורה שבכתב ונתונה מסיני כמותה, בסמכות חכמים לפרש ולהורות על בסיס שתייהן, בתחיית המתים לעתיד לבוא ובשכר ועונש בעולם הבא. הפְּרוֹשִׁים זהו עם השכבות העממיות, ויריביהם העיקריים היו הצדוקים האריסטוקרטיים ששללו את התורה שבעל פה ואת האמונה בתחיית המתים. כמו כן, היו מצויים במתיחות גם עם כיתות בית שני האחרות, כמו האיסיים ונוצרים הקדומים. תפישתם נותרה דומיננטית לאחר חורבן בית שני והפילוג היהודי-נוצרי, והפְּרוֹשִׁים היו קודמיה של היהדות הרבנית ובמידה רבה מעצביה של היהדות המוכרת בימינו.

3. שפת המקור של הספר, וכן הנוסח האנגלי ממנו תורגם הנוסח העברי, היא שפה ארכאית ומליצית שעברה תרגומים רבים, ובשל חוסר התאמה או חוסר בכלל במילה מסוימת, או בשל התחביר של שפת המקור, יש צורך בתוספות או השלמות המופיעות בתוך סוגריים מרובעים.

4. הערות – סוגים.

בספר ישנם שלושה סוגי הערות:

(1) **הערות המתרגם במקור** בנוסח האנגלי.

(2) **הערות המתרגם** – הערותי שלי שמסבירות מונחים ומילים שונות.

(3) **הערות המחבר** – הערותיו של מר אֶלָאן קֶרְדִּיק עצמו, המופיעות בנוסח המקורי.

5. מאחר ולמחבר יש לעיתים נטייה לכתיבת משפטים ארוכים ומורכבים לתיאור רעיונותיו או הסבריו, ומאחר וסגנון זה הנו הכרחי לעיתים לשם העברת רעיונות או הסברים אלה, ניסיתי לשמור כמיטב יכולתי על סגנונו זה, הן בשל ייחודיותו המתכתבת עם ייחודיותה של אישיות המחבר, והן לשם שמירה מרבית ככל הניתן על ההתאמה והדיוק בין התרגום למקור. במקרים ובמקומות מועטים בלבד, ורק לשם נוחות הקריאה או ההבנה, נאלצתי לשנות מבנה זה ועם הקוראים הסליחה.

שרון איינס

ישראל, 2020